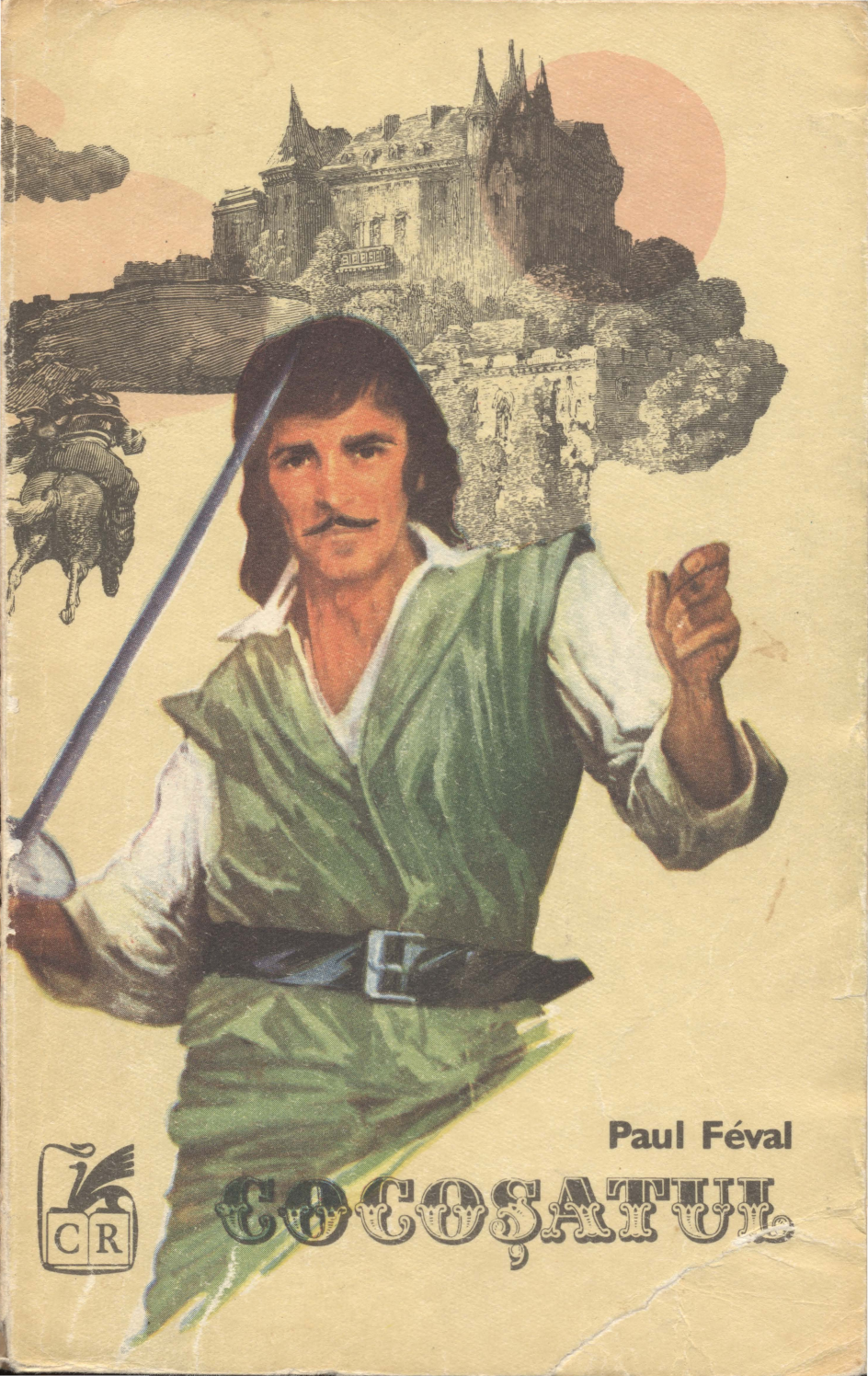

Paul Féval

COCOŞATUL

PAUL FÉVAL

COCOȘATUL
sau
MICUL PARIZIAN

Paul Féval, *Le Bossu ou Le Petit Parisien*, Editions Baudelaire, Paris, 1966

PAUL FÉVAL

COCOŞATUL
sau
MICUL PARIZIAN

Traducere de SOFIA MARIAN şi BEN MARIAN

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ

I. — VALEA LOURON

Pe vremuri exista în acest loc un oraş, cetatea Lorre, cu temple păgîne, amfiteatre şi un capitoliu. Acum este o vale pustie unde plugul leneş al agricultorului gascon se teme să-şi tocească tăişul de marmura coloanelor ascunse sub pămînt. Muntele este foarte aproape. Lanţul înalt al Pirineilor destramă drept în faţă zările înzăpezite şi dezvăluie cerul albastru al pămîntului spaniol prin adînca prăpastie care slujeşte drept drum contrabandiştilor din Venasque. La cîteva leghe mai departe, Parisul tuşeşte, dansează, rîde batjocoritor şi visează că îşi vindecă incurabila bronşită la izvoarele din Bagnères-de-Luchon ; puţin mai încolo, de cealaltă parte, un alt Paris. Parisul bolnav de reumatism speră să-şi vindece sciatica în apa bazinelor sulfuroase din Barège-les-Bains. În pofida fierului, magneziei sau a sulfului, doar credinţa va salva în vecii vecilor Parisul !

Este valea Louron, între depresiunea Aure şi valea Barousse, poate cea mai puţin cunoscută de către turişti neobosiţi care vin în fiecare an să descopere aceste ţinuturi ; este valea Louron cu oaze înflorite, torente uimitoare, stînci fantastice şi rîul Clarabide, cristal întunecat care se frămîntă între două maluri abrupte, cu păduri stranii şi cu un vechi castel semeţ, fudul, de necrezut ca un poem epic medieval.

Coborînd muntele pe versantul micului vîrf Véjan, la stînga prăpastiei, poţi zări dintr-o privire peisajul întreg. Valea Louron formează limita extremă a Gasconiei. Ea se întinde ca un evantai între pădurea Ens şi frumoşii codri din Fréchet care întîlnesc, de-a curmezişul vîlcelei Barousse, raiurile din Mauléon, Nestes şi Campan. Pămîntul este sărac, dar priveliştea bogată. Aproape peste tot

pămîntul se crapă brutal. Sînt torentele care sfîşie pajiştea, care dezgolesc profund rădăcinile fagilor uriaşi, care scot la iveală temelia stîncii ; sînt povîrnişuri verticale, despicate de sus în jos de rădăcina năvalnică a pinilor. Vreun om al cavernelor şi-a săpat locuinţa la poale, pe cînd o călăuză sau un cioban şi-a cocoţat coliba pe culmea falezei. S-ar putea spune că e cuibul izolat şi trufaş al vulturului.

Pădurea Ens coboară de-a lungul unei coline care se opreşte pe neaşteptate, chiar în mijlocul văii, pentru a lăsa drum liber rîului Clarabide. Marginea răsăriteană a colinei este formată dintr-o pantă abruptă, unde niciodată nu s-a bătut vreo potecă. Direcţia formării sale este contrarie lanţurilor înconjurătoare. Dacă rîul n-ar opri-o brusc, ea ar tinde să închidă valea, ca un stăvilar uriaş zvîrlit de pe un munte pe celălalt.

Acestei rîpe ciudate i se spune prin partea locului *le Hachaz* (lovitura de secure). Desigur, există şi o legendă, dar vă scutim de ea. Aici se înalţa capitoliul oraşului Lorre, de unde, fără îndoială, îşi trage numele valea Louron. Tot aici se mai văd încă ruinele castelului Caylus-Tarrides.

De departe, ruinele acestea au un aspect măreţ. Ele ocupă un spaţiu întins şi, la peste o sută de paşi de Hachaz, se mai văd încă ivindu-se printre copaci vîrfurile zdrenţuite ale vechilor turnuri. De aproape, arată ca un sat fortificat. Pretutindeni printre ruine au crescut copaci şi, ca să se poată înălţa, cîte un brad a fost nevoit să străpungă o boltă din blocuri de piatră. Dar cea mai mare parte a ruinelor aparţin unor construcţii mărunte, în care lemnul şi pămîntul bătut înlocuiesc adeseori granitul.

Datina spune că un Caylus-Tarrides (era numele acestui neam, cu vază mai ales datorită imenselor sale bogăţii) a pus să se ridice un zid de apărare în jurul micului cătun Tarrides, pentru a-şi proteja vasalii hughenoţi după abjurarea lui Henric al IV-lea. El se numea Gaston de Tarrides şi purta titlul de baron. Dacă vă duceţi să vedeţi ruinele castelului Caylus, vi se va arăta copacul baronului.

E un stejar. Rădăcina lui intră în pămînt la marginea vechiului şanţ cu apă, care apăra castelul spre apus. Într-o noapte, fu lovit de trăsnet. Era un copac mare ; se prăbuşi şi se culcă de-a curmezişul şanţului. De atunci a rămas acolo, vegetînd doar prin scoarţă, singura rămasă vie la

locul rupturii. Dar, lucru ciudat, un vlăstar s-a desprins de trunchi, la treizeci sau patruzeci de picioare de marginile șanțului. Vlăstarul a crescut, a devenit stejar măreț, un stejar suspendat, un stejar miraculos, pe care pînă acum și-au lăsat numele mai mult de două mii cinci sute de turiști.

Neamul Caylus-Tarrides s-a stins către începutul secolului al XVIII-lea, în persoana lui François de Tarrides, marchiz de Caylus, unul dintre personajele povestirii noastre. În 1699, domnul marchiz de Caylus era un bărbat de șaizeci de ani. A stat la Curte pe la începutul domniei lui Ludovic al XIV-lea, dar fără să fi fost prea mult luat în seamă, și, nemulțumit, s-a retras. Trăia acum pe moșiile sale, cu frumoasa Aurore de Caylus, unica sa fiică. Prin partea locului i se spunea Caylus-Verrou. Iată de ce :

În preajma vîrstei de patruzeci de ani, domnul marchiz, văduv după prima lui soție care nu-i dăruise nici un moștenitor, se îndrăgosti de fiica contelui Soto-Mayor, guvernatorul provinciei Pamplona. Inès de Soto-Mayor avea pe atunci șaptesprezece ani. Era o fiică a Madridului, cu ochi focoși, cu inima mai arzătoare decît ochii. Se zicea că marchizul nu prea o făcuse fericită pe prima lui soție, pe care o ținuse închisă tot timpul în vechiul castel Caylus, unde și murise, la douăzeci și cinci de ani. Inès îi declară tatălui ei că nu va fi niciodată soața acestui bărbat. Era într-adevăr o treabă grea, în această Spanie a dramelor și comediilor, să siluiești voința unei tinere fete. Alcazii, doicile bătrîne, valeții netrebnici și sfînta inchiziție nu fuseseră înființate, după spusele autorilor de vodeviluri, decît pentru asta.

Într-o seară, ascunsă în spatele storurilor, trista Inès ascultă pentru ultima oară serenada fiului mai mic al judecătorului, care cînta foarte frumos din chitară. A doua zi fata plecă cu domnul marchiz spre Franța. Acesta o luă în căsătorie pe Inès fără zestre și îi oferea, printre altele, domnului de Soto-Mayor, nu știu cîte mii de pistoli.

Spaniolul, mai nobil decît regele și încă mai calic decît nobil, nu putea să reziste la asemenea purtare. Cînd marchizul o aduse la castelul Caylus pe frumoasa madrilenă, ascunsă sub vălul lung de mireasă, o febră generală îi cuprinse pe tinerii gentilomi din valea Louron. Pe atunci nu existau turiști ca în zilele noastre, acești crai ambulanți care vin să aprindă inimile provincialelor pretutin-

deni unde trenul plăcerilor favorizează călătoriile cu preț redus. Dar războiul neîntrerupt cu Spania întreținea la frontieră numeroase trupe de partizani și domnul marchiz nu avea altceva de făcut decît să se țină bine.

Și s-a ținut bine ; primi cu curaj rămășagul. Îndrăgostitul care ar fi vrut să încerce să o cucerească pe frumoasa Inès ar fi trebuit mai întîi să se înarmeze cu tunuri de asediu. Nu era vorba numai de o inimă : inima era la adăpost în spatele meterezelor unei fortărețe. Bileţelele dulci nu puteau face nimic, ochii daţi peste cap își pierdeau flacăra și melancolia, însăși chitara era neputincioasă. Frumoasa Inès era inabordabilă. Nici un curtezan, fie el vînător de urși, boiernaș sau căpitan, nu se putea lăuda că-i văzuse nici măcar coada ochiului.

Asta însemna să te ții bine. După trei sau patru ani, sărmana Inès trecu în sfîrșit pragul acestui îngrozitor castel, dar pentru a se duce la cimitir. Murise de singurătate și de plictiseală. Lăsa în urma ei o fiică.

Ura curtezanilor învinși a dat marchizului porecla de „Verrou“ [1]. Din Tarbes la Pamplona, din Argelès la Saint-Gaudens nu s-ar fi găsit nici un bărbat, nici o femeie, nici un copil care să-i spună domnului marchiz altfel decît Caylus-Verrou.

După moartea celei de-a doua soții, mai încercă să se recăsătorească, căci aparținea acelui soi de Barbă-Albastră care nu se dă bătut ; dar guvernatorul din Pamplona nu mai avea fete și reputația domnului de Caylus era atît de perfect stabilită, încît cele mai cutezătoare dintre domnișoarele dornice să se mărite dădură înapoi în fața încercărilor sale.

Rămase văduv, așteptînd cu nerăbdare ca fiica lui să împlinească vîrsta cînd va avea nevoie să fie încuiată cu lacăt. Gentilomii ținutului nu-l iubeau deloc și, în pofida bogăției sale, era deseori lipsit de tovărășie. Plictiseala îl goni afară din castelul său. Luă obiceiul să plece în fiecare an la Paris, unde tinerele curtezane îi luau banii și își băteau joc de el.

Cît timp lipsea, Aurore rămînea în paza a două sau trei doici și a unui bătrîn castelan.

Aurore era la fel de frumoasă ca și maică-sa. Doar curgea sînge spaniol în vinele ei ! Cînd împlini șaispre-

[1] Zăvor

zece ani, oamenii cumsecade din cătunul Tarrides auziră adeseori urlînd ciinii lui Caylus în nopţile întunecoase.

Cam în aceeaşi vreme, Philippe de Lorraine, duce de Nevers, unul dintre cei mai străluciţi nobili de la Curtea Franţei, veni să locuiască în castelul său din Buch, în Jurançon. Abia împlinise douăzeci de ani şi era pe cale să moară de lingoare deoarece îşi uzase prea devreme tinereţea. Aerul munţilor îi prinse bine : după cîteva săptămîni de trai în mijlocul naturii, fu văzut conducîndu-şi caleaşca de vînătoare prin valea Louron.

Prima dată cînd ciinii lui Caylus urlară noaptea, tînărul duce de Nevers, frînt de oboseală, ceruse adăpost unui tăietor de lemne din pădurea Ens.

Nevers rămase un an în castelul său din Buch. Păstorii din Tarrides spuneau despre el că era un senior generos şi povesteau două aventuri nocturne care se petrecuseră în timpul şederii sale pe aceste meleaguri.

O dată văzură la miezul nopţii o rază de lumină printre vitraliile vechii capele a familiei Caylus. Ciinii nu urlară, dar o formă întunecată, pe care oamenii cătunului începeau să o cunoască deoarece o zăriseră adesea, se furişă prin şanţurile de apărare după căderea nopţii. Toate aceste castele antice sînt pline de fantome.

Altă dată, către ora unsprezece din noapte, doamna Marthe, cea mai tînără dintre doici, ieşi din castel pe poarta mare şi alergă la cabana tăietorului de lemne unde tînărul duce de Nevers primise nu de mult adăpost. O lectică purtată pe braţe traversă la scurt timp pădurea Ens. Apoi din cabana pădurarului se auziră strigăte de femeie. A doua zi, bravul om dispăru. Cabana rămase la dispoziţia oricui ar fi vrut să o ia. În aceeaşi zi părăsi castelul Caylus şi doamna Marthe.

Trecuseră patru ani de cînd se petrecuseră aceste întîmplări. Nu se mai auzi niciodată vorbindu-se despre tăietorul de lemne, nici despre doamna Marthe. Philippe de Nevers nu mai locuia în castelul din Buch. Dar un alt Philippe, nu mai puţin strălucit, nu mai puţin nobil, onora cu prezenţa sa valea Louron. Era Philippe Polyxène de Mantoue, prinţ de Gonzague, căruia domnul marchiz de Caylus dorea să-i dea de soţie pe fiica sa Aurore.

Gonzague era un bărbat de treizeci de ani, cu chipul puţin efeminat, dar totuşi de o frumuseţe excepţională. Era cu neputinţă să găseşti o ţinută mai distinsă ca a lui.

Părul negru, mătăsos și lucios se înfoia deasupra frunții mai albe ca o frunte de femeie și forma în mod natural acea coafură amplă și puțin greoaie pe care curtenii lui Ludovic al XIV-lea o obțineau doar adăugînd două sau trei peruci părului dobîndit la naștere. Ochii săi negri aveau privirea limpede și mîndră a italienilor. Era înalt, bine făcut; mersul și gesturile sale aveau o măreție teatrală.

Nu vom spune nimic despre neamul din care se trăgea. Numele de Gonzague este la fel de ilustru în istorie ca și Bouillon [1], Este [2] sau Montmorency [3]. Relațiile sale erau pe măsura titlului de noblețe pe care îl purta. Avea doi prieteni, doi frați, dintre care unul era Lorraine, celălalt Bourbon. Ducele de Chartres, propriul nepot al lui Ludovic al XIV-lea, mai tîrziu duce d'Orléans și regent al Franței, ducele de Nevers și prințul de Gonzague erau nedespărțiți. Curtea îi numea „cei trei Philippe". Atașamentul lor reciproc amintea de marile prietenii din antichitate.

Philippe de Gonzague era cel mai vîrstnic. Viitorul regent abia împlinise douăzeci și patru de ani, și Nevers avea cu un an mai puțin.

Putem înțelege cît de măgulită era vanitatea bătrînului Caylus la gîndul că ar putea avea un asemenea ginere. Se zvonea că Gonzague avea bogății imense în Italia; în afară de asta era văr primar și singurul moștenitor al lui Nevers, despre care toți socoteau că va muri înainte de vreme. Or, Philippe de Nevers, unicul moștenitor al numelui, stăpînea unul dintre cele mai frumoase domenii din Franța.

Desigur, nimeni nu-l putea bănui pe prințul de Gonzague că ar dori moartea prietenului său; dar nu-i era în putere să o împiedice și era neîndoios că această moarte îl făcea de zece sau de douăsprezece ori milionar.

Socrul și ginerele aproape căzuseră la învoială. Pe Aurore însă nici n-au găsit de cuviință să o consulte. Obiceiul lui Verrou.

---

[1] Henri de la Tour d'Auvergne, viconte de Turenne, duce de Bouillon, mareșal al Franței (1555—1623), unul dintre șefii partidei protestante și partizan devotat al regelui Henric al IV-lea.

[2] Familie de nobili francezi, care au fost în slujba regilor Ferara, Modena și Reggio.

[3] Familie de nobili francezi, care au fost în slujba regilor Franței începînd din secolul al XII-lea. (N.T.).

Era într-o frumoasă zi de toamnă din anul 1699. Ludovic al XIV-lea îmbătrînise și era obosit de război. Tocmai se semnase pacea de la Ryswick ; dar la frontiere continuau încăierările între partizani, și valea Louron, printre altele, găzduia un mare număr din acești oaspeți nepoftiți.

O jumătate de duzină de invitați erau așezați în jurul unei mese bogate în sufrageria castelului Caylus. Marchizul avea cusururile lui, dar cel puțin știa să-i primească cum se cuvine.

În afară de marchiz, Gonzague și domnișoara de Caylus, care ședeau în capul mesei, ceilalți erau oameni din starea mijlocie și cu simbrie. Mai întîi era dom [1] Bernard, capelanul din Caylus, care se îngrijea de sufletele celor din micul cătun Tarrides și ținea, în sacristia capelei, registrul de decese, nașteri și căsătorii ; apoi se afla doamna Isidore, de la ferma Gabour, care o înlocuise pe doamna Marthe pe lîngă Aurore ; în al treilea rînd se mai afla domnul Peyrolles, gentilom atașat persoanei prințului de Gonzague.

Considerăm necesar să-l facem cunoscut pe acesta din urmă, deoarece personajul își are un loc important în povestirea noastră.

Domnul de Peyrolles era un bărbat între două vîrste, înalt și puțin adus de spate, cu obrazul uscățiv și palid, cu părul rar. În zilele noastre, cu greu ți-ai putea reprezenta un asemenea personaj fără ochelari ; dar pe atunci nu erau la modă. Avea trăsăturile feței destul de șterse, dar privirea mioapă manifesta insolență. Gonzague afirma că Peyrolles se slujea foarte bine de spada care-i atîrna stîngaci la șold.

Într-un cuvînt, Gonzague îl lăuda mult : avea nevoie de el.

Ceilalți comeseni, slujbași de-ai lui Caylus, puteau fi considerați persoane fără importanță.

Domnișoara Aurore de Caylus făcea onorurile mesei cu o demnitate rece și taciturnă. În general, se poate spune că femeile, chiar și cele mai frumoase, sînt reflexul sentimentului lor. Cutare poate fi adorabilă pentru cel pe care-l iubește și aproape dezagreabilă pentru alții. Aurore făcea parte dintre acele femei care plac, în ciuda voinței lor, și sînt admirate chiar împotriva propriei lor dorințe.

[1] Titlu dat persoanelor din anumite secte religioase. (N.T.)

Era îmbrăcată în port spaniol. Trei rînduri de dantele cădeau prin părul ei negru unduitor. Cu toate că nu împlinise încă douăzeci de ani, contururile pure și mîndre ale gurii vorbeau de pe acum despre tristețe ; dar cîtă lumină ar fi adus zîmbetul pe fragedele-i buze ! Și cîte scîntei în ochii mult adumbriți de firele de mătase răsucită a genelor lungi !

Trecuseră multe zile de cînd nu mai apăruse un surîs pe buzele Aurorei.

Tatăl ei spunea :

Toate se vor schimba cînd va fi doamna prințesă.

La sfîrșitul celui de-al doilea fel, Aurore se ridică, cerînd îngăduința să se retragă. Doamna Isidore aruncă o privire plină de regret spre prăjiturile și dulcețurile care tocmai se aduceau. Însă datoria o silea să-și urmeze tînăra stăpînă. Îndată ce Aurore plecă, marchizul deveni mai bine dispus.

— Prințe, zise el, îmi datorezi revanșa la șah... Sînteți gata ?

— Totdeauna la dispoziția domniei-voastre, dragă marchize, răspunse Gonzague.

La porunca lui Caylus fu adusă o masă cu tabla de șah. În cele cincisprezece zile de cînd prințul se afla la castel acum se lua de la capăt cea de-a o sută cincizecea partidă.

La treizeci de ani, cu numele și chipul lui Gonzague, această pasiune pentru șah trebuia să dea de gîndit. Din două una : ori era amorezat cu înflăcărare de Aurore, ori era dornic să pună mîna pe zestre.

Zilnic, după dejun ca și după cină, se aducea tabla de șah. Bătrînul Verrou era un jucător de mîna a șaptea. Zilnic, Gonzague îl lăsa să cîștige o duzină de partide, după care Verrou, triumfător, adormea în fotoliu, fără să părăsească cîmpul de luptă, și sforăia ca un înțelept.

În acest fel făcea curte Gonzague domnișoarei Aurore de Caylus.

— Domnule prinț, zise marchizul așezîndu-și piesele, vă voi arăta astăzi o combinație pe care am găsit-o în tratatul eruditului de Cessolis. Nu joc șah ca toată lumea și încerc să mă inspir din cele mai bune surse. Nu oricine ar ști să vă spună că șahul a fost inventat de Attalus, regele Pergamului, pentru a-i distra pe greci în timpul lungului asediu al Troiei. Doar ignoranții sau oamenii de rea

credință atribuie onoarea lui Palamede... Fiți atent la joc, vă rog.

— N-aș ști cum să vă exprim mulțumirea, domnule marchiz, pentru plăcerea ce mi-o faceți de a vă fi partener, replică Gonzague.

Începură jocul. Comesenii mai erau în jurul lor.

După prima partidă pierdută, Gonzague îi făcu semn lui Peyrolles, care-și aruncă șervetul și ieși. Capelanul și ceilalți îl imitară pe nesimțite. Verrou și Gonzague rămaseră singuri...

— Latinii, reluă bătrînul, numeau asta joc de *latrunculi*, sau hoți de rînd. Grecii îl numeau *latrikion*. Sarrazin observă, în excelenta sa carte...

— Domnule marchiz, întrerupse Philippe de Gonzague, vă cer scuze pentru neatenția mea, îmi permiteți să ridic această piesă ?

Din greșeală înaintase un pion care l-ar fi făcut să cîștige partida. Verrou se lăsă rugat, dar mărinimia sa birui.

— Ridicați-l, domnule, zise el, și nu mai repetați, vă rog. Șahul nu e joc de copii.

Gonzague scoase un suspin adînc.

— Știu, știu, continuă marchizul cu un accent ironic, sîntem amorezați...

— De-mi pierd mințile, domnule marchiz!

— Cunosc asta, prințe. Atenție la joc ! Vă iau nebunul.

— N-ați terminat ieri povestirea cu acel gentilom care a vrut să se introducă în casa domniei-voastre, zise Gonzague ca un om care vrea să scape de gînduri neplăcute.

— Ah ! Ce șmecher viclean ! exclamă Verrou. Încercați să-mi distrageți atenția ; dar sînt ca și Cezar, care dicta cinci scrisori deodată. Știți că juca șah ?... Ei bine, gentilomul a primit vreo șase lovituri de sabie, acolo, în șanț. Întîmplarea s-a repetat în mai multe rînduri ; în acest fel s-a pus capăt bîrfei pe seama purtării doamnelor de Caylus.

— Și ceea ce ați făcut pe atunci în calitate de soț, ați face azi ca tată, domnule marchiz ? întrebă cu nepăsare Gonzague.

— Bineînțeles, reluă bătrînul. Nu cunosc alt mijloc de a le păzi pe fiicele Evei... *șah moto*, domnule prinț, cum zic persanii. Ați pierdut din nou.

Se întinse în fotoliu.

— Din aceste două cuvinte *șah moto*, continuă el pregătindu-se să-și facă siesta dormind, care înseamnă că regele e mort, noi am făcut șat-mat, după Ménage și după Frère. În ce privește femeile, credeți-mă, săbii lungi și ziduri solide, iată cum se apără virtutea !

Închise ochii și adormi. Gonzague părăsi în mare grabă sufrageria.

Era aproape două după-amiază. Domnul de Peyrolles își aștepta stăpînul dînd tîrcoale prin coridoare.

— Au venit ticăloșii ? întrebă Gonzague de îndată ce îl zări.

— Șase au și sosit, răspunse Peyrolles.

— Unde sînt ?

— La hanul „Mărul lui Adam", de cealaltă parte a șanțului cu apă.

— Cine sînt cei doi întîrziați ?

— Meșterul Cocardasse junior din Tarbes și fratele Passepoil, ajutorul său.

— Doi spadasini încercați ! zise prințul. Și cealaltă treabă ?

— Doamna Marthe se află acum la domnișoara de Caylus.

— Împreună cu copilul ?

— Da.

— Pe unde a intrat ?

— Pe fereastra scundă de la spălătorie care dă spre șanțuri, sub pod.

Gonzague reflectă o clipă, apoi reluă :

— L-ai întrebat pe dom Bernard ?

— E mut, răspunse Peyrolles.

— Cît i-ai oferit ?

— Cinci sute de pistoli.

— Această doamnă Marthe trebuie să știe unde se află registrul... Nu trebuie lăsată să iasă din castel.

— Desigur, zise Peyrolles.

Gonzague se plimba cu pași mari.

— Vreau să-i vorbesc eu însumi, murmură el, dar ești sigur că vărul meu Nevers a primit mesajul din partea Aurorei ?

— Neamțul nostru i l-a dus.

— Și Nevers trebuie să sosească ?

— Diseară.

Se aflau în pragul apartamentului lui Gonzague.

În castelul Caylus trei coridoare se întretăiau în unghi drept : unul al corpului principal, două ale aripilor laterale.

Apartamentul prinţului era situat în aripa de apus, terminată cu scara care ducea la spălătorie. Un zgomot se auzi în galeria centrală. Era doamna Marthe, care ieşea din apartamentul domnişoarei de Caylus. Peyrolles şi Gonzague intrară grabnic la acesta din urmă, lăsînd uşa întredeschisă.

O clipă mai tîrziu, doamna Marthe traversa coridorul în fuga mare. Era în plină zi, dar, odată cu moda, ora siestei trecuse Pirineii. Toată lumea dormea în castelul Caylus. Doamna Marthe avea motive temeinice să spere că nu va avea vreo întîlnire neplăcută.

Cum trecea prin faţa uşii lui Gonzague, Peyrolles se azvîrli pe neaşteptate asupra ei şi îi apăsă cu putere batista pe gură, înăbuşindu-i astfel primul strigăt. Apoi o cuprinse de mijloc şi o transportă, pe jumătate leşinată, în camera stăpînului său.

II. — COCARDASSE ŞI PASSEPOIL

Unul încălecase un bătrîn cal de jug, cu coama şi coada prost ţesălate, cu picioarele păroase şi strîmbe ; celălalt şedea pe un măgar, întocmai ca şi castelanele călătorind pe spinarea unui cal de paradă.

Primul se arăta mîndru, în pofida modestiei animalului încălecat, al cărui cap trist atîrna între cele două picioare. Purta o tunică scurtă din piele de bivol, strînsă în şireturi, cu pieptarul croit în formă de inimă, pantaloni de postav şi cizme frumoase în formă de pilnie, foarte la modă sub domnia lui Ludovic al XIII-lea. Mai purta o pălărie pe-o sprînceană şi o spadă lungă. Personajul era neîntrecutul Cocardasse-junior, de fel din Toulouse, fost

maestru de scrimă la Paris, acum stabilit la Tarbes, unde trăgea mîţa de coadă.

Al doilea avea o înfăţişare timidă şi modestă. Hainele lui s-ar fi potrivit unui preot sărac : o tunică lungă de culoare neagră, tăiată drept ca un anteriu, îi acoperea pantalonii negri lustruiţi de atîta purtat. Pe cap avea o bonetă de lînă bine îndesată peste urechi şi, ca încălţăminte, în ciuda căldurii copleşitoare, bocanci îmblăniţi.

Spre deosebire de maestrul Cocardasse-junior, care avea un păr bogat şi creţ ca şi claia de pe capul unui negru, tovarăşul său avea pe tîmple cîteva şuviţe de păr de un blond spălăcit. Acelaşi contrast exista şi între fioroasele mustăţi „în furculiţă" ale maestrului de scrimă şi cele trei fire de păr cărunt care se zbîrleau pe nasul lung al ajutorului său.

Căci acest paşnic călător era un spadasin, şi noi vă garantăm că la nevoie îşi mînuia cu vigoare perfida sabie lungă, care lovea coastele măgarului. Se numea Amable Passepoil. Locul său de baştină era Villedieu, în Normandia de jos, cetate care-şi disputa întîietatea cu faimoasa podgorie Condé-sur-Noireau în producţia de oameni petrecăreţi. Prietenii îl numeau fratele Passepoil fie din cauza înfăţişării clericale, fie fiindcă fusese calfă de bărbier şi ajutor de spiţer înainte de a încinge sabia. Era urît ca dracul, în ciuda licăririi sentimentale care se aprindea în ochii săi mici şi albaştri care clipeau des cînd o fustă roşie de barchet îi tăia calea. Dimpotrivă, Cocardasse-junior putea trece drept o adevărată puşlama în orice ţinut.

Mergeau împreună, tîrîş-grăpiş, sub soarele Sudului. Gloaba lui Cocardasse se poticnea de fiecare piatră de pe drum, şi, la fiecare douăzeci şi cinci de paşi, pe măgarul lui Passepoil îl apucau toanele.

— Ia te uită, prietene, zise Cocardasse cu un îngrozitor accent gascon, să tot fie două ore de cînd zărim castelul ăsta al dracului de pe muntele blestemat. Mi se pare că merge la fel de repede ca şi noi.

Passepoil răspunse, cîntînd pe nas după gama normandă :

— Răbdare ! Răbdare ! Oricum, vom ajunge destul de devreme pentru ceea ce avem de făcut acolo.

— În numele Domnului ! frate Passepoil, zise Cocardasse suspinînd adînc, dacă am fi avut purtări ceva mai

bune, cu talentele noastre ne-am fi putut alege o altă meserie...

— Ai dreptate, prietene Cocardasse, răspunse normandul ; dar patimile noastre ne-au pierdut.

— Jocul, mii de draci ! Vinul...

— Și femeile ! adăugă Passepoil ridicîndu-și ochii spre cer.

În acest moment mergeau pe lîngă malul rîului Clarabide, în mijlocul văii Louron. Le Hachaz, care susținea ca un imens piedestal construcțiile masive ale castelului Caylus, se înălța în fața lor. În partea asta nu erau ziduri de apărare. Anticul edificiu se zărea de la bază la vîrf și, desigur, pentru amatorii de privelişti grandioase ar fi fost o haltă obligatorie.

Într-adevăr, castelul Caylus încununa cu demnitate uriașul zid, zămislit de vreun mare cutremur de pămînt a cărui amintire se pierduse. Sub mușchiul și mărăcinii care îi acopereau temeliile, apăreau urmele construcțiilor păgîne. Mîna viguroasă a soldaților Romei trecuse desigur pe acolo. Dar acum nu mai rămăseseră decît vestigii și tot ce ieșea din pămînt aparținea stilului lombard din secolele al X-lea și al XI-lea. Cele două turnuri principale, care flancau corpul principal din sud-est și nord-est, erau pătrate și mai degrabă scunde decît înalte. Ferestrele, așezate pretutindeni deasupra unei deschizături pentru trageri, erau mici, fără ornamente, și boltele lor se sprijineau pe stîlpi simpli, lipsiți de ciubuce. Singurul lux pe care și l-a îngăduit arhitectul consta într-un soi de mozaic. Pietrele, tăiate și așezate simetric, erau despărțite de șiruri de cărămizi ieșite în afară.

Era primul plan, și această rînduire austeră rămînea în armonie cu golașul Hachaz. Dar în spatele liniei drepte a acestui vechi corp al clădirii, care părea zidit de Carol-cel-Mare, o îngrămădeală de pinioane și de turele urmau urcușul colinei și apăreau ca un amfiteatru. Donjonul, înalt turn octogonal, terminat cu o galerie bizantină avînd arcade treflate, încorona această îmbulzeală de acoperișuri, asemănător unui gigant în picioare printre pitici.

Prin partea locului se spunea că acest castel era chiar mult mai vechi decît însuși neamul Caylus.

La dreapta și la stînga celor două turnuri lombarde erau săpate două transee, rămășițele celor două capete ale

şanţului de apărare, care odinioară erau astupate de ziduri, pentru a menţine apa ce le umplea.

Peste şanţurile dinspre nord apăreau printre fagi ultimele case din cătunul Tarrides. Înlăuntrul lor se vedea turnul ascuţit al capelei, construită la începutul secolului al XIII-lea în stilul ogival, cu ferestre duble avînd vitralii strălucitoare sub cinci loburi de granit.

Castelul Caylus era minunea văilor din Pirinei.

Dar Cocardasse-junior şi fratele Passepoil nu aveau pic de simţ artistic. Îşi continuară drumul şi nu îşi azvîrliră privirea asupra întunecatei citadele decît spre a măsura restul drumului de parcurs. Se duceau la castelul Caylus şi, cu toate că de el îi separa doar vreo jumătate de leghe în linie dreaptă, nevoia de a ocoli rîpa Hachaz îi obliga la cel puţin o oră de mers.

Cocardasse era probabil un tovarăş vesel cînd avea punga plină ; însuşi fratele Passepoil purta pe obrazul său de şmecher, fără ascunzişuri, toate semnele unei bune dispoziţii obişnuite ; dar astăzi erau trişti şi aveau motivele lor să fie aşa.

Burta goală, buzunarele fără o leţcaie, perspectiva unei trebi probabil primejdioase. Poţi refuza asemenea treabă cînd ai ce pune pe masă. Din nefericire pentru Cocardasse şi Passepoil, patimile lor mistuiseră totul. De aceea Cocardasse spunea :

— Pe Dumnezeul meu ! Niciodată n-o să mai pun mîna pe o carte de joc sau pe un pahar cu băutură !

— Renunţ pentru totdeauna la dragoste ! adăugă sensibilul Passepoil.

Şi amîndoi îşi făureau visuri frumoase de cinste şi cumpătare din viitoarele lor economii.

— O să cumpăr o caleaşcă de lux ! exclamă cu entuziasm Cocardasse, şi o să intru ca soldat în compania micului nostru parizian.

— Şi eu, întări Passepoil, o să mă fac soldat sau ordonanţă a chirurgului maior.

— N-aş arăta oare bine ca lacheu al regelui ?

— Cel puţin e sigur că băieţilor din regimentul în care mă voi înrola li se va lua sînge ca lumea în caz de boală.

Şi amîndoi repetau :

— Ne vom duce la micul parizian ! Îl vom cruţa de cîţiva pumni din cînd în cînd.

— O să-mi spună din nou : bătrînul meu Cocardasse !

— O să-şi bată joc de fratele Passepoil, ca şi altădată.

— Hai, mîrţoagă ! strigă gasconul dînd un pumn strașnic căluţului, care era la capătul puterilor. Dar rău am mai ajuns, dragul meu, dacă te gîndeşti ce buni spadasini sîntem. Iertate să ne fie păcatele ! Simt că alături de micul parizian o să-mi răscumpăr greşelile.

Passepoil clătină trist din cap.

— Cine ştie dacă o să vrea să-şi amintească de noi ? zise el aruncînd o privire descurajată asupra îmbrăcămin-ţii sale caraghioase.

— Eh ! prietene, zise Cocardasse, doar ştii ce inimă are băiatul ăsta !

— Ce sabie ! suspină Passepoil. Şi ce iuţeală !

— Ce ţinută în luptă ! Şi ce armonie !

— Îţi aminteşti de loviturile lui cu latul spadei, în retragere ?

— Îţi aminteşti de cele trei lovituri directe, anunţate în asaltul la Delespine ?

— Ce inimă !

— O inimă adevărată ! Mereu norocos la joc ! Doamne sfinte ! Şi cum ştia să bea !

— Şi cum răsucea capul femeilor !

La fiecare replică se înflăcărau. Se opriră de comun acord pentru a-şi strînge mîinile. Emoţia le era sinceră şi profundă.

— Drace ! zise Cocardasse, dacă micul parizian vrea, o să fim servitorii lui, nu-i aşa, dragul meu ?

— Şi vom face din el un mare senior ! încheie Passepoil. În felul ăsta, banii lui Peyrolles nu ne vor purta ghinion.

Aşadar domnul de Peyrolles, omul de încredere al lui Philippe de Gonzague, era acela care-i pusese pe drumuri pe Cocardasse şi Passepoil.

Îl cunoşteau bine pe acest Peyrolles şi mai bine încă pe domnul de Gonzague, patronul lui. Înainte de a-i învăţa pe boiernaşii din Tarbes nobila şi demna artă a scrimei italiene, cei doi ţinuseră o şcoală de scrimă la Paris, pe strada Croix-des-Petits-Champs, la doi paşi de Luvru. Şi dacă treburile lor nu le-ar fi fost tulburate de patimi, poate că ar fi făcut avere, căci toţi nobilii de la Curte veneau la ei.

Erau doi băieți de treabă care, fără îndoială, făcuseră vreo poznă grozavă într-un moment de încurcătură. Foloseau atît de bine sabia ! Să fim indulgenți și să nu cercetăm prea mult de ce, punînd cheia sub ușă, părăsiseră Parisul ca și cum le-ar fi luat foc tălpile.

Este sigur că la Paris, în aceste vremuri, maeștrii de scrimă aveau de-a face cu nobili de prim rang. Știau adeseori dedesubturile lucrurilor mai bine decît înșiși oamenii de la Curte. Erau flecari nevoie mare ! Apreciați și dumneavoastră dacă Passepoil, care mai fusese și bărbier, nu cunoștea mai bine ca oricine o serie întreagă de isprăvi ! Așa că amîndoi sperau să tragă foloase de pe urma celor aflate. Plecînd din Tarbes, Passepoil spusese :

— E o afacere de milioane ! Nevers este prima sabie din lume după micul parizian. Dacă e vorba de Nevers, trebuie să fim generoși !

Și Cocardasse n-a putut decît să aprobe cu căldură un discurs atît de înțelept.

Era ora două după-amiază cînd sosiră în cătunul Tarrides și primul țăran pe care îl întîlniră le arătă hanul „La Mărul lui Adam".

Cînd intrară, sala mică și joasă a hanului era aproape plină.

O tînără, cu o fustă de culoare țipătoare și cu corsajul strîns în șireturi, cum poartă țărăncile din Foix, servea cu zel, aducînd cănі, pocale de cositor, foc pentru pipe într-un clește și tot ce ar putea cere șase bărbați curajoși după un drum lung sub soarele văilor din munții Pirinei.

De zid atîrnau șase spade lungi și grele, împreună cu tot echipamentul.

Nu se afla acolo nici o singură mutră care să nu poarte pe frunte cuvîntul spadasin, scris cu caractere citețe. Cu toții aveau obrazul ars de soare, priviri nerușinate, mustăți impertinente. Un burghez onest, intrat din întîmplare în acest loc, ar fi căzut lat numai la vederea acestor mutre fudule.

Lîngă ușă, la prima masă, se aflau trei ; trei spanioli, după înfățișare. La masa următoare ședea un italian, cu obrazul tăiat de la frunte pînă la bărbie, și în fața lui era un pungaș sinistru al cărui accent îi denunța originea germană. O a treia masă era ocupată de un fel de bădăran cu păr lung și nedomolit, care graseia dialectul din Bretania.

Cei trei spanioli se numeau Saldagna, Pinto și Pepe, zis „el Matador", toți trei *escrimidores*, unul din provincia Murcia, celălalt din Sevilla, al treilea din Pamplona. Italianul era un viteaz din Spoletto și se numea Giuseppe Faënza. Germanul purta numele de Staupitz, iar bretonul Joël de Jugan. Domnul de Peyrolles fusese acela ce adunase toate aceste săbii : se pricepea în materie !

Cînd maestrul Cocardasse și fratele Passepoil trecură pragul cîrciumei, după ce-și duseseră în grajd bietele gloabe, se dădură un pas înapoi la vederea acestei respectabile societăți. Sala joasă nu era luminată decît de o singură fereastră și, în această lumină slabă, pluteau norii de fum ai pipelor. Prietenii noștri nu văzură la început decît mustățile în furculiță și spadele atîrnate de perete. Apoi șase glasuri răgușite strigară în cor :

— Maestrul Cocardasse !

— Fratele Passepoil !

Toate acestea întovărășite de înjurăturile de rigoare : cele din statele Sfîntului Scaun, înjurături de pe malurile Rinului, din Quimper-Corentin, din Murcia, din Navarra și din Andaluzia.

Cocardasse își puse mîna în vizieră deasupra ochilor :

— Fără teamă ! exclamă el. *Todos camaradas !*

— Toți din garda veche ! traduse Passepoil, al cărui glas mai tremura încă.

Acest Passepoil era un laș din naștere pe care nevoia îl făcuse curajos. I se făcea pielea de găină dintr-un fleac, dar se bătea mai dihai ca un diavol.

Și-au strîns mîna mai să-și frîngă falangele. S-au îmbrățișat pe săturate. Tunicile de mătase se frecară unele de altele ; postavul ros și catifeaua tocită intrară în contact. Orice s-ar fi găsit în costumul acestor cutezători, cu excepția rufăriei curate.

În zilele noastre, maeștrii de arme, sau, pentru a folosi limbajul lor, profesorii de scrimă, sînt niște înțelepți meseriași, soți buni, părinți cumsecade, exercitînd cu onestitate profesiunea.

În secolul al XVII-lea, un virtuos al spadei era ori un fel de Mandor, favorit al curții și al orașului, ori un pîrlit silit să facă orice potlogărie ca să bea pe săturate din vinul prost de la cîrciumă. Nu aparținea unei anumite lumi.

Amicii noştri din taverna „La Mărul lui Adam" cunoscuseră poate şi zile bune. Dar soarele prosperităţii apusese pentru toţi. De bună seamă erau loviţi de aceeaşi soartă.

Înainte de sosirea lui Cocardasse şi Passepoil, între cele trei grupuri distincte nu se legase nici o intimitate. Bretonul nu cunoştea pe nimeni. Germanul n-avea relaţii decît cu spoletanul, iar cei trei spanioli se ţineau mîndri, deoparte. Dar Parisul începuse de mult să fie un centru al artelor frumoase. Oameni de felul lui Cocardasse-junior şi Amable Passepoil, care ţinuseră casă deschisă în strada Croix-des-Petits-Champs, în spatele Palatului Regal, şi cunoşteau pe toţi mînuitorii de spadă din Europa, slujiseră drept trăsătură de unire între cele trei grupuri, atît de potriviţi să se aprecieze şi să se înţeleagă. Gheaţa fu spartă, mesele se alăturară, cănile se amestecară şi prezentările se făcură potrivit uzanţelor.

Luară cunoştinţă de meritele fiecăruia. Ţi se făcea părul măciucă ! Aceste şase spade atîrnate de perete tăiaseră mai multă carne creştină decît toate securile reunite ale călăilor din Franţa şi din Navarra.

Dacă cel din Quimper ar fi fost huron [1], ar fi purtat la cingătoare două sau trei duzini de scalpuri ; spoletanul ar fi putut avea peste douăzeci de fantome în visele sale ; germanul masacrase doi gaugrafi [2], trei margrafi [3], cinci rhingrafi [4] şi un landgraf [5] ; căuta acum un burgraf [6].

Dar nu însemnau nimic pe lîngă cei trei spanioli, care s-ar fi putut îneca cu uşurinţă în sîngele nenumăratelor lor victime. Pepe-Ucigaşul (el Matador) nu vorbea niciodată decît cum vrea să străpungă cu sabia trei oameni deodată.

N-am putea spune nimic mai măgulitor despre gascon sau despre normandul nostru : se bucurau de stima generală în acest consiliu de laudăroşi.

După ce au băut primul rînd de stacane şi larma laudăroşeniei se linişti puţin, Cocardasse zise :

---

[1] Populaţie indiană stabilită între lacul Ontario (S.U.A.) şi Canada ; aliaţi ai francezilor.

[2] Judecător cantonal.

[3] Titlu nobiliar, asemănător cu marchizul, purtat de conducătorii provinciilor de la frontiere.

[4] Conte renan.

[5] Titlul unor prinţi germani.

[6] Seniorul unui oraş pe vremea Sfîntului Imperiu German. (N.T.)

— Acum, frumușeilor, să vorbim despre treburile noastre.

Chemară fata care servea la han, care veni tremurînd în mijlocul acestor canibali, și cerură să mai aducă vin. Era o brună dolofană, puțin zbanghie. Passepoil își îndreptă spre ea artileria privirilor sale amoroase ; voia să se ia după ea spre a-i vorbi, sub pretextul de a aduce un vin mai rece ; dar Cocardasse îl înșfăcă de guler.

— Ai făgăduit să-ți stăpînești pasiunile, dragul meu, îi zise el cu demnitate.

Fratele Passepoil se așeză la locul lui, scoțînd un suspin adînc. De îndată ce se aduse vinul, alungară paceaura cu porunca de a nu se mai întoarce.

— Drăgălașilor, reluă Cocardasse-junior, fratele Passepoil și cu mine nu ne așteptam să întîlnim aici, departe de orașe și de centrele populate unde vă exercitați de obicei talentele, o societate atît de aleasă.

— Zii tu ! întrerupse spadasinul din Spoletto, cunoști orașe unde-i de făcut treabă acum, *caro mio* Cocardasse ?

Și cu toții clătinară din cap, ca oameni ce gîndesc că virtutea lor nu este de ajuns recompensată.

Apoi, Saldagne întrebă :

— Nu știi oare de ce ne aflăm aici ?

Gasconul era gata că caște gura spre a răspunde, cînd piciorul fratelui Passepoil i se propti pe cizmă.

Deși Cocardasse-junior era șeful nominal al asociației, avea obiceiul să urmeze sfaturile ajutorului său, care era un normand prudent și înțelept.

— Știu doar, replică el, că am fost convocați...

— Și eu, întrerupse Staupitz.

— Și că, în cazurile obișnuite, termină gasconul, fratele Passepoil și cu mine sîntem de ajuns să dăm o mînă de ajutor.

— *Carajo !* exclamă Ucigașul. De obicei, cînd sînt chemat nu se mai face apel la alții.

Fiecare își dădu cu părerea pe această temă, potrivit elocinței sau gradului său de vanitate, apoi Cocardasse trase concluzia :

— Oare vom avea de-a face cu o armată ?

— Vom avea de-a face cu un singur cavaler, răspunse Staupitz.

Staupitz era în serviciul domnului de Peyrolles, omul de încredere al prințului Philippe de Gonzague.

Această declarație fu primită cu un hohot de rîs zgomotos.

Cocardasse și Passepoil rîdeau mai tare decît ceilalți, dar piciorul normandului apăsa mai departe pe cizma gasconului.

Asta însemna : „Lasă-mă să conduc jocul".

Passepoil întrebă cu inocență :

— Și cum se numește acest gigant care se va lupta cu opt oameni ?

— Opt oameni care, luați în parte, sfinte Dumnezeule ! valorează fiecare cît o jumătate de duzină de soldați de mîna întîi ! adăugă Cocardasse.

Staupitz răspunse :

— Este ducele Philippe de Nevers.

— Dar se zice că e pe moarte ! protestă Saldagne.

— Că suferă de năduf ! adăugă Pinto.

— Că e vlăguit, beteag, ofticos ! întăriră ceilalți.

Cocardasse și Passepoil nu mai scoaseră nici o vorbă.

Acesta din urmă își ridică încet capul, apoi își împinse paharul. Gasconul îl imită.

Seriozitatea lor subită atîtă atenția generală.

— Ce v-a apucat ? Ce-i cu voi ? întrebară cu toții.

Îl văzură pe Cocardasse și pe ajutorul lui privindu-se în tăcere.

— Ah ! Ce dracu înseamnă asta ? exclamă surprins Saldagne.

— S-ar zice, adăugă Faënza, că vă vine să lăsați baltă partida.

— Drăgălașilor, replică pe ton grav Cocardasse, nu vă înșelați prea mult.

Un tunet de proteste îi acoperi glasul.

— Noi l-am văzut pe Philippe de Nevers la Paris, continuă domol fratele Passepoil. Venea la sala noastră de scrimă. Este un muribund care o să vă dea mult de furcă !

— Nouă ? protestară în cor.

Și toți ridicară din umeri cu dispreț.

— Văd bine, zise Cocardasse, a cărui privire făcu înconjurul cercului, că n-ați auzit niciodată vorbindu-se despre lovitura de sabie a lui Nevers.

Căscară ochii și ciuliră urechile.

— Lovitura bătrînului meșter Delapalme, adăugă Passepoil, care a culcat la pămînt șapte spadasini între burgul Roule și poarta Saint-Honoré.

— Ce mai nerozii și loviturile astea secrete ! exclamă Ucigașul.

— Ochi buni, gardă bună, iute de picior, adăugă bretonul, îmi pasă de loviturile secrete ca și de potop !

— Pe dracu ! Cred că am și eu ochi buni, gardă bună și sînt iute, drăgălașilor, zise cu mîndrie Cocardasse-junior.

— Și eu, întări Passepoil.

— La fel de bune ca și ale oricăruia dintre voi...

— Dovada e, insinuă Passepoil cu blîndețea sa obișnuită, că sîntem gata să le punem la încercare, dacă vreți.

— Și totuși, reluă Cocardasse, lovitura lui Nevers nu mi se pare un fleac. Am fost atins în propria mea școală... Ce mai !

— Și eu la fel.

— Atins drept în frunte, între ochi. Și încă de trei ori la rînd...

— Și eu tot de trei ori, între ochi și drept în frunte !

— De trei ori, fără să pot pune mîna pe sabie ca să mă apăr !

Cei șase spadasini ascultau acum cu atenție.

Nimeni nu mai rîdea.

— Atunci, zise Saldagne făcîndu-și cruce, nu e o lovitură secretă, e o vrăjitorie.

Bretonul băgă mîna în buzunar, unde cu siguranță că avea vreun șirag de mătănii.

— Bine au făcut să ne convoace pe toți, drăgălașilor, reluă Cocardasse cu ceva mai multă solemnitate. Vorbeați despre o armată, aș fi dorit să am de-a face mai bine cu o întreagă armată. Credeți-mă, nu există decît un singur om pe lume capabil să-l înfrunte pe Philippe de Nevers cu sabia în mînă.

— Și cine-i omul ? ziseră în același timp șase glasuri.

— 'E micul parizian, răspunse Cocardasse.

— Ah ! ăsta, exclamă Passepoil cu un entuziasm brusc, e însuși diavolul !

— Micul parizian ? repetară ceilalți pe rînd. Are un nume micul vostru parizian ?

— Un nume pe care îl cunoașteți cu toții, se numește cavalerul de Lagardère.

Se văzu că spadasinii cunoșteau cu toții acest nume, căci, într-adevăr, se lăsă o mare tăcere printre ei.

— Nu l-am întîlnit niciodată, zise apoi Saldagne.

— Cu atît mai bine pentru tine, dragul meu, replică gasconul. Nu-i plac oamenii cu înfățișarea ta.

— Este acela căruia i se spune frumosul Lagardère ? întrebă Pinto.

— Este acela care i-a ucis pe cei trei flamanzi sub zidurile cetății Senlis ? adăugă Faënza coborînd glasul.

— Este acela, vru să spună Joël de Jugan, care...

Dar Cocardasse îl întrerupse rostind cu emfază doar aceste cuvinte :

— Nu există doi Lagardère !

III. — CEI TREI PHILIPPE

Unica fereastră a sălii joase din taverna „Mărul lui Adam" dădea spre un fel de povîrniș plantat cu fagi, care ajungea la șanțurile de apărare ale castelului Caylus. Un drum de care traversa pădurea și se oprea la un pod de scînduri aruncat peste șanțurile adînci și foarte largi. Ele înconjurau castelul din trei părți și de deschideau în golul de deasupra rîpei Hachaz.

De cînd se dărîmaseră zidurile menite să oprească apa, secarea se operase de la sine și pămîntul șanțurilor dădea anual două recolte minunate de fîn destinat grajdurilor proprietarului.

A doua recoltă abia fusese cosită. Din locul unde stăteau cei opt spadasini, se puteau vedea cosașii care așezau fînul în snopi, sub pod.

Cu excepția apei care lipsea, șanțurile rămăseseră intacte. Marginea lor interioară se ridica în pantă abruptă pînă la povîrniș.

Nu exista decît o singură spărtură, făcută spre a lăsa loc de trecere căruțelor cu fîn. Ea ajungea la acel drum care trecea prin fața ferestrei tavernei.

De la parter pînă în fundul șanțului, zidul de apărare era găurit de numeroase deschideri de tragere, dar nu

exista decît o singură deschizătură pe unde putea trece o făptură omenească. Era o fereastră joasă situată tocmai sub podul fix, care înlocuise de mult podul mobil. Fereastra era apărată de gratii și obloane solide. Prin ea intra aer și lumina baia de aburi a castelului Caylus, mare sală subterană care păstra unele rămășițe de splendoare. Se știe că în evul mediu și mai ales în Sud se dezvoltase foarte mult luxul băilor.

Orologiul din vîrful donjonului sunase ora trei. În definitiv, cumplitul fanfaron căruia i se spunea frumosul Lagardère nu era acolo și nu pe el îl așteptau. Așa încît, după ce trecu primul moment de spaimă, meșterii spadasini reîncepură care mai de care să se laude.

— Ei bine, exclamă Saldagne, am să-ți spun, prietene Cocardasse. Aș da zece galbeni pentru a-l vedea pe cavalerul tău Lagardère.

— Cu sabia în mînă ? întrebă gasconul, după ce dădu pe gît o duscă bună de vin și plescăi din limbă. Ei bine, dragul meu, adăugă el cu gravitate, în acea zi spovedește-te-te și lasă-te în paza Domnului !

Saldagne își puse pălăria pe-o ureche. Nu-și dăduseră încă nici un pumn : era o minune. Poate că ar fi fost gata să intre în horă, cînd Staupitz, care se afla la fereastră, strigă :

— Liniște, copii ! Iată-l pe domnul de Peyrolles, mîna dreaptă a prințului de Gonzague.

Într-adevăr, acesta urca povîrnișul, călare.

— Am vorbit prea mult, zise iute Passepoil, și în fond n-am spus nimic. Nevers și lovitura lui misterioasă de sabie valorează aur, prieteni, iată ce trebuie să știți. Vreți să deveniți bogați dintr-odată ?

Nu e necesar să mai spunem răspunsul prietenilor lui Passepoil. Acesta continuă :

— Dacă vreți asta, lăsați-l pe Cocardasse și pe mine să acționăm. Orice i-am spune lui Peyrolles, sprijiniți-ne.

— S-a făcut ! exclamară în cor.

— Cel puțin, încheie fratele Passepoil așezîndu-se la loc, aceia care nu vor fi ciuruiți în astă seară de sabia lui Nevers vor putea să plătească liturghii pentru pomenirea celor răposați.

Peyrolles intră.

Passepoil își scoase primul boneta de lînă cu cel mai profund respect. Ceilalți salutară la fel.

Peyrolles ţinea sub braţ un sac mare cu bani. Îl aruncă cu zgomot pe masă, spunînd :

— Iată hrana voastră, vitejilor !

Apoi, numărîndu-i din ochi :

— Bravo, zise el, iată-vă pe toţi aici ! Vă voi spune în cîteva cuvinte ce aveţi de făcut.

— Ascultăm, stimate domn de Peyrolles, răspunse Cocardasse punîndu-şi coatele pe masă. Daţi-i drumul !

Ceilalţi repetară :

— Ascultăm !

Peyrolles luă o atitudine de orator :

— În seara asta, spuse el, către ora opt, un bărbat va veni pe drumul pe care-l vedeţi aici, chiar sub fereastră. Va fi călare ; după ce va trece peste gura şanţului, îşi va lega calul de stîlpii podului. Priviţi, acolo, sub pod, zăriţi o ferăstruică joasă, închisă cu obloane de stejar ?

— E limpede, bunul meu domn de Peyrolles, răspunse Cocardasse. Ce dracu ! Doar nu sîntem orbi.

— Omul se va apropia de fereastră...

— Şi în clipa aia punem mîna pe el ?

— Cu politeţe ! îl întrerupse Peyrolles, cu un zîmbet sinistru. Şi astfel vă veţi cîştiga banii.

— Doamne sfinte ! exclamă Cocardasse. Preabunul domn de Peyrolles are întotdeauna o vorbă de duh !

— Ne-am înţeles ?

— Desigur. Dar bănuiesc că nu ne părăsiţi atît de curînd ?

— Dragi prieteni, sînt grăbit, zise Peyrolles făcînd o mişcare de retragere.

— Cum aşa ! strigă gasconul. Fără să ne spuneţi numele aceluia pe care trebuie să... punem mîna ?

— Numele lui nu vă priveşte.

Cocardasse clipi spre ceilalţi şi de îndată un murmur de nemulţumire se ridică din grupul spadasinilor. Mai ales Passepoil se declară nemulţumit.

— Fără să ne dezvăluiţi măcar cine este preacinstitul senior pentru care vom lucra ? adăugă Cocardasse.

Peyrolles se opri pentru a-l privi. Pe chipul său lunguieţ se citi o expresie de îngrijorare.

— Ce vă pasă ? spuse el, încercînd să-i ia de sus.

— Ne pasă foarte mult, bunul meu domn de Peyrolles.

— Cu toate că sînteţi bine plătiţi ?

— Poate nu socotim că sîntem atît de bine plătiți, bunul meu domn de Peyrolles.

— Ce vrea să însemne asta, amice ?

Cocardasse se ridică și toți ceilalți îl imitară.

— La dracu, micuțule ! spuse el schimbînd tonul. Să vorbim pe șleau. Toți cei de-aici sîntem spadasini și, deci, gentilomi. Mai ales eu, care sînt gascon, amestecat cu provensal ! Spadele noastre (și o lovi pe a sa, de care nu se despărțise), spadele noastre vor să știe ce fac.

— Asta-i ! întări fratele Passepoil, care oferi curtenitor un scăunel cu trei picioare confidentului lui Philippe de Gonzague.

Toți spadasinii aprobară cu căldură din cap.

Peyrolles păru că șovăie o clipă.

— Vitejii mei, zise el, deoarece doriți atît de mult să știți, ați fi putut ghici. Cui aparține acest castel ?

— Domnului marchiz de Caylus, Doamne sfinte ! Un senior bun, alături de care nevestele nu îmbătrînesc. Castelul lui Caylus-Verrou. Ei și ?

— Păi, vedeți ? Ce istețime ! răspunse amabil Peyrolles. Lucrați pentru domnul marchiz de Caylus.

— Credeți asta, băieți ? întrebă Cocardasse cu insolență.

— Nu, răspunse fratele Passepoil.

— Nu, repetă pe dată trupa docilă.

Obrajii scofîlciți ai lui Peyrolles se împurpurară ușor.

— Cum, canaliilor ! exclamă el.

— Stați binișor ! întrerupse gasconul. Nobilii mei amici murmură... luați seama ! Mai bine să discutăm calm și ca oameni de lume. Dacă vă înțeleg bine, iată cum vine treaba : domnul marchiz de Caylus a aflat că un gentilom frumos și bine făcut pătrundea din cînd în cînd, noaptea, în castelul său, prin această fereastră joasă. Așa-i ?

— Da, spuse Peyrolles.

— Știe că domnișoara Aurore de Caylus, fiica sa, îl iubește pe acest gentilom.

— Este riguros adevărat.

— După părerea dumneavoastră, domnule de Peyrolles ! Astfel explicați dumneavoastră adunarea noastră la hanul „Mărul lui Adam". Alții ar putea găsi plauzibilă această explicație, dar eu am motivele mele s-o consider nesatisfăcătoare. N-ați spus adevărul, domnule de Peyrolles.

— Pe dracu! exclamă acesta. Asta-i curată obrăznicie!

Glasu-i fu înăbușit de cuvintele spadasinilor, care spuneau:

— Vorbește, Cocardasse! Vorbește, vorbește!

— Mai întîi, spuse el, prietenii mei știu ca și mine că acest vizitator nocturn, recomandat săbiilor noastre, nu este altul decît un prinț...

— Un prinț! strigă Peyrolles ridicînd din umeri.

Cocardasse continuă:

— Prințul Philippe de Lorraine, duce de Nevers.

— Știți mai multe ca mine, asta-i! zise Peyrolles.

— Ba nu, fir-ar să fie! Asta nu e totul. Mai e ceva, și acest ceva nu-l cunosc încă nobilii mei prieteni. Aurore de Caylus nu este iubita domnului de Nevers.

— Ah!... protestă Peyrolles.

— Este soția lui! termină cu hotărîre gasconul.

Peyrolles păli și bîlbîi:

— Cum de știi tu asta?

— Știu, și este lucru sigur. Cum de știu, nu vă privește. Am să vă arăt curînd că mai știu și alte lucruri. O căsătorie secretă a fost celebrată, cu patru ani în urmă, la capela castelului Caylus și, dacă sînt bine informat, dumneata și nobilul dumitale stăpîn...

Se întrerupse pentru a-și scoate pălăria cu un aer batjocoritor, și termină:

— Ați fost martor, domnule de Peyrolles.

Acesta nu mai nega.

— Unde vrei să ajungi cu toate aceste clevetiri? întrebă el.

— Vreau să descopăr numele ilustrului personaj pe care îl slujim în această noapte, răspunse gasconul.

— Nevers s-a căsătorit cu fata fără voia părintelui ei, zise Peyrolles. Domnul Caylus se răzbună. Nimic mai simplu, nu-i așa?

— Nimic mai simplu dacă bătrînul Verrou ar ști. Dar ați fost discreți. Domnul de Caylus habar n-are de nimic... Al naibii să fie! Bătrînul șmecher s-ar feri să ciopîrțească astfel cea mai bogată partidă din Franța! Totul s-ar fi aranjat de multă vreme dacă domnul de Nevers i-ar fi spus bătrînului: „Regele Ludovic vrea să mă însoare cu domnișoara de Savoia, nepoata lui; eu nu vreau; sînt, în taină, soțul fiicei dumneavoastră". Dar reputația lui Cay-

lus-Verrou l-a speriat pe sărmanul prinţ. S-a temut pentru soţia sa pe care o adoră...

— Concluzia ? întrerupse Peyrolles.

— Concluzia este că noi nu lucrăm pentru domnul de Caylus.

— E clar ! zise Passepoil.

— Clar ca ziua, mîrîiră ceilalţi în cor.

— Şi pentru cine credeţi că veţi lucra ?

— Pentru cine ? Ah ! Ah ! Dumnezeule sfinte ! Pentru cine ? Cunoaşteţi povestea celor trei Philippe ? Nu ? V-o spun în două cuvinte. Sînt trei domni de casă mare, pe cuvînt ! Unul este Philippe de Mantua, prinţ de Gonzague, stăpînul vostru, domnule de Peyrolles, o alteţă ruinată, hăituită, care s-ar vinde ieftin şi Satanei ; al doilea este Philippe de Nevers, pe care-l aşteptăm ; al treilea este Philippe de France, duce de Chartres. Pe cuvîntul meu, toţi trei frumoşi foc, tineri şi strălucitori. Dacă încercaţi să vă închipuiţi prietenia cea mai solidă, cea mai eroică, cea mai extraordinară, nu vă veţi face decît o slabă idee despre afecţiunea mutuală care îi leagă pe aceşti trei Philippe. Iată ce se spune la Paris. Îl vom lăsa la o parte, dacă binevoiţi, din motive serioase, pe nepotul regelui. Nu ne vom ocupa decît de Nevers şi Gonzague, adică decît de Pythias şi Damon.

— Eh ! La dracu ! exclamă acum Peyrolles. Vreţi să-l acuzaţi pe Damon că vrea să-l ucidă pe Pythias !

— Ia ascultă ! zise gasconul, adevăratul Damon era bogat, acel Damon de pe vremea lui Dionysios, tiran al Siracuzei ; şi adevăratul Pythias nu avea nici şase sute de mii de scuzi venit.

— Pe care Pythias al nostru le posedă, îl întrerupse Passepoil, şi al căror moştenitor prezumtiv este Damon al nostru.

— Înţelegeţi deci, bunul meu domn de Peyrolles, continuă Cocardasse, că acest lucru schimbă mult tema ; adaug că adevăratul Pythias nu avea deloc o iubită plăcută ca Aurore de Caylus şi că adevăratul Damon nu era amorezat de frumoasa fată, ci doar de zestrea ei.

— Aşa e ! zise din nou fratele Passepoil.

Cocardasse îşi umplu paharul.

— Domnilor, continuă el, în sănătatea lui Damon... vreau să spun Gonzague, care mîine ar avea şase sute de mii de scuzi venit, pe domnişoara de Caylus şi zestrea ei,

dacă Pythias... vreau să spun Nevers, care s-ar duce pe lumea cealaltă în noaptea asta.

— În sănătatea prințului Damon de Gonzague, strigară toți spadasinii, cu fratele Passepoil în frunte.

— Ei ! Ce spuneți despre asta, domnule de Peyrolles ? adăugă triumfător Cocardasse.

— Aiureli ! mîrîi omul de încredere. Minciuni !

— Cuvîntul este aspru. Vitejii mei amici vor judeca. Îi iau drept martori.

— Ai spus adevărul, gasconule, ai spus adevărul ! se auzi în jurul mesei.

— Prințul Philippe de Gonzague, declară Peyrolles, care încerca să pară demn, este mult deasupra unor asemenea infamii pentru a fi dezvinovățit.

Cocardasse îl întrerupse.

— Atunci, stați jos, bunul meu domn de Peyrolles, spuse el.

Și cum confidentul rezista, îl așeză cu forța pe un scaun și reluă :

— Vom ajunge la infamii și mai mari, Passepoil ?

— Cocardasse ! răspunse normandul.

— Deoarece domnul de Peyrolles nu se predă, e rîndul tău să predici, scumpul meu !

Normandul se roși pînă în vîrful urechilor și își plecă ochii.

— Păi, să vedeți, bolborosi el, nu știu să vorbesc în public.

— Ia dă-i drumul ! comandă jupîn Cocardasse răsucindu-și mustața. Nu-ți fie teamă, acești domni îți vor scuza lipsa de experiență și tinerețea.

— Mă bizui pe indulgența lor, murmură timidul Passepoil.

Și cu glas de fetiță pusă să-și spună lecția, demnul Passepoil începu :

— Domnul de Peyrolles are motive să-l socotească pe stăpînul său un gentilom perfect. Iată amănuntul pe care l-am aflat. Nu cred că a fost povestit cu răutate, dar niște răuvoitori ar putea judeca altfel. Pe cînd cei trei Philippe duceau la Paris o viață veselă, atît de veselă încît regele Ludovic amenința să-și trimită nepotul în exil la moșiile sale... asta se petrecea cu doi-trei ani în

urmă, cînd eram în serviciul unui medic italian, elev al savantului Exili, un anume Pierre Garba.

— Pietro Garba și Gaëte ! îl întrerupse Faënza. L-am cunoscut. Era o adevărată canalie !

Fratele Passepoil zîmbi dulce.

— Era un om așezat, continuă el, potolit, făcînd pe religiosul, tobă de carte și care avea ca meserie fabricarea unei băuturi binefăcătoare pe care o numea licoare de viață lungă.

Toți spadasinii izbucniră deodată în rîs.

— Nu-ți fie teamă ! zise Cocardasse. Povestești ca un zeu ! Dă-i drumul !

Domnul de Peyrolles își șterse fruntea îmbrobonată de sudoare.

— Prințul Philippe de Gonzague, reluă Passepoil, venea adesea să-l vadă pe bunul Pierre Garba.

— Vorbește mai încet ! îl întrerupse confidentul aproape fără voia lui.

— Mai tare ! strigară vitejii.

Toate astea îi distra grozav, mai ales că se și vedeau cu un spor de simbrie.

— Vorbește, Passepoil, vorbește, vorbește ! strigară ei strîngînd cercul în jurul lui.

Și Cocardasse, mîngîind ceafa ajutorului său, spuse părintește :

— Pușlamaua are succes, pe cinstea mea !

— Îmi pare rău, continuă fratele Passepoil, că trebuie să repet un lucru care pare să-i displacă domnului de Peyrolles, dar fapt este că prințul de Gonzague venea foarte des la Garba, fără îndoială pentru a se instrui. În acea vreme, tînărul duce de Nevers fu cuprins de un soi de sfîrșeală.

— Calomnie ! strigă Peyrolles. Calomnie sfruntată !

Passepoil îl întrebă cu candoare :

— Dar, stăpîne, pe cine am acuzat oare ?

Și cum confidentul își mușcă buzele pînă la sînge, Cocardasse adăugă :

— Bunul domn de Peyrolles nu mai vorbește țîfnos, nu-i așa ?

Acesta se ridică brusc.

— Cred că mă veți lăsa să mă retrag ! zise el cu o furie abia stăpînită.

— Desigur, zise gasconul, care rîdea cu hohote și, în plus, vă escortăm pînă la castel. Bătrînul Verrou trebuie să-și fi terminat siesta. Ne vom duce să-i cerem explicații.

Peyrolles căzu înapoi pe scaun. Se înverzise la față. Cocardasse, nemilos, îi întinse un pahar.

— Beți, să vă întremați, spuse el, căci parcă nu vă simțiți prea bine. Luați o gură ! Nu ? Atunci, stați liniștit și lăsați-l pe ticălosul de normand să vorbească ; pledează mai bine ca un avocat la tribunal.

Fratele Passepoil își salută șeful cu recunoștință și continuă :

— Peste tot începuse să se spună : „Iată-l pe acest sărman tînăr duce de Nevers cum se duce dintre noi". Curtea și orașul se îngrijorau. Casa de Lorraine este atît de nobilă ! Regele se interesa de sănătatea lui. Philippe, duce de Chartres, era nemîngîiat...

— Un om și mai nemîngîiat, îl întrerupse Peyrolles, care izbuti să ia un ton înduioșat, era Philippe, prinț de Gonzague.

— Să mă ferească Domnul să vă contrazic ! spuse Passepoil, a cărui politețe neștirbită ar trebui să slujească de exemplu tuturor oamenilor care discută. Cred și eu că prințul de Gonzague era foarte necăjit ; dovadă că venea în toate serile la maestrul Garba, deghizat în livrea de valet, și-i repeta întruna, cu un aer descurajat : „Mai durează mult, doctore, mai durează mult ?"

În sala scundă a circiumii „Mărul lui Adam" nu exista vreunul care să nu fie ucigaș, și totuși fiecare tresări. Sîngele le îngheță în vine. Toți se cutremurau. Pumnul lui Cocardasse izbi masa. Peyrolles plecă fruntea și amuți.

— Într-o seară, continuă fratele Passepoil, coborînd glasul parcă fără voie, într-o seară, Philippe de Gonzague veni mai devreme. Garba îi luă pulsul : avea febră. „Ați cîștigat mulți bani la cărți", îi zise Garba, care-l cunoștea bine. Gonzague începu să rîdă și răspunse : „Am pierdut două mii de pistoli". Dar adăugă numaidecît : „Nevers a vrut să dueleze astăzi în sala de arme, dar nu mai e în stare să țină spada." „Atunci, murmură doctorul Garba, asta înseamnă sfîrșitul. Poate că mîine..." Dar, se grăbi să adauge Passepoil cu un ton aproape vesel, zilele se înșiruie una după alta, dar nu se aseamănă. Chiar a doua zi, Philippe, duce de Chartres, îl luă pe Nevers în caleașca

lui și porniră în goană spre Touraine ! Alteța-sa îl ducea pe Nevers pe pămînturile sale. Și cum maestrul Garba nu-i însoți, Nevers se simți bine. De acolo, căutînd soarele, căldura și viața, trecu Mediterana și ajunse în regatul Neapole. Philippe de Gonzague veni la bunul meu stăpîn și îl rugă să tragă o raită pe acolo. Mă dusesem să-i pregătesc bagajele cînd, din nenorocire, într-o noapte, alambicul i se sparse. Bietul doctor Pierre Garba muri pe loc, căci respirase vaporii elixirului său de viață lungă !

— Ah ! Ce italian cumsecade ! strigară toți cei din jur.

— Da, spuse fratele Passepoil cu simplitate, eu l-am regretat mult. Dar iată și sfîrșitul povestirii. Nevers a lipsit optsprezece luni din Franța. Cînd s-a reîntors la Curte, toți strigară într-un singur glas : Nevers a întinerit cu zece ani ! Nevers era puternic, sprinten, neobosit ! Pe scurt, știți cu toții că, după frumosul Lagardère, Nevers este astăzi prima spadă din întreaga lume.

Fratele Passepoil tăcu, după ce luase o atitudine modestă, și Cocardasse trase concluzia :

— Astfel încît domnul de Gonzague se crezu obligat să angajeze opt spadasini ca să-i vină de hac lui Nevers... Asta-i !

Se făcu liniște. Domnul de Peyrolles rupse tăcerea :

— Unde vreți să ajungeți cu aceste pălăvrăgeli ? întrebă el. La o mărire a simbriei ?

— Considerabilă, replică gasconul. Sincer vorbind, nu se poate lua același preț pentru un tată care-și răzbună onoarea fiicei sale, și pentru Damon, care vrea să-l moștenească prea devreme pe Pythias.

— Cît cereți ?

— Să ni se tripleze suma.

— Fie, răspunse Peyrolles fără să clipească.

— În al doilea rînd, vrem să facem cu toții parte din casa Gonzague după terminarea trebii.

— Fie ! zise din nou confidentul.

— În al treilea rînd...

— Cereți prea mult... începu Peyrolles.

— Vai de păcatele noastre ! exclamă Cocardasse adresîndu-se lui Passepoil. I se pare că cerem prea mult !

— Să fim drepți ! spuse conciliant spadasinul. S-ar putea ca nepotul regelui să dorească să-și răzbune prietenul, și atunci...

În acest caz, replică Peyrolles, trecem granița, Gonzague își răscumpără bunurile din Italia și sîntem cu toții în siguranță acolo.

Cocardasse îl consultă mai întîi din privire pe fratele Passepoil, apoi pe acoliții săi.

— Încheiem tîrgul, zise el.

Peyrolles îi întinse mîna. Gasconul nu o luă. Se bătu peste sabie și adăugă :

— Iată notarul care răspunde de dumneata, bunul meu domn de Peyrolles. Nu-ți fie teamă ! Nu vei încerca niciodată să ne înșeli.

În sfîrșit eliberat, Peyrolles se îndreptă spre ușă :

— Dacă vă scapă, zise el în prag, înseamnă că n-ați făcut nimic.

— Se înțelege de la sine. Dormiți liniștit, bunul meu domn Peyrolles !

Un hohot de rîs răsună după plecarea confidentului, apoi toate glasurile se unîră pentru a striga :

— De băut ! De băut !

IV. — MICUL PARIZIAN

Era abia patru după-amiază. Spadasinii noștri aveau timp berechet la dispoziție. În afară de Passepoil, care o privise prea mult pe matracuca cea zbanghie și care suspina din greu, toată lumea era veselă.

În sala joasă a cîrciumii „La Mărul lui Adam" se bea, se striga și se cînta. În fundul șanțurilor castelului Caylus, cosașii grăbeau lucrul, căci se răcorise, și legau în snopi frumoasa recoltă de fîn.

Deodată se auzi zgomot de cai alergînd la marginea pădurii din Ens și, o clipă mai tîrziu, se auziră țipete în șanț.

Cosașii fugeau urlînd sub loviturile cu latul săbiei, date de o trupă de partizani. Aceștia veneau după furaje și, desigur, nu puteau găsi nicăieri un fîn mai bun.

Cei opt viteji se îngrămădiră la fereastra hanului, să vadă mai bine.

— Ce îndrăzneți sînt golanii ! spuse Cocardasse-junior.

— Să vină în felul ăsta sub ferestrele domnului marchiz ! adăugă Passepoil.

— Dar cîți sînt ? Trei, șase, opt...

— Tocmai cîți sîntem noi !

În acest timp, oamenii își făceau liniștit proviziile, rîzînd cît îi ținea gura. Știau bine că bătrînii dresori de șoimi ai lui Caylus erau mulți de multă vreme.

Purtau haine din piele de bivol strînse pe corp, pălării așezate provocator și spade lungi ; frumoși și tineri, printre care două sau trei perechi de mustăți cenușii ; numai că, în plus față de spadasinii noștri, aveau pistoale la oblîncul șeii.

Îmbrăcămintea lor caraghioasă nu era la fel. Puteai recunoaște în acest mic escadron uniforme uzate ale mai multor trupe regulate. Se aflau printre ei doi vînători din Brancas, un tunar din Flandra, un haiduc spaniol de peste munți și un bătrîn ostaș înarmat cu o arbaletă, care probabil văzuse și Fronda [1]. Ceilalți își pierduseră specificul, la fel ca medaliile tocite. Laolaltă puteau fi luați drept o frumoasă bandă de hoți de drumul mare.

Și, într-adevăr, acești aventurieri care se împodobeau cu numele de voluntari regali nu erau altceva decît niște bandiți.

După ce își terminară treaba și își încărcară caii, se întoarseră pe drumul de căruțe. Șeful lor, unul din cei doi vînători din Brancas, purtînd galoane de brigadier, privi în jur și zise :

— Pe aici, domnilor, iată tocmai ce ne trebuie.

Cu degetul arăta spre cîrciuma *La mărul lui Adam.*

— Bravo ! strigară oamenii lui.

---

[1] Război civil din Franța (1648—1653), în timpul minoratului lui Ludovic al XIV-lea, provocat de înăsprirea fiscalității și întărirea absolutismului regal practicate de cardinalul Mazarin. (N.T.)

— Meşteri buni ! şopti Cocardasse-junior, vă sfătuiesc să vă încingeţi săbiile.

Cît ai clipi, îşi puseră cu toţii centiroanele şi, îndepărtîndu-se de fereastră, spadasinii se aşezară în jurul meselor.

Miroase de departe a încăierare. Fratele Passepoil zîmbea blînd sub cele trei fire de mustaţă.

— Spuneam deci, începu Cocardasse pentru a nu-şi pierde cumpătul, că cel mai bun mijloc de a ţine în gardă un spadasin stîngaci, care este întotdeauna foarte primejdios...

— E-hei ! strigă în acea clipă şeful hoţilor de cereale arătîndu-şi în uşă obrazul bărbos. Hanul e plin, copii !

— Să-l golim, răspunseră cei care îl urmau.

Era simplu, era logic. Şeful, pe nume Carrigue, nu avu de ce să se împotrivească. Descălecară şi îşi legară cu nerușinare caii împovăraţi de fîn de inelele bătute în pereţii cîrciumii.

Pînă atunci, spadasinii noştri nici nu se clintiră.

— Auziţi ! zise Carrigue intrînd primul. Căraţi-vă, şi încă repede ! Aici nu-i loc decît pentru voluntarii regelui.

Nu primi nici un răspuns. Cocardasse se întoarse doar spre ai săi şi murmură :

— Purtaţi-vă cum se cuvine, copii ! Să nu ne ieşim din pepeni, să-i facem să joace după voia noastră pe domnii voluntari ai regelui.

Oamenii lui Carrigue se şi îmbulzeau în uşă.

— Ei bine ! spuse acesta. Ce vi s-a spus ?

Spadasinii se ridicară şi salutară politicos.

— Rugaţi-i, zise tunarul din Flandra, să iasă pe fereastră.

În acelaşi timp luă paharul plin al lui Cocardasse şi-l duse la gură.

Carrigue se răsti :

— Nu vedeţi, necioplitilor, că avem nevoie de cănile, de mesele şi de scaunele voastre ?

— Fără teamă ! zise Cocardasse-junior. O să vi le dăm pe toate, micuţilor.

Şi sparse cana în capul tînărului, pe cînd fratele Passepoil azvîrlea un scaun greu în pieptul lui Carrigue.

Cele şaisprezece spade lungi ieşiră la lumină în aceeaşi clipă. Cu toţii erau mînuitori buni de arme grele, curajoşi

și bătăioși din fire. Porniră la încăierare împreună și din toată inima.

Se auzea glasul de tenor al lui Cocardasse dominînd tumultul cu înjurătura lui favorită :

— În numele Domnului ! Dați-le la cap ! Dați în ei !

La care Carrigue și ai săi răspunseră pornind la atac cu grumazul încordat.

— Înainte ! Lagardère ! Lagardère.

Fu ca o lovitură de teatru. Cocardasse și Passepoil, care erau în primul rînd, dădură înapoi și așezară masa masivă între cele două „oști".

— Fără teamă ! strigă gasconul. Jos armele !

Trei sau patru voluntari fuseseră vătămați rău. Asaltul nu le reușise deloc și își dădeau bine seama cu cine aveau de-a face.

— Ce-ai spus adineauri ? reluă fratele Passepoil, al cărui glas tremura de emoție. Ce-ai strigat ?

Ceilalți spadasini bombăneau și spuneau :

— Era să-i înfulecăm ca pe niște vrăbiuțe !

— Să fie liniște ! rosti Cocardasse cu autoritate.

Și, adresîndu-se voluntarilor aflați în mare confuzie, zise :

— Răspundeți cinstit, de ce ați strigat Lagardère ?

— Pentru că Lagardère este șeful nostru, răspunse Carrigue.

— Cavalerul Henri de Lagardère ?

— Da.

— Micul nostru parizian ! Giuvaerul nostru ! gînguri fratele Passepoil, care avea ochii umezi.

— O clipă, spuse Cocardasse, să nu facem o greșeală. Noi l-am lăsat pe Lagardère la Paris, la corpul de cavalerie ușoară.

— Ei bine, ripostă Carrigue, Lagardère s-a plictisit acolo. N-a păstrat decît uniforma și acum comandă o companie de voluntari ai regelui, aici în vale.

— Atunci, zise gasconul, vîriți săbiile în teacă. Trăiască ! Prietenii micului parizian sînt de-ai noștri și vom bea împreună pentru prima spadă din univers.

— Așa da ! spuse Carrigue, care-și dădea seama că trupa lui scăpase ieftin.

Voluntarii regelui se grăbiră să vîre săbiile în teacă.

— Nici măcar nu vom primi scuze ? întrebă Pepe Ucigașul, mîndru ca un castilian.

— Vei avea satisfacția să te bați cu mine dacă-ți dă ghes inima ! răspunse Cocardasse. Dar acești domni sînt sub protecția mea. La masă ! Vin ! Nu-mi încap în piele de bucurie. Haideți ! — Îi întinse lui Carrigue paharul său. — Am onoarea, reluă el, să vă prezint pe ajutorul meu, Passepoil, care, fie vorba, fără să vă jignesc, urma să vă învețe o lovitură fulgerătoare de care n-aveți habar. El este, ca și mine, prietenul devotat al lui Lagardère.

— Și se mîndrește cu asta ! întrerupse fratele Passepoil.

— Cît despre acești domni, continuă gasconul, să le iertați proasta dispoziție. Erau gata să vă învingă, bravii mei ; le-am luat bucata de la gură... fără să vă jignesc ! Să ciocnim !

Au ciocnit. Ultimele cuvinte, aruncate cu îndemînare de Cocardasse, dăduseră satisfacție spadasinilor, iar domnii voluntari nu găsiră pricină să protesteze. Văzuseră prea de aproape că fuseseră gata să fie bătuți măr.

Pe cînd matracuca, aproape dată uitării de Passepoil, se dusese să aducă vin rece din pivniță, mesele și scaunele fură cărate afară pe pajiște, căci sala scundă a cîrciumii „La Mărul lui Adam" nu mai era destul de mare să cuprindă viteaza companie. Curînd toată lumea era comod instalată la masă, pe povîrniș.

— Să vorbim despre Lagardère, exclamă Cocardasse. Doar eu i-am dat prima lecție de scrimă ! Nici nu împlinise șaisprezece ani, dar ce speranță de viitor !

— Abia a împlinit optsprezece ani, zise Carrigue, și iată că se ține de cuvînt.

Fără voia lor, spadasinii erau interesați de un asemenea erou despre care li se împuiase capul încă de dimineață. Ascultau și nici unul dintre ei nu mai dorea să se pomenească față în față cu el decît la masă.

— Da, nu-i așa ? spuse Cocardasse cu însuflețire. S-a ținut de cuvînt ! Vai de păcatele noastre ! E tot frumos și tot viteaz ca un leu !

— Și veșnic norocos pe lîngă sexul frumos ! șopti Passepoil roșind pînă în vîrful urechilor sale lungi.

— Și tot zăpăcit, continuă gasconul, și tot atît de încăpățînat ?

— Tăietor de capete, şi totuşi atît de blînd cu cei neajutoraţi !

— E un spărgător de geamuri şi spaima bărbaţilor însuraţi !

Cei doi spadasini îşi răspundeau ca păstorii din Virgiliu : *Arcades ambo.*

— Cartofor !

— Zvîrlind aurul pe fereastră !

— Are toate viciile !

— Toate virtuţile !

— Nici un pic de minte !

— O inimă... O inimă de aur !

Passepoil avu ultimul cuvînt. Cocardasse îl îmbrăţişă cu înflăcărare.

— În sănătatea micului parizian ! În sănătatea lui Lagardère ! strigară într-un singur glas.

Cărrigue şi oamenii lui ridicară cănile cu entuziasm. Băură în picioare. Nimeni nu se lăsă mai prejos.

— Drace ! reluă Joël de Jugan, bretonul. Spuneţi-ne şi nouă măcar, cine este acest Lagardère al vostru !

— Ne-aţi împuiat urechile cu el, adăugă Saldagne. Cine e ? De unde vine ? Ce face ?

— Drăguţule ! răspunse Cocardasse. E la fel de gentilom ca şi regele ; vine din strada Croix-des-Petits-Champs ; îşi face de cap. V-aţi lămurit ? Dacă vreţi să ştiţi mai multe, daţi de băut.

Passepoil îi umplu paharul şi gasconul reluă, după ce se concentră o clipă :

— Nu e o poveste trasă de păr şi de aceea nu se prea povesteşte. Trebuie să-l vezi la o adică. Cît despre familie, am zis că e mai nobil decît regele, şi nu mă las contrazis ; dar, de fapt, nimeni nu i-a cunoscut tatăl şi nici mama. Cînd l-am întîlnit, avea doisprezece ani ; asta se petrecea în Curtea Fîntînilor din faţa Palatului Regal. Era gata să fie doborît de vreo şase vagabonzi mai vîrstnici ca el. De ce ? Fiindcă aceşti tineri bandiţi voiră să prade o bătrînă care vindea plăcinte sub bolta palatului Montesquieu. L-am întrebat cum îl cheamă : „Micul Lagardère. — Şi pe părinţi ? — N-avea părinţi. — Cine îl îngrijeşte ? — Nimeni. — Unde locuieşte ? — În ruinele turnului vechiului palat Lagardère, în colţul străzii Saint-Honoré. — Are vreo meserie ? — Mai curînd două : sare în apă din vîrful

Podului Nou și face acrobații în Curtea Fîntînilor. — Fără teamă ! Iată două meserii frumoase !"

Voi ăștia, străinii, se întrerupse Cocardasse, habar n-aveți ce profesie este aceea de a sări în apă de pe Pont-Neuf. Parisul este un oraș plin de gură-cască. De pe parapetul Podului Nou ei aruncă monezi de argint în rîu și copii îndrăzneți se duc să le caute în apă cu prețul vieții lor. Asta-i amuză pe gură-cască. Pe Dumnezeul meu ! Printre toate plăcerile, cea mai grozavă este să ciomăgești pe un puturos de burghez. Și treaba asta nu costă scump !

Cît privește meseria de om fără oase, o vedem peste tot. Pușlamaua de Lagardère făcea tot ce voia cu trupul său : îl lungea, îl micșora ; picioarele-i deveneau brațe, brațele picioare și, parcă-l văd și acum, pe cinstea mea ! cînd îl maimuțărea pe bătrînul dascăl de la Saint-Germain-l'Auxerrois, care era cocoșat în față și în spate.

Mă rog ! Ei și ! Mie mi se părea drăguț acest omuleț, cu părul blond și obrăjorii roz. L-am scos din mîinile dușmanilor săi și i-am spus : „Ascultă, mă, pușlama ! Vrei să vii cu mine ?" Îmi răspunse : „Nu, fiindcă am grijă de bătrîna Bernard..." Bătrîna Bernard era o sărmană cerșetoare care-și făcuse și ea un adăpost într-o ascunzătoare din turnul dărăpănat. Micul Lagardère îi aducea în fiecare seară cîștigul de pe urma scufundărilor și acrobațiilor.

Atunci i-am descris pe de-a întregul farmecul unei săli de scrimă. Ochii săi frumoși scînteiau. Îmi spuse cu un suspin adînc :

„Cînd bătrîna Bernard va fi vindecată, voi veni la dumneata."

Și plecă. Pe legea mea ! Nu m-am mai gîndit la el.

Trei ani mai tîrziu, Passepoil și cu mine am văzut venind la sala noastră un îngeraș înalt, sfios și foarte stînjenit.

„Sînt micul Lagardère", ne zise el. Bătrîna Bernard a murit."

Cîțiva gentilomi care se aflau de față au dat să rîdă. Copilul roși, plecă ochii, se supără și-i trînti la podea. Un adevărat parizian, de ! subțirel, suplu, grațios ca o femeie, dar tare ca fierul.

După șase luni se luă la ceartă cu unul dintre spadasinii noștri, care-i aminti cu răutate talentele sale de scufundător și acrobat. Ei bine ! L-a făcut harcea-parcea pe spadasin.

După un an, se juca cu mine cu aceeași ușurință cum m-aș juca eu acum cu unul dintre domnii voluntari ai regelui... fie spus, fără să-i jignesc.

Mai tîrziu deveni soldat. Își ucise căpitanul ; dezertă. Se angajă apoi la „Copiii Pierduți ai lui Saint-Luc", să facă campania din Germania. Îi luă ibovnica lui Saint-Luc și dezertă iar. Domnul de Villars îl vîrî în Fribourg-en-Brisgau ; ieși din oraș de capul lui, fără ordin, și aduse cu sine patru vlăjgani uriași, soldați dușmani, legați laolaltă ca niște oi. Villars îl promovă gornist, apoi Lagardère își ucise colonelul ; fu degradat. Vai de noi, ce copil !

Dar domnul de Villars îl iubea. Și cine nu l-ar fi iubit ? Domnul de Villars i-a dat sarcina să ducă regelui știrea înfrîngerii ducelui de Baden. Ducele de Anjou îl văzu și îi propuse să-i devină paj. Și, cînd se văzu paj, să te ții ! Doamnele de onoare ale Delfinei se băteau pe el dimineața și seara. Fu deci concediat.

În cele din urmă, norocul îi zîmbi ; iată-l în regimentul de cavalerie ușoară. Doamne ! Nu mai știu dacă a părăsit Curtea din cauza unei femei sau a unui bărbat ; dacă e o femeie, cu atît mai bine pentru ea ; dacă e din cauza unui bărbat, aleluia !

Cocardasse tăcu și sorbi pînă la fund un pahar mare cu vin. Îl meritase cu prisosință. Passepoil îi strînse mîna drept felicitare.

Soarele apunea în spatele copacilor din pădure. Carrigue și oamenii lui se pregăteau să se retragă și, în clipa cînd luau o ultimă înghițitură pentru fericita întîlnire, Saldagne zări un copil care se strecura prin șanțurile adînci ale castelului și încerca, de bună seamă, să nu fie descoperit.

Era un băiețel de vreo treisprezece-paisprezece ani, cu o mutră speriată și înspăimîntată. Purta un costum de paj, dar fără culorile stăpînului, și o centură de curier îi strîngea mijlocul.

Saldagne arătă copilul tovarășilor săi.

— Zău ! exclamă Carrigue, iată un vînat după care am mai alergat cîndva. Ne-a istovit caii nu de mult. Guvernatorul din Venasque are spioni de-ăștia, și o să punem noi mîna pe el.

— De acord, replică gasconul, dar nu cred că puștiul ăsta caraghios aparține guvernatorului din Venasque. E

ceva putred la mijloc, domnule voluntar, și vînatul ăsta ne aparține, zic, fără să vă jignesc.

De fiecare dată cînd gasconul folosea această formulă impertinentă, cîștiga un punct în stima prietenilor săi spadasini.

În fundul șanțului se putea ajunge în două feluri : pe drumul de care și pe o scară abruptă aflată la capul podului. Prietenii noștri se împărțiră în două grupe și coborîră în același timp, pe cele două drumuri. Cînd bietul copil se văzu astfel înconjurat, nici nu mai încercă să fugă, ochii i se umplură de lacrimi. Își strecură pe furiș mîna sub reverul tunicii și strigă :

— Bunii mei domni ! Nu mă omoriți. N-am nimic ! N-am nimic !

Îi lua pe oamenii noștri drept simpli tîlhari. Căci așa și arătau.

— Nu minți, spuse Carrigue, n-ai trecut munții azidimineață ?

— Eu ? zise pajul. Munții ?

— La dracu ! îl întrerupse Saldagne. Vine de la Argelès, în linie dreaptă. Nu-i așa, micuțule ?

— De la Argelès ! repetă copilul.

Privirea i se îndrepta în același timp spre fereastra joasă care se vedea sub pod.

— Fără teamă ! îi spuse Cocardasse, nu vrem să te jupuim, tinere. Cui duci scrisoarea de dragoste ?

— Ce scrisoare de dragoste ? repetă pajul.

Passepoil strigă :

— Ești născut în Normandia, puișorule !

Și copilul repetă :

— În Normandia, eu ?

— N-avem decît să-l căutăm prin buzunare, își dădu Carrigue cu părerea.

— Nu ! Nu ! țipă micul paj căzînd în genunchi. Nu mă percheziționați, bunii mei seniori !

Însemna că sufla în foc să-l stingă. Passepoil se răzgîndi și spuse :

— Nu-i de pe aici, nu știe să mintă !

— Cum te cheamă ? întrerupse Cocardasse.

— Berrichon, răspunse copilul fără șovăială.

— În slujba cui ești ?

Pajul rămase mut. Spadasinii și voluntarii care-l înconjurau începeau să-și piardă răbdarea. Saldagne îl prinse de guler, în timp ce toată lumea repeta :

— Haide, răspunde ! În slujba cui ești ?

— Ce crezi tu, stîrpitură mică, reluă gasconul, că avem timp să ne jucăm cu tine ? Percheziționați-l, băieți, și să terminăm o dată.

În acel moment se petrecu un lucru straniu : pajul, adineauri atît de temător, se desprinse brusc din mîinile lui Saldagne și scoase din sîn, cu un aer hotărît, un mic pumnal care semăna mai mult a jucărie. Dintr-o săritură trecu între Faënza și Staupitz și o luă la goană spre partea opusă a șanțurilor. Dar fratele Passepoil cîștigase de multe ori premii de alergare la bîlciurile din Villedieu, Tînărul Hippomene, din mitologie, care cucerise alergînd mîna Atalantei, nu gonea mai bine ca el. În cîteva salturi îl ajunse din urmă pe Berrichon. Acesta se apăra vitejește. Îl zgîrie pe Saldagne cu pumnalul micuț ; îl mușcă pe Carrigue și îl lovi zdravăn cu picioarele pe Staupitz. Dar lupta era prea inegală. Doborît, Berrichon simțea cum i se înfig în piept mîinile puternice ale spadasinilor, cînd, deodată, un trăsnet căzu în mijlocul prigonitorilor săi.

Trăsnetul !

Carrigue se rostogoli la vreo trei-patru pași, cu picioarele în aer ; Saldagne făcu o piruetă în jurul său și se ciocni de zidul meterezei ; Staupitz mugi și căzu ca un bou înjunghiat. Însuși Cocardasse, Cocardasse-junior, făcu o tumbă și căzu cu nasul la pămînt. Nemaipomenit !

Un singur om produsese cît ai clipi acest vacarm și, ca să zicem așa, dintr-o singură lovitură.

— E mort ? întrebară mai multe voci.

Un cerc larg se făcu în jurul noului-venit și al copilului. Nici o sabie nu ieși din teacă. Toate privirile se plecară.

— Pușlamaua ! bombăni Cocardasse, care se ridică frecîndu-și coastele.

Era mînios, dar sub mustață, aproape fără voie, i se ivea un zîmbet.

— Micul parizian ! zise Passepoil tremurînd de emoție, sau poate de spaimă.

Oamenii lui Carrigue, fără să-l ia în seamă pe șeful lor, care zăcea în nesimțire la pămînt, își duseră mîna cu respect la pălăriile de fetru și spuseră :

— Căpitanul Lagardère !

V. — LOVITURA LUI NEVERS

Era Lagardère, frumosul Lagardère, tăietorul de capete, spărgătorul de inimi.

Avea în faţa lui şaisprezece săbii de spadasini, care nici măcar nu îndrăzneau să iasă din teacă ; şaisprezece spadasini împotriva unui tînăr de optsprezece ani care zîmbea, cu braţele încrucişate pe piept.

Dar era Lagardère !

Cocardasse avea dreptate. Passepoil, de asemenea ; amîndoi nu exageraseră. Cu toată lauda adusă nu spuseseră încă destule despre idolul lor. Tinereţea atrage şi seduce, tinereţea pe care o regretă cei victorioşi ; tinereţea n-o pot răscumpăra nici averea cîştigată, nici geniul care pluteşte deasupra vulgului îngenunchеat ; tinereţea, în mîndră şi divină floare, cu părul auriu, buclat, cu surîsul luminos al buzelor, cu sclipirea triumfătoare în privire !

Se spune adeseori : tot omul e tînăr o dată în viaţă. La ce bun să preamărim această glorie care nu lipseşte nimănui ?

Aţi văzut în viaţa voastră oameni tineri ? Şi, dacă aţi văzut, cîţi erau cu adevărat tineri ? Cunosc copii de douăzeci de ani şi moşnegi de optsprezece ani. Pe cei tineri îi caut. Vreau să spun, pe aceia care *ştiu* şi care totodată *pot* să fie tineri, contrazicînd cel mai adevărat dintre proverbe ; aceia care poartă, ca portocalii binecuvîntaţi din ţările însorite, fructul alături de floare ; aceia care au de toate din belşug : onoare, inimă, sevă, nebunie şi care merg, strălucitori şi arzători ca o rază, împrăştiind din abundenţă nesecata comoară a vieţii lor. Dar vai ! Adeseori nu se bucură de ea decît o singură zi ; căci contactul cu mulţimea este ca apa care stinge orice flacără. Adesea, toată această bogăţie minunată este risipită în zadar, şi fruntea lor care poartă semnul de erou nu se încinge decît cu cununa desfrîului.

Şi, de regulă, asta se întîmplă destul de des. Ca şi cămătarul din colţ, omenirea are în registrul ei coloana de profituri şi pierderi.

Henri de Lagardère avea o statură puţin obişnuită. Nu era un Hercule, dar membrele sale aveau acea vigoare

suplă și grațioasă de tip parizian ; la fel de îndepărtat de musculatura greoaie a nordicilor, cît și de slăbiciunea colțuroasă a adolescenților din pieţele noastre publice, imortalizați de cîte un vodevil banal. Părul blond, ușor buclat, descoperea o frunte înaltă care exprima inteligență și noblețe. Sprîncenele sale erau negre, la fel ca și mustața ușor răsucită deasupra buzei. Nimic mai atrăgător decît acest contrast, mai ales atunci cînd ochii căprui și veseli luminează paloarea puțin prea mată a unor asemenea chipuri.

Conturul feței, proporționat dar alungit, linia acvilină a sprîncenelor, desenul viguros al nasului și gurii umpleau de noblețe jucăușa expresie generală. Zîmbetul omului plin de viață nu ștergea mîndria spadasinului. Dar ceea ce nu poate fi descris este farmecul, grația, juvenila voioșie a întregii sale ființe, precum și mobilitatea fizionomiei delicate și schimbătoare, care putea lîncezi în orele de dragoste, ca un agreabil obraz de femeie, la fel cum în orele de luptă răspîndea teroare, ca și capul Meduzei.

Numai cei pe care-i ucisese ca și cei pe care-i iubise îi văzuseră adevăratul chip.

Purta cu oarecare neglijență costumul elegant și puțin spălăcit al ofițerilor din cavaleria ușoară a regelui, dar împodobit cu o mantie bogată de catifea, aruncată cu nepăsare peste umăr. O eșarfă de mătase roșie cu franjuri de aur arăta rangul pe care-l ocupa printre aventurieri. După aspra lecție pe care o dăduse, în obraji nu i se urcase decît un val ușor de sînge.

— Nu vă e rușine, zise el cu dispreț, să chinuiți un copil !

— Căpitane... vru să explice Carrigue ridicîndu-se de jos.

— Taci din gură. Cine sînt fanfaronii ăștia ?

Cocardasse și Passepoil se aflau lîngă el, cu pălăria în mînă.

— Ei ! zise el descreţindu-și fruntea. Cei doi protectori ai mei ! Ce dracu faceți la o asemenea depărtare de strada Crois-des-Petits-Champs ?

Le întinse mîna, dar cu aerul unui prinț care întinde două degete pentru a fi sărutate. Maestrul Cocardasse și fratele Passepoil îi întinseră mîna cu devotament. Trebuie s-o spunem, că acea mînă se deschisese adeseori plină de galbeni pentru ei. Protectorii n-aveau de ce să se plîngă de protejatul lor.

— Şi ceilalţi ? reluă Henri. Le-am mai văzut mutrele pe undeva. Unde ? Pe tine, de exemplu.

Se adresa lui Staupitz.

— La Köln, răspunse germanul, încurcat.

— Aşa e. M-ai şi atins o dată cu sabia.

— După ce am primit o duzină de lovituri, zise neamţul cu umilinţă.

— Ah ! Ah ! continuă Lagardère privindu-i pe Saldagne şi pe Pinto. Iată şi pe cei doi campioni din Madrid... bune săbii !

— Ah ! Excelenţă ! strigară împreună cei doi spanioli. A fost un rămăşag. Nu obişnuim să atacăm doi contra unul.

— Cum aşa ? Cum aşa ? Doi contra unul ! exclamă gasconul din Provenţa.

— Spuneau, adăugă Passepoil, că nu vă cunosc.

— Şi ăsta, reluă Cocardasse arătîndu-l pe Pepe-Ucigaşul, îşi manifesta dorinţa să se afle faţă în faţă cu dumneavoastră.

Pepe făcu tot ce putu să susţină privirea lui Lagardère. Acesta repetă doar :

— Cine ? Ăsta ?

Pepe plecă ochii bombănind.

— În ce-i priveşte pe aceşti doi bravi, reluă Lagardère arătîndu-i pe Pinto şi Saldagne, în Spania nu purtam decît numele meu, Henri... Domnilor, se întrerupse el făcînd gestul de a da o lovitură cu spada, văd că ne-am mai întîlnit, mai mult sau mai puţin, căci iată un vlăjgan cumsecade căruia i-am crăpat cîndva capul cu o armă de pe meleagurile sale.

Joël de Jugan îşi frecă tîmpla.

— Mai am semnul, murmură el. Mînuiţi bastonul ca un zeu, asta-i sigur.

— Ei, prieteni, nici unii, nici alţii n-aţi prea avut noroc cu mine, continuă Lagardère. Dar aici eraţi ocupaţi cu o treabă mai uşoară. Apropie-te, copile.

Berrichon se apropie.

Cocardasse şi Carrigue vorbiră deodată ca să explice de ce voiseră să-l caute prin haine pe paj. Lagardère îi obligă să tacă.

— Ce faci aici ? îl întrebă pe copil.

— Sînteţi bun şi n-am să vă mint, răspunse Berrichon. Duc o scrisoare.

— Cui ?

Berrichon șovăi și privirea îi lunecă din nou spre fereasta joasă.

— Dumneavoastră, răspunse el.

— Dă-o încoace.

Copilul îi întinse un plic pe care-l scoase din sîn. Apoi, înălțîndu-se iute spre el, îi șopti :

— Mai am de dus o scrisoare.

— Cui ?

— Unei doamne.

Lagardère îi zvîrli o pungă cu bani.

— Du-te, micuțule, îi spuse el, nimeni nu te va mai hărțui.

Copilul plecă în fugă și curînd dispăru după cotitura șanțului. Îndată ce pajul dispăru, Lagardère deschise scrisoarea.

— Căraţi-vă ! porunci el văzîndu-se înconjurat prea de aproape de voluntari și spadasini. Îmi place să fiu singur cînd îmi citesc corespondența.

Toată lumea se îndepărtă repede.

— Bravo ! exclamă Lagardère după ce citi primele rînduri. Iată ceea ce numesc un fericit mesaj ! Este tocmai ceea ce venisem să caut pe-aici. În numele cerului ! Acest Nevers e un senior binecrescut !

— Nevers ! repetară miraţi spadasinii.

— Dar ce se întîmplă ? întrebară Cocardasse și Passepoil.

Lagardère se îndreptă spre masă.

— Mai întîi, de băut ! zise el. Sînt cu inima împăcată. Vreau să vă povestesc și vouă. Așază-te aici, Cocardasse, și tu, frate Passepoil, iar voi, ceilalți, unde doriți.

Gasconul și normandul, mîndri de o asemenea atenție, se așezară lîngă eroul lor. Henri de Lagardère bău un pahar de vin și continuă :

— Trebuie să vă spun că sînt exilat. Părăsesc Franța...

— Exilat ? Tocmai dumneavoastră ! întrerupse Cocardasse.

— Îl vom vedea spînzurat ! suspină Passepoil.

— Și de ce exilat ?

Din fericire, această ultimă întrebare acoperi expresia afectuoasă, dar impertinentă, a lui Amable Passepoil. Lagardère nu suporta asemenea familiarități.

— Îl cunoașteți pe acel drac împielițat de Bélisson ? întrebă el.

— Baronul de Bélisson ?

— Bélisson duelgiul ?

— Bélisson defunctul, rectifică tînărul ofiţer din cavaleria uşoară.

— A murit ? întrebară cîţiva.

— L-am ucis. Regele mă înnobilase, ştiţi doar, ca să pot intra în regimentul lui. Promisesem să mă port cu prudenţă ; timp de şase luni am fost cuminte ca o icoană. Aproape mă uitaseră. Dar, într-o seară, acest Bélisson vru să se joace de-a căpcăunul cu un biet cadet din provincie, care n-avea nici măcar un fir de păr în bărbie.

— Veşnic aceeaşi poveste, zise Passepoil. Un adevărat cavaler rătăcitor !

— Linişte, omule ! ordonă Cocardasse.

— M-am apropiat de Bélisson, continuă Lagardère, şi deoarece promisesem majestăţii-sale, cînd a binevoit să mă ridice la rangul de cavaler, să nu mai folosesc cuvinte injurioase, m-am mulţumit să-l trag de urechi pe baron, aşa cum procedezi cu copiii răi, la şcoală. Asta nu i-a plăcut deloc.

— Cred şi eu ! exclamară cu toţii.

— Şi mi-a vorbit de sus, continuă Lagardère, aşa că i-am dat ceea ce merita de multă vreme : o lovitură directă... pînă la plăsele.

— Vai, micuţule ! exclamă Passepoil, uitînd că vremurile se schimbaseră. Ce bine ştii să dai blestemata asta de lovitură !

Lagardère începu să rîdă. Apoi lovi straşnic masa cu cana de cositor. Passepoil se crezu pierdut.

— Iată dreptatea ! exclamă tînărul cavalerist, care nu se mai gîndea la Passepoil. Mi se datora o primă, deoarece ucisesem un lup. Ei bine, nu, mă exilează !

Preaonorabila asistenţă conveni în unanimitate că era vorba de un abuz. Cocardasse înjură cu expresia-i favorită, constatînd că artele nu mai erau apărate îndeajuns.

Lagardère reluă :

— În cele din urmă, mă supun ordinelor Curţii. Plec. Lumea-i mare şi jur că voi găsi un locşor unde să trăiesc bine. Dar, înainte de a trece frontiera, trebuie să-mi satisfac o poftă... chiar două ! Un duel şi o escapadă galantă. În felul acesta doresc să-mi iau rămas bun de la Franţa mea frumoasă !

Curioşi, oamenii se apropiară.

— Povestiți-ne, domnule cavaler, zise Cocardasse.

— Să-mi spuneți, vitejilor, întrebă Lagardère în loc să răspundă, ați auzit vorbindu-se, din întîmplare, de lovitura de spadă secretă a domnului de Nevers ?

— Drace ! spuseră toți cei aflați în jurul mesei.

— Era chiar obiectul discuției noastre de adineauri, adăugă Passepoil.

— Și ce spuneați despre ea, vă rog ?

— Părerile erau împărțite. Unii spuneau : fleacuri ! Alții pretindeau că bătrînul maestru de scrimă Delapalme îi vînduse ducelui o lovitură secretă... sau poate mai multe... cu ajutorul cărora ducele era absolut sigur să-și atingă adversarul, oricare ar fi el, în mijlocul frunții, între ochi.

Lagardère rămase pe gînduri. Apoi mai întrebă :

— Ce părere aveți, în general, despre loviturile secrete, voi, care sînteți cu toții experți și maeștri în mînuirea spadei ?

Părerea unanimă fu că loviturile secrete erau doar o păcăleală și că orice lovitură decisivă poate fi eschivată prin metodele de apărare cunoscute.

— Asta era și părerea mea, spuse Lagardère, înainte de a fi avut onoarea să facă o partidă cu domnul de Nevers.

— Și-acum ? întrebară cu toții, căci fiecare era foarte interesat ; peste cîteva ore această faimoasă lovitură de spadă a lui Nevers avea să culce poate la pămînt doi sau trei adversari.

— Acum, continuă Henri de Lagardère, lucrurile s-au schimbat. Închipuiți-vă că această lovitură blestemată a fost multă vreme pentru mine o gogoriță. Pe cuvînt de onoare, mă împiedica să dorm ! Și sînteți de acord că prea se laudă Nevers cu lovitura lui ! Oricînd, peste tot, de la înapoierea din Italia, auzeam trăncănindu-se în jurul meu : Nevers, Nevers ! Nevers e cel mai frumos ! Nevers e cel mai viteaz !

— După un altul pe care-l cunoaștem bine, întrerupse fratele Passepoil.

De astă dată avu întreaga și deplina aprobare a lui Cocardasse-junior.

— Nevers în sus, Nevers în jos, continuă Lagardère. Caii lui Nevers, armele lui Nevers, domeniile lui Nevers ! Vorbele sale de duh, norocul lui la joc, lista amantelor sale... și pe deasupra lovitura secretă ! Pe toți dracii din

iad ! Îmi plesnea capul. Într-o seară, gazda mi-a servit cotlete „à la Nevers". Am aruncat farfuria pe fereastră și am plecat fără să mai mănînc. În ușă m-am ciocnit cu cizmarul meu, care-mi aducea cizme după ultima modă, cizme „à la Nevers". I-am tras un toc de bătaie. Asta m-a costat zece ludovici pe care i-am azvîrlit în nas. Caraghiosul mi-a zis : „Domnul de Nevers m-a bătut o dată, dar mi-a dat o sută de pistoli"...

— Asta-i prea de tot, spuse cu gravitate Cocardasse.

Passepoil transpira cu picături grele, atît de mult resimțea toate supărările dragului său prieten.

— Vedeți, continuă Lagardère, am simțit că înnebunesc. Trebuia s-o isprăvesc într-un fel. Am încălecat și m-am dus să-l aștept pe domnul de Nevers la ieșirea din Luvru. Cînd a trecut pe lîngă mine, l-am strigat pe nume.

— Ce vrei ? mă întrebă el.

— Domnule duce, răspunsei, am mare încredere în curtoazia domniei-voastre. Vin să vă rog să mă învățați, pe clar de lună, lovitura secretă.

Ducele m-a privit. Cred că m-a luat drept un nebun scăpat de la ospiciu.

— Cine ești dumneata ? mă întrebă el totuși.

— Cavalerul Henri de Lagardère, răspunsei, prin generozitatea regelui, călăreț în cavaleria ușoară, fost port-stindard în regimentul La Ferté, fost stegar la regimentul lui Conti, fost căpitan în regimentul lui Navarre, veșnic dat afară din cauza lipsei de minte...

— Ah ! mă întrerupse el descălecînd, ești frumosul Lagardère ? Mi se vorbește adesea de dumneata și asta mă plictisește.

Mergeam unul lîngă celălalt spre biserica Saint-Germain-l'Auxerrois.

— Dacă nu socotiți că e o înjosire pentru dumneavoastră de a vă măsura cu mine, începui eu...

Trebuie să recunosc că a fost fermecător, cu adevărat fermecător ! În loc să-mi răspundă, îmi înfipse spada atît de brusc și atît de precis între sprîncene, încît aș fi fost și azi acolo dacă n-aș fi făcut la timp un salt de trei stînjeni.

— Iată lovitura mea ! îmi zise.

Pe cuvîntul meu, i-am mulțumit din inimă. Era singurul lucru ce-l puteam face.

— Încă o mică lecție, întrebai eu, dacă nu abuzez de bunăvoința dumneavoastră.

— La dispoziție.

— Păcatele mele ! De astă dată îmi făcu o înțepătură în frunte. Eram atins, eu, Lagardère !

Profesorii de scrimă schimbară priviri îngrijorate. Lovitura lui Nevers luă într-adevăr proporții înspăimîntătoare.

— V-ați înfuriat rău ? insinuă Cocardasse.

— Mi-am dat seama, bineînțeles, de capcană, exclamă Lagardère, dar n-am reușit s-o parez. Acest om e iute ca fulgerul.

— Și sfîrșitul aventurii ?

— Credeți că patrula de noapte poate lăsa în pace oamenii pașnici ? Patrula sosi. Ne-am despărțit buni prieteni, domnul duce și cu mine, cu promisiunea unei revanșe.

— Dar, sfinte Dumnezeule ? zise Cocardasse, care-și urma gîndurile, vă va învinge întotdeauna cu această lovitură.

— Haida-de ! zise Lagardère.

— Aveți secretul ?

— Cred și eu ! L-am studiat în liniștea cabinetului de lucru.

— Și ?

— E o copilărie.

Spadasinii respirară ușurați. Cocardasse se ridică.

— Domnule cavaler, spuse el, dacă aveți vreo amintire despre sărmanele lecții pe care vi le-am dat eu cu atîta plăcere, nu-mi veți respinge rugămintea. Nu-i așa ?

Instinctiv, Lagardère își duse mîna la buzunar. Fratele Passepoil făcu un gest plin de demnitate.

— Nu asta vă cere maestrul Cocardasse, zise el.

— Vorbește, spuse Lagardère, îmi amintesc. Ce vrei ?

— Vreau, replică Cocardasse, să mă învățați lovitura lui Nevers.

Lagardère se ridică pe dată.

— Ai dreptate, bătrînul meu Cocardasse, spuse el, e vorba de meseria ta.

Intră în gardă. Voluntarii și spadasinii făcură cerc. Mai ales aceștia din urmă priveau cu mare atenție.

— Ia te uită ! spuse Lagardère pipăind lama spadasinului, cum te-ai muiat ! Haide, să te vedem, angajează în terță, lovitură directă ! Parează ! Lovitură directă... Re-

pede... Înapoi... Parează și ripostează ! Fă o pasă și, drept în ochi !

Adăugă gestul cuvîntului.

— Fir-ar să fie ! spuse Cocardasse sărind la o parte. Am văzut stele verzi ! Și cum parezi ? reluă el punîndu-se din nou în gardă.

— Da, da, strigară spadasinii lacomi de senzații.

— Simplu ca bună-ziua ! reluă Lagardère. Ești gata ? În gardă ! Pregătește reluarea primei poziții... Evită ! Oprește-te în sabia mea și renghiul e jucat !

Își puse sabia în teacă. Fratele Passepoil fu acela care-i mulț mi cu entuziasm.

— Ați priceput și voi, ăștilalți ? întrebă Cocardasse ștergîndu-și fruntea. Doamne, Dumnezeule ! Parizianul ăsta ! Ce copil !

Spadasinii clătinară din cap afirmativ și Cocardasse se așeză din nou spunînd :

— Ne va putea fi de folos !

— Ne va putea fi de folos imediat, replică Lagardère turnîndu-și vin.

Cu toții ridicară privirea spre el. Își bău vinul cu înghițituri mici, apoi despături încet scrisoarea pe care i-o dăduse pajul.

— Nu v-am spus, reluă el, că domnul de Nevers mi-a promis o revanșă ?

— Da, dar...

— Trebuie neapărat să termin această aventură înainte de a pleca în exil. Am scris domnului de Nevers pe care-l știam la castelul lui din Béarn. Această scrisoare e răspunsul lui Nevers.

Un murmur de mirare se ridică din grupul spadasinilor.

— E mereu fermecător, continuă Lagardère, ah ! cu adevărat fermecător ! După ce mă voi bate vîrtos cu acest perfect gentilom, voi fi în stare să-l iubesc ca pe un frate. Acceptă tot ce-i propun : ora întîlnirii, locul...

— Și care-i ora ? întrebă Cocardasse cu îngrijorare.

— La căderea nopții.

— În seara asta ?

— În seara asta.

— Și locul ?

— Șanțurile castelului Caylus.

Se așternu tăcere. Passepoil își p se degetul pe gură. Spadasinii încercau să-și păstreze calmul.

— De ce ați ales acest loc ? zise totuși Cocardasse.

— Ei, asta-i altă poveste ! spuse Lagardère rîzînd. O a doua fantezie de-a mea ! Am aflat din povestiri, de cînd am onoarea să comand acești bravi voluntari pentru a-mi omorî puțin timpul înainte de plecare, deci am aflat că bătrînul marchiz de Caylus este cel mai priceput temnicer din întregul univers ! Trebuie să aibă el niscaiva talente pentru a purta frumoasa poreclă de Caylus-Verrou ! Or, cu o lună în urmă, la serbările din Tarbes, am zărit-o pe Aurore, fiica lui. Pe cuvîntul meu, e adorabil de frumoasă ! După ce voi sta de vorbă cu domnul de Nevers, am de gînd s-o consolez un pic pe această singuratică atît de fermecătoare.

— Aveți oare cheia închisorii, căpitane ? întrebă Carrigue arătînd spre castel.

— Am luat cu asalt și alte fortărețe ! răspunse Parizianul. Voi intra pe ușă, pe fereastră, pe horn, în sfîrșit, nu știu cum, dar voi intra.

De la o vreme soarele dispăruse în spatele crîngurilor din Ens. Venea noaptea. Două sau trei lumini se aprinseră la ferestrele de jos ale castelului. O siluetă neagră se strecură rapid în umbra șanțurilor. Era Berrichon, micul paj, care, fără îndoială, își terminase misiunea. Alergînd în goană pe poteca ce ducea în pădure, trimise din depărtare un semn de mulțumire lui Lagardère, salvatorul său.

— Ei bine, exclamă acesta, de ce nu mai rîdeți, șmecherilor ? Nu găsiți că-i o aventură veselă ?

— Da, da, răspunse fratele Passepoil, chiar prea veselă !

— Aș vrea să știu, spuse Cocardasse cu glas grav, dacă ați vorbit despre domnișoara de Caylus în scrisoarea adresată lui Nevers.

— Cred și eu ! I-am explicat lucrurile în linii mari. Trebuia să găsesc un pretext pentru o întîlnire într-un loc atît de îndepărtat.

Spadasinii schimbară o privire.

— Dar ce aveți, fraților ? întrebă brusc Parizianul.

— Chibzuim și noi, răspunse Passepoil. Sîntem fericiți că ne aflăm aici pentru a vă fi de folos.

— Așta-i adevărul, pe legea mea ! adăugă Cocardasse. O să vă dăm o adevărată mînă de ajutor.

Lagardère izbucni în rîs, atît de comică i se păru ideea.

— Nu veți mai rîde, domnule cavaler, spuse gasconul cu emfază, cînd o să vă spun ce știu...

— Să vedem ce știi.

— Nevers nu va veni singur la întîlnire.

— Ei, asta-i bună ! Și de ce ?

— Pentru că, după cele ce i-ați scris, nu mai e vorba de o partidă de plăcere : unul dintre dumneavoastră trebuie să moară în seara asta. Nevers este soțul domnișoarei de Caylus.

Cocardasse se înșela crezînd că Lagardère nu va mai rîde. Dar tînărul nebunatic se ținea de șale.

— Bravo ! exclamă el. O căsătorie secretă ! Un roman spaniol ! Pe cuvînt ! Iată culmea, nici nu speram așa ceva pentru ultima mea aventură !

— Și cînd te gîndești că asemenea oameni sînt exilați ! spuse fratele Passepoil pe un ton de adîncă convingere.

VI. — FEREASTRA CEA JOASĂ

Noaptea se vestea întunecoasă. Silueta sumbră a castelului Caylus se desena confuz pe cer.

— Uite ce e, cavalere, spuse Cocardasse în clipa cînd Lagardère se ridică și își strînse centironul sabiei. Lasă falsa rușine și acceptă serviciile noastre în lupta asta care va fi inegală.

Lagardère ridică din umeri. Passepoil îi atinse pe la spate brațul.

— Dacă aș putea să vă fiu de folos în această galantă aventură... murmură el, roșindu-se peste măsură.

Codul moralei afirmă, după spusele unui filozof grec, că roșul este culoarea virtuții. Amable Passepoil avea la cel mai înalt grad această culoare, dar era complet lipsit de virtute.

— Pe toți sfinții ! Băieții mei, exclamă Lagardère, am obiceiul să-mi rezolv singur treburile, și o știți foarte bine.

Iată că vine noaptea. O ultimă înghițitură de vin și... valea. Asta-i serviciul pe care vi-l cer.

Aventurierii se îndreptară către caii lor. Spadasinii nu se mișcară. Cocardasse îl luă deoparte pe Lagardère.

— M-aș lăsa ucis ca un ciine pentru dumneavoastră, zău, cavalere ! spuse el încurcat. Dar...

— Dar ce ?

— Fiecare cu meseria lui, știți asta. Noi nu putem părăsi acest loc.

— Așa ! Și de ce, mă rog ?

— Pentru că și noi așteptăm pe cineva.

— Adevărat ? Cine este acest cineva ?

— Nu vă supărați. Acest cineva este Philippe de Nevers.

Parizianul tresări.

— Ah ! Ah ! zise el din nou. Și din ce pricină îl așteptați pe domnul de Nevers ?

— Din ce pricină ? Pentru un demn gentilom...

Nu apucă să termine fraza. Degetele lui Lagardère îi strîngeau încheietura mîinii ca o menghină.

— O capcană ! exclamă acesta din urmă. Și tocmai mie îmi spui asta ?

— Vreau să vă atrag atenția... începu fratele Passepoil.

— Liniște, caraghioșilor ! Vă interzic, mă auziți bine, nu-i așa ? Vă interzic să atingeți un fir din părul lui Nevers, sub pedeapsa de-a avea de-a face cu mine ! Nevers îmi aparține. Dacă trebuie să moară, va muri de mîna mea în luptă cinstită. Dar în nici un caz de a voastră... Atîta timp cît voi fi în viață !

Se ridicase cît era de înalt. Era dintre aceia al căror glas nu tremură la supărare, ci vibrează mai puternic. Spadasinii îl înconjurau, nehotărîți.

— Aha ! De asta ați vrut să învățați lovitura lui Nevers ! reluă el, și eu... Carrigue !

Acesta se prezentă de îndată, urmat de oamenii săi, care-și țineau de ham caii încărcați cu furaje.

— E o rușine ! continuă Lagardère, o rușine că am băut împreună cu asemenea oameni !

— Iată un cuvînt prea aspru ! suspină Passepoil lăcrămînd.

Cocardasse-junior blestema în gînd cu toate înjurăturile savante produse de cele două pămînturi roditoare : Gascogne şi Provence.

— În şa, şi la galop ! continuă Lagardère. N-am nevoie de nimeni să-i fac praf pe caraghioşii ăia !

Carrigue şi oamenii săi, care făcuseră cunoştinţă cu săbiile spadasinilor, nu-şi doreau altceva decît să se îndepărteze, pentru a se bucura de răcoarea nopţii.

— În ceea ce vă priveşte, continuă Lagardère, căraţi-vă, şi încă repede. Sau, pe bunul Dumnezeu ! vă dau a doua lecţie... dar în serios de data asta !

Scoase sabia din teacă. Cocardasse şi Passepoil îi împinseră înapoi pe spadasini, care, crezîndu-se puternici fiindcă erau mulţi la număr, aveau veleităţi de revoltă.

— De ce să ne plîngem, insinuă Passepoil, dacă vrea neapărat să facă treaba în locul nostru ?

În ce priveşte chestiunile de logică, nu veţi găsi prea mulţi normanzi mai tari în materie ca fratele Passepoil.

— Haide să plecăm ! aceasta fu părerea generală.

E-adevărat că spada lui Lagardère şuiera şi biciuia aerul.

— Pe toţi sfinţii ! observă Cocardasse începînd retragerea. Bunul-simţ ne spune că nu ne e teamă. Cavalere, vă cedăm locul.

— Asta numai pentru a vă face plăcerea, adăugă Passepoil, adio !

— Duceţi-vă dracului ! replică Parizianul, întorcîndu-le spatele.

Oamenii cu fineţele plecară în galop, spadasinii dispărură în spatele ţarcului ce înconjura cîrciuma. Uitară chiar să plătească, însă Passepoil reuşi să fure, în treacăt, un sărut ţaţei care-i cerea banii pentru vin.

Lagardère plăti totul.

— Ei, fato ! zise el. Trage obloanele şi pune zăvoarele. Orice-ai auzi la noapte, acolo, în şanţ, să dormiţi cu toţii tun. Sînt chestiuni care nu vă privesc.

Matracuca trase obloanele şi puse zăvoarele.

Era aproape beznă, o noapte fără lună şi fără stele. Un opaiţ care fumega, aşezat la capul podului de scînduri, sub nişa unei Sfînte Fecioare, strălucea slab, dar nu lumina mai departe de un cerc de zece sau doisprezece paşi. Dealtfel, lumina opaiţului nu putea coborî în şanţuri, din cauza podului care o masca.

Lagardère era singur. Galopul cailor se stinse în depărtare. Valea Louronului se cufunda într-un întuneric adînc, în care lucea ici și colo cîte o licărire roșietică, însemnînd coliba vreunui plugar sau căsuța unui păstor. Sunetul jalnic al clopoțeilor legați de gîtul caprelor se auzea cînd adia vîntul, împreună cu murmurele înăbușite ale rîului Arau, care-și vărsa apele în Clarabide, la poalele rîpei Hachaz.

— Opt contra unu, mizerabilii! își spunea tînărul Parizian, pornind pe drumul de care pentru a coborî în fundul șanțului. Un asasinat! Ce bandiți! Te fac să-ți fie silă de spadă.

Dădu de grămada de fîn împrăștiat de Carrigue și trupa sa.

— Cerule! gîndi el scuturîndu-și mantia. Iată că frica mă împinge din spate. Pajul îl va preveni pe Nevers că se află aici o bandă de ucigași, și Nevers nu va veni, și va fi o partidă ratată, cea mai frumoasă partidă din lume. Mii de draci! Dacă-i așa, ziua de mîine va vedea opt netrebnici uciși.

Ajunse sub pod. Ochii i se obișnuiau cu întunericul. Voluntarii goliseră un loc mare, exact în partea unde se afla acum Lagardère, în fața ferestrei joase. Privi întinderea de pămînt cu mulțumire și gîndi că se vor simți bine în acest loc pentru a se duela. Dar se mai gîndea și la altceva. Îl sîciia ideea cum să pătrundă în acest castel inabordabil. Acești eroi sînt adevărați draci care nu-și îndreaptă spre bine forța lor excepțională, cu care sînt dotați. Ziduri, zăvoare, paznici, frumosul Lagardère își bătea joc de toate. Nici n-ar fi dorit o asemenea aventură dacă ar fi lipsit cîteva dintre aceste obstacole.

— Să facem cunoștință cu terenul, își zise el, redevenind iar vesel cum îi era firea. La dracu! Domnul duce va sosi într-o furie oarbă, și vai de pielea noastră! Ce noapte! Va trebui să nimeresc cu spada la întîmplare. Pe dracu dacă vom putea vedea măcar vîrful săbiilor!

Se afla acum la piciorul marilor ziduri. Castelul își ridica perpendicular masa enormă deasupra capului său și podul trase un arc negru pe cer. „Să escaladez acest zid cu ajutorul pumnalului ar fi o treabă care ar dura o noapte întreagă.“ Bîjbîind, mîna lui Lagardère întîlni fereastra joasă.

— Asta-i bine ! exclamă el. Mă rog ! Dar ce-am să-i spun acestei mîndre frumuseți ? Parcă văd strălucirea dușmănoasă a ochilor ei negri, sprîncenele ei de vultur încruntate de indignare...

Își frecă bucuros mîinile.

— Minunat ! Minunat ! Îi voi spune... Trebuie să găsesc ceva potrivit. Îi voi spune... Fir-ar să fie ! Ia să isprăvim cu elocința. Dar ce-o mai fi ? se întrerupse el deodată. Acest Nevers e o minune !

Se opri să asculte. Un zgomot îi ajunse la ureche. Într-adevăr, se auzeau pași pe marginea șanțului, pași de gentilomi, căci se auzea clinchetul pintenilor.

— Oh ! Oh ! gîndi Lagardère. Maestrul Cocardasse să fi spus adevărul ? Domnul duce e întovărășit ?

Zgomotul pașilor încetă. Opaițul așezat sub pod lumina doi bărbați care stăteau nemișcați, înfășurați în mantii lungi. Se vedea bine că privirea lor încerca să pătrundă întunericul șanțului.

— Nu văd pe nimeni, șopti unul din ei.

— Ba da, răspunse celălalt, acolo, lîngă fereastră.

Și strigă cu precauțiune :

— Cocardasse ?

Lagardère rămase nemișcat.

— Faënza ! mai strigă al doilea interlocutor. Eu sînt... domnul de Peyrolles.

— Mi se pare că cunosc numele acestui ticălos, gîndi Lagardère.

Peyrolles chemă pentru a treia oară :

— Passepoil ? Staupitz ?

— Dacă totuși nu e unul dintre ai noștri ?... murmură tovarășul său.

— E cu neputință, replică Peyrolles. Am poruncit să fie pusă aici o santinelă. E Saldagne, îl recunosc... Saldagne !

— Prezent ! răspunse Lagardère folosind la întîmplare accentul spaniol.

— Vedeți ! exclamă domnul de Peyrolles. Eram sigur ! Să coborîm scara... Aici... Iată prima treaptă.

Lagardère gîndea :

— Al naibii să fiu dacă nu joc și eu un rol în comedia asta !

Cei doi bărbați coborau. Tovarășul lui Peyrolles părea, sub mantie, un om înalt și cu ținută impunătoare. Lagar-

dère crezu că recunoaște în accentul acestuia, cînd vorbise, o nuanță din gama italiană.

— Să vorbim încet, vă rog, zise acesta coborînd cu precauțiune scara îngustă și dreaptă.

— Inutil, monseniore, răspunse Peyrolles.

— Bine ! gîndi Lagardère. E un monsenior.

— Inutil, continuă omul de încredere. Golanii cunosc perfect numele aceluia care-i plătește.

— Eu nu știu nimic, gîndi Parizianul, și tare aș vrea să știu.

— Degeaba le-am vorbit, reluă domnul de Peyrolles, n-au vrut să creadă că era vorba despre domnul marchiz de Caylus.

— Și asta e bun de știut, își spuse Lagardère. E de necontestat că am de-a face cu două adevărate canalii.

— Vii dinspre capelă ? întrebă acela care părea să fie stăpînul.

— Am ajuns prea tîrziu, răspunse de Peyrolles cu un aer pocăit.

Stăpînul izbi din picior cu mînie.

— Neîndemînaticule ! strigă el.

— Am făcut tot ce am putut, monseniore. Am găsit registrul unde don Bernard a înscris căsătoria domnișoarei de Caylus cu domnul de Nevers, cît și nașterea fiicei lor...

— Ei bine ?

— Paginile conținînd aceste înregistrări au fost smulse.

Lagardère asculta încordat.

— Au luat-o înaintea noastră ! zise stăpînul cu ciudă. Dar cine ? Aurore ? Da, ea trebuie să fie. Speră să-l vadă la noapte pe Nevers, vrea să-i predea, împreună cu copilul, titlurile care-i stabilesc drepturile. Doamna Marta n-a putut să-mi spună asta, fiindcă nu știa nici ea, dar am ghicit eu.

— Și ce importanță are ? spuse Peyrolles. După ce Nevers va muri...

— După ce Nevers va muri, continuă stăpînul, moștenirea revine direct copilului.

Se făcu tăcere. Lagardère își ținea răsuflarea.

— Copilul !... reîncepu foarte încet Peyrolles.

— Copilul va dispărea, întrerupse cel ce era numit monsenior. Aș fi vrut să evit acest act de violență, dar n-am cum. Ce fel de om e acest Saldagne ?

— O canalie hotărîtă.

— Putem avea încredere în el ?

— Dacă-l plătim bine, da.

Stăpînul stătea pe gînduri.

— Aș fi vrut să nu am alt confident în afară de noi doi, dar nici tu, nici eu n-avem înfățișarea lui Nevers.

— Sînteți prea înalt, replică Peyrolles, eu sînt prea slăbănog.

— E întuneric beznă, continuă stăpînul, și acest Saldagne are aproape talia ducelui. Cheamă-l.

— Saldagne ? strigă Peyrolles.

— Prezent ! răspunse din nou Parizianul.

— Vino aici !

Lagardère se apropie. Își ridicase gulerul mantiei și borurile pălăriei îi ascundeau obrazul.

— Vrei să cîștigi cincizeci de pistoli în afară de partea ce ți se cuvine ?

— Cincizeci de pistoli ! răspunse Parizianul. Ce trebuie să fac ?

Tot vorbind, se străduia să deslușească trăsăturile necunoscutului, dar acesta era la fel de bine ascuns de întuneric.

— Îl recunoști ? întrebă stăpînul pe Peyrolles.

— Da, replică acesta.

— Ești de acord ?

— Sînt de acord. Dar omul nostru are o parolă de trecere.

— Doamna Marta mi-a dat-o. E deviza lui Nevers.

— *Adsum ?* întrebă Peyrolles.

— Are obiceiul s-o spună în franceză : *Iată-mă !*

— Iată-mă ! repetă involuntar Lagardère.

— Vei rosti asta foarte încet sub fereastră, zise necunoscutul, aplecîndu-se spre el. Obloanele se vor deschide, apoi va apărea o femeie dindărătul porții cu zăbrele, care are o balama. Ea îți va vorbi, tu nu vei scoate nici o vorbă, dar vei pune degetul pe gură. Înțelegi ?

— Ca s-o fac să creadă că sîntem spionați ? Da, înțeleg.

— E deștept băiatul, șopti stăpînul.

Apoi, reluînd :

— Femeia îți va da un pachet, îl vei lua în tăcere și mi-l vei aduce.

— Și-mi veți număra în palmă cincizeci de pistoli ?

— Așa voi face.

— Sînt omul dumneavoastră.

— Sst ! făcu domnul de Peyrolles.

Toți trei traseră cu urechea. Se auzea un zgomot îndepărtat pe cîmp.

— Să ne despărțim, spuse stăpînul. Unde-ți sînt însoțitorii ?

Fără să șovăie, Lagardère arătă partea șanțurilor de dincolo de pod, spre Hachaz.

— Acolo, la pîndă, în fîn.

— Bine ! Îți amintești parola ?

— *Iată-mă !*

— Noroc bun, și pe curînd !

— Pe curînd.

Peyrolles și însoțitorul său urcară din nou pe scară. Lagardère îi urmărea cu privirea. Își șterse fruntea udă de sudoare.

— Dumnezeu va ține seama, în ultimele mele clipe, de efortul pe care l-am făcut de a nu vîrî sabia în burta acestor mizerabili ! Dar trebuie să merg pînă la capăt. De acum înainte, vreau să știu !

Își prinse capul în mîini, căci gîndurile îi clocoteau în creier. Putem afirma că nu se mai gîndea deloc la duel, nici la escapada amoroasă.

— Ce-i de făcut ? își spuse el. Să răpesc fetița ? Căci acel pachet trebuie să fie fetița. Dar cui să i-o încredințez ? Nu cunosc aici decît pe Carrigue și oamenii lui, dădace nepotrivite pentru o tînără domnișoară. Și totuși, trebuie să pun mîna pe ea. Trebuie ! Dacă n-o scot de acolo, infamii o vor ucide, așa cum doresc să-l ucidă pe tatăl ei. Fir-ar să fie ! Totuși nu de asta am venit aici !

Se plimba acum cu pași mari printre clăile de fîn. Era foarte agitat. Se uita mereu la fereastra joasă, ca să vadă dacă obloanele se deschid pe balamalele ruginite. Nu văzu nimic, dar curînd auzi un zgomot ușor în interior. Se deschideau zăbrelele din spatele obloanelor.

— *Adsum ?* zise un glas dulce și tremurător de femeie.

Lagardère sări peste snopii de fîn care-l despărțeau de metereze, și răspunse, sub fereastră :

— *Iată-mă !*

— Dumnezeu fie binecuvîntat ! rosti vocea de femeie.

Și obloanele se deschiseră.

Noaptea era foarte întunecoasă, dar ochii Parizianului se obișnuiseră de multă vreme cu bezna. În femeia care

se apleca peste fereastră recunoscu perfect de bine pe Aurore de Caylus, la fel de frumoasă, dar palidă și răvășită de spaimă.

Dacă în clipa aceea i-ați fi spus lui Lagardère că intenționase să intre cu forța în camera acestei femei, ar fi dezmințit totul. Și cu cea mai cinstită bună-credință.

Febra nebună ce-l cuprinsese se opri măcar pentru cîteva clipe. Devenise înțelept, deși era îndrăzneț ca un leu. Poate că în acea clipă se năștea un alt om în el.

Aurore privi înaintea ei.

— Nu văd nimic, spuse ea. Philippe, unde ești ?

Lagardère îi întinse mîna, ea o luă și o apăsă pe inimă. Lagardère se împletici, simți că-i vin lacrimile în ochi.

— Philippe, Philippe, continuă tînăra femeie, ești sigur că n-ai fost urmărit ? Sîntem vînduți, sîntem trădați !...

— Fiți curajoasă, doamnă, bolborosi Parizianul.

— Oare tu ești ? exclamă ea. Simt că înnebunesc ! Nu-ți mai recunosc glasul.

Cu una din mîini ținea povara despre care vorbiseră domnul de Peyrolles și însoțitorul său, cu cealaltă își apăsa fruntea, ca și cum ar fi vrut să-și stăpînească gîndurile răzvrătite.

— Am atîtea lucruri să-ți spun ! continuă ea. De unde să încep ?

— N-am timp, murmură Lagardère, care se jena să surprindă anumite secrete. Să ne grăbim, doamnă.

— De ce-mi vorbești atît de rece ? De ce nu-mi spui Aurore ? Ești oare supărat pe mine ?

— Să ne grăbim, Aurore, să ne grăbim !

— Te ascult, iubitul meu Philippe, te voi asculta întotdeauna. Iat-o pe micuța noastră scumpă, ia-o, nu mai e în siguranță la mine. Scrisoarea mea te-a lămurit cred. Se urzește o infamie împotriva noastră.

Îi întinse copilul, care dormea înfășurat într-o blană mătăsoasă. Lagardère îl primi fără să scoată o vorbă.

— S-o mai îmbrățișez o dată ! strigă sărmana mamă, din al cărei piept izbucniră suspine. Dă-mi-o înapoi, Philippe... Ah ! Îmi credeam inima mai tare ! Cine știe cînd îmi voi mai vedea fiica !

Lacrimile îi înăbușiră vocea. Lagardère simți că îi întinde un obiect alb și întrebă :

— Ce-i asta ?

— Știi doar... Dar ești la fel de tulburat ca și mine, sărmanul meu Philippe. Sînt paginile smulse din registrul capelei, tot viitorul copilului nostru!

Lagardère luă hîrtiile în tăcere. Se temea să vorbească.

Hîrtiile erau într-un plic cu pecetea capelei din parohia castelului Caylus. În clipa cînd îl primea, auzi în vale un sunet de goarnă, jalnic și prelungit.

— Trebuie să fie un semnal! exclamă domnișoara de Caylus. Fugi, Philippe, salvează-te!

— Adio, zise Lagardère jucîndu-și rolul pînă la capăt, pentru a nu frînge inima tinerei mame. Nu te teme de nimic, Aurore, copilul tău e în siguranță.

Ea îi trase mîna pînă la buze și o sărută cu foc.

— Te iubesc! îi strigă printre lacrimi.

Apoi închise obloanele și dispăru.

VII. — DOI CONTRA DOUĂZECI

Într-adevăr, era un semnal. Trei oameni cu goarne de păstor erau poștați pe drumul spre Argelès, pe care trebuia să treacă ducele de Nevers pentru a se duce la castelul Caylus, unde îl chema în același timp o scrisoare plină de rugăminți a tinerei sale soții și o misivă insolentă a cavalerului Lagardère.

Primul dintre acești oameni trebuia să dea un semnal în momentul cînd ducele de Nevers va trece rîul Clarabide, al doilea cînd va intra în pădure și al treilea cînd va ajunge la primele case din cătunul Tarrides.

De-a lungul acestui drum existau multe locuri potrivite pentru comiterea unei crime. Dar Philippe de Gonzague nu avea obiceiul să atace direct. Voia să-și înfrumusețeze crima. Asasinatul trebuia să se numească răzbunare și să-l treacă, de voie, de nevoie, pe socoteala lui Caylus-Verrou.

Iată-l pe frumosul nostru Lagardère, incorigibil luptător, triplu nebun, iată deci prima sabie din Franța și Navarra cu o fetiță de doi ani în brațe.

Era, fiți convinși, foarte încurcat. Ducea copilul cu stîngăcie, exact ca un notar care face exerciții militare. O legăna în brațele sale, neîndemînatice în această meserie nouă. Nu mai avea decît o singură preocupare pe lume : să nu trezească fetița !...

— Nani, nani !... spunea el, cu ochii umezi, dar neputînd să-și împiedice rîsul.

De i-am fi pus să ghicească, nici unul dintre camarazii lui n-ar fi putut spune cu ce se ocupa acest teribil spadasin pe drumul exilului. Era în întregime preocupat de rolul său de dădacă. Privea cu grijă unde călca, să nu zgîlțîie fetița adormită, și-ar fi vrut să aibă o pernă de vată în fiecare mînă.

Un al doilea semnal, mai apropiat, își trimise nota tristă în tăcerea nopții.

— Ce dracu o mai fi și asta ? gîndi Lagardère.

Dar o privea pe micuța Aurore. Nu îndrăznea s-o sărute. Era o ființă frumoasă, albă și trandafirie. Pleoapele închise aveau gene lungi, mătăsoase, moștenite de la mama ei. Un înger frumos, un înger adormit ! Lagardère îi asculta respirația atît de dulce și pură. Lagardère îi admira liniștea profundă și somnul, care era un zîmbet prelung...

— Și cît e de liniștită, își zicea el, pe cînd mama ei plînge, și tatăl ei... Ah ! Ah ! își întrerupse el șirul gîndurilor. Asta va schimba multe. Acestui smintit de Lagardère i s-a încredințat un copil... Dacă-i așa, își va băga mințile în cap.

Apoi reluă :

— O, cum doarme ! La ce se gîndesc oare frunțile astea mici, încununate de bucle îngerești ? Există un suflet în acest trup. Fetița va deveni o femeie în stare să farmece, vai ! și să sufere.

Apoi mai gîndi :

— Ce plăcut trebuie să fie să cîștigi încetul cu încetul, prin grijă și tandrețe, dragostea micilor făpturi, să le prinzi primul zîmbet, să aștepți prima lor mîngîiere, și cît de ușor trebuie să fie să te devotezi în întregime fericirii lor !

Şi mii de alte nebunii care n-ar fi trecut prin gîndul multor oameni de bun-simţ. Şi mii de naivităţi tandre, care i-ar fi făcut pe bărbaţi să rîdă, dar care ar fi adus lacrimi în ochii tuturor mamelor. Şi, în sfîrşit, aceste cîteva cuvinte venite din fundul inimii sale ca o căinţă :

— Ah ! N-am ţinut niciodată un copil în braţe !

În acel moment se auzi un al treilea semnal în spatele căsuţelor din cătunul Tarrides. Lagardère tresări şi se trezi. Visase că e tată. Un pas vioi şi sonor se auzi din spatele cîrciumii „La mărul lui Adam". Nu putea fi confundat cu mersul soldaţilor care fuseseră acolo cu cîtva timp în urmă. La primul sunet al acestui pas, Lagardère îşi spuse :

— El e !

Probabil că Nevers îşi lăsase calul la marginea pădurii.

Nu trecu nici un minut şi Lagardère ghici de ce sunaseră de trei ori goarnele în vale, în pădure şi pe munte. Erau pentru Nevers. Îl văzu trecînd pe sub opaiţul care lumina imaginea Fecioarei de la capul podului.

Frumosul cap îngîndurat al lui Philippe de Nevers fu luminat cu intensitate timp de o secundă, apoi nu mai văzu decît silueta unui om înalt şi mîndru, care dispăru imediat. Nevers cobora treptele scării înguste, lipite de marginea şanţurilor. Cînd atinse pămîntul, Parizianul auzi cum îşi scoate sabia şi cum spune printre dinţi :

— N-ar fi rău să am vreo doi purtători de torţe.

Înainta bîjbîind. Se împiedica de baloturile de fîn aruncate ici şi colo.

— Oare acest cavaler nebun vrea să se joace de-a baba-oarba cu mine ? zise cu un început de nerăbdare.

Apoi, oprindu-se :

— E-hei ! Nu-i nimeni pe aici ?

— Sînt aici, răspunse Parizianul, şi binecuvîntat fie Domnul că sînt numai eu !

Nevers nu auzi deloc a doua parte a răspunsului. Se îndreptă repede spre locul de unde se auzise glasul.

— La treabă, cavalere ! strigă el. Arată-mi doar spada, ca să ştiu unde eşti. N-am mult timp pentru dumneata.

Parizianul legăna în continuare fetiţa, care dormea din ce în ce mai bine.

— Trebuie mai întîi să mă ascultaţi, domnule duce, începu el.

— Te desfid să mă convingi, îl întrerupse Nevers, după mesajul pe care l-am primit azi-dimineaţă din partea dumitale. Uite că te zăresc. În gardă, cavalere !

Lagardère nici nu se gîndise să scoată spada, care de obicei sărea singură din teacă. De astă dată părea să moţăie, la fel ca frumosul îngeraş pe care-l ţinea în braţe.

— Cînd v-am trimis mesajul azi-dimineaţă nu ştiam ce ştiu acum.

— Oh ! Oh ! făcu tînărul duce cu un ton batjocoritor. Nu ne place să luptăm pe bîjbîite, îmi dau seama.

Făcu un pas cu sabia ridicată. Lagardère luă poziţie, îşi scoase sabia, spunînd în acelaşi timp :

— Vă rog doar să mă ascultaţi !

— Ca s-o mai insulţi pe domnişoara de Caylus, nu-i aşa ?

Glasul tînărului duce tremura de furie.

— Nu, pe legea mea ! Nu ! Vreau să vă spun... Al dracului om ! se întrerupse el parînd primul atac al lui Nevers. Luaţi seama !

Furios, Nevers crezu că-şi bate joc de el. Se năpusti cu toată forţa asupra adversarului său şi îi dădu lovitură după lovitură, cu acea repezeală care îl făcea de temut pe teren. La început, Parizianul pară loviturile, fără să riposteze. Apoi începu să dea înapoi, parînd în continuare şi, de fiecare dată cînd respingea spre dreapta sau spre stînga spada lui Nevers, repeta :

— Ascultaţi-mă ! Ascultaţi-mă ! Ascultaţi-mă !

— Nu ! Nu ! Nu ! răspundea Nevers, însoţind fiecare negaţie cu un atac brutal şi brusc.

La un moment dat, Parizianul se văzu lipit cu spatele de zid. Sîngele i se urcă brutal în urechi. Să reziştî atît de mult dorinţei să înapoiezi loviturile, iată un adevărat eroism !

— Mă ascultaţi ? zise pentru ultima oară.

— Nu ! răspunse Nevers.

— Vedeţi bine că nu mai pot da înapoi ! spuse Lagardère cu un accent de deznădejde care avea partea ei comică.

— Cu atît mai bine ! ripostă Nevers.

— Pe toţi dracii din iad ! exclamă Lagardère ostenit de atîta apărare şi răbdare. Trebuie oare să vă despic craniul pentru a vă împiedica să ucideţi copilul ?

Vorbele căzură ca o lovitură de trăsnet. Sabia căzu din mîinile lui Nevers.

— Copilul meu ! repetă el. Fiica mea în brațele dumitale ?

Lagardère învelise prețioasa povară cu mantia. În întuneric, Nevers crezuse că Parizianul se servea de mantia înfășurată în jurul brațului stîng ca de un scut. Așa era și obiceiul. Sîngele îi îngheță în vine la gîndul loviturilor furioase pe care le dăduse la întîmplare... Sabia sa ar fi putut...

— Cavalere, spuse el, ești nebun ca mine și ca atîția alții, dar nebun de onoare, nebun de curaj. Dacă mi s-ar spune că ești vîndut marchizului de Caylus, pe cuvînt, n-aș crede.

— Vă sînt foarte îndatorat, zise Parizianul care sufla ca un cal învingător după cursă. Ce grindină de lovituri ! Loviți ca o moară care se rotește, domnule duce.

— Înapoiază-mi fiica !

Spunînd aceste cuvinte, Nevers vru să ridice mantia. Dar Lagardère îi dădu o lovitură aspră peste mîini.

— Încetișor ! zise el. Dumneata ești în stare să mi-o trezești !

— Dar cel puțin îmi vei spune...

— Ce drac de om ! Nu voia să mă lase să vorbesc și iată-l acum că pretinde să mă forțeze să-i spun povești. Tăticule, haide, ia sărut-o, ușurel, foarte ușor.

Nevers făcu mașinal ce i se ceru.

— Ai văzut vreodată într-o sală de scrimă o astfel de partidă ? îl întrebă Lagardère cu mîndrie naivă. Să susții atacul lui Nevers pînă la capăt, al unui Nevers mînios, fără să ripostezi o singură dată, cu un copil adormit în brațe, un copil care nici măcar nu s-a trezit ?

— În numele cerului ! imploră tînărul duce.

— Dar spune-mi măcar că am făcut o treabă frumoasă ! Zău, sînt leoarcă. Ai vrea să știi, nu-i așa ? Ajunge cu sărutările, tăticule ! Lasă-ne acum. Sîntem prieteni vechi noi doi, micuța și cu mine. Pariez pe o sută de pistoli, și al naibii să fiu dacă-i am ! că trezindu-se îmi va zîmbi.

O acoperi cu poala mantiei cu atîta grijă și precauție încît ar fi întrecut orice dădacă. Apoi o așeză în fîn, sub pod, lîngă zid.

— Domnule duce, spuse el reluînd deodată glasul său viril și serios, răspund de fiica dumneavoastră cu viața, orice s-ar întîmpla. Acestea fiind spuse, voi putea răscumpăra pe cît se poate greșeala de a fi vorbit cu ușurință despre mama ei, care este o femeie sfîntă, frumoasă și nobilă.

— Ai să mă omori, dojeni Nevers, care se chinuia. Ai văzut-o deci pe Aurore ?

— Am văzut-o !

— Unde ?

— Aici, la această fereastră.

— Și ea ți-a dat copilul ?

— A crezut că-și pune copilul sub protecția soțului ei.

— Nu mai pricep nimic !

— Vai, domnule duce, se petrec lucruri stranii aici ! Fiindcă tot sînteți dispus să vă bateți, veți fi servit, slavă Domnului ! curînd și încă după pofta inimii.

— Un atac ? întrebă Nevers.

Parizianul se aplecă brusc și-și lipi urechea de pămînt.

— Credeam că vin, șopti el ridicîndu-se.

— Despre cine vorbești ?

— Despre bravii însărcinați să vă asasineze.

Îi povesti în cîteva cuvinte conversația pe care o surprinsese, întrevederea avută cu domnul de Peyrolles și cu un necunoscut, sosirea Aurorei și tot ce urmase. Nevers îl asculta uluit.

— Astfel încît, termină Lagardère, am cîștigat astă-seară cincizeci de pistoli fără să mă deranjez.

— Acest Peyrolles, zise domnul de Nevers, vorbindu-și singur, este omul de încredere al lui Philippe de Gonzague, cel mai bun prieten al meu, fratele meu, care acum este aici, la castel, să mă ajute !

— N-am avut niciodată cinstea să-l întîlnesc pe prințul de Gonzague, răspunse Lagardère, nu știu dacă era el.

— El ! protestă Nevers. E cu neputință ! Acest Peyrolles are o mutră de canalie. Cu siguranță că s-a lăsat cumpărat de Caylus.

Lagardère își lustruia liniștit spada cu poala mantiei.

— Nu era domnul de Caylus, era un bărbat tînăr. Dar să nu ne pierdem în presupuneri, domnule duce. Oricare

ar fi numele acestui mizerabil, e un tip abil și măsurile pe care și le-a luat sînt perfecte. Cunoștea pînă și parola. Numai cu ajutorul acestei parole am putut-o înșela pe Aurora de Caylus. Ah ! Cît de mult vă iubește, mă auziți? Aș fi vrut să sărut pămîntul de sub picioarele ei ca să ispășesc înfumurarea mea neghioabă... Să vedem, nu mai am nimic să vă spun ? Nimic, doar că există un plic cu pecete, sub învelișul de blană al copilului : actul de naștere al copilului și actul dumneavoastră de căsătorie... Ah ! Ah ! Frumoaso ! zise el admirîndu-și spada lustruită care părea să atragă toate razele împrăștiate ale nopții și le reflecta ca un mănunchi de scîntei răzlețe. Iată că ne-am terminat toaleta. Am făcut destule prostii, acum ne vom pune în mișcare pentru o cauză dreaptă, domnișoaro !... Și, ține-te bine !

Nevers îi prinse mîna.

— Lagardère, spuse el cu glas adînc emoționat, nu te cunoșteam. Ai un suflet nobil.

— Eu, răspunse Parizianul rîzînd, nu mai am decît un gînd : să mă însor cît mai curînd, ca să am și eu un îngeraș blond de mîngîiat. Dar, liniște !

Îngenunche cu repeziciune.

— De astă dată nu mă înșel, zise el.

Nevers se aplecă și el să asculte.

— N-aud nimic.

— Pentru că dumneavoastră sînteți un duce, replică Parizianul.

Apoi adăugă ridicîndu-se :

— Cineva se tîrîie acolo, dinspre Hachaz, și aici, spre vest.

— Dacă aș putea să-l înștiințez pe Gonzague în ce situație mă aflu, gîndi cu glas tare Nevers, am avea o spadă în plus.

Lagardère clătină din cap.

— Mi-ar plăcea mai bine să-l am acum pe Carrigue și pe oamenii mei cu carabinele lor, răspunse el.

Se întrerupse pe neașteptate pentru a întreba :

— Ați venit singur ?

— Cu un copil, Berrichon, pajul meu.

— Îl cunosc. E sprinten și îndemînatic. Dacă ar fi posibil să-l facem să vină...

Nevers își puse degetele la gură și fluieră răsunător. Un fluierat asemănător îi răspunse din spatele cîrciumii „La Mărul lui Adam".

— Întrebarea este să știm dacă va putea ajunge pînă la noi, șopti Lagardère.

— E în stare să treacă și prin gaura acului! spuse Nevers.

După o clipă, într-adevăr, pajul apăru pe marginea șanțului.

— E un copil de treabă! exclamă Parizianul îndreptîndu-se spre el. Sări! îi ordonă.

Pajul ascultă de îndată și Lagardère îl prinse în brațe.

— Grăbiți-vă, spuse omulețul, oamenii înaintează pe acolo. Peste un minut nu veți mai putea trece.

— Îi credeam jos, zise Lagardère uimit.

— Sînt peste tot!

— Dar nu-s decît opt?

— Sînt cel puțin douăzeci. Cînd și-au dat seama că sînteți doi, i-au luat și pe contrabandiștii din Mialhat.

— Aș! zise Lagardère. Douăzeci sau opt, ce importanță are? Te vei urca pe cal, băiete. Oamenii mei sînt acolo, jos, în cătunul Gau. O jumătate de oră pentru dus și întors. Pornește!

Îl prinse de picioare și îl ridică. Copilul se încordă și sări peste gura șanțului. Se scurseră doar cîteva secunde, apoi un fluierat îi înștiință că intrase în pădure.

— Ce dracu! spuse Lagardère. Rezistăm noi o jumătate de oră dacă ne lasă să ridicăm întărituri.

— Ia te uită! zise tînărul duce arătînd cu degetul un obiect care strălucea palid de cealaltă parte a podului.

— Asta-i spada fratelui Passepoil, un netrebnic scrupulos, care nu-și lasă niciodată sabia să ruginească. Cocardasse trebuie să fie cu el. Aceștia nu mă vor ataca. Vă rog să-mi dați o mînă de ajutor, domnule duce, cît mai avem timp.

În fundul șanțului, în afară de snopii de fîn împrăștiați sau adunați, se mai aflau tot felul de scînduri, bîrne și crengi uscate. Mai era în șanț și o căruță, pe jumătate încărcată, pe care cosașii o lăsaseră acolo la venirea lui Carrigue și a oamenilor săi. Lagardère și Nevers, luînd căruța ca punct de sprijin și locul unde dormea copilul

ca centru, improvizară repede un sistem de baricade pentru a rupe cel puțin primul atac al agresorilor.

Parizianul dirija lucrările. Ridicară o citadelă destul de precară, dar care avea meritul de a fi fost construită într-un minut. Lagardère adunase materiale de ici și de colo ; Nevers îngrămădea snopii de fîn servind drept fascină. Lăsau și locuri de trecere. Vauban [1] i-ar fi invidiat pentru această fortăreață improvizată.

O jumătate de oră ! Trebuiau să reziste o jumătate de oră !

Tot lucrînd cu rîvnă, Nevers spunea :

— Și cum așa, cavalere ? Te vei bate deci pentru mine?

— Și încă cum, domnule duce ! Puțin pentru dumneavoastră și enorm pentru fetiță !

Fortificațiile erau terminate. Nu însemnau mare lucru, dar în bezna nopții îi puteau stingheri grav pe atacanți. Cei doi asediați se bizuiau pe asta, dar mai ales pe spadele lor.

— Cavalere, zise Nevers, nu voi uita asta niciodată. De acum înainte, prietenia noastră e pe vecie, pe viață și pe moarte !

Lagardère îi întinse mîna, ducele îl trase spre pieptul său și îl îmbrățișă.

— Frate, reluă el, dacă trăiesc, vom împărți tot ce am, dacă mor...

— Nu veți muri, îl întrerupse Parizianul.

— Dacă mor... repetă Nevers.

— Ei bine, pentru partea mea de fericire, exclamă cu emoție Lagardère, voi fi eu tatăl ei !

Rămaseră o clipă îmbrățișați și niciodată două inimi curajoase nu bătuseră atît de aproape. Apoi, Lagardère se desprinse din îmbrățișare.

— Iată-i, la săbii !

Zgomote înăbușite se auziră în noapte. Cu sabia în mîna dreaptă, Lagardère și Nevers luptau, iar cu mîna stîngă se țineau uniți.

Pe neașteptate, întunericul păru să prindă viață și un mare strigăt îi învălui. Asasinii se năpusteau asupra lor din toate părțile deodată.

---

[1] Mareșal al Franței, specialist în fortificații și asedii, a înlocuit zidurile cu tranșeele apărate în adîncime de ziduri (1633—1707). (N.T.)

VIII. — LUPTA

Erau cel puțin douăzeci : pajul nu mințise. Se aflau acolo nu numai contrabandiștii din Miahalt, ci și vreo șase bandiți adunați în vale. Din această cauză întîrziase atacul.

Domnul de Peyrolles îi întîlnise pe spadasinii așezați la pîndă. Văzîndu-l pe Saldagne, se miră foarte mult.

— De ce nu ești la postul tău ? îl întrebă.

— La ce post ?

— Nu ți-am vorbit adineauri în șanț ?

— Mie ?

— Nu ți-am promis cincizeci de pistoli ?

Urmară explicații. Cînd Peyrolles își dădu seama că o scrîntise, cînd află numele omului căruia i se dezvăluise, fu cuprins de o mare spaimă. Degeaba i se spunea că Lagardère pîndea și el tot să atace și că între Nevers și el era război pe viață și pe moarte. Peyrolles nu se liniști defel. Înțelese din instinct ce efect produsese asupra unui suflet cinstit și tînăr descoperirea subită a unei trădări. Acum, Lagardère trebuia să fie aliatul ducelui. Acum, Aurore de Caylus era prevenită. Căci ceea ce Peyrolles nu ghicise era comportarea Parizianului. Peyrolles nu putea concepe îndrăzneala acestuia de a se împovăra cu un copil în momentul luptei.

Staupitz, Pinto, Matadorul și Saldagne fură trimiși să recruteze oameni. Peyrolles luă sarcina de a-și înștiința stăpînul și de a o supraveghea pe Aurore de Caylus. În aceste vremuri, mai ales pe lîngă frontiere, se găseau totdeauna spadasini gata să se vîndă. Cei patru spadasini ai noștri se înapoiară bine întovărășiți.

Dar cine ar putea descrie emoția adîncă, remușcările și durerile lui Cocardasse-junior și ale fratelui Passepoil !

Sîntem de acord că erau doi netrebnici. Ucideau pentru bani. Spada nu valora în ochii lor mai mult decît un stilet sau un cuțit de bandit. Dar acești pîrliți nu o făceau din răutate. Își cîștigau existența. Vinovate erau vremurile și moravurile, mai mult decît ei. În acel secol atît de măreț, strălucind de atîta glorie, nu exista ceva cu adevărat remarcabil decît într-o anumită pătură de suprafață, dedesubtul căreia era haosul.

Şi încă, stratul acesta de deasupra avea destule pete printre paiete şi în brocartul cu care se împodobea ! Războiul îi demoraliza pe toţi, de sus pînă jos. În primul rînd, războiul era purtat de mercenari. Putem spune acelaşi lucru pentru majoritatea generalilor ca şi pentru ultimul soldat : spada era doar o unealtă şi curajul un mod de a-ţi cîştiga pîinea.

Cocardasse şi Passepoil îl iubeau pe micul lor parizian, care era mai înalt cu un cap decît ei. Cînd în inimile pervertite se naşte o afecţiune, ea este tenace şi puternică. Dealtfel, Cocardasse şi Passepoil erau în stare să fie buni chiar şi în afara afecţiunii a cărei origine o cunoaştem. Aveau sămînţă bună în ei, şi povestea cu micul orfan din palatul Lagardère în ruine nu era singura faptă bună din viaţa lor, făcută din întîmplare sau din nebăgare de seamă.

Dar tandreţea pentru Henri era sentimentul lor cel mai bun şi, deşi se amesteca şi un pic de egoism, pentru că se oglindeau în faptele gloriosului lor elev, se poate spune că prietenia lor nu avea ca mobil vreun interes. Amîndoi şi-ar fi expus cu drag viaţa pentru Lagardère. Şi iată că, în această seară, fatalitatea îi punea în faţa lui ! Nu aveau nici un mijloc să se dezică ! Săbiile lor aparţineau lui Peyrolles, care îi plătise. Să fugă sau să se abţină însemna să-şi calce cuvîntul dat, punct de onoare respectat riguros de semenii lor.

Au stat o oră întreagă fără să scoată un cuvînt. Cocardasse nu înjură niciodată toată seara. Scoteau din cînd în cînd suspine adînci şi se priveau cu un aer vrednic de milă. Asta fu tot. Cînd se puseră în mişcare pentru asalt îşi strînseră mîna cu tristeţe. Passepoil spuse :

— Ce vrei ? Vom face ce vom putea.

Şi Cocardasse suspină.

— Nu se poate aşa ceva, nu se poate, frate Passepoil. Fă ca mine.

Scoase din buzunarul pantalonilor nasturele de oţel de care se slujea în sala de scrimă şi îl potrivi în vîrful sabiei.

Passepoil îl imită.

Apoi respirară amîndoi uşuraţi : se simţeau cu inima mai împăcată.

Spadasinii şi noii lor aliaţi se despărţiseră în trei grupe. Prima înconjurase şanţurile pentru a se apropia dinspre vest ; a doua îşi păstra poziţia dincolo de pod ; a

treia, compusă mai ales din banditi și contrabandiști, condusă de Saldagne, trebuia să atace direct, venind pe scara îngustă. De cîteva secunde, Lagardère și Nevers îi vedeau foarte deslușit. I-ar fi putut număra pe cei care se strecurau încet pe scară.

— Atenție ! spusese Lagardère. Spate la spate, întotdeauna rezemați de zid. Copilul n-are de ce să se teamă, e apărat de stîlpul podului. Luptați cu prudență, domnule duce ! Vă previn că sînt capabili să vă învețe propria dumneavoastră lovitură secretă dacă cumva ați uitat-o. Tot eu sînt acela, murmură el cu necaz, care am făcut prostia asta ! Dar, țineți-vă bine. În ce mă privește, am pielea prea groasă pentru spadele acestor mîrlani !

Fără precauțiile pe care le luaseră în grabă, primul șoc al spadasinilor ar fi fost groaznic.

Într-adevăr, se năpustiră cu toții deodată, în mod necugetat, strigînd :

— Pe Nevers ! Pe Nevers !

Și, deasupra acestui strigăt unanim, se auzeau glasurile prietene ale gasconului și normandului, care resimțeau o oarecare consolare constatînd că urletul nu se adresa fostului lor elev.

Spadasinii habar n-aveau de obstacolele adunate în fața lor. Adăpostul, ce poate părea cititorului un sărman și pueril expedient, făcu la început minuni. Toți acești oameni încăpățînați, cu haine greoaie și spade lungi, se izbiră de grinzi și se încurcară în fîn. Puțini dintre ei ajunseră pînă la cei doi campioni ai noștri, și aceia simțiră pe pielea lor îndrăzneala.

Se produse zgomot și confuzie, dar numai un singur bandit rămase la pămînt. Retragerea nu semăna încă cu atacul. De îndată ce majoritatea asasinilor începu să cedeze, Nevers și prietenul său luară la rîndul lor ofensiva.

— Iată-mă ! Iată-mă ! strigară amîndoi în același timp.

Și amîndoi se aruncară înainte.

Dintr-o primă lovitură, Parizianul străpunse un bandit, dintr-o parte în cealaltă. Scoțînd sabia și lovind de-a curmezișul, tăie brațul unui contrabandist. Apoi, neputînd să-și oprească elanul și ajungînd la un al treilea prea de aproape, îi strivi țeasta cu o lovitură de mîner. Acest al treilea era germanul Staupitz, care căzu greoi pe spate.

Și Nevers tăia cît putea de bine. În afara unui partizan pe care îl aruncase sub roțile căruței, Matadorul și Joël

fură grav răniți de mîna lui. Dar cînd să-i termine pe acesta din urmă, văzu două umbre care se strecurau de-a lungul zidului spre pod.

— La mine, cavalere, strigă el întorcîndu-se la iuțeală.

— Iată-mă ! Iată-mă !

Lagardère nu avu vreme decît să-i ardă o zdravănă lovitură cu ascuțișul sabiei lui Pinto, care nu mai rămase tot restul vieții sale decît cu o singură ureche.

— Pe Dumnezeul meu ! zise el ajungîndu-l din urmă pe Nevers. Aproape că uitasem de îngerașul blond, dragostea mea !

Cele două umbre își luară tălpășița. În șanțuri domnea o liniște adîncă. Trecuse un sfert de oră.

— Domnule duce, spuse Lagardère, reluați-vă repede suflul, golanii nu ne vor lăsa multă vreme în pace. Sînteți rănit ?

— O zgîrietură.

— Unde ?

— Pe frunte.

Parizianul strînse pumnii și nu spuse nimic. Erau urmările lecției sale de scrimă.

Trecură astfel două sau trei minute și asaltul reîncepu, de data asta mai serios și la unison.

Agresorii soseau în două șiruri și aveau grijă să îndepărteze obstacolele înainte de a trece mai departe.

— E momentul să tragem tare și violent ! zise Lagardère încetișor. Dar să nu vă ocupați decît de dumneavoastră, domnule duce, eu acopăr copilul.

Un cerc întunecat și tăcut începea să se strîngă în jurul lor.

Zece săbii se întinseră spre ei.

— Iată-mă ! strigă Parizianul, care sări din nou înainte.

Matadorul scoase un strigăt și căzu peste trupul a doi bandiți fulgerați. Spadasinii se dădură înapoi, dar numai cîțiva pași. Cei care veneau în urma lor strigau întruna :

— Pe Nevers ! Pe Nevers !

Și Nevers răspundea, căci se încălzise în joc :

— Iată-mă, amicii mei ! Veți simți ce pot face. Iar, și iar !

Și de fiece dată, spada îi ieșea umedă și roșie.

Ah ! Erau într-adevăr doi mîndri luptători.

— E rîndul tău, senior Saldagne ! strigă Parizianul. Asta-i lovitura pe care ți-am predat-o la Segorba ! Acum tu, Faënza ! Dar apropiați-vă ! Ca să ajung la voi mi-ar trebui niște halebarde de catedrală !

Și-i împingea ! Și-i secera ! Nu mai rămăsese nici măcar un singur bandit din primul rînd.

În spatele obloanelor ferestrei joase se afla cineva. Și nu era Aurore de Caylus.

Acolo se aflau doi bărbați care ascultau, cu teama în vine și cu sudoarea înghețată pe frunte.

Erau domnul de Peyrolles și stăpînul său.

— Mizerabilii ! spuse stăpînul. Nu sînt destui zece contra unu ! Trebuie oare să-i ajut și eu ?

— Luați seama, monseniore !...

— Ar fi primejdie mare dacă ar rămîne vreunul în viață ! spuse stăpînul.

Afară se auzea :

— Iată-mă ! Iată-mă !

Într-adevăr, cercul se lărgea. Canaliile dădeau înapoi și peste cîteva minute se împlinea o jumătate de oră. Ajutoarele trebuiau să sosească. Lagardère nu era nici măcar zgîriat. Nevers avea doar înțepătura de pe frunte. Și amîndoi ar fi putut lupta în același fel timp de o oră.

De aceea, febra triumfului începea să-i ameţească. Fără să-și dea seama, se îndepărtau uneori de la locul lor pentru a aborda frontul spadasinilor. Cercul de cadavre și de răniți din jurul lor nu dovedea oare destul de limpede superioritatea lor ? Privelișteа îi exalta. Prudența piere cînd se naște beția succesului. Era ora veritabilei primejdii. Nu-și dădeau seama că toate aceste cadavre și toți acești oameni scoși din luptă erau niște auxiliari puși în față pentru a-i obosi. Adevărații spadasini rămîneau în picioare, în afară de unul singur, Staupitz, care doar leșinase. Maeștrii se ținеau la distanță : își așteptau ora. Își spuseseră :

— Doar să-i despărțim și, dacă sînt făcuți din carne și oase, îi învingem.

Toată manevra lor tindea de cîteva clipe să atragă înainte pe unul din cei doi campioni, în timp ce pe celălalt îl vor țintui cu spatele la zid.

Joël de Jugan, rănit de două ori, Faënza, Cocardasse și Passepoil primiră însărcinarea să se ocupe de Lagardère. Cei trei spanioli se îndreptară către Nevers.

Prima bandă avea ordin să fugă la un moment dat, cealaltă dimpotrivă, trebuia să reziste cu orice preț. Își împărțiră rămășița auxiliarilor.

De la primul șoc, Cocardasse și Passepoil trecură în spate. Joël și italianul, supus al Papei de la Roma, primiră fiecare cîte o lovitură de spadă bine aplicată. Întorcîndu-se, Lagardère făcu o tăietură mare pe obrazul Matadorului, care îl ținea de scurt pe Nevers.

Se auzi deodată un strigăt : Fugiți !

— Înainte ! zise imperios Parizianul.

— Înainte ! repedă ducele.

Și amîndoi strigară :

— Iată-mă ! Iată-mă !

Cu toții se repliau în fața lui Lagardère care, într-o clipă, ajunse la capătul șanțului.

Însă ducele găsi în fața sa un zid de fier. Abia putu să înainteze cîțiva pași.

Nu era el omul să strige după ajutor. Rezista cu succes și Dumnezeu știe cît aveau de furcă cei trei spanioli care îl atacau ! Pinto și Saldagne erau răniți.

În această clipă, zăbrelele de fier care închideau fereastra joasă se răsuciră în balamale. Nevers se găsea la aproape trei stînjeni de fereastră. Obloanele se deschiseră. Nu le auzi, fiind înconjurat de zgomot și de vînzoleală. Doi bărbați coborîră unul după altul în șanț. Nevers nu-i văzu. Amîndoi aveau săbiile în mînă. Cel mai înalt purta o mască pe obraz.

— Victorie ! strigă Parizianul, care curățase totul în jurul său.

Nevers îi răspunse cu un strigăt de agonie.

Unul din cei doi bărbați coborîți pe fereastra joasă, cel mai înalt, cu mască pe obraz, îi înfipsese spada în trup pe la spate. Nevers se prăbuși. Lovitura fusese dată, cum se spunea pe atunci, *à l'italienne*, adică cu mare știință, și așa cum se face o operație chirurgicală.

Loviturile brutale și lașe trase după aceea deveniră inutile. Căzînd, Nevers putu se să întoarcă. Privirea sa de muribund se fixă asupra omului cu mască. O expresie de durere amară îi descompuse trăsăturile. Luna, la ultimul

ei pătrar, se ridica cu întîrziere în spatele turnurilor castelului.

Încă nu se lăsa văzută, dar lumina ei difuză înălbea ușor tenebrele.

— Tu ! Tu ești acela ! murmură Nevers care-și dădea suflarea. Tu, Gonzague ! Tu, prietenul meu, pentru care mi-aș fi dat de o sută de ori viața !

— Nu ți-o iau decît o dată, răspunse cu răceală omul cu mască.

Capul tînărului duce se răsturnă livid.

— E mort, zise Gonzague. Acum, pe celălalt !

Nu era nevoie să se ducă la celălalt, fiindcă celălalt venea. Cînd Lagardère auzi horcăitul tînărului duce, din pieptul lui nu ieși doar un strigăt, ci un răcnet.

Profesorii de scrimă se regrupară în spatele lui. Opriți, dacă puteți, un leu care sare ! Doi spadasini se rostogoliră în iarbă : el trecu peste ei. Cînd se apropie, Nevers se ridică și, cu glas stins, spuse :

— Frate, amintește-ți ! Și răzbună-mă !

— Pe Dumnezeul meu ! O jur ! exclamă Parizianul. Toți cei de față vor muri de mîna mea !

Copilul gemu sub pod ca și cum s-ar fi trezit la ultimul horcăit al tatălui său. Acest zgomot slab trecu neobservat.

— Pe el ! Pe el ! strigă omul cu masca.

— Numai pe tine nu te cunosc, zise Lagardère ridicîndu-se, rămas acum singur împotriva tuturor. Am făcut un jurămînt. Cînd va sosi ceasul, trebuie să te găsesc.

Între omul mascat și Parizian se îngrămădeau cinci profesori de scrimă și domnul de Peyrolles. Spadasinii nu apucară să atace. Parizianul înșfăcă un snop de fîn, din care își făcu scut, și găuri ca o ghiulea spadasinii din jur. Elanul îl mînă în centru. Doar Saldagne și Peyrolles rămaseră în fața omului mascat, care se puse în gardă. Lovind între Peyrolles și Gonzague, sabia lui Lagardère făcu o tăietură adîncă pe mîna stăpînului.

— Te-am marcat ! exclamă el retrăgîndu-se.

Auzise, doar el singur, strigătul copilului trezit din somn. În trei salturi ajunse sub pod. Luna trecea deasupra turnurilor. Toți văzură că ridică o povară.

— Pe el ! Pe el ! horcăi stăpînul, sufocat de furie. E fiica lui Nevers. Puneți mîna cu orice preț pe fiica lui Nevers !

Lagardère avea însă copilul în braţe. Spadasinii păreau niște cîini bătuţi. Nu mai aveau tragere de inimă să lupte. Cocardasse le sporea descurajarea cu bună-ştiinţă, mormăind :

— Canalia asta ne va răpune pe toţi !

Pentru a ajunge la scara mică, Lagardère n-avu nevoie decît să învîrtească spada care sclipea acum în razele lunii şi să spună :

— Faceţi loc, caraghioşilor !

Din instinct, se îndepărtară cu toţii. Urcă treptele scării. În depărtare se auzea galopul unui grup de călăreţi. Ajuns în capul treptelor, Lagardère îşi arătă în plină lumină obrazul frumos, ridică copilul care, la vederea lui, începu să zîmbească.

— Da, exclamă el, este fiica lui Nevers ! Vino. Vino să o iei îndărătul sabiei mele, ucigaşule ! Tu, care ai ordonat crima, tu, care l-ai doborît cu laşitate pe la spate ! Oricine-ai fi, mîna ta va păstra semnul meu. Te voi recunoaşte. Şi cînd va veni vremea, dacă nu vii tu la mine, Lagardère va veni la tine !

I. — CASA DE AUR

Ludovic al XIV-lea murise de doi ani, după ce văzuse stingîndu-se două generații de moștenitori, delfinul și ducele de Bourgogne. Tronul revenea acum strănepotului său, Ludovic al XV-lea, care era încă un copil. Marele rege se prăpădise de-a binelea. Îi lipsise ceea ce nu-i lipsește nimănui după moarte. Mai puțin fericit decît ultimul dintre supușii săi, n-a putut să-și vadă împlinită dorința supremă. Este adevărat că pretenția putea să pară exorbitantă : să dispună prin act olograf de douăzeci sau treizeci de milioane de supuși ! Dar, dacă ar fi trăit, Ludovic al XIV-lea ar fi putut îndrăzni să pretindă mai mult ! După cît se pare, testamentul lui nu era decît un petec de hîrtie fără valoare. A fost rupt pur și simplu. Nimeni nu s-a emoționat, în afară de fiii săi recunoscuți ca legitimi.

În timpul domniei unchiului său, Philippe d'Orléans jucase rolul de bufon, ca Brutus. Dar nu cu același scop. De-abia se strigase în ușa camerei mortuare : Regele a murit, trăiască regele ! că Philippe d'Orléans își scoase masca. Consiliul de regență instituit de Ludovic al XIV-lea a fost dizolvat. Se proclamă un regent, care era însuși ducele d'Orléans. Prinții strigară sus și tare, ducele de Maine se agită, ducesa, soția sa, chelălăi ; națiunea, care nu se interesa de toți acești bastarzi pomădați, rămase liniștită. În afară de conspirația lui Cellamare, pe care Philippe d'Orléans o înăbuși ca un mare politician, regența o fost o epocă liniștită.

A fost o perioadă stranie. Nu știu dacă se poate spune că ar fi fost calomniată. Cîțiva scriitori protestează ici și colo împotriva disprețului cu care este în general privită, dar majoritatea celor ce țineau condeiul în mînă strigă laolaltă un huo ! asurzitor. Istoria și memoriile vremii sînt

de acord. În nici o epocă omul, făcut și dintr-un pic de noroi, nu și-a adus mai bine aminte de originea sa. A domnit orgia și aurul a fost atotputernic.

Citind despre dezmățul dement al speculațiilor înverșunate cu hîrtiile emise de Law, ți se pare într-adevăr că asiști la cea mai mare petrecere financiară din epoca noastră. Numai că singura momeală era Mississipi. Acum avem și mai multe! Civilizația nu-și spusese ultimul cuvînt. Arta era încă un copil, dar un copil sublim. Ne aflăm în luna septembrie din anul 1717. S-au scurs nouăsprezece ani de la evenimentele povestite în primele pagini ale acestei cărți. Acela care a întemeiat banca Luisianei, fiul giuvaergiului John Law de Lauriston, era pe atunci în plină strălucire a succesului și puterii sale. Crearea acțiunilor de stat, a băncii sale, a *Companiei Occidentului*, transformată curînd în *Compania Indiilor*, făcea din el un adevărat ministru al finanțelor regatului, cu toate că portofoliul era deținut de domnul d'Argenson.

Regentul, a cărui mare inteligență era cu totul viciată mai întîi prin educație și apoi prin tot felul de excese, se lăsă prins, cu bună-credință, se zice, de mirajul acestui poem financiar. Law pretindea că se putea lipsi de aur și că poate schimba totul în aur.

În ciuda aparențelor, veni un moment cînd fiecare speculant, un mic Midas, putea duce lipsă de pîine avînd însă sipetele pline cu milioane de hîrtie. Dar povestirea noastră nu ajunge pînă la prăbușirea îndrăznețului scoțian, care, dealtfel, nici nu face parte dintre personajele noastre. Nu vom vedea decît debuturile uluitoare ale mecanismului său.

În luna septembrie 1717, noile acțiuni ale Companiei Indiilor, denumite *fiice*, în opoziție cu *mamele*, care erau cele vechi, se vindeau la o primă de cinci sute la sută.

Nepoțelele, create cîteva zile mai tîrziu, aveau să se bucure de aceeași vogă. Străbunicii noștri cumpărau pentru cinci mii de livre de aur, în galbeni bătuți la Tours, o fișie de hîrtie cenușie pe care era gravată promisiunea de a se plăti o mie de livre la vedere. După trei ani, aceste mîndre zdrențe nu mai valorau decît cincisprezece bănuți suta. Se făceau din ele papiote pentru încrețit părul, și unele mici curtezane, coafate ca un cățeluș cu părul creț, puteau avea sub boneta lor de noapte cinci sau șase sute de mii de livre.

Philippe d'Orléans avea pentru acest Law îngăduințe cu totul nemăsurate. Memoriile din aceste vremuri afirmă că îngăduințele acestea nu erau deloc gratuite. La fiecare creare de noi acțiuni, Law dădea partea leului, adică partea Curții. Marii seniori își disputau această pradă cu o lăcomie dezgustătoare.

Abatele Dubois, care nu deveni arhiepiscop de Cambrai decît în 1720, iar cardinal și academician în 1722, abatele Guillaume Dubois fusese tocmai numit ambasador în Anglia. Iubea acțiunile, fie că erau *mame, fiice* sau chiar *nepoțele,* cu o afecțiune sinceră și imperturbabilă.

Nu avem nimic de spus despre moravurile vremii, care au fost descrise cu vîrf și îndesat. Curtea și orașul își luau revanșa față de rigorismul aparent din ultimii ani ai lui Ludovic al XIV-lea. Parisul era un mare cabaret cu tripouri și cu tot restul. Dacă o mare națiune ar putea fi dezonorată, regența ar fi ca o pată de neșters pe onoarea Franței. Dar știm cu cîte glorii mărețe avea să acopere secolul următor această pată neînsemnată !

Era o dimineață de toamnă, întunecoasă și rece. Cîțiva muncitori dulgheri, tîmplari și zidari urcau în grupuri pe strada Saint-Denis, purtîndu-și sculele pe umeri. Veneau din cartierul Saint-Jacques, unde se aflau majoritatea locuințelor muncitorești, și cu toții, sau aproape cu toții, se îndreptau spre colțul străduței Saint-Magloire. Pe la mijlocul acestei străzi, aproape în fața bisericii cu același nume, care se mai afla încă în mijlocul cimitirului parohiei, se deschidea un portal cu aspect nobil, flancat de două ziduri cu creneluri terminate cu pinioane încărcate cu sculpturi. Muncitorii treceau pe poartă și intrau într-o mare curte pavată, înconjurată pe trei laturi cu construcții bogate și semețe. Era vechiul palat Lorraine, locuit în timpul Ligii de domnul duce de Mercoeur. Din vremea lui Ludovic al XVIII-lea purta numele de palatul Nevers. Acum era denumit palatul Gonzague. Aici locuia Philippe de Mantoue, prinț de Gonzague. Fără îndoială că, după regent și Law, era cel mai bogat și mai important om din Franța. Se bucura de bunurile lui Nevers în două temeiuri diferite : mai întîi ca rudă și moștenitor prezumtiv, apoi ca soț al văduvei ultimului duce, domnișoara Aurore de Caylus.

Această căsătorie îi dădea în plus imensa avere a lui Caylus Verrou, care se dusese pe lumea cealaltă alături de cele două soții ale sale.

Dacă cititorul se miră de această căsătorie, îi vom aminti că domeniul Caylus era izolat, departe de orice oraș, și că două tinere femei muriseră acolo în captivitate. Sînt lucruri care nu se pot explica decît prin folosirea violenței fizice sau morale, Bătrînul Verrou nu se dădea în lături de la ele, iar despre delicatețea domnului prinț de Gonzague ne-am lămurit îndeajuns.

Trecuseră optsprezece ani de cînd văduva lui Nevers purta numele de Gonzague. Nu renunțase la doliu nici o singură zi, nici chiar cînd apăru în fața altarului. În seara nunții, cînd Gonzague veni la căpătîiul patului, ea îi arătă cu o mînă ușa, iar cu cealaltă ținea un pumnal lipit de piept.

— Trăiesc pentru fiica lui Nevers, îi zise ea, dar jertfa omenească are o margine. Dacă veți face un pas, îmi voi aștepta fiica alături de tatăl ei.

Gonzague avea nevoie de soția sa pentru a încasa veniturile lui Caylus. O salută pînă la pămînt și se îndepărtă.

Din seara aceea, prințesa nu mai scoase niciodată vreun cuvînt în prezența soțului ei. Acesta era curtenitor, atent, afectuos. Ea rămînea rece și mută. În fiecare zi la ora prînzului, Gonzague trimitea majordomul s-o anunțe pe doamna prințesă. Nu s-ar fi așezat la masă înainte de a îndeplini această formalitate. Era un mare senior. În fiecare zi, prima doamnă de companie a prințesei răspundea că stăpîna ei, suferindă, îl ruga pe domnul prinț s-o ierte că nu poate veni la masă. Și, la fel, de trei sute șaizeci și cinci de ori pe an timp de optsprezece ani!

Dealtfel, Gonzague vorbea foarte des, în termeni foarte afectuoși, despre soția sa. Avea fraze gata pregătite ca „doamna prințesă îmi spunea...", sau „îi spuneam doamnei prințese..." Și plasa aceste fraze cu plăcere. Lumea nu se lăsa înșelată, dar se prefăcea că le crede, ceea ce este totuna pentru anumite spirite liber cugetătoare.

Gonzague era un liber cugetător, fără îndoială abil, plin de sînge rece și de îndrăzneală. Avea în purtări demnitatea puțin cam teatrală a oamenilor din țara sa de baștină. Mințea cu o nerușinare vecină cu eroismul și, cu toate că era cel mai cinic libertin de la Curte, fiecare cuvînt de-al său, pronunțat în public, era însemnat cu pecetea decenței riguroase. Regentul îl numea cel mai bun prieten al său. Fiecare îi recunoștea meritul eforturilor ce

le făcea pentru a o regăsi pe fiica nefericitului Nevers, al treilea Philippe, celălalt prieten din copilărie al regentului. Însă copilul era de negăsit. Cum însă decesul fusese imposibil de constatat, Gonzague rămînea tutorele natural, cu drepturi legale, al acestui copil, care fără îndoială nu mai trăia. Și, în această calitate, încasa veniturile lui Nevers.

Dacă ar fi constatat moartea domnișoarei de Nevers, el ar fi devenit moștenitorul ducelui Philippe, căci văduva acestuia, deși cedase presiunii tatălui ei în ce privește căsătoria, se arătase de neclintit în tot ce privea drepturile fiicei ei. Ea se măritase după ce luase în public calitatea de văduvă a lui Philippe de Nevers. În plus, consemnase în actul de căsătorie nașterea fiicei ei. Gonzague avea probabil motivele sale pentru a accepta toate acestea. Și el și prințesa făceau căutări de optsprezece ani. Demersurile lor, deopotrivă de neobosite deși erau determinate de motive total diferite, rămăseseră fără rezultat.

Spre sfîrșitul acestei veri, Gonzague propuse pentru prima oară regularizarea situației și convocarea unui consiliu de familie, care să poată reglementa problemele pendinte. Dar avea atîtea de făcut și era atît de bogat !

Un exemplu : toți acei muncitori, pe care i-am văzut intrînd în fostul palat Nevers, erau tocmiți de el. Toți dulgherii, tîmplarii, zidarii, săpătorii și lăcătușii. Aveau misiunea să facă palatul harcea-pacea. Era totuși o locuință superbă, pe care Nevers după Marcoeur, și însuși Gonzague după Nevers, se străduiseră să o înfrumusețeze. Trei corpuri de clădiri, împodobite cu arcade piramidale pe toată lungimea parterului, cu o galerie dominînd primul etaj, o galerie formată din împletituri sarazine, care făceau de rușine ghirlandele ușoare ale palatului Cluny și lăsau mult în umbră frizele scunde ale palatului La Trémoille. Cele trei porți, cu arcuri ogivale, lăsau să se vadă peristile restaurate de Gonzague în stil florentin, frumoase coloane de marmură roșie cu capiteluri împodobite cu flori, înălțîndu-se pe socluri largi și pătrate, încărcate cu patru lei culcați în colțuri. Deasupra galeriei, corpul clădirii din fața portalului avea două etaje de ferestre pătrate ; cele două aripi, deși de aceeași înălțime, nu aveau decît un etaj de ferestre înalte și duble, terminate deasupra acoperișului cu pinioane în patru muchii în chip de mansarde. Lîngă

unghiul format de corpul de locuinţe şi de aripa de răsărit, era lipit o minunăţie de foişor, sprijinit de trei sirene, ale căror cozi se încolăceau în jurul unui ornament ca un bulb de policandru. Era o capodoperă de artă gotică, o mică bijuterie de piatră sculptată. Interiorul, restaurat cu măiestrie, oferea o lungă serie de splendori : Gonzague era totodată vanitos şi artist.

Faţada care dădea spre grădină nu avea mai mult de cincizeci de ani. Era o înşiruire de înalte coloane italiene, susţinînd arcadele unei mînăstiri care le domina. Grădina, imensă, umbroasă şi plină de statui, se întîlnea la est, la sud şi la vest cu străzile Quincampoix, Aubry-le-Boucher şi Saint-Denis.

Parisul nu avea un palat mai princiar ca acesta. Trebuia ca Gonzague, prinţ, artist şi vanitos, să aibă un motiv destul de grav pentru a face harcea-parcea toate astea. Iată care era motivul lui Gonzague.

După o cină, regentul îi acordase prinţului de Carignan dreptul de a stabili în palatul său un uriaş birou de agent de schimb. Strada Quincampoix se clătină o clipă pe temeliile putrede ale cocioabelor sale. Se spunea că domnul de Carignan avea dreptul să împiedice orice transport de acţiuni semnate altunde decît în biroul său. Gonzague deveni gelos. Pentru a-l consola, regentul îi acordă, după o altă cină, dreptul de a face în palatul Gonzague monopolul schimburilor de acţiuni contra mărfuri. Era un cadou ameţitor, în care zăceau munţi de aur.

Mai întîi însă trebuia făcut loc pentru toată lumea, deoarece toată lumea avea să plătească, şi chiar foarte scump. A doua zi după ce i se acordase concesiunea, sosiră echipele de demolare. Începură mai întîi cu grădina. Statuile ocupau loc şi nu aduceau bani, au fost deci scoase ; copacii nu aduceau bani şi ocupau loc, au fost deci tăiaţi.

La o fereastră de la primul etaj, acoperită cu tapiserii lungi, o femeie în doliu veni şi privi cu ochi trişti opera de devastare. Era frumoasă, dar atît de palidă, încît lucrătorii o comparau cu o fantomă. Îşi spuneau între ei că era văduva răposatului duce de Nevers, soţia prinţului Philippe de Gonzague. Ea privi multă vreme. În faţa ferestrei se afla un ulm mai mult decît secular, în care păsările cîntau în fiece dimineaţă reînnoirea zilei, iarna ca şi vara.

Cînd bătrînul ulm căzu sub topor, femeia în doliu trase draperiile întunecate ale ferestrei. De atunci n-a mai fost văzută.

Căzură pe rînd toate aleile umbroase la capătul cărora se vedeau rondurile cu trandafiri împreună cu uriașul vas antic tronînd pe piedestal. Rondurile au fost călcate în picioare, trandafirii smulși din rădăcini, vazele azvîrlite într-un colț al șopronului. Toate astea ocupau loc, și locul valora bani. Bani mulți. Slavă Domnului ! Se știa oare pînă unde va împinge febra agiotajului fiecare dintre lojile pe care Gonzague urma să le construiască ? De acum înainte nu se mai putea juca decît aici, și toată lumea voia să joace. Asemenea baracă se închiria desigur la fel de scump ca și un palat.

Acelora care se mirau sau își băteau joc de aceste distrugeri, Gonzague le răspundea :

— În cinci ani voi avea două sau trei miliarde. Voi cumpăra castelul Tuileries de la majestatea-sa regele Ludovic al XV-lea, care va fi rege și care va fi ruinat.

În dimineața în care intrăm pentru prima dată în palat, opera de devastare era aproape terminată. Un triplu etaj de cuști din scînduri se ridica de jur împrejurul curții de onoare. Vestibulele erau transformate în birouri și zidarii terminau barăcile din grădină. Curtea era plină pînă la refuz de cumpărători și de viitori chiriași. Chiar azi trebuiau să ia în stăpînire barăcile ; chiar azi urma să se deschidă birourile *Casei de aur,* cum și începuse să fie numită.

Oricine, sau aproape oricine, putea intra după voie în interiorul palatului. Tot parterul, tot etajul întîi, în afara apartamentului particular al doamnei prințese, erau amenajate pentru a primi negustorii și mărfurile. Mirosul înțepător de brad dat la rindea îți tăia răsuflarea. Zgomotul ciocanelor îți spărgea urechile. Valeții nu știau de cine să asculte. Prepușii pentru vînzări își pierdeau capul.

Pe peronul principal, în mijlocul unui stat-major de negustori, se ținea un gentilom încărcat de catifele, mătase, dantele, cu inele la toate degetele și un lanț superb, cizelat, în jurul gîtului. Era de Peyrolles, confident, sfetnic intim și om la toate al stăpînului. Nu îmbătrînise prea mult. Era același personaj slăbănog, gălbejit, adus de spate, ai cărui ochi umflați și speriați cereau apariția mo-

dei ochelarilor. Avea și el lingușitorii lui, și o merita, căci Gonzague îl plătea bine.

Către ora nouă, în clipa cînd forfota se mai potolise, din cauza supărătoarei nevoi de a potoli pofta de mîncare, căreia i se supun pînă și speculanții, doi bărbați, care nu prea arătau a oameni de finanțe, trecură pragul porții, la cîțiva pași unul de celălalt. Cu toate că intrarea era liberă, cei doi vlăjgani nu prea păreau pătrunși de drepturile lor. Primul își ascundea foarte prost îngrijorarea printr-o atitudine impertinentă. Al doilea, dimpotrivă, se făcea cît putea de umil. Amîndoi purtau spadă, din cele lungi care te fac să-l miroși de la o poștă pe spadasin.

Trebuie să mărturisim că această specie de oameni era cam demodată. Regența îi extirpase pe spadasini. Nu se mai duelau, chiar și în cercuri înalte, decît pentru pungășii. Progres patentat, care sta mărturie a blîndeții noilor moravuri.

Voinicii noștri se amestecară totuși în mulțime, primul dînd din coate fără jenă, celălalt strecurîndu-se cu dibăcia unei pisici, printre grupurile de oameni prea ocupați pentru a se sinchisi de el. Acest insolent care înainta frecîndu-și coatele găurite de atîtea haine noi, purta mustăți ieșite din comun, o pălărie ponosită trasă peste ochi, o vestă din piele de bivol și pantaloni cărora nu li se putea ghici culoarea dintîi. Spada în teacă ridica pulpana ferfeniță a propriei mantii a lui don Cesare de Bazan. Omul nostru venea de la Madrid.

Celălalt, spadasin umil și timid, avea trei peri țepeni de un blond spălăcit sub nasul coroiat. Pălăria, lipsită de boruri, îl acoperea la fel cum o pîlnie mică stinge luminarea. O vestă verde, legată cu fișii de piele, pantaloni peticiți, cizme găurite îi completau costumul, care pentru a fi complet ar fi avut nevoie de-o călimară, mai degrabă decît de-o spadă. Totuși avea o spadă care, modestă ca și el, îl lovea modest peste glezne.

După ce traversară curtea, vitejii noștri spadasini sosiră aproape în același timp la ușa marelui vestibul și, amîndoi, examinîndu-se cu coada ochiului, avură același gînd :

— Iată, își spuse fiecare în parte, iată un biet om de nimic care nu vine să cumpere „Casa de aur".

II. — DOI STRIGOI

Aveau dreptate amîndoi, Robert Macaire și Bertrand, deghizați în tîrîtori de săbii de duel din vremea lui Ludovic al XIV-lea, spadasini înfometați și jerpeliți, ce nu puteau fi luați drept altceva. Totuși, Macaire simțea milă pentru colegul său, din care nu zărea decît profilul pierdut după gulerul ridicat al vestei, pentru a ascunde lipsa cămășii.

— Nu e cu putință să fii atît de nenorocit ! își zicea el.

Iar Bertrand, care nu vedea obrazul confratelui său din cauza grămezii ciufulite a părului negru, gîndea în bunătatea inimii sale :

— Nenorocitul, se apropie de moarte. E dureros să vezi un spadasin, în halul ăsta. Cel puțin eu păstrez aparențele.

Aruncă o privire satisfăcută peste ruinele îmbrăcămintii sale. Macaire, făcînd o inspecție asemănătoare, adăugă în sinea sa :

— Eu, cel puțin, nu stîrnesc mila oamenilor !

Și luă o atitudine mai mîndră decît a lui Artaban în zilele cînd acest gentilom purta o haină nouă.

În pragul vestibulului apăru un valet cu mutră mîndră și obraznică. Amîndoi gîndiră în același timp :

— Nenorocitul, nu va intra !

Macaire sosi primul.

— Vin să cumpăr, caraghiosule ! zise Macaire, drept ca o lumînare și cu mîna pe garda spadei.

— Ce să cumperi ?

— Ceea ce-mi va place, ticălosule ! Privește-mă bine ! Sînt prieten cu stăpînul tău, și plin de bani, pe Dumnezeu !

Îl apucă pe valet de ureche, îl roti și trecu adăugînd :

— Doar se vede, ce dracu !

Valetul făcu o piruetă și se pomeni în fața lui Bertrand, care își scoase politicos pîlnia de pe cap.

— Amice, îi spuse Bertrand pe un ton confidențial, sînt un prieten al domnului prinț. Am venit pentru afaceri... financiare !

Valetul, încă zăpăcit, îl lăsă să treacă.

Macaire se și afla în prima sală, aruncînd priviri dispreţuitoare la dreapta și la stînga.

— Nu-i rău, zise el ; la nevoie s-ar putea locui aici !

Iar Bertrand, în spatele lui :

— Domnul de Gonzague îmi pare destul de bine aranjat pentru un italian !

Fiecare se afla la un capăt al sălii. Macaire îl zări pe Bertrand.

— Ei ! exclamă el. Iată ceva de necrezut. L-au lăsat pe băiat să intre. Ah ! pe Dumnezeu, ce mutră !

Începu să rîdă cu poftă.

— Pe cuvînt, gîndi Bertrand, își bate joc de mine ! Ți-ai fi putut închipui așa ceva ?

Se întoarse ca să poată rîde în voie și adăugă :

— Arată grozav !

Văzîndu-l că rîde, Macaire se răzgîndi și zise :

— La urma urmei, aici e bîlciul. Acest caraghios a ucis, poate, vreun negustor la un colț de stradă. Dar dacă are buzunarele pline ? Aș avea chef să încep o discuție, pe Dumnezeul meu !

— Cine știe ! reflectă în același timp Bertrand. Vezi cam de toate pe-aici. Haina nu face pe om. Căpcăunul ăsta poate a dat vreo lovitură aseară. Dar dacă are buzunarele astea necinstite doldora de bani ? Mă prinde cheful să fac puțin cunoștință cu el.

Macaire înaintă.

— Nobilul meu domn... zise el salutînd cu răceală.

— Nobilul meu domn... spuse în același timp Bertrand aplecat pînă la pămînt.

Se ridicară ca două resorturi și dintr-o singură mișcare. Accentul lui Macaire îl surprinse pe Bertrand, iar melopeea nazală a lui Bertrand îl făcuse pe Macaire să tresară.

— Nu te teme ! exclamă acesta din urmă. Cred că tu, ticălosule, ești Passepoil !

— Cocardasse ! Cocardasse-junior ! strigă normandul, ai cărui ochi obișnuiți cu lacrimile, se și inundaseră. Chiar tu ești ?

— În carne și oase, bunul meu prieten ! Îmbrățișează-mă, sufletele.

Își deschise brațele. Passepoil i se aruncă la piept. Împreună formau o grămadă încîlcită de zdrențe. Rămaseră multă vreme îmbrățișați. Emoția le era sinceră și adîncă.

— Destul, zise în cele din urmă gasconul. Ia vorbește nițel, să-ți aud glasul, golanule !

— Nouăsprezece ani de despărțire ! murmură Passepoil ștergîndu-și ochii cu mîneca.

— Fir-ar să fie ! strigă gasconul. Dar ce, n-ai batistă, nepoate ?

— Mi-o fi furat-o în învălmășeala asta, răspunse încet spadasinul.

Cocardasse se scormoni repede în buzunar. Bineînțeles, nu găsi nimic.

— Porcării ! spuse el indignat. Lumea e plină de borfași ! Ah ! Prietene, zise el din nou, nouăsprezece ani ! Cît de tineri eram amîndoi !

— Era vîrsta iubirilor nebune ! Vai ! Inima mea n-a îmbătrînit !

— Eu beau la fel de vîrtos ca înainte.

Se priviră în albul ochilor.

— Ia spune, maestre Cocardasse, zise Passepoil cu regret, nu prea te-au înfrumusețat anii.

— Sincer să-ți spun, bătrîne Passepoil, ripostă gasconul, care avea un accent puțin provensal, regret că trebuie să-ți mărturisesc acest lucru, dar nu-i așa că ești încă și mai urît decît pe vremuri ?

Fratele Passepoil zîmbi cu orgolioasă modestie și murmură :

— Nu e însă și părerea doamnelor ! Dar, continuă el, îmbătrînind ți-ai păstrat înfățișarea arătoasă : ai picioarele drepte, pieptul bombat, umerii largi și, adineauri, cînd te-am zărit, îmi spuneam în gînd : Ptiu ! iată un distins gentilom.

— Ca și mine, ca și mine, iubițelule ! întrerupse Cocardasse. Cum te-am văzut, m-am gîndit : Văleleu ! Iată un cavaler chipeș !

— Ce vrei ! spuse normandul fandosindu-se. Asta nu se pierde cu totul cînd ai de-a face cu sexul frumos.

— I-ascultă ! Unde dracu ai fost, porumbelule, de cînd cu treaba aceea ?

— Treaba cu șanțurile castelului Caylus ! termină Passepoil, care coborî glasul fără să vrea. Nu-mi mai vorbi de ea. Am mereu în fața ochilor privirea arzătoare a Micului Parizian. Deși era noapte adîncă, Doamne ! i se vedeau fulgere în pupile.

— Cum se mai lupta !

— Opt morți în șanț !

— Fără să mai socotim răniții !

— Doamne sfinte ! Ce ploaie de lovituri ! Frumoasă priveliște ! Și cînd mă gîndesc că, dacă ne-am fi ales cinstit tabăra, ca niște bărbați adevărați, am fi zvîrlit banii primiți în capul acestui de Peyrolles și ne-am fi alăturat lui Lagardère, Nevers n-ar fi murit. Și mai dădea și norocul peste noi !

— Da, zise Passepoil, scoțînd un mare suspin, așa ar fi trebuit să facem.

— N-a fost de ajuns că am pus bumbi în vîrful spadelor noastre, trebuia să-l apărăm pe Lagardère, elevul nostru iubit.

— Stăpînul nostru ! spuse Passepoil scoțîndu-și pălăria cu un gest involuntar.

Gasconul îi strînse mîna și amîndoi rămaseră pe gînduri.

— Ce-a fost, s-a dus ! zise în cele din urmă Cocardasse. Nu știu ce ți s-a întîmplat de atunci, dar mie nu mi-a purtat noroc. Cînd ticăloșii lui Carrigue ne-au atacat cu carabinele, m-am înapoiat la castel. Tu dispăruseși. În loc să se țină de cuvînt, Peyrolles ne-a dat afară a doua zi sub pretextul că prezența noastră în acest loc ar confirma bănuielile trezite. Era adevărat. De bine de rău, ni s-a plătit. Am plecat. Am trecut granița, întrebînd pe drum mereu despre tine. Nimic ! M-am stabilit mai întîi la Pamplona, apoi la Burgos și la Salamanca. Am coborît spre Madrid...

— Frumoasă țară totuși !

— Stiletul păgubește spada. Ca și în Italia, care fără asta ar fi un paradis. De la Madrid am plecat la Toledo, de acolo la Ciudad-Real. Apoi, plictisindu-mă de Castilia, unde fără voia mea am avut încurcături cu primarul, am ajuns în regatul Valencia. Doamne ! Ce vin bun am băut de la Majorca pînă la Segorba. Am plecat de acolo fiindcă servisem un bătrîn fără scrupule care voia să scape de un văr de-al lui. Și Catalonia face toți banii... Se găsesc gentilomi pe tot drumul dintre Tortosa, Taragona și Barcelona... Dar numai chimire goale și spade lungi. În sfîrșit, am trecut înapoi munții. Nu mai aveam nici o para chioară. Am simțit glasul patriei care mă chema înapoi. Iată povestea mea, porumbelule !

Gasconul își întoarse buzunarele pe dos.

— Și tu, nestatornicule ? întrebă el.

— Eu, răspunse normandul, am fost urmărit de caii lui Carrigue pînă la Bagnèrese-de-Luchon, sau cam așa. Și mi-a venit ideea să trec în Spania. Dar am găsit un călugăr benedictin care, din cauza aspectului meu cuviincios, m-a luat în slujba sa. Se ducea la Kelh, pe Rin, să preia o moștenire pentru comunitatea lui. Cred că i-am luat cufărul și valiza, poate și banii.

— Ticăloșie ! zise cu duioșie gasconul.

— Am intrat în Germania. Ce țară de hoți ! Vorbești de stilet ! Dar stiletul cel puțin e de oțel. Acolo se bat doar cu căni de bere. Nevasta unui hangiu din Mainz m-a curățat de ducații benedictinului. Era drăguță și mă iubea. Ah ! se întrerupse el, Cocardasse, bunul meu prieten, de ce oare am norocul să plac femeilor ! Fără să fi avut de-a face cu femeile, aș fi putut cumpăra o casă la țară pentru bătrînețe, cu grădină mică, o pajiște presărată de părăluțe roz, un pîrîu cu o moară.

— Și la moară o morăreasă, îl întrerupse gasconul. Te aprinzi ca iasca !

Passepoil se bătu în piept :

— Patimile ! exclamă el ridicînd ochii spre cer. Patimile chinuie viața și împiedică un om tînăr să pună ceva deoparte.

Formulînd astfel morala sănătoasă a filozofiei sale, fratele Passepoil reluă :

— Am făcut ca și tine, am alergat din oraș în oraș, într-o țară de șes, mare, neghioabă și plicticoasă. Studenți slăbănogi și gălbejiți, poeți nătărăi care latră la clar de lună, primari obezi care n-au măcar vreun nepot de înmormîntat, biserici unde nu se cîntă liturghia, femei... dar n-aș putea vorbi de rău despre acest sex, ale cărui farmece mi-au înfrumusețat și distrus cariera ! În sfîrșit, numai carne crudă și bere în loc de vin !

— Nu te teme ! spuse cu hotărîre Cocardasse. N-o să mă duc niciodată în țara asta păcătoasă !

— Am văzut Köln, Frankfurt, Viena, Berlin, München și o grămadă de alte orașe, unde întîlnești grupuri de tineri care cîntă prohodul dracului dus la groapă. Am pățit ca tine, m-a apucat dorul de țară, am traversat Flandra și iată-mă !

— Franța ! exclamă Cocardasse. Nimic mai mîndru decît Franța, micuțule.

— Nobilă țară !

— Patria vinului !

— Mama dragostei ! Scumpe maestre, continuă Passepoil după acest duet în care concuraseră cu elan liric, oare numai lipsa totală de gologani adăugată dragostei de țară te-a făcut să treci din nou frontiera ?

— Și tu ? Să fie doar din dor de țară ?

Fratele Passepoil clătină din cap. Cocardasse își plecă ochii fioroși.

— Mai e și altceva, zise el. Într-o seară, la cotitura unei străzi, m-am pomenit față-n față cu... ghici cine ?

— Ghicesc, spuse Passepoil. O asemenea întîlnire m-a făcut să părăsesc orașul Bruxelles cu picioarele la spinare.

— Văzîndu-l, am simțit că aerul Cataloniei nu-mi prieste deloc. Nu-i rușinos să fugi din fața lui Lagardère, nu-i așa ?

— Nu știu dacă-i rușinos, dar cu siguranță se poate numi un act de prudență. Cunoști povestea însoțitorilor noștri în treaba din șanțurile de apărare ale Castelului Caylus.

Passepoil coborî glasul la această întrebare.

— Da, da, zise gasconul, cunosc povestea. Ticălosul a zis : Veți muri cu toții de mîna mea !

— Treaba mergea. Eram nouă în atac, socotindu-l și pe căpitanul Lorrain, șeful banditilor. Nici nu mai pomenesc de oamenii lui.

— Nouă săbii bune ! zise Cocardasse cu un aer îngîndurat. S-au ridicat cu toții din șanțuri crestați, tăiați, însîngerați, dar în viață.

— Dintre aceștia nouă, Staupitz și căpitanul Lorrain au plecat primii. Staupitz era de neam bun, deși avea mutră de bădăran. Căpitanul era ostaș, și regele Spaniei îi dădu comanda unui regiment. Staupitz muri sub zidurile propriului său conac, lîngă Nüremberg ; muri dintr-o lovitură cu vîrful sabiei, aci, între ochi !

Passepoil își duse degetul la locul indicat.

Din instinct, Cocardasse făcu același gest, spunînd :

— Căpitanul Lorrain muri la Neapole dintr-o lovitură cu vîrful spadei între ochi ! Pe sfîntul Dumnezeu ! Pentru aceia care știu și își amintesc, e un fel de pecete a răzbunătorului.

— Ceilalți își făcură și ei un rost, reluă Passepoil, căci domnul de Gonzague nu ne-a uitat decît pe noi în generozitatea sa. Pinto s-a căsătorit cu o doamnă din

Torino, Matadorul are o școală de scrimă în Scoția. Joël de Jugan și-a cumpărat un petec de moșie în fundul Bretaniei.

— Da, da, mai zise Cocardasse. Erau liniștiți și o duceau bine. Dar Pinto fu ucis la Torino, iar Matadorul la Glasgow.

— Joël de Jugan fu ucis la Morlaix, continuă fratele Passepoil. Toți cu aceeași lovitură !

— Lovitura lui Nevers, fir-ar să fie !

— Teribila lovitură a lui Nevers !

Păstrară o clipă tăcere. Cocardasse își ridică borul pălăriei pentru a-și șterge fruntea de sudoare.

— Mai rămîne Faënza, spuse el în continuare.

— Și Saldagne, adăugă fratele Passepoil.

— Gonzague a făcut multe pentru aceștia doi. Faënza a devenit cavaler.

— Și Saldagne este baron. Le vine și lor rîndul.

— Mai devreme sau mai tîrziu, murmură gasconul, și-al nostru !

— Și-al nostru ! repetă Passepoil înfiorîndu-se.

Cocardasse își îndreptă spinarea.

— Ei și ! strigă el ca unul care s-a resemnat. Știi ceva, prietene ? Cînd mă va culca pe caldarîm sau pe iarbă cu o scobitură între sprîncene, căci știu bine că nimeni nu-i rezistă, îi voi spune ca și altădată : „He ! pușlama mică ! Întinde-mi doar mîna și, ca să mor împăcat, iartă-l pe bătrînul Cocardasse !“ Și asta va fi tot !

Passepoil nu-și putu reține o strîmbătură.

— Am să încerc să mă ierte și pe mine, zise el, dar nu atît de tîrziu.

— Cum ne-o fi norocul, scumpul meu ! Între timp știm că este exilat din Franța. Cel puțin, la Paris, știm sigur că nu-l vom întîlni.

— Desigur ! spuse normandul, dar nu prea convins.

— În sfîrșit, în acest adevărat univers avem cele mai multe șanse să-l ocolim. De asta am venit aici.

— Și eu la fel.

— De asemenea, să-i amintesc domnului de Gonzague că exist

— Ne este oarecum îndatorat.

— Saldagne și Faënza ne vor proteja.

— Pînă ce vom deveni mari seniori ca și ei.

— Pe cinstea mea ! Ce bărbați bine vom fi, băiete !

Gasconul făcu o piruetă și normandul îi răspunse foarte serios :

— Știu să port îmbrăcămintea !

— Cînd am fost să întreb de Faënza, reluă Cocardasse, mi s-a răspuns : „Domnul cavaler nu poate fi văzut !" Domnul cavaler ! repetă el ridicînd din umeri, nu poate fi văzut ! Țin minte vremea cînd îl făceam să se învîrtească ca un titirez.

— Cînd m-am prezentat la ușa lui Saldagne, reluă Passepoil, un lacheu înalt m-a măsurat cu obrăznicie de sus pînă jos și mi-a spus : „Domnul baron nu primește !"

— Păi, vezi ! exclamă Cocardasse. Cînd vom avea și noi lachei, la dracu ! vreau ca al meu să fie neobrăzat ca valetul unui călău.

— Ah ! suspină Passepoil. De-aș avea măcar o îngrijitoare.

— Nu-ți fie teamă ! bunul meu prieten, vine și asta. Dacă te înțeleg bine, încă nu l-ai văzut pe domnul de Peyrolles.

— Nu. Vreau să mă adresez direct prințului.

— Se spune că acum e bogat și plin de milioane !

— De miliarde ! Aici e „Casa de aur", cum i se spune. Eu nu-s om mîndru, dacă e nevoie mă fac și financiar.

— Fugi d-aci ! Tu, bancher !

Acesta fu primul strigăt care izbucni din inima nobilă a lui Cocardasse-junior. Dar se răzgîndi și adăugă :

— Tristă decădere ! Totuși, dacă-i adevărat că te poți îmbogăți aici, porumbelule...

— Dacă-i adevărat ! exclamă Passepoil cu entuziasm. Așadar, tu nu știi ?

— Am auzit vorbindu-se o mulțime de lucruri, dar nu cred în minuni !

— Va trebui să crezi. Plouă cu minuni. Ai auzit cumva vorbindu-se despre ghebosul din strada Quincampoix ?...

— Acela care își împrumută ghebul cumpărătorilor de acțiuni ?

— Nu-l împrumută, îl închiriază, și de doi ani a cîștigat, așa se spune, cincisprezece sute de mii de livre !

— Cu neputință ! exclamă gasconul izbucnind în hohote de rîs.

— Cincisprezece sute de mii de livre ! repetă Cocardasse. Un ghebos oarecare !

— Ah ? prietene, zise Passepoil cu efuziune, pe unde am fost am pierdut o mulțime de ani buni, dar, oricum, sosim la momentul potrivit. Închipuie-ți că nu ai nevoie decît să te apleci ca să aduni. E o afacere miraculoasă ! Mîine, ludovicii de aur nu vor mai valora decît cîțiva bănuți de argint. Venind aici, am văzut plozi jucînd nasturi cu monezi de șase livre.

Cocardasse își trecu limba peste buze.

— Vai ! zise el. În aceste vremuri de abundență nemaipomenită, cît poate valora oare o lovitură de spadă dată corect și cu pricepere, radical, după toate regulile artei ? Ei, ce zici, micuțule ?

Își umflă pieptul, bătu tare din piciorul drept și fandă înainte.

Passepoil îi făcu cu ochiul.

— Nu mai face atîta zarvă, spuse el. Iată că vin oameni.

Apoi, apropiindu-se și coborînd glasul :

— După părerea mea, spuse el în șoaptă la urechea fostului său patron, trebuie să mai valoreze un preț bun. Nici nu va trece o oră și sper să fiu informat direct chiar din gura domnului de Gonzague.

III. — LICITAȚIE

Sala în care normandul și gasconul nostru discutau atît de liniștit era situată în centrul clădirii principale. Ferestrele, acoperite cu tapiserii grele din Flandra, dădeau spre o fîșie îngustă de gazon, închisă cu un gard zăbrelit, care fusese intitulată pompos „Grădina rezervată doamnei prințese". Spre deosebire de celelalte apartamente de la parter și primul etaj, invadate de tot felul de muncitori, aici nu fuseseră făcute nici un fel de schimbări.

Era cu adevărat marele salon de gală al acestui palat princiar, cu mobilier fastuos dar sever. Un salon care nu servise doar pentru distracții și serbări, căci, în fața imensului cămin de marmură neagră se ridica o estradă acoperită cu un covor turcesc, care dădea întregii încăperi o oarecare atmosferă de tribunal.

În adevăr, aici se adunaseră de mai multe ori iluștrii membri ai familiilor Lorraine, Chevreuse, Joyeuse, Aumale, Elbeuf, Nevers, Mercoeur, Mayenne și Guise, în vremea cînd marii baroni hotărau destinele regatului. Faptul că bravii noștri amici au putut pătrunde într-un asemenea loc se datora numai dezordinii ce domnea în acea zi în palatul de Gonzague. Odată intrați, aveau să fie mai liniștiți decît altundeva.

Marele salon își păstra inviolabilitatea, poate pentru încă o zi. O reuniune solemnă de familie trebuia să aibă loc în cursul acestei zile, și abia a doua zi tîmplarii, care ridicau bараci peste tot, aveau să pătrundă și în acest apartament.

— Încă ceva despre Lagardère, zise Cocardasse în momentul cînd dispăruse zgomotul de pași care le întrerupse discuția. Cînd l-ai întîlnit la Bruxelles era singur?

— Nu, răspunse fratele Passepoil. Și tu, cînd ai dat de el pe drumul spre Barcelona?

— Nici atunci nu era singur.

— Cu cine era?

— Cu o fată.

— Frumoasă?

— Foarte frumoasă.

— E ciudat, deoarece cînd l-am văzut în Flandra era tot cu o fată foarte frumoasă. Îți amintești cum arăta tînăra, obrazul și îmbrăcămintea ei?

Cocardasse răspunse:

— Portul, înfățișarea și obrazul erau ale unei fermecătoare țigănci din Spania. Și a ta?

— Avea aspect modest, obraz de înger, îmbrăcămintea unei fete de nobil!

— Ce ciudat! zise la rîndul său Cocardasse. Și cam ce vîrstă?

— Vîrsta pe care ar avea-o copilul.

— Cealaltă la fel. Am senzația că nu s-a spus totul în povestea asta, scumpule. Ca și în privința acelora care își așteaptă rîndul, după noi doi, după domnul cavaler de

Faënza și domnul baron de Saldagne, adică de Peyrolles și prințul Philippe de Gonzague.

Se deschise ușa și Passepoil abia avu vreme să răspundă :

— Cine va trăi va vedea !

Un servitor în livrea somptuoasă intră, urmat de doi muncitori însărcinați cu măsurătorile. Nici nu privi spre cei doi bravi, atît era de ocupat, așa că ei se strecurară neobservați după pervazul unei ferestre.

— Și repede ! zise valetul. Pregătiți-vă treaba pentru mîine. Peste tot cîte un pătrat de patru picioare.

Cei doi muncitori se puseră îndată pe treabă. Pe cînd unul măsura, celălalt însemna cu creta fiecare împărțitură și fixa un număr de ordine. Primul număr așezat era 927. Apoi continuă în serie.

— Ce dracu fac ăia acolo, amice ? întrebă gasconul aplecîndu-se în afara adăpostului.

— Așadar nu știi nimic ? reluă Passepoil. Fiecare linie indică locul unei despărțituri și numărul 927 dovedește că există deja aproape o mie de compartimente în casa domnului de Gonzague.

— Și la ce servesc aceste compartimente ?

— Să facă aur.

Cocardasse deschise ochii mari. Fratele Passepoil începu să-i explice cadoul grandios făcut de Philippe d'Orléans prietenului său apropiat.

— Cum se poate ! exclamă gasconul. Fiecare cutie dintr-astea valorează cît o fermă în Beauce sau în Brie ! Vai, prietene, să ne legăm zdravăn de acest prinț de Gonzague !

Oamenii măsurau și însemnau. Valetul spunea :

— Numerele 935, 936, 937, prea măsurați larg, oameni buni ! Gîndiți-vă că fiecare despărțitură valorează aur.

— Fir-aș binecuvîntat ! exclamă Cocardasse. Va să zică sînt atît de bune hîrtiuțele astea ?

— Sînt atît de bune încît aurul și argintul sînt pe cale să fie scoase din circulație, replică Passepoil.

— Numărul 941, zise valetul.

— Mai rămîn două picioare și jumătate, spuse măsurătorul. Am împărțit greșit.

— Văleu ! spuse Cocardasse. Despărțitura va fi bună doar pentru un slăbănog.

— Trimiteți tîmplarii îndată după reuniune.

— Ce fel de reuniune ? întrebă Cocardasse.

— Să încercăm să aflăm. Cînd eşti la curent cu ceea ce se petrece într-o casă, treaba merge bine.

La această observaţie plină de înţelepciune, Cocardasse mîngîie bărbia lui Passepoil ca un părinte tandru care zîmbeşte inteligenţei în devenire a fiului preferat.

Valetul şi lucrătorii plecaseră. Se produse pe neaşteptate o mare zarvă dinspre vestibul. Se auzea un concert de glasuri care strigau :

— Mie ! Mie ! Sînt înscris. Nici un fel de favoruri, vă rog !

— S-o spui lui mutu, zise gasconul. Vom mai vedea şi altele !

— Linişte, pentru numele lui Dumnezeu ! Linişte ! porunci un glas chiar în pragul uşii.

— Domnul de Peyrolles, zise fratele Passepoil. Să nu ne arătăm !

Se înfundară şi mai bine în golul ferestrei şi traseră draperia.

Domnul de Peyrolles trecea în acea clipă pragul, urmat, sau mai curînd împins de mulţimea compactă a solicitatorilor. Solicitatori de o speţă rară şi preţioasă, care se rugau să dea bani mulţi pentru un pic de fum.

Domnul de Peyrolles purta un costum de o bogăţie excepţională. În mijlocul valurilor de dantelă, care-i acopereau mîinile uscate, se vedeau strălucind diamante.

— Domnilor, vă rog, domnilor, spuse el intrînd şi făcîndu-şi vînt cu batista împodobită cu dantelă de Alençon, staţi mai deoparte. Într-adevăr, aţi uitat ce înseamnă respectul.

— Ah ! Ticălosul ! Priveşte cît e de superb ! suspină Cocardasse.

— E-un şmecher, declară fratele Passepoil.

Era adevărat. Acest Peyrolles era şiret. Se servea de bastonul pe care-l ţinea în mînă pentru a îndepărta mulţimea lacomă de bani. La dreapta şi la stînga sa mergeau doi secretari înarmaţi cu carnete enorme.

— Păstraţi-vă cel puţin demnitatea ! reluă el scuturînd cîteva fire de tutun de Spania căzute pe dantelele de Malines ale jaboului său. Se poate oare ca pasiunea cîştigului să ?...

Făcu un gest atît de frumos încît cei doi spadasini aşezaţi ca nişte diletanţi într-o lojă de la balcon erau cît

pe ce să aplaude. Dar negustorilor care se aflau acolo nu prea le venea la îndemînă.

— Mie, se striga, eu sînt primul ! E rîndul meu !

Peyrolles se opri și spuse :

— Domnilor !

Se făcu de îndată liniște.

— V-am cerut puțin calm, continuă de Peyrolles. Reprezint aici direct persoana domnului prinț de Gonzague, sînt intendentul lui. Văd ici și colo capete acoperite.

Toate pălăriile fură scoase.

— Într-un ceas bun ! reluă Peyrolles.

— Iată, domnilor, ceea ce am să vă spun.

— Liniște ! Liniște ! Să ascultăm ! strigă mulțimea.

— Birourile din această galerie vor fi construite și livrate mîine.

— Bravo !

— Este ultima sală care ne-a mai rămas. Sînt ultimele locuri. Tot surplusul este reținut, în afară de apartamentele particulare ale monseniorului și ale doamnei prințese.

Spunînd aceste cuvinte, salută.

Corul reluă :

— Mie ! Sînt înscris ! Să fiu al naibii ! Nu voi lăsa să mi se ia rîndul !

— Nu mă mai împinge dumneata !

— Ești în stare să brutalizezi o femeie !

Căci se aflau acolo și femei, străbunicile acestor doamne urîte care, în zilele noastre, îi sperie pe trecătorii din jurul Bursei către orele două după amiază.

— Neîndemînaticule !

— Bădăranule !

— Mojicule !

Apoi, înjurături și chelălăituri de femei de afaceri. Erau gata să se ia de păr. Cocardasse și Passepoil scoteau capul, să vadă mai bine încăierarea, cînd ușa din fundul sălii, situată în spatele estradei, se deschise de perete.

— Gonzague ! șopti gasconul.

— Un om de un miliard ! adăugă normandul.

Amîndoi își scoaseră din instinct pălăriile.

Într-adevăr, Gonzague apăru în vîrful estradei, însoțit de doi tineri seniori. Era încă frumos, deși se apropia de cincizeci de ani. Statura lui înaltă își păstrase întreaga supleță. Nu avea nici o cută pe frunte, iar părul

său bogat cădea în bucle strălucitoare ca smoala pe fracul de catifea neagră, fără zorzoane.

Luxul său nu se asemăna cu luxul lui Peyrolles. Jaboul său valora cincizeci de mii livre, iar colanul ordinului bătut în diamante, ce-l purta la gît, din care numai o parte apărea de sub vesta de mătase albă, valora un milion de livre.

Cei doi tineri seniori care-l urmau, Chaverny cel șmecher, văr prin Nevers, și cel mai mic fiu al familiei de Navailles, purtau amîndoi mustăți, erau pudrați și aveau un mic smoc de păr sub buza de jos. Erau doi tineri fermecători, puțin cam efeminați, puțin obosiți, dar bine dispuși de o gură de șampanie, în ciuda orei matinale. Își purtau mătăsurile și catifelele cu o admirabilă insolență.

De Navailles, mezinul, putea să aibă douăzeci și cinci de ani. Marchizul de Chaverny mergea spre douăzeci de ani. Se opriră amîndoi să privească învălmășeala și izbucniră într-un hohot sincer de rîs.

— Domnilor, domnilor, spuse Peyrolles scoțîndu-și pălăria, puțin respect, cel puțin pentru domnul prinț!

Gata să se ia la bătaie, mulțimea se calmă ca prin minune. Toți candidații la stăpînirea unei despărțituri se înclinară dintr-o singură mișcare. Toate doamnele făcură reverența de rigoare. Gonzague salută ușor cu mîna și trecu spunînd :

— Grăbește-te, Peyrolles, am nevoie de această sală.

— Vai ! Ce mutre ! zicea micul Chaverny privindu-i drept în față cu lornionul.

Navailles rîdea cu lacrimi și repeta :

— Vai ! Ce mutre !

Peyrolles se apropiase de stăpînul său.

— S-au încălzit strașnic ! murmură el. Vor plăti cît vom dori.

— Puneți boxele la licitație ! exclamă Chaverny. Asta o să ne amuze !

— Liniște ! spuse Gonzague. Nu sîntem la o petrecere, nebunule !

Dar ideea i se păru bună și adăugă :

— Fie ! La licitație ! Cu cît începem ?

— Cinci sute de livre pe lună pentru un metru pătrat și jumătate, răspunse Navailles, care credea că cere un preț mare.

— O mie de livre pentru o săptămînă ! zise Chaverny.

— Să zicem o mie cinci sute de livre, spuse Gonzague. Dă-i drumul, Peyrolles.

— Domnilor, reluă acesta adresîndu-se solicitatorilor, deoarece sînt ultimele locuri şi cele mai bune... vor fi atribuite aceluia care oferă mai mult. Numărul 927, o mie cinci sute de livre !

Se auzi un murmur, dar nu se ridică nici un glas.

— Pe naiba, vere ! spuse Chaverny. Să vă dau o mînă de ajutor !

Şi, apropiindu-se :

— Două mii de livre ! exclamă el.

Candidaţii se priviră cu deznădejde.

— Două mii cinci sute ! zise mezinul de Navailles, care vru să fie mai grozav.

Candidaţii serioşi erau consternaţi.

— Trei mii ! strigă cu glas gîtuit un burduhos negustor de lînă.

— Adjudecat ! spuse repede Peyrolles.

Gonzague îi aruncă o privire cumplită. Acest Peyrolles era un cap sec. Se temea să nu dea de capătul nebuniei omeneşti.

— Merge bine ! zise Cocardasse.

Passepoil îşi împreunase mîinile. Asculta şi privea.

— Numărul 928, continuă intendentul.

— Patru mii de livre, rosti cu nepăsare Gonzague.

— Dar, obiectă o vînzătoare de obiecte de toaletă, a cărei nepoată se căsătorise de curînd cu un conte, la preţul de douăzeci de mii de ludovici cîştigaţi în strada Quincampoix, dar este absolut la fel.

— Îl iau ! strigă un farmacist.

— Dau patru mii cinci sute ! supralicită un marchitan.

— Cinci mii !

— Şase mii !

— Adjudecat ! spuse Peyrolles. Numărul 929...

La o privire aruncată de Gonzague adăugă :

— La zece mii de livre !

— Pentru un metru pătrat şi jumătate ! exclamă Passepoil uluit.

Cocardasse adăugă cu gravitate :

— Două treimi dintr-un mormînt.

Licitaţia era însă în toi. Se apropia nebunia. Se certară pentru numărul 929 ca pentru o avere, şi cînd Gonzague

ceru pentru următoarea boxă cincisprezece mii de livre, nimeni nu se mai miră. Țineți seama că se plătea cu bani pești, în bani de aur sau în obligații emise de stat.

Unul din secretarii lui Peyrolles primea banii, celălalt nota într-un carnet numele cumpărătorilor. Chaverny și Navailles nu mai rîdeau, admirau.

— O nebunie de necrezut ! spunea marchizul.

— Trebuie să vezi ca să crezi așa ceva ! riposta Navailles.

Și, păstrîndu-și zîmbetul batjocoritor, Gonzague adăuga :

— A ! Domnilor, Franța este o țară frumoasă. Să terminăm ! Tot ce a mai rămas se achiziționează pe douăzeci de mii livre !

— E pe gratis ! exclamă micuțul Chaverny.

— Mie ! Mie ! Mie ! se auzi din învălmășeală.

Bărbații se băteau, femeile cădeau pe jos, sufocate sau strivite. Dar și ele strigau din fundul deznădejdii lor :

— Mie ! Mie ! Mie !

Și iar licitații, strigăte de bucurie și strigăte de furie. Aurul curgea în valuri pe treptele estradei care servea drept tejghea. Cu plăcere, dar și cu uimire vedeai cît de bucuros goleau toate aceste buzunare pline. Aceia care obținuseră chitanța o învîrteau deasupra capului. Plecau beți și nebuni, să-și verifice locurile cumpărate și să se protăpească înăuntru. Cei învinși își smulgeau părul din cap.

— Mie ! Mie ! Mie !

Peyrolles și acoliții lui nu mai știau pe cine să asculte. Începea delirul. La ultimele boxe, parchetul se umplu de sînge. În cele din urmă, numărul 942, acela măsurat greșit, care nu avea decît jumătate din spațiu, fu adjudecat pentru douăzeci și opt mii de livre. Și, închizîndu-și zgomotos carnetul, Peyrolles zise :

— Domnilor, licitația s-a încheiat.

Se făcu o clipă de tăcere adîncă. Fericiții posesori ai despărțiturilor se priviră uluiți.

Gonzague îl chemă pe Peyrolles :

— Trebuie să eliberați sala ! spuse el.

Dar, în acest moment, o altă mulțime se ivi în ușa vestibulului, mulțime de curteni, negustori, gentilomi, care veneau să-și prezinte omagiile prințului de Gonzague. Se opriră la vederea locului ocupat :

— Intrați, intrați, domnilor, le zise Gonzague. Vom da lumea afară.

— Intrați, adăugă Chaverny. Acești oameni cumsecade vă vor revinde cumpărăturile, dacă vreți, cu un beneficiu de sută la sută.

— Ar face o greșeală! decise Navailles. Bună ziua, grasule Oriol.

— Aici este izvorul bogăției! spuse acesta salutîndu-l cu adînc respect pe Gonzague.

Oriol era un tînăr perceptor de mare viitor. Printre alții puteau fi remarcați Albret și Taranne, financiari cunoscuți, baronul de Batz, un neamț cumsecade venit la Paris pentru a încerca să se pervertească, vicontele de la Fare, Montaubert, Nocé, Gironne, unși cu toate alifiile, rude îndepărtate ale lui Nevers sau avînd mandat de împuterniciți, cu toții convocați de Gonzague pentru o solemnitate la care vom asista curînd, adunarea despre care vorbise domnul de Peyrolles.

— Și vînzarea? întrebă Oriol.

— Făcută prost, răspunse cu răceală Gonzague.

— Auzi! zise Cocardasse din colțul său.

Passepoil, care transpira cu picături mari, răspunse:

— Are dreptate! Găinile astea și-ar fi lăsat și restul penelor!

— Dumneavoastră, domnule de Gonzague, protestă Oriol, să faceți o gafă în afaceri! Imposibil!

— Judecați și voi! Am cedat ultimele compartimente cu douăzeci și trei de mii, una peste alta.

— Pe un an?

— Pe opt zile!

Proaspăt sosiții priviră atunci boxele și pe cumpărători.

— Douăzeci și trei de mii livre! repetară într-o profundă uluire.

— Ar fi trebuit să încep cu această cifră, spuse Gonzague. Aveam în mînă aproape o mie de numere. Ar fi fost o dimineață de douăzeci și trei de milioane, fără discuție.

— Dar ce, au turbat?

— I-a cuprins frenezia! Și vom vedea și altele! Am închiriat mai întîi curtea, apoi grădina, apoi vestibulul, scările, grajdurile, dependințele, șoproanele. Am ajuns la apartamente și, la dracu! mi-ar plăcea să mă mut la han.

— Vere, îl întrerupse Chaverny, îți închiriez camera mea de dormit, în timpul zilei.

— Pe măsură ce lipsește spațiul, continuă Gonzague în mijlocul noilor săi oaspeți, febra lor crește. Nu-mi mai rămîne nimic de închiriat.

— Caută bine, vere ! Să mai dăm acestor domni plăcerea unei mici licitații.

La cuvîntul licitație, aceia care nu putuseră închiria ceva se apropiară iute :

— Nimic, repetă Gonzague.

Apoi, răzgîndindu-se :

— Ba da !

— Dar ce anume ? se auzi din toate părțile.

— Cușca cîinelui meu.

În grupul curtenilor izbucni rîsul, dar bieții negustori nu rîdeau. Căzuseră pe gînduri.

— Credeți că-mi bat joc, domnilor ? spuse Gonzague. Pariez că, dacă vreau, mi se dă pe loc zece mii de scuzi.

— Treizeci de mii de livre ! exclamară cu toții. Pentru cușca unui cîine !

Și rîsetele redublară.

Dar, deodată, între Navailles și Chaverny, care rîdeau mai tare decît toți ceilalți, apăru obrazul unui cocoșat cu părul foarte ciufulit. Un glas pițigăiat și tremurător se auzi în aceeași clipă. Micul cocoșat spunea :

— Cumpăr cușca cîinelui pentru treizeci de mii de livre !

IV. — DĂRNICII

Trebuia să fie un cocoșat foarte deștept, în ciuda extravaganței pe care o comitea în acea clipă. Avea privirea pătrunzătoare și nasul acvilin. Fruntea i se desena bine sub peruca grotesc răzvrătită, iar zîmbetul fin și batjocoritor care i se isca în jurul buzelor anunța o șiretenie drăcească. Un adevărat cocoșat.

Cît despre gheb, era mare şi bine înfipt în mijlocul spatelui şi se ridica să-i mîngîie grumazul. Din faţă, bărbia îi atingea pieptul. Picioarele erau ciudat deformate, dar omul n-avea deloc acea slăbiciune proverbială care însoţeşte întotdeauna, obligatoriu, ghebul.

Această stranie făptură purta un costum întreg de culoare neagră, de o riguroasă decenţă, manşete şi jabou din muselină plisată, de o albeaţă strălucitoare. Toate privirile erau aţintite asupra lui şi asta nu părea să-l incomodeze.

— Bravo, înţeleptule Esop ! exclamă Chaverny. Pari să fii un speculant îndrăzneţ şi îndemînatic !

— Destul de îndrăzneţ, repetă cocoşatul pironindu-l cu privirea. Îndemînatic, vom vedea noi !

Glasul lui firav scîrţiia ca o hîrîitoare de copil. Toată lumea repetă :

— Bravo, Esop ! Bravo !

Cocardasse şi Passepoil nu se mai puteau mira de nimic. Braţele le atîrnau de multă vreme. Dar gasconul întrebă, şoptit :

— N-am cunoscut oare niciodată vreun ghebos, bunul meu amic ?

— Nu, după cît îmi amintesc.

— Pe Dumnezeul meu ! Mi se pare că am văzut undeva ochii ăştia !

Şi Gonzague îl privea pe prichindel cu deosebită atenţie.

— Amice, zise el, se plăteşte cu bani gheaţă, ştii asta ?

— Ştiu, răspunse Esop, căci din acest moment nu mai avea alt nume.

Chaverny îi fusese naş.

Esop scoase din buzunar un portofel şi puse în mîinile lui Peyrolles şaizeci de bancnote de stat de cîte cinci sute de livre. Te aşteptai parcă să vezi aceste hîrtii preschimbîndu-se în file albe, atît de fantastică fusese apariţia omuleţului. Dar erau înscrisuri bune şi frumoase emise de stat.

— Dă-mi chitanţa, zise el.

Peyrolles îi dădu chitanţa. Esop o împături şi o puse în portofel în locul bancnotelor. Apoi, lovind în carnet, zise :

— Bună afacere ! La revedere, domnilor !

Salută politicos pe Gonzague şi pe ceilalţi.

Toată lumea se dădu la o parte pentru a-l lăsa să treacă.

Mai rîdeau încă, dar parcă un fel de fior trecea prin toate vinele celor prezenţi. Gonzague rămase pe gînduri.

Peyrolles şi oamenii săi începeau să-i expedieze pe cumpărătorii care ar şi fi vrut să înceapă ziua de mîine. Prietenii prinţului mai priveau încă, fără voie, uşa pe care dispăruse omuleţul în negru.

— Domnilor, spuse Gonzague, în timp ce se va aranja sala, vă rog să mă urmaţi în apartamentele mele.

— Haidem ! zise Cocardasse din spatele draperiei. Acum ori niciodată, să mergem !

— Mi-e frică, spuse timidul Passepoil.

— Atunci, trec eu primul !

Îl luă de mînă pe Passepoil şi înaintă spre Gonzague cu pălăria în mînă.

— Zău ! exclamă Chaverny zărindu-i. Vărul meu a vrut să ne dea şi un spectacol comic ! E ziua mascaradelor. Ghebosul nu era rău deloc, dar iată cea mai frumoasă pereche de tîlhari pe care i-am văzut în viaţa mea !

Cocardasse-junior se uită strîmb la el. Navailles, Oriol şi ceilalţi începură să se învîrtă în jurul amicilor noştri, privindu-i cu curiozitate.

— Fii prudent ! şopti Passepoil la urechea gasconului.

— Ia te uită ! zise acesta din urmă. Aştia n-au văzut probabil niciodată doi gentilomi de se holbează la noi în halul ăsta !

— Cel mare e de toată frumuseţea ! zise Navailles.

— Eu, replică Oriol, îl plac mai mult pe cel mic.

— Nu mai e nici o nişă de închiriat. Ce dracu vin să facă aici ?

Din fericire, se apropiau de Gonzague, care-i zări şi tresări.

— Ah ! zise el. Ce doresc aceşti viteji ?

Cocardasse salută cu acea graţie nobilă care-i însoţea fiecare gest. Passepoil se înclină mai modest, dar totuşi ca om umblat prin lume. După ce aruncă o privire asupra mulţimii de sclivisiţi care-şi bătuse joc de el, Cocardasse-junior rosti cu glas puternic şi limpede aceste cuvinte :

— Acest gentilom şi cu mine, vechi cunoştinţe de-ale monseniorului, venim să-i prezentăm omagiile noastre.

— Ah ! exclamă din nou Gonzague.

— Dacă monseniorul e ocupat cu afaceri mai importante, reluă gasconul care se înclină din nou, vom reveni la ora pe care va binevoi să ne-o indice.

— Așa vom face, bolborosi Passepoil. Vom avea onoarea să revenim.

Salutară pentru a treia oară, apoi luară amîndoi o poziție mîndră cu mîna pe mînerul săbiei.

— Peyrolles ! strigă Gonzague.

Intendentul tocmai izbutise să scoată afară ultimul beneficiar al bunului adjudecat.

— Îi recunoști pe acești băieți frumoși ? îl întrebă Gonzague. Du-i la bucătărie. Să mănînce și să bea. Dă fiecăruia cîte o haină nouă, și să aștepte ordinele mele !

— Ah ! Monseniore ! exclamă Cocardasse.

— Generos prinț ! spuse Passepoil.

— Duceți-vă ! ordonă Gonzague.

Se îndepărtară mergînd de-a-ndăratelea, salutînd neîncetat și măturînd podeaua cu penele vechi ale pălăriilor. Cînd ajunseră în fața celor ce rîseseră de ei, Cocardasse își înfipse pălăria pe-o ureche și ridică cu vîrful spadei marginea zdrențuită a mantiei. Fratele Passepoil îl imită cît putu de bine. Amîndoi, semeți, mîndri, cu nasul în vînt, cu pumnul în șold, fulgerau cu priviri cumplite pe aceia care își bătuseră joc de ei. Străbătură apoi sala în urma lui Peyrolles și ajunseră la bucătărie, unde mîncară cu atîta poftă, încît îi uimiră pe toți servitorii prințului.

Tot mîncînd, Cocardasse-junior spunea :

— Ei, vezi bine, a dat norocul peste noi !

— Să dea Domnul ! răspundea cu gura plină fratele Passepoil, care era întotdeauna mai puțin entuziast.

— Oh, vere ! zise Chaverny prințului după plecarea celor doi. De cînd te folosești de asemenea scule ?

Gonzague privi în jur cu ochi visători și nu răspunse.

Cu toate acestea, domnii din încăpere, vorbind destul de tare, să fie auziți de prinț, îi aduceau laude și îi făceau curte cinstit. Toți erau nobili cam ruinați, sau financiari cam pătați : nici unul dintre ei nu comisese încă vreo faptă pedepsită după lege, dar nici unul nu era ușă de biserică. Cu toții, de la primul pînă la ultimul, aveau nevoie de Gonzague, unul pentru un lucru, altul pentru altceva. Gonzague era în mijlocul lor senior și rege, ca unii patricieni din Roma veche prin mulțimea hămesită a

clienților lor. Gonzague îi ținea în mînă din cauza ambițiilor, intereselor, nevoilor și viciilor lor.

Singurul care păstrase o părticică de independență era tînărul marchiz de Chaverny, prea nebun pentru a specula, prea nepăsător pentru a se vinde.

Urmarea acestei povestiri va arăta ce voia să facă Gonzague cu ei, căci, la prima vedere, ajuns cum era la apogeul bogăției și al puterii, bucurîndu-se și de favoarea curții, Gonzague nu părea să aibă nevoie de nimeni.

— Și se vorbește despre minele din Peru ! zicea grasul Oriol în timp ce stăpînul stătea deoparte. Palatul domnului prinț valorează el singur cît și toate minele lui.

Oriol era rotofei ca o bilă, cu obrajii rumeni, dolofani, și gîfîia tot timpul. „Domnișoarele" de la Operă consimțeau să-și bată joc amical de el, cu toate că avea bani și era dispus să cheltuiască.

— Într-adevăr, aici este un adevărat Eldorado, replică Taranne, om de finanțe, slăbănog și firav.

— Casa de aur ! adăugă domnul de Montaubert. Sau mai curînd Casa de diamant !

— Da ! traduse și baronul de Batz, cu un puternic accent german, *te tiamant* mai degrabă !

— Mai mulți nobili de seamă ar trăi un an întreg cu venitul unei singure săptămîni pe care-l realizează domnul de Gonzague, spuse Gironne.

— Asta deoarece prințul de Gonzague este regele celor mai de seamă seniori, zise Oriol.

— Gonzague, vere, exclamă Chaverny cu un aer vrednic de milă, te implor, mută-te de aici, căci altfel osanalele astea plicticoase vor dura pînă mîine.

Prințul păru să se trezească.

— Domnilor, spuse el, fără să răspundă tînărului marchiz, căci nu-i plăcea zeflemeaua, fiți amabili și urmați-mă în apartamentul meu, deoarece sala asta trebuie să fie eliberată.

Cînd ajunseră cu toții în cabinetul lui Gonzague, continuă :

— Știți de ce v-am convocat, domnilor ?

— Am auzit vorbindu-se de un consiliu de familie, răspunse Navailles.

— Ceva mai important decît asta, domnilor, o adunare solemnă, un tribunal de familie, în care alteța-sa regală regentul va fi reprezentat de trei dintre primii

demnitari ai regatului : președintele de Lamoignon, mareșalul de Villeroy și vicepreședintele d'Argenson.

— Drace ! zise Chaverny. Dar ce, e vorba de succesiunea la tron ?

— Marchize, zise cu asprime prințul, vom discuta lucruri serioase, cruță-ne !

— N-aveți cumva, dragă vere, întrebă Chaverny care începu să caște cu anticipație, cîteva albume cu stampe pentru a mă amuza cît timp veți sta serioși ?

Gonzague zîmbi pentru a-l face să tacă.

— Și despre ce e vorba, prințe ? întrebă domnul de Montaubert.

— Este momentul să-mi dovediți devotamentul, domnilor, răspunse Gonzague.

Cu un singur strigăt exclamară :

— Sîntem gata !

Prințul salută și zîmbi.

— V-am convocat aici, îndeosebi pe voi, Navailles, Gironne, Chaverny, Nocé, Montaubert, Choisy, Lavallade, etc., în calitatea voastră de rude ale lui Nevers. Dumneata, Oriol, ca însărcinat de afaceri al vărului nostru de Chatillon. Voi doi, Taranne și Albret, ca mandatari ai celor doi Châtellux...

— Dacă nu-i vorba de succesiunea la tronul Burbonilor, întrerupse Chaverny, se pare că va fi pusă moștenirea lui Nevers pe tapet, nu-i așa ?

— Se va hotărî asupra bunurilor lui Nevers și asupra altor afaceri, răspunse Gonzague.

— Și ce dracu ai nevoie de bunurile lui Nevers, dumneata, vere, care cîștigi un milion pe oră ?

Gonzague tăcu o clipă pînă cînd răspunse.

— Sînt oare singurul interesat ? întrebă el apoi cu un accent convins. Nu trebuie să vă fac și vouă o avere ?

În adunare se produse o vie mișcare de recunoștință. Toate fețele erau mai mult sau mai puțin înduioșate.

— Știți, prințe, spuse Navailles, puteți conta pe mine !

— Și pe mine ! exclamă Gironne.

— Și pe mine ! Și pe mine !

— Și pe mine, bineînțeles ! zise Chaverny după toți ceilalți. Aș vrea doar să știu...

Gonzague îl întrerupse pentru a spune cu o mîndrie aspră :

— Ești prea curios, nepoate ! Asta te va pierde. Aceia care sînt alături de mine, înțelege bine acest lucru, trebuie să urmeze cu hotărîre calea mea, bună sau rea, dreaptă sau întortocheată.

— Dar totuși...

— E voința mea ! Fiecare e liber să mă urmeze sau să rămînă în urmă, dar oricine se oprește, rupe de bună voie pactul, nu-l mai cunosc. Cei ce sînt cu mine trebuie să vadă cu ochii mei, să audă prin urechile mele, să gîndească cu inteligența mea. Răspunderea nu cade asupra acelora care constituie brațele, ci asupra mea, care sînt capul. Înțelegi bine, marchize, nu vreau decît asemenea prieteni !

— Și noi nu cerem decît un lucru, adăugă Navailles, ca ilustra noastră rudă să ne arate calea.

— Puternice vere, zise Chaverny, îmi este oare îngăduit să vă adresez cu modestie și cu respect o întrebare ? Ce trebuie să fac ?

— Să taci și să-mi dai votul în consiliu.

— Chiar de-ar fi să jignesc devotamentul emoționant al prietenilor noștri, vere, vă voi spune că țin la votul meu aproape tot atît de mult ca la un pahar de șampanie gol, dar...

— Nici un dar ! îl întrerupse Gonzague.

Și toți repetară cu entuziasm :

— Nici un dar !

— Ne vom strînge în jurul monseniorului, adăugă grasul Oriol.

— Monseniore, adăugă și Taranne, perceptorul purtător de spadă știe foarte bine să-și amintească de aceia care-l servesc !

Invitația putea să nu fie făcută cu îndemînare, dar cel puțin era directă. Fiecare adoptă o expresie de indiferență pentru a nu avea aerul de a fi complice. Chaverny adresă lui Gonzague un surîs triumfător și batjocoritor. Gonzague îl amenință cu degetul, așa cum te porți cu un copil rău. Îi trecuse supărarea.

— Apreciez cel mai mult devotamentul lui Taranne, spuse el cu o ușoară nuanță de dispreț în glas. Taranne, prietene, vei căpăta ferma de la Eperney.

— Ah ! Prințe ! zise perceptorul.

— Nici un fel de mulțumire, îl întrerupse Gonzague. Dar te rog, Montaubert, deschide fereastra, nu mă simt bine.

Toți se năpustiră spre ferestre. Gonzague era foarte palid și picuri de sudoare îi țîșneau de sub păr. Își muie batista în paharul de apă pe care i-l aduse Gironne și o puse pe frunte.

Chaverny se apropiase cu îngrijorare neprefăcută.

— Nu-i nimic, spuse prințul, oboseala... Am petrecut noaptea asta la rege și am fost obligat să asist la ceremonialul sculării lui.

— Ce dracu ai nevoie să te omori în felul ăsta ? exclamă Chaverny. Ce poate face regele pentru dumneata ? Aș putea chiar spune, ce poate face bunul Dumnezeu pentru dumneata ?

În privința bunului Dumnezeu nu i se putea reproșa nimic lui Gonzague. Dacă se scula prea de dimineață, o făcea cu siguranță ca să se roage. Îi strînse mîna lui Chaverny. Putem spune că ar fi plătit bucuros cu preț bun răspunsul la întrebarea lui Chaverny.

— Ingratule ! șopti el. Crezi că solicit pentru mine ?

Curtenii lui Gonzague erau pe punctul să îngenuncheze. Chaverny își ținu gura.

— Vai, domnilor ! continuă prințul. Ce fermecător copil e regele nostru ! Vă cunoaște pe nume și mă întreabă întotdeauna ce mai fac bunii mei prieteni !

— Cu-adevărat ! reluă corul.

— Cînd domnul regent, care era în iatac cu Doamna Palatină, a tras perdelele, tînărul Ludovic a ridicat frumoasele sale pleoape încărcate încă de somn și, în clipa aceea, ni s-a părut că apare aurora.

— Aurora cu degete trandafirii ! spuse incorigibilul Chaverny.

Toți ar fi vrut să-l lovească cu pietre pentru replică.

— Tînărul nostru rege, continuă Gonzague, a întins mîna alteței-sale regale, apoi, zărindu-mă, zise : Ei, bună dimineața, prințe. V-am întîlnit în seara trecută pe Cours-la-Reine, înconjurat de curtenii domniei-voastre. Va trebui să mi-l dai pe domnul de Gironne, care este un călăreț superb !...

Gironne își duse mîna la inimă. Ceilalți își mușcară buzele.

— Și domnul de Nocé îmi place foarte mult, continuă Gonzague, raportînd cuvintele autentice ale majestății-sale. Și acest domn de Saldagne, pentru numele lui Dumnezeu, trebuie să fie un vajnic războinic, adăugă regele.

— La ce bun toate astea ? îi șopti Chaverny la ureche. Saldagne este absent.

Într-adevăr, nu mai fusese văzut din ajun, nici baronul de Saldagne, nici cavalerul de Faënza. Gonzague continuă fără să ia în seamă întreruperea.

— Majestatea-sa mi-a vorbit de dumneata, Montaubert, și de dumneata, Choisy, și de alții.

— Și majestatea-sa, întrerupse micul marchiz, a binevoit oare să observe înfățișarea nobilă și de bun gust a domnului de Peyrolles ?

— Majestatea-sa n-a uitat pe nimeni afară de dumneata, replică cu asprime Gonzague.

— Așa-mi trebuie ! spuse Chaverny. Să-mi fie de învățătură !

— Se cunoaște la Curte afacerea dumitale cu minele, Albret, continuă Gonzague. „Și Oriol, mi-a spus regele rîzînd, știți, mi s-a spus că va fi curînd mai bogat decît mine ?"

— Cîtă înțelepciune ! Ce stăpîn vom avea noi !

Era un strigăt general de admirație.

— Dar, reluă Gonzague cu un zîmbet fin și bun, astea nu-s decît vorbe, slavă Domnului ! Am avut și ceva mai bun ! Te anunț, prietene Albret, că ți s-a semnat concesiunea.

— Cine n-ar fi omul domniei-voastre, prințe ! exclamă Albret.

— Oriol, adăugă prințul, ai un titlu de noblețe, te poți duce la d'Hozier pentru blazon.

Grasul se umflă ca o minge și era cît pe-aci să crape.

— Oriol ! exclamă Chaverny. Iată-te văr cu regele, tu care ai devenit vărul întregii străzi Saint-Denis... Blazonul tău e gata făcut : aur, cu trei funduri de pantalon azur ; și pe deasupra, o bonetă de noapte țesută din flăcări, cu această deviză : *Utile dulci !*

Cei de față au rîs, în afară de Oriol și Gonzague. Oriol se născuse în colțul străzii Mauconseil, într-o prăvălie de bonete. Dacă Chaverny ar fi păstrat aceste vorbe pentru supeu, cu siguranță că ar fi avut un succes monstru.

— Dumneata, Navailles, ai obținut pensia, continuă domnul de Gonzague, providența lor vie. Montaubert, dumneata ai obținut brevetul cerut.

Montaubert și Navailles aveau remușcări fiindcă și ei rîseseră.

— Nocé, continuă prințul, mîine te vei urca în caleștile din suita regelui. Gironne, îți voi spune ce am obținut pentru dumneata cînd vom rămîne singuri.

Nocé fu mulțumit. Gironne chiar mai mult.

Continuînd șirul generozităților, care nu-l costau nimic, Gonzague strigă pe rînd numele tuturor. Nimeni nu fu uitat, nici chiar baronul de Batz.

— Haide, marchize, vino, spuse el la urmă.

— Eu ! se miră Chaverny.

— Vino, copil alintat !

— Vere, îmi cunosc soarta ! exclamă glumind marchizul. Toți tinerii noștri condiscipoli care au fost cuminți au fost recompensați... Eu însă pot risca doar să fiu pus la pîine și apă. Ah ! adăugă el lovindu-se cu pumnii în piept, simt că am meritat-o din plin.

— Domnul de Fleury, preceptorul regelui, era și el la ceremonialul sculării de dimineață, spuse Gonzague.

— Bineînțeles, zise marchizul, e obligația lui.

— Domnul de Fleury e sever.

— E meseria lui.

— Domnul de Fleury a aflat povestea ta de la Feuillantines cu domnișoara de Clermont.

— Vai ! exclamă Navailles.

— Vai ! Vai ! repetară Oriol și ceilalți.

— Și tu, vere, ai făcut ceva să nu fiu exilat ? zise Chaverny. Mulțumirile mele !

— Nu era vorba de exil, marchize.

— Atunci, despre ce era vorba oare ?

— Despre Bastilia.

— Și m-ai scăpat de Bastilia ? Îți mulțumesc de două ori.

— Am făcut și mai mult, marchize.

— Mai mult, vere ? Trebuie oare să mă prosternez ?

— Moșia ta de la Chaneilles a fost confiscată pe vremea răposatului rege.

— Pe vremea edictului de la Nantes, da.

— Aducea un venit bun moșia de la Chaneilles ?

— Douăzeci de mii de galbeni, vere, pentru mai puțin de jumătate m-aș vinde diavolului.

— Ți s-a înapoiat pământul.

— Cu adevărat ? exclamă micul marchiz.

Apoi, întinzînd mîna lui Gonzague, spuse cu multă seriozitate :

— Atunci, s-a făcut, mă dau diavolului !

Gonzague se încruntă. Întregul cenaclu nu aștepta decît un semn pentru a-l face de rîs. Chaverny își plimbă asupra lor privirea disprețuitoare.

— Vere, rosti el domol și cu glas scăzut, îți urez numai fericire. Dar, dacă ar veni zile grele, mulțimea din jurul dumitale s-ar rări. Nu insult pe nimeni, asta-i regula. De-ar fi atunci să rămîn singur, vere, nu te voi părăsi.

V. — UNDE SE EXPLICĂ ABSENȚA LUI FAËNZA ȘI SALDAGNE

Împărțirea favorurilor se terminase. Nocé se gîndea la costumul cu care se va urca a doua zi în caleștile regelui. Oriol, care de cinci minute era gentilom, începuse să-și caute strămoșii pe vremea Sfîntului Ludovic [1]. Toată lumea era mulțumită. Domnul de Gonzague nu-și pierduse vremea degeaba la ceremonia trezirii majestății-sale.

— Vere, zise totuși micul marchiz, nu sîntem încă chit, în pofida cadoului minunat pe care mi l-ai făcut.

— Ce-ți mai trebuie ?

— Nu știu dacă e din cauza afacerii de la Feuillantines și a domnișoarei de Clermont, dar Bois-Rosé a refuzat cu încăpățînare să-mi dea o invitație pentru serbarea de astă-seară de la Palais-Royal. Mi-a spus că toate ținutele au fost distribuite.

---

[1] Ludovic al IX-lea, rege al Franței între 1226 și 1270.

— Cred și eu ! exclamă Oriol. Se vindeau cu o primă de zece ludovici în strada Quincampoix azi-dimineață. Bois-Rosé trebuie să fi cîștigat cinci sau șase sute de mii de livre la treaba asta.

— Din care jumătate pentru bunul abate Dubois, stăpînul său !

— Am văzut cum s-a vîndut o invitație cu cincizeci de ludovici, adăugă Albret.

— N-au vrut să-mi dea una nici la șaizeci ! supralicită Taranne.

— E bătaie pe ele !

— La ora asta nici nu mai au preț.

— Din cauză că serbarea va fi splendidă, domnilor, spuse Gonzague. Toți cei ce vor fi prezenți vor avea brevet de avere sau de noblețe. Cred că nu i-a trecut prin gînd domnului regent să facă speculă cu țidulele, dar lucrul acesta este mica nenorocire a vremurilor noastre și, pe legea mea, nu văd nici un rău în faptul că Bois-Rosé sau abatele au făcut o afacere cu fleacurile astea.

— Așadar, saloanele regentului se vor umple de samsari și de traficanți ! observă Chaverny.

— E nobilimea de mîine, replică Gonzague, de-aici vine schimbarea.

Chaverny îl bătu pe umăr pe Oriol.

— Tu, care ești nobil de azi, spuse el, cum te vei uita de sus la acei oameni de mîine ?

Trebuie să spunem o vorbă despre această serbare. Ideea o avusese scoțianul Law și tot el făcea cheltuielile enorme. Trebuia să reprezinte triumful simbolic al *sistemului* său, cum se spunea pe atunci, constatarea oficială și zgomotoasă a victoriei creditului asupra banilor gheață comercializați. Și, pentru ca această ovație să aibă mai multă solemnitate, Law obținu de la Philippe d'Orléans să-i împrumute saloanele și grădinile de la Palais-Royal. Mai mult chiar, invitațiile erau făcute în numele regentului și, prin acest simplu fapt, triumful zeului-hîrtie devenea o sărbătoare națională.

Se spunea că Law pusese la dispoziția casei regentului sume fabuloase, ca nimic să nu lipsească prestigiului acestei petreceri. Tot ce putea produce risipa cea mai nebunească, trebuia să înmărmurească ochii invitaților. Se vorbea mai ales de focul de artificii și despre balet. Focul de artificii, comandat cavalerului Gioja, trebuia să repro-

ducă giganticul palat aflat în proiect, construit de Law pe malurile fluviului Mississipi. Se știa bine că omenirea nu trebuia să aibă decît o singură minune : palatul de marmură, împodobit cu tot aurul inutil pe care creditul victorios îl scotea din circulație. Un palat mare cît un oraș, unde vor fi expuse toate bogățiile metalice ale globului. Argintul și aurul nu erau bune decît pentru așa ceva. Baletul, operă alegorică după gustul timpului, trebuie și el să reprezinte creditul, personificînd îngerul păzitor al Franței, care o așeza în fruntea națiunilor. Nu mai exista foamete, nu mai exista mizerie, nu mai existau războaie! Creditul, acest al doilea mesia trimis de bunul Dumnezeu, avea să dăruiască întregului glob pămîntesc deliciile recucerite ale paradisului terestru.

După serbarea din această noapte, creditul zeificat nu mai avea nevoie decît de un templu. Pontifii existau dinainte.

Domnul regent fixase numărul invitaților la trei mii. Dubois întrei, pe sub mînă, numărul, Bois-Rosé, maestru de ceremonie, îl dubla pe furiș.

În epocile în care domnește influența jocului de bursă, supraprofitul din speculații se vîră peste tot, nimic nu scapă influenței sale copleșitoare. Așa cum vedeți în cartierele comerciale de la periferie, copii care abia merg fac trafic cu jucăriile și fac reclamă, bîlbîindu-se, unei turte dulci începute, unui zmeu rupt în fîșii sau unei jumătăți de duzină de bile ; la fel, cînd febra speculei cuprinde un popor întreg, copiii cei mari se apucă să vîndă cu supraprețț tot ce se caută, tot ce are trecere : listele de bucate ale restaurantului la modă, stalurile teatrului de succes, scaunele unei biserici aglomerate. Și toate aceste lucruri se fac pe față, fără ca cineva să se formalizeze.

Doamne ! domnul de Gonzague gîndea la fel ca toată lumea cînd spunea : „Nu văd nici un rău în faptul că Bois-Rosé cîștigă cinci sau șase sute de mii de livre din fleacurile astea."

— Mi se pare că am auzit spunîndu-i-se lui Peyrolles, continuă el atingîndu-și portofelul, cum i s-au oferit două sau trei mii de ludovici pentru pachetul de țidule pe care alteța-sa a avut amabilitatea să mi-l trimită. Ptiu ! Rușine ! Le-am păstrat pentru prietenii mei.

Se auzi un bravo îndelungat. Mai mulți dintre acești domni aveau invitații în buzunar, dar nu strică să ai mai

multe, cînd valorează cîte o sută de pistoli bucata. Nici nu putea exista un om mai amabil decît domnul de Gonzague în această dimineață.

Își deschise portofelul și aruncă pe masă un pachet mare de cartonașe trandafirii, împodobite cu încîntătoare viniete, care toate reprezentau, printre amorași îmbrățișați și ghirlande de flori, Creditul, marele Credit, ținînd în mînă un corn al abundenței. Se făcu împărțeala. Fiecare luă pentru el și pentru amicii săi, în afară de micul marchiz, care mai era încă un pic gentilom și nu revindea nimic din ce i se dăruia. Nobilul Oriol avea, după cît se pare, un număr considerabil de prieteni, căci își umplu buzunarele. Gonzague îi privea. Privirea-i întîlni ochii lui Chaverny, și amîndoi începură să rîdă.

Dacă vreunul dintre acești domni își închipuia că-l duce de nas pe Gonzague, se înșela : prințul știa ce vrea, degetul său mic era mai puternic decît o duzină de Orioli înmulțiți cu cincizeci de Gironni sau Montauberi.

— Vă rog, domnilor, să binevoiți a lăsa două invitații pentru Faënza și Saldagne. În adevăr, mă mir că nu-i văd aici.

Era de neconceput ca Faënza și Saldagne să lipsească la apel.

— Sînt fericit, reluă Gonzague, în timpul cît avea loc goana după invitațiile cotate în strada Quincampoix, sînt fericit că am putut face și acest neînsemnat lucru pentru voi. Amintiți-vă bine : pretutindeni pe unde voi trece eu, veți trece și voi. Sînteți în jurul meu un batalion sacru : este în interesul vostru să mă urmați, interesul meu este să vă țin totdeauna capul deasupra mulțimii.

Pe masă nu mai rămaseră decît cele două invitații pentru Saldagne și Faënza. Au reînceput să asculte cu atenție și respect cuvintele stăpînului lor.

— Nu mai am să vă spun decît un singur lucru, termină Gonzague. Curînd vor avea loc evenimente care vor fi enigme pentru voi. Nu cercetați niciodată. Nu cer, ci vă ordon acest lucru, nu căutați niciodată motivele comportării mele. Preluați doar cuvîntul de ordine și executați-l ! Dacă drumul e lung și greu, să nu vă pese, fiindcă vă afirm pe onoarea mea că norocul se află la capătul acestui drum.

— Vă vom urma ! exclamă Navailles.

— Cu toții cîți sîntem ! adăugă Gironne.

Și Oriol, rotund ca un balon, conchise cu un gest cavaleresc :

— De-ar fi și în iad !

— Pe dracu, vere ! spuse Chaverny cu jumătate glas. Ce sinceri prieteni avem aici ! Aș putea să pariez că...

Un strigăt de surprindere și de admirație îl întrerupse. El însuși rămase cu gura căscată văzînd o fată, de o frumusețe desăvîrșită, care se arătase pe neașteptate în pragul camerei de dormit a lui Gonzague. Era limpede că nu se așteptase să găsească acolo atîta lume.

Trecînd pragul, obrazul ei foarte tînăr, strălucitor de veselia copilărească, era luminat de un zîmbet jucăuș. La vederea tovarășilor lui Gonzague se opri, lăsă în jos cu repeziciune voalul de dantelă îngreunat de broderii și rămase nemișcată ca o statuie fermecătoare. Chaverny o sorbea din ochi. Ceilalți se străduiau din greu să-și înfrîngă privirile curioase. Gonzague, care la început făcuse o mișcare de nemulțumire, își reveni și se îndreptă spre noua venită. Îi luă mîna, pe care o duse la buze cu mai mult respect decît galanterie. Fata nu scoase nici un cuvînt.

— E frumoasa solitară ! murmură Chaverny.

— Spaniola ! adăugă Navailles.

— Aceea pentru care prințul ține închisă căsuța din spatele bisericii Saint-Magloire !

Și admirau, în adevărați cunoscători, statura în același timp suplă și nobilă, glezna adorabilă atașată la un picior de zînă, splendida cunună de păr des, mătăsos și mai negru ca smoala.

Necunoscuta purta o toaletă de oraș, a cărei bogăție aleasă dovedea că era femeie de lume ; și o purta cu eleganță.

— Domnilor, zise prințul, chiar astăzi trebuie să vedeți această tînără și scumpă copilă, căci îmi este scumpă din mai multe motive. Și, o spun sus și tare, că nu socoteam să o vedeți atît de curînd. Nu-mi fac onoarea să vă prezint domniei-sale în acest moment, nu am vreme. Așteptați-mă aici, vă rog. Vom avea nevoie de dumneavoastră îndată.

Luă mîna fetei și o conduse în apartamentul său, a cărui ușă se închise în urma lor. Pe loc toate fețele curtenilor se schimbară, în afară de a tînărului marchiz de Chaverny, care rămase necuviincios ca și mai înainte.

Stăpînul nu mai era de față : toți acești școlari bărboși erau în vacanță !

— Într-un ceas bun ! exclamă Gironne.

— Să nu ne jenăm ! spuse Montaubert.

— Domnilor, reluă Nocé, regele a făcut o ieșire asemănătoare cu doamna de Montespan, în fața întregii curți... Choisy, venerabilul tău unchi o povestește în memoriile sale. Erau de față monseniorul de Paris, cancelarul, prinții, trei cardinali și două starețe, fără să-l mai punem la socoteală pe părintele Letellier. Regele și contesa trebuiau să-și ia în mod solemn rămas bun pentru a se înapoia fiecare, în legea lui, sub aripa virtuții. Dar doamna de Montespan plînse, Ludovic cel Mare vărsă lacrimi, apoi făcură o plecăciune ilustrei adunări și plecară împreună.

— Cît e de frumoasă ! spuse visător Chaverny.

— Ei ! exclamă Oriol. Știți ce idee îmi vine ? Dacă am fost chemați în acest consiliu de familie pentru un divorț?

Cu toții protestară, apoi fiecare recunoscu că acest lucru nu era imposibil. Nimeni nu ignora separarea profundă ce exista între prințul de Gonzague și soția sa.

— Acest drac de om e fin ca chihlimbarul, reluă Taranne, e capabil să-și lase soția și să-i păstreze zestrea !

— Și în această treabă trebuie să ne dăm votul ! adăugă Gironne.

— Ce ai de spus tu, Chaverny ? întrebă grasul Oriol.

— Eu zic, replică micul marchiz, că ați fi niște infami dacă n-ați fi niște proști.

— În numele lui Dumnezeu, verișorule ! exclamă Nocé. Ești la vîrsta cînd pot fi îndreptate obiceiurile rele ; am chef să...

— Lasă, lasă ! interpuse pașnicul Oriol.

Chaverny nici măcar nu-l privi pe Nocé.

— Ce frumoasă e ! exclamă el a doua oară.

— Chaverny e amorezat ! se striga din toate părțile.

— De asta îl și iert, adăugă Nocé.

— Dar, de fapt, ce se știe despre această tînără ?

— Nimic, răspunse Navailles, afară de faptul că domnul de Gonzague o ascunde cu grijă și că Peyrolles este sclavul însărcinat să dea ascultare capriciilor frumoasei persoane.

— Peyrolles n-a vorbit ?

— Peyrolles nu vorbește niciodată.

— De asta îl ține.

— Ea trebuie să fie la Paris abia de o săptămînă-două, căci luna trecută, doamna Nivelle era regină și stăpînă în căsuța scumpului nostru prinț.

— De atunci, adăugă Oriol, n-am mai cinat niciodată în căsuță.

— Are un fel de corp de gardă în grădină, spuse Montaubert. Șefii de post sînt cînd Faënza, cînd Saldagne.

— Mister ! Mister !

— Să avem răbdare. Vom afla totul astăzi. Hei ! Chaverny !

Micul marchiz tresări de parcă s-ar fi trezit brusc.

— Chaverny, visezi !

— Chaverny, ai amuțit !

— Chaverny, vorbește, vorbește, chiar de ar fi numai să ne înjuri.

Micul marchiz își sprijini bărbia de mîna sa albă.

— Domnilor, spuse el, vă osîndiți la chinurile iadului în fiecare zi, de trei sau de patru ori, pentru cîteva bancnote. În schimb, eu m-aș osîndi o singură dată pentru această frumoasă fată, asta-i tot.

Lăsîndu-i pe Cocardasse-junior și pe Amable Passepoil instalați comod în bucătărie, în fața unui prînz copios, domnul de Peyrolles ieșise din palat pe poarta grădinii. O luă pe strada Saint-Denis și, trecînd prin spatele bisericii Saint-Magloire, se opri în fața porții unei alte grădini, ale cărei ziduri dispăreau aproape sub crengile enorme și grele ale unei alei cu ulmi bătrîni. Domnul de Peyrolles avea în buzunarul vestei sale elegante cheia acestei porți. Intră. Grădina era pustie. Se vedea, la capătul unei alei, umbroase pînă la mister, un pavilion nou, construit în stil grec, al cărui peristil era înconjurat de statui. Era o adevărată bijuterie ! Ultima operă a arhitectului Oppenort ! Domnul de Peyrolles o luă pe aleea întunecoasă și ajunse la pavilion. În vestibul se aflau mai mulți valeți în livrea.

— Unde este Saldagne ? întrebă Peyrolles.

Domnul baron de Saldagne nu fusese văzut din ajun.

— Și Faënza ?

Același răspuns ca și pentru Saldagne. Dar obrazul uscățiv al intendentului căpătă o expresie de îngrijorare.

— Ce poate să însemne asta ? gîndi el.

Fără să-i mai iscodească pe valeți, întrebă dacă domnișoara putea fi văzută. Urmă un du-te-vino al servitorilor

prin apartament. Se auzi vocea primei cameriste. Domnișoara îl aștepta pe domnul de Peyrolles în budoarul ei.

— N-am putut să dorm, exclamă de cum îl zări. N-am închis ochii toată noaptea ! Nu mai vreau să rămîn în această casă ! Străduța de dincolo de zid e plină de ucigași.

Era frumoasa tînără pe care am văzut-o intrînd adineauri la domnul de Gonzague. Fără să-i ponegrim toaleta, era încă și mai fermecătoare, dacă e posibil, în halatul de dimineață, alb, unduitor, care lăsa să se ghicească perfecțiunea taliei subțiri și totuși robuste. Frumosul păr negru, desfăcut, cădea în valuri bogate pe umeri, iar piciorușele goale se agitau în papucii de satin. Pentru a te apropia fără primejdie de o asemenea zînă trebuie să fii de marmură. Domnul de Peyrolles avea toate calitățile pentru a ocupa slujba de încredere pe care o îndeplinea pe lîngă stăpînul său. În loc să admire farmecul frumoasei fete, îi spuse :

— Dona Cruz, domnul prinț dorește să vă vadă la palatul său, în această dimineață.

— Miracol ! exclamă tînăra fată. Eu, să ies din închisoarea mea ! Eu, să traversez strada ! Eu, eu ! Sînteți sigur că nu visați stînd în picioare, domnule Peyrolles ?

Îl privi în față, apoi izbucni în rîs, făcînd o piruetă dublă. Intendentul adăugă fără să clipească :

— Pentru vizita dumneavoastră, domnul prinț dorește să vă îmbrăcați elegant.

— Eu, strigă tînăra fată, să mă gătesc ? Santa Virgen ! Nu cred un cuvînt din cele ce-mi spuneți.

— Vorbesc totuși foarte serios, dona Cruz. Într-o oră trebuie să fiți gata.

Dona Cruz se privi într-o oglindă și își rîse în nas. Apoi, tumultuoasă ca pulberea, strigă :

— Angélique ! Justine ! Madame Langlois ! Vai, ce încete sînt franțuzoaicele astea ! zise ea mînioasă că nu le vedea venind înainte de a fi chemate. Madame Langlois ! Justine ! Angélique !

— Au nevoie de timp, vru să spună flegmaticul intendent.

— Dumneata pleacă ! strigă dona Cruz. Ți-ai făcut comisionul. Mă voi duce.

— Eu trebuie să vă conduc, rectifică Peyrolles.

— Vai, ce plictiseală! Santa Maria! suspină dona Cruz. Dacă ai şti cum aş dori să mai văd şi altă mutră decît a dumitale, bunul meu domn de Peyrolles!

Madame Langlois, Angélique şi Justine, trei cameriste pariziene, intrară împreună în acest moment. Dona Cruz le uitase.

— Nu vreau ca acei doi oameni să mai rămînă noaptea în casa mea. Mi-e frică de ei.

Era vorba de Faënza şi Saldagne.

— Asta este voinţa domnului prinţ, replică intendentul.

— Sînt oare sclavă? exclamă tumultuoasa fată. Oare eu am cerut să viu aici? Dacă sînt prizonieră, cel puţin să-mi pot alege temnicerii! Spune-mi că nu-i voi mai vedea pe aceşti doi indivizi, sau nu mă mai duc la palat.

Madame Langlois, prima cameristă a donei Cruz, se apropie de domnul de Peyrolles şi îi spuse cîteva cuvinte la ureche.

Obrazul intendentului, care era palid din naştere, se făcu livid.

— Aţi văzut personal? întrebă el cu un tremur în glas.

— Am văzut! răspunse camerista.

— Cînd?

— Adineauri. Au fost găsiţi amîndoi.

— Unde?

— Afară, după portiţa secretă care dă în străduţă.

— Nu-mi place să se şuşotească în prezenţa mea! spuse jignită dona Cruz.

— Iertare, doamnă, răspunse cu umilinţă intendentul. Mărginiţi-vă să ştiţi că pe aceşti doi oameni care vă displac nu-i veţi mai revedea.

— Atunci, să fiu îmbrăcată! ordonă frumoasa fată.

— Au mîncat amîndoi ieri seară în subsol, povestea între timp doamna Langlois urmîndu-l pe Peyrolles spre scară. Saldagne, care era de gardă, a vrut să-l conducă pe domnul de Faënza. Am auzit în străduţă un zăngănit de spade.

— Mi-a vorbit şi dona Cruz despre asta, o întrerupse Peyrolles.

— Zgomotul n-a durat multă vreme, reluă camerista. Adineauri, cînd un valet a ieşit în străduţă, s-a izbit de cele două cadavre.

— Langlois! Langlois! chema în acea clipă frumoasa deţinută.

— Duceți-vă, adăugă camerista urcînd în mare grabă treptele. Sînt acolo, la capătul grădinii.

În budoar, cele trei cameriste începură opera ușoară și plăcută de a îmbrăca o fată frumoasă. Dona Cruz se lăsa pradă pe de-a-ntregul bucuriei de a se vedea atît de frumoasă. Oglinda îi zîmbea. Santa Virgen ! Niciodată nu fusese atît de fericită de la sosirea ei în marele oraș Paris, ale cărui străzi lungi și negre nu le văzuse decît într-o noapte întunecoasă de toamnă.

— În sfîrșit ! își zicea ea. Frumosul meu prinț își va ține făgăduiala. Voi vedea și voi fi văzută ! Parisul, care mi-a fost atît de lăudat, va fi pentru mine altceva decît un pavilion izolat într-o grădină rece, înconjurată de ziduri !

Și, plină de veselie, scăpă din mîinile cameristelor pentru a dansa în jurul camerei ca o copilă nebunatică ce era.

Domnul de Peyrolles ajunse repede la capătul grădinii. În fundul unei alei întunecoase plantate cu carpeni, pe un morman de frunze veștede, se aflau întinse două mantii. Sub ele se ghicea forma a două trupuri omenești. Peyrolles ridică tremurînd prima mantie, apoi pe a doua. Sub prima se afla Faënza, sub a doua Saldagne. Amîndoi aveau aceeași rană pe frunte, între ochi. Dinții lui Peyrolles clănțăneau cu zgomot. Lăsă să cadă cele două mantii.

VI. — DONA CRUZ

Dintotdeauna romancierii au scris, măcar o singură dată în viața lor, o povestire cu un erou sau eroină nefericită ; povestea sărmanului copil răpit mamei, care era ducesă, fie de către țigăncile din Scoția, de zingarii din Calabria, romii de pe Rin, zlătarii din Ungaria sau de acei gitanos din Spania. Nu știm cu desăvîrșire nimic și ne luăm angajamentul să nu ne ducem să întrebăm dacă frumoasa noastră dona Cruz era o ducesă furată sau o adevărată fiică de țigan. Ceea ce-i sigur e că și-a petrecut

toată viața printre gitani, mergînd ca și ei din oraș în oraș, din cătun în tîrgușor, dansînd în piața publică cît îți dorea inima pentru un maravedi [1]. Ne va spune ea însăși cum a părăsit această meserie liberă, dar puțin bănoasă, pentru a veni să locuiască la Paris, în căsuța domnului de Gonzague.

O jumătate de oră după ce își termină toaleta, o găsim în camera acestuia din urmă, emoționată, în pofida impertinenței, și total tulburată de frumoasa intrare pe care o făcuse în sala palatului Nevers.

— De ce nu v-a însoțit Peyrolles ? întrebă Gonzague.

— Peyrolles și-a pierdut graiul și cumpătul în timp ce mă îmbrăcam, răspunse ea. Nu m-a părăsit decît o clipă pentru a se plimba prin grădină. Cînd s-a înapoiat, semăna cu un om lovit de trăsnet. Dar, se întrerupse ea cu o voce mîngîietoare, nu m-ați adus aici să-mi vorbiți de Peyrolles, nu-i așa, monseniore ?

— Nu, răspunse Gonzague rîzînd, nu pentru a-ți vorbi despre Peyrolles.

— Spuneți repede ! exclamă dona Cruz. Vedeți bine cît sînt de nerăbdătoare ! Spuneți repede !

Gonzague o privea cu atenție. Gîndea :

— Am căutat multă vreme. Dar puteam oare descoperi ceva mai bun ? Seamănă cu el, pe legea mea ! Nu-mi fac nici o iluzie.

— Ei bine ! reluă dona Cruz. Spuneți !

— Așază-te, dragă copilă, continuă Gonzague.

— Mă voi întoarce oare în închisoarea mea ?

— Nu pentru multă vreme.

— Ah ! exclamă tînăra cu regret. Mă voi înapoia ! Pentru prima oară am văzut azi un colț al orașului la lumina soarelui. E frumos ! Singurătatea mi se va părea și mai tristă.

— Aici nu sîntem la Madrid, obiectă Gonzague. Trebuie să fim precauți.

— Și de ce, de ce să fim precauți ? Fac vreun rău, ca să mă țineți ascunsă ?

— Nu, fără îndoială, dona Cruz, dar...

— Ah ! Monseniore, îl întrerupse ea cu foc, trebuie să vă vorbesc. Sînt prea necăjită. Nu e nevoie să-mi amintiți, îmi dau seama că nu mai sînt la Madrid unde eram săracă,

[1] Veche monedă spaniolă.

e-adevărat, orfană, părăsită, e și mai adevărat, dar liberă, liberă ca aerul cerului.

Se întrerupse și sprîncenele ei negre se încruntară ușor.

— Știți, monseniore, spuse ea, că mi-ați promis o mulțime de lucruri ?

— Mă voi ține de cuvînt mai mult decît am promis, răspunse prompt Gonzague.

— Iată o nouă promisiune, și încep să nu mai cred în promisiuni.

Sprîncenele i se destinseră și un val de reverie îi îndulci strălucirea intensă a privirii.

— Mă cunoșteau cu toții, spuse ea, oamenii din popor și seniorii. Mă iubeau, și cînd soseam se striga : „Veniți, veniți s-o vedeți pe gitană dansînd bamboleo din Xeres !“ Și dacă întîrziam, se aflau întotdeauna mulți spectatori care mă așteptau în Plaza-Santa, în spatele Alcazarului. Cînd visez noaptea, revăd portocalii mari ai palatului care înmiresmau aerul serii, și casele cu turnulețe brodate, unde pe înserat se ridicau pe jumătate jaluzelele. Ah ! Ah ! Mi-am împrumutat mandolina multor granzi de Spania ! Frumoasă țară ! reîncepu ea cu lacrimi în ochi. Țara parfumurilor și a serenadelor ! Aici, umbra copacilor voștri e rece și te face să te înfiori !

Capul i se aplecă pe mînă. Gonzague o lăsa să vorbească și părea că visează.

— Vă amintiți ? zise ea pe neașteptate. Era într-o seară, dansasem mai tîrziu ca de obicei. La cotitura străzii întunecoase, care urcă spre biserica Adormirii, v-am văzut deodată lîngă mine. Mi-a fost teamă și în același timp am sperat. Cînd mi-ați vorbit, glasul dumneavoastră grav și blînd m-a îndurerat, dar nu m-am gîndit să fug. Mi-ați spus, așezîndu-vă în fața mea pentru a-mi tăia trecerea : „Cum te cheamă, copila mea ? — Santa Cruz“, răspunsei. Mă numeam Flor cînd eram cu frații mei, gitani din Granada. Dar, odată cu botezul, preotul mi-a dat numele de Maria Sfintei Cruci. „Ah ! Mi-ați spus dumneavoastră, ești creștină ?“ Poate că nu vă mai amintiți de toate astea, monseniore !

— Ba da, zise distrat Gonzague, n-am uitat nimic.

— Eu, reluă dona Cruz a cărei voce tremura, îmi voi aminti toată viața de acel ceas. Vă și iubeam : cum ? Nu știu. După vîrstă îmi puteți fi tată. Dar unde aș fi putut

găsi un iubit mai frumos, mai nobil, mai strălucitor decît dumneavoastră ?

Spuse toate astea fără să roșească. Nu știa ce înseamnă pudoarea noastră. Gonzague o sărută părintește pe frunte. Dona Cruz lăsă să-i scape un suspin adînc.

— Mi-ați spus, continuă ea : „Ești prea frumoasă, fata mea, ca să dansezi într-o piață publică cu o tamburină și cu o cingătoare de țechini de aur falși. Vino cu mine." Și v-am urmat. Nu mai aveam voință. Intrînd în casa voastră, am recunoscut că era palatul Alberoni. Mi s-a spus că sînteți ambasadorul regentului Franței pe lîngă Curtea de la Madrid. Dar ce-mi păsa mie ! Am plecat a doua zi. Nu mi-ați făcut loc în caleașca în care călătoreați. Vai ! Vai ! Niciodată nu v-am spus lucrurile astea, căci abia vă întrezăream la intervale atît de rare. Sînt singură, tristă, părăsită. Am făcut acest drum lung, de la Madrid la Paris, acest drum fără sfîrșit, într-o caleașcă cu perdele groase și veșnic trase. Am făcut drumul plîngînd, cu inima plină de regrete ! Mă și simțeam o exilată. Și de cîte ori, de cîte ori, sfîntă Fecioară, în timpul acelor ore nu am regretat serile mele de libertate, dansul meu nebun și rîsul meu pierdut !

Gonzague nu o mai asculta : gîndurile îi fugiseră în altă parte.

— Paris ! Paris ! izbucni ea cu o impetuozitate care-l făcu să tresară. Vă amintiți cum mi-ați zugrăvit Parisul ? Paris ! Paradisul fetelor frumoase ! Paris ! Vis încîntător, bogăție nesecată, lux oribitor. O fericire de care nu te mai saturi, o sărbătoare pe toată viața ! Vă amintiți cum m-ați încîntat, monseniore ?

Luă mîna lui Gonzague și o ținu în mîinile ei.

— Monseniore ! Monseniore ! strigă ea cu jale. Am văzut florile noastre frumoase din Spania în grădina voastră. Sînt fără vlagă și triste. Vor muri. Vreți oare să mă ucideți, monseniore ?

Și, ridicîndu-se brusc în picioare pentru a arunca înapoi podoaba părului, spuse cu fulgere în priviri :

— Ascultați, nu sînt sclava dumneavoastră. Iubesc mulțimea, singurătatea mă sperie. Iubesc zgomotul, tăcerea mă îngheață. Îmi trebuie lumină, mișcare și mai ales plăcere, plăcerea care te face să trăiești ! Veselia mă atrage, rîsul mă îmbată, cîntul mă farmecă. Aurul din

vinul de Rota îmi pune diamante în ochi, și cînd rîd, simt cu adevărat că sînt frumoasă !

— Fermecătoare nebunatică ! șopti Gonzague mîngîind-o părinteşte.

Dona Cruz își retrase mîinile.

— La Madrid nu te purtai așa, spuse ea.

Apoi, înfuriindu-se, continuă :

— Aveți dreptate, sînt nebună, dar vreau să devin înțeleaptă. Voi pleca.

— Dona Cruz ! exclamă prințul.

Fata plîngea. Prințul își scoase batista brodată pentru a-i șterge blînd lacrimile frumoase. Sub lacrimile care nu avură vreme să se usuce, apăru un zîmbet mîndru.

— Mă vor iubi alții, zise ea amenințînd. Acest paradis, reluă ea cu amărăciune, a fost o închisoare. M-ați înșelat, prințe ! Un budoar minunat mă aștepta aici într-un pavilion care părea desprins din palatul unei zîne. Marmură, picturi superbe, draperii de catifea brodate cu aur. Aur și pe lambriuri. Și sculpturi, cristale pe bolți... Dar, în jur, continuă ea, umbrare întunecoase și umede, peluze negre unde cad unele după altele sărmanele frunze moarte din cauza acestui frig care mă îngheață, cameriste mute, valeți discreți, temniceri sălbatici și, ca majordom, acest om livid, acest Peyrolles !

— Ai de ce să te plîngi de Peyrolles ? întrebă Gonzague.

— Nu ! E sclavul tuturor dorințelor mele. Îmi vorbește cu blîndețe, chiar cu respect și, de fiecare dată cînd se apropie de mine, pana pălăriei sale mătură podeaua.

— Atunci ?

— Vă bateți joc, domnule ! Nu știți oare că pune zăvoare la ușa mea și că joacă pe lîngă mine rolul de paznic de harem ?

— Exagerezi totul, dona Cruz !

— Să știți, prințe, pasărea captivă nici nu privește zăbrelele de aur ale coliviei. Nu-mi place la dumneavoastră. Sînt prizonieră. Răbdarea mea a ajuns la capăt. Vă somez să-mi redați libertatea !

Gonzague începu să surîdă.

— De ce mă ascundeți astfel privirilor ? continuă ea. Răspundeți ! Vreau să-mi răspundeți !

Capul ei fermecător se ridică imperios. Gonzague continua să surîdă.

— Nu mă iubiți ! spuse ea roșind, nu de rușine ci de ciudă. Deoarece nu mă iubiți, nu puteți fi gelos pe mine !

Gonzague îi luă mîna și o duse la buze. Ea se roși și mai tare.

— Am crezut... murmură ea coborînd ochii, mi-ați spus o dată că nu sînteți căsătorit. La toate întrebările mele despre acest subiect, toți cei ce mă înconjură tac... Am crezut, cînd am văzut că-mi aduceți profesori de tot felul, cînd am văzut că vreți să învăț tot ce face farmecul doamnelor din Franța, de ce n-aș spune-o ? M-am crezut iubită.

Se opri să arunce pe furiș o privire spre Gonzague, ai cărui ochi exprimau plăcere și admirație.

— Și am lucrat, continuă ea, ca să devin mai demnă și mai bună. Munceam cu rîvnă, cu ardoare. Nimic nu era prea greu. Mi se părea că nu există obstacol destul de puternic pentru a-mi opri voința. Zîmbiți ! strigă ea cu o adevărată mișcare de furie. Santa Virgen, nu mai zîmbiți astfel, prințe, sau mă faceți să înnebunesc !

Se așeză în fața lui și, cu un ton care nu admitea nici un fel de prefăcătorie, spuse :

— Dacă nu mă iubiți, ce vreți de la mine ?

— Vreau să te fac fericită, dona Cruz, răspunse cu blîndețe Gonzague. Vreau să te fac fericită și puternică.

— Lăsați-mă mai întîi liberă ! izbucni frumoasa captivă revoltată la culme.

Și cum Gonzague încerca să o calmeze, repetă :

— Lăsați-mă liberă ! Liberă, liberă ! Asta îmi ajunge, nu vreau decît asta.

Apoi, dînd frîu liber fanteziei violente :

— Vreau să văd Parisul ! Vreau Parisul promisiunilor voastre ! Parisul zgomotos și strălucitor pe care-l ghicesc dincolo de zidurile închisorii mele. Vreau să ies ! Vreau să mă arăt pretutindeni. La ce-mi servesc podoabele între patru pereți ? Priviți-mă ! Credeați că mă voi prăpădi plîngînd ?

Și deodată începu să rîdă într-un hohot nestăvilit.

— Privește-mă, prințe, iată-mă consolată. Nu voi mai plînge niciodată, voi rîde totdeauna, cu condiția să mi se arate Opera despre care nu știu decît numele, serbările, dansurile...

— În această seară, o întrerupse Gonzague cu răceală, vei purta cele mai frumoase pietre prețioase.

Fata îl privi straniu și cu sfidare.

— Și eu te voi conduce, continuă Gonzague, la balul domnului Regent.

Dona Cruz rămase ca năucită. Obrazul ei mobil și fermecător își schimbă de două sau trei ori culoarea.

— Să fie adevărat ? întrebă ea în cele din urmă, căci mai avea îndoieli.

— E adevărat, spuse Gonzague.

— Veți face asta ? strigă ea. Oh ! Vă iert totul, prințe ! Sînteți bun, sînteți prietenul meu !

I se aruncă de gît. Apoi, părăsindu-l, începu să țopăie ca o nebună. Tot dansînd, spunea :

— Balul regentului ! Vom merge la balul regentului ! Cu toate că zidurile sînt groase, grădina rece și pustie, ferestrele închise, tot am auzit vorbindu-se de balul regentului, știu că voi vedea minunății. Și eu voi fi acolo ! Oh ! mulțumesc, mulțumesc, prințe ! se întrerupse ea. Dacă ați ști cît de frumos sînteți cînd sînteți bun ! Balul e la Palais-Royal, nu-i așa ? Eu, care muream de dorință să văd Palais-Royal !

Se afla la capătul încăperii. Dintr-o săritură fu lîngă Gonzague și îngenunche pe o pernă la picioarele lui. Și, cu o mutră foarte serioasă, încrucișînd mîinile ei frumoase pe genunchiul prințului și privindu-l insistent, îl întrebă :

— Ce toaletă voi purta ?

Gonzague clătină cu gravitate capul.

— La balurile de la Curtea Franței, dona Cruz, răspunse el, există ceva care înalță și împodobește un obraz frumos mai mult chiar decît cea mai pretențioasă toaletă.

Dona Cruz încercă să ghicească.

— Să fie zîmbetul ? zise ea ca un copil căruia i se propune o enigmă naivă.

— Ne, replică Gonzague.

— Să fie grația ?

— Nu, tu ai și zîmbet și grație, dona Cruz. Lucrul de care îți vorbesc...

— Nu-l am. Ce o fi oare ?

Și, cum Gonzague întîrzia cu răspunsul, ea adăugă nerăbdătoare :

— Mi-l veți da ?

— Ți-l voi da, dona Cruz.

— Dar ce oare n-am ? întrebă cocheta, care în aceeași clipă aruncă o privire triumfătoare spre oglindă.

Fără îndoială, oglinda nu putea suplini răspunsul lui Gonzague.

Prințul răspunse :

— Un nume !

Și iat-o pe dona Cruz prăbușită din culmea bucuriei sale. Un nume ! Ea nu avea nume ! Palais-Royal nu era Plaza-Santa din spatele Alcazarului. Aici nu mai era vorba să danseze la sunetul tamburinei, cu o centură de țechini falși în jurul șoldurilor. Oh ! Sărmana dona Cruz ! Gonzague tocmai îi făcuse o promisiune, dar promisiunile lui Gonzague... Și, dealtfel, se poate dărui oare un nume ? Prințul părea că preîntîmpină el însuși această obiecție.

— Dacă n-ai avea un nume, scumpă copilă, spuse el, toată afecțiunea mea tandră ar fi neputincioasă. Dar numele tău a fost doar rătăcit. Eu l-am regăsit. Ai un nume ilustru, printre cele mai ilustre din Franța.

— Ce spuneți ? exclamă fata uluită.

— Ai o familie, continuă Gonzague al cărui ton era solemn, o familie puternică și aliată cu regii noștri. Tatăl tău a fost duce.

— Tatăl meu ! repetă dona Cruz. Era duce, spuneți dumneavoastră ? Deci, a murit ?

Gonzague plecă fruntea.

— Și mama mea ?

Glasul bietei fete tremura :

— Mama ta este prințesă, răspunse prompt Gonzague.

— Trăiește ! exclamă dona Cruz, a cărei inimă bătea tare. Așa ați spus : este prințesă ! Trăiește ! Mama mea ! Vă rog, vorbiți-mi despre mama !

Gonzague puse un deget pe buze.

— Nu acum, șopti el.

Dar dona Cruz nu era făcută să se lase speriată de aceste aere misterioase. Îl prinse pe Gonzague de mîini.

— Îmi veți vorbi despre mama mea, zise ea, pe dată ! Doamne ! Cum o voi iubi ! E bună, nu-i așa ? Și foarte frumoasă ? Ce straniu lucru, se întrerupse ea cu gravitate. Totdeauna am visat așa ceva. Îmi spunea un glas lăuntric că sînt fiica unei prințese.

Lui Gonzague îi fu greu să rămînă serios.

— Toate sînt la fel, gîndi el.

— Da, continuă dona Cruz, cînd adormeam seara, o vedeam pe mama mea, veșnic, veșnic aplecată la căpătîiul meu, cu păr lung, negru, cu un colier de perle, cu sprîn-

cene mîndre, cu cercei lungi de diamante și cu o privire atît de blîndă ! Cum o cheamă pe mama mea ?

— Nu poți afla încă, dona Cruz.

— Dar de ce ?

— O mare primejdie...

— Înțeleg ! Înțeleg, întrerupse fata cuprinsă deodată de vreo amintire romanescă. Am văzut la teatrul din Madrid comedii cam la fel : nu se spunea niciodată tinerelor fete de la început numele mamei lor.

— Niciodată, aprobă Gonzague.

— O mare primejdie, reluă dona Cruz, și cu toate astea, eu știu să fiu discretă : povestiți. Aș păstra secretul pînă la moarte.

Frumoasă și mîndră ca Chimena [1], ea se așează în fața prințului.

— Nu mă îndoiesc, replică prompt Gonzague, dar nu vei aștepta multă vreme, scumpă copilă. În cîteva ore secretul mamei tale îți va fi dezvăluit. În clipa asta nu trebuie să știi decît un singur lucru : că nu te numești Maria de Santa Cruz.

— Numele meu adevărat era Flor ?

— Nicidecum.

— Prin urmare, cum mă voi numi ?

— Din leagăn ai căpătat numele mamei tale, care era spaniolă. Te numești Aurore.

Dona Cruz tresări și repetă :

— Aurore !

Apoi adăugă, bătînd din palme :

— Ce stranie întîmplare !

Gonzague o privi atent. Aștepta să vorbească.

— De ce ești atît de surprinsă ? întrebă el.

— Pentru că acest nume este rar, replică tînăra fată pe gînduri, și-mi amintește...

— Ce-ți amintește ? întrebă Gonzague cu îngrijorare.

— Sărmana micuță Aurore ! murmură dona Cruz, cu ochi umezi. Cît de bună era ! Și frumoasă ! Și cum o iubeam !

Gonzague făcea evident eforturi să-și ascundă curiozitatea febrilă. Din fericire, dona Cruz era pierdută în întregime în amintirile ei.

— Ai cunoscut, zise prințul afectînd o indiferență rece, o tînără care se numea Aurore ?

[1] Eroina din *Cidul* de Corneille. (N.T.)

— Da.

— Ce vîrstă avea ?

— Vîrsta mea. Eram amîndouă fetiţe şi ne iubeam cu căldură cu toate că ea era fericită şi eu foarte săracă.

— E mult de atunci ?

— Ani şi ani.

Fata îl privi drept în faţă pe Gonzague şi adăugă :

— Dar se pare că vă interesează asta, domnule prinţ.

Gonzague era dintre acei oameni pe care nu-i găseşti niciodată pe picior greşit. Luă mîna donei Cruz şi răspunse cu blîndeţe :

— Mă interesează tot ce iubeşti, fetiţa mea. Vorbeşte-mi de acea tînără Aurore care ţi-a fost cîndva prietenă.

VII. — PRINŢUL DE GONZAGUE

Camera de dormit a lui Gonzague, de un lux rafinat, ca dealtfel tot restul palatului, se deschidea pe o parte spre o încăpere care servea drept budoar şi dădea în micul salon unde i-am lăsat pe perceptorii şi gentilomii noştri ; pe cealaltă parte comunica cu biblioteca, bogată în ediţii şi cărţi rare, fără rival la Paris.

Gonzague era un om foarte instruit, savant latinist, cunoscător al marilor scriitori din Atena şi Roma, la nevoie teolog subtil şi foarte competent în studii filozofice. De-ar fi fost la fel de cinstit pe cît era de cult, nimic nu i-ar fi stat în faţă. Dar îi lipsea spiritul de dreptate. Cu cît eşti mai puternic, cu atît te îndepărtezi de calea cea dreaptă, dacă nu ai principii.

Era ca acel prinţ din basmele copilăriei, care se naşte într-un leagăn de aur înconjurat de zîne binevoitoare. Zînele îi dau totul acestui fericit mic prinţ, tot ce poate aduce gloria şi fericirea unui om. Dar a fost uitată o zînă, ea se supără, vine mînioasă la leagăn şi spune : Vei păstra tot ce ţi-au dat surorile mele, dar...

Acest dar e suficient să-l facă pe micul prinț unul dintre cei mai mizerabili oameni.

Gonzague era frumos, se născuse nespus de bogat. Cobora dintr-o familie domnitoare, era viteaz și o dovedise ; avea cultură, inteligență și puțini oameni știau să mînuiască vorbirea cu atîta autoritate ca el ; valoarea sa de diplomat era cunoscută și citată în locuri înalte, iar la curte toată lumea era fermecată de el, dar... Dar nu avea nici un Dumnezeu și trecutul său îi tiraniza de pe acum prezentul. Nu mai era în stare să se oprească pe panta pe care își pusese piciorul în tinerețe. În mod fatal era împins spre fapte rele pentru a acoperi și a ascunde vechile sale acte criminale. Putea înfăptui lucruri bune, dar făcea numai rău. Nu se dădea înapoi de la nimic. După douăzeci și cinci de ani de lupte nu simțea încă oboseala.

În ce privește remușcările, Gonzague nu credea în ele cum nu credea nici în Dumnezeu. Nu e nevoie să-l informăm pe cititor că dona Cruz era pentru el un instrument, un instrument foarte abil ales și care, după toate aparențele, trebuia să funcționeze de minune.

Gonzague nu o alesese la întîmplare pe tînără. Șovăise îndelung înainte de a-și fixa alegerea. Dona Cruz întrunea toate calitățile pe care le visase, împreună cu o oarecare asemănare, desigur destul de vagă, dar suficientă pentru ca neștiutorii să poată rosti cuvintele atît de prețioase pentru el : „are un aer de familie". Aprecierea dă impostului o credibilitate extraordinară. Dar, pe neașteptate, intervenea o împrejurare la care nu se gîndise. În acest moment, din cauza straniei destăinuiri despre care dona Cruz tocmai îl informase, Gonzague avea nevoie de toată dibăcia pentru a-și ascunde tulburarea. Și, în ciuda abilității recunoscute de toată lumea, tînăra descoperi neliniștea lui și se miră.

Ultima frază a prințului, oricît de abilă era, stîrni îndoială în mintea donei Cruz. Îi trezi bănuieli. Femeile nu au nevoie să înțeleagă pentru a se pune în gardă. Dar ce spusese ea oare, ca să emoționeze un om atît de puternic, cu atîta sînge rece ? Numele pronunțat de ea : Aurore... Ce reprezenta acest nume ? Mai întîi, cum spusese tînăra captivă, acest nume era rar ; apoi începu să aibă presimțiri. Acest nume îl izbise puternic. Iar Gonzague, superstițios, era frămîntat de însăși violența șocului resimțit. Își

spunea : „Este un avertisment !“ Avertisment din partea cui ? Gonzague credea în stele, sau, cel puțin, în steaua lui. Stelele au glas : a lui vorbise. Dacă acest nume, auzit din întîmplare, era o dezvăluire, consecințele acestei dezvăluiri erau atît de grave, încît uimirea și tulburarea prințului nu mai puteau fi un subiect de mirare. Căuta de optsprezece ani ! Se ridică, luînd ca pretext larma ce se auzea din grădină, dar, în realitate, pentru a-și calma neliniștea și pentru a-și da o anumită expresie feței.

Camera lui era situată în unghiul format de aripa din dreapta a fațadei palatului care dădea spre grădină și corpul principal al clădirii. În fața ferestrelor sale se aflau cele ale apartamentului ocupat de doamna prințesă de Gonzague. Perdele grele cădeau peste geamurile tuturor ferestrelor închise. Văzînd gestul lui Gonzague, dona Cruz se ridică la rîndul ei și vru să se îndrepte spre fereastră. La ea nu era decît o curiozitate copilărească.

— Rămîi pe loc, îi zise Gonzague, nu trebuie încă să fii văzută.

Sub fereastră și pe toată întinderea grădinii devastate se agita o mulțime compactă. Prințul nu aruncă măcar o privire oamenilor ; ochii i se fixară preocupați și posomorîți asupra ferestrelor soției sale.

— Va veni oare ? gîndea el.

Dona Cruz își reluase locul, cu un aer îmbufnat.

— Oricum, își zise Gonzague, bătălia va fi decisivă. Apoi, luînd o hotărîre :

— Trebuie să știu cu orice preț...

În clipa cînd se pregătea să se îndrepte spre tînăra fată, i se păru că recunoaște în mulțime acel mic personaj a cărui apariție excentrică făcuse senzație în salonul de gală în această dimineață. Era cocoșatul căruia îi fusese adjudecată cușca cîinelui Médor. Cocoșatul ținea în mînă o carte de rugăciuni și privea și el ferestrele doamnei de Gonzague. În oricare altă împrejurare, Gonzague ar fi dat poate oarecare atenție acestui fapt, căci de obicei nu neglija nimic. Dar acum voia să știe. Dacă ar fi rămas încă un minut la fereastră, iată ce ar fi văzut : o femeie cobora peronul aripii stîngi a clădirii ; o cameristă a prințesei ; se apropie de cocoșat, care-i spuse repede cîteva cuvinte și îi dădu cartea de rugăciuni. Apoi camerista se înapoie la doamna prințesă și cocoșatul dispăru.

Zgomotul vine de la o ceartă între noii locatari, zise Gonzague reluîndu-şi locul lîngă dona Cruz. Unde am rămas, scumpă copilă ?

— La numele pe care trebuie să-l port de acum înainte.

— Numele care îţi aparţine, Aurore. Dar care ne-a întrerupt. Despre ce era vorba ?

— Cum, aţi uitat ? spuse dona Cruz cu un zîmbet răutăcios.

Gonzague se prefăcu că încearcă să-şi amintească :

— Ah ! exclamă el. Ştiu : o fată pe care o iubeai şi care purta şi ea numele de Aurore.

— O tînără frumoasă, orfană ca şi mine.

— Adevărat ? Asta se petrecea la Madrid ?

— La Madrid.

— Era spaniolă ?

— Nu, era franţuzoaică.

— Franţuzoaică ? repetă Gonzague, care simula admirabil nepăsarea.

Îşi înăbuşi chiar un uşor căscat. Aţi fi spus că doar din complezenţă continua subiectul conversaţiei. Dar degeaba cheltuia atîta dibăcie ! Zîmbetul şiret al donei Cruz ar fi trebuit să-l pună în gardă.

— Şi cine se îngrijea de ea ? întrebă el, cu un aer distrat.

— O femeie bătrînă.

— Înţeleg. Dar cine plătea doamna de companie ?

— Un gentilom.

— Francez şi el ?

— Da, francez.

— Tînăr, sau bătrîn ?

— Tînăr şi foarte frumos.

Fata îl privea drept în ochi. Gonzague se prefăcu din nou că abia se ţinea să nu caşte.

— Dar de ce îmi vorbiţi despre lucruri ce vă plictisesc ? exclamă dona Cruz rîzînd. Doar nu-l cunoaşteţi pe gentilom. Nu v-aş fi crezut atît de curios.

Gonzague îşi dădu seama că trebuie să se străduie să joace mai prudent.

— Nu sînt curios, copila mea, răspunse el schimbînd tonul. Nu mă cunoşti încă. E sigur că, personal, nu mă interesează nici tînăra, nici gentilomul, deşi cunosc multă lume la Madrid, dar cînd pun întrebări, am eu motivele

mele să fac acest lucru. Vrei să-mi spui numele acestui gentilom ?

De astă dată, frumoșii ochi ai donei Cruz exprimară o reală neîncredere.

— L-am uitat, răspunse ea tăios.

— Cred că dacă ai vrea... stărui Gonzague zîmbind.

— Vă repet că l-am uitat.

— Ia încearcă, adună-ți amintirile... Să căutăm împreună.

— Dar ce vă pasă de numele acestui gentilom ?

— Să încercăm, îți spun. Vei vedea apoi ce vreau să fac. Nu e cumva... ?

— Domnule prinț, îl întrerupse fata, oricît aș încerca, nu mi-l amintesc.

Aceste cuvinte fură spuse atît de hotărît, încît orice stăruință devenea inutilă.

— Să nu mai vorbim despre el, spuse Gonzague. E supărător, iată tot, și îți voi spune de ce e supărător. Un gentilom francez stabilit în Spania nu poate fi decît un exilat. Din nenorocire, sînt mulți în această situație. Aici nu ai nici o prietenă de vîrsta ta, scumpă copilă, și prietenia nu se improvizează. Îmi spuneam : am trecere peste tot ; voi face ca gentilomul să fie grațiat, și el își va readuce fata, iar micuța mea dona Cruz nu va mai fi singură.

Cuvintele sale aveau un ton atît de simplu și adevărat încît biata fată fu emoționată pînă în adîncul inimii.

— Vai, spuse ea, ce bun sînteți !

— Nu am nici un fel de ranchiună, spuse zîmbind Gonzague, mai e încă timp.

— Ceea ce-mi propuneți, zise dona Cruz, nu îndrăzneam să vă cer, dar muream s-o fac ! Nu aveți nevoie să știți numele gentilomului, nici n-aveți nevoie să scrieți în Spania. Mi-am revăzut prietena.

— De curînd ?

— De foarte curînd.

— Unde ?

— La Paris.

— Aici ? zise Gonzague.

Dona Cruz nu mai era neîncrezătoare. Gonzague își păstra zîmbetul, dar era palid.

— Doamne ! spuse fata fără să mai fie întrebată. A fost în ziua sosirii noastre. După ce am trecut de poarta Saint-Honoré mă certam cu domnul de Peyrolles pentru

a trage perdelele pe care le ținea cu încăpățînare închise. M-a împiedicat astfel să văd Palais-Royal și nu-i voi ierta acest lucru. După ce cotiserăm pe lîngă o curte mică, din apropiere, caleașca mergea atingînd casele. Am auzit un cîntec venind dintr-o încăpere joasă. Domnul de Peyrolles avea mîna pe perdea, dar o retrase, deoarece i-am tras una cu evantaiul. Recunoscusem vocea. Am ridicat perdeaua. Mica mea Aurore, aceeași dintotdeauna, dar mult mai frumoasă, stătea la fereastră.

Gonzague își scoase carnețelul din buzunar.

— Am scos un strigăt, continuă dona Cruz. Caleașca își reluase goana. Am vrut să cobor, am făcut un tărăboi infernal. Ah ! De-aș fi fost mai puternică, să-l strîng de gît pe domnul Peyrolles al dumneavoastră !

— Cum spuneai ? întrerupse Gonzague. O stradă pe lîngă Palais-Royal ?

— Foarte aproape.

— Ai recunoaște-o ?

— Oh ! făcu dona Cruz. Știu cum se numește. Primul lucru a fost să-l întreb pe domnul de Peyrolles.

— Și cum se numește ?

— Strada Chantre. Dar ce scrieți acolo, prințe ?

Gonzague scria într-adevăr ceva în carnețel. Apoi răspunse :

— Tot ce trebuie ca să-ți poți revedea prietena.

Dona Cruz se ridică, cu fruntea roșie de plăcere și ochii strălucind de bucurie.

— Sînteți bun ! repetă ea. Sînteți deci cu adevărat bun.

Gonzague își închise carnețelul și-l puse în buzunar.

— Scumpă copilă, curînd vei putea judeca singură. Acum, trebuie să ne despărțim pentru cîteva clipe. Vei asista la o ceremonie solemnă. Nu-ți fie teamă să arăți cît ești de emoționată și tulburată, e firesc, și toată lumea îți va fi recunoscătoare.

Se ridică și luă mîna donei Cruz.

— În cel mult o jumătate de oră îți vei revedea mama, reluă el.

Dona Cruz își puse mîna pe inimă.

— Ce-i voi spune ? întrebă ea.

— Nu trebuie să-i ascunzi nimic din mizeria copilăriei tale, nimic, mă auzi ? Nu ai nimic de spus decît adevărul, întregul adevăr.

Prințul ridică o draperie în spatele căreia era un budoar.

— Intră aici, spuse el.

— Da, murmură tînăra. Mă voi ruga lui Dumnezeu pentru mama mea.

— Roagă-te, dona Cruz, roagă-te. Această oră e deosebit de solemnă în viața ta.

Fata intră în budoar. Draperia căzu la loc, după ce Gonzague îi sărutase mîna.

— Visul meu ! gîndea ea cu glas tare. Mama mea este prințesă !

Rămas singur, Gonzague se așeză în fața biroului, cu capul în mîini. El era acela care avea nevoie de reculegere. Un potop de gînduri se frămînta în creierul său.

— Strada Chantre ! murmură el. E oare singură ? A urmat-o și el ? Ar fi prea îndrăzneț. Dar e chiar ea ?

Rămase o clipă cu ochii țintuiți în gol, apoi exclamă :

— De asta trebuie să mă asigur înainte de toate.

Sună. Nimeni nu răspunse. Îl strigă pe Peyrolles. Tot nu răspunse nimeni. Gonzague se ridică și trecu repede în bibliotecă, unde de obicei intendentul aștepta ordinele sale. Biblioteca era pustie. Pe masă se afla un plic pe numele lui Gonzague. Îl deschise. Biletul era scris de mîna lui Peyrolles. Conținea aceste cuvinte : „Am venit aici ; aveam multe să vă spun. S-au petrecut lucruri stranii la pavilion". Apoi, ca post-scriptum : „Domnul cardinal de Bissy se află la prințesă. Veghez !"

Gonzague mototoli biletul.

— Îi vor spune cu toții, murmură el : „Asistați la consiliu în interesul dumneavoastră, pentru copilul dumneavoastră dacă există..." Ea va ține piept. Nu va veni. E o femeie moartă ! Și cine a ucis-o ? se întrerupse el, cu fruntea mai palidă și cu ochii plecați.

Gîndea cu glas tare fără să vrea :

— Ce femeie mîndră era altădată ! Mai frumoasă decît cele mai frumoase, blîndă ca îngerii, curajoasă ca un cavaler ! Este singura femeie pe care aș fi iubit-o dacă aș fi putut iubi o femeie !

Se ridică, și surîsul sceptic îi reveni pe buze.

— Fiecare pentru sine ! spuse el. E oare vina mea dacă, pentru a mă ridica deasupra unui anumit nivel, trebuie să pun piciorul pe trepte formate din capete și inimi ?

Cum se înapoie în camera sa, privirea-i căzu pe draperiile budoarului unde era închisă dona Cruz.

— Asta se roagă, spuse el. Ei bine ! Acum parcă-mi vine să cred în trăsnaia asta numită vocea sîngelui. Ea a fost emoţionată, dar nu prea mult, în nici un caz ca o adevărată fiică căreia i s-ar fi spus aceleaşi cuvinte : Îţi vei revedea mama. Ah ! O ţigăncuşă. S-a gîndit la diamante, la serbări. Nu poţi îmblînzi lupii !

Se duse să tragă cu urechea la uşa budoarului.

— Ce se mai roagă ! exclamă el. Chiar cu adevărat ! E un lucru straniu ! Toţi aceşti copii lăsaţi în voia întîmplării au pe undeva în creierul lor aiurit o idee, care se naşte odată cu primul lor dinte şi nu moare decît cu ultimul suspin, ideea că mama lor este prinţesă. Toţi caută, cu desaga în spinare, pe regele care le e tată. Fata asta e fermecătoare, o adevărată bijuterie ! gîndi el. Şi cît de bine şi de naiv mă va sluji fără să ştie ! Dacă vreo ţărancă cumsecade, mama ei adevărată, ar veni acum să-i întindă braţele, fir-ar să fie ! s-ar înroşi de furie. Vom vedea lacrimi cînd îşi va povesti copilăria. Comedia se strecoară peste tot...

Pe birou se afla o sticlă de cristal cu vin de Spania şi un pahar. Îşi turnă un pahar plin şi bău.

— Haide, Philippe ! îşi zise aşezîndu-se în faţa hîrtiilor împrăştiate. Asta ţi-e norocul ! Azi sau niciodată vom arunca un văl peste trecut ! Frumoasă partidă ! Mare miză ! Milioanele băncii Law se pot preschimba, la fel ca ţechinii din *O mie şi una de nopţi*, în frunze veştede. Dar imensele domenii ale lui Nevers, iată ceva solid !

Puse în ordine notele pregătite cu mult înainte, dar, încetul cu încetul, i se întunecă fruntea ca şi cum un gînd înfricoşător ar fi pus stăpînire pe el.

— Nu am de ce să-mi fac iluzii, îşi zise, încetînd să lucreze pentru a se mai gîndi. Răzbunarea regentului va fi implacabilă. E uşuratic, uituc, dar îşi aminteşte de Philippe de Nevers, pe care-l iubea ca pe un frate. Am văzut lacrimi în ochii lui cînd o privea pe soţia mea în doliu, soţia mea care e văduva lui Nevers. Dar ce spoială bună ! Au trecut nouăsprezece ani şi nici un glas nu s-a ridicat împotriva mea !

Îşi trecu dosul mîinii pe frunte de parcă ar fi vrut să izgonească acest gînd obsedant.

— N-are importanță, conchise, voi pune capăt acestei situații. Voi găsi un vinovat și, odată pedepsit, totul se va termina, voi dormi liniștit.

Printre hîrtiile întinse pe biroul lui, aproape toate cifrate, era una pe care scria : „De aflat dacă doamna de Gonzague o crede pe fiica ei moartă sau în viață." Și, dedesubt : „De aflat dacă actul de naștere este în posesia ei."

— Pentru asta, ar trebui să vină, gîndi Gonzague. Aș da o sută de mii livre pentru a ști doar dacă are actul de naștere, sau dacă acest act există. Căci, dacă ar exista, pun eu mîna pe el ! Și, cine știe ? gîndi el cuprins de speranțe renăscute. Cine știe ? Mamele sînt cam la fel cu bastarzii despre care vorbeam adineauri, care-și văd peste tot părinții, la fel cum aceștia își văd copiii. Nu cred deloc în infailibilitatea mamelor. Cine știe ? Poate își va deschide brațele micii mele gitane... ? Ah ! Ce victorie în cazul ăsta ! Serbări, imnuri de recunoștință, banchete ! Un *Te Deum*, dacă vor ! Și salut, moștenitoarei lui Nevers !

Rîdea. Cînd i se potoli rîsul, continuă :

— Apoi, peste cîtva timp, o tînără și frumoasă prințesă poate muri. Mor atîtea fete tinere ! Doliu general, discurs funebru ținut de un arhiepiscop. Și, pentru mine, o moștenire enormă pe care, fir-ar să fie, am meritat-o !

Orologiul din turnul bisericii Saint-Magloire suna ora două după-amiază. Era momentul fixat pentru deschiderea ședinței tribunalului de familie.

VIII. — VĂDUVA LUI NEVERS

Desigur, nu se poate spune că nobilul palat Lorraine fusese predestinat să devină un tripou pentru speculanții jocului de bursă. Totuși trebuie să mărturisim că era admirabil situat și bine împărțit în acest scop. Cele trei laturi ale grădinii, care se întindeau de-a lungul străzilor

Quincampoix, Saint-Denis și Aubry-le-Bûcher, ofereau trei intrări de preț. Mai ales prima valora în aur greutatea pietrelor mari ale noului portal. Acest iarmaroc nu era oare mai comod decît însăși strada Quincampoix, veșnic plină de noroi și mărginită de cocioabe dărăpănate, unde cămătarii erau asasinați fără greutate. Grădinile lui Gonzague erau evident destinate să detroneze strada Quincampoix. Toată lumea prezicea asta și, din întîmplare, toată lumea avea dreptate.

Timp de douăzeci și patru de ore se vorbise despre defunctul cocoșat Esop I. Un fost soldat din gardă, numit Gruel și supranumit Balena, încercase să-i ia locul ; dar Balena măsura un metru optzeci și asta îl stingherea. Degeaba se apleca Balena, spinarea lui tot era prea înaltă ca să poți scrie comod pe ea ca pe un pupitru. Numai că Balena anunțase fără înconjur că-l va înghiți pe oricare Iona care i-ar face concurență. Această amenințare îi înfricoșase pe toți cocoșații din capitală. Balena avea și statura și forța să-i înghită pe toți, unii după alții. Nu era un băiat rău, dar putea bea între șase și opt ulcele de vin pe zi, și vinul era scump în anul 1717 : Balena trebuia să-și cîștige existența.

Cînd cocoșatul nostru, beneficiarul cuștii lui Médor, veni să-și ia în primire domeniul, s-a rîs mult în grădina lui Nevers. Toată strada Quincampoix se duse acolo să-l vadă. A fost botezat pe loc Esop al II-lea, și spatele lui, cu ghebul bine adaptat pentru transcrierea tranzacțiilor avu un succes nebun. Balena mormăi, ca și Médor.

Balena își dădu seama pe loc că Esop al II-lea era un rival de temut. Cum Médor nu era mai puțin necăjit decît el, ura lor ascunsă se uni. Balena deveni protectorul lui Médor, care-și arăta colții mari de fiece dată cînd îl vedea pe noul stăpîn al cuștii sale. Toate astea puteau sfîrși tragic. Nimeni nu se îndoia că ghebosul era destinat să devină viitoarea pradă a Balenei. În consecință, pentru a se conforma tradițiilor biblice, i se dădu o a doua poreclă, Iona. Mulți oameni cu șira spinării dreaptă nu poartă o etichetă atît de lungă. Nimic nu era totuși de prisos ! Esop al II-lea, alias Iona, întruchipa într-o manieră elegantă și precisă imaginea unui cocoșat digerat de o balenă. Totul semăna cu un discurs funebru rostit cu anticipație.

Esop al II-lea nu părea să se îngrijoreze prea mult de soarta îngrozitoare ce-l aștepta. Își luase în primire cușca

și o mobilase foarte corect, cu o mică bancă și un cufăr. La urma urmei, nici Diogene, în butoiul lui, care de fapt era o amforă, nu locuise atît de bine. Și Diogene avea un metru șaptezeci, precum spun toți istoricii.

Esop al II-lea se încinse la brîu cu o frînghie de care atîrna un sac solid de pînză. Cumpără o scîndură, o călimară și pene de scris. Capitalul său crescuse. Cînd vedea o tranzacție pe cale să se încheie, se apropia discret, la fel ca Esop I-ul, regretatul său predecesor, își muia pana în cerneală și aștepta. Odată tranzacția încheiată, prezenta scîndura pe ghebul său ; se puneau titlurile de rentă pe scîndură și oamenii iscăleau comod, la fel ca și în dugheana unui scrib public. După aceea, Esop al II-lea își lua călimara cu o mînă, scîndura cu cealaltă. Scîndura servea și drept taler pentru ofrande, care intrau în sacul de pînză groasă.

Nu avea tarif. Esop al II-lea, după exemplul modelului său, primea orice, cu excepția monedelor de aramă. Dar era oare cunoscută arama în strada Quincampoix ? Arama, în aceste vremuri fericite, nu mai servea decît la obținerea coclelei pentru otrăvirea unchilor bogați.

Esop al II-lea se înființase la zece dimineața. Către ora unu după prînz îl chemă pe unul dintre numeroșii negustori de carne rece, care veneau și plecau prin acest iarmaroc de hîrtie, cumpără o pîine bună, cu coajă aurie, o găină care-ți lăsa gura apă privind-o, și o sticlă de vin roșu. Ce vreți ! Vedea că treaba merge !

Predecesorul lui nu ar fi făcut așa ceva.

Esop al II-lea se așeză pe băncuța lui, își întinse bucatele pe cufăr și prînzi de minune în fața speculanților care așteptau să termine. Acesta este dezavantajul unui pupitru viu, trebuie să și mănînce. Dar vedeți că, din cauza admirației generale, se făcea coadă la ușa custii și nimeni nu s-ar fi gîndit să folosească spatele lat al Balenei. Uriașul, obligat să bea pe credit, bea de două ori pe-atît ; scotea răcnete de furie. Médor, complicele lui, mîrîia cu turbare.

— Hei, Iona, se striga de peste tot, ai terminat cu mîncatul ?

Iona era generos : trimitea clienți și Balenei. Dar toți îl voiau pe Iona. Era o plăcere să semnezi pe cocoașa lui. Și-apoi, Iona avea limba slobodă. Să știți că gheboșii ăștia

sînt plini de duh ! Glumele sale se și citau. De aceea, Balena îl pîndea.

După ce Iona termină prînzul, strigă cu vocea lui mică și piţigăiată :

— Soldatule, prietene, vrei o bucată de pui ?

Balenei îi era foame, dar îl reţinea invidia.

— Secătură mică ! ţipă el în timp ce Médor lătra vîrtos. Mă iei drept un mîncău de resturi ?

— Atunci trimite-l pe cîinele tău, soldatule, răspunse prompt și cu calm Iona, și nu mă înjura.

— Aha ! îl vrei pe cîinele meu ! răcni Balena. Îl vei avea, îl vei avea !

Fluieră și zise :

— Șo pe el, Médor ! Șo pe el !

Trecuseră vreo cinci sau șase zile de cînd Balena își dresa cîinele prin grădinile din jur. Dealtfel, există simpatii care se nasc la prima vedere : Médor și Balena se înţelegeau. Médor scoase un urlet răguşit și se năpusti.

— Fereşte-te, cocoşatule, strigară speculanţii de bursă.

Iona aşteptă cîinele fără să se mişte. În clipa cînd Médor era pe cale să intre în fosta lui cuşcă ca într-o ţară cucerită, Iona, apucînd găina de ambele picioare, îl izbi puternic peste bot. Ce minune ! În loc să se supere, Médor începu să-și lingă buza inferioară. Limba i se mişca de ici-colo, căutînd fărîmele de pasăre rămase în blana sa.

Un hohot de rîs întîmpină frumoasa stratagemă de luptă. O sută de glasuri strigară în unison :

— Bravo, cocoşatule ! Bravo !

— Médor, netrebnicule, șo pe el ! Șo pe el ! urla întruna uriașul.

Dar laşul Médor îl trăda în mod definitiv. Esop al II-lea îl cumpărase cu preţul unei pulpe de găină oferită din zbor. Aşa că uriașul, văzînd acest lucru, nu-și mai puse frîu furiei. Se năpusti la rîndul său asupra nişei.

— Ah ! Iona, sărmane Iona ! strigară negustorii în cor.

Iona ieşi din cuşcă și se aşeză în faţa Balenei, pe care-l privi rîzînd. Balena îl apucă de ceafă și-l ridică de la pămînt. Iona continua să rîdă. În momentul cînd Balena se pregătea să-l zvîrle la pămînt, îl văzură pe Iona încordîndu-se, punînd vîrful piciorului pe genunchiul colosului și sărind în sus ca o pisică. Nimeni n-ar fi putut spune cum a făcut-o, atît de iute a executat mişcarea. Sigur era că acum Iona ședea călare pe gîtul gros al Balenei

și mai și rîdea. În mulțime se iscă un lung murmur de satisfacție. Esop al II-lea spuse cu calm :

— Soldat, ceri iertare, sau te gîtui !

Uriașul, roșu ca focul, spumegînd, transpirînd, făcea eforturi disperate să-și elibereze gîtul. Văzînd că nu i se cere iertare, Esop al II-lea strînse mai tare genunchii. Uriașul scoase limba. Se făcuse stacojiu, apoi vînăt. Se părea că ghebosul avea mușchi de oțel. După cîteva secunde, Balena trase o ultimă înjurătură și ceru iertare cu glas strangulat Mulțimea bătea din picioare. Iona își dădu drumul pe loc, sări ușor la pămînt, azvîrli o monedă de aur pe genunchiul învinsului, alergă să-și caute scîndura, penele, călimara și strigă cu veselie :

— Haideți, clienților, la treabă !

Aurore de Caylus, văduva ducelui de Nevers, soția prințului de Gonzague, ședea într-un fotoliu frumos, cu spetează dreaptă, din lemn de abanos, ca dealtfel toată mobila din capela ei. Purta doliu și tot ce o înconjura era în doliu. Rochia, modestă pînă la austeritate, se potrivea cu simplitatea severă a izolării în care se retrăsese.

Era o încăpere cu boltă pătrată, ale cărei patru ziduri încadrau un medalion central pictat de Eustache Lesueur, în maniera ascetică din a doua perioadă a vieții. Lambriurile, din stejar negru, fără poleituri de aur, aveau în centrul panourilor tapiserii frumoase reprezentînd subiecte religioase. Între cele două ferestre se ridica un altar acoperit cu pînză neagră, de parcă ultima liturghie celebrată aici ar fi fost un serviciu divin pentru morți. În fața altarului era un portret în mărime naturală al ducelui Philippe de Nevers la vîrsta de douăzeci de ani. Portretul era semnat de Mignard. Ducele purta uniforma de general-colonel al gărzilor elvețiene. În jurul cadrului era drapat un voal negru. Semăna puțin cu refugiul unei văduve păgîne, în ciuda emblemelor pioase care se vedeau peste tot. Dealtfel, nu trebuie să pierdem din vedere situația cu totul specială a prințesei, care cedase forței, căsătorindu-se cu domnul de Gonzague. Acest doliu arăta ca o flamură a rezistenței și despărțirii.

Trecuseră optsprezece ani de cînd Aurore de Caylus era soția lui Gonzague. Se poate spune că nici nu-l cunoaște. Nu voise niciodată să-l vadă sau să-l audă.

Gonzague încercase din răsputeri să obțină o întrevedere. E fapt neîndoios că Gonzague o iubise. Poate că o mai iubea încă, în felul lui, fiindcă avea o părere foarte bună despre el, și pe bună dreptate. Gîndea că dacă prințesa ar consimți să-l asculte măcar o singură dată, ar ieși învingător din încercare, atît de sigur era de elocvența sa. Dar prințesa, neînduplecată în disperarea ei, nu dorea deloc să fie consolată. Era singură și se complăcea în a fi părăsită. Nu avea nici un prieten, nici o confidentă, și însuși confesorul ei nu cunoștea decît secretul păcatelor ei. Era o femeie mîndră și oțelită în suferință. Un singur sentiment rămînea viu în această inimă călită : dragostea maternă. Iubea cu pasiune și cu exclusivitate amintirea fetiței. Amintirea lui Nevers era pentru ea o religie. Gîndul la copilul ei o reînvia și o făcea să viseze la un viitor vag. Nimeni nu ignoră influența profundă pe care o exercită asupra ființei noastre lucrurile materiale. Prințesa de Gonzague, veșnic singură, împreună cu cameristele ei, care nu aveau voie să-i vorbească, totdeauna înconjurată de tablouri mute și lugubre, se resimțea în inteligența și în sensibilitatea ei. Spunea uneori preotului care o spovedea :

— Sînt o moartă !

Era adevărat. Biata femeie rămăsese în viață ca o fantomă. Existența ei semăna cu un somn dureros. Dimineața, cînd se scula, cameristele, tăcute, o ajutau să-și îmbrace rochia de culoare închisă, apoi lectora îi citea dintr-o carte de religie. Capelanul venea la ora nouă să facă slujba morților. Tot restul zilei ședea nemișcată, rece, singură. De cînd se măritase nu ieșise din palat nici măcar o singură dată. Lumea o crezuse nebună. Puțin lipsise ca prietenii să-i ridice un alt altar lui Gonzague pentru devotamentul lui conjugal. Într-adevăr, niciodată nu se auzi vreun reproș din partea lui Gonzague.

Odată prințesa îi spusese duhovnicului ei, care-i vedea ochii înroșiți de lacrimi :

— Am visat că îmi revăd fiica. Se părea că nu mai era demnă să se numească domnișoara de Nevers.

— Și ce-ați făcut în vis ? întrebă preotul.

Chinuită, mai palidă decît un cadavru, prințesa răspunse :

— Am făcut în vis ceea ce aș face în realitate. Am gonit-o !

Din acea zi deveni mai tristă și mai posacă. Acest gînd o urmărea fără încetare. Cu toate acestea, nu încetase niciodată să facă cele mai active cercetări în Franța și în străinătate. Gonzague nu precupețea cheltuielile pentru împlinirea dorințelor soției sale. Dar făcea în așa fel încît toată lumea să-i afle generozitatea.

La începutul sezonului, confesorul prințesei îi adusese totuși pe lîngă ea o femeie de aceeași vîrstă, văduvă ca și ea, care îi inspira oarecare afecțiune. Această femeie se numea Madeleine Giraud. Era blîndă și devotată.

Prințesa o alesese mai cu seamă pentru a o servi în treburile personale. Madeleine Giraud era aceea care răspundea acum domnului de Peyrolles, însărcinat să vină de două ori pe zi să afle vești despre prințesă, să solicite favoarea unei întrevederi pentru Gonzague spre a-și prezenta omagiile și să anunțe că tacîmul doamnei prințese era așezat la masă.

Cunoaștem răspunsul uniform, cotidian, al Madelenei : Doamna prințesă mulțumea domnului de Gonzague ; nu primea pe nimeni ; era prea suferindă pentru a veni la masă.

Madeleine avusese mult de lucru în această dimineață. Numeroși vizitatori se prezentaseră în mod cu totul neobișnuit, cerînd să fie primiți de prințesă. Cu toții erau oameni importanți : domnul de Lemoignon, cancelarul d'Aguesseau, cardinalul de Bissy ; domnii duci de Foix și de Montmorency-Luxembourg, verii ei, prințul de Monaco împreună cu domnul duce de Valentinois, fiul lui, și mulți alții, veniți cu toții s-o vadă cu prilejul acestui solemn consiliu de familie din care făceau parte cu toții, și care urma să aibă loc chiar azi.

Fără să se vorbească între ei, doreau să fie lămuriți asupra situației prezente a doamnei prințese și să afle dacă nu cumva avea vreo plîngere secretă împotriva prințului, soțul ei. Prințesa refuză să-i primească.

Unul singur fu primit, bătrînul cardinal de Bissy, care venea din partea regentului. Philippe d'Orléans transmitea distinsei sale verișoare că amintirea lui Nevers trăia veșnic în sufletul lui. Tot ce s-ar putea face în favoarea văduvei lui Nevers va fi făcut.

— Vorbiți, doamnă, încheie cardinalul. Domnul regent e al dumneavoastră. Ce doriți ?

— Nu vreau nimic, răspunse Aurore de Caylus.

Cardinalul încercă s-o iscodească, să provoace confidențe și chiar plîngeri. Ea se îndărătnici în tăcere. Cardinalul plecă cu impresia că văzuse o femeie pe jumătate nebună. Cu siguranță, acest Gonzague era un om de merit!

Cardinalul își luase rămas bun tocmai în clipa cînd pătrundem în capela prințesei. Stătea nemișcată și abătută, după cum îi era obiceiul. Ochii nemișcați erau goliți de gînduri. Părea un chip de marmură. Madeleine Giraud străbătu încăperea fără să fie luată în seamă. Madeleine se apropie de scăunelul pe care prințesa îngenunchea cînd se ruga și așeză pe el o carte de rugăciuni pe care o ținuse ascunsă sub pelerină. Apoi se așeză, cu brațele încrucișate pe piept, în fața stăpînei ei, așteptînd un cuvînt sau un ordin. Prințesa își ridică privirea și zise:

— De unde vii, Madeleine?

— Din camera mea.

Ochii prințesei se lăsară în jos. Cu o clipă în urmă se ridicase pentru a-l saluta pe cardinal. O văzuse pe Madeleine pe fereastră, în mijlocul mulțimii de speculanți aflați în grădină. Era destul pentru văduva lui Nevers ca să i se trezească bănuieli. Totuși, Madeleine avea ceva de spus și nu îndrăznea s-o facă. Era un suflet bun, care fusese cuprins de o sinceră și respectuoasă milă pentru marea durere a prințesei:

— Doamnă prințesă, murmură ea, îmi permiteți să vă vorbesc?

Aurore de Caylus zîmbi și gîndi:

„Încă una plătită să mă mintă!"

Fusese atît de des înșelată.

— Vorbește, adăugă ea cu glas tare.

— Doamnă prințesă, reluă Madeleine, am un copil, e viața mea. Aș da tot ce am pe lume, în afară de copilul meu, ca să fiți o mamă fericită ca mine.

Văduva lui Nevers nu răspunse nimic.

— Sînt săracă, continuă Madeleine și, înainte de a mă bucura de bunătatea doamnei prințese, micul meu Charlot era adesea lipsit de strictul necesar. Ah! De-aș putea-o răsplăti pe doamna prințesă pentru tot ce a făcut pentru mine!

— Ai nevoie de ceva, Madeleine?

— Nu, ah ! nu, exclamă femeia. E vorba de dumneavoastră, doamnă, numai despre dumneavoastră. Acest tribunal de familie...

— Îţi interzic să-mi vorbeşti despre asta, Madeleine.

— Doamnă, izbucni femeia, scumpa mea stăpînă, de-ar fi să mă izgoniţi...

— Te voi izgoni, Madeleine.

— Îmi voi fi făcut datoria, doamnă, după ce vă voi spune : „Nu voiţi să vă regăsiţi copilul ?“

Tremurînd şi foarte palidă, prinţesa îşi puse mîinile pe braţele fotoliului. Se ridică pe jumătate. În această mişcare, îi căzu batista. Madeleine se aplecă în grabă să i-o înapoieze. Din buzunarul şorţului ei se auzi un clinchet argintiu. Prinţesa îşi pironi asupra ei privirea rece şi pură.

— Ai aur, murmură ea.

Apoi, cu un gest care nu aparţinea nici unei persoane de rang nobil, nici caracterului ei mîndru, cu un gest de femeie bănuitoare care vrea să ştie cu tot dinadinsul, bagă adînc mîna în buzunarul Madeleinei. Aceasta îşi împreună mîinile plîngînd. Prinţesa scoase un pumn de galbeni : zece, douăsprezece galbeni din Spania.

— Domnul de Gonzague vine din Spania, murmură din nou prinţesa.

Madeleine se aruncă în genunchi.

— Doamnă, doamnă, strigă ea plîngînd, micul meu Charlot va putea să studieze mulţumită acestui aur. Acela care mi l-a dat vine şi el din Spania. În numele lui Dumnezeu, doamnă, nu mă izgoniţi înainte de a mă fi ascultat.

— Ieşi ! porunci prinţesa.

Madeleine vru s-o mai roage, dar prinţesa îi arătă uşa cu un gest imperios şi repetă :

— Ieşi !

După ce ieşi, prinţesa se prăvăli în fotoliu. Mîinile ei albe şi uscative îi acoperiră obrajii.

— Eram pe cale să iubesc această femeie ! murmură ea tremurînd de spaimă. Oh ! reîncepu ea în timp ce obrazul îi exprima îngrijorarea profundă a izolării. Nimeni ! Nimeni ! Fă, Doamne, să nu mai am încredere în nimeni !

Rămase astfel o clipă, cu faţa în mîini, apoi un hohot de plîns îi umflă pieptul.

— Fiica mea! Fiica mea! strigă ea cu voce sfîșietoare. Sfîntă Fecioară, doresc să fie moartă! Cel puțin, o voi regăsi în cer.

Făptura ei stinsă avea rar asemenea accese de violență. Cînd le avea, sărmana femeie rămînea frîntă multă vreme. Trecură cîteva minute înainte de a-și putea stăpîni hohotele de plîns. Cînd își mai redobîndi glasul, spuse :

— Moartea! Doamne! Dă-mi moartea!

Apoi, privind crucifixul de pe altar :

— Doamne, Dumnezeule! N-am suferit oare destul? Cît timp va mai dura acest martiriu?

Întinse brațele și, cu toată forța sufletului ei chinuit, zise :

— Moartea! Isuse, repetă ea. Ajută-mă pentru toate suferințele ce le îndur!

Lasă brațele în jos, pleoapele i se închiseră și se prăbuși pe speteaza fotoliului. O clipă s-ar fi putut crede că cerul o ajutase. Dar, curînd, trupul ei începu să se agite, iar mîinile crispate să se miște. Deschise ochii și privi portretul lui Nevers. Ochii, secați de lacrimi, recăpătară acea fixitate imobilă care avea ceva înfiorător.

Cartea de rugăciuni pe care Madeleine o pusese pe colțul scăunelului se deschidea singură la o anume pagină, atît de mult fusese folosită. Pagina cuprindea traducerea în franceză a psalmului : *Miserere mei, Domine.* Prințesa de Gonzague îl recitea de mai multe ori pe zi. După un sfert de oră, întinse mîna să ia cartea de rugăciuni. Cartea se deschise la pagina cu psalmul. Timp de o clipă, ochii obosiți ai prințesei priviră fără să vadă. Dar, deodată, tresări și scoase un strigăt.

Se frecă la ochi, plimbă privirea în jurul ei pentru a se convinge că nu visează.

— Cartea nu s-a mișcat din acest loc, șopti ea.

Dacă ar fi văzut-o între mîinile Madeleinei ar fi încetat să mai creadă în minuni. Căci crezu într-o minune. Se ridică cît era de înaltă și o strălfulgerare i se reaprinse în ochi : deveni frumoasă ca în tinerețe. Frumoasă, mîndră și puternică. Îngenunche în fața altarului. Cartea deschisă stătea în fața ochilor ei. Citi pentru a zecea oară, pe marginea psalmului, aceste rînduri scrise de o mînă necunoscută, dînd un răspuns primului verset care spune : „Ai milă de mine, Doamne". Și scrierea necunos-

cută răspundea : „Dumnezeu se va milostivi, dacă crezi în el. Ai curaj să-ţi aperi fiica ; du-te la tribunalul de familie chiar de-ai fi bolnavă sau pe moarte... şi aminteşte-ţi de semnalul convenit altădată între dumneata şi Nevers."

— Deviza lui ! bolborosi Aurore de Caylus : Iată-mă ! Copila mea ! continuă ea cu ochii înlăcrimaţi. Fiica mea !

Apoi spuse cu măreţie :

— Am tăria s-o apăr ! Am curaj şi o voi apăra !

IX. — PLEDOARIA

Sala cea mare a palatului Lorraine, care fusese dezonorată în această dimineaţă de abjecta licitaţie, care mîine avea să fie poluată de turma negustorilor de ocazie, beneficiari ai boxelor achiziţionate, părea acum luminată de o ultimă strălucire. Cu siguranţă că nici pe vremea puternicilor duci de Guise nu se întrunise o adunare mai ilustră sub bolta ei.

Gonzague avea motivele sale să vrea ca nimic să nu lipsească impozantei solemnităţi a ceremoniei. Scrisorile de convocare, trimise în numele regelui, datau din ajun. S-ar fi putut spune cu adevărat că era vorba de o afacere de stat, de un tribunal excepţional prezidat de rege, unde se dezbăteau în familie destinele unei mari naţiuni. În afara preşedintelui Lamoignon, a mareşalului Villeroy şi a vice-cancelarului d'Argenson, care veniseră în locul regentului, puteau fi văzuţi aşezaţi în primul rînd cardinalul de Bissy, între prinţul de Conti şi ambasadorul Spaniei, bătrînul duce de Beaumont-Montmorency lîngă vărul său Montmorency-Luxembourg ; Grimaldi, prinţ de Monaco ; cei doi La Rochechouart, dintre care unul era duce de Mortemart, şi celălalt prinţ de Tonnay-Charente ; Cossé, Brissac, Grammont, Harcourt, Croy, Clermont-Tonnerre.

Nu citäm aici decît prinţii şi ducii. În ce priveşte marchizii şi conţii, se aflau cu duzinile.

Simplii gentilomi și împuterniciții aveau scaune în partea de jos a estradei. Și erau mulți.

Această venerabilă adunare se împărțea de la sine în două : aceia pe care Gonzague îi corupsese, și aceia care erau independenți.

Printre primii se numărau un duce și un prinț, mai mulți marchizi, un mare număr de conți și multe persoane neînsemnate. Pentru a-i cuceri pe ceilalți, Gonzague se bizuia pe darul său de convingere și pe „dreptul său legitim".

Înainte de deschiderea ședinței, discutau cu familiaritate. Nimeni nu știa exact de ce se făcuse convocarea. Mulți gîndeau că era vorba de un arbitraj între prinț și prințesă, din pricina bunurilor lui Nevers.

Gonzague avea partizanii săi devotați. Doamna de Gonzague era apărată de cîțiva seniori bătrîni și cinstiți și de cîțiva tineri cavaleri rătăcitori.

După sosirea cardinalului își făcu apariția o a treia opinie. Raportul pe care-l făcu prelatul privind starea de spirit a doamnei prințese dădu naștere ideii că era vorba de o punere sub interdicție.

Cardinalul, care nu-și măsurase vorbele, spuse :

„Blînda doamnă este pe trei sferturi nebună !"

Din această cauză, toată lumea era convinsă că prințesa nu se va prezenta în fața tribunalului. Au așteptat-o totuși, potrivit uzanțelor. Însuși Gonzague ceru acest răgaz, cu un fel de semeție, care a fost pe placul celor prezenți. La ora două și jumătate, președintele de Lamoignon luă loc în fotoliu. Asesori erau cardinalul, vice-cancelarul, domnii de Villeroy și Clermont-Tonnerre. Grefierul-șef al tribunalului din Paris își luă locul în calitate de secretar. Era asistat de patru notari regali, în calitate de grefieri-controlori. Toți cinci depuseră jurămînt în această calitate. Grefierului Jacques Thellement i se ceru să dea citire actului de convocare.

Documentul spunea în substanță că Philippe de France, duce d'Orléans, regent, intenționase să prezideze personal această adunare de familie, atît din prietenie pentru prințul de Gonzague, cît și din cauza dragostei frățești care-l legase pe vremuri de răposatul duce de Nevers, dar sarcinile, pe care nu le putea abandona nici măcar o singură zi în folosul unui interes particular, îl reținuseră la Palais-Royal. În locul alteței-sale regale erau

numiți comisari și judecători regali domnii de Lamoignon, de Villeroy și d'Argenson, domnul cardinal urmînd să servească drept curator regal doamnei prințese. Consiliul era constituit în curte supremă, putînd decide cu liber arbitru în ultimă instanță, fără drept de apel, în toate problemele privind succesiunea răposatului duce de Nevers, putînd rezolva în special toate chestiunile de stat și, la nevoie, putînd să hotărască cui i se cuvine de drept posesiunea definitivă a bunurilor lui Nevers. Dacă însuși Gonzague ar fi redactat cu mîna lui acest protocol, n-ar fi putut fi mai favorabil.

Ascultară citirea documentului într-o tăcere religioasă. Apoi, cardinalul îl întrebă pe președintele Lamoignon :

— Doamna prințesă de Gonzague are un împuternicit ?

Președintele repetă întrebarea cu glas tare. În clipa în care Gonzague se pregătea să răspundă el însuși pentru a cere numirea unui împuternicit din oficiu și să se treacă mai departe, ușa cea mare se deschise larg și aprozii de serviciu intrară fără să anunțe.

Se ridicară cu toții. Numai Gonzague sau soția lui își puteau permite o asemenea intrare. Într-adevăr, doamna prințesă de Gonzague apăru în prag, îmbrăcată ca de obicei în doliu, dar atît de mîndră și de frumoasă încît un lung murmur de admirație trecu printre șirurile celor de față. Nimeni nu se aștepta s-o vadă. Și, mai ales, nimeni nu se aștepta s-o vadă astfel.

— Ce tot spuneai, vere ? zise Mortemart la urechea lui de Bissy.

— Pe credința mea ! răspunse prelatul. Să fiu ucis cu pietre ! Am hulit ! S-a petrecut o adevărată minune !

Din prag, prințesa spuse cu glas calm și limpede :

— Domnilor, nu e deloc nevoie de un împuternicit : Iată-mă !

Gonzague își părăsi în mare grabă scaunul și se avîntă spre soția lui. Îi oferi mîna, cu o galanterie plină de respect. Prințesa nu refuză, dar fu văzută tresărind la atingerea mîinii prințului, iar obrajii palizi își schimbară culoarea.

În partea de jos a estradei se aflau cei de-ai „casei", Navailles, Gironne, Montaubert, Nocé, Oriol etc. ; ei fură primii care se dădură înapoi pentru a lăsa loc de trecere celor doi soți.

— Frumos menaj ! spuse Nocé în timp ce perechea urca treptele estradei.

— Taci ! zise Oriol. Nu știu dacă patronul e mulțumit sau supărat de această apariție.

Patronul era Gonzague. Poate că nici el nu știa ce simte în clipa aceea. Un fotoliu era pregătit dinainte pentru prințesă. Acest jilț era așezat în capătul din dreapta al estradei, lîngă locul ocupat de cardinal. La dreapta prințesei se afla draperia acoperind ușa neoficială a hemiciclului. Ușa era închisă și draperia trasă. Agitația produsă de sosirea doamnei de Gonzague dură cîtva timp. Fără îndoială, Gonzague avea de făcut unele schimbări în planul său de bătălie, căci părea cufundat într-o adîncă reculegere. Președintele dispuse să se citească a doua oară actul de convocare, apoi spuse :

— Deoarece domnul prinț de Gonzague urmează să ne expună ceea ce dorește în fapt și în drept, așteptăm cu plăcere să ia cuvîntul.

Gonzague se ridică imediat. Salută adînc mai întîi soția, apoi judecătorii și în cele din urmă restul asistenței. Prințesa plecă ochii după ce aruncă o privire rapidă în jur. Își reluă apoi imobilitatea de statuie.

Remarcabil orator era acest Gonzague : cu capul semeț ridicat, trăsăturile feței bine reliefate, tenul strălucitor, ochi de foc. Începu cu glas reținut, aproape timid :

— Nimeni dintre cei de față nu se gîndește că aș putea convoca o asemenea reuniune pentru o comunicare de un interes banal, și totuși, înainte de a vorbi despre un subiect deosebit de important, simt nevoia să exprim o temere pe care o port în mine, o temere aproape puerilă. Și, cînd mă gîndesc că sînt nevoit să iau cuvîntul în fața atîtor personalități ilustre, lipsa mea de talent îmi tulbură pînă și felul de a rosti cuvintele, de care un fiu al Italiei nu se poate dezbăra niciodată. Într-adevăr, aș da înapoi din fața acestei obligații, dacă n-aș chibzui că puterea este indulgentă și că însăși superioritatea domniilor-voastre îmi va asigura ocrotire.

După acest început hiperacademic, se iviră zîmbete pe scaunele unde ședea elita. Dar Gonzague nu făcea nimic fără judecată.

— Să mi se îngăduie mai întîi, reluă el, să mulțumesc tuturor acelora care, cu această ocazie, au onorat fami-

lia mea cu solicitudinea lor binevoitoare. În primul rînd, domnului regent, domnul regent despre care pot vorbi cu inima deschisă fiindcă nu este în mijlocul nostru, acest nobil, acest excelent prinţ, veşnic în frunte cînd este vorba de o faptă bună şi demnă...

Semne de aprobare fără echivoc se făcură văzute. Oamenii „casei" încuviinţară călduros.

— Ce mare avocat ar fi ieşit din scumpul nostru văr ! zise Chaverny lui Choisy care era lîngă el.

— În al doilea rînd, urmă Gonzague, doamnei prinţese care, în pofida sănătăţii ei precare şi a dragostei de singurătate, a binevoit să-şi dea silinţa să coboare din înălţimile unde trăieşte, pînă la nivelul bietelor noastre interese omeneşti. În al treilea rînd, acestor mari demnitari ai celei mai frumoase coroane din lume : celor doi preşedinţi ai acestui tribunal august, care face dreptate şi conduce în acelaşi timp destinele statului, unui căpitan glorios, unul dintre acei soldaţi foarte importanţi, ale cărui victorii vor servi ca temă unui Plutarh al viitorului, unui prinţ al bisericii şi tuturor acestor pairi ai regatului, atît de demni să se aşeze pe treptele tronului. În sfîrşit, dumneavoastră tuturor, domnilor, oricare ar fi rangul ce-l ocupaţi. Sînt pătruns de recunoştinţă, şi rugile mele, neîndemînatic exprimate, pornesc cel puţin din adîncul inimii mele.

Toate acestea fură exprimate cu un desăvîrşit tact, cu acea voce gravă şi sonoră care este un privilegiu al italienilor din nord. Era intrarea în materie. Gonzague părea să se reculeagă. Înclină fruntea şi plecă ochii.

— Philippe de Lorraine, duce de Nevers, continuă el cu glas mai grav, era văr cu mine prin sînge şi frate prin inimă. Ne-am petrecut tinereţele împreună. Pot spune că sufletele noastre erau unite, atît de strîns ne împărtăşeam supărările şi bucuriile. Era un prinţ generos şi numai Dumnezeu ştie cărei glorii era destinat la maturitate ! Cel ce ţine în mîna sa puternică destinul oamenilor de seamă ai pămîntului a vrut să oprească acest tînăr vultur chiar în clipa în care îşi lua zborul. Nevers a murit înainte de a împlini vîrsta de douăzeci şi cinci de ani. În viaţa mea, adeseori greu încercată, nu-mi amintesc să fi primit o lovitură mai cruntă. Pot vorbi aici în numele tuturor acelora care l-au cunoscut. Cei optsprezece ani scurşi de la noaptea fatală nu au potolit amărăciunea

regretelor noastre... Amintirea lui este aici ! se întrerupse el punînd mîna pe inimă și făcînd să-i tremure glasul. Memoria lui este vie, eternă ca nobilul doliu al femeii care n-a disprețuit să poarte numele meu după acela al lui Nevers !

Toate privirile se îndreptară spre prințesă. Ea se înroșise și o emoție violentă îi descompunea obrazul.

— Nu vorbiți despre asta ! spuse ea cu dinții strînși. De optsprezece ani stau în singurătate și în lacrimi !

Cei care erau în sală pentru a judeca temeinic, magistrați, prinți și pairi ai Franței, ciuliră urechile la aceste cuvinte. Clienții, aceia pe care i-am văzut reuniți în apartamentul lui Gonzague, murmurară îndelung. Acest lucru hidos care, în limba de toate zilele, este numit galeria, plătită să aplaude, n-a fost inventat doar de teatre. Nocé, Gironne, Montaubert, Taranne etc. își făceau meseria conștiincios. Cardinalul de Bissy se ridică :

— Cer insistent, spuse el, domnule președinte, să impuneți tăcere. Cuvintele doamnei prințese trebuie ascultate pentru același motiv ca și ale domnului de Gonzague.

Apoi, așezîndu-se, șopti la urechea vecinului său, Mortemart, cu bucuria unei bătrîne cumetre care a mirosit un monstruos cancan :

— Domnule duce, am impresia că vom afla lucruri grozave !

— Liniște ! ordonă domnul de Lamoignon, a cărui privire severă îi făcu pe toți amicii imprudenți ai lui Gonzague să plece ochii.

Gonzague reluă expunerea răspunzînd la observația cardinalului.

— Nu pentru același motiv, eminența-voastră, dacă îmi permiteți să vă contrazic. Ci pentru o rațiune superioară, deoarece doamna prințesă este soția și văduva lui Nevers. Mă mir că s-a găsit printre noi cineva care să uite măcar pentru o clipă profundul respect care e datorat doamnei prințese de Gonzague.

Chaverny începu să rîdă în barbă.

— Dacă dracul ar avea sfinți, gîndea el, ar pleda la curia Romei ca vărul meu să fie canonizat !

Se restabili liniștea. Nerușinata hartă, pe care Gonzague o încercase pe un teren fierbinte, reușise. Nu numai că soția lui nu-l acuzase în chip precis, dar izbutise să se împodobească cu o aparentă generozitate cavalerească.

Obținuse un avantaj. Își ridică fruntea și continuă pe un ton mai ferm :

— Philippe de Nevers a murit, victimă a unei răzbunări sau a unei trădări. Nu trebuie să stărui prea mult în privința misterelor acelor nopți tragice. Domnul de Caylus, tatăl doamnei prințese, e mort de multă vreme, și respectul îmi închide gura.

Văzînd că doamna de Gonzague se agita în jilțul ei, gata să leșine, ghici că această nouă sfidare va rămîne fără răspuns. Se întrerupse deci pentru a spune pe un ton de o curtenie delicată și plină de bunăvoință :

— Dacă doamna prințesă are de făcut unele comunicări, sînt gata să-i cedez cuvîntul.

Aurore de Caylus făcu efortul să vorbească, dar nu putu scoate nici un sunet, de parcă ar fi avut un nod în gît. Gonzague așteptă cîteva secunde apoi continuă :

— Moartea domnului marchiz de Caylus care, fără nici o îndoială, ar fi putut aduce mărturii prețioase, locul îndepărtat unde a fost comisă crima, fuga asasinilor și alte motive pe care majoritatea dintre dumneavoastră le cunoaște, nu au îngăduit instrucției să lămurească deplin această sîngeroasă afacere. Au existat îndoieli, a plutit o bănuială, dar nu s-a putut face dreptate. Și totuși, domnilor, Philippe de Nevers mai avea un alt prieten în afara mea, un prieten mai puternic. Acest prieten, e oare nevoie să-l numesc ? Îl cunoașteți cu toții : se numește Philippe d'Orléans, este regentul Franței. Cine ar îndrăzni să spună că Nevers, după ce a fost asasinat, a rămas fără răzbunători ?

Se făcu tăcere. Clienții din ultima bancă schimbară între ei pantomime pline de vioiciune. Peste tot se auzeau aceste cuvinte, repetate în șoaptă :

— E cît se poate de clar !

Aurore de Caylus își lipea batista pe buzele care i se umpleau de sînge, atît de mare îi era indignarea.

— Domnilor, repetă Gonzague, ajung la cauzele care au motivat convocarea dumneavoastră. Cînd s-a căsătorit cu mine, doamna prințesă a declarat mariajul său secret, dar legitim, cu răposatul duce de Nevers. Căsătorindu-se cu mine a declarat legală existența unei fiice, rezultat al acestei căsătorii. Dovezile scrise lipseau. Registrul parohiei, rupt în două locuri, nu conținea nici o constatare, și mă simt obligat să adaug că numai domnul de Caylus ar

fi putut să ne dea oarecare lămuriri în această privinţă Dar domnul de Caylus, cît timp a trăit, a tăcut. La această oră nimeni nu-i poate interoga mormîntul. Constatarea a trebuit să fie făcută pe baza mărturiei sacramentale a lui don Bernard, capelanul lui Caylus, care a înscris data primei căsătorii şi naşterea domnişoarei de Nevers pe marginea actului în care am dat numele meu văduvei lui Nevers. Aş dori ca doamna prinţesă să binevoiască a da cuvintelor mele autoritateă adeziunii ei.

Tot ce spusese era riguros exact. Aurore de Caylus rămase mută. Dar cardinalul de Bissy, aplecîndu-se spre ea, se ridică şi spuse :

— Doamna prinţesă nu contestă. .

Gonzague se înclină şi continuă :

— Copilul dispăru chiar în noaptea crimei. Ştiţi, domnilor, ce tezaur inepuizabil de răbdare şi tandreţe închide în sine inima unei mame. În ultimii optsprezece ani, unica preocupare a doamnei prinţese, munca de fiece zi, din fiece oră este să-şi caute fiica. Trebuie s-o spun, cercetările doamnei prinţese au fost pînă în prezent complet inutile. Nici o urmă, nici un indiciu. Doamna prinţesă n-a făcut nici un pas în raport cu prima zi.

În acest moment Gonzague aruncă o privire spre soţia sa.

Aurore de Caylus ridicase ochii spre cer. Zadarnic căuta Gonzague în ochii ei umeziţi de lacrimi disperarea pe care ar fi trebuit să o provoace ultimele sale cuvinte. Lovitura nu dăduse rezultatul scontat. De ce ? I se făcu frică.

— Acum, continuă el făcînd apel la tot sîngele său rece, trebuie, domnilor, în pofida repulsiei ce o resimt, să vă vorbesc despre mine. După căsătorie, sub domnia răposatului rege, parlamentul din Paris, la instigarea răposatului duce d'Elboeuf, unchi din partea tatii al nefericitului meu prieten şi rudă, a dat o hotărîre în camerele reunite, prin care suspenda fără termen (în afara limitelor prevăzute de lege) drepturile mele la moştenirea lui Nevers. În acest fel erau apărate interesele tinerei Aurore de Nevers, dacă ar mai trăi. Am fost departe de a mă plînge. Dar această hotărîre, domnilor, nu a fost mai puţin cauza profundei şi nevindecabilei mele nenorociri.

Toată lumea îşi dublă atenţia.

— Ascultați ! Ascultați ! se șoptea printre auditori.

O privire aruncată de Gonzague le indica lui Montaubert, Gironne și celorlalți că venise momentul critic.

— Eram încă tînăr, continuă Gonzague, eram destul de bine văzut la Curte, bogat, chiar foarte bogat. Nobleţea mea era dintre acelea ce nu se pot contesta. Aveam de soţie o comoară de frumuseţe, de inteligenţă și de virtute. Vă întreb, cum puteam să scap de atacurile surde și lașe ale invidioșilor ? Eram vulnerabil într-un singur punct : călcîiul lui Ahile ! Hotărîrea parlamentului mă pusese într-o situaţie echivocă, în sensul că, pentru unele suflete josnice, pentru acele inimi abjecte care au drept stăpîn doar interesul, se părea că trebuie să doresc moartea tinerei fiice a lui Nevers.

Se auziră proteste precaute.

— Eh, domnilor, zise Gonzague înainte ca domnul de Lamoignon să fi impus tăcere celor ce întrerupeau, așa este făcută lumea ! Nu vom schimba faţa lumii. Aveam un interes, un interes material, deci trebuia să am un gînd ascuns. Calomnia avea cale deschisă împotriva mea. Calomnia n-a ezitat să exploateze acest filon. Un singur obstacol mă despărţea de o moștenire imensă. Să piară obstacolul ! Ce importă mărturia întregii mele vieţi curate ? Am fost bănuit de cele mai perverse intenţii, de cele mai infame ! Au creat (trebuie să spun totul consiliului), au creat o rezervă, o neîncredere, aproape o ură între mine și doamna prinţesă. Au luat drept mărturie acel portret îndoliat care împodobește singurătatea acestei femei sfinte ; au opus soţului în viaţă pe cel mort ; și, pentru a folosi un cuvînt trivial, domnilor, un biet cuvînt care este expresia fericirii celor umili, vai ! care nu pare făcut pentru noi ceilalți căci sîntem numiți cei puternici, au tulburat căsnicia mea !

Apăsă cu putere asupra acestui cuvînt.

— Mă auziți bine, căsnicia mea. Interiorul meu, odihna, familia și inima mea ! Oh ! Dacă aţi ști ce chinuri pot folosi cei răi împotriva celor buni ! Dacă aţi ști ce lacrimi de sînge pot curge invocînd surda Providenţă ! Dacă aţi ști ! Iată, vă afirm pe onoarea și pe mîntuirea mea, vă jur, aș fi dat numele și averea mea pentru a fi fericit ca oamenii de rînd, care au un cămin, adică o soţie devotată, o inimă prietenă, copii care te iubesc și îi adori, în sfîrșit o familie, familia, acea parcelă de fe-

ricire cerească pe care bunul Dumnezeu o lasă să cadă printre noi !

Aţi fi spus că îşi pusese tot sufletul în discursul său. Ultimele sale cuvinte au fost rostite cu atît elan, încît provocară în adunare un adevărat şoc. Întreaga adunare era emoţionată. Resimţeau mai mult decît interes, aveau o respectuoasă compasiune pentru acest om adineauri atît de mîndru, pentru acest om mare, pentru acest prinţ care vorbise fără înconjur, cu lacrimi în glas şi în ochi, despre suferinţa îngrozitoare a existenţei sale. Judecătorii săi erau în mare parte oameni avînd familie.

În ciuda moravurilor din acel timp, fibra sensibilă de tată şi de soţ se înduioşase puternic în ei.

Ceilalţi, desfrînaţi sau traficanţi, au resimţit un fel de emoţie vagă, ca şi cum orbii ar ghici culorile, sau ca acele fete pierdute care se duc la teatru să plîngă cu lacrimi fierbinţi cînd virtutea e persecutată.

Doar două persoane rămaseră indiferente în mijlocul acestui sentiment de compasiune generală : prinţesa de Gonzague şi domnul de Chaverny. Prinţesa ţinea ochii plecaţi. Părea că visează, şi e sigur că ţinuta ei atît de insensibilă nu pleda deloc în favoarea ei pe lîngă judecătorii avertizaţi. Cît despre micul marchiz, el se legăna în fotoliul său şi bombănea printre dinţi :

— Ilustrul meu văr e un ticălos sublim !

Ceilalţi înţelegeau chiar din atitudinea doamnei de Gonzague cît de mult suferise nefericitul prinţ.

— Prea-i de tot ! zise domnul de Mortemart cardinalului de Bissy. Să fim drepţi, prea-i de tot !

Domnul de Mortemart se numea Victurnien după numele de botez, ca toţi membrii ilustrei familii de la Rochechouart. Aceşti diverşi Victurnieni erau în general oameni cumsecade. Limbile rele spuneau că nici unul dintre ei nu era prea deştept şi nu inventase praful de puşcă. Femeile, de exemplu...

Cardinalul de Bissy îşi scutură pieptarul plin de tutun din Spania. Fiecare membru al respectabilului senat făcea ce putea pentru a-şi păstra severitatea austeră. Dar, în rîndurile celor mărunţi, oamenii nu se jenau. Gironne îşi ştergea ochii uscaţi. Oriol, mai tandru sau mai abil, plîngea cu lacrimi fierbinţi. Baronul de Batz hohotea de plîns.

— Ce suflet ! zise Taranne.

— Ce suflet minunat ! întări domnul de Peyrolles care tocmai intrase.

— Ah ! făcu Oriol cu sentiment. Inima lui n-a fost înțeleasă !

— Cînd vă spuneam, murmură cardinalul care-și revenise puțin, că vom afla lucruri grozave ! Dar, să ascultăm, Gonzague n-a terminat.

Într-adevăr, palid și frumos de emoție, Gonzague reluă :

— Nu port ranchiună, domnilor. Să mă ferească Domnul să doresc răul acestei sărmane mame înșelate. Mamele sînt credule fiindcă iubesc cu ardoare. Și dacă eu am suferit, n-a fost și ea destul de chinuită ? Cea mai robustă minte se șubrezește cu vremea în martiriu. Inteligența se ofilește. I s-a spus că eram dușmanul fiicei ei, că aveam interes... Înțelegeți bine, domnilor, interese... eu, Gonzague, prințul de Gonzague, cel mai bogat om din Franța după Law !

— Înaintea lui Law, șopti Oriol.

Și, desigur, nimeni nu-l contrazicea.

— I s-a spus, continuă Gonzague : „Acest om are emisari peste tot. Agenții lui brăzdează în toate direcțiile Franța, Spania, Italia... Acest om se ocupă de fiica voastră mai mult decît dumneavoastară însăși"...

Se întoarse către prințesă și adăugă :

— Vi s-a spus asta, nu-i așa, doamnă ?

Fără să ridice ochii și fără un gest, Aurore de Caylus lăsă să-i scape aceste cuvinte :

— Mi s-a spus !

— Vedeți ! exclamă Gonzague adresîndu-se consiliului.

Apoi, întorcîndu-se din nou spre soția sa :

— Vi s-a mai spus, sărmană mamă : „Dacă vă căutați zadarnic fiica, dacă eforturile pe care le faceți rămîn inutile, dacă vă înșală și vă încurcă cercetările este pentru că își vîră mîna perfidă în toate aceste acțiuni." Este adevărat că vi s-au spus aceste lucruri, doamnă ?

— Mi s-au spus, replică din nou prințesa.

— Vedeți ! Vedeți, domnilor judecători și pairi ! spuse Gonzague. Și nu vi s-a mai spus încă ceva, doamnă ? Că această mînă, care acționează din umbră, această mînă perfidă, este mîna soțului domniei-voastre ? Nu vi s-a mai spus că poate copilul nu mai trăiește, că există oameni destul de infami pentru a ucide un copil și că poate...

Nu vreau să sfîrșesc această frază, doamnă, dar vi s-au spus toate astea.

Palidă ca o moartă, Aurore de Caylus răspunse pentru a treia oară :

— Mi s-a spus.

— Și ați crezut, doamnă ? întrebă prințul, al cărui glas se schimbase de indignare.

— Am crezut, replică cu răceală prințesa.

La aceste cuvinte, din toate colțurile sălii se auziră exclamații.

— Mărturisirea vă duce la pierzanie, doamnă, spuse încet cardinalul la urechea prințesei. Oricare ar fi concluzia la care va ajunge domnul de Gonzague, veți fi cu siguranță condamnată.

Prințesa își reluă imobilitatea tăcută. Președintele de Lamoignon se pregătea să-i facă unele reproșuri, cînd Gonzague îl opri cu un gest respectuos.

— Lăsați, domnule președinte, vă rog, zise el. Lăsați, domnilor. Mi-am impus pe acest pămînt o obligație grea. O împlinesc cum pot mai bine. Dumnezeu va ține seama de eforturile mele. Dacă trebuie să vă spun tot adevărul, această convocare solemnă avea drept scop principal de a o forța pe doamna prințesă să mă asculte cel puțin o singură dată în viața ei. De optsprezece ani de cînd sîntem căsătoriți, nu am putut obține această favoare. Voiam să ajung pînă la ea, eu, exilatul din prima zi a nunții. Doream să mă arăt ei, care nu mă cunoaște, așa cum sînt. Am reușit. Mulțumită mie, căci am talismanul care îi va deschide în sfîrșit ochii.

Apoi, vorbind de acum înainte numai pentru prințesă și adresîndu-i-se direct, spuse în profunda tăcere ce domnea în sală.

— Vi s-a spus adevărul, doamnă. Aveam mai mulți agenți decît dumneavoastră în Franța, în Spania, în Italia, căci, în vreme ce ascultați aceste acuzații infame împotriva mea, lucram pentru domnia-voastră. Răspundeam tuturor calomniilor prin stăruințe mai arzătoare, mai încăpățînate decît ale domniei-voastre. Căutam și eu, căutam fără încetare și fără odihnă, cu toată autoritatea și prestigiul pe care-l am, cu aurul și cu inima mea ! Și astăzi, (iată că mă ascultați acum), astăzi, răsplătit în sfîrșit după atîția ani de suferințe morale, vin la domnia-voastră, care

mă disprețuiți și mă urîți, pe mine care vă respect și vă iubesc... Vin să vă spun : deschideți-vă brațele, mamă fericită, vă aduc copilul !

În același timp se întoarse către Peyrolles care-i aștepta ordinele :

— Să fie adusă, ordonă el cu glas tare, domnișoara Aurore de Nevers !

X. — IATĂ-MĂ

Am putut relata cuvintele rostite de Gonzague. Dar ceea ce nu putem descrie este ardoarea fluxului său verbal, amploarea atitudinii sale, profunda convingere care-i emana din privire.

Acest Gonzague era un actor extraordinar. Era atît de pătruns de rolul învățat, încît emoția îl domina cu adevărat și elanurile care-i izbucneau din suflet erau reale. O culme a artei. Dacă acest om ar fi fost în altă situație, înzestrat de la natură cum era, cu altfel de dorințe, ar fi putut schimba o lume.

Printre aceia care îl ascultau se aflau oameni fără inimă, oameni deprinși cu toate înșelătoriile elocvenței, magistrați blazați de efectul cuvintelor, financiari cu atît mai greu de înșelat cu cît erau dinainte complici cu minciuna.

Jucînd cu imposibilul, Gonzague produse un adevărat miracol. Toată lumea îl crezu. Toată lumea ar fi jurat că spune adevărul. Oriol, Gironne, Albret, Taranne și ceilalți nu-și mai făceau meseria. Erau captivați. Toți își spuneau :

— Mai tîrziu va minți, dar acum spune adevărul !

Toți adăugau :

— Poate exista oare în acest om atîta măreție laolaltă cu atîta perversitate ?

Pairii, grupul de mari seniori care se aflau acolo pentru a-l judeca, regretau că au putut să se îndoiască uneori de el. Ceea ce îl înălța în ochii lor era dragostea cavalerească pentru soția lui și generoasa iertare pentru îndelungata defăimare. În cele mai depravate epoci, virtuțile familiale fac din oricine un om merituos. Nu exista în această sală nici o singură inimă care să nu bată cu putere.

Domnul de Lamoignon își șterse o lacrimă, și Villeroy, bătrînul războinic, strigă :

— Fir-ar să fie, prințe, ești un om admirabil !

Dar urmarea cea mai însemnată a discursului a fost convertirea scepticului Chaverny și efectul fulgerător făcut asupra prințesei înseși. Chaverny ținu piept cît putu, dar la ultimele cuvinte ale prințului fu văzut că rămîne cu gura căscată.

— Dacă a făcut asta, spuse el lui Choisy, să fiu al dracului dacă nu-i iert toate păcatele.

În ce o privește, Aurore de Caylus se ridicase tremurînd, palidă, ca o fantomă. Cardinalul de Bissy fu obligat s-o sprijine. Stătea cu ochii ațintiți spre ușa pe care ieșise domnul de Peyrolles. Spaima și speranța i se oglindeau rînd pe rînd pe obraz. Își va vedea oare fiica ? Avertismentul găsit în cartea de rugăciuni la pagina psalmului *Miserere* anunța oare acest lucru ? I se spusese să vină. Venise. Își va putea apăra fiica ? Oricare ar fi primejdia necunoscută, inima ei bătea mai cu seamă de bucurie. Fiica ei ! Oh ! Cum i se va avînta inima spre ea, de la prima vedere ! Optsprezece ani de lacrimi plătite cu un singur surîs. Aștepta. Toată lumea aștepta ca și ea.

Peyrolles ieșise pe terasa ce dădea spre apartamentul prințului. Se înapoie curînd, ținînd-o de mînă pe dona Cruz. Gonzague îi ieși în întîmpinare. Nu se auzi decît un strigăt : „Cît e de frumoasă !“ Apoi, intrîndu-și în rol, complicii rostiră cu jumătate de glas cuvintele învățate : „Ce asemănare cu cei din familie !“

Dar s-a întîmplat că oamenii de bună-credință merseră mai departe decît cei plătiți. Cei doi președinți, mareșalul, cardinalul și toți ducii, privindu-le rînd pe rînd pe prințesă și pe dona Cruz, făcură această declarație spontană :

— Seamănă cu mama ei !

Era, așadar, un lucru de necontestat pentru ei, care aveau misiunea să judece, că doamna prințesă era mama

donei Cruz. Şi, totuşi, doamna prinţesă, schimbîndu-se din nou la faţă, îşi reluase aerul ei de nelinişte şi tulburare. Privea tînăra şi frumoasa fată, şi pe trăsăturile ei se întipărea un fel de spaimă.

Oh ! Nu astfel o visase pe fiica ei. Fata ei nu putea fi mai frumoasă, dar trebuia să arate altfel. Şi subita răceală pe care o simţea în suflet în clipa cînd toată inima ei ar fi trebuit să se avînte spre copilul regăsit, această lipsă de entuziasm o înspăimînta. Era oare o mamă rea ?

La această spaimă se adăuga o alta. Oare să fi fost trecutul acestei fermecătoare copile, ai cărei ochi străluceau îndrăzneţ, a cărei talie suplă avea unduiri stranii şi a cărei întreagă personalitate era marcată de acea amprentă graţioasă, prea graţioasă, pe care educaţia austeră din familie nu o dă de obicei moştenitoarelor unor duci ?

Chaverny, care-şi revenise complet din emoţia resimţită şi regreta foarte mult că îl crezuse pe Gonzague timp de un minut, Chaverny exprimă ideea prinţesei altfel, şi mai bine decît ar fi putut-o face ea însăşi.

— E adorabilă ! îi zise lui Choisy recunoscînd-o.

— Eşti cu adevărat amorezat ? întrebă Choisy.

— Am fost, răspunse micul marchiz, dar numele de Nevers o striveşte şi nu-i stă bine.

Frumoasele căşti ale cuirasierilor noştri ar sta rău pe capul unui ştrengar din Paris, vioi şi nestînjenit în gesturi. Există unele deghizări imposibile.

Gonzague nu văzuse acest lucru, dar Chaverny îl vedea : De ce ?

Fiindcă, mai întîi, Chaverny era francez şi Gonzague italian. Dintre toţi locuitorii globului, francezul este mai aproape de femeie în ce priveşte delicateţea şi simţul nuanţelor. Apoi, frumosul prinţ de Gonzague avea aproape cincizeci de ani, pe cînd Chaverny era foarte tînăr. Cu cît îmbătrîneşte, bărbatul devine mai puţin sensibil faţă de sexul frumos. Gonzague nu putea înţelege acest lucru şi nu-l putea remarca. Subtilitatea sa milaneză ţinea de diplomaţie, în nici un caz de spirit. Pentru a observa asemenea detalii trebuie să ai un simţ subtil, ca Aurore de Caylus, femeie şi mamă, sau să fii un pic miop şi să priveşti de foarte aproape, ca micul marchiz.

Între timp, îmbujorată, cu ochii plecaţi, cu surîsul pe buze, dona Cruz se afla în partea de jos a estradei. Doar

Chaverny și prințesa ghiceau efortul pe care-l făcea pentru a ține pleoapele închise. Avea o dorință atît de mare să vadă !

— Domnișoară de Nevers, îi zise Gonzague, du-te să-ți îmbrățișezi mama !

Dona Cruz avu un moment de sinceră bucurie. Elanul ei era sincer. În asta consta iscusința extraordinară a lui Gonzague, care nu-și alesese o artistă profesionistă pentru a îndeplini primul rol. Dona Cruz era de bună-credință. Privirea sa mîngîietoare se îndreptă de îndată spre aceea pe care o credea mama ei. Făcu un pas, și brațele i se deschiseră. Dar brațele îi căzură și pleoapele se plecară. Un gest rece al prințesei o țintui locului.

Revenită la neîncrederea, care înainte îi întrista singurătatea, răspunzînd la gîndul ce i-l inspirase înfățișarea donei Cruz, prințesa zise cu glas potolit :

— Ce ați făcut cu fiica lui Nevers ?

Apoi, ridicînd glasul, adăugă :

— Dumnezeu îmi este martor că am o inimă de mamă. Dar dacă fiica lui Nevers mi-ar reveni dezonorată de o singură pată, dacă ar uita doar un minut mîndria familiei ei, mi-aș acoperi obrazul cu un văl negru și aș spune : Nevers a murit cu totul.

„Drace ! gîndi Chaverny. Pariez pentru ce va urma."

În acel moment era singurul de părerea prințesei. Severitatea doamnei de Gonzague părea intempestivă și chiar denaturată. În timp ce vorbea, se auzi un mic zgomot la dreapta ei, ca și cum ușa vecină se deschidea încet îndărătul draperiei. Ea nu-i dădu atenție.

Gonzague răspundea, împreunîndu-și mîinile, ca și cum îndoiala ar fi fost un blestem.

— Vai ! Doamnă, doamnă ! Oare inima domniei-voastre a vorbit ? Domnișoara de Nevers, fiica voastră, doamnă, e mai pură decît îngerii.

În ochii sărmanei dona Cruz se vedea o lacrimă.

Cardinalul se aplecă spre Aurore de Caylus.

— Doar dacă aveți alte argumente precise, care pot fi recunoscute... începu el.

— Argumente ! întrerupse prințesa. Inima mi-a rămas rece, ochii uscați, brațele nemișcate, oare toate acestea nu sînt argumente ?

— Frumoasă doamnă, dacă nu aveți și alte argumente, în mod sincer nu pot combate opinia, fără îndoială unanimă, a consiliului.

Aurore de Caylus aruncă o privire sumbră în jur.

— Vedeți bine că nu m-am înșelat, zise cardinalul la urechea ducelui de Mortemart, are un grăunte de nebunie.

— Domnilor ! Domnilor ! exclamă prințesa. Oare m-ați și judecat ?

— Liniștiți-vă, doamnă, calmați-vă, replică președintele de Lamoignon. Toți cei ce se află în această incintă vă respectă și vă iubesc, cu toții și, în primul rînd, ilustrul prinț care v-a dat numele lui...

Prințesa plecă fruntea. Președintele de Lamoignon continuă, cu o nuanță de severitate în glas :

— Comportați-vă cum vă dictează conștiința, doamnă, și nu vă fie teamă de nimic. Tribunalul nostru nu are misiunea de a pedepsi. Eroarea nu este o crimă, ci o nenorocire. Rudele și prietenii vor avea milă de domnia-voastră dacă v-ați înșelat.

— M-am înșelat ! repetă prințesa fără să ridice capul. Da, da, am fost adeseori înșelată. Dar, dacă nu e nimeni aici să mă apere, mă voi apăra singură. Fiica mea trebuie să poarte cu ea dovada obîrșiei.

— Ce dovadă ? întrebă președintele de Lamoignon.

— Dovada pe care însuși domnul de Gonzague a indicat-o, foaia smulsă din registrul de nașteri al capelei castelului Caylus. Smulsă de propria mea mînă, domnilor ! adăugă ea ridicîndu-se.

— Iată ce doream să știu, gîndi Gonzague. Această dovadă, reluă el cu glas tare, fiica voastră o va avea, doamnă.

— Așadar nu o are ? exclamă Aurore de Caylus.

Un murmur prelung se ridică din adunare după această exclamație.

— Luați-mă de aici ! Luați-mă ! bolborosi înlăcrimată dona Cruz.

Ceva se zbătea în fundul inimii prințesei auzind vocea dezolată a acestei sărmane copile.

— Doamne, spuse ea ridicînd mîinile spre cer, Doamne, călăuzește-mă ! Ar fi o mare nenorocire și o crimă de neiertat să-mi resping copilul. Doamne, te implor din adîncul nenorocirii mele !

Deodată văzură iluminîndu-i-se obrazul, pe cînd trupul tresărea nestăpînit.

Îl întrebase pe Dumnezeu. Un glas pe care nimeni în afară de ea nu-l auzise, un glas misterios, care părea să răspundă la acest apel suprem, rosti în spatele draperiei cuvintele ce formau deviza lui Nevers :

— *Iată-mă !*

Prințesa se sprijini de brațul cardinalului, să nu cadă pe spate. Nu îndrăznea să se întoarcă. Glasul venea oare din cer ?

Gonzague se înșelă asupra cauzei acestei emoții subite. Voi să-i dea ultima lovitură.

— Doamnă, exclamă el, ați făcut apel la Atotputernicul. Dumnezeu vă răspunde. O văd și o simt. Îngerul păzitor e în domnia-voastră și combate sugestiile răului. Doamnă, nu respingeți fericirea după îndelungatele suferințe atît de nobil suportate. Doamnă, uitați mîna care vă dăruie această comoară. Nu cer nici o răsplată. Vă cer doar un lucru : priviți-vă copilul. Iat-o tremurînd, iat-o distrusă din pricina felului cum a fost întîmpinată de mama ei. Plecați urechea în interiorul domniei-voastre, și glasul inimii vă va răspunde.

Prințesa o privi pe dona Cruz. Și Gonzague continuă cu înflăcărare :

— Acum, cînd ați văzut-o, în numele lui Dumnezeu ! Vă întreb : nu este fiica dumneavoastră ?

Prințesa nu răspunse numaidecît. Fără să vrea, se întoarse pe jumătate spre draperie. Vocea, distinctă numai pentru ea, căci nimeni nu bănuia că vorbise cineva, pronunță acest singur cuvînt :

— *Nu !*

— Nu ! repetă prințesa cu putere.

Și privirea ei hotărîtă făcu înconjurul adunării. Nu-i mai era frică. Oricare ar fi fost acel misterios sfătuitor din spatele draperiei, avea încredere în el fiindcă îl combătea pe Gonzague. Și, dealtfel, îndeplinea tainica promisiune din cartea de rugăciuni : Spusese : „Iată-mă !“ Venea cu deviza lui Nevers.

În sală se încrucișau între timp mii de exclamații.

Indignarea lui Oriol și a celorlalți ca el nu cunoștea margini.

— Asta-i prea de tot ! zise Gonzague care potolea cu mîna zelul prea zgomotos al batalionului sacru. Răbdarea omenească are margini. Mă voi adresa pentru ultima dată doamnei prințese și îi voi spune : sînt necesare argumente temeinice, argumente grave și convingătoare pentru a respinge un adevăr de necontestat.

— Vai ! suspină bunul cardinal. Sînt propriile mele cuvinte ! Dar cînd femeile își pun ceva în cap...

— Aveți aceste argumente, doamnă ? întrebă Gonzague.

— *Da,* răspunse vocea misterioasă.

— Da, replică prințesa la rîndul ei.

Gonzague era livid, și buzele i se agitau nervos. Simțea că acolo, chiar în mijlocul acestei adunări convocate de el, exista o influență ostilă, dar de nedibuit. O simțea, dar o căuta zadarnic.

De cîteva minute, totul se schimbase în înfățișarea văduvei lui Nevers. Marmura se transformase în carne. Statuia trăia. De unde venea acest miracol ? Schimbarea se efectuase chiar în clipa în care prințesa, înnebunită de durere, invocase ajutorul lui Dumnezeu. Dar Gonzague nu credea deloc în Dumnezeu.

Își șterse sudoarea ce-i curgea pe frunte.

— Aveți așadar vești despre fiica dumneavoastră, doamnă ? întrebă el ascunzîndu-și cît putea mai bine îngrijorarea.

Prințesa păstră tăcere.

— Există impostori, continuă Gonzague. Averea lui Nevers e o pradă frumoasă. V-a fost prezentată vreo altă tînără fată ?

O nouă tăcere.

— Poate vi s-a spus, continuă Gonzague : „Asta e adevărata, a fost salvată, pusă la adăpost". Cu toții spun acest lucru !

Cei mai rafinați diplomați se lasă tîrîți în greșeală. Președintele de Lamoignon și ponderații săi asesori îl priveau acum cu mirare pe Gonzague.

— Ascunde-ți ghearele, om crud ! murmură Chaverny.

Cu siguranță că tăcerea misteriosului glas era foarte abilă. Atît timp cît nu vorbea, prințesa nu putea răspunde, și Gonzague, furios, își pierduse prudența. În mijlocul obrazului său palid se vedeau ochii arzători și sîngeroși.

— Este aici, pe undeva, continuă el printre dinții încleștați, gata să apară, cum vi s-a afirmat, nu-i așa, doamnă ? Este în viață ? Răspundeți, este în viață ?

Prințesa se rezemă cu o mînă de brațul fotoliului. Ar fi dat doi ani din viață pentru a ridica acea draperie în spatele căreia se afla oracolul de-acum înainte mut.

— Răspundeți ! Răspundeți ! strigă Gonzague.

Înșiși judecătorii repetau :

— Doamnă, răspundeți !

Aurore de Caylus asculta. Abia mai respira. Oh ! cît de mult întîrzia oracolul !

— Milă ! murmură ea în cele din urmă, întorcîndu-se pe jumătate.

Draperia se mișcă ușor.

— Cum ar putea răspunde ? spuneau între timp complicii.

— E în viață ? zise Aurore de Caylus interogînd oracolul cu o voce fără vlagă.

— *E în viață*, i se răspunse.

Se ridică radioasă, beată de fericire.

— Da, în viață, în viață ! strigă ea cu putere. Trăiește în pofida voastră și prin ajutorul Domnului !

Toată lumea se ridică, tulburată. Timp de o clipă, agitația ajunse la culme. Complicii vorbeau cu toții deodată și cereau dreptate. Comisarii regelui se consultau între ei.

— Cînd vă spuneam ! repeta cardinalul. Cînd vă spuneam, domnule duce ! Dar nu știm încă totul și începe să cred că doamna prințesă nu e deloc nebună !

În mijlocul confuziei generale, vocea de după tapiserie spuse :

— *Astă-seară, la balul regentului, vi se va spune deviza lui Nevers.*

— Și îmi voi vedea fiica ? bolborosi prințesa, gata să leșine.

Un zgomot slab, al unei uși care se închide, se auzi în spatele draperiei. Apoi nimic. Era și vremea. Curios ca o femeie și cuprins de o vagă bănuială, Chaverny se strecurase în spatele cardinalului de Bissy. Ridică brusc draperia : nu era nimeni, dar prințesa scoase un strigăt înăbușit. Era prea mult. Chaverny deschise ușa și se năpusti în coridor.

Coridorul era întunecos, căci se lăsa noaptea. Chaverny nu văzu nimic în afară de silueta micului cocoşat cu picioarele strîmbe, care dispărea la capătul coridorului, coborînd liniştit treptele.

Chaverny rămase pe gînduri.

— Vărul meu o fi vrut să facă vreo farsă urîtă diavolului, îşi spuse el, şi diavolul îşi ia revanşa !

În acest timp, după un semn al preşedintelui de Lamoignon, consilierii îşi reluară locul în sala de deliberare. Gonzague făcuse un mare efort să se stăpînească. În aparenţă era calm. Salută consiliul şi zise :

— Domnilor, aş roşi dacă aş adăuga vreun cuvînt. Hotăriţi, vă rog, între doamna prinţesă şi mine.

— Să deliberăm, strigară cîteva glasuri.

Domnul de Lamoignon se ridică şi îşi puse pălăria pe cap.

— Prinţe, zise el, după ce comisarii regali l-au ascultat pe domnul cardinal în numele doamnei prinţese, avizul lor este că nu e caz de judecată. Deoarece doamna de Gonzague ştie unde se află fiica ei, să o prezinte. Domnul de Gonzague va reprezenta pe aceea despre care zice că e moştenitoarea lui Nevers. Dovada scrisă, specificată de domnul prinţ, invocată de doamna prinţesă, acea pagină smulsă din registrul capelei Caylus, va fi produsă şi va înlesni hotărîrea noastră. În numele regelui, amînăm consiliul peste trei zile.

— Accept, răspunse prompt Gonzague cu amabilitate.

— Voi avea copila şi voi avea dovada, zise de asemenea prinţesa. Accept.

Comisarii regali ridicară imediat şedinţa.

— În ce te priveşte, sărmană copilă, spuse Gonzague donei Cruz predînd-o în mîinile lui Peyrolles, am făcut ce am putut. Acum, numai Dumnezeu îţi poate înapoia inima mamei tale !

Dona Cruz lăsă în jos voalul şi se îndepărtă. Dar, înainte de a trece pragul, se răzgîndi pe neaşteptate. Se avîntă spre prinţesă :

— Doamnă ! exclamă ea luîndu-i mîna pe care o sărută. Dacă sînteţi sau nu mama mea, oricum, vă respect şi vă iubesc !

Prinţesa zîmbi şi îi atinse uşor fruntea cu buzele.

— Copilă, tu nu ești complice, am înțeles acest lucru. Nu sînt supărată. Și eu te iubesc.

Peyrolles o luă cu sine pe dona Cruz. Toată mulțimea nobilă care umpluse hemiciclul dispăru. Începea să se întunece. După ce îi însoți pînă la ieșire pe comisarii regali, Gonzague se înapoie, în clipa cînd contesa era pe cale să iasă, înconjurată de cameristele ei.

La un gest imperios făcut de prinț, ele se îndepărtară. Gonzague se apropie de prințesă și, cu aerele sale de mare curtoazie, care nu-l părăseau niciodată, se aplecă pînă la mîna ei pentru a o săruta.

— Doamnă, îi zise el apoi cu un ton ușuratic, așadar a fost declarat războiul între noi ?

— Nu am intenția să atac, domnule, răspunse Aurore de Caylus. Mă apăr.

— Vreau să vă cruț o inutilă oboseală într-o convorbire particulară, reluă Gonzague, care își dădea osteneala să ascundă sub indiferența lui politicoasă furia din inimă. Așadar, aveți protectori misterioși, doamnă ?

— Am bunătatea cerului, domnule, care este sprijinul mamelor.

Gonzague zîmbi.

— Giraud, zise prințesa către Madeleine, poruncește să mi se pregătească litiera.

— Se face astăzi slujbă religioasă de seară la parohia Saint-Magloire ? întrebă mirat Gonzague.

— Nu știu, domnule, răspunse prințesa cu calm. Nu mă duc la Saint-Magloire astă-seară. Veți avea fericirea să-mi vedeți bijuteriile.

— Diamantele dumneavoastră, doamnă ! zise prințul cu ironie. Curtea, care vă regretă de atîta vreme, va avea în sfîrșit bucuria de a vă revedea ?

— Merg la balul regentului astă-seară, zise ea.

De data asta Gonzague rămase uluit.

— Domnia-voastră ! se bîlbîi el. Domnia-voastră ! Luă o atitudine atît de mîndră, încît Gonzague își plecă ochii fără voia lui.

— Da ! răspunse ea.

Și, trecînd înaintea însoțitoarelor pentru a ieși, spuse :

— Doliul meu s-a sfîrșit începînd de azi, domnule prinț. Faceți ce vreți împotriva mea, nu mai mi-e teamă de domnia-voastră.

XI. — UNDE COCOȘATUL SE FACE INVITAT LA BALUL DE LA CURTE

Gonzague rămase o clipă nemișcat privindu-și soția care traversa galeria pentru a se înapoia în apartament.

— Parcă a reînviat ! gîndi el. Totuși, am jucat bine această comedie. De ce am pierdut-o ? Desigur, există un dedesubt. Gonzague, n-ai văzut totul, e ceva care îți scapă...

Începu să umble prin cameră cu pași mari.

— În orice caz, reluă el șirul gîndurilor, nu am de pierdut nici o clipă. Ce vrea să facă la balul de la Palais-Royal ? Să vorbească domnului regent ? Cu siguranță că știe unde se află fiica ei. Și eu știu, se întrerupse el deschizînd carnețelul. Cel puțin de astă dată norocul m-a ajutat.

Apăsă pe o sonerie și zise servitorului care sosi alergînd :

— Domnul de Peyrolles ! Să vină imediat domnul de Peyrolles.

Servitorul ieși. Gonzague își reluă plimbarea solitară și, revenind la prima idee, zise :

— Are un ajutor nou. Cineva era ascuns în spatele draperiei.

— Prințe, strigă Peyrolles intrînd, pot să vă vorbesc în sfîrșit ! Vești proaste ! Plecînd, cardinalul de Bissy spunea împuterniciților regali : „În afacerea asta e ceva putred, vreun mister nelegiuit..."

— Lasă-l pe cardinal să spună, zise Gonzague.

— Dona Cruz e revoltată. A fost obligată să joace un rol nedemn, zice ea. Vrea să părăsească Parisul.

— Las-o în pace pe dona Cruz și încearcă să mă asculți.

— Nu înainte de a vă informa ceea ce se petrece. Lagardère e la Paris.

— Ei și ! Bănuiam eu. De cînd ?

— Cel puțin de ieri.

— Înseamnă că prințesa l-a văzut, gîndi Gonzague. Apoi adăugă :

— De unde știi ?

Peyrolles coborî glasul și răspunse :

— Saldagne şi Faënza sînt morţi.

Era neîndoios că domnul de Gonzague nu se aştepta deloc la acest lucru. Muşchii feţei îi tresăriră şi avu un fel de ameţeală. Totul a durat doar o secundă. Cînd Peyrolles îşi ridică ochii spre el, îşi revenise.

— Doi dintr-o singură lovitură ! zise el. Omul ăsta e un adevărat diavol.

Peyrolles tremura.

— Şi unde au fost găsite cadavrele ? întrebă Gonzague.

— În străduţa care se întinde de-a lungul grădinii căsuţei dumneavoastră.

— Împreună ?

— Saldagne lîngă poartă, Faënza la cincisprezece paşi mai departe. Saldagne a murit de un vîrf de spadă...

— Aici, nu-i aşa ? spuse Gonzague punînd degetele între sprîncene.

Peyrolles făcu acelaşi gest şi repetă :

— Aici ! Faënza a căzut, izbit în acelaşi loc şi de aceeaşi lovitură.

— Şi nici o altă rană ?

— Nici una. Lovitura lui Nevers este întotdeauna mortală.

Gonzague îşi potrivea dantelele jaboului în faţa unei oglinzi.

— Bine, zise el, pe domnul cavaler de Lagardère l-am înscris de două ori pe răboj. Sînt mulţumit că e la Paris. O să punem mîna pe el.

— Funia care-l va sugruma... începu Peyrolles.

— Nu e încă toarsă, nu-i aşa ? Eu cred că da. Pentru numele lui Dumnezeu ! Gîndeşte-te totuşi, Peyrolles, e momentul prielnic ! Dintre cei ce se plimbau pe clar de lună în şanţurile lui Caylus n-am rămas decît patru.

— Da, zise factotumul înfiorîndu-se : momentul e prielnic.

— Doi inşi daţi gata, reluă Gonzague strîngîndu-şi centironul în cataramă. Noi doi şi, pe de altă parte, cei doi nenorociţi...

— Cocardasse şi Passepoil ! întrerupse Peyrolles. Se tem de Lagardère.

— Ca şi tine. Cu toate acestea, n-avem de-ales. Du-te de-i caută ! Du-te !

Domnul de Peyrolles se îndreptă spre bucătării.

Gonzague gîndea :

— Spuneam că trebuie să acționăm imediat. Iată o noapte în care se vor întîmpla lucruri stranii !

— Repede ! zise Peyrolles intrînd în oficiu. Monseniorul are nevoie de voi.

Cocordasse și Passepoil mîncaseră de la prînz pînă se înserase. Aveau două stomacuri nesătule. Cocardasse era roșu ca restul vinului uitat în pahar. Passepoil avea obrazul alb ca varul. Sticla cu vin produce acest dublu rezultat, după temperamentul băutorilor. Dar, în ceea ce privește urechile, vinul nu acționează în două feluri : Cocardasse și Passepoil nu erau mai rezistenți unul ca celălalt după băutură.

Dealtfel, trecuse vremea să fie umili. Fuseseră îmbrăcați cu haine noi, din cap pînă în picioare. Purtau cizme superbe, cumpărate de ocazie, și pălării de fetru care nu fuseseră renovate fiecare decît de trei ori. Pantalonii și tunicile erau demne de aceste accesorii strălucitoare.

— Ia spune, prietene ! zise Cocardasse. Cred că netrebnicul ăsta ni se adresează nouă.

— Dacă aș gîndi că pramatia asta... ripostă blîndul Amable ridicînd o cană cu amîndouă mîinile.

— Fii calm, iubițelule, reluă gasconul, ți-l dau, dar atenție ! Nu-i strica fața.

Îl prinse de o ureche pe domnul de Peyrolles și-l trimise învîrtindu-se lui Passepoil. Acesta îl prinse de cealaltă ureche și-l trimise înapoi fostului său patron. Domnul de Peyrolles făcu această călătorie de două sau de trei ori, apoi Cocardasse-junior îi spuse, cu gravitatea proprie scandalagiului :

— Drăguțule, mi se pare că ai uitat pentru o clipă că ai de-a face cu gentilomi ! Încearcă măcar de-acum înainte să-ți amintești !

— Așa-i ! accentuă normandul, după vechiul său obicei.

Apoi se ridicară amîndoi, în timp ce domnul de Peyrolles își repara pe cît putea dezordinea costumului.

— Ticăloșii sînt beți turtă, bombăni el.

— Ia ascultă ! zise Cocardasse. Mi se pare că amărîtul ăsta a vorbit !

— Parcă așa ceva, reluă Passepoil.

Inaintară amîndoi, unul la dreapta, celălalt la stînga, pentru a-l înhăța din nou de urechi pe omul de încredere, dar acesta o luă prudent la fugă și se duse să-l întîlnească pe Gonzague fără să se laude cu cele întîmplate. Gonzague îi porunci să nu pomenească nici o vorbă celor doi bravi prieteni de sfîrșitul nefericit pe care îl avuseseră Saldagne și Faënza. Era inutil, căci domnul de Peyrolles nu avea nici o dorință să intre în vorbă cu Cocardasse și Passepoil.

O clipă mai tîrziu sosirea lor era anunțată de un zăngănit îngrozitor de fiare. Aveau pălăria pe-o ureche, pantalonii șleampăți, cămașa pătată de vin : pe scurt, o ținută de adevărați cuțitari. Intrară, dîndu-și ifose, cu mantia ridicată de spadă : Cocardasse, veșnic semeț, Passepoil veșnic stîngaci și de o urîțenie fără cusur.

— Salut, amice, zise gasconul cu accent provensal, și mulțumesc, monseniore.

— Ajunge ! zise Gonzague privindu-i pe sub sprîncene.

Rămaseră pe dată nemișcați. Omul care plătește își poate permite orice cu asemenea viteji.

— Stați bine pe picioare ? întrebă Gonzague.

— Am băut doar un pahar de vin în sănătatea monseniorului, răspunse cu nerușinare Cocardasse. În ce privește sobrietatea, nu cunosc unul mai grozav ca mine...

— Adevăr grăiește, rosti cu timiditate Passepoil, căci îl întrec, n-am băut decît apă înroșită.

— Amice, zise Cocardasse privindu-l cu severitate, ai băut cît mine, nici mai mult, nici mai puțin. Nu-ți fie teamă ! Te poftesc să nu mai falsifici adevărul în fața mea, minciuna mă îmbolnăvește !

— Spadele voastre mai sînt la fel de bune ? întrebă Gonzague.

— Chiar mai bune, replică gasconul.

— Și numai în serviciul monseniorului, adăugă normandul făcînd o reverență.

— Atunci e bine, zise Gonzague.

Și le întoarse spatele, în timp ce prietenii noștri îl salutau pe la spate.

— Ai văzut, netrebnicule, murmură Cocardasse, știe să vorbească adevăraților spadasini !

Gonzague făcuse semn lui Peyrolles să se apropie. Amîndoi se îndepărtară în fundul sălii, aproape de ușa de ieșire. Gonzague rupsese adineauri pagina din car-

netul unde avea notate informațiile date de dona Cruz. În clipa cînd întindea foaia omului său de încredere, bizarul obraz al cocoșatului se arătă în spatele ușii întredeschise. Nimeni nu-l vedea și o știa bine, deoarece ochii săi străluceau de o inteligență extraordinară și întreaga fizionomie își schimbase aspectul. La vederea lui Gonzague, suflet osîndit muncilor iadului, stînd de vorbă, la doi pași de el, cocoșatul se dădu înapoi cu repeziciune, apoi își lipi urechea de crăpătura ușii.

Iată ce auzi mai întîi : Peyrolles silabisea cu greutate cuvintele scrise cu creionul de stăpînul său.

— Strada Chantre, zicea el, o tînără fată numită Aurore...

V-ați fi speriat de expresia pe care o căpătă obrazul cocoșatului. O flacără întunecată i se aprinse în ochi :

„Știe asta ! gîndi el. Cum de a aflat ?"

— Înțelegi ? zise Gonzague.

— Da, înțeleg, răspunse Peyrolles. Asta zic și eu noroc !

— Oamenii de rangul meu au steaua lor, reluă domnul de Gonzague.

— Unde o vom duce pe tînăra fată ?

— La pavilionul donei Cruz.

Cocoșatul se lovi peste frunte :

— Gitana ! murmură el. Dar cum de-a aflat adresa ?

— Va trebui doar să o răpim ? spunea în acea clipă Peyrolles.

— Fără vîlvă, răspunse iute Gonzague. Nu ne putem îngădui să intrăm în buclucuri. Cu șiretenie și îndemînare ! E marea ta calitate, prietene Peyrolles. Nu m-aș fi adresat ție dacă ar fi trebuit date sau primite lovituri. Omul nostru locuiește cu siguranță acolo, fac prinsoare.

— Lagardère ! murmură omul cu spaimă neascunsă.

— Nu trebuie să dai cu ochii de fanfaronul ăsta. Primul lucru este să aflăm dacă e absent, și aș paria că lipsește de acasă la ora asta.

— Pe vremuri, îi plăcea să bea.

— Dacă nu-i acasă, iată un plan foarte simplu : vei lua această invitație...

Gonzague puse în mîna ajutorului său una din cele două invitații la balul regentului, rezervate pentru Saldagne și Faënza.

— Îți vei procura, continuă el, o toaletă de bal strălucitoare și elegantă, asemănătoare aceleia comandată de mine pentru dona Cruz. Vei avea gata pregătită o litieră în apropierea străzii Chantre și te vei prezenta la tînăra fată în numele lui Lagardère însuși.

— Înseamnă să-mi risc viața, zise domnul de Peyrolles.

— Fii cuminte ! Cînd va vedea rochia și bijuteriile va înnebuni. Nu vei avea de spus decît un cuvînt : „Lagardère vă trimite această invitație și vă așteaptă."

— Slabă soluție ! zise o voce pițigăiată între ei doi. Tînăra nu se va clinti din loc.

Peyrolles sări într-o parte, Gonzague puse mîna pe sabie.

— Nu-ți fie teamă ! zise de departe Cocardasse. Privește, frate Passepoil, ia te uită la omulețul ăla !

— Ah ! răspunse Passepoil. Dacă aș fi fost nedreptățit de soartă ca ăsta și dacă ar fi trebuit să renunț la speranța de a plăcea femeilor, mi-aș fi luat viața.

Peyrolles începu să rîdă, ca toți poltronii care au trecut printr-o mare spaimă.

— Esop al II-lea, zis Iona ! exclamă el.

— Din nou făptura asta ! spuse Gonzague cu bună dispoziție. Crezi că dacă ai închiriat cușca cîinelui meu ai dreptul să te plimbi și prin palatul meu ? Ce cauți aici ?

— Și dumneavoastră, întrebă cu obrăznicie cocoșatul, ce urmează să căutați acolo ?

Era un adversar pe măsura lui Peyrolles.

— Ascultă, Esop ! zise el protăpindu-se în fața lui. O să te învățăm minte pe loc în ce primejdie intri cînd nu ești prevăzător și te amesteci în treburile altora !

Gonzague își aruncase privirea înspre cei doi bravi. Cu atît mai rău pentru Esop al II-lea, zis Iona, dacă își permite să asculte pe la uși ! Dar, în acest moment, atenția lui Gonzague fu abătută de comportarea bizară și cu adevărat îndrăzneață a omulețului, care luă fără etichetă din mîinile lui Peyrolles invitația ce tocmai îi fusese încredințată.

— Ce faci, caraghiosule ? exclamă Gonzague.

Cocoșatul își scotea cu calm din buzunar penele și călimara.

— E nebun ! zise Peyrolles.

— Nu tocmai ! Nu tocmai ! zise Esop al II-lea, care puse un genunchi jos și se instală cît putu mai comod pentru a scrie.

— Citiți ! spuse el cu un accent de triumf, ridicîndu-se.

Întinse hîrtia lui Gonzague. Acesta citi :

Copilă dragă, toate aceste podoabe sînt trimise de mine. Am vrut să-ți fac o surpriză. Fă-te frumoasă. O litieră și doi lachei vor veni din partea mea să te conducă la bal, unde te voi aștepta.

HENRI DE LAGARDÈRE

Cocardasse-junior și fratele Passepoil, așezați prea departe pentru a auzi, urmăreau această scenă din priviri și nu înțelegeau nimic.

— Sfinte Dumnezeule ! zise gasconul. Monseniorul pare un om care are orbul găinilor !

— Dar micul cocoșat ! răspunse prompt normandul. Privește-i chipul ! Susțin și-acum, ca și data trecută, că am mai văzut ochii ăștia pe undeva.

Cocardasse ridică din umeri și zise :

— Nu mă ocup decît de oameni înalți de la un metru optzeci și cinci în sus.

— Nu am decît un metru optzeci, observă cu reproș Passepoil.

Cocardasse-junior îi întinse mîna și rosti aceste cuvinte binevoitoare :

— Odată pentru totdeauna, iubițelule, amintește-ți că ești în afara aprecierii mele. Prietene, pe bunul Dumnezeu, este un cristal prin care te văd în alb, în roz și mai dolofan decît Cupidon, unicul fiu al Venerei cea ieșită din spuma mării.

Recunoscător, Passepoil strînse mîna ce i se întindea.

Era adevărat. Gonzague avea aerul unui om uluit peste măsură. Îl privea pe Esop al II-lea, zis Iona, cu un fel de spaimă.

— Ce vrea să însemne asta ? murmură el.

— Vrea să spună, răspunse blajin cocoșatul, că tînăra va căpăta încredere în baza celor scrise.

— Așadar ai ghicit intenția noastră ?

— Am înțeles că vreți fata.

— Știi ce riști cînd surprinzi anumite secrete ?

— Riști să cîștigi mult, răspunse cocoșatul frecîndu-și mîinile.

Gonzague și Peyrolles schimbară o privire.

— Dar scrisul ?... zise Gonzague cu glas scăzut.

— Am și eu micile mele talente, reluă Esop al II-lea. Vă garantez că imitarea e perfectă. Atunci cînd ajung să cunosc o singură dată scrisul unui om...

— Măi-măi ! Asta te poate duce departe ! Și omul ?

— Oh ! Omul, întrerupse cocoșatul rîzînd. El e prea mare și eu prea mic. Nu-l pot reproduce.

— Îl cunoști ?

— Destul de bine.

— Cum l-ai cunoscut ?

— Relații de afaceri.

— Ne poți da unele informații ?

— Una singură : a ucis doi oameni. Va mai ucide doi mîine.

Peyrolles tremura din cap pînă în picioare.

Gonzague zise :

— Am niște temnițe solide în pivnițele palatului meu !

Cocoșatul nu luă în seamă aerul lui amenințător și răspunse :

— Spațiu pierdut ! Faceți din ele beciuri și le veți închiria podgorenilor.

— Mi se pare că ești spion.

— Argument neconvingător ! Omul în cauză n-are nici o para chioară, și dumneavoastră sînteți milionar. Vreți să vi-l predau ?

Gonzague deschise ochii mari.

— Dați-mi cartonașul, reluă Esop al II-lea, arătînd ultima invitație pe care Gonzague o mai ținea încă în mînă.

— Ce ai să faci cu ea ?

— Am s-o folosesc bine. O voi da omului, și omul își va ține promisiunea pe care o fac aici în numele lui. Se va duce la balul domnului regent.

— Trăiască Ăl de Sus, amice ! exclamă Gonzague. Ești un ticălos infernal !

— Oh ! Oh ! făcu cocoșatul cu modestie. Sînt alții mai ticăloși decît mine.

— De unde vine zelul cu care vrei să mă slujești ?

— Așa sînt eu, foarte devotat acelor care-mi plac.
— Și am șanse de a-ți plăcea ?
— Mult.
— Și pentru a-mi dovedi mai vîrtos devotamentul tău ai plătit zece mii de galbeni ?
— Cușca ? întrerupse cocoșatul. În nici un caz, vă rog ! Speculă, afacere de aur !...
Apoi adăugă rînjind :
— Cocoșatul a murit, trăiască cocoșatul ! Esop I a cîștigat un milion și jumătate sub o umbrelă veche. Eu, cel puțin, am un birou de notar.
Gonzague făcu semn lui Cocardasse și Passepoil, care se apropiară, zăngănind spadele vechi.
— Cine sînt ăștia ? întrebă Iona.
— Oamenii care te vor însoți, dacă accept serviciile tale.
Cocoșatul salută ceremonios.
— Oamenii dumneavoastră credincioși, zise el. În acest caz renunțați la serviciile mele. Respectabilii mei domni, adăugă el adresîndu-se celor doi viteji, nu vă obosiți să vă scoateți vechiturile, fiindcă nu-mi veți ține tovărășie.
— Totuși... zise Gonzague cu un aer amenințător.
— Nu există nici un totuși. Drace ! Cunoașteți la fel de bine ca și mine omul. E repezit, e repezit la culme. S-ar putea spune chiar brutal. Dacă ar vedea în urma mea mutrele astea bune de spînzurătoare...
— Vai de păcatele noastre ! zise indignat Cocardasse.
— Poate fi cineva mai lipsit de politețe ? adăugă fratele Passepoil.
— Pretind să acționez singur sau nu acționez deloc, termină Esop al II-lea pe un ton peremptoriu.
Gonzague și Peyrolles se sfătuiau.
— Ții deci la cocoașa ta ? zise primul luîndu-l peste picior.
Cocoșatul salută și răspunse :
— La fel cum țin acești bravi la fiarele lor ruginite. E unealta cu care îmi cîștig pîinea.
— Cine-mi răspunde de tine ? rosti Gonzague țintuindu-l cu privirea. Mă auzi : slujește-mă cu credință și vei fi răsplătit. Altfel...

— Nu-şi termină fraza şi îi dădu invitaţia. Cocoşatul o luă şi se îndreptă spre uşă de-a-ndaratelea. Saluta din trei în trei paşi şi zicea :

— Încrederea monseniorului mă onorează. Monseniorul va auzi vorbindu-se despre mine în această noapte.

Şi cum, la un semn ascuns al lui Gonzague, Cocardasse şi Passepoil se pregăteau să-l însoţească, spuse mai departe :

— Uşurel, uşurel ! Cum stăm cu convenţia noastră ?

Îi dădu la o parte pe Cocardasse şi Passepoil cu o mînă pe care amîndoi n-ar fi crezut-o atît de viguroasă, făcu o ultimă plecăciune adîncă şi trecu pragul. Le trînti uşa în nas.

Cînd se luară după urma lui, coridorul era gol.

— Repede, zise domnul de Gonzague adresîndu-se lui Peyrolles. Casa din strada Chantre să fie înconjurată într-o jumătate de oră. Restul, rămîne cum am stabilit.

Cocoşatul mergea cu paşi mărunţi pe strada Quincampoix, pustie la această oră.

— Valorile morale sînt în scădere, murmură el. Al dracului să fiu dacă ştiam de unde să iau invitaţiile şi toaleta de bal !

I. — CASA CU DOUĂ INTRĂRI

Ne aflăm în vechea și îngusta stradă Chantre, care odinioară mărginea intrarea la Palais-Royal. Erau trei străduțe care duceau din strada Saint-Honoré spre Luvru : strada Pierre Lescot, strada Bibliotecii și strada Chantre. Toate trei întunecoase, umede, bîntuite de stafii. Toate trei batjocorind splendorile Parisului, mirat că nu poate să vindece această plagă rușinoasă care-i făcea o pată în plin obraz. Din timp în timp, mai ales în zilele noastre, se auzea spunîndu-se : „Acolo a fost comisă o crimă, în adîncurile acestei nopți pe care nici soarele însuși nu o străpunge decît în zilele frumoase de vară." Cînd era vorba de o preoteasă a zeiței Venus omorîtă de niște tîlhari cu chef, cînd era vorba de vreun biet burghez din provincie, al cărui cadavru era găsit țeapăn într-un zid vechi. Toate astea provocau groază și silă. Mirosul scîrbos al tripourilor ajungea pînă sub ferestrele încîntătorului palat, reședință a cardinalilor, prinților și regilor. Dar moralitatea palatului însuși durează oare de multă vreme ? Oare părinții noștri nu ne-au povestit ce se petrecea prin galeriile de lemn și prin galeriile de piatră ale palatului ?

Acum, Palais-Royal este un pătrat onest de zidărie. Coridoarele de lemn nu mai există. Celelalte coridoare alcătuiesc promenada cea mai pașnică din lume. Parizienii nu vin aici niciodată. În schimb își dau întîlnire toate mărimile departamentelor. Dar în restaurantele cu preț fix, care abundă la etajele superioare, unchii lui Quimper sau ale lui Carpentras se complac încă în a-și aminti moravurile ciudate din acel Palais-Royal de pe vremea Imperiului și a Restaurației. Le lasă gura apă acestor cumetri, pe cînd nepoatele timide devorează somptuosul festin de doi franci, prefăcîndu-se că nu trag cu urechea.

Acum, chiar pe locul unde curgeau cele trei pîraie noroioase numite Chantre, Pierre Lescot și Biblioteca, o imensă clădire, care poftește Europa să ia loc la masa lui cu o mie de tacîmuri, își întinde cele patru fațade spre piața Palais-Royal, spre strada Saint-Honoré îndreptată, spre strada Coq lărgită, spre strada Rivoli alungită. De la ferestrele acestui palat se vede noul Luvru, fiu legitim și care seamănă cu vechiul Luvru. Lumina și aerul se împrăștie în voie peste tot : noroiul s-a dus nu se știe unde : tripourile au dispărut ; lepra hidoasă, tămăduită pe neașteptate, n-a lăsat nici o urmă. Dar unde oare locuiesc în prezent briganzii și femeile lor ?

În veacul al XVIII-lea, aceste trei străzi pe care le-am stigmatizat cu dispreț erau destul de urîte, dar nu erau mai înguste și nici mai murdare ca marea stradă Saint-Honoré, vecina lor. Pe trotuarul lor prost pavat se aflau cîteva portaluri frumoase : palate nobile, ici și colo, printre cocioabe.

Locuitorii acestor străzi se asemănau cu aceia ce trăiau la răspîntiile vecine : în general mici burghezi, revînzători de mărunțișuri sau dintr-aceia ce taie paie la cîini. Dar puteai întîlni în Paris locuri mult mai urîte.

La colțul străzii Chantre cu strada Saint-Honoré se afla o casă cu aspect modest, curățică și aproape nouă. Intrarea era în strada Chantre : o mică poartă boltită din pragul căreia ajungeai la un peron cu trei trepte. De cîteva zile, casa era ocupată de o tînără familie, a cărei purtare îi intriga destul de mult pe vecinii curioși. Un bărbat tînăr, dacă ne referim cel puțin la frumusețea juvenilă a obrazului, la privirea focoasă, la bogăția părului blond încadrînd o frunte destinsă și pură. Se numea meșterul Louis și cizela gărzi de săbii. Împreună cu el locuia o fată foarte tînără, frumoasă și blîndă ca îngerii, dar al cărei nume nu-l știa nimeni. Au fost auziți vorbind. Nu se tutuiau și trăiau ca soț și soție. Aveau drept servitor o femeie bătrînă, care nu vorbea niciodată, și un băiețel între șaisprezece și șaptesprezece ani, care făcea tot ce putea să fie discret. Tînăra nu ieșea niciodată, încît putea fi crezută prizonieră, dacă la orice oră nu s-ar fi auzit vocea ei cristalină și frumoasă care intona imnuri religioase sau cîntece.

În schimb, meșterul Louis ieșea foarte des și se înapoia tîrziu noaptea. În aceste ocazii nu intra pe ușa cu peron

Casa avea două intrări : a doua era pe scara proprietății vecine. Pe acolo se înapoia meșterul Louis în casa lui.

De cînd locuiau în această casă, nici un străin nu le trecuse pragul, în afara unui cocoșat mic, cu obrazul blînd și serios, care intra și ieșea întotdeauna pe scară, niciodată pe peron, fără să vorbească cu nimeni. Era fără îndoială o cunoștință de-a meșterului Louis. Curioșii nu l-au zărit niciodată în încăperea joasă unde stătea tînăra împreună cu femeia bătrînă și băiețelul. Înainte de sosirea acestei familii, nimeni nu-și amintea să-l fi întîlnit pe cocoșat prin cartier. De asemenea, cei curioși erau aproape la fel de intrigați de el ca și de meșterul Louis, frumosul și taciturnul care sculpta ornamente în metal. Seara, cînd micii burghezi din vecinătate stăteau de vorbă în fața porților lor, după ce isprăveau munca, erau siguri că noii locatari ai casei stăteau de vorbă împreună cu cocoșatul. Cine erau ? De unde veneau ? Și la ce oră misterioasă meșterul Louis, care avea mîinile atît de albe, sculpta mînerele de săbii ?

Casa era împărțită astfel : o mare sală joasă și mica bucătărie la dreapta, dădeau spre curte, și ferestrele de la odaia tinerei se deschideau spre strada Saint-Honoré ; în bucătărie, două chițimii scunde, sub tavan, una pentru bătrîna Françoise Berrichon, cealaltă pentru nepotul ei, Jean-Marie Berrichon. Tot parterul nu avea decît o singură ieșire : ușa peronului. Dar în fundul sălii, aproape de bucătărie, era sprijinită de zid o scară în spirală care urca la etaj. Acest etaj era compus din două încăperi. Odaia meșterului Louis, care se deschidea spre scară, și alta care nu avea nici ieșire și nici o destinație cunoscută. Această a doua cameră era tot timpul închisă cu cheia. Nici bătrîna Françoise, nici Berrichon, nici chiar încîntătoarea fată nu obținuseră permisiunea de a intra. În această privință, meșterul Louis, cel mai bun dintre oameni, se arăta de o severitate neînduplecată.

Totuși, tînăra ar fi vrut să știe ce se ascunde în spatele ușii închise. Françoise Berrichon murea de curiozitate, cu toate că era o femeie discretă și bănuitoare. În ce-l privește pe micul Jean-Marie, și-ar fi dat două degete de la mînă doar să privească pe gaura cheii. Dar broasca avea în spate o plăcuță, care astupa vederea. O singură ființă

omenească împărțea, în privința acestei camere, secretul atît de bine păstrat de meșterul Louis : cocoșatul. Acesta fu văzut intrînd și ieșind din această încăpere. Dar, cum tot ce se raporta la acest mister trebuia să fie inexplicabil și bizar, de fiece dată cînd cocoșatul intra în cameră, era văzut ieșind imediat meșterul Louis. Și, invers, după intrarea meșterului Louis, uneori ieșea imediat cocoșatul. Nimeni nu-i văzuse vreodată împreună pe cei doi prieteni inseparabili.

Printre vecinii curioși se afla un poet, care locuia bine-înțeles la ultimul etaj al clădirii. Poetul acesta, după ce-și frămîntă creierii, le povesti cumetrelor din strada Chantre că, la Roma, vestalele aveau misiunea să întrețină un foc sacru care nu trebuia să se stingă niciodată. În consecință, după spusele poetului, aceste demoazele se înlocuiau reciproc : cînd una veghea asupra focului, cealaltă își vedea de treburile ei. Cocoșatul și meșterul Louis trebuie să fi făcut între ei vreun pact analog. Acolo, sus, se afla ceva care nu putea fi părăsit nici o clipă. Meșterul Louis și cocoșatul stătea de pază pe rînd pe lîngă acest ceva. Versiunea poetului avu succes. Trecea drept cam nebun. De acum încolo fu privit ca un idiot desăvîrșit. Dar nimeni nu găsi o explicație mai bună ca a lui.

Chiar în ziua cînd avea loc în palatul domnului de Gonzague acea adunare de familie solemnă, tînăra care se ocupa de gospodăria meșterului Louis se afla singură, pe înserate, în cămăruța ei foarte simplă, unde fiecare obiect era curat și așezat la locul potrivit. Patul, din lemn de cireș, era învăluit în perdele de percal albe ca zăpada. Între perete și pat atîrna un mic agheasmator, încoronat de două crengi de merișor. Cîteva cărți de rugăciuni pe rafturi, un război de brodat, scaune, o ghitară pe unul dintre ele, o pasăre mititică într-o cușcă lîngă fereastră, acestea erau obiectele care mobilau sau împodobeau umila și grațioasa cămăruță. Am uitat totuși să vă spunem că se mai afla o masă rotundă și, pe ea, cîteva foi de hîrtie împrăștiate. Tînăra tocmai scria ceva.

Știți și dumneavoastră cum abuzează de ochii lor tinerele nebune ! Lăsînd să alerge acul sau pana multă vreme după ce s-a întunecat. Aproape se întunecase de-a binelea și tînăra continua să scrie.

Ultimele raze de lumină intrate pe fereastra cu perdeaua ridicată îi luminau din plin obrazul, și putem spune cel puțin cum era făcută. Avea o față ce părea că rîdea tot timpul, era o tînără blîndă, care răspîndește veselie în jurul ei, încît face fericită o familie întreagă. Fiecare trăsătură a feței părea făcută pentru a plăcea. Fruntea de copil, nasul cu frumoase nări trandafirii, zîmbetul ce dezvelea două șiraguri de perle. Dar ochii ei visau, ochi mari, de un albastru închis, ale căror gene păreau un franj lung de mătase. Fără privirea gînditoare a frumoșilor ei ochi, abia de i-ai fi dat vîrsta iubirii. Era înaltă, cu o talie cam prea subțire. Cînd nimeni nu o observa, atitudinile ei căpătau o melancolie castă și fermecătoare.

Expresia generală a chipului ei era blîndețea. Dar, sub arcul sprîncenelor negre, desenate îndrăzneț, avea în pupilă o sclipire de mîndrie calmă și curajoasă. Părul, de asemenea negru, avea luciri arămii ; părul lung și bogat, atît de lung încît s-ar fi spus uneori că îi înclina capul sub greutatea lui, unduia în bucle mari pe gît și pe umeri, făcînd adorabilei ei frumuseți un cadru și o aureolă.

Există unele femei care trebuie iubite cu foc doar o singură zi. Există altele care sînt îndrăgite multă vreme cu o tandrețe potolită. Fata asta trebuia să fie iubită cu patimă și pentru totdeauna. Era un înger, dar mai ales femeie.

Numele fetei, pe care vecinii nu-l cunoșteau și pe care doamna Françoise și Jean-Marie Berrichon nu aveau voie să-l rostească de cînd sosiseră la Paris, era Aurore. Nume pretențios și ridicol pentru o frumoasă domnișoară de lume, nume grotesc pentru o fată cu mîinile roșii sau pentru o cumătră al cărei glas tremură, nume încîntător pentru acelea care îl pot împleti, ca o floare în plus, în diadema lor de scumpă poezie. Numele sînt ca podoabele : îi strivesc pe unii și îi înalță pe alții.

Era singură în odaie. Cînd umbra crepusculului îi ascunse capătul penei, încetă să mai scrie și începu să viseze. Miile de zgomote ale străzii ajungeau pînă la ea, dar nu o trezeau. Își ținea părul cu frumoasa ei mînă albă, capul ei se înclina, ochii priveau spre cer. Arăta ca o statuie în rugăciune. Îi zîmbea lui Dumnezeu.

Apoi, printre zîmbete apăru o lacrimă, o perlă, care tremură o clipă pe marginea pleoapei pentru a se rostogoli încet pe obrazul catifelat.

— Cît de mult întîrzie ! murmură ea.

Adună paginile risipite pe masă și le îngrămădi într-o casetă mică pe care o împinse sub căpătîiul patului.

— Pe mîine ! zise ea ca și cum și-ar fi luat rămas bun de la un prieten de fiecare zi.

Apoi închise fereastra și luă chitara, scoțînd la întîmplare cîteva acorduri. Aștepta. Recitise astăzi toate paginile închise acum în casetă. Vai ! Avea vreme să citească. Aceste pagini conțineau povestea vieții ei, atît cît o știa. Povestea gîndurilor și a inimii ei.

De ce scrisese toate astea ? Primele rînduri ale manuscrisului răspundeau la această întrebare. Aurore spunea :

«Încep să scriu într-o seară cînd sînt singură, după ce am așteptat toată ziua. Aceste rînduri nu sînt pentru el. E primul lucru pe care-l fac ce nu îi e destinat. Nu vreau cu nici un chip să vadă aceste pagini, unde voi vorbi despre el fără încetare, sau voi vorbi numai despre el. De ce ? Nu știu : mi-ar fi greu să spun.

Fericite sînt acelea ce au prietene cărora pot să le încredințeze preaplinul sufletului lor : durerea și fericirea. Eu n-am nici o prietenă. Sînt singură, cu totul singură. Nu-l am decît pe el. Cînd îl văd, amuțesc. Ce i-aș putea spune ? Nu-mi cere nimic.

Și, totuși, nu pentru mine iau pana. Nu aș scrie dacă n-aș avea speranța de a fi citită, dacă nu cîtă vreme trăiesc, cel puțin după moarte. Cred că voi muri de foarte tînără. Nu mi-o doresc, dar nici nu mă tem de moarte ! Dacă aș muri, el mă va regreta, iar eu îl voi regreta chiar și în cer. Dar, de-acolo, voi vedea înlăuntrul inimii lui. Cînd îmi vine această idee, aș vrea să mor.

Mi-a spus că tatăl meu a murit. Mama cred că mai trăiește. Dragă mamă, scriu pentru tine. Inima îi aparține în întregime, dar îți aparține la fel și ție. Aș fi vrut să-i întreb pe aceia ce pricep misterul acestei duble tandrețe : putem oare avea două inimi ?

Scriu pentru tine. Cred că n-am să-ți ascund nimic și aș dori să-ți dezvălui cele mai tainice ascunzișuri ale sufletului meu. Mă înșel ? O mamă nu e oare prietena care trebuie să știe orice ? Medicul care te poate însănătoși de toate ?

Pe fereastra deschisă a unei case am văzut o dată o fată îngenuncheată în faţa unei femei de o frumuseţe blîndă şi gravă. Copilul plîngea, erau lacrimi adevărate. Emoţionată şi surîzătoare, mama se apleca să o sărute pe păr. Oh ! Divină fericire, mamă ! Mi se pare că simt sărutarea ta pe fruntea mea. Şi tu eşti foarte frumoasă şi blîndă ! Şi tu trebuie să ştii să consolezi zîmbind. Acest tablou stăruie mereu în visurile mele. Sînt geloasă de lacrimile fetei. Dragă mamă, dacă aş fi între tine şi el, ce aş mai putea cere lui Dumnezeu ?

Eu n-am îngenuncheat niciodată decît în faţa unui preot. Cuvintele unui preot fac bine, dar Dumnezeu vorbeşte numai prin gura mamelor.

Mă aştepţi, mă cauţi, mă regreţi ? Mă pomeneşti oare, dimineaţa şi seara, în rugăciunile tale ? Mă vezi şi tu în visurile tale ?

Cînd mă gîndesc la tine, mi se pare că şi tu trebuie să te gîndeşti la mine. Uneori inima mea îţi vorbeşte. O auzi ? Dacă Dumnezeu îmi va acorda această mare fericire de a te vedea, te voi întreba dacă n-au fost clipe cînd inima ţi-a tresărit fără motiv. Îţi voi răspunde : înseamnă că ai auzit strigătul din inima mea, draga mea mamă !

Sînt născută în Franţa. Nu mi s-a spus unde. Nu-mi cunosc exact vîrsta dar trebuie să am în jur de douăzeci de ani. E oare vis ? E oare realitate ? Această amintire, dacă există, e atît de îndepărtată şi vagă ! Am momente cînd îmi amintesc uneori de o femeie cu obrazul angelic, care-şi apleca zîmbetul deasupra leagănului meu. Erai tu, mamă ?

...Apoi, în întuneric, o larmă mare de luptă. Poate noaptea de febră a unui copil. Cineva mă purta în braţe. Un glas tunător mă făcu să tremur. Alergam prin întuneric. Mi-era frig.

Apoi s-a produs o ceaţă în mintea mea. Prietenul meu trebuie să ştie tot ce s-a întîmplat. Dar cînd îl întreb despre copilăria mea, zîmbeşte trist şi tace.

Mă văd pentru prima oară cu claritate îmbrăcată în băieţel, în Pirineii spanioli. Duceam la păscut nişte capre ale unui ţăran spaniol de la munte, care, fără îndoială, ne dădea ospitalitate. Prietenul meu era bolnav şi auzeam spunîndu-se adeseori că va muri. Pe atunci îl numeam

tatăl meu. Cînd mă înapoiam seara, mă punea să îngenunchez aproape de patul lui, împreunîndu-mi el însuși mîinile, și îmi spunea în franceză :

— Aurore, roagă-te lui Dumnezeu să trăiesc.

Într-o noapte, veni preotul să-i dea ultima împărtășanie. S-a spovedit și a plîns. Credea că nu-l aud. Spunea :

— Iată că nepoata mea va rămîne singură.

— Gîndește-te la Dumnezeu, fiule ! îl îndemna preotul.

— Da, părinte. Oh ! Da, mă gîndesc la Dumnezeu. El e bun. Nu-mi pasă de mine. Dar sărmana mea nepoată, care va rămîne singură pe lume ! Ar fi un mare păcat, părinte, să o iau cu mine ?

— Să o ucizi ? protestă preotul cu groază. Fiul meu, delirezi !

Clătină din cap și nu răspunse nimic. M-am apropiat foarte încet :

— Prietene Henri, i-am zis privindu-l stăruitor (și dacă ai ști, dragă mamă, cît de slab și palid era sărmanul lui obraz), prietene Henri, nu mi-e teamă de moarte și vreau să plec cu tine la cimitir.

M-a luat în brațele sale, care ardeau de febră. Și îmi amintesc că repeta :

— Să o las singură ! Să o las singură de tot !

Adormi, continuînd să mă țină în brațe. Au vrut să mă smulgă de acolo, dar mai bine mă omorau decît să plec. Mă gîndeam :

— Dacă moare, mă vor duce cu el.

După cîteva ore, se trezi. Eram scăldată în sudoarea lui.

— Sînt salvat, zise el.

Și, văzîndu-mă strînsă la pieptul lui, adăugă :

— Micul meu înger, tu m-ai însănătoșit !

...Nu l-am privit niciodată cu atenție. Într-o zi l-am văzut frumos, cum de fapt este și cum îl văd mereu de atunci.

Am părăsit casa țăranului pentru a merge mai în inima țării. Prietenul meu se înzdrăvenise și lucra la cîmp ca muncitor manual. Am aflat după aceea că o făcea pentru a mă hrăni.

Eram într-o fermă bogată din apropiere de Venasque. Stăpînul cultiva pămîntul și, în afară de asta, vindea băutură contrabandiștilor.

Prietenul meu m-a dăscălit cu străşnicie să nu ies deloc din grădina mică din spatele casei, să nu intru niciodată în sala comună. Dar, într-o seară, mai mulţi seniori au venit să mănînce la han, seniori ce veneau din Franţa. Mă jucam cu copiii stăpînului în grădină. Copiii au vrut să-i vadă pe seniori. I-am urmat prosteşte. Doi se aflau la masă, înconjuraţi de valeţi înarmaţi şi de soldaţi : în total şapte. Cel care comanda a făcut un semn însoţitorului său. Toţi s-au uitat la mine. Primul senior m-a chemat şi m-a mîngîiat, pe cînd al doilea s-a dus să vorbească cu glas şoptit stăpînului fermei.

Cînd s-a înapoiat l-am auzit spunînd :

— Ea este !

În acelaşi timp a zvîrlit o pungă plină cu galbeni stăpînului fermei.

Mie mi-a spus :

— Vino pînă la cîmp, micuţă. Vino să-l vezi pe tatăl tău.

Să-l văd cu o clipă mai devreme lîngă mine, nici nu doream altceva.

Am urcat vitejeşte pe cal, în spatele unui gentilom. Nu cunoşteam drumul care ducea spre ogorul pe care lucra tatăl meu. De o jumătate de oră călăream rîzînd, cîntînd, legănîndu-mă în trapul calului. Eram fericită ca o regină !

Apoi am întrebat :

— Ajungem repede la prietenul meu ?

— Curînd, curînd, mi s-a răspuns.

Şi noi mergeam mai departe. Se înserа. Mi s-a făcut frică. Am vrut să cobor de pe cal. Marele senior comandă :

— La galop !

Şi omul care mă ţinea îmi puse mîna pe gură pentru a-mi înăbuşi ţipetele. Dar am văzut deodată venind în fuga mare, de-a curmezişul cîmpului, un călăreţ care-şi croia drum ca un vîrtej. Călărea pe un cal de muncă, fără şa şi fără căpăstru. Părul îi zbura în bătaia vîntului împreună cu fîşiile cămăşii rupte. Drumul cotea în jurul unui crîng tăiat de un pîrîu. Trecu pîrîul înot şi o luă razna peste crîng.

Venea, venea. Nu-mi recunoşteam tatăl, atît de blînd şi calm, nu-l recunoşteam pe prietenul meu Henri, surîzînd

mereu cînd se afla lîngă mine. Cel pe care-l vedeam era cumplit : frumos ca un cer înainte de furtună. Venea. Dintr-un ultim salt, calul trecu taluzul drumului şi se prăbuşi frînt. Prietenul meu ţinea în mînă brăzdarul de la plug.

— Atacaţi-l ! strigă marele senior.

Dar prietenul meu îi ghici intenţia. Învîrti brăzdarul plugului deasupra capului cu amîndouă mîinile şi dădu două lovituri. Doi valeţi înarmaţi cu săbii căzură la pămînt şi zăceau plini de sînge. De fiece dată cînd prietenul meu lovea, striga :

— Iată-mă ! Iată-mă ! Lagardère ! Lagardère !

Omul care mă ţinea voia s-o ia la fugă, dar prietenul meu nu-l pierdu din ochi. Îl ajunse din urmă, trecînd peste trupurile celor doi valeţi, şi îl doborî cu o lovitură de brăzdar. N-am leşinat, dragă mamă. Poate că mai tîrziu n-aş fi fost atît de curajoasă. Dar, în timpul acestei încăierări cumplite am ţinut ochii larg deschişi, dînd din mînuţe cît puteam de tare şi strigînd :

— Curaj, prietene Henri ! Curaj ! Curaj !

Nu ştiu dacă lupta a durat un minut. După asta, a încălecat pe calul unuia dintre cei morţi şi ţinîndu-mă în braţe a pornit în galop.

Nu ne-am mai înapoiat la fermă. Prietenul meu mi-a spus că stăpînul îl trădase. Şi adăugă :

— Nu ne putem ascunde decît într-un oraş.

Trebuia deci să ne ascundem. Nu m-am gîndit niciodată la asta. Se trezea în mine curiozitatea, împreună cu vaga dorinţă de a-i aparţine. L-am întrebat. M-a strîns în braţe spunîndu-mi :

— Mai tîrziu ! Mai tîrziu !

Apoi, cu un dram de melancolie :

— Ai obosit să mă tot numeşti tatăl tău ?

Nu trebuie să fii geloasă, mama mea iubită. Pentru că el a însemnat toată familia mea : mamă şi tată în acelaşi timp. Nu e vina ta : nu erai aici.

Dar, cînd îmi amintesc de copilăria mea ochii mi se umplu de lacrimi. A fost bun, duios şi sărutările tale n-ar fi putut fi mai dulci decît mîngîierile lui. El, atît de puternic ! Atît de viteaz ! Oh ! Dacă l-ai vedea, cum l-ai mai iubi !»

«Nu intrasem niciodată într-un oraș. Cînd am zărit de departe clopotnițele din Pamplona, am întrebat ce-o fi asta.

— Biserici, îmi răspunse prietenul meu. Vei vedea aici multă lume, mica mea Aurore : seniori frumoși și femei încîntătoare, dar nu vei mai avea florile din grădină.

În primul moment n-am regretat deloc florile din grădină. Ideea de a vedea atîția seniori frumoși și atîtea femei fermecătoare mă încînta peste măsură. Am trecut de porțile cetății. Două șiruri de case înalte și întunecate ascundeau privirilor noastre cerul. Cu puținii bani ce-i avea prietenul meu, a închiriat o cămăruță. Am devenit prizonieră.

În munți, ca și la fermă stăteam în aer liber și la soare, vedeam copacii înfloriți, pajiștile întinse și mă bucuram de tovarășia copiilor de vîrsta mea. Aici, patru pereți. Afară, profilul alungit al caselor cenușii cu tăcerea sumbră a orașelor spaniole. Înăuntru, izolare. Căci prietenul meu, Henri, ieșea dis-de-dimineață și se înapoia tîrziu seara, cu mîinile negre și fruntea nădușită. Era trist. Doar mîngîierile mele îi puteau reda zîmbetul.

Eram săraci și mîncam pîine uscată. Dar uneori găsea mijlocul de a-mi aduce ciocolată, minunăția asta spaniolă, și alte dulciuri. În zilele acelea, revedeam bietul său obraz fericit și zîmbitor.

— Aurore, îmi zise el într-o seară, aici, la Pamplona, mă numesc don Luiz, și dacă te întreabă cineva ce nume porți, vei răspunde : Mariquita.

Nu știam decît numele de Henri, sub care era cunoscut pînă atunci. Nu mi-a spus personal niciodată că era cavalerul de Lagardère. Am aflat din întîmplare și a trebuit să ghicesc, de asemenea, ce a făcut pentru mine cînd eram copil. Cred că voia să nu știu cît îi eram de îndatorată.

Așa este Henri, dragă mamă. Plin de noblețe, abnegație, generozitate, bravură împinsă pînă la nebunie. Ar fi de ajuns doar să-l vezi ca să-l iubești aproape cît și pe mine.

Pe vremea aceea aș fi preferat mai puțină delicatețe și mai multă amabilitate la întrebările mele.

Își schimba numele : de ce ? Tocmai el, atît de sincer și de îndrăzneț ! Mă urmărea o idee. Îmi spuneam fără încetare : o face pentru mine, eu îi provoc necazuri.

Iată cum am aflat ce meserie făcea la Pamplona și, în același timp, adevăratul său nume pe care îl purta odinioară în Franța.

Într-o seară, către ora cînd obișnuia să vină acasă, au bătut la ușă doi gentilomi. Tocmai mă pregăteam să așez farfuriile de lemn pe masă. Nu aveam față de masă. Am crezut că era prietenul meu, Henri. Am alergat să deschid. La vederea celor doi necunoscuți, m-am tras înapoi, înspăimîntată. Nimeni nu venise încă să ne vadă de cînd ne aflam la Pamplona. Erau doi cavaleri deșirați, slabi, galbeni ca bolnavi de friguri și purtau mustăți lungi și răsucite. Spadele lor subțiri și lungi le ridicau pulpana mantalelor negre. Unul era bătrîn și foarte vorbăreț, celălalt, tînăr și tăcut.

— Adios ! frumoasă copilă, mi-a zis primul. Nu cumva aici locuiește seniorul don Henri ?

— Nu, senor, i-am răspuns.

Cei doi navarezi se priviră. Cel tînăr ridică din umeri și mormăi :

— Don Luiz !

— Don Luiz, pe Dumnezeul meu ! strigă cel mai în vîrstă. Don Luiz ! Așa voiam să spun.

Și cum șovăiam să răspund, continuă :

— Intră, don Sanche, nepoate, intră ! Îl vom aștepta aici pe seniorul Luiz. Nu vă îngrijiți de noi, *conejita*. Ne simțim bine. Așază-te, nepoate. Cam sărăcăcios locuiește don Luiz, dar asta nu ne privește. Aprinzi o *cigarillo*, don Sanche ? Nu ? Fă cum vrei.

Nepotul don Sanche nu scotea nici un cuvînt. Avea o mutră plouată și, din timp în timp, își scărpina o ureche, ca un băiat mare aflat la ananghie. Unchiul, care se numea don Miguel, aprinse o țigară și începu să fumeze vorbind cu o nestăvilită volubilitate. Muream de frică să nu mă certe prietenul meu.

Cînd i-am auzit pașii pe scară, am alergat în întîmpinarea lui. Dar unchiul, don Miguel, avea picioare mai lungi decît mine și din capul scării, zise :

— Ați sosit, în sfîrșit, don Luiz ! exclamă el. Nepotul meu, don Sanche, vă așteaptă de o jumătate de oră. *Gracias a Dios !* Sînt încîntat să vă cunosc și nepotul meu,

don Sanche, la fel. Mă numesc don Miguel de la Crencha. Sînt din Santiego, aproape de Ronceveaux, unde a fost ucis Roland cel Viteaz. Nepotul meu, don Sanche, poartă același nume și este din aceeași regiune : e fiul fratelui meu, don Ramon de la Crencha, *alcade major* de Toledo. Și vă sărutăm mîna, don Luiz, din toată inima, *Trinidad santa* ! Din toată inima.

Nepotul don Sanche se ridicase, dar nu scotea nici o vorbă.

Prietenul meu se opri în capul scărilor. Sprîncenele îi erau încruntate și o expresie de îngrijorare i se zugrăvea pe obraz

— Ce doriți ? întrebă el.

— Haideți, intrați ! zise unchiul don Miguel, care se dădu la o parte politicos pentru a-l lăsa să treacă.

— Ce doriți ? întrebă pentru a doua oară Henri.

— Mai întîi, să vi-l prezint pe nepotul meu, don Sanche.

— Pe dracu ! strigă Henri bătînd din picior. Ce doriți ?

Cînd era așa, furios, începeam să tremur.

Unchiul Miguel se dădu un pas înapoi văzîndu-i chipul, dar își reveni repede. Avea o fire bună de hidalgo.

— Iată ce ne aduce la dumneavoastră, replică el, fiindcă nu aveți chef să stăm la taifas. Vărul nostru, Carlos de Burgos, care a slujit la ambasada din Madrid în anul '95, v-a recunoscut la Cuença, archebuzierul. Sînteți cavalerul Henri de Lagardère.

Henri păli și coborî privirea. Credeam că va nega.

— Prima sabie din lume ! continuă unchiul Miguel. Omul căruia nu-i rezistă nimeni ! Nu negați, cavalere, sînt sigur de ceea ce spun.

— Nu neg, zise Henri cu un aer sumbru. Dar, senores, vă va costa poate scump faptul că mi-ați descoperit taina.

Și, în aceeași clipă, se duse să închidă ușa dinspre scară.

Lunganul don Sanche începu să tremure din toate mădularele.

— *Por Dios !* strigă unchiul don Miguel fără să pară descumpănit, ne va costa oricît vreți, cavalere. Venim la dumneavoastră cu buzunarele pline... Haide, nepoate, să ne golim punga !

Nepotul, don Sanche, care clănțănea din dinții lungi, puse pe masă, fără să scoată o vorbă, doi sau trei pumni de galbeni. Unchiul făcu la fel.

Henri îi privea cu mirare.

— He ! He ! făcu unchiul plimbîndu-și degetele prin grămada de aur. Nu-i așa că nu se cîștigă atîta bănet ștefuind gărzi de săbii la meșterul Cuença ? Nu vă supărați, cavalere, nu sîntem aici pentru a descoperi taina dumneavoastră. Nu vrem să știm de ce strălucitul Lagardère se coboară pînă la această meserie, care-i strică albeața mîinilor și îi obosește pieptul, nu-i așa, nepoate ?

Nepotul se înclină cu stîngăcie.

— Am venit, încheie guralivul hidalgo, pentru a vă vorbi despre o treabă de familie.

Unchiul luă un scaun și-și reaprinse țigara de foi.

— O treabă de familie, continuă el, treabă simplă de familie. Nu-i așa, nepoate ? Trebuie deci să vă spun, cavalere, că toți din familie sîntem curajoși ca Cidul, ca să nu spun mai mult. Eu, care vă vorbesc, am întîlnit într-o zi doi *hidalgos*, la Tolosa, în Biscaia. Erau băieți de viață, înalți și voinici. Dar să vă spun povestea altă dată. Nu e vorba de mine, ci de nepotul meu, don Sanche. Nepotul meu făcea curte cu onestitate unei fete frumoase din Salvatierra. Cu toate că e bine făcut, bogat și destul de inteligent, fetița nu prea se grăbea să se hotărască. În cele din urmă s-a îndrăgostit, dar de un altul, închipuiți-vă ! Nu-i așa, nepoate ?

Taciturnul don Sancho scoase un mormăit aprobator.

— Știți și dumneavoastră, reluă unchiul Miguel, doi cocoși pentru o găină înseamnă bătaie ! Orașul nu e mare. Cei doi tineri se vedeau în fiecare zi. Mințile se înfierbîntau. La capătul răbdării, nepotul meu ridică mîna, dar îi lipsi iuțeala, cavalere, așa că primi o pereche de palme. Or, se întrerupse el, înțelegeți, un Crencha să fie pălmuit ! Moarte și sînge, nu-i așa, nepoate ? E nevoie de sabie pentru a răzbuna această insultă !

După ce vorbi așa, unchiul Miguel îl privi pe Henri și, cu un aer hîtru și fioros în același timp, făcu cu ochiul.

— Puțini spanioli seamănă cu o sperietoare de copii și cu Sancho Pancha.

— Nu mi-ați spus încă ce doriți de la mine, zise Henri.

Fără voia lui, ochii i se întoarseră de două sau trei ori spre aurul întins pe masă. Eram atît de săraci !

— Ei bine ! Ei bine ! zise unchiul Miguel. Ce dracu, doar se poate ghici ! Nu-i așa, nepoate ? Cei din familia Crencha n-au primit niciodată o palmă. Este pentru prima

oară în istorie. Cei din familia Crencha sînt niște lei, înțelegeți, cavalere! Și, mai ales, nepotul meu, dar...

Făcu o pauză după acest „dar".

Chipul prietenului meu Henri se lumină, pe cînd privirea îi aluneca din nou asupra grămezii de galbeni.

— Cred că înțeleg, zise el, și sînt gata să vă servesc.

— Să fie într-un ceas bun! exclamă unchiul don Miguel. Pe sfîntul Iacob! Iată un cavaler demn de acest nume.

— Știam bine că ne vom înțelege! continuă unchiul. Don Ramon nu putea să ne tragă pe sfoară. Secătura se numește don Ramiro Nunez Tonaldilla, din cătunul San José. E mic de statură, bărbos, lat în spate.

— Nu am nevoie să știu toate astea, întrerupse Henri.

— Ba da! Ba da! Drace! Nu trebuie să faceți vreo încurcătură. Anul trecut mă duceam la felcerul din Fontarabia, nu-i așa, nepoate? Și i-am dat un ban de aur să-mi scoată o măsea din fundul gurii, care mă durea. Caraghiosul vîrî pistolul de aur în buzunar și îmi scoase un dinte sănătos în locul celui stricat.

Vedeam cum fruntea lui Henri se întuneca și sprîncenele i se apropiau. Unchiul don Miguel nu băga de seamă.

— Plătim, spuse el mai departe, vrem ca treaba să fie făcută cu chibzuială și cum trebuie. Nu-i drept? Don Ramiro are părul roșu și poartă întotdeauna o pălărie cenușie cu pene negre. Trece în fiecare seară, către ora șapte, pe la hanul „Trei Mauri", dintre San José și Ponceveaux.

— Destul, senores, întrerupse Henri. Mi se pare că fiecare a înțeles altceva.

— Cum așa? Cum așa? zise unchiul.

— Am crezut că era vorba să-l învăț pe don Sanche să țină sabia în mînă.

— *Santa Trinidad!* exclamă don Miguel. Toți cei din familia Crencha sînt de prima forță. Copilul face scrimă în sală ca sfîntul arhanghel, dar pe teren se pot ivi accidente. Ne-am gîndit că dumneavoastră vă veți lua obligația să-l așteptați pe don Ramiro Nunez la hanul „Trei Mauri" și veți răzbuna onoarea nepotului meu don Sanche.

De astă dată Henri nu răspunse. Zîmbetul rece care-i apăru pe buze exprima un dispreț atît de profund, încît unchiul și nepotul schimbară o privire îngrijorată. Henri

arătă cu degetul monedele de aur de pe masă. Fără să scoată o vorbă, unchiul și nepotul le băgară în buzunare. Apoi, Henri întinse mîna spre ușă. Unchiul și nepotul trecură prin fața lui cu pălăria în mînă și cu șira spinării îndoită. Coborîră scările din patru în patru trepte.

În ziua aceea am mîncat tot pîine uscată. Henri nu adusese nimic să punem în farfuriile de lemn.

Eram prea mică pentru a înțelege toată însemnătatea acestei scene. Totuși, m-a impresionat profund. M-am gîndit multă vreme la privirea aruncată de prietenul meu Henri spre aurul celor doi hidalgo din Navara.

În ce privește numele de Lagardère, vîrsta și mai ales singurătatea în care trăiam mă împiedicau să cunosc straniul renume de care se bucura. Dar acest nume avu în mine un ecou puternic. Ascultam o fanfară de război. Mi-am amintit de spaima răpitorilor mei cînd prietenul meu Henri le azvîrli acest nume în față, el singur împotriva tuturor. Mai tîrziu am aflat cine era cavalerul Henri de Lagardère. M-am întristat. Sabia lui s-a jucat cu viața oamenilor. Capriciul său s-a jucat cu inima femeilor. M-am întristat foarte tare ! Dar asta m-a împiedicat să-l iubesc ?

Draga mea mamă, nu știu nimic despre viață. Poate că celelalte fete sînt făcute altfel decît mine. L-am iubit mai mult cînd am aflat cît a păcătuit. Mi se părea că avea nevoie de rugăciunile mele pe lîngă Dumnezeu. Mi se părea că eram un lucru important în viața lui. Se schimbase atît de mult de cînd devenise tatăl meu adoptiv !

Mamă, nu mă învinui că sînt orgolioasă, simțeam că eram blîndețea, înțelepciunea și virtutea lui. Cînd spun că îl iubeam mai mult, poate că mă înșel : îl iubeam într-un alt fel. Săruturile lui părintești m-au făcut să roșesc și am început să plîng încetișor în singurătatea mea.

Dar o iau înainte, îți vorbesc despre lucruri întîmplate ieri...

Prietenul meu Henri începu să-mi facă educație la Pamplona. Nu avea deloc vreme să mă instruiască și nici un ban să-mi cumpere cărți, căci zilele lui de muncă erau lungi și foarte prost plătite. Pe atunci făcea ucenicie în arta care apoi l-a făcut celebru în toată Spania sub numele de „Cincelador". Era lent și neîndemînatic. Stăpînul îl trata cu asprime.

Și el, fostul ofițer de cavalerie ușoară din regimentul regelui Ludovic al XIV-lea, el, mîndrul tînăr care ucidea

nu de mult pentru un cuvînt, pentru o privire, îndura cu răbdare reproşurile şi injuriile unui meşter spaniol! Avea o fiică! Cînd se înapoia acasă, cu cîţiva bănuţi cîştigaţi în sudoarea frunţii, era fericit ca un rege, fiindcă îi zîmbeam.

Alta în locul tău ar rîde de milă, dragă mamă, dar sînt sigură că tu vei vărsa o lacrimă. Lagardère nu avea decît o carte, un vechi „Tratat de scrimă", scris de maestrul François Delapalme, din Paris, profesor de scrimă cu diplomă, premiat la Parma şi la Florenţa, membru în acel Handegengund din Mannheim şi al Academiei de scrimă din Neapole, maestru de scrimă al Delfinului, şi aşa mai departe, urmat de „Descrierea diferitelor lovituri bote şi combinaţii cu vîrful spadei, folosite în atacul semeţ", de Gio-Maria Ventura, de la sus-amintita Academie de scrimă din Neapole, revăzută şi îmbunătăţită de J. F. Delambre-Saulxure, spadasin al cadeţilor, tipărită la Paris în 1667.

Nu te mira de memoria mea. Sînt primele rînduri pe care le-am silabisit. Îmi amintesc de ele ca de catehismul meu.

Prietenul meu Henri m-a învăţat să citesc pe vechiul lui tratat de scrimă. În viaţa mea n-am ţinut o sabie în mînă, dar eram tare în teorie, cunoşteam absolut toate loviturile.

Calvarul a început abia cînd prietenul Henri a pus deoparte cinci monede de argint pentru a-mi cumpăra *Alfabeto de Salamanca*.

Cartea nu făcea două parale, crede-mă, mamă. Totul depinde de profesor. Am învăţat repede să descifrez acest absurd talmeş-balmeş, redactat de un trio de spadasini ignoranţi. Ce mă interesau grosoloanele principii ale artei de a ucide? Prietenul meu Henri mă învăţa cu răbdare şi blîndeţe literele. Şedeam pe genunchii lui. El ţinea cartea, eu aveam în mînă un pai şi urmăream fiecare literă numind-o. Nu era o muncă, ci o bucurie. Dacă citeam bine, mă săruta. Apoi ne aşezam amîndoi în genunchi şi îmi recita rugăciunea de seară. Îţi spun că era ca o mamă! O mamă duioasă şi cochetă pentru scumpa ei fetiţă! Oare nu mă îmbrăca, nu-mi netezea el însuşi părul? Tunica lui cu mîneci se tocea, dar eu aveam întotdeauna rochii bune.

O dată l-am surprins cu acul în mînă, încercînd să ţească rochia mea ruptă. Oh! Nu rîde, nu rîde, dragă mamă!

Lagardère făcea asta, cavalerul Henri de Lagardère, omul în fața căruia se plecau săbiile cele mai de temut !

Duminica, după ce îmi făcea bucle și mi le prindea în fileu, după ce-mi lustruia nasturii de aramă ai jachetei, făcîndu-i să pară de aur, și-mi înnoda în jurul gîtului o panglică de catifea cu mica mea cruce de oțel, mă conducea, drept și mîndru, la biserica Dominicanilor din orașul de jos. Ascultam liturghia. Devenise evlavios prin mine și pentru mine. Apoi, după terminarea slujbei, treceam dincolo de zidurile cetății, pe care o lăsam, tristă și întunecată, în urma noastră. Cît de bun era aerul curat pentru sărmanii noștri plămîni ! Cît de blînd și radios era soarele !

Ne plimbam pe cîmpiile pustii. Voia să se joace cu mine. Era mai copilăros decît mine.

Spre prînz, cînd începeam să obosesc, mă ducea la umbra unei păduri dese. Se așeza la rădăcina unui copac și adormeam în brațele lui. Veghea, gonind țînțarii și alte gîngănii. Uneori mă făceam că dorm și îl priveam printre genele întredeschise. Ochii lui erau întotdeauna ațintiți asupra mea. Legănîndu-mă, zîmbea.

N-am decît să închid ochii și să-l văd așa pe prietenul, pe tatăl meu, nobilul Henri ! Acum îl iubești, mamă ?

Înainte de a adormi sau după, după toanele mele, căci eram ca o regină, masa era servită pe iarbă. Puțină pîine neagră muiată în lapte. Amintește-ți ospețele tale cele mai plăcute, mamă. Să mi le descrii, fiindcă habar n-am ce înseamnă așa ceva. Sînt sigură că serbările noastre erau mai grozave decît ale voastre. Pîinea noastră, laptele nostru era un balsam înmuiat în ambrozie ! Bucuria sufletească, mîngîierile, rîsul nebun din nimic, copilăriile, cîntecele, mai știu eu ce ? Apoi din nou joaca. Voia să ajung înaltă și puternică. Apoi, pe drum, la înapoiere, sporovăiala potolită, întreruptă de culegerea unei flori, de prinderea unui fluture, de o capră albă care behăie jos, în vale, de parcă ar fi cerut o mîngîiere.

Stînd astfel de vorbă îmi modela mintea și inima fără să-și dea seama. Citea pe ascuns și se făcea femeie să mă instruiască. Am învățat să-l cunosc pe Dumnezeu și istoria poporului ales, minunățiile cerului și ale pămîntului.

În clipele cînd eram singuri, încercam, uneori, să-l întreb și să aflu din ce familie mă trag. Adesea îi vorbeam

de tine, dragă mamă. Se întrista şi nu răspundea. Îmi spunea doar :

— Aurore, îţi promit că îţi vei cunoaşte mama.

Sper să-şi îndeplinească făgăduiala făcută de multă vreme, sînt sigură de asta, deoarece Henri n-a minţit niciodată. Şi dacă mă încred în ce îmi spune inima, momentul e aproape. Oh ! Dragă mamă, cît am să te ador ! Dar vreau să termin totul în legătură cu educaţia mea. Am continuat să primesc lecţiile lui multă vreme după ce am părăsit Pamplona şi Navarra. Niciodată nu am avut alţi profesori în afară de el.

Nu era vina lui. Cînd minunatul său talent de artist a fost recunoscut, cînd fiecare grande de Spania a vrut să aibă, plătind foarte scump, garda spadei sale cizelată de don Luiz, „el Cincelador", îmi spuse :

— Vei deveni o fată învăţată, draga mea. Madridul are şcoli vestite, unde fetele învaţă tot ce trebuie să cunoască mai tîrziu o femeie.

— Vreau ca tu să fii profesorul meu, totdeauna, totdeauna ! îi răspunsei.

Zîmbi şi-mi răspunse :

— Te-am învăţat tot ce ştiam, biata mea Aurore.

— Ei bine, bunul meu prieten, nu vreau deloc să ştiu mai mult decît tine.

III. — ŢIGANCA

De cînd am crescut mare, dragă mamă, plîng mereu. Dar sînt la fel ca şi copiii : la mine, surîsul nu aşteaptă ca lacrimile să se usuce.

Poate că ţi-ai spus, citind flecăreala mea dezlînată, impresiile mele despre luptă, istoria cu cei doi hidalgo, unchiul don Miguel şi nepotul don Sanche, primele studii din cartea de scrimă, povestea bietelor mele bucurii copilăreşti, poate că ţi-ai spus : e o nebunatică !

E-adevărat, fericirea mă scoate din minți. Dar nu sînt lașă în durere. Fericirea mă amețește. Nu știu ce înseamnă plăcere mondenă și puțin mă interesează. Ceea ce mă atrage este fericirea inimii. Sînt veselă, sînt copil, mă bucur de toate, vai ! ca și cum n-aș fi suferit.

Am fost nevoiți să plecăm din Pamplona unde începusem să fim mai puțin săraci. Henri a putut chiar pune cîțiva bani deoparte, ceea ce i-a fost de mare folos.

Țin minte că aveam aproape zece ani.

Într-o seară s-a înapoiat frămîntat și foarte îngîndurat. I-am sporit îngîndurarea spunîndu-i că toată ziua un om învăluit într-o mantie întunecată a stat de pază pe stradă, sub fereastra mea. Henri n-a mîncat. Și-a pregătit armele și s-a îmbrăcat ca pentru o călătorie lungă. Odată cu căderea nopții, mi-a spus să mă îmbrac și eu cu jacheta de postav și mi-a legat strîns șireturile de la ghete. A ieșit cu sabia la șold. Muream de frică. De multă vreme nu-l văzusem atît de agitat. Cînd s-a înapoiat, a făcut un pachet din zdrențele lui și ale mele.

— Trebuie să plecăm, Aurore, îmi zise.

— Pentru multă vreme ? întrebai.

— Pentru totdeauna.

— Cum așa ! exclamai privind săraca noastră gospodărie. Lăsăm toate astea ?

— Da, toate, zise zîmbind trist. M-am dus în colțul străzii să caut un om care va moșteni toate astea. E mulțumit ca un rege ! Asta-i viața !

— Dar unde ne ducem așa, fără nimic ? întrebai din nou.

— Dumnezeu știe, îmi răspunse încercînd să fie vesel. La drum, mica mea Aurore, e timpul s-o pornim.

Am ieșit.

Aici intervine ceva îngrozitor, dragă mamă. Pana mea s-a oprit o clipă, dar nu vreau să-ți ascund nimic.

Cum coboram treptele peronului, am văzut un obiect întunecat în mijlocul străzii pustii. Henri a vrut să mă ducă în direcția zidurilor, dar i-am scăpat din mînă, îngreunat cum era de bagaje, și m-am avîntat spre obiectul care-mi atrăsese atenția. Henri a scos un strigăt pentru a mă opri. N-am fost niciodată neascultătoare, dar era prea tîrziu. Începusem să deslușesc o formă omenească sub o mantie și mi se părea că recunosc mantia misteriosului paznic care se plimbase tot timpul zilei sub

fereastra mea. Am ridicat mantia. Într-adevăr, era omul pe care-l văzusem în timpul zilei. Era mort și scăldat în sînge. M-am prăbușit, ca și cum eu însămi aș fi primit o lovitură de moarte. Aici, aproape de mine a avut loc o luptă, căci în clipa cînd ieșise, își luase sabia. Henri își riscase încă o dată viața pentru mine... Eram sigură că pentru mine.

...M-am trezit în puterea nopții. Eram singură, sau, cel puțin, mă credeam singură. Era o cameră și mai sărăcăcioasă decît aceea de unde plecasem, o odaie care se află de obicei la primul cat al fermelor spaniole, ai căror proprietari sînt niște hidalgo săraci. Din încăperea de dedesubt, desigur sala comună a fermei, se auzea un zgomot abia perceptibil.

Eram culcată într-un pat cu coloane de lemn mîncat de carii, pe o saltea de paie acoperită cu o pînză groasă, zdrențuită. Lumina lunii intra pe ferestrele fără geamuri. Vedeam în fața patului frunzișul a doi stejari care se legăna în vîntul nopții. L-am strigat încet pe Henri, pe prietenul meu. N-am primit nici un răspuns. Dar, o clipă mai tîrziu, am văzut o umbră care se tîra pe jos. Era Henri, care se ridică încetișor la căpătîiul meu. Îmi făcu semn cu mîna să tac și îmi șopti la ureche :

— Au dat de urma noastră. Sînt jos.

— Cine anume ? întrebai.

— Tovarășii celui de sub mantie.

Mortul ! Fremătam din cap pînă în picioare și am crezut că voi leșina din nou. Henri mă strînse de braț și reluă :

— Adineauri erau în dosul ușii. Au încercat s-o deschidă. Mi-am trecut brațul ca un drug prin belciuge. N-au bănuit natura obstacolului. Au coborît să caute unelte pentru a doborî ușa. Se vor întoarce.

— Dar ce le-ai făcut, Henri, prietene, am strigat eu, că te urmăresc cu atîta îndîrjire ?

— Am smuls din gura lupilor prada pe care voiau să o sfîșie ! îmi răspunse.

Eu ? Eu eram ! Înțelegeam bine. Gîndul acesta îmi umplea inima și mă durea. Eram cauza tuturor nenorocirilor, eu îi distrusesem viața. Omul acesta atît de frumos, odinioară atît de strălucitor și de fericit, se ascundea acum ca un criminal. Îmi dăruise întreaga lui existență. De ce ?

— Tată, îi zisei, tată iubit, lasă-mă aici și salvează-te, te implor.

Își puse mîna pe buzele mele.

— Nebună mică ! murmură el. Dacă mă ucid, voi fi forțat oricum să te părăsesc, dar n-am ajuns încă acolo. Scoală-te !

Am făcut efort să mă supun. Mă simțeam fără vlagă.

Mai tîrziu am aflat că prietenul meu, Henri, sleit de oboseală, căci mă purtase în brațe, pe jumătate moartă, de la Pamplona pînă la această casă îndepărtată, intrase aici să ceară adăpost. Erau oameni săraci. I-au dat camera în care ne aflam.

Cînd Henri se pregătea să se culce pe un culcuș de paie pregătit pentru el, auzi deodată tropot de copite pe cîmp. Caii se opriră la poarta casei izolate. Ghici imediat că trebuia să amîne somnul pentru altă dată. În loc să se culce, deschise încetișor ușa și coborî cîteva trepte.

Se auzeau glasuri venite din sala joasă. Fermierul în zdrențe spunea :

— Sînt gentilom și nu-mi trădez oaspeții.

Henri auzi zornăitul unui pumn de aur zvîrlit pe masă. Astfel i se închise gura fermierului gentilom.

Un glas pe care-l cunoștea porunci :

— La treabă, și isprăviți repede !

Henri se înapoie în mare grabă și închise ușa cum putu mai bine. Sări la fereastră pentru a vedea dacă există vreun mijloc de fugă. Crengile celor doi stejari atingeau ușor ferestrele fără geamuri. Jos era o grădină mică de zarzavaturi înconjurată cu un gard de nuiele. Mai departe, o pășune, apoi rîul Arga, pe care luna îl lumina printre arbori.

— Ești cam palidă, mica mea Aurore, reluă Henri cînd mă văzu în picioare, dar ești curajoasă și mă vei sprijini.

— Oh ! Da, exclamai, fericită și încîntată peste măsură la gîndul să-i fiu de folos.

Mă luă cu el la fereastră.

— Vei coborî în livadă pe scara asta ? mă întrebă el arătîndu-mi crengile și trunchiul unui stejar.

— Da, da, tată, dacă îmi făgăduiești că vii repede după mine.

— Îți făgăduiesc, mica mea Aurore. Hai, repede sau niciodată, draga mea ! adăugă el în șoaptă luîndu-mă în brațe.

Eram foarte tulburată. Nu înțelegeam nimic ; mai bine ! Henri deschise rama ferestrei în clipa cînd din nou se auzeau pași pe scară. M-am agățat de crengile stejarului, pe cînd el se năpustea spre ușă.

— Cînd vei ajunge jos, îmi mai spuse, vei azvîrli o pietricică în odaie. Asta va fi semnalul. Apoi te vei strecura pe lîngă gard pînă la rîu.

Urcau pe scară. Henri își vîri iarăși brațul în belciuge, în locul drugului care lipsea. Au încercat să deschidă, au împins, au înjurat, dar brațul lui Henri făcea cît un drug de fier.

Încă mai eram la fereastră cînd am auzit zgomotul daltei pe care o vîrau sub ușă. M-am oprit. Voiam să văd.

— Coboară ! Coboară ! șopti Henri cu nerăbdare.

M-am supus. Cînd am ajuns pe pămînt, am luat o pietricică și am zvîrlit-o prin deschizătura ferestrei. Îndată am auzit sus un trosnet surd. Desigur că trebuie să fie ușa pe care o forțau. Asta mi-a înmuiat picioarele. Am rămas pironită locului. Două împușcături răsunară în încăpere, apoi Henri apăru pe pervazul ferestrei. Dintr-un salt, fără să se ajute de stejar, ajunse lîngă mine.

— Ah ! Biată făptură ! zise el văzîndu-mă. Te și credeam salvată ! Vor trage după noi !

În aceeași clipă mă luă în brațe. Se auziră mai multe detunături trase de la fereastră. L-am simțit tresărind violent.

— Ești rănit ? am strigat eu.

Era în mijlocul livezii. Se opri în plină lumină și, întorcîndu-și pieptul către bandiții care reîncărcau armele la fereastră, strigă de două ori :

— Lagardère ! Lagardère !

Apoi sări peste gard și ajunse la rîu.

Ne urmăreau. În acel loc, rîul Arga e rapid și adînc. Căutam cu ochii vreo luntre, cînd Henri, fără să încetinească goana și ținîndu-mă mai departe în brațe, se zvîrli în mijlocul curentului. Era un joc pentru el, am văzut bine. Mă ținea deasupra capului cu o mînă, cu cealaltă tăia firul apei. Am ajuns pe malul opus în cîteva secunde.

Dușmanii noștri se consultau pe celălalt mal.

— Vor căuta vadul, zise Henri. Nu sîntem încă salvați.

Mă încălzea ținîndu-mă strîns la piept, căci eram udă leoarcă și tremuram. Auzirăm caii galopînd pe celălalt mal. Dușmanii noștri căutau vadul să treacă rîul pentru a-și continua urmărirea. Erau convinși că nu le vom scăpa multă vreme. Cînd zgomotul goanei se stinse în depărtare, Henri reintră în apă și traversă din nou rîul Arga în linie dreaptă.

— Iată-ne în siguranță, mica mea Aurore, îmi zise atingînd malul, exact în locul de unde plecaserăm. Acum, tu trebuie să-ți usuci îmbrăcămintea și eu să mă pansez.

— Știam bine că ai fost rănit ! strigai eu.

— Un fleac. Vino.

Se îndreptă spre casa fermierului care ne trădase. Bărbatul și nevasta lui rîdeau stînd de vorbă în sala joasă, lîngă un foc bun. Să-l răstoarne la pămînt și să-l lege împreună cu femeia n-a fost pentru Henri decît treabă de o clipă.

— Tăceți, le zise el, deoarece, crezînd că aveau să fie uciși, țipau din răsputeri. A fost o vreme cînd aș fi dat foc magherniței voastre murdare, așa cum meritați. Dar n-o să vă fac nici un rău : iată îngerul vostru păzitor !

Își trecea mîna prin părul meu ud. Am vrut să-l ajut să se panseze. Rana de la umăr sîngera tare din pricina eforturilor făcute. Îmi pusese hainele la uscat și mă învelise în mantia lui mare pe care o lăsase, cînd fugise, în odaia de sus. Am făcut fîșii din cîrpe și i-am oblojit rana.

Îmi zise :

— Nu mă mai doare, m-ai vindecat !

Fermierul gentilom și femeia lui nu mișcau, ca și cum ar fi fost morți. Henri urcă în camera de sus și coborî curînd cu puținul nostru bagaj. Către ora trei noaptea părăsirăm casa, urcați pe un catîr mare și bătrîn, pe care Henri îl luase din grajd și pentru care zvîrli două monede de aur pe masă. Înainte de a pleca, zise soțului și femeii lui :

— Dacă se înapoiază, dați-le complimente din partea cavalerului de Lagardère și spune-ți-le așa : „Dumnezeu și Fecioara o vor ocroti pe orfană. Lagardère nu are

acum răgazul să se ocupe de ei, dar va veni și ceasul ăsta!"

Catîrul bătrîn făcea mai multe parale decît părea. Spre ziuă sosirăm la Estrella și apoi ne îndreptarăm spre Burgos, de cealaltă parte a muntelui, împreună cu un conducător de catîri. Henri voia să se îndepărteze cît mai mult de granițele Franței. Dușmanii lui erau francezi. Avea de gînd să nu se oprească decît la Madrid.

Noi, copiii, sîntem scutiți de griji. Imaginația noastră lucrează neîncetat de îndată ce e vorba de părinții noștri necunoscuți. Ești tare bogată, dragă mamă? Trebuie să fii o persoană importantă dacă fiica ta este urmărită cu atîta încăpățînare.

Dacă ești bogată, nu-ți vei putea face o idee despre ce înseamnă o călătorie lungă prin frumoasa și nobila țară a Spaniei, etalîndu-și mizeria orgolioasă, sub splendida strălucire a cerului ei. Mizeria este dăunătoare sufletului omenesc. Știu asta, cu toate că sînt foarte tînără. Acest neam cavaleresc de învingători ai maurilor este în declin acum. Dintre toate calitățile lor ilustre și străvechi n-au păstrat decît orgoliul de comedie, drapat în zdrențe.

Peisajul e minunat. Locuitorii sînt triști și leneși, cufundați pînă peste cap în necinste rușinoasă. Ceea ce vedeți pe chipul unei fete frumoase care trece pe drum, încîntătoare de departe, purtînd cu grație coșul cu fructe, nu e pielea obrazului ei, ci o mască groasă de murdărie. Totuși, există fluvii, dar Spania n-a descoperit încă folosirea apei.

Cînd există pe undeva o sută de hoți de drumul mare, asta se numește un sat, și mai marele lui se numește alcade. Alcadele și toți cei pe care îi cîrmuiește sînt gentilomi. Pămîntul din jurul satului e lăsat în paragină. Trec totuși destui călători, oricît de pustiu ar fi drumul, iar cei o sută unu gentilomi și familiile lor au astfel de mîncat în fiece zi o ceapă.

Alcadele, mai gentilom decît concetățenii săi, este și mai hoț și mai lacom decît ei. Se pare că uneori acești autocrați mănîncă pînă la două cepe în douăzeci și patru ore. Dar cei care își fac astfel un idol din pîntece termină rău. Îi pîndește pușca. Opulența nu trebuie să abuzeze cu nerușinare de prinosul cerului!

Rar găsești cîte ceva de mîncat prin hanuri. Ele sînt înființate pentru a ucide călătorii, care pleacă pe cealaltă lume fără să ia masa de seară. Proprietarul, om mîndru și taciturn, îți oferă o grămăjoară de paie acoperită de o zdreanță cenușie. Asta se cheamă pat. Dacă, din întîmplare, nu ți-a tăiat beregata în timpul nopții, plătești și pleci fără să dejunezi.

E de prisos să vorbim despre călugări și despre alguazili.

Pungașii cu flinte scurte sînt cunoscuți deopotrivă în întregul univers. Nimeni nu ignoră că conducătorii de catîri sînt asociații naturali ai tîlharilor din munți. Cînd un spaniol are de străbătut trei leghe într-o direcție oarecare, trimite după notar și își dictează testamentul.

De la Pamplona pînă la Burgos am avut sute de aventuri, dar nici una legată de prigonitorii noștri. Numai despre aceștia vreau să-ți vorbesc. Ne-a fost dat să-i întîlnim din nou înainte de a ajunge la Madrid.

Am luat-o prin Burgos spre a ne feri de vecinătatea lanțului muntos din Castillia veche. Economiile prietenului meu se topeau cu repeziciune, și înaintam încet, deoarece drumul era pavat cu obstacole. Povestirea unei călătorii în Spania se aseamănă cu o grămadă de accidente, adunate de-a valma de o imaginație romanescă și glumeață.

În cele din urmă am lăsat în urma noastră Valladolid și dantelele clopotniței maure. Făcuserăm mai mult de jumătate din drum.

Se înserа. Mergeam de-a lungul granițelor provinciei Leon pentru a ajunge la Segovia. Încălecasem amîndoi pe același catîr și nu aveam nici o călăuză. Drumul era frumos. Ni se spusese că pe rîul Adaja ar fi un han, unde puteam mînca pe săturate.

Cu toate acestea, soarele apunea în spatele copacilor subțiri ai pădurii care se întinde spre Salamanca și nu zăream nici o urmă de han. Se întuneca. Pe drum se vedeau din ce în ce mai puțini conducători de catîri. Era ora întîlnirilor neplăcute. Grație lui Dumnezeu, n-am avut nici o întîlnire de asemenea soi în seara aceea. Am avut de făcut doar o faptă bună pe drumul nostru. În acea seară, dragă mamă, am găsit-o pe mica Flor, iubita mea gitană, prima și singura mea prietenă.

Iată că a trecut multă vreme de cînd ne-am despărțit și cu toate acestea sînt sigură că își amintește de mine. Două sau trei zile după sosirea noastră la Paris, mă aflam în sala scundă și cîntam. Deodată am auzit un strigăt pe stradă ; mi s-a părut că recunosc vocea Florei. Trecea o caleașcă, o caleașcă mare de călătorie, fără blazon. Perdelele erau lăsate. Probabil că mă înșelasem. Mai tîrziu m-am așezat adesea la fereastră sperînd să-i văd talia suplă și fină, piciorul de zînă, atingînd ușor pietrele ascuțite ale caldarîmului, și ochii ei negri strălucind sub voalul de dantelă. Sînt nebună ! De ce ar fi Flor la Paris ?

Drumul trecea deasupra unei prăpăstii. Chiar la marginea hăului se afla un copil care dormea. Eu l-am zărit prima și l-am rugat pe Henri, prietenul meu, să ne oprim. Am sărit jos și am îngenuncheat lîngă copil. Era o țigăncușă mică, de vîrsta mea, și frumoasă ! Nu văzusem niciodată o ființă mai drăgălașă decît Flor : era însăși grația, finețea, blînda zburdălnicie.

Acum, Flor trebuie să fie o tînără adorabilă.

Nu știu de ce am fost cuprinsă numaidecît de dorința de a o strînge în brațe. Sărutul meu a trezit-o. Mi l-a înapoiat surîzînd, dar vederea lui Henri a înspăimîntat-o.

— Nu-ți fie teamă, i-am spus, e bunul meu prieten, tatăl meu scump, care te va iubi, te și iubește. Cum te cheamă ?

— Flor. Și pe tine ?

— Aurore.

Zîmbi iarăși.

— Bătrînul poet, murmură ea, cel care ne compune cîntecele, vorbește adesea despre lacrimile Aurorei care strălucesc ca perlele în cupa florilor. Pun rămășag că tu n-ai plîns niciodată. Eu însă plîng adesea.

Nu înțelegeam ce voia să spună cu bătrînul poet. Henri ne chemă. Ea își duse mîna la piept și strigă pe neașteptate :

— Oh ! Cît mi-e de foame !

Era foarte palidă. Am luat-o în brațe. Henri descălecă și el. Flor ne spuse că nu mîncase din ajun. Henri avea o bucată de pîine și i-o dădu împreună cu plosca în care mai avea puțin vin de Xeres. Ea mîncă cu lăcomie. După ce bău, îl privi stăruitor pe Henri, apoi pe mine.

— Nu semănați deloc, șopti ea. De ce n-am și eu pe cine să iubesc ?

Buzele-i atinseră ușor mîna lui Henri, în timp ce adăuga :

— Mulțumesc, seniore cavaler, sînteți la fel de bun pe cît de frumos. Vă rog, nu mă lăsați noaptea pe drum !

Henri șovăia : gitanii sînt ticăloși, primejdioși și dibaci. Abandonul acestui copil putea să fie o capcană. Dar eu am stăruit atît de mult, încît Henri consimți pînă la urmă să o iau cu noi pe micuța țigăncușă.

Iată-ne fericite ! Cum nu era însă bietul catîr, care avea acum trei poveri.

Flor ne-a povestit pe drum viața ei. Aparținea unei trupe de gitani care venea de la Leon și se ducea la Madrid. Cu o dimineață mai înainte, nu știu din ce cauză, ceata a fost urmărită de un escadron. Flor se ascunse în tufișuri, iar tovarășii ei fugiră. După ce trecu spaima, Flor voi să-și întîlnească ceata. Dar, deși alergă nu-i mai găsi în cale. Trecătorii pe care-i întreba, aruncau după ea cu pietre. Ciudați creștini, care-i smulseră din ureche cerceii de aramă argintată și colierul de perle false, pe motiv că nu era botezată !

Veni noaptea. Flor o petrecu într-o claie de fîn. Din fericire, „cine doarme, mănîncă", întrucît sărmana Flor nu mîncase nimic seara. A doua zi merse iar pînă se lăsă seara fără să fi mîncat ceva. Ciinii de la ferme lătrau în spatele ei, iar copilașii o huiduiau. Din timp în timp, găsea pe drum urma unei sandale egiptene ; asta îi ridica moralul.

De obicei, gitanii au un loc de popas și de întîlnire în cîmpie, între locul de plecare și ținta călătoriei. Flor știa unde să-i găsească pe-ai săi, dar departe, foarte departe, într-o trecătoare a muntelui Baladron, din fața Escorialului, la șapte sau opt leghe de Madrid.

Era drumul pe care mergeam și noi. Am obținut de la prietenul meu Henri să o conducă pe mica Flor pînă acolo. I-am făcut loc lîngă mine, pe paie, la han. A avut parte de splendida *oală putredă* ce ne-a fost servită pentru cină.

Aceste *ollas pudridas* din Castillia sînt feluri de mîncare ce se găsesc greu în restul Europei. Pentru a le face,

trebuie să ai un picior de porc, puțină piele de bou, jumătate de corn de capră moartă de boală, cotoare de varză, coji de nap, un șoarece de cîmp, o baniță și jumătate de căței de usturoi. Cam astea erau mirodeniile pe care le-am recunoscut în faimoasa noastră *oală putredă* din burgul Sanlucar, între Presquera și Segovia, într-unul din cele mai somptuoase hanuri care există în provinciile regelui Spaniei.

Începînd din clipa cînd micuța Flor deveni tovarășa noastră, drumul ne păru mai puțin plicticos. Era veselă, aproape la fel ca și mine, dar mai cu experiență. Știa să danseze, știa să cînte. Ne amuza povestindu-ne farsele demne de spînzurătoare ale fraților ei gitani.

Am întrebat-o la ce Dumnezeu se închină. Ne-a răspuns : la un ulcior !

Dar la Zamora, în provincia Leon, întîlnise un călugăr, care-i explică măreția Dumnezeului creștinilor. Flor dori să fie botezată.

A stat cu noi opt zile încheiate : cît am mers de la Sanlucar din Castillia la muntele Baladron. Cînd am sosit în apropierea acestui munte sumbru și stîncos, unde trebuia să mă despart de mica mea Flor, m-am întristat : nu știam că e o presimțire. Mă obișnuisem cu Flor. Mergeam împreună de opt zile pe același catîr, ținîndu-ne una de cealaltă, flecărind tot timpul. Ea mă iubea, iar eu o priveam ca pe o soră.

Era cald, cerul fusese acoperit toată ziua, aerul era apăsător, ca la apropierea unei furtuni. Cum ajunserăm la poalele muntelui, începură să cadă picături grele de ploaie. Henri ne dădu mantia lui pentru a ne înfășura împreună și continuarăm să ne cățărăm, grăbind catîrul leneș sub aversa torențială.

Flor ne spusese că frații ei ne vor primi cu caldă ospitalitate, și o răpăială nu-l putea speria pe prietenul meu Henri. Așa că, amîndouă, Flor și cu mine, eram în starea sufletească de a împărți cea mai cumplită furtună sub adăpostul unduitor ce ne unea.

Norii grei alergau pe cer, rostogolindu-se unul peste celălalt, lăsînd uneori între ei o ruptură, pe unde apărea albastrul închis al cerului. Linia orizontului, spre asfințit, părea un haos purpuriu. Era singura lumină care mai rămăsese pe cer. Ea colora toate lucrurile în roșu. Drumul

se cățăra în spirală peste o pantă abruptă și stîncoasă. Rafalele de ploaie erau atît de puternice, încît catîrului îi tremurau picioarele.

— Ce nostim ! exclamai eu. Lumina asta mă face să văd tot felul de lucruri. Pe creasta stîncii de colo mi s-a părut că zăresc doi oameni tăiați în piatră.

Henri privi repede în partea aceea.

— Nu văd nimic, zise el.

— Nu mai sînt, spuse Flor încetișor.

— Erau cu-adevărat doi oameni ? întrebă din nou Henri.

Am simțit născîndu-se în mine o nedeslușită groază pe care răspunsul Florei o sporea.

— Nu erau doi, replică ea, ci cel puțin zece.

— Înarmați ?

— Înarmați.

— Nu sînt frații tăi ?

— Cu siguranță că nu.

— Și ne pîndesc de multă vreme ?

— De ieri dimineață ne tot dau tîrcoale.

Henri o privea pe Flor cu neîncredere. Și eu o priveam bănuitoare. De ce oare nu ne vestise ?

— Mai întîi am crezut că erau călători, ca și voi, zise ea, răspunzînd din proprie inițiativă și cu anticipație gîndurilor noastre. Mergeau pe vechea potecă, spre apus, cum fac aproape toți nobilii noștri hidalgo. Doar oamenii din popor merg pe drumurile noi. Numai de la intrarea noastră în munți mișcările lor mi-au dat de bănuit. Nu v-am vestit fiindcă acum ne-au luat-o înainte și au pornit pe un drum unde nu-i mai putem întîlni.

Ne-a explicat că poteca veche, părăsită fiindcă făcea drumul anevoios, trecea pe partea de miazănoapte a muntelui Baladron, pe cînd a noastră cotea din ce în ce mai mult către miazăzi, pe măsură ce ne apropiam de trecători. Cele două drumuri se uneau într-un pas unic, numit *el paso de la Rapadores*, mult mai departe de tabăra țiganilor.

Din această cauză, înaintînd spre inima muntelui, nu mai zărirăm fantasticile siluete desenate pe cerul roșu-stacojiu. Cît puteai vedea cu ochii, stîncile erau pustii. Nu se mai zărea nici o altă mișcare în afara freamătului stejarilor bătuți de ploaie.»

«Se înnopta. Nu ne mai gîndeam la vagabonzii necunoscuți. Ne separau de ei ripe enorme și defileuri de netrecut. Întreaga noastră atenție se îndrepta spre catîr, care făcea sforțări mari să învingă obstacolele drumului.

Căzuse noaptea cînd un strigăt de bucurie scos de Flor ne anunță sfîrșitul chinurilor noastre. Aveam înaintea ochilor un mare și minunat spectacol.

De cîteva minute mergeam între două pante înalte, care ne ascundeau orizontul și cerul. Parcă erau două gigantice ziduri de apărare. Ploaia încetase. Gonind din fața lui norii negri, vîntul de nord-vest curăța firmamentul care devenea din ce în ce mai strălucitor. Luna își revărsa din plin lumina ei albă.

La ieșirea din defileu, ne-am pomenit în fața unui soi de vale circulară, înconjurată de piscuri dantelate, unde mai creșteau, ici și colo, cîteva tufe de pini de munte: era *Taza del diabbillo* (Cana drăcușorului), punct central al muntelui Baladron, ale cărui vîrfuri înalte sînt azvîrlite într-o parte și se pleacă spre Escorial.

Taza del diabbillo ne apărea în acest moment ca un abis fără fund. Razele lunii, care luminau puternic „Cana" și dantelăriile ei, lăsau vîlceaua în umbră și o făceau să pară teribil de adîncă.

Exact în fața noastră se deschidea o trecătoare asemănătoare cu aceea prin care trecusem, astfel încît una o continua pe cealaltă și „Cana", situată între ele, era evident produsul vreunei mari convulsiuni a pămîntului. În jurul focului erau așezați bărbați și femei. Chipurile lor, slabe și cu trăsături viguroase, se înroșeau la flăcările jarului, la fel ca și relieful stîncilor învecinate, pe cînd în apropiere, reflexul alburiu al lunii aluneca pe povîrnișurile ude.

Abia ieșiserăm din defileu cînd prezența noastră a și fost semnalată. Acești sălbatici au o intuiție necunoscută nouă. N-au încetat să bea și să fumeze în jurul focului, dar doi cercetași țîșniră iute la dreapta și la stînga. O clipă mai tîrziu, Flor ne arătă cum cei doi se tîrau spre noi, în vale. Scoase un strigăt neobișnuit. Cercetașii se

opriră. La al doilea strigăt se întoarseră din drum şi se aşezară liniştiţi în jurul focului.

Focul era încă departe de noi. În primul moment mi s-a părut că zăresc umbre negre în spatele cercului sclipitor al gitanilor. Dar eram prevenită de mirajul muntelui. Am tăcut şi, apropiindu-ne, n-am mai văzut nimic. Ce bine ar fi fost dacă aş fi vorbit !

Ajunsesem aproape în mijlocul văii cînd un vlăjgan viguros, cu faţa oacheşă, se ridică în faţa rugului, ţinînd în mînă o flintă nemaipomenit de lungă. Strigă într-o limbă orientală un fel de „cine-i acolo ?" şi Flor îi răspunse în aceeaşi limbă.

„Fiţi bineveniţi ! zise omul cu flinta. Vă vom da pîine şi sare, fiindcă vă aduce sora noastră."

Asta era pentru noi. Gitanii din Spania şi, în general, toate bandele care trăiesc în afara legii în diferite regate ale Europei, se bucură de o reputaţie meritată în ce priveşte ospitalitatea. Cel mai sîngeros tîlhar îşi respectă oaspetele. Asta chiar şi în Italia, unde tîlharii nu sînt lei, ci hiene.

De îndată ce ni se făgăduise pîine şi sare, nu mai aveam să ne temem de nimic, cum s-ar crede de obicei. Ni se făcu o primire bună. Flor sărută genunchii starostelui, care îşi aşeză mîinile pe umerii ei. După care acelaşi staroste porunci să se toarne un fel de licoare într-o cupă de lemn sculptată şi o întinse lui Henri cu mare ceremonie. Henri bău. Cercul se strînse din nou în jurul focului. O ţigancă începu să cînte şi să danseze în interiorul cercului, jucîndu-se cu flacăra şi fîlfîind basmaua deasupra focului. Trecură zece minute, după care se auzi glasul lui Henri, aspru şi schimbat.

— Ticăloşilor ! strigă el. Ce aţi pus în băutură ?

Voi să se ridice, dar picioarele i se împleticiră şi căzu cu toată greutatea la pămînt. Am simţit că mi se opreşte inima în loc. Henri era la pămînt şi lupta împotriva unei toropeli care-i paraliza mîinile şi picioarele. Pleoapele îngreuiate începeau să i se închidă.

Ţiganii rîdeau pe sub mustaţă în jurul focului. Am zărit răsărind în spatele lor nişte forme înalte şi întunecate : cinci sau şase oameni, înfăşuraţi în mantii şi ale căror feţe dispăreau complet sub borurile largi ale pălăriilor.

Aceştia nu erau ţigani.

Cînd prietenul meu Henri încetă să mai lupte, am crezut că murise. M-am rugat fierbinte lui Dumnezeu să mor și eu.

Unul din oamenii cu mantie aruncă o pungă grea cu aur în mijlocul cercului.

— Isprăviți treaba și veți mai căpăta încă pe-atît ! zise el.

Nu am putut recunoaște glasul acestui om.

Starostele țiganilor răspunse :

— E nevoie de timp și de distanță, douăsprezece ore și douăsprezece mile. După datina noastră, nimeni nu poate fi ucis în același loc și nici în aceeași zi cînd i-am dat ospitalitate.

— Prostii ! zise omul ridicînd din umeri. La treabă, sau lăsați-ne pe noi !

În același timp înainta spre Henri, care zăcea la pămînt. Țiganul se așeză în fața lui.

— Atîta vreme cît nu se vor scurge douăsprezece ore, spuse el cu hotărîre, atîta vreme cît nu ne vom îndepărta douăsprezece mile, îl vom apăra pe oaspetele nostru chiar și împotriva regelui !

Stranie credință ! Bizară onoare ! Toți țiganii se strînseră în jurul lui Henri.

O auzeam pe Flor care-mi șoptea la ureche :

— O să vă salvez pe amîndoi, sau voi muri !»

«...Era în mijlocul nopții. M-au culcat pe un sac de pînză umplut cu mușchi uscat, în cortul starostelui, care dormea în apropierea mea. Avea la dreapta, lîngă el, flinta și la stînga iataganul. La lumina opaițului îi vedeam ochii, care, cu pleoapele pe jumătate deschise, păreau că privesc chiar și în somn. La picioarele starostelui sforăia un țigan ghemuit ca un cîine. Nu știam unde îl duseseră pe Henri al meu, și Dumnezeu știe că nu aveam de gînd să dorm.

Mă aflam sub supravegherea unei țigănci bătrîne, avînd pe lîngă mine funcția de temniceră. Se culcase de-a curmezișul, cu capul pe umărul meu și, ca o precauție în plus, îmi ținea prin somn mîna dreaptă într-ale ei.

Asta nu era totul : auzeam afară pasul măsurat a doi paznici. Orologiul cu nisip arăta ora unu noaptea cînd am auzit un zgomot ușor la intrarea cortului. M-am întors să văd. La această simplă mișcare ochii bătrînei țigănci se

deschiseră. Se trezi pe jumătate, bombănind. Nu văzui nimic și zgomotul încetă. Numai că îndată după aceea am auzit doar pașii unei singure santinele. După un sfert de oră și cealaltă santinelă încetă să se mai plimbe. În jurul cortului domnea o liniște deplină.

Am văzut pînza cortului mișcîndu-se între doi țăruși, ridicîndu-se încetișor, apoi ivindu-se un obraz vesel și zîmbitor. Era Flor. Îmi făcu un mic semn cu capul. Nu-i era teamă. Trupul ei suplu și delicat trecuse ușor. Cînd se ridică în picioare, ochii ei negri triumfau.

— Ce-a fost mai greu, s-a făcut ! rosti ea doar din buze.

Nu mi-am putut reține o ușoară mișcare de surpriză și temnicera mea se trezi din nou. Două sau trei minute Flor rămase nemișcată cu un deget pe buze. Temnicera adormi la loc. Mă gîndeam :

— Doar o zînă adevărată mi-ar putea elibera umărul și mîna.

Aveam dreptate. Mica mea Flor era o zînă. Făcu încetișor un pas, apoi doi. Nu se îndrepta spre mine, se ducea spre rogojina unde dormea starostele, între iatagan și flintă. Se așeză în fața lui și îl privi țintă o clipă. Respirația starostelui deveni mai liniștită. După cîteva secunde, Flor se aplecă asupra lui și-i apăsă ușor degetul mare și arătătorul pe tîmple. Pleoapele starostelui se închiseră.

Flor mă privi. Ochii ei sclipeau ca două jerbe de scîntei.

— Una la mînă ! zise ea.

Țiganul sforăia mai departe, cu capul pe genunchi. Îi puse mîna pe frunte în timp ce îl învăluia cu o privire poruncitoare. Încetul cu încetul picioarele starostelui se întinseră și capul său răsturnat atinse pămîntul. Părea mort.

— Două la mînă ! zise ea.

Mai rămînea fioroasa temniceră. Pentru ea, Flor luă mai multe precauții. Se apropie încetișor, încetișor, învăluind-o cu privirea ca un șarpe care vrea să fascineze o pasăre. Cînd ajunse aproape, întinse o singură mînă la înălțimea ochilor egiptenei. Am simțit cum bătrîna tresărea pe dinăuntru. La un moment dat, făcu efort pentru a se ridica, dar Flor îi zise :

— Nu vreau !

Bătrîna scoase un suspin adînc.

Mîna Florei coborî încet de la frunte la stomac şi se opri. O înţepă cu un deget care părea să emită nu ştiu ce fel de fluid misterios. Simţeam eu însămi, prin trupul temnicerei mele, influenţa stranie a acestui fluid. Pleoapele mele voiau să se închidă.

— Rămîi trează ! îmi porunci Flor ca o regină, dintr-o aruncătură de ochi.

Umbrele care începuseră să plutească în jurul ochilor mei dispărură. Dar mi se părea că visez.

Mîna Florei se ridică, alunecă pentru a doua oară peste fruntea ţigăncii şi se întoarse înţepînd-o între ochi. Tot trupul bătrînei se moleşi. O simţeam mai greoaie.

Flor stătea dreaptă, gravă, poruncitoare. Mîna ei mai coborî o dată, apoi se ridică din nou. După două sau trei minute se apropie iar şi făcu un fel de mişcare bruscă de strepire deasupra capului bătrînei. Capul ei era ca de plumb.

— Dormi, Mabel ? întrebă ea încetişor.

— Da, dorm, răspunse bătrîna.

Întîi am crezut că asist la o comedie.

Înainte de a veni la tabără, Flor luase cîteva fire din părul meu şi al lui Henri pentru a le pune într-un medalion mic pe care-l purta la gît. Deschise medalionul şi puse părul lui Henri în mîna inertă a bătrînei :

— Vreau să ştiu unde e, adăugă ea.

Bătrîna se agita şi bombănea. Mi-a fost teamă că se va trezi. Flor o lovi tare cu piciorul, pentru a-mi dovedi că doarme adînc. Apoi repetă :

— Mă auzi, Mabel ? Vreau să ştiu unde se află.

— Aud, zise ţiganca. Îl caut. Unde-i oare ? Într-o peşteră ? Într-o hrubă ? I-au scos mantia şi tunica ! Ah ! se întrerupse ea înfiorîndu-se. Văd unde se află. E un mormînt.

Din toţi porii mei ieşi o sudoare rece.

— Mai trăieşte ? întrebă Flor.

— Trăieşte, răspunse Mabel. Doarme.

— Şi mormîntul unde se află ?

— La miazănoapte de tabără. S-au împlinit doi ani de cînd l-au înmormîntat aici pe bătrînul Hadji. Bărbatul are capul sprijinit de oasele lui Hadji.

— Vreau să merg la mormîntul ăsta, zise Flor.

— La miazăzi de tabără, repetă bătrîna. Prima crăpătură între stînci. Ridică o piatră, coboară trei trepte.

— Și cum să-l trezesc ?
— Ai pumnalul.
— Vino ! îmi zise Flor.

Și, fără să-i pese de nimic, aruncă într-o parte capul bătrînei Mabel, care căzu pe sacul umplut cu mușchi. Bătrîna rămase acolo ca un morman. Am văzut cu uimire că avea ochii deschiși. Ieșirăm din cort. În jurul focului, care începea să se stingă, se afla un cerc de țigani adormiți. Flor luase în mînă opaițul pe care îl acoperea cu poala pelerinei. Îmi arătă în depărtare un al doilea cort și zise :

— Acolo sînt creștinii.

Aceia care voiau să-l ucidă pe Henri, pe bietul meu prieten !

Ne-am dus la nord de tabără. În timp ce mergeam, Flor îmi spuse să dezleg trei căluți de munte care păsteau crengile mai joase ale copacilor. Țiganii nu se folosesc niciodată de catîri.

După cîțiva pași am găsit crăpătura dintre cele două stînci. Ne-am îndreptat într-acolo. Trei trepte tăiate în granit duceau la intrarea cavoului, închis de o lespede mare, pe care am dat-o la o parte trudindu-ne din răsputeri. Licărirea opaițului ni-l arătă pe Henri în spatele lespedei, pe jumătate despuiat, cufundat într-un somn de moarte și culcat pe pămîntul umed, cu capul sprijinit de un schelet. M-am năpustit spre el, mi-am încolăcit brațele în jurul gîtului lui Henri și l-am strigat. Nimic !

Flor era în spatele nostru.

— Îl iubești mult, Aurore, îmi zise ea. Îl vei iubi și mai mult !

— Trezește-l ! Trezește-l ! strigai eu. În numele Domnului, trezește-l !

Flor luă mîinile lui Henri, după ce puse opaițul pe pămînt.

— Aici nu pot face vrăji, spuse ea. A băut din licoarea țigăncilor din Scoția. Va dormi pînă cînd fierul roșu îi va atinge căușul palmelor și talpa picioarelor.

— Fierul roșu ! repetai fără să înțeleg.

— Să ne grăbim, adăugă Flor, fiindcă și eu și voi ne riscăm viața !

Își ridică fusta cu volane și trase din juponul ei, îngreuiat de bucățile de plumb cusute în tiv, un mic pumnal cu mîner din corn de animal.

— Descalță-l ! comandă ea.

M-am supus mașinal. Henri purta sandale cu jambiere. Mîna îmi tremura atît de tare, încît nu puteam desface curelele.

— Repede ! Repede ! repeta Flor.

În timpul acesta înroșea vîrful pumnalului mic la flacăra opaițului. Am auzit un șfîrîit : era pumnalul înroșit care cresta căușul mîinii lui Henri. Apoi, înfierbîntă din nou pumnalul și crestă a doua mînă. Henri nu făcu nici o mișcare.

— La talpa picioarelor !strigă Flor. Repede ! Repede ! Cele patru crestături trebuie făcute în același timp.

Vîrful pumnalului tăie din nou flacăra opaițului. Flor începu să cînte în limba ei necunoscută. Apoi înțepă picioarele lui Henri. Buzele lui se crispară.

— Îi datorăm acest lucru tînărului senior, zicea Flor pîndindu-i trezirea. Și ție de asemenea, draga mea Aurora. Fără voi aș fi murit de foame. Fără mine n-ați fi apucat pe drumul ăsta. Eu v-am atras în această capcană.

Licoarea vrăjitoarelor din Scoția este făcută din sucul unei lăptuci roșietice și crețe, pe care spaniolii o numesc *Lechuga pequena* [1], amestecată cu o anumită cantitate de tutun distilat și cu extract de mac sălbatic. E un narcotic fulgerător. În ce privește modul de a pune capăt acestui somn care se aseamănă cu moartea, îți spun ce am văzut, dragă mamă. Crestăturile cu fierul roșu fără cîntecul țigăncii (după cum spune Flor) nu ar da nici un rezultat.

Cînd Henri deschise ochii, buzele mele erau lipite de fruntea lui. Privi în jur cu un aer rătăcit. Ne-a zîmbit amîndurora în parte cu buze palide. Cînd ochii îi căzură pe scheletul bătrînului Hadji, își recăpătă aerul serios și calm.

— Oh ! Oh ! zise el. Iată așadar prietenul pe care mi l-au ales. Într-o lună am fi devenit o pereche.

— Hai să pornim ! strigă Flor. La răsăritul soarelui trebuie să ajungem peste munte.

Henri se și ridicase în picioare.

Căluții ne așteptau la intrarea crăpăturii dintre stînci. Flor trecu în față, ca ghid, deoarece cunoștea locurile. Sub clarul de lună, începurăm să urcăm ultimele vîrfuri ale muntelui Baladron. La răsăritul soarelui ne aflam în fața Escorialului. Seara ajunserăm în capitala Spaniei.

[1] Lăptucă pitică (span.). (N.T.)

Am fost foarte fericită, deoarece stabilisem ca Flor să rămînă cu noi. Nu se mai putea înapoia la fraţii ei după cele întîmplate. Henri îmi zise :

— Mica mea Aurore, vei avea o soră.

Lucrurile au mers bine timp de o lună. Flor a dorit să fie instruită în religia creştină. A fost botezată şi a luat prima împărtăşanie împreună cu mine la capela minorilor. Era pioasă în felul ei şi din toată inima, dar călugăriţele de care depindea, în calitatea ei de convertită, voiau un alt fel de smerenie.

Sărmana mea Flor, sau mai bine zis Maria de la Santa-Cruz, nu putea să le dea ceea ce nu avea deloc.

Într-o bună dimineaţă o văzurăm îmbrăcată cu rochia ei veche de ţigancă. Henri începu să zîmbească şi îi zise :

— Drăguţă pasăre, ai întîrziat să-ţi iei zborul.

Eu plîngeam, dragă mamă, fiindcă o iubeam pe mica mea Flor, o iubeam din toată inima !

Cînd m-a îmbrăţişat, i-au venit lacrimile în ochi. A plecat, promiţînd că se va înapoia. Vai ! Seara am văzut-o în Plaza Santa, în mijlocul unui grup de oameni din popor. Dansa în sunetul unei tamburine, apoi le ghicea trecătorilor.

Locuiam în spatele vestitei Calle Real, pe o stradă mică şi modestă, care dădea spre mai multe grădini frumoase şi vaste.

Doar pentru că sînt franţuzoaică, dragă mamă, nu regret la Paris clima plăcută din Spania.

Nu mai eram nevoiaşi. Henri îşi făcuse loc printre cei mai buni sculptori de ornamente în metal din Madrid. Nu avea încă renumele care i-ar fi îngăduit să facă avere cu uşurinţă, dar armurierii inteligenţi îi apreciau abilitatea.

A fost o perioadă de linişte şi de fericire. Flor venea dimineaţa. Stăteam de vorbă. Regreta că nu mai stă împreună cu mine, dar cînd îi propuneam să reia viaţa de altădată, o lua la fugă rîzînd.

Odată Henri îmi spuse :

— Aurore, copila asta nu-i prietena ce-ţi trebuie.

Nu ştiu ce s-a întîmplat, dar Flor venea din ce în ce mai rar. Eram mai indiferente una faţă de cealaltă. Cînd Henri, prietenul meu, îmi vorbise, inima mea i se supuse. Lucrurile şi oamenii pe care nu-i iubeşte, încetează să-mi placă.

Nu-i aşa că în acest fel trebuie să iubeşti, dragă mamă ?

Biata Flor ! Cînd o vedeam, nu mă puteam reţine totuşi să-i cad în braţe.

Trebuie să-ţi spun, dragă mamă, un lucru petrecut cu puţin înaintea plecării prietenului meu, căci aveam să încerc curînd cea mai mare durere din viaţă. Henri era nevoit să mă părăsească şi urma să rămîn singură multă vreme, foarte multă vreme fără să-l văd ! Doi ani, dragă mamă, doi ani, înţelegi asta ? Eu, care mă trezeam în fiecare dimineaţă cu sărutul lui de tată ! Eu care n-am stat măcar o zi întreagă fără să-l văd ! Cînd mă gîndesc la aceşti doi ani, mi se par mai îndelungaţi decît restul vieţii mele.

Ştiam că Henri aduna o mică avere pentru a întreprinde o călătorie. Urma să viziteze Germania şi Italia. Numai graniţele Franţei îi erau închise. Nu ştiam din ce cauză. Şi motivele călătoriei erau de asemenea o taină pentru mine.

Într-o zi, cînd plecase de dimineaţă după obicei, am intrat să fac ordine în camera lui. Biroul era închis, un birou ale cărui chei le lua cu sine totdeauna. Pe tăblia biroului se afla un pachet de hîrtii într-un plic îngălbenit de vreme. De plic atîrnau două sigilii cu blazon şi un cuvînt latin ca deviză : *Adsum*. Duhovnicul meu, căruia i-am cerut să-mi explice cuvîntul, îmi răspunse : *Iată-mă !*

Cînd Henri, prietenul meu — îţi aminteşti, dragă mamă ? — alergase după mine la Venasque, rostise aceste cuvinte în clipa cînd se năpustise asupra răpitorilor mei : „Iată-mă !“

Plicul purta o a treia pecete, care părea să fi aparţinut unei capele sau unei biserici. Mai văzusem odată aceste hîrtii. În ziua cînd am fugit din casa de pe malul rîului Arga, plecînd din Pamplona. Pentru a-şi recăpăta acest pachet preţios, Henri se înapoiase la fermă.

Cînd îl găsi neatins, obrazul îi străluci de bucurie. Îmi amintesc de toate astea.

Alături de pachet, pe al cărui plic nu era scris nimic, se afla un fel de listă, scrisă de curînd. Am făcut rău, dar am citit-o. Vai ! dragă mamă, doream atît de mult să ştiu de ce mă părăsea prietenul Henri. Lista nu m-a făcut să aflu altceva decît nişte nume şi adrese. Nu cunoşteam nici un nume. Henri trebuia să-i vadă în călătoria lui.

Lista era astfel făcută :

1. Căpitanul Lorrain — Neapole.

2. Staupitz — Nürenberg.
3. Pinto — Torino.
4. El Matador — Glasgow.
5. Joël de Jugan — Morlaix.
6. Faënza — Paris.
7. Saldagne — Paris.

Apoi încă două numere, care nu aveau nume : numerele opt și nouă.»

V. — UNDE AURORE SE OCUPĂ DE UN MIC MARCHIZ

«Vreau să termin repede peripețiile acestei liste, dragă mamă.

Cînd Henri se înapoie din călătorie, după doi ani, am revăzut lista. Multe nume erau șterse. Fără îndoială, numele celor pe care a putut să-i întîlnească. În schimb se aflau două nume noi care înlocuiau locurile albe.

Numărul 1, căpitanul Lorrain, era șters. Numărul 2, Staupitz, avea o bară groasă ; Pinto la fel, ca și El Matador, iar Joël de Jugan de asemenea. Aceste cinci ștersături erau făcute cu cerneală roșie. Numele lui Faënza și Saldagne erau neatinse. La numărul 8 era scris numele Peyrolles, iar la numărul 9 Gonzague, amîndoi la Paris.

Am stat doi ani fără să-l văd, dragă mamă. Ce a făcut în acești doi ani și de ce purtarea lui a fost întotdeauna un mister pentru mine ?

Două secole, două lungi secole ! Nu știu cum am putut trăi atîtea zile fără prietenul meu. Dacă m-ar despărți de el acum, aș muri, sînt sigură ! Eram retrasă la o mănăstire. Călugărițele au fost bune cu mine, dar nu mă puteau consola. Toată veselia îmi pierise odată cu plecarea prietenului meu. Nu mai știam nici să cînt, nici să zîmbesc.

Ah ! Cînd s-a înapoiat, am fost răsplătită pentru suferința mea. Acest lung martiriu se sfîrșise ! Tatăl meu

iubit, prietenul meu, protectorul meu mi-era înapoiat și nu aveam cuvinte să-i spun cît de fericită eram !

După primul sărut mă privi, și am fost tare mirată de expresia pe care o căpăta obrazul lui.

— Iată-te mare, Aurore, îmi zise el, și nu-mi trecea prin minte că te voi regăsi atît de frumoasă.

Eram așadar frumoasă ! Mă găsea frumoasă ! Frumusețea este un dar al lui Dumnezeu, dragă mamă. I-am mulțumit lui Dumnezeu din toată inima. Aveam șaisprezece sau șaptesprezece ani cînd îmi spuse asta. Nu bănuisem niciodată că pot încerca atîta fericire auzind că ți se spune : ești frumoasă ! Henri nu mi-o spusese pînă acum.

Am ieșit din mănăstire în aceeași zi și ne-am înapoiat la vechea noastră locuință. Totul era mult schimbat. Henri și cu mine nu mai puteam locui singuri, eram o domnișoară.

Am găsit acasă o bătrînă femeie cumsecade, Françoise Berrichon, și nepotul ei, Jean-Marie.

Cînd m-a văzut, bătrîna Françoise zise :

— Îi seamănă !

Cu cine semăn ? Fără îndoială, sînt lucruri pe care nu trebuie să le știu, căci față de mine au fost de o discreție neînduplecată.

M-am gîndit imediat, și această părere s-a întărit în mine, că Françoise Berrichon era vreo fostă slujnică a familiei mele. Probabil l-o fi cunoscut pe tatăl meu, probabil o fi cunoscut-o pe mama mea ! De cîte ori n-am încercat să aflu ! Dar Françoise, care vorbește de obicei cu plăcere, devenea mută din clipa cînd abordam anumite subiecte.

În ce-l privește pe nepotul ei, Jean-Marie, e mai tînăr ca mine și nu știe nimic.

Nu o văzusem pe mica mea Flor nici măcar o singură dată cît timp am stat la mănăstire. Îndată ce am fost liberă, am cerut să fie căutată. Mi s-a spus că părăsise Madridul. Nu era adevărat, fiindcă am văzut-o cîteva zile mai tîrziu cîntînd și dansînd în Plaza Santa. M-am plîns lui Henri, care mi-a spus :

— Au făcut rău că te-au înșelat, Aurore. Au făcut bine să împiedice o apropiere de acest biet copil. Amin-

teşte-ţi că sînt lucruri care îndepărtează de tine pe aceia care ar trebui să-i iubeşti.

Pe cine trebuie să iubesc ?

Mai întîi pe tine, dragă mamă, mai ales pe tine ! Ei bine ! Ţi-ar displăcea să am afecţiune pentru prima mea prietenă, recunoştinţă pentru aceea care ne-a salvat dintr-o mare primejdie ? Nu cred asta. Nu în felul ăsta te iubesc.

Prietenul meu exagerează severitatea ta. Eşti mai mult bună decît mîndră. Şi-apoi, te voi iubi atît de mult ! Mîngîierile mele îţi vor lăsa oare vremea să fi severă !

Aşadar, eram domnişoară. Eram servită. Micul Jean-Marie putea trece drept pajul meu. Bătrîna Françoise îmi ţinea o companie devotată. Eram mai puţin singură decît altădată. Eram departe de a fi fericită.

Prietenul meu se schimbase. Purtarea lui nu mai era aceeaşi. Îl simţeam întotdeauna rece şi uneori trist. Se părea că de acum înainte exista o barieră între noi.

După cum ţi-am spus, o explicaţie cu Henri era un lucru imposibil, dragă mamă. Henri îşi păstrează secretul chiar faţă de mine. Bănuiam că suferă şi se consolează muncind. I se cerea ajutor din toate părţile. Trăiam în belşug, aproape în lux. Într-un fel, armurierii din Madrid îl puneau pe „Cincelador" la licitaţie.

Ducele de Medina-Sidonia, favoritul lui Filip al V-lea, spusese : „Am trei săbii : prima este de aur ; o voi da unui prieten ; a doua este împodobită cu diamante, o voi da iubitei ; a treia este de oţel lustruit, dar, dacă Cincelador a cizelat-o, nu o voi da decît regelui !"

Trecură cîteva luni. Am devenit tristă. Henri băgă de seamă şi deveni nefericit.

...Încăperea mea dădea spre grădinile imense de după Calle Real. Cea mai mare şi mai frumoasă aparţinea fostului palat al ducelui d'Ossuna, ucis în duel de domnul de Favas, gentilom al reginei. De la moartea stăpînului, palatul era pustiu.

Într-o zi am văzut ridicîndu-se jaluzelele închise. Sălile goale se umplură de mobile somptuoase, iar draperii minunate fluturau la ferestre. În acelaşi timp, grădina părăsită se umplu de flori proaspete. Palatul avea un oaspete.

Eram curioasă, ca orice singuratică. Am vrut să-l știu numele. Cînd l-am aflat, m-a uimit. Cel care venea să ocupe palatul Ossuna se numea Philippe de Mantoue, prinț de Gonzague.

Gonzague ! Am văzut acest nume pe lista prietenului meu Henri. Era al doilea din cele două nume înscrise în timpul călătoriei. Ultimul dintre cele patru : Faënza, Saldagne, Peyrolles și Gonzague.

M-am gîndit că prietenul meu Henri trebuie să fie prietenul acestui mare senior și aproape că mă așteptam să-l văd.

A doua zi, Henri ceru să se bată în cuie jaluzelele de la ferestrele mele.

— Aurore, îmi zise el, te rog să nu te arăți acelora care vor veni să se plimbe prin grădină.

Îți mărturisesc, dragă mamă, că după această oprelişte, curiozitatea mea a sporit.

Nu era greu să capeți informații despre prințul de Gonzague : toată lumea vorbea despre el.

Era unul dintre cei mai bogați oameni din Franța și prieten personal al regentului. Venea la Madrid pentru o misiune secretă. Era tratat ca ambasador. Avea în jurul lui o curte.

Micul Jean-Marie venea în fiecare dimineață să-mi povestească ce se spunea în cartier. Prințul era frumos, prințul avea iubite frumoase, prințul azvîrlea milioane pe fereastră. Prietenii lui erau tineri nebuni, care făceau la Madrid escapade nocturne, sărind peste balcoane, spărgînd felinare, dărîmînd porți și luînd la bătaie tutorii geloși.

Printre ei era unul care abia împlinise optsprezece ani, un diavol ! Se numea marchizul de Chaverny.

Se spunea despre el că era neviciat și trandafiriu ca o fată, și avea o înfățișare atît de plăcută ! Părul mare, bogat, pe o frunte albă, buze neacoperite de mustață, ochi glumeți ca ai fetelor. Era cel mai grozav dintre toți. Acest heruvim tulbura toate inimile domnișoarelor din Madrid.

Prin crăpăturile jaluzelelor mele vedeam uneori, sub umbrarele frumoasei grădini a ducelui Ossuna, un tînăr gentilom cu înfățișare elegantă, cu mersul cam de femeie, dar care nu putea fi acel drăcușor de Chaverny. Micul

meu gentilom părea atît de cumpătat şi de modest! Se plimba în primele ore ale dimineţii. Or, Chaverny ar fi trebuit să se scoale tîrziu după ce petrecuse noaptea în chefuri.

Cînd pe o bancă, cînd culcat pe iarbă, cînd mergînd gînditor cu capul înclinat, micul meu marchiz avea aproape totdeauna o carte în mînă. Era un adolescent studios.

Acel Chaverny nu s-ar fi ostenit să poarte o carte în mînă!

Era ceva ciudat. Micul gentilom era exact opusul domnului marchiz de Chaverny, doar dacă faima lui nu era decît o calomnie deplorabilă.

Dar nu s-a putut apăra de această faimă. Micul meu gentilom era în adevăr marchizul de Chaverny.

Drăcuşorul, diavolul! Cred că l-aş fi putut iubi, dacă Henri n-ar fi fost pe acest pămînt.

Un tînăr cumsecade, dragă mamă, un suflet distrus de aceia care îi rătăciseră căile tinereţii, dar nobil încă, înflăcărat şi generos. Cred că vîntul a ridicat din întîmplare un colţ al jaluzelelor mele, fiindcă m-a văzut şi, din clipa aceea, n-a mai părăsit grădina.

Ah! Fără îndoială, l-am ferit de multe nebunii! În grădină era blînd ca un mic sfînt.

Îndrăznea uneori cel mult să sărute o floare culeasă din grădină şi s-o arunce apoi în direcţia ferestrei mele.

O dată l-am văzut venind cu o ţeavă în mînă: a ochit cu multă îndemînare în jaluzele şi mi-a trimis un bileţel prin deschizătură.

Dacă ai şti ce mi-a scris, dragă mamă!

Voia să mă ia în căsătorie şi-mi spunea că astfel aş smulge un suflet din infern. Mi-a fost foarte greu să mă reţin de a-i răspunde, cu toate că ar fi fost o faptă bună. Dar gîndul la Henri m-a oprit, şi n-am dat nici un semn de viaţă.

Sărmanul marchiz a aşteptat multă vreme, cu ochii aţintiţi spre jaluzelele mele, apoi l-am văzut ştergîndu-şi pleoapele, desigur de lacrimi. Inima mi s-a strîns, dar m-am stăpînit.

În seara aceleiaşi zile mă aflam în balconul turnului mic în spirală care ne străjuia casa la colţul cu Calle Real.

Balconul dădea spre strada mare și spre străduța întunecoasă. Henri întîrzia : îl așteptam. Deodată am auzit că se vorbea încetișor în străduță. M-am întors. Am zărit două umbre de-a lungul zidului : Henri și micul marchiz. Curînd se vorbi mai tare.

— Știți cu cine vorbiți, prietene ? întrebă mîndru Chaverny. Sînt vărul domnului prinț de Gonzague !

La acest cuvînt, sabia lui Henri părea că sare singură din teacă.

Chaverny scoase la rîndul lui sabia și se puse în gardă, cu un aer îndrăzneț. Lupta mi se părea atît de disproporționată, încît nu m-am putut opri să strig :

— Henri ! Henri ! E un copil !

Henri lăsă îndată sabia în jos. Marchizul de Chaverny mă salută și l-am auzit spunînd :

— Ne vom mai vedea ?

Abia l-am recunoscut pe Henri cînd s-a înapoiat o clipă mai tîrziu. Obrazul îi era răvășit. În loc să-mi vorbească, se plimba cu pași mari prin încăpere :

— Aurore, îmi zise în cele din urmă, nu sînt tatăl tău.

Știam de mult. Credeam că va vorbi și eram gata să-l ascult. Dar Henri tăcu. Își reluă plimbarea. Îl vedeam ștergîndu-și nădușeala de pe frunte.

— Ce te frămîntă, prietene ? întrebai încetișor.

În loc să-mi răspundă, mă întrebă și el :

— Îl cunoști pe acest gentilom ?

— Nu, nu-l cunosc.

Acesta era adevărul. Henri reluă după o scurtă tăcere:

— Aurore, te-am rugat să ții jaluzelele închise.

Adăugă, nu fără o oarecare nuanță de amărăciune în glas :

— Nu pentru mine, ci pentru tine.

Eram jignită. I-am răspuns :

— Am făcut oare vreo crimă de sînt obligată să mă ascund astfel totdeauna ?

— Ah ! făcu el acoperindu-și obrazul cu amîndouă mîinile. Trebuia să vină și clipa asta ! Dumnezeu să aibă milă de mine !

Am înțeles doar că l-am jignit. Lacrimile mi-au inundat obrazul.

— Henri, prietene, exclamai, iartă-mă, iartă-mă !

— Şi ce ar trebui să-ţi iert, Aurore ? strigă el ridicîndu-şi spre mine privirea scînteietoare.

— Supărarea ce ţi-am făcut-o, Henri. Te văd trist, poate că am greşit.

Se opri deodată pentru a mă privi din nou.

— E vremea ! murmură el.

Apoi se aşeză lîngă mine.

— Vorbeşte sincer şi nu-ţi fie teamă de nimic, Aurore, zise el, vreau un singur lucru pe lumea asta : fericirea ta. Ţi-ar fi greu să părăseşti Madridul ?

— Cu tine ? întrebai.

— Cu mine.

— Unde te vei duce, răspunsei încetişor privindu-l drept în ochi, voi merge cu plăcere. Iubesc Madridul fiindcă eşti şi tu aici.

Îmi sărută mîna.

— Dar, zise el cu stînjeneală, acest tînăr ?...

I-am pus mîna pe gură rîzînd :

— Te iert, prietene, îl întrerupsei, dar nu mai adăuga nici un cuvînt şi, dacă vrei, plecăm.

I-am văzut ochii umeziţi. Braţele lui se sforţau să nu se deschidă. Am crezut că emoţia îl va înflăcăra. Dar e tare, ştie să se stăpînească. Mi-a sărutat a doua oară mîna, spunînd cu o adevărată bunătate paternă :

— Deoarece nu ai nimic împotrivă, vom pleca chiar în seara asta, Aurore.

— Desigur faci asta pentru mine, şi nu pentru tine ? strigai eu cu o veritabilă furie.

— Pentru tine, nici într-un caz pentru mine, răspunse el plecînd.

Ieşi. Am izbucnit în plîns.

— Ah ! îmi spuneam. Nu mă iubeşte, nu mă va iubi niciodată !

Totuşi...

O, încercăm să ne înşelăm singuri. Mă îndrăgea ca şi cum aş fi fost fata lui. Mă iubeşte pentru mine, nu pentru el. Voi muri de tînără.

Plecarea a fost fixată pentru ora zece seara. Trebuia să iau poştalionul cu Françoise. Henri trebuia să ne escorteze împreună cu patru însoţitori. Era bogat.

Pe cînd îmi pregăteam valizele, grădina Ossuna se lumina. Domnul prinț de Gonzague dădea o mare recepție în noaptea aceea. Îmi trecu în gînd că plăcerile acestei lumi strălucitoare m-ar făcea să-mi uit tristețea. Spune-mi, știi acest lucru, dragă mamă : oare sînt alinate cele ce suferă și pot găsi refugiu în petreceri ?

Îți vorbesc acum de lucruri foarte recente. De ieri. Au trecut abia cîteva luni de cînd am plecat din Madrid. Dar timpul mi s-a părut îndelungat. Se întîmplă ceva între prietenul meu și mine. Oh ! Cît de mult aș avea nevoie de inima ta, să-i spun tot ce simt, dragă mamă !

Am plecat la ora stabilită, pe cînd orchestra începea să cînte sub portocalii mari din grădina palatului. Henri galopa alături de portieră. Îmi zise :

— Nu regreți nimic, Aurore ?

— Regret prietena de altădată.

Drumul nostru era dinainte stabilit. Mergea în linie dreaptă spre Saragosa, ca de acolo să ajungem la frontiera franceză, să traversăm Pirineii și să coborîm la Bayonne, de unde trebuia să pornim pe mare și să reținem loc de trecere către Ostende.

Henri avea nevoie să facă un ocol prin Franța. Trebuia să se oprească în valea Louronului, între Lux și Bagnères-de-Luchon.

De la Madrid la Saragosa nu s-a petrecut nici un incident. La fel de la Saragosa la graniță. Și, fără vizita pe care am făcut-o la vechiul castel Caylus, după ce am trecut munții, n-aș fi avut să-ți spun nimic, dragă mamă.

Dar, fără să-ți pot explica de ce, această vizită a fost una dintre paginile cele mai emoționante din viața mea. La drept vorbind, nu m-am expus nici unei primejdii. Nu mi s-a întîmplat nimic și, totuși, îmi voi aminti de tulburarea pe care acest loc a stîrnit-o în sufletul meu, chiar dacă aș trăi o sută de ani.

Henri voia să stea de vorbă cu un preot bătrîn numit dom Bernard și care fusese capelan la Caylus sub ultimul senior cu acest nume.

După ce am trecut granița, i-am lăsat pe Françoise și pe Jean-Marie într-un cătun pe malul Clarabidei. Cei patru însoțitori rămaseră în cealaltă parte a Pirineilor. Ne-am îndreptat călare, Henri și cu mine, către bizara ridicătură de teren numită în acel loc *le Hachaz* și care servește de temelie sumbrei fortărețe.

Era o dimineaţă de februarie, rece, tristă, dar fără ceaţă. Vîrfurile înzăpezite pe care le traversasem în ajun conturau în zare, pe cerul întunecat, strălucitoarea dantelă a piscurilor. Un soare palid strălucea şi înălbea mai mult vîrfurile dinspre răsărit, acoperite de chiciură.

Vîntul bătea dinspre apus şi aducea încet nori mari, agăţaţi ca o perdea vineţie în spatele lanţului Pirineilor.

Vedeam cum se înalţă în faţa noastră, împins de cerul neguros dinspre răsărit, castelul Caylus-Tarrides, colos negru de granit, aşezat pe un piedestal uriaş.

Ai putea căuta multă vreme pînă să găseşti un edificiu care să vorbească mai elocvent despre lugubrele splendori ale trecutului. În vremurile de altădată, acest castel fundal, acest domeniu criminal şi jefuitor, stătea acolo ca o santinelă şi pîndea călătorul ce trecea prin vale. Puii de şoim muţi şi barbacanele tăcute prindeau glas pe atunci. Stejarii nu creşteau în turnurile crăpate. Zidurile de apărare nu purtau mantia glacială de iederă umedă, turnurile îşi sumeţeau crenelurile ameninţătoare, ascunse astăzi de coroana roşietică sau aurie făcută din mixandre şi din tufele enorme de gura-leului. La vederea lor îţi vin în minte o mie de lucruri melancolice sau îngrozitoare. În acest castel, nimeni n-a putut fi vreodată fericit.

Ţinutul e plin de legende, negre ca cerneala. Se spune că ultimul senior, căruia i se spunea Caylus-Verrou, şi-a ucis cele două soţii, fiica, ginerele şi alţii. Strămoşii lui au făcut aceleaşi lucruri înaintea lui.

Am ajuns la podişul Hachaz pe un drum îngust şi întortocheat, care ducea pe vremuri la podul mobil. Acum, podul nu mai există. Se văd doar ruinele unei pasarele din lemn, ale cărei grinzi roase de carii atîrnă în şanţ. La capul podului se află o Fecioară mică, aşezată într-o nişă.

Acum castelul Caylus nu mai e locuit. Are ca paznic un bătrîn scîrbos care bombăne şi este pe jumătate surd, şi aproape orb. Ne-a spus că actualul stăpîn n-a mai venit pe-acolo de şaisprezece ani.

Este vorba de prinţul Philippe de Gonzague. Îţi dai seama, dragă mamă, cum mă urmăreşte acest nume de cîtăva vreme !

Bătrînul i-a spus lui Henri că don Bernard, fostul capelan de la Caylus, a murit de cîţiva ani. Nu ne-a lăsat să vedem interiorul castelului.

Mă gîndeam că ne vom înapoia în vale. Dar n-a fost așa, și mi-am dat seama curînd că acest loc îi amintea prietenului meu de întîmplări tragice și emoționante.

Ne-am dus să prînzim în cătunul Tarrides. Ultimele lui case aproape sînt lipite de șanțurile castelului feudal. În casa cea mai apropiată de șanțuri și de ruinele podului, despre care ți-am povestit, era un han. Ne-am așezat pe două scăunele în fața unei mese amărîte de lemn de fag și o femeie de vreo patruzeci sau patruzeci și cinci de ani veni să ne servească.

Henri o privi cu atenție.

— Cumătră, îi zise el pe neașteptate, erai aici în noaptea crimei ?

Ea scăpă cana de vin din mînă. Apoi, pironind asupra lui Henri o privire plină de neîncredere, zise :

— Oh ! Oh ! Oare ați fost și dumneavoastră ?

Mi-a trecut un fior prin tot trupul, dar o curiozitate de neînvins mă ținea încordată.

— Poate, replică Henri, dar asta nu te privește, cumătră. Sînt lucruri pe care doresc să le știu. Voi plăti pentru asta.

Ea adună de pe jos cana, mormăind aceste cuvinte stranii :

— Am răsucit cheia în broască de două ori și am închis obloanele ferestrelor. Era mai bine să nu vedem nimic dintre cele ce se întîmplau.

— Cîți morți au fost găsiți a doua zi în șanț ? întrebă Henri.

— Șapte, socotindu-l și pe tînărul senior.

— Și cine a venit să ancheteze ?

— Bailivul din Argelès și judecătorul care se ocupă cu cercetarea crimelor din Tarbes, și alții. Da, da, au venit să cerceteze. Justiția vine, vin o mulțime de judecători, dar își schimbă părerea. Judecătorii au zis că bătrînul marchiz avusese dreptate, din cauza ferăstruicii pe care au găsit-o deschisă.

Arăta cu degetul o fereastră joasă, care se deschidea chiar spre șanț, sub stîlpii putrezi ai podului.

Am înțeles că oamenii de lege l-au acuzat pe tînărul senior defunct că ar fi vrut să intre pe această cale în

castel. Dar de ce? Bătrîna răspunse singură la această întrebare ce mi-o puneam :

— Fiindcă, termină ea, tînăra noastră domnișoară era bogată.

O întîmplare jalnică, povestită în cîteva cuvinte. Fereastra joasă mă fascina. Nu-mi puteam desprinde ochii de pe ea. Fără îndoială că în acest loc cei doi îndrăgostiți și-au dat întîlnire. Am împins farfuria de lemn care îmi fusese așezată în fața mea. Henri făcu la fel. Plăti și ieșirăm din han. Prin fața ușii era o potecă ce ducea la șanțuri. Am luat-o pe acolo, Cumătra venea în urma noastră.

— Aici, în locul ăsta, zise ea arătînd stîlpul care sprijinea podul înspre zidul de apărare, în locul ăsta a așezat copilul tînărul senior.

— Ah! exclamai. Era și un copil!

Privirea pe care Henri o îndreptă spre mine a fost nemaipomenită și nici pînă acum nu o pot defini. Adeseori cele mai nevinovate cuvinte spuse de mine îi pricinuiau emoții subite care-mi păreau fără motiv.

Asemenea lucruri dădeau frîu liber imaginației mele. Îmi petreceam viața căutînd în zadar cheia tuturor enigmelor din jurul meu.

Mamă, mulți își bat joc cu ușurință de sărmanele orfane care văd peste tot un semn al originii lor. Eu însă văd în acest instinct ceva providențial și teribil de mișcător! Ei bine, da, rolul nostru este să căutăm fără încetare, să nu ne plictisim de misiunea noastră ingrată și dificilă. Dacă obstacolul pe care l-am ridicat pe jumătate cade și ne doboară, să ne ridicăm și mai curajoase, pînă în clipa cînd ne cuprinde disperarea. Clipa asta înseamnă moartea. Cîte speranțe înșelate înainte de sosirea acestei clipe! Cîte himere! Cîte decepții!

Privirea lui Henri părea să-mi spună :

„Aurore, acel copil erai tu!"

Inima îmi bătu și mai tare. Începui să privesc cu alți ochi castelul vechi.

Dar, îndată după aceea, Henri întrebă :

— Ce s-a întîmplat cu copilul?

Și cumătra răspunse :

— A murit!»

«Pe fundul șanțurilor era o pajiște. Din punctul unde ne aflam, dincolo de arcada ruptă a podului de lemn, se vedea coborînd marginea gropii care descoperea sătucul Tarrides și primii arbori bătrîni din pădurea Ens. La dreapta, deasupra zidului de apărare, capela veche a castelului Caylus își arăta vîrful ascuțit și dantelat al turnului.

Henri își purta privirea melancolică asupra peisajului. Părea uneori că reușește să se orienteze. Sabia, pe care o ținea în mînă ca un baston, trasa linii în iarbă. Buzele i se mișcau ca și cum își vorbea. În cele din urmă indică cu degetul locul unde stăteam în picioare și exclamă :

— Aici, aici trebuie să fie.

— Da, zise cumătra, aici am găsit trupul tînărului senior.

M-am dat înapoi, înfiorată din cap pînă în picioare.

Henri întrebă :

— Ce s-a făcut cu trupul lui ?

— După cum am auzit, l-au dus la Paris pentru a fi înmormîntat la cimitirul Saint-Magloire.

— Da, gîndi cu glas tare Henri, Saint-Magloire era feuda lui Lorraine.

Așadar, dragă mamă, bietul senior ucis în acea noapte îngrozitoare făcea parte din nobila familie de Lorraine.

Henri își ținea capul plecat pe piept. Visa. Îl vedeam că mă privea din cînd în cînd pe furiș. Încercă să urce scara mică așezată la capul podului, dar treptele putrezite cedară sub picioarele lui. Reveni spre zidul de apărare și, cu mînerul sabiei, verifică obloanele ferestrei joase.

Cumătra, care-l urma ca un ghid, zise :

— Sînt solide și căptușite cu fier. Fereastra n-a mai fost deschisă din ziua venirii magistraților.

— Și ce ai auzit în noaptea aceea prin obloanele închise ? întrebă Henri.

— Ah ! Doamne ! Toți diavolii păreau dezlănțuiți sub zidul de apărare. N-am putut închide ochii. Tîlharii veniseră în timpul zilei să bea la noi. Cînd m-am culcat îmi spusesem : „Dumnezeu să-i ia în paza sa pe aceia care nu vor vedea mîine răsăritul soarelui !“ Am auzit hărmălaie

mare de săbii, țipete, blesteme și două glasuri bărbătești care strigau din cînd în cînd : „Iată-mă !“

O mulțime de gînduri mă frămîntau, dragă mamă. Cunoșteam cuvîntul sau deviza asta. L-am auzit în gura lui Henri încă din copilăria mea și l-am regăsit tradus în limba latină pe peceţile care închideau plicul misterios pe care prietenul meu Henri îl păstra ca pe o comoară.

Henri fusese amestecat în toată drama aceasta.

...Soarele cobora la orizont cînd am pornit din nou pe drumul din vale. Mi se strîngea inima. M-am întors de mai multe ori să mai văd sumbrul gigant de granit ridicîndu-se pe soclul său enorm.

Noaptea am văzut fantome : o femeie în doliu ținînd în brațe un copil și aplecată asupra unui bărbat tînăr, palid la față, care avea trupul tăiat de sub coaste pînă la șold.

Erai tu, dragă mamă ?

A doua zi, pe puntea corabiei care avea să ne poarte, peste Ocean și Marea Mînecii, pînă pe malurile Flandrei, Henri îmi spuse :

— Curînd vei afla totul, Aurore. Să dea Dumnezeu să fii mai fericită !

Spunea aceste cuvinte cu glas trist. S-ar putea oare să fiu nenorocită cînd îmi voi cunoaște familia ? Chiar dacă ar fi adevărat, vreau să te cunosc, mamă...

Am debarcat la Ostende. La Bruxelles, Henri primi o lungă misivă sigilată cu stema Franței. A doua zi ne-am îndreptat către Paris.

Se întunecase cînd am depășit Arcul de Triumf care mărginește drumul Flandrei și începe marele oraș. Eram în caleașcă cu Françoise. Henri galopa înaintea noastră. Îmi adunam gîndurile, mamă. Ceva îmi spunea : „Ea e aici !“

Locuiești în Paris, mamă, sînt sigură. Recunosc aerul pe care-l respiri.

Am coborît o stradă lungă, mărginită de case înalte și cenușii. Apoi am intrat într-o străduță îngustă care ne duse în fața unei biserici înconjurate de un cimitir. Mai tîrziu am aflat că era biserica și cimitirul Saint-Magloire.

În față se înălța un palat mare, cu aspect mîndru și seniorial, palatul Gonzague.

Henri descălecă și veni să-mi ofere mîna pentru a coborî. Am intrat în cimitir. În spatele bisericii, într-un

spațiu închis cu un gard simplu de lemn, se află o rotondă deschisă, unde se văd prin arcade mai multe pietre de mormînt monumentale.

Trecurăm de gardul de lemn. O lampă atîrnată de boltă lumina slab rotonda. Henri se opri în fața unui mausoleu de marmură, pe care era sculptată imaginea unui bărbat tînăr. Henri depuse un lung sărut pe fruntea statuii. Îl auzeam cum spunea, cu lacrimi în glas :

— Frate, iată-mă, Dumnezeu mi-e martor că mi-am împlinit făgăduiala cît am putut mai bine.

Un zgomot ușor se auzi în spatele nostru. M-am întors. Bătrîna Françoise Berrichon și Jean-Marie, nepotul ei, ședeau în genunchi pe iarbă de cealaltă parte a gardului de lemn. Henri îngenunchease și el. Se rugă multă vreme în tăcere. Ridicîndu-se, îmi spuse :

— Sărută această imagine, Aurore.

M-am supus și am întrebat de ce. Gura i se deschise să-mi răspundă, apoi șovăi. În cele din urmă spuse :

— Fiindcă era un suflet nobil, fata mea, și fiindcă îl iubeam !

Am mai sărutat o dată fruntea rece a statuii. Henri mi-a mulțumit, punîndu-mi mîna pe inima lui. Cum iubește cînd iubește, dragă mamă ! Poate că e scris să nu mă poată iubi.

Cîteva minute mai tîrziu intrarăm în casa unde mă pregătesc să termin aceste rînduri. Henri o închiriase dinainte.

De cînd i-am trecut pragul, n-am mai părăsit-o.

Sînt mai singură decît oricînd, fiindcă Henri are mai multe treburi la Paris ca oriunde. Abia dacă îl văd la ora meselor. Nu am voie să ies. Trebuie să iau măsuri de precauție și cînd mă așez la fereastră.

Ah ! Dacă ar fi gelos, dragă mamă, cît de fericită aș fi să-l ascult, să-mi pun vălul, să mă ascund, să mă păstrez numai pentru el ! Dar îmi amintesc de fraza pe care mi-a spus-o la Madrid : „Nu pentru mine trebuie să faci ce-ți spun, ci pentru tine !"

Sînt singură. Prin perdelele lăsate văd mulțimea agitată și zgomotoasă. Toți oamenii aceștia sînt liberi. Văd casele de pe cealaltă parte a străzii.

La fiecare etaj există o familie, femei tinere care au copii frumoși, surîzători. Sînt fericite. Mai văd ferestrele de la Palais-Royal, luminate adesea pentru serbările Re-

gentului. Doamnele de la Curte trec în trăsurile lor cu frumoși călăreți lîngă portiere. Aud muzica dansurilor. Uneori, petrec nopți fără somn. Dar, dacă mă mîngîie o singură dată, sau dacă îi scapă o vorbă blîndă, uit de toate și sînt fericită, mamă.

Am aerul că mă plîng. Să nu crezi că îmi lipsește ceva. Henri mă copleșește cu bunătatea lui și cu atenții. Dacă se poartă rece cu mine de multă vreme poți oare să i-o iei în nume de rău ?

Uite, mamă, uneori îmi vine o idee. M-am gîndit, fiindcă îi cunosc delicatețea cavalerească a inimii, m-am gîndit că familia mea era mai nobilă decît a lui ; poate și averea mea. Asta îl îndepărtează de mine. Se teme să mă iubească.

Oh ! Dacă aș fi sigură de asta, cît de repede aș renunța la avere ! Cum aș călca în picioare rangul meu de noblețe ! Ce înseamnă foloasele obîrșiei pe lîngă bucuriile inimii ?

Te-aș iubi oare mai puțin, dragă mamă, dacă ai fi o femeie săracă ?

...Acum două zile, cocoșatul veni să-l vadă. Dar nu ți-am vorbit încă despre acest pitic misterios, singura ființă care a intrat vreodată în singurătatea noastră. Cocoșatul vine la noi la orice oră, adică la Henri, în apartamentul de la primul etaj. E văzut intrînd și ieșind. Oamenii din cartier îl privesc ca pe un fel de spiriduș. Henri n-a fost văzut niciodată împreună cu cocoșatul, și totuși sînt nedespărțiți ! Așa vorbesc țațele din strada Chantre.

Din pricina asta, niciodată nu s-a văzut o legătură mai bizară și mai misterioasă între două ființe. Noi înșine, înțeleg prin asta Françoise, Jean-Marie și cu mine, nu i-am zărit niciînd împreună pe acești doi inseparabili. Rămîn încuiați zile întregi în încăperea de la etaj, apoi unul din ei iese, pe cînd celălalt rămîne să păzească nu știu ce fel de comoară necunoscută. Asta durează de cincisprezece zile împlinite, de cînd am sosit, și, în pofida promisiunilor lui Henri, nu știu nimic în plus decît în prima zi.

Voiam așadar să-ți spun : cocoșatul a venit să-l vadă pe Henri cu o seară în urmă și n-a mai ieșit. Toată noaptea au rămas împreună încuiați în cameră. A doua zi, Henri era mai trist. Luînd dejunul, a venit vorba despre marii seniori și doamnele din înalta societate. Henri spuse cu adîncă amărăciune :

— Aceia care sînt aşezaţi prea sus sînt cuprinşi de ameţeală. Nu trebuie să te bizui pe recunoştinţa prinţilor. Şi, dealtfel, se întrerupse el coborînd privirea, ce serviciu s-ar putea plăti cu această monedă odioasă numită recunoştinţă ? Dacă doamna din înalta societate pentru care mi-aş risca onoarea şi viaţa nu m-ar putea iubi, pentru că ea ar fi pe o treaptă mai înaltă şi eu pe una mai joasă, aş pleca departe, pentru că n-aş şti dacă nu mă insultă cu recunoştinţa ei.

Mamă, sînt sigură că ghebosul i-a vorbit despre tine.

Ah ! Ásta trebuie să fie adevărul. Pentru fiica ta şi-a riscat onoarea şi viaţa. A făcut mai mult, mult mai mult : a dat fiicei tale optsprezece ani din mîndra lui tinereţe. Cu ce se poate răsplăti această rară dărnicie ?

Nu-i aşa că se înşală, dragă mamă ? Cum l-ai iubi ! Cum m-ai dispreţui dacă toată inima mea, în afară de partea ce ţi se cuvine, nu i-ar aparţine ! N-am îndrăznit să spun aceste cuvinte fiindcă, în prezenţa lui, adeseori, ceva mă reţine. Simt că devin timidă în alt fel, dar mai des decît pe vremea copilăriei.

Asta n-ar fi ingratitudine, ci infamie ! Îi aparţin. M-a salvat, m-a crescut. Ce-aş fi fost fără el ? Un pic de ţărînă pe fundul unui mormînt mic şi sărăcăcios.

Şi care mamă, chiar ducesă şi vară a regelui, care mamă nu s-ar mîndri să-l aibă ginere pe cavalerul Henri de Lagardère, cel mai frumos, cel mai viteaz, cel mai loial dintre oameni ?

Cu siguranţă, nu sînt decît un biet copil. Nu pot judeca marii oameni de pe pămînt, nu-i cunosc. Dar, dacă printre aceşti nobili seniori şi printre aceste doamne de la Curte s-ar afla un suflet atît de lipsit de onoare, o inimă atît de pervertită pentru a-mi spune mie, Aurore :

— Uite-l pe Henri, prietenul tău...

Ascultă, dragă mamă, asta mă scoate din minţi ! O idee extravagantă îmi dă sudori reci. Mi-am zis : dacă mama mea...

Dumnezeu să mă păzească să exprim în cuvinte ce gîndesc. Aş crede că hulesc.

Oh ! Nu, eşti aşa cum te-am visat şi te-am adorat, mamă. Îmi vei da sărutări şi apoi zîmbete. Oricare ar fi numele pe care cerul ţi l-a dat, ai ceva mai bun decît numele pe care-l porţi, inima ta. Gîndul ce mi-a trecut

prin minte te jignește. Cad la picioarele tale și îți cer iertare.

Acum începe să se întunece. Las pana și îmi închid ochii pentru a vedea în vis obrazul tău blînd. Vino, mamă mult iubită, vino !...»

Erau ultimele cuvinte din manuscrisul Aurorei. Iubea aceste pagini care-i țineau tovărășie. Închizîndu-le în casetă, le spuse :

— Pe mîine !

Se întunecase de-a binelea. De cealaltă parte a străzii Saint-Honoré, casele se luminau. Ușa se deschise încetișor și obrazul simplu al lui Jean-Marie Berrichon se detașa în negru pe lambriurile mai luminoase din încăperea vecină, unde era o lampă aprinsă.

Jean-Marie era fiul acelui paj mic pe care l-am văzut în primele capitole ale acestei povestiri aducînd scrisoarea trimisă de Nevers cavalerului de Lagardère. Micul paj, devenit soldat, muri în război. Bătrîna sa mamă nu mai avea decît un nepot.

— Domnișoară, zise Jean-Marie, bunica întreabă dacă să vă pună masa aici sau în sală.

— Dar cît e ceasul ? întrebă Aurore trezită brusc la realitate.

— E vremea cinei, domnișoară, răspunse Berrichon.

„Cît întîrzie !“ gîndi Aurore.

Apoi adăugă :

— Pune masa aici.

— Cu plăcere, domnișoară.

Berrichon aduse lampa pe care o așeză pe cămin. Din fundul bucătăriei, care era la capătul sălii, se auzi vocea energică a bătrînei Françoise :

— Perdelele nu sînt bine închise, mititelule ! Apropie-le !

Berrichon ridică puțin din umeri, grăbindu-se totuși să execute ordinul.

— Pe cuvînt, mormăi el, s-ar zice că ne temem de galere !

Berrichon se afla oarecum în situația Aurorei. Ignora totul și dorea nespus de mult să afle.

— Ești sigur că nu s-a înapoiat pe ușa scării ? întrebă tînăra fată.

— Sigur ? repetă Jean-Marie. Oare sîntem siguri de ceva în casa asta ? L-am văzut pe cocoșat intrînd pe întuneric. M-am dus să trag cu urechea.

— N-ai făcut bine, întrerupse cu severitate Aurore.

— Rămîne de știut dacă meșterul Louis a venit. Cît despre curiozitate, nici vorbă !

— Și n-ai auzit nimic ?

— Nimic, nimicuț.

Berrichon întindea fața de masă.

— Unde s-a putut duce ? se întreba Aurore.

— Păi, zise Berrichon, numai cocoșatul poate ști asta, domnișoară, și oricum e caraghios să vezi un om atît de înalt ca domnul cavaler, vreau să zic meșterul Louis, alături de un om cu picioarele strîmbe, răsucite ca un tirbușon ! Noi, de bună seamă, nu înțelegem nimic. Pleacă și vine pe ușa din spate.

— Oare nu e stăpînul casei ? mai întrerupse o dată tînăra fată.

— Așa-i, e stăpînul, replică Berrichon. Stăpîn să intre, stăpîn să iasă, stăpîn să se încuie cu o maimuță, fără nici o rușine ! Numai că vecinii clevetesc, domnișoară.

— Vorbești cam mult cu vecinii, Berrichon, zise Aurore.

— Eu ! protestă copilul. Ah ! Dumnezeule, dacă cineva poate zice așa ceva ! Sînt vorbăreț, nu-i așa ? Mulțumesc. Spune, mamă-mare, continuă el scoțîndu-și capul blond pe ușă, iată-mă și guraliv !

— Știu asta de multă vreme, micuțule, răspunse femeia. Și pe deasupra și leneș.

Berrichon își încrucișă mîinile pe piept :

— Bine ! zise el. Asta-i bună ! Atunci, trebuie să fiu spînzurat, și, dacă am toate viciile, cît mai repede. Eu, care nu spun niciodată nimănui vreo vorbă : ascult ce se spune, asta-i tot. E păcat ? Și dacă ați ști ce spun ! Credeți însă că mă amestec cu toți bîrfitorii ? Ce rușine ! Îmi țin rangul. Cu toate că, reluă el mai încet, e greu să te abții cînd lumea îți pune întrebări.

— Ți-au pus întrebări, Jean-Marie ?

— Cu duiumul, domnișoară.

— Ce fel de întrebări ?

— Destul de stînjenitoare.

— Dar, în sfîrșit, zise Aurore cu nerăbdare, ce te-au întrebat ?

Berrichon începu să rîdă cu un aer nevinovat.

— M-au întrebat de toate, replică el. Cine sîntem, ce facem, de unde venim, unde ne ducem, vîrsta dumitale și a domnului cavaler, vreau să spun a meșterului Louis, dacă sîntem francezi, dacă sîntem catolici, dacă avem de gînd să ne stabilim aici, dacă nu ne-am simțit bine în locul de unde am plecat, dacă domnișoara postește vinerea și sîmbăta, dacă duhovnicul vine de la biserica Saint-Eustache sau de la Saint-Germain l'Auxerrois.

Trase aer în piept și continuă pe nerăsuflate :

— Tura-vura, așa și pe dincolo : de ce am venit să locuim tocmai pe strada Chantre în loc să ne ducem în altă parte, de ce domnișoara nu iese niciodată și, cu această ocazie, doamna Moyneret, moașa, a pariat cu Guichard că nu aveți decît un picior. De ce meșterul Louis iese atît de des, de ce cocoșatul... Ah ! se întrerupse el. Cocoșatul îi intrigă ! Cumătra Balahault zice că are de-a face cu diavolul...

— Și te amesteci în bîrfele astea, tu, Berrichon ? zise Aurore.

— Vă înșelați, domnișoară ! Nu mai există vreunul ca mine care să știe să-și țină gura. Dar trebuie să le auzi, mai ales pe femei ! Ah ! Doamne, Dumnezeule ! Femeile ! Nici nu pot pune piciorul în stradă să nu-mi țiuie urechile... „Hei, Berrichon, îngerașul lui Dumnezeu ! îmi strigă femeia care vinde mărunțișuri. Vino să guști din mustul meu !“ E tare bun, domnișoară ! „Drace ! îmi strigă birtașa grasă. Ar înghiți și o crîșmă îngerașul ăsta.“ Și untăreasa ! Și cea care peticește hainele vechi de blană ! Pînă și nevasta procurorului. Ce mai ! Eu trec mîndru ca un valet de spițer. Cumetrele Guichard, Moyneret, Balahault, vînzătoarea de mărunțișuri de lîngă noi, untăreasa, aia care cîrpește paltoane de blană și ceilalți, își pierd vremea în zadar. Asta nu-i învață minte. Să vedeți cum fac, domnișoară, se întrerupse el. O să vă distreze. Iat-o pe Balahault, una slabă și negricioasă, cu ochelari pe nas. „Totuși e drăguțică și bine făcută copila asta !“ Despre dumneavoastră spune asta. „Are vreo douăzeci de ani, nu-i așa, dragoste ? — Nu știu !“ răspunde Berrichon, îngroșînd glasul. Apoi, în falset : „Ce păpușică, ce păpușică ! (Asta-i Moyneret, care vorbește mult și repede.) Și nu s-ar spune că e nepoata unui simplu potcovar. De

fapt, e nepoata lui, puișorule ? Nu !“ zise Berrichon mimînd cu voce de bas.

Berrichon continua acum cu glas de tenor : „Atunci, e fiica lui, nu-i așa ? E adevărat, pisoiașule ? Nu !“ Și dau să trec mai departe, domnișoară. Dar, ce să vezi ! În jurul meu fac cerc cumetrele Guichard, Durand, Morin, Bertrand. „Păi, dacă nu-i nici nevasta, nici sora, nici fiica, nici nepoata lui ! Atunci e o orfană pe care a adunat-o de pe undeva... Un copil crescut din milă ? — Nu, nu, nu și iar nu !“ strigă acum Berrichon cît îl ținea gura.

Aurore îi puse mîna albă pe braț.

— N-ai făcut bine, Berrichon, zise ea cu glas blînd și trist, ai mințit. Sînt un copil găsit, sînt o orfană crescută din milă.

— Ei, asta-i ! încercă să protesteze Jean-Marie.

— Cînd te vor întreba a doua oară, continuă Aurore, le vei răspunde ce am spus adineauri. Nu mi-e rușine. De ce să ascund binefacerile prietenului meu ?

— Păi, domnișoară...

— Nu sînt oare o biată fată abandonată ? continuă Aurore visînd. Fără el, fără binefacerile lui...

— De astă dată, exclamă Berrichon, dacă meșterul Louis, cum trebuie să-l numim, ar auzi asta, s-ar înfuria rău de tot ! Din milă ! Binefaceri ! Ce tot vorbiți, domnișoară ?

— Să dea Dumnezeu să nu se rostească alte cuvinte cînd se vorbește despre el și despre mine ! murmură tînăra, pe a cărei frunte palidă apărură pete trandafirii.

Berrichon se apropie repede.

— Așadar știți, bîigui el.

— Ce ? întrebă Aurore tremurînd.

— Păi, domnișoară...

— Vorbește, Berrichon, îți poruncesc !

Și cum Jean-Marie șovăia, ea se ridică imperioasă spunînd :

— Ți-am poruncit să vorbești, aștept !

Berrichon plecă ochii, răsucind șervetul pe care-l ținea în mînă, din cauza emoției de care era cuprins.

— Și ce ! zise el. Sînt doar bîrfeli, nimic altceva decît bîrfeli ! Femeile zic cam așa : „Știm bine ! E prea tînăr să-i fie tată. Fiindcă se ferește atîta, înseamnă că nu-i e soț...»

— Termină, zise Aurore, a cărui frunte lividă era lac de sudoare.

— Păi, domnișoară, cînd nu ești nici tată, nici frate, nici soț...

Aurore își acoperi fața cu mîinile.

VII. — MEȘTERUL LOUIS

Berrichon se căia amarnic de cele spuse. Privea cu spaimă pieptul Aurorei agitat de hohote de plîns. Gîndea :

— Dacă va intra în clipa asta !

Aurore ținea capul plecat. Părul frumos îi cădea în valuri pe mîini, și printre degete îi curgeau lacrimi. Cînd se ridică, ochii îi erau scăldați, dar culoarea îi revenise în obraji.

— Cînd nu ești nici tată, nici frate, nici soț al unei biete fete abandonate, rosti ea încetișor, și te numești Henri de Lagardère, ești prietenul, ești salvatorul și binefăcătorul ei. Oh ! exclamă ea împreunîndu-și mîinile și ridicîndu-le spre cer. Chiar și calomniile lor îmi arată cît de sus se află în raport cu ceilalți oameni. Fiindcă este bănuit de intenții rele, înseamnă că alții fac ceea ce el nu face. Îl iubesc mult, ei vor fi cauza pentru care îl voi adora ca pe un zeu.

— Așa, domnișoară, zise Berrichon, adorați-l măcar spre a-i face să turbeze !

— Singura ființă de pe lume care m-a ocrotit și m-a iubit este Henri ! murmură tînăra fată.

— Oh ! În privința iubirii, strigă Berrichon care reîncepuse să pună masa, totul e-n regulă, v-o spun eu. În fiece dimineață vedem asta, bunica și cu mine „Cum a dormit ? A avut un somn liniștit ? I-ați ținut de urît ieri ? E tristă ? Dorește ceva ?“ Și, cînd putem bănui vreo dorință de-a dumneavoastră, e atît de mulțumit, atît de fericit ! Păi ! dacă-i vorba de iubire, să știți că vă iubește !

— Da, zise Aurore vorbindu-şi sieşi, e bun, mă iubeşte ca pe fiica lui.

— Şi altfel încă, insinuă Berrichon cu un aer şiret.

Aurore clătină din cap. Abordarea acestui subiect era o nevoie a inimii ei şi nu se gîndea nici la vîrsta, nici la starea socială a interlocutorului.

În timp ce se pregătea să aşeze tacîmurile, Jean-Marie Berrichon trecea la starea de confident.

— Sînt singură, singură şi totdeauna tristă, zise ea.

— Aş ! ripostă copilul. Din clipa cînd se va înapoia, domnişoara noastră îşi va recăpăta zîmbetul.

— Iată că s-a întunecat şi aştept mereu, ca în fiecare seară de cînd am venit la Paris, continuă Aurore...

— Păi ! exclamă Berrichon. Asta-i rezultatul şederii în capitală, iată ! Am pus masa. E gata cina, bunică ?

— Cel puţin de o oră, răspunse din fundul bucătăriei cu glasul ei viril Françoise.

Berrichon se scărpină după ureche.

— Am motive să cred că e acolo, sus, împreună cu diavolul de cocoşat. Şi îmi pare rău să o văd pe domnişoara noastră că îşi face griji de pomană. Dacă aş îndrăzni...

Traversase sala scundă. Piciorul său atinse prima treaptă a scării ce ducea la apartamentul meşterului Louis.

— E interzis, gîndi el. N-aş vrea să-l înfurii pe domnul cavaler ca data trecută. Doamne-Dumnezeule ! Oh ! Domnişoară, reluă el, de ce totuşi se ascunde ? Asta-i face pe oameni să clevetească. Şi sînt sigur că aş trăncăni şi eu dacă aş fi în locul vecinilor, deşi nu sînt un guraliv. Aş spune, ca şi ceilalţi : „E un conspirator" sau „E un vrăjitor".

— Aşadar, spun aşa ceva ? întrebă Aurore.

În loc să răspundă, Berrichon începu să rîdă.

— Ah ! Doamne ! strigă el. Dacă ei ar şti ca mine ce e sus : un pat, un sipet, două scaune, o sabie agăţată de perete, iată tot mobilierul. Nu sînt sigur, întrerupse el, dar mi se pare că am mai văzut ceva.

— Ce anume ? îl întrerupse brusc Aurore.

— Oh ! făcu Berrichon. În nici un caz apă de mare. Într-o seară uitase să pună plăcuţa care astupă broasca prin spate. Doar ştiţi despre ce e vorba !

— Ştiu. Dar ai îndrăznit să te uiţi prin gaura cheii ?

— Doamne! Doar n-am făcut-o cu gînd rău, domnişoară. Urcasem să-l chem la masă, gaura strălucea. Mi-am lipit ochiul.

— Şi ce ai văzut?

— Repet, n-am văzut cîmpiile din Peru! Cocoşatul nu era acolo. Era doar meşterul Louis, aşezat în faţa mesei. Pe masă se găsea o casetă, caseta mică pe care o ia mereu cu el în călătorie. Totdeauna am fost curios să ştiu ce se află înăuntru. Pe cuvîntul meu! Credeam că ţine o grămadă de monede de aur, spaniole, dar meşterul Louis nu ţine aur în casetă, ci un pachet de hîrtoage şi un pătrat mare, cu trei peceţi de ceară roşie, lată fiecare cît o monedă de aur de şase livre.

Aurore recunoştea totul după descriere, dar tăcu.

— Şi iată că, reluă Berrichon, pachetul despre care vorbeam era cît pe ce să mă coste scump. Se pare că făcusem zgomot, deşi sînt ager de picioare. A deschis uşa. N-am avut vreme decît să sar jos, la capul scării, şi am căzut pe şale, că şi azi mă doare cînd mă ating. N-o mai fac niciodată... Dar dumneavoastră, domnişoară, totul vă este îngăduit, nu aveţi de ce să vă temeţi, vă spun eu, tare mi-ar plăcea să cinăm mai devreme, ca să mă duc să văd lumea intrînd la balul de la Palais-Royal. Dacă aţi urca, dacă l-aţi chema încetişor, cu voce blîndă?...

Aurore nu răspunse.

— Aţi văzut, continuă Berrichon, care nu era limbut, aţi văzut cum toată ziua au trecut căruţe pline de flori şi de frunze, furgoane cu lampioane, prăjituri şi băuturi?

Îşi linse buzele cu vîrful limbii.

— Ce frumos va fi! exclamă el. Ah! Dac-aş putea intra înăuntru, ce-aş mai face pe grozavul!

— Du-te şi ajut-o pe bunica, Berrichon, zise Aurore.

— Biata domnişoară! Moare de dorinţă să danseze! gîndi el retrăgîndu-se.

Dusă pe gînduri, Aurore îşi lăsă capul pe mînă. Nu se gîndea deloc nici la bal, nici la dans. Îşi spunea:

— Să-l chem! La ce bun să-l chem? Sînt sigură că nu-i acolo. Absenţele lui se prelungesc în fiecare zi mai mult. Mi-e frică, se întrerupse ea adînc tulburată. Da, mi-e frică cînd mă gîndesc la toate astea. Misterul mă înspăimîntă. Îmi interzice să ies, să văd, să primesc pe cineva. Îşi ascunde numele, tăinuie tot ce face. Înţeleg, a revenit

primejdia de altă dată, veșnica amenințare din jurul nostru : lupta surdă a ucigașilor.

— Cine sînt ucigașii ? zise ea după o scurtă tăcere. Sînt puternici și au dovedit-o. Sînt dușmanii lui necruțători. Mai bine zis, ai mei. Fiindcă mă apără, îi doresc moartea ! Și nu-mi spune nimic, exclamă ea, niciodată nimic ! Ca și cum inima mea n-ar putea ghici tot ce se întîmplă, ca și cum ar fi cu putință să închizi ochii care iubesc ! Cînd vine, mă lasă să-l sărut, se așază, face tot ce poate pentru a zîmbi. Nu-și dă seama că sufletul lui stă în fața mea fără ascunzișuri, că știu să citesc în ochii lui, dintr-o privire, triumful sau înfrîngerea. N-are încredere în mine. Nu vrea să știu efortul pe care-l face, lupta pe care o duce, prin urmare nu înțelege, Doamne ! că îmi trebuie de o mie de ori mai mult curaj să-mi înghit lacrimile decît să împart cu el misiunea și să lupt alături de el !

Se auzi un zgomot în sala joasă, fără îndoială un zgomot cunoscut, căci ea se ridică repede, radioasă. Buzele i se întredeschiseră și scoase un țipăt mic de bucurie. Zgomotul venea de la o ușă care se deschidea în capul scării.

— Oh ! Cîtă dreptate avea Berrichon !

Pe obrazul ei de fecioară n-ați fi putut găsi nici o urmă de lacrimi, nici o urmă de tristețe. Totul era numai zîmbet. Pieptul i se zbătea de bucurie. Trupul încovoiat se ridică grațios și suplu. Semăna cu acea floare minunată din grădinile noastre care noaptea își pleacă pe jumătate tija ofilită și care se deschide mai proaspătă și mai parfumată la prima rază de soare.

Aurore se ridică și se duse în grabă spre oglindă. Îi era teamă că nu-i destul de frumoasă. Blestema lacrimile care întristează ochii și sting focul de diamant al pupilelor. Astfel era cochetă de două ori pe zi. Dar oglinda îi spunea că îngrijorarea ei n-are rost. Oglinda îi înapoia un zîmbet atît de tînăr, atît de delicat și de încîntător, încît îi mulțumi din toată inima lui Dumnezeu.

Meșterul Louis coborî scara. Berrichon ținea o lampă cu care îi lumina ultimele trepte. Oricare i-ar fi fost vîrsta, meșterul Louis era un bărbat tînăr. Părul blond și buclat se mișca în jurul unei frunți senine, ca a unui adolescent : semăna cu un bărbat din Galia, sculptat în fildeș, și doar desenul energic al trăsăturilor corecta dramul de feminitate al carnației. Dar ochii focoși de sub

linia mîndră a sprîncenelor, nasul drept, tăiat cu vigoare, gura, cu buzele părînd sculptate în bronz, gura umbrită de o mustață fină, puțin răsucită în sus, bărbia rotunjită puternic dădeau capului un admirabil caracter de hotărîre și de forță.

Costumul întreg, pantalonii, vesta și tunica erau de catifea neagră, cu butoni de jasp. Avea capul descoperit și nu purta sabie.

Încă mai era în capul scării, dar o și căuta cu privirea pe Aurore. Cînd o văzu, își stăpîni un gest. Ochii i se plecară repede, iar pasul, care voia să se grăbească, deveni lent. Unul dintre acei observatori, care văd totul pentru a analiza totul, ar fi descoperit dintr-o privire taina acestui bărbat. Își petrecea viața în constrîngeri. Era aproape de fericire și nu voia să se atingă de ea. Or, voința meșterului Louis era de fier. Era îndeajuns de puternică pentru a oțeli cu stoicism inima lui tandră, pasionată, arzătoare ca o inimă de femeie.

— M-ai așteptat, Aurore ? zise el coborînd treptele.

Françoise Berrichon ieși în ușa bucătăriei și își arătă obrazul îmbujorat. Cu glasul ei răsunător, care ar fi făcut onoare unui sergent comandînd un exercițiu militar, zise :

— Are vreun rost să faci să plîngă o biată fată, meștere Louis ?

— Ai plîns, Aurore ? întrebă cu ardoare noul-venit.

Coborîse scara și se oprise. Tînăra se aruncă de gîtul lui.

— Henri, prietenul meu, spuse ea întinzîndu-i fruntea spre a fi sărutată, știi bine că fetele sînt nebune. Françoise n-a văzut bine, n-am plîns deloc, privește-mă în ochi, Henri ! Vezi vreo lacrimă ?

Zîmbea atît de fericită, deplin fericită, încît meșterul Louis rămase fără voia lui o clipă să o contemple.

— De ce mi-ai spus că domnișoara noastră a plîns, micuțule ? zise Françoise privindu-l sever pe Jean-Marie.

— Păi, zise Berrichon, să vezi, bunică, poate ai înțeles greșit, sau poate n-am văzut bine, sau poate că domnișoara nu dorește să se știe că a plîns.

Berrichon avea în el un pic de sînge normand.

Françoise traversă încăperea, aducînd cina.

— Oricum, zise ea, domnișoara noastră e tot timpul singură și asta nu-i viață de om.

— Te-am rugat oare să faci plîngeri în numele meu ? murmură Aurore, roşie de ciudă.

Meşterul Louis îi oferi mîna pentru a trece în camera de alături, unde era servită masa. Se aşezară unul în faţa celuilalt. Ca de obicei, Berrichon trecu în spatele Aurorei, pentru a o servi. După cîteva minute, folosite pentru a se preface că mănîncă, meşterul Louis zise :

— Lasă-ne, băiete, nu mai avem nevoie de tine.

— Să mai aduc şi celelalte feluri ? întrebă Berrichon.

— Nu ! se grăbi să răspundă Aurore.

— Atunci, vă aduc desertul.

— Du-te ! zise meşterul Louis, arătîndu-i uşa.

Berrichon ieşi, rîzînd pe sub mustăţi.

— Bunico, zise el intrînd în bucătărie, cred că au să-şi spună lucruri neplăcute.

Bătrîna ridică din umeri.

— Meşterul Louis pare tare supărat, reluă Jean-Marie.

— Treci la vase ! zise Françoise. Meşterul Louis ştie mai multe decît noi toţi. E puternic ca un taur şi mai curajos ca un leu. Dar, fii liniştit, mica noastră Aurore ar învinge patru ca el !

— Aş ! exclamă uimit Berrichon. Nu prea arată.

— Tocmai de-aia, protestă bătrîna.

Şi, închizînd discuţia, adăugă :

— Trebuie să mai creşti. La treabă !

— După cît se pare, nu eşti fericită, Aurore ! zise meşterul Louis după ce Berrichon ieşi din încăpere.

— Te văd destul de rar ! răspunse tînăra fată.

— Şi din asta îmi faci o vină, copilă dragă ?

— Dumnezeu să mă păzească ! Sufăr uneori, e-adevărat, dar cine poate opri să se nască idei nebune în biata minte a unei singuratice ? Doar ştii, Henri, că, pe întuneric, copiilor li se face frică, iar din clipa ivirii zorilor, uită temerile. Şi eu sînt la fel. E de-ajuns să te văd, ca toate supărările mele capricioase să se risipească.

— Ai pentru mine tandreţea unei fete supuse, Aurore, spuse meşterul Louis întorcîndu-şi privirile, şi îţi mulţumesc.

— Ai pentru mine afecţiunea unui tată, Henri ? întrebă tînăra fată.

Meşterul Louis se ridică şi făcu înconjurul mesei. Din proprie iniţiativă Aurore îi împinse un scaun şi zise cu o bucurie neascunsă :

— Vino ! De multă vreme n-am mai vorbit așa. Îți amintești cum zburau orele pe vremuri ?

Trist și dus pe gînduri, Henri răspunse :

— Orele nu ne mai aparțin.

Aurore îi prinse mîinile și îl privi atît de blînd, încît bietul Louis simți acea arsură care precede și provoacă lacrimile.

— Și tu suferi, Henri ? murmură ea.

Clătină din cap, încercînd să zîmbească, și răspunse :

— Te înșeli, Aurore. A fost o zi cînd am visat ceva frumos, un vis atît de frumos, încît mi-a răpit somnul. Dar n-a fost decît într-o zi, și nu era decît un vis. Sînt treaz, nu mai sper, am jurat să-mi îndeplinesc misiunea. Se apropie clipa cînd viața mea se va schimba. Acum sînt prea bătrîn, draga mea copilă, să reîncep o viață nouă.

— Prea bătrîn ! repetă Aurore, care-și arăta dinții frumoși într-un hohot de rîs sincer.

Meșterul Louis nu rîdea.

— La vîrsta mea, rosti el încetișor, alții au o familie.

Aurore deveni pe dată serioasă.

— Și n-ai nimic din toate astea, Henri, prietene, nu mă ai decît pe mine !

Meșterul Louis deschise gura, dar vorba i se opri pe buze. Își plecă din nou privirea.

— Nu mă ai decît pe mine, repetă Aurore. Și ce sînt eu pentru tine ? Un obstacol în calea fericirii !

Voi să o oprească, dar ea continuă :

— Știi ce spun vecinii ? spun că : „Asta nu-i nici fiica lui, nici sora lui, nici soția lui..." Mai spun...

— Aurore, o întrerupse la rîndul lui meșterul Louis, de optsprezece ani ai însemnat toată fericirea mea.

— Ești generos și îți mulțumesc, murmură tînăra fată.

Rămaseră o clipă tăcuți. Stînjeneala meșterului Louis era vizibilă. Aurore rupse prima tăcerea.

— Henri, spuse ea, nu știu nimic despre gîndurile și faptele tale. Și cu ce drept ți-aș face un reproș ? Dar sînt tot timpul singură și tot timpul mă gîndesc la tine, unicul meu prieten. Sînt sigură că uneori ghicesc. Cînd inima mi se strînge, cînd lacrimile îmi vin în ochi, îmi spun : „Fără prezența mea, o femeie iubită i-ar înveseli singurătatea. Fără mine, casa lui ar fi mare și avută. Fără mine, s-ar fi putut arăta oriunde fără mască". Henri, faci mai mult

decît să mă iubești ca un părinte bun. Mă respecți, și, din cauza mea, trebuie să-ți înfrînezi elanul inimii.

Cuvintele îi ieșeau din inimă și, într-adevăr, Aurore le gîndise. Dar fiicele Evei sînt diplomate înnăscute. Era doar o stratagemă pentru a ști. Dar lovitura dădu greș.

Aurore nu primi decît acest răspuns calm :

— Te înșeli, dragă copilă.

Privirea meșterului Louis se pierdea în gol.

— Timpul trece, murmură el.

Apoi, pe neașteptate, ca și cum i-ar fi fost cu neputință să se rețină :

— Cînd n-ai să mă mai vezi, îți vei aminti de mine, Aurore ?

Obrazul fetei se făcu galben ca ceara. Dacă meșterul Louis ar fi ridicat ochii, ar fi văzut tot sufletul ei în privirea pătrunzătoare pe care i-o aruncă.

— Ai să mă părăsești din nou ? gîngăvi ea.

— Nu, spuse meșterul Louis cu glas nesigur. Nu știu... Poate...

— Te rog ! Te rog ! murmură ea. Ai milă de mine, Henri ! Dacă pleci, ia-mă cu tine.

Cum nu răspundea nimic, ea reluă cu lacrimi în ochi :

— Ești supărat pe mine fiindcă am fost pretențioasă și nedreaptă. Oh ! Henri, prietenul meu, nu eu ți-am vorbit despre lacrimile mele. N-am s-o mai fac, Henri ! Ascultă-mă și crede-mă. N-am s-o mai fac ! Doamne ! Știu bine că am greșit. Sînt fericită fiindcă te văd în fiecare zi. Henri, nu-mi răspunzi ? Henri, nu mă auzi ?

Își întorsese capul. Cu un gest de copil, ea îi cuprinse gîtul pentru a-l forța să o privească. Ochii meșterului Louis erau înecați în lacrimi. Aurore se lăsă în jos de pe scaun și se așeză în genunchi.

— Henri, Henri, zise, ea, prietenul meu drag, tatăl meu, bucuria ar fi numai a ta dacă ai fi fericit, dar vreau partea mea din lacrimile tale !

Henri o strînse la piept cu o mișcare plină de patimă. Dar brațele i se destinseră pe neașteptate.

— Sîntem doi nebuni, Aurore ! spuse el cu un zîmbet amar și forțat. Dacă ne-ar vedea lumea ! Ce înseamnă asta ?

— Asta înseamnă, replică Aurore care nu renunța atît de ușor, asta înseamnă că ești egoist și rău în astă-seară,

Henri. Din ziua cînd mi-ai spus : „Nu ești fiica mea", te-ai schimbat mult !

— Ziua cînd mi-ai cerut să-l iert pe marchizul de Chaverny ? Îmi amintesc, Aurore, și te anunț că marchizul s-a înapoiat la Paris.

Nu spuse nimic, dar privirea ei nobilă și blîndă arăta o mirare atît de mare încît Henri își mușcă buza.

Îi luă mîna și o sărută, ca și cum ar fi vrut să plece. Ea îl reținu cu forța.

— Rămîi, zise ea. Dacă lucrurile merg tot așa, într-o bună zi nu mă vei mai găsi în casa ta. Văd că te stingheresc și voi pleca. Doamne ! Nu știu ce voi face, dar te voi elibera de o povară care devine prea grea.

— Nu vei avea vreme, murmură meșterul Louis. Pentru a mă părăsi, Aurore, n-ai nevoie să fugi.

— Oare vrei să mă gonești ? exclamă biata fată, care se ridică, de parcă ar fi primit o lovitură puternică în piept.

Meșterul Louis își acoperi obrazul cu mîinile. Mai erau încă aproape unul de celălalt, Aurore, așezată pe o pernă, cu capul pe genunchii meșterului Louis.

— Ceea ce mi-ar trebui să fiu fericită, chiar foarte fericită, Henri, ar fi mai nimica toată. Mi-am pierdut oare zîmbetul de atît de multă vreme ? Nu eram oare totdeauna mulțumită și veselă cînd alergam înaintea ta să te întîmpin ?

Degetele meșterului Louis îi netezeau părul bogat care, la lumina lămpii, căpătase reflexe de aur arămiu.

— Poartă-te ca altădată, continuă ea, nu-ți cer decît asta. Să-mi spui cînd ești fericit, să-mi spui mai ales cînd ești supărat, ca să mă bucur împreună cu tine, sau ca tristețea ta să treacă în inima mea. Haide ! Asta te ușurează. Dacă ai fi avut o fiică, Henri, o fiică pe care o iubeai mult, așa te-ai fi purtat cu ea ?

— O fiică ! repetă meșterul Louis, a cărui frunte se întunecă.

— Știu că nu-ți sînt nimic, știu, nu mi-o mai spune.

Meșterul Louis își trecu dosul palmei peste frunte.

— Aurore, spuse el ca și cum n-ar fi auzit ultimele ei cuvinte. Există o viață strălucitoare, o viață de plăceri, de onoruri, de bogăție, viața fericiților din această lume. Tu n-ai de unde s-o cunoști.

— Și de ce trebuie s-o cunosc ?

— Vreau s-o cunoști. Trebuie.

Adăugă, coborînd fără voia lui glasul :

— Poate va trebui să faci o alegere. Pentru a alege, trebuie să cunoști...

Se ridică. De acum înainte, expresia obrazului său nobil arăta o hotărîre neclintită și chibzuită.

— E ultima ta zi de îndoială și de necunoaștere, Aurore, rosti el încetișor, poate e ultima mea zi de tinerețe și de speranță !

— Henri, în numele lui Dumnezeu ! Explică-te ! strigă tînăra fată.

Meșterul Louis ridică privirea spre cer.

— Am făcut cum mi-a dictat conștiința, murmură el. Cel-de-Sus mă vede. N-am nimic de ascuns. Adio, Aurore, reluă el. Nu vei dormi deloc la noapte... Privește și gîndește, consultă-ți mintea înaintea inimii. Nu vreau să-ți spun nimic. Vreau ca emoția ta să fie bruscă și deplină. Dacă te-aș preveni, mi-ar fi teamă că ai acționa din egoism. Amintește-ți doar că, oricît de stranii ar fi aventurile prin care vei trece în această noapte, ele au ca origine voința mea și ca scop interesul tău. Dacă mă vei revedea cu întîrziere, ai încredere. De aproape sau de departe, veghez asupra ta.

Îi sărută mîna și se îndreptă spre apartamentul său particular.

Înmărmurită și uluită, Aurore îl urmărea cu ochii. Ajungînd în susul scării, înainte de a trece pragul, meșterul Louis îi făcu un semn părintesc din cap și îi trimise un sărut.

VIII. — DOUĂ TINERE

Aurore era singură. Discuția cu prietenul ei Henri se terminase într-un fel atît de neprevăzut, încît stătea pe scaun uluită și cu sufletul încețoșat. Gînduri tulburi se

amestecau în dezordine. O ardeau creierii. Inima-i mîhnită și jignită se închise în sine.

Se străduise să afle. Provocase o explicație cît putuse mai bine. Folosise toate acele subtilități ingenioase de care nu este lipsită o femeie, chiar și neprihănită. Nu numai că explicația nu-și atinsese scopul, dar mai mult, amenințare sau făgăduință, înaintea ei se deschidea un orizont misterios.

El îi spusese : „Nu vei dormi deloc la noapte". Și adăugase : „Oricît de stranii ar fi aventurile prin care vei trece în această noapte, ele vor avea ca origine voința mea și ca scop interesul tău."

Aventuri ! Desigur, viața hoinară dusă de Aurore fusese pînă acum plină de aventuri. Dar prietenul ei purtase toată răspunderea ! Prietenul ei, stînd veșnic lîngă ea, ca un paznic vigilent, ca un apărător desăvîrșit, o ferea pînă și de spaimă. În noaptea asta, aventurile își vor schimba aspectul. Va trebui să le înfrunte singură.

Dar ce fel de aventuri ? Și de ce aceste jumătăți de cuvinte ? Trebuia să cunoască o altfel de viață decît aceea de pînă acum : o viață strălucitoare, o viață luxoasă, viața celor mari și fericiți. „Pentru a alege", îi spusese. Fără îndoială, să aleagă între această viață necunoscută și viața ei actuală. Alegerea nu este oare gata făcută ?

Trebuia să știe de ce parte a balanței se afla prietenul ei, Henri. Ideea că poate își va revedea mama îi străbătu ca un fulger tulburarea. Simțea cum i se înmoaie genunchii. Să aleagă ! Pentru prima oară se năștea în ea sfîșietoarea întrebare : dacă mama ei era de o parte a balanței și Henri de cealaltă ?...

— E cu neputință ! exclamă ea, respingînd cu toată forța acest gînd. Dumnezeu nu poate să vrea asta.

Deschise puțin perdelele de la fereastră și se rezemă în coate de balcon pentru a-și răcori fruntea în flăcări. Pe stradă era mare forfotă. Mulțimea se îngrămădea în jurul intrării de la Palais-Royal pentru a vedea trecînd invitații. Litierele și pataștele începuseră să sosească și își făceau drum între două rînduri de curioși. La început, Aurore nu dădu mare atenție la toate astea. Ce o interesa forfota și zgomotul ! Dar văzu trecînd, într-o lectică, două femei gătite pentru serbare : o mamă și fiica ei. Ochii i se umplură de lacrimi, apoi fu cuprinsă de un fel de ameteală.

— Dacă era mama mea ? gîndi ea.

Era posibil, era probabil. Privi apoi cu mai multă atenţie tot ce se putea vedea din splendorile serbării. Ghicea după zidurile palatului minunăţii şi mai mari. O dorinţă vagă deveni tot mai vie şi o învălui pe de-a-ntregul. Le invidia pe fetele splendid îmbrăcate, care aveau perle în jurul gîtului, alte perle şi flori în păr, nu pentru florile lor, nu pentru flori, nu pentru perle, nu pentru podoabe, ci fiindcă şedeau lîngă mamele lor. Apoi nu mai vru să vadă nimic, căci toate aceste bucurii îi jigneau tristeţea. Strigătele de fericire, lumea care se agita, tumultul, risetele, sclipirile, ecourile orchestrei care cînta în depărtare, toate o apăsau. Îşi ascunse capul înfierbîntat în mîini.

În bucătărie, Jean-Marie Berrichon îndeplinea pe lîngă Françoise, bunica lui, rolul şarpelui ispititor. N-a avut de spălat multe vase, slavă Domnului ! Aurore şi meşterul Louis nu folosiseră fiecare decît o singură farfurie. În schimb, mîncarea fusese îmbelşugată la bucătărie. Françoise şi Berrichon mîncaseră, ei doi, pentru patru.

— Cu toate astea, zise Jean-Marie, o să mă duc pînă la capătul străzii să privesc. Coana Balahault zice că acolo-s toate minunile din basmele cu zîne şi din legende. Tare am chef să arunc o privire.

— Să nu lipseşti mult, băieţaş, mormăi bunica.

Era o fiinţă slabă, în ciuda faptului că avea o voce profundă, de bas.

Berrichon îşi luă zborul. Cumetrele Guichard, Balahault, Morin şi celelalte îl primiră cu bucurie din clipa cînd puse piciorul pe caldarîmul murdar al străzii Chantre.

Françoise ieşi în uşa bucătăriei şi privi în camera Aurorei.

— Ia te uită ! gîndi ea. A şi plecat ! Bietul îngeraş, e mereu singură !

Se gîndi să se ducă să-i ţină de urît tinerei stăpîne, dar în aceeaşi clipă Jean-Marie se înapoie.

— Bunico ! exclamă el. Lampioane, panglici, felinare, soldaţi călare, femei pline de diamante, încît cele îmbrăcate doar în satin ţesut cu fir sînt de bîlci ! Vino să vezi, bunico !

Bătrîna ridică din umeri.

— Puţin îmi pasă, zise ea.

— Ah ! Bunico, vino numai pînă la colțul străzii. Coana Balahault le știe numele și spune povestea tuturor seniorilor și tuturor doamnelor care trec. E strașnic de educativ ! Vino să vezi, doar o clipă, cît dai o fugă pînă-n colțul străzii.

— Și cine va păzi casa ?... întrebă bătrîna Françoise puțin ispitită.

— Sîntem la zece pași. O să veghem asupra ușii. Vino, bunico, vino !

O cuprinse de mijloc și o duse cu el.

Ușa rămase deschisă.

Erau la zece pași. Dar cumetrele Balahault, Guichard, Durand, Morin și celelalte erau niște femei grozave. Din clipa cînd puseră mîna pe Françoise nu-i mai dădură drumul. Asta intra oare în planurile misterioase ale meșterului Louis ? Ne îngăduim să avem îndoieli.

Droaia de cumetre care-l cărau pe Jean-Marie Berrichon către piața Palais-Royal, luminată orbitor, trecu desigur pe sub fereastra Aurorei, dar ea nu văzu nimic. Visarea în care se cufundase o îndepărta de realitate.

— Nici o prietenă ! își spunea ea. Nici un suflet căruia să-i ceri sfat !

Auzi în spatele ei un zgomot ușor, care venea din dormitor. Se întoarse iute. Apoi scoase un țipăt de spaimă, care primi drept răspuns un hohot de rîs vesel. În fața ei se afla o femeie îmbrăcată într-un domino de satin roz, mascată și coafată pentru bal.

— Domnișoara Aurore ? zise ea cu o reverență ceremonioasă.

— Oare visez ? strigă Aurore. Vocea asta !...

De sub mască, obrazul vesel al donei Cruz apăru printre volane și dantele fine.

— Flor ! exclamă Aurore. E oare cu putință ? Ești chiar tu ?

Grațioasă și zveltă ca o silfidă, dona Cruz veni spre ea cu brațele deschise. Se sărutară ușor și repede, cum fac toate fetele. Ați văzut vreodată doi porumbei lovindu-se cu ciocul în joacă ?

— Eu care tocmai mă plîngeam că n-am lîngă mine nici o prietenă ! zise Aurore. Flor, mica mea Flor, cît de fericită sînt că te văd.

Apoi, cuprinsă de un scrupul subit, adăugă :

— Dar cine te-a lăsat să intri ? Nu am voie să primesc pe nimeni.

— Nu ai voie ? repetă dona Cruz cu aer şăgalnic

— Sînt rugată, dacă preferi, zise Aurore roşind.

— Iată ceea ce se cheamă o temniţă bine păzită, exclamă Flor. Uşa dată în lături şi nimeni care să zică : stai !

Aurore intră repede în sala joasă. Într-adevăr, nu era nimeni şi amîndouă canaturile uşii erau deschise. O strigă pe Françoise, îl strigă pe Jean-Marie. Nici un răspuns. Ştim unde se aflau în acest moment Jean-Marie şi Françoise. Dar Aurore habar n-avea de nimic. După plecarea ciudată a meşterului Louis, care o prevenise că noaptea va fi plină de aventuri bizare, nu se gîndi decît : „Fără îndoială că a vrut să fie aşa."

Închise uşa numai cu zăvorul şi se înapoie la dona Cruz, care făcea graţii în faţa oglinzii.

— Să te privesc în tihnă ! zise ea. Vai ! Doamne, cît de mare şi frumoasă te-ai făcut !

— Şi tu la fel ! răspunse prompt Aurore.

Se contemplară amîndouă cu o admiraţie voioasă.

— Ce-i cu costumul ăsta ? reluă Aurore.

— Toaleta mea de bal, frumoaso, răspunse dona Cruz cu un aer puţin înfumurat. Te pricepi ? E drăguţă ?

— Minunată ! răspunse Aurore.

Îndepărtă dominoul pentru a lăsa să se vadă fusta şi corsajul.

— Minunată ! repetă ea. E foarte scumpă. Cred că ghicesc. Ai venit să joci o comedie, mica mea Flor ?

— Ei, aş ! exclamă dona Cruz. Eu, să joc o comedie ! Mă duc la bal, asta-i tot.

— La care bal ?

— Nu-i decît un singur bal astă-seară.

— La balul regentului ?

— Doamne ! Da, la balul regentului, preafrumoasa mea. Sînt aşteptată la Palais-Royal pentru a fi pur şi simplu prezentată alteţei-sale regale de către prinţesa Palatină, mama lui, mititico.

Aurore căscă ochii mari.

— Te miră ? continuă dona Cruz dînd la o parte cu piciorul trena rochiei de recepţie. De ce te miră ? De fapt, şi pe mine mă miră. Poveşti, mititico, poveşti nenumărate. Plouă cu poveşti, am să ţi le spun.

— Dar cum ai aflat unde locuiesc ? întrebă Aurore.

— Știam. Aveam permisiunea să te văd, căci și eu am un stăpîn...

— Eu n-am stăpîn, o întrerupse Aurore cu un gest mîndru.

— Dacă vrei, o sclavă, dar o sclavă care comandă. Trebuia să vin mîine dimineață, dar mi-am zis : „Cît aș vrea să-i fac o vizită micuței mele Aurore !"

— Mă mai iubești ?

— La nebunie ! Dar lasă-mă să-ți istorisesc prima poveste. Și după asta, alta. Ți-am spus doar că plouă cu povești. Eu, care n-am pus piciorul pe stradă de la sosirea mea, trebuia să-mi găsesc drumul în acest imens Paris necunoscut, de la biserica Saint-Magloire pînă aici.

— Biserica Saint-Magloire ! întrerupse Aurore. Locuiești prin părțile acelea ?

— Da, am colivia mea, cum și tu o ai pe a ta, drăguță pasăre. Numai că a mea e mult mai frumoasă. Lagardère al meu face lucrurile mai bine.

— Sst ! zise Aurore punînd degetul pe buze.

— Bine, bine ! Văd că tot mai locuim în țara misterelor. Deci, eram destul de încurcată, cînd aud o ușoară bătaie la ușa mea. Intră cineva înainte de a mă fi putut duce să deschid. Era un omuleț foarte negru, foarte urît, foarte pocit. Mă salută pînă la pămînt, îi răspund la salut fără să rîd și socot că m-am purtat frumos. Îmi zise : „Dacă domnișoara binevoiește să mă urmeze, o voi conduce acolo unde dorește să meargă..."

— Un cocoșat ? zise Aurore, care visa.

— Da, un cocoșat. Tu l-ai trimis ?

— Nu, nu eu.

— Îl cunoști ?

— Nu i-am vorbit niciodată.

— Pe cuvîntul meu, nu scosesem nici o vorbă din care cineva ar fi putut ști că voiam să fac azi vizita proiectată pentru mîine dimineață. Sînt necăjită că o cunoști pe pocitania aia, fiindcă aș fi vrut să-l socot pînă la capăt ca pe o ființă supranaturală. Dealtminteri, trebuie să fie puțin vrăjitor, dacă a putut înșela vigilența cerberilor mei. Fără să-mi dau ifose, scumpa mea, sînt păzită mai strașnic decît tine... Știi că sînt curajoasă. Propunerea piticului mi-a zgîndărit pasiunea pentru aventuri. Am acceptat

fără să șovăi. Mă salută a doua oară și mai respectuos, deschise o mică ușă, necunoscută de mine, chiar în camera mea, îți dai seama ? Apoi mă conduse prin niște culoare de care nici nu bănuiam. Ieșim fără să fim văzuți. În stradă aștepta o trăsură luxoasă. Îmi dă mîna pentru a mă urca. În trăsură se poartă ca un adevărat domn. Coborîm amîndoi la ușa ta, trăsura pleacă în galop, urc treptele și, cînd să mă întorc pentru a-i mulțumi, ia-l de unde nu-i !

Aurore asculta totul distrată.

— E el, murmură, el trebuie să fie.

— Ce spui ? întrebă dona Cruz.

— Nimic... Dar sub ce pretext vei fi prezentată regentului, Flor, draga mea gitană ?

Dona Cruz își ţuguie buzele.

— Buna mea prietenă, răspunse ea instalîndu-se într-un fotoliu, nu mai există nici o gitană, n-a existat niciodată o gitană, e o himeră, o iluzie, o minciună, un vis. Sînt nobila fiică a unei prințese, ți-o spun pe șleau.

— Tu ? zise Aurore uluită.

— Păi, cine oare ? răspunse dona Cruz. Doar n-oi fi tu ? Vezi tu, draga mea frumoasă, numai țiganii fac asemenea treburi. Intră în palate pe coșul de la sobă, la ore cînd focul e stins, șterpelesc cîteva obiecte de preț și nu uită niciodată să ia cu ei leagănul unde doarme tînăra moștenitoare. Sînt moștenitoarea furată de țigani... Cea mai bogată moștenitoare din Europa, după cum mi s-a dat a înțelege.

Nu se știa dacă își bătea joc sau dacă vorbea serios. Poate că nu o știa nici ea însăși. Volubilitatea îi colora frumos obrajii cam tuciurii. Ochii, mai negri ca smoala, sclipeau de inteligență și de îndrăzneală. Aurore asculta cu gura căscată. Pe obrazul ei fermecător se zugrăvea naivitate credulă, iar plăcerea pe care o resimțea pentru fericirea prietenei i se citea limpede în ochi.

— Încîntător ! zise ea. Și cum te numești, Flor ?

Dona Cruz își aranjă cutele rochiei și răspunse cu distincție :

— Domnișoara de Nevers.

— Nevers ! exclamă Aurore. Unul dintre cele mai de seamă nume din Franța.

— Vai ! Da, prietenă. Se pare că sîntem puțin veri cu majestatea-sa.

— Dar cum ?...

— Ah ! Cum ? Cum ? strigă dona Cruz lăsînd brusc la o parte aerele ei nobile pentru a reveni la vesélia nebunatică, care-i venea mai bine. Iată ce nu știu. Nu mi s-a făcut onoarea de a mi se spune genealogia. Cînd întreb, mi se răspunde : „Sst...“ Se pare că am dușmani. Orice măreție duce la gelozie. Nu știu nimic, dar puțin îmi pasă. Mă las în voia soartei cu o liniște desăvîrșită.

Aurore, care părea să mediteze de cîteva minute, o întrerupse și spuse pe neașteptate :

— Flor, ce-ai zice dacă aș ști mai mult decît tine despre propria ta poveste ?

— Pe cuvîntul meu, micuță Aurore, asta nu m-ar mira. Nimic nu mă mai miră acum. Dar, dacă-mi știi povestea, ține-o pentru tine. Tutorele meu trebuie să mi-o spună în amănunțime astă-seară. Tutorele și prietenul meu este domnul prinț de Gonzague.

— Gonzague ! repetă tresărind Aurore.

— Ce ai ? spuse dona Cruz.

— Ai zis Gonzague ?

— Am zis Gonzague, prințul de Gonzague, acela care îmi apără drepturile, soțul ducesei de Nevers, mama mea.

— Ah ! făcu Aurore, Gonzague este soțul ducesei ?

Își amintea de vizita la ruinele castelului Caylus. Drama nocturnă îi apărea în față. Personajele necunoscute ieri aveau azi un nume.

Copilul despre care vorbise hangița din Tarrides, copilul care dormea în timpul acelei bătălii îngrozitoare era Flor.

Dar ucigașul ?...

— La ce te gîndești ? întrebă dona Cruz.

— Mă gîndesc la numele de Gonzague, răspunse Aurore.

— De ce ?

— Înainte de a-ți spune, vreau să știu dacă îl iubești.

— Cu moderație, replică dona Cruz. L-aș fi putut iubi, dar n-a vrut.

Aurore tăcea mai departe.

— Haide, vorbește ! strigă fosta gitană, care bătu din picior cu nerăbdare.

— Dacă l-ai iubi... vru să spună Aurore.

— Vorbește, îți spun!

— Fiindcă este tutorele tău, soțul mamei tale...

— Caramba! blestemă pe șleau așa-zisa domnișoară de Nevers. Oare trebuie să-ți spun totul? Mi-am văzut mama! O respect foarte mult, chiar o iubesc, fiindcă a suferit mult. Dar, la vederea ei, inima nu mi-a bătut mai repede, brațele nu mi s-au deschis fără voia mea. Ah! Vezi tu, Aurore, se întrerupse ea într-un veritabil elan de pasiune, mi se pare că trebuie să mori de fericire cînd ești în fața mamei tale.

— Și mie mi se pare la fel, zise Aurore.

— Ei bine, am rămas de piatră, prea nepăsătoare. Dacă e vorba de Gonzague, vorbește, nu-ți fie teamă de nimic. Nu-ți fie teamă de nimic și vorbește chiar de este vorba de doamna de Nevers.

— Nu e vorba decît despre Gonzague, replică Aurore. În amintirile mele, acest nume de Gonzague este amestecat în toate spaimele mele de copil, în toate neliniștile de fată tînără. Am auzit pentru prima oară acest nume de Gonzague cînd prietenul meu Henri și-a riscat viața pentru a mă salva. L-am mai auzit cînd am fost atacați într-o fermă în jurul Pamplonei. Și același nume mi-a izbit urechile pentru a treia oară în noaptea cînd ai făcut vrăji pentru a adormi paznicii de lîngă cortul starostelui țiganilor. La Madrid, din nou Gonzague. La castelul Caylus, același Gonzague!

Acum era rîndul donei Cruz să cadă pe gînduri.

— Ți-a spus vreodată don Luiz, frumosul tău Cincelador, că erai fiica unei doamne de neam? întrebă ea pe neașteptate.

— Niciodată, răspunse Aurore, și totuși o cred.

— Pe cuvîntul meu, strigă fosta gitană, nu-mi place să mă gîndesc prea mult, mica mea Aurore. Am multe idei în cap, dar sînt neclare și nu vor deloc să iasă. După părerea mea, ți s-ar potrivi mai bine ție decît mie să fii o domnișoară din lumea mare. Dar mai sînt de părere că nu trebuie să-ți storci creierul ca să ghicești enigmele. Cu toate că sînt creștină, mi-am păstrat acea parte bună a credinței strămoșilor mei, a părinților care m-au hrănit: să iei lucrurile așa cum sînt, evenimentele așa cum vin și să te consolezi de toate spunînd: „Asta-i soarta!" De exemplu, un lucru pe care nu-l pot admite este că domnul

de Gonzague ar fi un tîlhar pe drumul mare și un ucigaș. E prea bine crescut să facă așa ceva. Pot să-ți spun că sînt mulți Gonzague în Italia, mulți adevărați și mulți neadevărați. Desigur că al tău e un fals Gonzague. Am să-ți spun în plus că dacă domnul prinț de Gonzague ar fi prigonitorul tău, meșterul Louis nu te-ar fi adus tocmai la Paris, unde prințul de Gonzague își are reședința și e cunoscut de toată lumea.

— Și cînd te gîndești, zise Aurore, cîte măsuri de precauție ia ! N-am voie să ies, nici măcar să mă arăt la fereastră.

— Eh ! făcu dona Cruz. E gelos !

— O ! Flor ! murmură Aurore cu reproș.

Dona Cruz făcu o piruetă, apoi i se ivi pe buze zîmbetul cel mai șmecher.

— Nu voi fi prințesă decît peste două ore, spuse ea, așa că mai pot vorbi deschis. Da, frumosul tău misterios, meșterul tău Louis, Lagardère al tău, cavalerul tău rătăcitor, regele tău, Dumnezeul tău, e gelos. Eh ! Fir-ar să fie ! Cum se zice la Curte, doar meriți osteneala !

— Flor ! Flor ! repetă Aurore.

— Gelos, gelos, gelos, frumoasa mea ! Sînt sigură că nu domnul de Gonzaguie v-a gonit din Madrid. Eu, care sînt un pic vrăjitoare, pot spune, stimată domnișoară, că îndrăgostiții se iau la întrecere în ce privește gelozia !

Aurore se făcu roșie ca o cireașă. Oricît de vrăjitoare era, dona Cruz nici nu bănuia cît de direct lovise. O privea pe Aurore care nu îndrăznea să ridice ochii.

— Uite, zise ea sărutînd-o pe frunte, uite-o roșie de orgoliu și de plăcere ! E fericită că cineva e gelos pe ea. E tot atît de frumos ca un astru ? Și mîndru ? Și mai dulce ca un copil ? Haide, spune-mi. Spune-mi încet, la ureche, mărturisește : îl iubești !

— De ce încet ? zise Aurore ridicîndu-se.

— Spune sus și tare, dacă vrei.

— O spun cu glas tare : îl iubesc.

— Să fie într-un ceas bun ! Ai spus-o din inimă ! Te îmbrățișez pentru sinceritatea ta. Și, reluă ea priponindu-și privirea pătrunzătoare asupra prietenei, ești fericită ?

— Bineînțeles.

— Cu adevărat fericită ?

— Fiindcă e aici, cu mine.

— Minunat ! exclamă gitana.

Apoi adăugă, aruncînd de jur împrejur o privire destul de dispreţuitoare :

— *Pobre dicha, dicha dulce !*

E un proverb spaniol din care autorii noştri de vodeviluri au scos faimoasa axiomă : „O colibă şi inima lui". După ce privi totul, dona Cruz zise :

— Dragostea nu-i de prisos aici. Casa e urîtă, strada întunecată, mobilele oribile. Ştiu bine, micuţo, că îmi vei răspunde din obligaţie : „Un palat fără el..."

— Am să-ţi dau un alt răspuns, întrerupse Aurore. Dacă voiam un palat, nu aveam de spus decît un cuvînt.

— Aş !

— Aşa e.

— A devenit oare atît de bogat ?

— A fost de ajuns să rîvnesc ceva ca să-mi împlinească pe dată dorinţa.

— La drept vorbind, murmură dona Cruz care nu mai rîdea, bărbatul ăsta nu seamănă cu ceilalţi. Există în el ceva straniu şi superior. Nu mi-am plecat niciodată ochii decît în faţa lui. Tu nu ştii, dar există vrăjitori, degeaba neagă unii. Şi cred că Lagardère al tău este un vrăjitor.

Era cu adevărat serioasă.

— Ce nebunie ! exclamă Aurore.

— Am văzut multe ! rosti cu gravitate gitana. Vreau să am conştiinţa împăcată. Doreşte ceva şi gîndeşte-te la el.

Aurore începu să rîdă. Dona Cruz se aşeză lîngă ea.

— Fă-mi plăcerea, mica mea Aurore, zise ea cu glas mîngîietor. Nu e greu, ai să vezi !

— Vorbeşti serios ? zise mirată Aurore.

Dona Cruz îşi apropie gura de urechea Aurorei şi murmură :

— Iubeam pe cineva, eram nebună după el. Într-o zi, mi-a pus mîna pe frunte spunîndu-mi : „Flor, acela nu te poate iubi". Şi m-am tămăduit. Vezi bine că e vrăjitor.

— Şi cine era cel pe care-l iubeai ? întrebă Aurore albindu-se la faţă.

Dona Cruz îşi lăsă capul pe umărul ei. Nu scoase nici o vorbă.

— El era ! exclamă Aurore cu nespusă groază. Sînt sigură că el era !

Dona Cruz avea ochii umezi. Trupul Aurorei era scuturat de un tremur, ca de friguri. Amîndouă erau frumoase și drăgălașe. Felul lor obișnuit de a fi acum se schimbase: dona Cruz, de obicei impetuoasă și îndrăzneață, devenise melancolică și blîndă ; fulgere de patimă și gelozie țîșneau din ochii Aurorei.

— Tu, rivala mea ! murmură ea.

Dona Cruz o atrase spre sine, în ciuda împotrivirii celeilalte, și o îmbrățișă.

— Te iubește, zise ea cu glas șoptit. Te iubește și nu te va iubi decît pe tine.

— Dar tu ?

— Eu ? Eu m-am vindecat ! Îl pot privi zîmbind, fără ură, cu bucurie, tandrețea ce vă leagă. Vezi bine că Lagardère al tău este vrăjitor !

— Nu mă minți ? întrebă Aurore.

Dona Cruz își duse mîna la inimă.

— Dacă va trebui, îmi dau și sîngele pentru fericirea voastră, zise ea cu fruntea sus și cu ochii larg deschiși.

Aurore i se aruncă de gît.

— Dar vreau o dovadă ! strigă dona Cruz. Nu mă refuza, Aurore ! Dorește-ți ceva, te rog !

— Nu-mi doresc nimic.

— Cum ? N-ai nici o dorință.

— Nici una.

Dona Cruz o ridică cu forța și o duse la fereastră. Palais-Royal strălucea. Sub peristil se vedea curgînd ca un șuvoi de femei strălucitoare și gătite.

— Nu dorești nici măcar să mergi la balul regentului ? zise pe neașteptate dona Cruz.

— Eu ? bîigui Aurore, al cărei piept se zbătea sub rochie.

— Nu minți !

— De ce-aș minți ?

— Bine ! Cine nu vorbește, se învoiește. Înseamnă că dorești să mergi la balul regentului.

Bătu din palme, numărînd :

— Unu.

— Dar, se împotrivi Aurore, care întrase rîzînd în jocul prietenei, n-am nimic, nici rochii, nici bijuterii, nici găteli...

— Doi ! zise dona Cruz, care bătu din mîini pentru a doua oară. Dorești bijuterii, rochii, găteli ? Fă bine și gîndește-te la el. Fără asta, nu-i nimic de făcut !

Încetul cu încetul, gitana devenea mai serioasă. Ochii ei frumoși, mari și negri, nu mai aveau acea privire sigură. Încîntătoarea copilă credea în vrăjitorii. Îi era frică, dar avea voință, iar curiozitatea îi biruia spaima.

— Spune a treia dorință, zise ea coborînd glasul fără voie.

— Dar nu vreau cu nici un chip să merg la bal ! strigă Aurore. Să încetăm jocul !

— Cum ? insinuă dona Cruz. Chiar dac-ai fi sigură că-l vei întîlni ?

— Pe Henri ?

— Da, pe Henri al tău, tandru și galant, care te va găsi mai frumoasă în veșmintele împodobite cu briliante.

— Dacă-i așa, zise Aurore plecîndu-și ochii, cred că m-aș duce cu plăcere.

— Trei ! strigă gitana, care-și lovi cu zgomot mîinile una de cealaltă.

Era gata să cadă pe spate. Ușa sălii joase se deschise cu zgomot și Berrichon, repezindu-se gîfîind, strigă din prag :

— Iată niște zorzoane și farafastîcuri aduse pentru domnișoara noastră. Sînt peste douăzeci de cutii. Rochii, dantele, flori. Intrați, intrați. Aicea șade domnul cavaler de Lagardère.

— Nenorocitule ! exclamă Aurore speriată.

— Nu vă fie teamă, știm ce facem, replică Jean-Marie cu un aer de înfumurare. Jos cu misterul ! Zvîrlim masca, ei, drace !

Dar cum să povestim surpriza donei Cruz ? Îl chemase pe diavol și, docil, diavolul îi răspundea la apel și nu se lăsase așteptat. Fata asta frumoasă era puțin cam sceptică. Toți scepticii sînt superstițioși.

Vă amintiți, dona Cruz își petrecuse copilăria sub cortul unor țigani nomazi. Acum se afla în țara minunilor. Stătea cu gura căscată și cu ochii holbați.

Cinci sau șase fete intrară pe ușa sălii joase, urmate de tot atîția bărbați care aduceau pachete și cutii. Dona Cruz se întreba dacă în aceste cutii și pachete se găsesc adevărate podoabe femeiești, sau doar frunze uscate. Aurore nu-și putu opri un zîmbet văzînd mutra răvășită a prietenei.

— Ei ? zise ea.

— E un vrăjitor, băiguí gitana. Nu mă îndoiam !

— Intrați domnilor, intrați domnișoarelor, striga în același timp Berrichon. Să intre toată lumea. Acum, aici e casa bunului Dumnezeu. Mă duc s-o chem pe cumătra Balahault, care e foarte curioasă să vadă cum e la noi. Niciodată n-am băut ceva mai bun decît lichiorul ei de angelică. Intrați, domnișoarelor, intrați, domnilor !

Domnii și domnișoarele nici nu doreau altceva. Florărese, brodeze și croitorese așezară cutiile pe masa mare din mijlocul sălii joase.

În spatele furnizorilor de ambe sexe venea un paj, care nu purta însemnele casei unde slujea. Se duse drept la Aurore, pe care o salută cu mult respect înainte de a-i înmîna un plic elegant, cu șnururi de mătase. Se înclină din nou și ieși.

— Așteaptă cel puțin răspunsul, zise Berrichon alergînd după el.

Dar pajul și ajunsese la colțul străzii. Berrichon îl văzu vorbind cu un gentilom înfășurat într-o mantie. Berrichon nu-l cunoștea pe gentilom. Acesta din urmă întrebă pe paj :

— S-a făcut ?

Și, în urma răspunsului afirmativ, adăugă :

— Unde i-ai lăsat pe oamenii noștri ?

— Aici, aproape, în strada Pierre-Lescot.

— E și litiera acolo ?

— Sînt două.

— De ce ? întrebă mirat gentilomul.

Poala mantiei care-i acoperea o parte din obraz se mișcă. Am fi putut recunoaște bărbia palidă și ascuțită a bunului domn de Peyrolles.

Pajul răspunse :

— Nu știu, dar sînt două litiere.

— E o neînțelegere, fără îndoială, gîndi Peyrolles. Ar fi vrut să arunce o privire prin ușa casei lui Lagardère, dar, după o clipă de gîndire, renunță.

— Dacă m-ar vedea, totul ar fi pierdut, murmură el. Te vei înapoia la palat în goana mare, zise pajului. Ai înțeles ?

— În goana mare !

— Îi vei găsi la palat pe cei doi viteji care au zăcut toată ziua la bucătărie.

— Maestrul Cocardasse și prietenul lui, Passepoil ?

— Întocmai. Le vei spune : „Lucrul e gata pregătit, nu vă mai rămîne decît să vă duceți..." Ai auzit rostindu-se numele gentilomului căruia îi aparține casa ?

— Da, domnul de Lagardère.

— Să nu cumva să repeți acest nume ! Dacă te întreabă, le vei spune că în casă sînt doar femei.

— Îi aduc încoace ?

— Pînă la colț, de unde le vei arăta ușa.

Pajul plecă în goană. Acoperindu-și din nou obrazul cu mantia, domnul de Peyrolles se pierdu în mulțime.

În casă, Aurore desfăcea plicul adus de paj.

— E scrisul lui ! exclamă ea.

— Și, iată o invitație asemănătoare cu a mea, adăuga dona Cruz, care nu ajunsese încă la capătul surprizelor. Drăcușorul n-a uitat nimic.

Răsuci invitația între degete. Cartonul, încărcat cu viniete elegant desenate, reprezentînd amorași dolofani, struguri și ghirlande de trandafiri, n-avea nimic drăcesc. Aurore citea gîndindu-se la asta. Misiva era astfel concepută :

Copilă dragă, toate aceste podoabe sînt trimise de mine. Am vrut să-ți fac o surpriză. Fă-te frumoasă. O litieră și doi lachei vor veni din partea mea să te conducă la bal, unde te voi aștepta.

HENRI DE LAGARDÈRE

Aurore trecu scrisoarea donei Cruz, care-și frecă ochii înainte de a citi, fiindcă pentru o clipă i se întunecase vederea.

— Și crezi în asta ? întrebă ea după ce citi.

— Cred, răspunse Aurore. Am motivele mele să cred.

Zîmbea cu un aer sigur de sine. Nu-i spusese oare Henri să nu se mire de nimic ? În schimb, dona Cruz era gata să creadă că siguranța Aurorei în împrejurări atît de stranii se datora unei noi feste a spiridușului.

În acest timp se întindea pe masă strălucitorul conținut al lădițelor, pachetelor și cutiilor. Dona Cruz putu vedea că nu erau deloc frunze uscate : era o toaletă completă de Curte, în plus un pardesiu sau un domino de satin roz, la fel ca al domnișoarei de Nevers. Rochia era din țesătură albă, brodată cu fir de argint, cu trandafiri presărați din loc în loc, avînd în centrul lor cîte o perlă fină. Volanele, trena, mînecile, totul era brodat cu pene de colibri.

Era ultima modă. Doamna marchiză d'Aubignac, fiica financiarului Soulas, își făurise norocul și reputația la Curte cu o rochie asemănătoare dăruită de domnul Law.

Dar rochia nu era nimic pe lîngă dantelele și broderiile magnifice. Cutia cu bijuterii valora cît un post de general de brigadă în armată.

— E un vrăjitor, repeta dona Cruz inventariind totul, se vede bine că e un vrăjitor ! Cît ai fi vestitul Cincelador, care șlefuia gărzi de săbii, nu poți cîștiga atît de mult să faci asemenea cadouri !

Din nou îi veni în minte ideea că toate aceste lucruri frumoase se vor preschimba la un moment dat în rumeguș de lemn sau în talaș.

Berrichon admira și nu se mai sătura să-și exprime uimirea. Bătrîna Françoise, care abia intrase pe ușă, clătina din cap cu un aer care voia să spună multe.

Dar la această scenă lua parte un spectator, a cărui prezență nu era bănuită de nimeni, și care, cu siguranță, nu se dovedea mai puțin curios. Stătea ascuns în spatele ușii apartamentului de sus, pe care o ținea întredeschisă cu precauție. De la acest post de observație, deasupra capetelor celor prezenți, privea minunățiile întinse pe masă.

Nu era frumosul meșter Louis, cu capul său nobil și melancolic. Era un om mic de statură, îmbrăcat din cap pînă-n picioare în negru, acela care o adusese pe dona Cruz, acela care plastografiase scrisul lui Lagardère, acela care închiriase cușca lui Médor : era cocoșatul Esop al II-lea, zis Iona, învingătorul Balenei.

Rîdea în barbă și își freca mîinile.

— La dracu! își spunea el. Domnul prinț de Gonzague aranjează bine lucrurile și ticălosul de Peyrolles este cu-adevărat un om de gust.

Cocoșatul se afla acolo de cînd sosise dona Cruz. Fără îndoială că îl aștepta pe domnul de Lagardère.

Aurore era o fiică a Evei. La vederea atîtor fleacuri splendide, inima îi bătu mai repede. Și, fiindcă toate lucrurile veneau din partea prietenului ei, bucuria îi era dublă. Aurorei nu-i trecu prin minte nici măcar ideea ce-i venise donei Cruz. Nu încerca să socotească cît cheltuise prietenul ei pe aceste găteli regești. Se dăruia cu totul bucuriei. Era fericită și îi plăcea emoția care le cuprinde pe tinerele fete în momentul ieșirii în lume. Nu-l va avea acolo pe prietenul ei ca protector? Un singur lucru o sîcîia: n-avea cameristă, și buna Françoise era mai bună pentru bucătărie decît pentru găteală.

Ca și cum i-ar fi ghicit dorința, două dintre tinerele fete se apropiară.

— Sîntem la ordinele domnișoarei, spuseră ele.

După ce fetele făcură un semn, purtătorii pachetelor se îndepărtară salutînd respectuos. Dona Cruz o ciupi de braț pe Aurore.

— Te lași în mîinile acestor făpturi? întrebă ea.

— De ce nu?

— Te vei îmbrăca cu rochia asta?

— Fără îndoială.

— Ești curajoasă! Ești chiar foarte curajoasă! murmură gitana. De fapt, continuă ea, diavolul ăsta e de o galanterie rafinată. Ai dreptate, gătește-te să fii frumoasă, asta nu poate dăuna niciodată.

Aurore, dona Cruz și cele două cameriste intrară în odaia de dormit. Bătrîna Françoise rămase singură în sala joasă cu Jean-Marie Berrichon, nepotul ei.

— Cine-i nerușinata asta? întrebă femeia.

— Care nerușinată, bunico?

— Aia cu dominoul roz?

— Mititica aia negricioasă? Are niște ochi destul de vioi, n-ai ce zice, bunico.

— Ai văzut-o intrînd?

— Nu, a venit înaintea mea.

Françoise scoase din buzunar împletitura la care lucra și începu să chibzuiască.

— Vreau să-ți spun că nu înțeleg nimica din tot ce se întîmplă, reluă ea cu glas grav și solemn.

— Vrei să-ți explic ce se întîmplă, bunico ?

— Nu, dar dacă vrei să-mi faci o plăcere...

— Ah ! Bunico, glumești ! Dacă vreau să-ți fac o plăcere...

— Să taci cînd vorbesc, întrerupse bătrîna. Nimeni nu-mi va scoate din cap că la mijloc e o uneltire.

— Nici vorbă, bunico !

— Am greșit ieșind. Lumea-i rea. Cine știe dacă domnișoara asta nu ne-a indus...

— Ah, bunico ! O femeie atît de cumsecade, care are un lichior de angelică atît de bun !

— Îmi place să văd limpede, auzi, micuțule, și toată povestea asta nu-mi miroase-a bine.

— Totuși, e simplă ca bună-ziua, bunico. Domnișoara noastră a privit toată ziua trăsurile cu flori și ghirlande care soseau la Palais-Royal. Și săraca de ea suspina de-ți era milă privindu-le. Deci, l-a întors pe toate fețele pe meșterul Louis pînă l-a făcut să-i cumpere o invitație. Invitațiile se vînd, bunico. Cumătra Balahault a căpătat una prin ucenicul garderobierului, cu care e rudă prin slujnica lui (slujnica ucenicului garderobierului) care își cumpără tutun de la fiul cumătrei Balahault, din strada Bons-Enfants. Slujnica găsise invitația pe masa stăpînului ei. Cumătra Balahault, fiul ei și slujnica n-au făcut decît să împartă între ei treizeci de ludovici. Asta nu înseamnă furt, nu-i așa, bunico ?

Bătrîna Françoise era cea mai cinstită bucătăreasă din Europa, dar era numai bucătăreasă.

— La dracu ! Nu, micuțule, răspunse ea, nu înseamnă că furi dacă iei de pe masă un ghemotoc de hîrtie !

— Așadar, meșterul Louis s-a lăsat îmbrobodit și s-a dus să cumpere o invitație. Pe drum a cumpărat mărunțișuri pentru cucoane și le-a trimis grămadă aici, calde încă.

— Au costat totuși o mulțime de bănet ! zise bătrîna oprindu-se din împletit.

Berrichon ridică din umeri.

— Ah ! Ce tînără ești, bunico ! protestă el. Niște satin vechi brodat cu bucățele de sticlă !

Se auzi o bătaie ușoară la ușa dinspre stradă.

— Cine-o mai veni ? întrebă Françoise morocănoasă. Pune drugul de fier.

— De ce să pun drugul ? Nu ne mai jucăm de-a baba oarba, bunico.

Se auzi o bătaie mai puternică.

— Dac-or fi totuși hoți ? gîndi cu glas tare Berrichon, care nu era prea curajos.

— Hoți ! zise slujnica. Acum, cînd strada-i luminată ca-n amiaza mare și plină de lume ? Du-te și deschide.

— Dacă chibzuiesc mai bine, bunico, parc-aș pune drugul !

Dar nu mai era vreme. Cei de afară se plictisiseră să mai bată. Ușa se deschise încetișor și un chip de bărbat, împodobit cu mustăți uriașe, se ivi în prag. Proprietarul mustății aruncă o privire rapidă de jur-împrejurul încăperii.

— Nu-ți fie teamă ! zise el. Pe toți sfinții ! Aici trebuie să fie cuibul porumbiței.

Apoi, aplecîndu-se afară, adăugă :

— Dă-ți osteneala să intri, bombonelule. Nu-i decît o hîrcă respectabilă și un puișor puturos. Hai să-i iscodim.

Înaintă cu nasul în vînt, cu mîna în șold, unduindu-și fălos cutele mantiei. Avea un pachet sub braț.

Cel pe care-l numise „bombonelule“ apăru la rîndul lui. Purta și el sabie, dar era mai puțin îngrozitor de privit. Mult mai mic de statură și foarte slab. Mustața cam rară, făcea eforturi zadarnice să pună în valoare redutabilul cîrlig care se potrivește atît de bine pe obrazul adevăraților eroi. Și el avea un pachet sub braț. Ca și cel care îi deschisese calea, aruncă o privire în jurul încăperii, dar privirea acestuia fu mult mai îndelungată și atentă.

Jean-Marie Berrichon se căia amarnic că nu pusese drugul la timp ! Își mărturisise sieși că nu văzuse în toată viața două pușlamale care să arate mai urît ca noii-veniți. Această părere dovedea că Berrichon nu frecventase lumea bună, căci, desigur, Cocardasse-junior și fratele Amable Passepoil erau două pramatii grozave. Se strecurară cu băgare de seamă în spatele bunicii, care, mai curajoasă, întrebă cu glas tunător :

— Hei, voi ăștia, ce căutați aici ?

Cocardasse atinse pălăria cu acea curtoazie nobilă a oamenilor care-şi tociseră sandalele în praful sălilor de scrimă. Apoi făcu cu ochiul privind spre fratele Passepoil. Fratele Passepoil răspunse în acelaşi fel. Fără îndoială că schimbul de priviri lăsa să se înţeleagă multe lucruri. Berrichon tremura din toate mădularele.

— Ei, respectabilă doamnă, zise în cele din urmă Cocardasse-junior, aveţi un glas care-mi merge drept la inimă. Şi ţie, Passepoil ?

Ştim bine că Passepoil făcea parte dintre acele suflete tandre pe care vederea unei femei îl impresiona totdeauna puternic. Vîrsta n-avea importanţă. Nici măcar nu-i displăcea ca persoana de sex opus să aibă mustăţi mai dese decît ale lui. Passepoil aprobă cu un zîmbet şi cu o privire piezişă. Dar admiraţi această înzestrată fiinţă ! Pasiunea pentru frumoasa jumătate a genului uman nu-i adormea vigilenţa : îşi şi desenase în minte harta casei.

Porumbiţa, cum o numea Cocardasse, trebuia să fie în camera încuiată, sub uşa căreia se vedea o rază puternică de lumină. De cealaltă parte a sălii joase era o uşă deschisă, şi în uşă o cheie.

Passepoil îl atinse cu cotul pe Cocardasse şi zise încetişor :

— Cheia e pe dinafară !

Cocardasse aprobă din cap.

— Venerabilă doamnă, reluă el, venim aici pentru o treabă importantă. Oare nu locuieşte aici... ?

— Nu, răspunse Berrichon în spatele bunicii sale, nu aici.

Passepoil zîmbi. Cocardasse îşi atinse uşor mustaţa.

— În numele Domnului ! zise el. Iată un adolescent de nădejde.

— Şi atît de nevinovat ! adăugă Passepoil.

— Şi cu o minte cît patru, la dracu ! Dar cum poate şti că persoana în chestiune nu e aici fără să-i fie spus numele ?

— Locuim doar noi amîndoi, replică aspru Françoise.

— Passepoil ! zise gasconul.

— Cocardasse ! răspunse normandul.

— Ia te uită ! Ai fi crezut că venerabila doamnă ar putea minţi ca o blestemată normandă ?

— Pe cuvînt, reluă fratele Passepoil cu un ton convins de gascon, nu, n-aș fi crezut !

— Haide, haide, strigă bătrîna Françoise, căreia i se înfierbîntau urechile, ajunge cu vorbăria. Nu e ora să stați pe capul oamenilor. Afară !

— Bombonelule, zise Cocardasse, există o aparență de adevăr în ce spune, chiar așa, ora e nepotrivită.

— Cu certitudine, aprobă Passepoil.

— Și totuși, reluă Cocardasse, nu putem pleca fără să fi obținut un răspuns, așa că...

— Evident.

— Propun deci, micuțule, să vizităm casa cu băgare de seamă și fără zgomot.

— De acord ! zise Amable Passepoil.

Și, apropiindu-se cu repeziciune, adăugă :

— Pregătește-ți batista, o am pe a mea. Îl vei lua pe cel mic, eu mă ocup de femeie.

În prilejuri deosebite, acest Passepoil se arăta uneori superior lui Cocardasse. Planul era trasat.

Passepoil se îndreptă spre ușa bucătăriei. Intrepida Françoise se năpusti să-i oprească trecerea, pe cînd Berrichon încerca să ajungă în stradă unde să strige după ajutor. Cocardasse îl prinse de-o ureche și îi spuse :

— Dacă strigi, te strîng de gît, vai de păcatele noastre !

Înspăimîntat, Berrichon nu mai scoase nici un cuvînt. Cocardasse îi înnodă batista pe gură.

În acest timp, cu prețul a trei zgîrieturi și două smocuri de păr, Passepoil o legă solid pe bătrîna Françoise. O luă în brațe și o duse în bucătărie, unde Cocardasse îl aducea pe Berrichon.

Unele persoane pretind că Amable Passepoil profită de poziția în care se afla Françoise pentru a depune un sărut pe fruntea ei. Dacă a făcut-o, a greșit : fusese urîtă din fragedă copilărie. Dar nu ne luăm nici o răspundere în privința lui Passepoil. Era de moravuri ușoare : cu atît mai rău pentru el.

Berrichon și bunica lui nu erau la capătul calvarului. Au fost legați strîns împreună și fixați solid de dulapul cu veselă, apoi închiși în încăpere cu cheia de două ori răsucită în broască. Cocardasse-junior și Amable Passepoil erau stăpîni absoluți ai terenului.

Afară, în strada Chantre, toate prăvăliile erau închise. Cumetrele care nu dormeau încă se înghesuiau, gălăgioase, la poarta palatului regentului. Guichard și Durand, împreună cu Balahault și Morin erau cu toate de aceeași părere : niciciînd nu fuseseră văzute intrînd la serbările alteței-sale atîtea toalete somptuoase. Toată nobilimea se afla acolo.

Cumătra Balahault, persoană importantă în cartier, judeca în ultimă instanță toaletele, comentate în prealabil de cele trei, Morin, Guichard și Durand. Dar, printr-o abilă tranziție, se ajungea la persoane după ce se puricaseră mătăsurile și dantelele. Dintre toate aceste femei frumoase, mult prea puține păstraseră în ochii doamnei Balahault rochia nupțială despre care vorbește Scriptura.

Dar acum, cumetrele noastre nu se mai îngrămădeau în vecinătatea palatului pentru a vedea trecînd frumoasele, înfruntînd invectivele hamalilor și vizitiilor, apărîndu-și locurile împotriva întîrziaților, tropăind în noroi cu o răbdare demnă de laudă. Nu stăteau acolo nici pentru prinți, nici pentru marii seniori : erau sătule de mulțimea de doamne, prinți și mari seniori ! O văzuseră trecînd pe doamna de Soubisse, împreună cu doamna de La Ferté. Cele două frumoase La Fayette, tînăra ducesă de Rosny, blonda cu ochi negri care tulburase menajul unui fiu al lui Ludovic al XIV-lea ; domnișoarele de Bourbon-Bisset, cinci sau șase Rohan de diferite spițe, mai mulți Broglie, Chastellux, Bauffremont, Choiseul, Coligny și restul. Îl văzuseră trecînd pe contele de Toulouse, fratele domnului de Maine, cu nevastă-sa, prințesa. Președinții nu erau puși la socoteală, iar miniștrii de-abia erau luați în seamă. Ambasadorii erau priviți peste umăr. Cu toate astea, mulțimea rămînea pe loc, chiar sporea în fiece clipă. Ce aștepta totuși mulțimea ? N-ar fi dovedit atîta perseverență nici chiar pentru însuși regentul. Într-adevăr, era vorba despre un personaj cu totul altul. Tînărul rege ? În nici un caz. Cineva de un rang mai înalt. Zeul, scoțianul, domnul Law, salvatorul acestei mulțimi care avea să devină un popor de milionari.

Domnul de Law de Lauriston, salvatorul și binefăcătorul ! Domnul Law, pe care aceeași mulțime va încerca să-l spînzure în același loc cîteva luni mai tîrziu ! Domnul Law, ai cărui cai nu mai erau puși la ham, fiind înlocuiți neîncetat de vite umane ! Mulțimea îl aștepta pe acest cumsecade domn Law. Mulțimea era hotărîtă să-l aștepte pînă a doua zi dimineața.

Cînd ne gîndim că poeții acuză bucuros mulțimea de inconstanță, de ușurință, de mai știu eu ce ! Această minunată mulțime, mult mai răbdătoare decît o turmă de oi, această mulțime neclintită, tenace, neobosită, pe care o vedem din toate vremurile umplînd trotuarele ude cincisprezece ore în șir pentru a vedea trecînd pe unul sau pe altul, adesea nu mare lucru, alteori absolut nimic. Dacă boii grași din ultimele cinci secole ar ști să scrie !

Strada Chantre, întunecată și pustie, în pofida vecinătății acestei adunări simandicoase și acestor lumini, părea că doarme. Cele două sau trei felinare amărîte se oglindeau în șuvițe de apă împuțită care curgea prin mijlocul ei. În primul moment nu descopereai nici țipenie de om. Dar, la cîțiva pași de locuința meșterului Louis, de cealaltă parte a străzii, într-o adîncitură întunecoasă formată de recenta demolare a două magherițe, stăteau, nemișcați și tăcuți, șase oameni îmbrăcați în culori închise. Două lectice se aflau pe jos, lîngă ei. Cei șase nu-l așteptau pe domnul Law. Aveau ochii ațintiți asupra ușii închise a locuinței meșterului Louis, din momentul cînd Cocardasse-junior și fratele Passepoil intraseră.

Aceștia doi, rămași în sala joasă după lupta victorioasă împotriva lui Berrichon și a bătrînei Françoise, se așezară unul în fața celuilalt și se priviră, cu reciprocă admirație.

— Doamne sfinte, pruncule ! zise Cocardasse. Nu ți-ai uitat încă meseria.

— Și nici tu : am lucrat curățel, dar ne-am pierdut batistele.

Dacă l-am blamat uneori pe Passepoil, n-a fost ca urmare a vreunei părtiniri nedrepte. Dovadă că nu ne e teamă să semnalăm, dacă se prezintă ocazia, latura sa virtuoasă : era econom.

În schimb, Cocardasse, atins de viciul risipei, nu scotea în evidență nimic în legătură cu batistele.

— Eh ! reluă el. Ce-a fost mai greu s-a făcut.

— Din moment ce Lagardère nu e amestecat într-o treabă, totul merge ca pe roate, observă Passepoil.

— Şi Lagardère e departe, nu-ţi fie teamă !

— Şaizeci de leghe de pămînt între noi şi frontieră.

Îşi frecară mîinile.

— Să nu pierdem vremea, porumbeluţe, reluă Cocardasse. Să cercetăm terenul. Iată două uşi.

Arăta apartamentul Aurorei şi partea de sus a scării răsucite. Passepoil îşi mîngîie bărbia.

— Am să arunc o privire prin gaura cheii, zise el îndreptîndu-se spre încăperea Aurorei.

O privire cruntă a lui Cocardasse-junior îl opri.

— Sfinte Doamne ! zise gasconul. N-am să suport una ca asta. Dacă ştrengăriţa e pe cale să-şi facă toaleta ? Să fim decenţi !

Passepoil plecă ochii cu umilinţă.

— Ah ! nobilul meu prieten, zise el, eşti norocos că ai deprinderi atît de frumoase !

— Ai dreptate ! Aşa sînt eu şi, fii sigur, bunul meu amic, că relaţia cu un om ca mine pînă la urmă te va îndrepta. Adevăratul filozof ştie să pună frîu patimilor.

— Sînt sclavul simţurilor mele, suspină Passepoil. Fiindcă sînt atît de puternice !

Cocardasse îl mîngîie părinteşte pe obraz.

— Să învingi fără risc înseamnă că izbîndeşti fără plăcere, declamă el cu gravitate. Urcă, să vezi cam ce-i pe-acolo.

Passepoil urcă imediat ca o pisică.

— Închisă ! zise el zgîlţîind clanţa uşii meşterului Louis.

— Şi pe gaură ? Cuviinţa ne permite de astă-dată.

— Întuneric beznă.

— Asta-i bine, iubitelule ! Să recapitulăm puţin instrucţiunile date de acest cumsecade domn de Gonzague.

— Ne-a promis fiecăruia cîte cincizeci de galbeni, zise Passepoil.

— În anumite condiţii. Mai întîi...

În loc să continue, luă pachetul pe care-l avea sub braţ. Passepoil făcu acelaşi lucru. În aceeaşi clipă, uşa pe care Passepoil o găsise închisă în capul scării se deschise încetişor. Obrazul palid şi ironic al cocoşatului apăru în penumbră. Începu să asculte. Cei doi maeştri de scrimă priveau pachetele cu un aer nehotărît.

— E oare absolut necesar ? întrebă Cocardasse care-l lovi pe al său cu un aer nemulţumit.

— Simplă formalitate, replică Passepoil.

— Eh ! Normandule, scoate-ne din încurcătură.

— Nimic mai simplu. Gonzague ne-a spus : „Veţi purta haine de lachei". Le vom purta... sub braţ.

Cocoşatul începu să rîdă.

— Sub braţ ! exclamă Cocardasse entuziasmat. Ai o minte de diavol, iubiţelule !

— Cred că aş fi ajuns departe fără patimile mele şi tiranica lor influenţă, răspunse cu seriozitate Passepoil.

Amîndoi aşezară pe masă pachetele care conţineau haine de valeţi. Cocardasse continuă :

— În al doilea rînd, domnul de Gonzague ne-a spus : „Veţi verifica dacă litiera şi purtătorii aşteaptă în strada Chantre."

— E-n regulă, zise Passepoil.

— Dar, zise Cocardasse scărpinîndu-se după ureche, dar sînt două litiere. Ce gîndeşti tu despre asta, mititelule ?

— Abundenţa nu dăunează, decise Passepoil. N-am fost purtat niciodată într-o lectică.

— Ia te uită ! Nici eu !

— Ne vom lăsa purtaţi pe rînd cînd ne vom înapoia la palat.

— S-a făcut. În al treilea rînd : „Veţi intra în casă".

— Am şi intrat.

— În casă se află o fată...

— Priveşte, nobilul meu prieten, exclamă fratele Passepoil, priveşte-mă cum tremur tot.

— Şi eşti alb ca varul. Ce ai ?

— Doar cînd aud vorbindu-se despre acest sex, căruia îi datorez toate nenorocirile mele...

Cocardasse îl lovi puternic pe umăr :

— Nu-ţi fie teamă, iubiţelule ! Prietenii îşi datorează respect. Fiecare are micile sale slăbiciuni, dar, dacă-mi mai spargi urechile cu patimile tale, sfinte Dumnezeule, ţi le tai.

Passepoil nu scoase în evidenţă greşeala gramaticală şi înţelese bine că era vorba de urechile lui. Ţinea la ele, cu toate că erau mari şi roşii.

— N-ai vrut tu să verific dacă tînăra e acolo ?

— Juna copilă e acolo, răspunse Cocardasse. Mai bine ascultă.

Din încăperea alăturată se auzi un hohot de ris vesel. Fratele Passepoil își puse o mînă pe inimă.

— „O veți lua pe tînăra fată, continuă Cocardasse recitînd lecția, sau, de preferință, o veți ruga politicos să urce în litieră, pe care o veți conduce la pavilion...“

— „Și nu veți folosi violența, adăugă Passepoil, doar dacă nu se poate altfel.“

— Asta e ! Și zic că cincizeci de galbeni reprezintă un preț bun pentru asemenea treabă.

— Acest Gonzague e destul de fericit ! suspină drăgăstos Passepoil.

Cocardasse atinse garda spadei. Passepoil îi luă mîna.

— Nobilul meu prieten, zise el, ucide-mă pe loc. E singura metodă să sting focul ce mă mistuie. Iată-mi pieptul, străpunge-l cu o lovitură mortală.

Gasconul îl privi o clipă cu profundă compasiune.

— Vai de păcatele mele ! zise el. Iată un nenorocit care nu-și va cheltui măcar unul din cei cincizeci de galbeni să joace și să bea !

Zgomotul se înteți în camera învecinată. Cocardasse și Passepoil tresăriră, fiindcă o voce pițigăiată și stridentă rosti încetișor în spatele lor : „A sosit momentul !“

Se întoarseră cu repeziciune. Cocoșatul de la palatul Gonzague era în picioare lîngă masă și le desfăcea liniștit pachetele.

— Hei ! zise Cocardasse. Pe unde a intrat ăsta ?

Passepoil se retrase prudent.

Cocoșatul întinse o haină de lacheu lui Passepoil, o alta lui Cocardasse.

— Și repede ! comandă el fără să ridice glasul.

Amîndoi șovăiră. Mai ales gasconului nu-i trecea prin minte să îmbrace haina de lacheu.

— La dracu ! exclamă el. Ce te bagi ?

— Sst ! șuieră cocoșatul. Zoriți-vă !

Prin ușă se auzi glasul donei Cruz care spunea :

— E perfect ! Nu lipsește decît litiera.

— Zoriți-vă ! repeta imperios cocoșatul.

În același timp stinse lampa.

Ușa încăperii în care se afla Aurore se deschise, aruncînd o licărire vagă de lumină în sala joasă. Cocardasse și Passepoil se retraseră în spatele casei scării pentru a

se îmbrăca repede. Cocoşatul întredeschise una dintre ferestrele care dădeau spre strada Chantre. Un fluierat uşor răsună în noapte. O litieră se puse în mişcare. În acest moment cele două cameriste traversau încăperea pe dibuite. Cocoşatul le deschise uşa.

— Sînteţi gata ? întrebă el încetişor.

— Sîntem gata, răspunseră Cocardasse şi Passepoil.

— La treabă.

Dona Cruz ieşea din camera Aurorei spunînd :

— Va trebui să caut o litieră. Galantul diavol nu s-a gîndit la asta !

Cocoştaul închise uşa în urma ei. Sala joasă se cufundă în întuneric. Donei Cruz nu-i era frică de oameni. Întunecimea însă o înspăimînta. Tocmai vorbiseră în derîdere despre diavol : dona Cruz îi şi simţea, pe întuneric, coarnele. Cînd se întoarse să deschidă uşa de la camera Aurorei, întîlni două mîini aspre şi păroase, care o apucară de mîini. Aceste mîini aparţineau lui Cocardasse-junior. Dona Cruz încercă să strige. Din gîtul ei, strîns convulsiv de spaimă, nu ieşi nici măcar un sunet. Aurore, care se învîrtea în jurul oglinzii, nu auzi nimic, zăpăcită de freamătul mulţimii adunate sub ferestrele ei. Se anunţase în acel moment că trăsura domnului Law, care venea de la palatul d'Angoulême, se afla în dreptul răspîntiei Trahoir.

— Vine ! Vine ! se striga din toate părţile.

Şi gloata se agita nebuneşte.

— Domnişoară, zise Cocardasse, schiţînd un profund salut care se pierdu din lipsa unei lămpi aprinse, permiteţi-mi să vă ofer mîna !

Dona Cruz se afla la celălalt capăt al încăperii. Acolo, ea întîlni alte două mîini, mai puţin păroase, dar mai bătătorite, care erau proprietatea fratelui Amable Passepoil. De astă dată reuşi să scoată un ţipăt puternic.

— Iată-l ! Iată-l ! striga mulţimea.

Strigătul sărmanei dona Cruz se pierdu, ca şi salutul lui Cocardasse, din cauza întunericului. Scăpă de această a doua strîngere în braţe, dar Cocardasse o urmărea îndeaproape. Împreună cu Passepoil făceau astfel încît îi închideau orice altă ieşire în afara uşii dinspre peron. Cînd ajunse lîngă uşă, amîndouă canaturile se deschiseră. Licărirea felinarelor îi lumină obrazul. Cocardasse nu-şi putu împiedica un gest de surpriză. Un bărbat aflat în

afara uşii zvîrli o mantie pe capul donei Cruz. Puseră mîna pe ea, pe jumătate moartă de spaimă, şi unul o împinse într-o lectică a cărei uşă se închise imediat.

— La căsuţa din spatele bisericii Saint-Magloire ! ordonă Cocardasse.

Lectica plecă. Passepoil intră, tremurînd ca un peşte pe uscat. Atinsese mătasea ! Cocardasse rămase dus pe gînduri.

— E frumuşică ! zise normandul. Frumuşică ! Frumuşică ! Oh ! Gonzague ăsta !

— Pe toţi dracii ! exclamă Cocardasse ca un bărbat care vrea să gonească o idee supărătoare. Sper că am dus treaba la bun sfîrşit !

— Ce mînă mică, mătăsoasă !

— Cei cincizeci de galbeni ne aparţin.

Privi în jurul lui, ca şi cum n-ar fi fost convins de cele spuse.

— Şi talia ! zise Passepoil. Nu-l invidiez pe Gonzague nici pentru titlurile şi nici pentru aurul lui, dar...

— Haide ! întrerupse Cocardasse. La drum !

— N-o să pot dormi multă vreme din pricina ei !

Cocardasse îl luă de guler şi-l duse cu sine. Apoi, răzgîndindu-se, zise :

— Milostenia ne obligă s-o eliberăm pe bătrînă şi pe micuţ.

— Nu găseşti că bătrîna se ţine bine ? întrebă Passepoil.

Primi un pumn solid în spate. Cocardasse răsuci cheia în broască. Înainte de a o deschide, se auzi dinspre scară glasul cocoşatului, pe care aproape îl uitaseră.

— Sînt destul de mulţumit de voi, vitejilor, zise el, dar treaba voastră nu e terminată. Lăsaţi astea !

— Cu ce autoritate vorbeşte mititelul ăsta pocit ! mormăi Cocardasse.

— Acum, cînd nu-l văd, adăugă Passepoil, glasul lui îmi provoacă o impresie ciudată. S-ar zice că l-am mai auzit cîndva, în altă parte.

Un zgomot scurt şi repetat anunţa că ghebosul freca amnarul. Lampa se reaprinse.

— Ce mai avem de făcut, vă rugăm, maestre Esop ? întrebă gasconul. Păi da ! Cred că aşa vă numiţi.

— Esop, Iona şi încă alte nume, răspunse prompt omuleţul. Atenţie la ceea ce am să poruncesc !

— Salută pe înălțimea-sa, Passepoil! Poruncește! Drace!

Cocardasse duse mîna la pălărie. Passepoil îl imită, adăugînd, cu un ton ironic:

— Așteptăm ordinele excelenței-sale!

— Și bine faceți! zise aspru cocoșatul.

Cei doi spadasini schimbară o privire. Passepoil își pierdu aerul ironic și murmură:

— Cu siguranță că am mai auzit glasul ăsta!

Cocoșatul luă din spatele scării două felinare cu mîner care erau purtate noaptea în fața lecticilor. Le aprinse.

— Luați astea, zise el.

— Eh! zise Cocardasse prost dispus. Credeți că vom putea ajunge din urmă lectica?

— E departe, în cazul cînd mai merge! adăugă Passepoil.

— Luați felinarele!

Cocoșatul era încăpățînat. Vitejii noștri luară fiecare cîte un felinar.

Cocoșatul arătă cu degetul încăperea de unde ieșise cu cîteva minute în urmă dona Cruz.

— Acolo se află o tînără, zise el.

— Încă una! exclamară în același timp Cocardasse și Passepoil.

Și ultimul gîndi cu glas tare:

— Cealaltă litieră!

— Această tînără, continuă cocoșatul, e pe cale să-și termine toaleta. Va ieși pe ușa asta, ca și cealaltă.

Cocardasse arătă cu privirea spre lampa reaprinsă.

— Ne va vedea, zise el.

— Vă va vedea.

— Atunci, ce vom face? întrebă gasconul.

— Am să vă spun: o veți aborda pe față de-a dreptul, dar cu respect. Veți spune: „Sîntem aici să vă conducem la balul de la palat."

— În instrucțiunile noastre n-a fost nici o vorbă despre așa ceva, observă Passepoil.

Și Cocardasse adăugă:

— Tînăra ne va crede?

— Da, dacă-i spuneți numele aceluia care vă trimite.

— Numele domnului de Gonzague?

— Nu ! Şi adăugaţi că stăpînul vostru o aşteaptă, exact la miezul nopţii — amintiţi-vă bine asta ! — în grădinile palatului, la rondul Dianei.

— Avem deci în prezent doi stăpîni, Doamne sfinte ! exclamă Cocardasse.

— Nu, răspunse cocoşatul, nu aveţi decît un singur stăpîn, dar nu se numeşte Gonzague.

Spunînd aceste cuvinte, cocoşatul se îndreptă spre scara răsucită. Puse piciorul pe prima treaptă.

— Şi cum se numeşte stăpînul nostru ? întrebă Cocardasse : care se străduia zadarnic pentru a-şi păstra zîmbetul pe buze. Fără îndoială, Esop al II-lea ?

— Sau Iona ? bîlbîi Passepoil.

Cocoşatul îi privi, ei plecară ochii. Cocoşatul rosti încetişor :

— Stăpînul vostru se numeşte Henri de Lagardère !

Amîndoi se cutremurară şi trupurile lor păreau că se micşorează văzînd cu ochii.

— Lagardère ! spuseră amîndoi în aceeaşi clipă cu glas înăbuşit şi tremurător.

Cocoşatul urcă scara. Cînd ajunse sus, îi văzu o clipă încovoiaţi şi supuşi. Apoi zise doar aceste cuvinte :

— Purtaţi-vă corect !

Şi dispăru.

— Au ! strigă Passepoil cînd uşa de sus se închise.

— Nu-ţi fie teamă ! mormăi Cocardasse. L-am văzut pe diavol.

— Să ne purtăm corect, nobilul meu prieten.

— Pe toţi zeii ! Să fim ascultători ca nişte icoane şi să ne purtăm corect. Închipuie-ţi, continuă gasconul, pe cine mi s-a părut că recunosc ?

— Pe micul parizian ?

— Nu, fata aceea pe care am aşezat-o în lectică mi s-a părut că seamănă cu ţigăncuşa aia drăguţă pe care am văzut-o în Spania la braţul lui Lagardère.

Passepoil scoase un strigăt : uşa de la camera Aurorei tocmai se deschidea.

— Ce s-a întîmplat ? zise gasconul fremătînd, căci de-acum înainte îl înspăimînta orice.

— Tînăra pe care am văzut-o la braţul lui Lagardère acolo, în Flandra ! bîlbîi Passepoil.

Aurore era în prag.

— Flor ! strigă ea. Unde eşti ?

Ținînd în mînă felinarele, Cocardasse și Passepoil înaintară, cu șira spinării curbată. Hotărîrea lor de a se purta corect li se înrădăcina în minte din ce în ce mai mult. Dealtminteri, erau doi lachei model, cu săbiile zăvorite. Puțini mercenari elvețieni ar fi putut concura cu ei în privința gesturilor și a ținutei. Aurore era atît de frumoasă în toaleta de Curte, încît rămaseră în admirație în fața ei.

— Unde e Flor ? Oare nebuna a plecat fără mine ?

— Fără dumneavoastră, răspunse gasconul ca un ecou.

Și normandul repetă :

— Fără dumneavoastră !

Aurore încredință evantaiul lui Passepoil și buchetul lui Cocardasse. Ai fi putut spune că avusese toată viața lachei la dispoziție.

— Sînt gata, zise ea. Să plecăm !

Ecourile :

— Să plecăm !

— Să plecăm !

Și, în momentul cînd să se urce în lectică, Aurore întrebă :

— A spus unde îl voi întîlni ?

— La rondul Dianei, mormăi Cocardasse cu glas de tenor.

— La miezul nopții, termină fraza Passepoil.

Amîndoi stăteau cu mîinile atîrnînde și cu spinarea înclinată.

Plecară. Cocardasse-junior și fratele Passepoil schimbară o ultimă privire. Privirea aceasta voia să spună : „Să ne purtăm corect !“

O clipă mai tîrziu am fi putut vedea un omuleț în negru mergînd cu pași mărunți de-a lungul străzii Chantre, după ce ieșise pe ușa dinspre aleea care ducea la apartamentul meșterului Louis.

Traversă strada Saint-Honoré în momentul cînd trăsura bunului domn Law urma să treacă, și mulțimea își bătu joc de cocoașa lui. Cocoșatul nu părea să se sinchisească prea mult de ocările lor. Înconjură Palais-Royal și intră în Curtea Fîntînilor.

Pe strada Valois se afla o poartă mică prin care se putea intra în partea clădirilor numite *apartamentele particulare ale domnului regent*. Aici își avea cabinetul de lucru Philippe d'Orléans, regent al Franței. Cocoșatul

bătu într-un anumit fel în ușă. I se deschise îndată și din fundul unui coridor întunecos se auzi o voce puternică :

— Ah ! Tu ești, Făt-Frumos, urcă repede, ești așteptat !

. . . . . .

Bine văzut la Curte, atotputernic, bogat și neavînd împotriva lui decît un biet proscris, triumful lui Gonzague părea asigurat. Dar stînca Tarpeiană se află lîngă Capitoliu, și nu se poate spune că golești cupa pînă nu bei din ea.

Oricît de precară îi era situația, Henri de Lagardère, a cărui răzbunare pornise implacabil, inexorabil ca destinul, va fi pus în curînd în fața asasinului lui Nevers. Printr-un vicleșug pe cît de genial pe atît de îndrăzneț, va face ca Gonzague să fie condamnat curînd prin Gonzague însuși, recurgînd la mărturia victimei pentru a-l desemna pe ucigaș...

PALAIS-ROYAL

I. — SUB CORT

Şi pietrele au viaţa lor. Zidurile fortăreţelor trăiesc vreme îndelungată, văd generaţiile trecînd, una după alta, cunosc multe poveşti ! Originală ar fi munca celui care ar scrie monografia unuia dintre aceste cuburi tăiate în calcar dur sau în tuf, în granit sau în gresie. Cîte drame, cîte comedii şi tragedii le înconjură ! Cîte întîmplări măreţe sau neînsemnate ! Cîtă veselie ! Cîtă tristeţe !

Tragedia a stat la temelia cunoscutului Palais-Royal. Armand Du Plessis, cardinal de Richelieu, însemnat om de stat, poet vrednic de milă, a cumpărat vechiul palat de Rambouillet de la domnul Dufresne, şi marele palat de Mercoeur de la marchizul d'Estrées. A poruncit arhitectului Lemercier ca pe locul celor două locuinţe senioriale să-i construiască o casă demnă de puterea şi bogăţia lui. Mai cumpărase alte patru domenii pentru a alcătui grădinile. În sfîrşit, pentru a elibera faţada, pe care se afla blazonul lui Richelieu dominat de pălăria de cardinal, a achiziţionat palatul de Sillery şi totodată a fost tăiată o stradă largă pentru a permite trăsurii excelenţei-sale să ajungă fără piedică la fermele sale de la Grange-Batelière. Strada va păstra numele de Richelieu. Ferma, pe terenul căreia se înalţă cel mai strălucitor cartier al Parisului, a dat pentru multă vreme numele uneia dintre faţadele Operei. Doar palatul nu a rămas în amintire. Nou-nouţ îşi schimbă numele din palatul cardinal într-unul şi mai înalt. De-abia fusese înmormîntat Richelieu şi locuinţa lui se şi numea Palais-Royal.

Acest puternic prelat iubea teatrul, s-ar putea spune chiar că a clădit palatul pentru a avea unde să deschidă un teatru. Şi a deschis trei, deşi n-ar fi avut nevoie decît

de unul singur pentru a reprezenta tragedia lui dragă *Mirame*, fiică adorată a poprieі sale muze. Într-adevăr, mîna care tăie capul conetabilului de Montmorency era prea grea pentru a excela și în mînuirea versurilor. *Mirame* a fost reprezentată în fața a trei mii de fii și fiice de cruciați, dispuși să aplaude. O sută de ode, tot atîtea ditirambe și de două ori mai multe madrigale căzură a doua zi asupra orașului, ca o ploaie anostă, sărbătorind gloria temutului poet. Apoi, toată această zarvă lasă se potoli. Începu să se vorbească în șoaptă despre un tînăr care scria tragedii, dar nu era cardinal. Se numea Corneille.

Richelieu nu se mulțumi cu puțin : clădi un teatru pentru două sute de spectatori, un teatru pentru cinci sute de spectatori și un teatru pentru trei mii de spectatori. Urmînd fără rezerve politica pitorească a lui Tarquinius, făcînd să cadă sistematic capetele nerușinate ale celor care depășeau nivelul înălțimii, se ocupa de decoruri, de costume, ca un strălucit director de teatru. Se zice că a inventat norii de gaz, rampele mobile și practicabilul. A născocit resortul care făcea să se rostogolească stînca lui Sisif, fiul lui Eol, din piesa lui Desmaret. Se mai spune că, mai mult decît la gloria politică ținea la diversele sale mici talente, printre care și la acela de dansator. E o regulă ! Nero n-a rămas nemuritor pentru succesele repurtate ca admirabil cîntăreț din flaut.

Richelieu muri. Ana de Austria și fiul ei, Ludovic al XIV-lea, veniră să locuiască la Palatul Cardinal. În jurul acestor ziduri foarte noi Franța făcu multă larmă. Mazarin, care nu scria tragedii în versuri, ascultă de nenumărate ori, rîzînd sub mustață, dar și tremurînd, strigătele puternice ale poporului răzvrătit. Pentru a trăi la adăpost, Mazarin ocupa apartamentele în care mai tîrziu locui Philippe d'Orléans, regentul Franței. Era aripa de răsărit, care se rotunjea spre actuala Galerie a Prorelor, dînd spre Curtea Fîntînilor. Aici se afla, în primăvara anului 1640, cînd partizanii Frondei pătrunseseră cu forța în palat pentru a vedea cu ochii lor că tînărul rege nu fusese răpit. În galeria de la Palais-Royal se află un tablou, în care este redată scena și o arată pe Ana de Austria arătînd poporului scutecele lui Ludovic al XIV-lea copil.

Casimir Delavigne, privind acest tablou, pictat de Mauzaisse, a fost mirat văzînd-o pe regină, fără pază, în mijlocul mulțimii. Ducele d'Orléans, de atunci înainte

Louis-Philippe, zîmbi și răspunse : „Există dar nu se vede".

În februarie 1672, fratele regelui, din spița casei d'Orléans, luă Palais-Royal în posesie. În ziua de 21 din aceeași lună, Ludovic al XIV-lea îi constitui proprietatea ca apanaj. Henriette-Anne a Angliei, ducesă d'Orléans, își făcu aici o curte strălucitoare. Ducele de Chartres, viitorul regent, se căsători, tot în acest palat, către sfîrșitul anului 1692, cu domnișoara de Blois, ultima dintre fiicele naturale ale regelui și a doamnei de Montespan.

În timpul regenței nu mai era vorba de tragedie. Umbra tristă a Miramei fu nevoită să se ascundă sub un văl pentru a nu vedea supeurile intime pe care ducele d'Orléans le organiza, „în tovărășii foarte dubioase", după cum spune Saint-Simon. Dar teatrele slujiră la ceva, fiindcă dansatoarele de la Operă erau la modă...

Frumoasa ducesă de Berri, fiica regentului, mereu amețită de băutură și cu nasul mînjit de tutun de Spania, făcea parte „din dubioasele tovărășii, unde nu erau primite, adaugă același Saint-Simon, decît femei de virtute îndoielnică și bărbați de nimic, dar strălucitori prin spirit și desfrîu..."

Dar, în realitate, Saint-Simon, în ciuda unor relații apropiate, nu-l iubea pe regent. Dacă istoria nu poate ascunde cu totul regretabilele slăbiciuni ale acestui prinț, cel puțin ne arată că marile lui calități n-au putut fi înăbușite de excese. Viciile i se datorau, în mare parte, preceptorului său infam. Dar puțina virtute ce o avea îi aparținea în întregime, cu atît mai mult cu cît alții se străduiau să i-o ucidă. Lucru rar întîlnit, orgiile prințului nu avură urmări sîngeroase. A fost uman și bun. Poate că ar fi fost un prinț ilustru, fără exemplele și sfaturile care i-au otrăvit tinerețea.

Grădina ce împrejmuia Palais-Royal era pe atunci mult mai întinsă decît astăzi. Pe o latură era lipită de casele din strada Richelieu, iar pe ccalaltă, de casele din strada Bons-Enfants. Fundul grădinii, dinspre Rotondă, ajungea pînă în strada Neuve-des-Petits-Champs. Mult mai tîrziu, abia sub domnia lui Ludovic al IV-lea, Louis-Philippe-Joseph, duce de Orléans, clădi ceea ce se cheamă galeriile de piatră, pentru a izola și înfrumuseța grădina.

Pe vremea cînd se desfășoară povestirea noastră, enorme alei de carpeni, tăiate în stilul porticurilor ita-

liene, înconjurau bolțile de verdeață, gardurile vii și rondurile de flori. Frumoasa alee de castani din India, plantată de cardinalul de Richelieu, era în plină splendoare. Arborele de Cracovia, ultimul reprezentant al aleii, mai exista încă la începutul acestui secol.

Alte două alei de ulmi, tunși în formă de sferă, tăiau grădina de-a latul. În centru se afla o semilună, cu un bazin și fîntînă arteziană. Reîntorcîndu-se spre palat, la dreapta și la stînga vedeai rondul lui Mercur și rondul Dianei, înconjurate de tufe de copăcei. În spatele bazinului, între două mari peluze, se afla un pîlc de cinci tei.

Aripa de răsărit a palatului, mai mare decît aceea unde mai tîrziu a fost construită Comedia Franceză, pe locul vestitei galerii Mansard, se termina cu un pinion cu fronton, care avea cinci ferestre pe fațada dinspre grădină. Aceste ferestre se deschideau spre rondul Dianei. Aici era cabinetul de lucru al regentului.

În Teatrul Mare, care suferise foarte puține modificări de pe vremea cardinalului încoace, se dădeau spectacolele de operă. În afara saloanelor de gală, palatul propriu-zis cuprindea apartamentele prințesei palatine, Elisabeth-Charlotte de Bavaria, văduva ducelui d'Orléans, a doua lui soție și mama regentului ; apartamentele ducesei de Orléans, soția regentului, și ale ducelui de Chartres. Prințesele, cu excepția ducesei de Berry și a stareței mînăstirii Chelles, ocupau aripa de apus, care dădea spre strada Richelieu.

Situată de cealaltă parte, Opera ocupa o parte din amplasamentul actualei Curți a Fîntînilor și a străzii Valois. Spatele ei dădea spre fundătura Bons-Enfants. Un pasaj, cunoscut sub numele galant de Cour-aux-Ris (sau Court-Orry), despărțea intrarea particulară a acestor doamne de apartamentele regentului. Ele se foloseau de grădina palatului cu titlul de tolerate. Grădina nu era deschisă publicului, ca în zilele noastre, dar era ușor să se obțină permisiunea de a fi vizitată. În afară de asta, aproape toate casele de pe străzile Bons-Enfants, Richelieu și Neuve-des-Petites-Champs aveau balcoane, terase care dominau grădina, porți joase și chiar peroane care dădeau spre gardurile vii. Locatarii acestor case se credeau îndreptățiți să se folosească de grădină, așa încît, mai tîrziu, îi deschiseră un proces lui Louis-Philippe-Joseph d'Orléans, cînd acest prinț a vrut să închidă Palais-Royal cu gard.

Toți autorii contemporani afirmă în unanimitate că grădina palatului era un loc de odihnă foarte plăcut și, firește, sub acest aspect, avem mult de regretat. Ce minunat loc de promenadă este curtea pătrată plină de copii și de dădacele lor, unde, acum, se înșiruie cele două alei de ulmi bolnavi. Sîntem îndemnați a crede că galeriile construite împrejur, oprind aerul să pătrundă liber, dăunează vegetației. Palais-Royal din zilele noastre este o curte foarte frumoasă, dar nu mai este o grădină.

În noaptea aceea, era o minunăție, un paradis, un palat al zînelor ! Regentul, căruia nu-i prea plăcea fastul, își călcase obiceiul și organizase totul magnific. Se spunea, e-adevărat, că bunul domn Law finanțase serbarea. Dar ce importanță avea ? Mulți oameni din lumea noastră sînt de părere că nu trebuie să vezi decît rezultatul.

Law plătea toată cheltuiala, dar o făcea pentru că se pricepea la reclamă, asta-i tot ! Ar fi meritat să trăiască în zilele noastre pline de oameni șireți, cînd cutare scriitor și-a creat un renume cumpărînd toate exemplarele din primele paisprezece ediții ale cărții sale, încît a cincisprezecea s-a vîndut, sau cam așa ceva, pînă la urmă; cînd cutare dentist cheltuiește zece mii de scuzi pentru anunțuri, spre a cîștiga douăzeci de mii ; cînd cutare director de teatru aduce, în fiecare seară, trei sau patru sute de prieteni amărîți în sală, pentru a dovedi celor două sute și cincizeci de spectatori adevărați că entuziasmul n-a murit în Franța.

Bunul domn Law nu trebuie privit doar ca inventator al agiotajului, ci, mai ales, ca adevăratul precursor al băncii contemporane. Serbarea era dată în onoarea lui și avea drept scop să-i glorifice sistemul și persoana. Pentru ca praful aruncat să ajungă în ochii înmărmuriți ai mulțimii, trebuie să fie azvîrlit de sus. Bunul domn Law simțise nevoia unui piedestal de unde să poată azvîrli praful. A doua zi aveau să fie puse la copt alte tăvi cu acțiuni.

Cum banii nu-l costau nimic, își făcu o serbare splendidă. Nu vom vorbi despre saloanele palatului, decorate pentru această ocazie cu un lux nemaipomenit, fiindcă, deși vara era pe sfîrșite, serbarea propriu-zisă se desfășura în grădină. Decorul reprezenta o tabără de coloni din Luisiana, de pe malurile fluviului de aur, Mississipi. Toate serele Parisului fuseseră puse la contribuție pentru a

alcătui desișuri de arbuști exotici : pretutindeni se vedeau doar flori tropicale și fructe ale paradisului terestru. Se spunea că puzderia de felinare agățate de copaci și de coloane erau lanterne indiene. Doar corturile indienilor sălbatici, presărate ici și colo, păreau prea frumoase. Dar prietenii domnului Law repetau :

— Nici nu vă închipuiți cît de mult au progresat băștinașii de acolo !

Odată admis stilul cam fantastic al corturilor, este cert că totul era de un rococo fermecător. Fuseseră create peisaje care se pierdeau în depărtări, păduri zugrăvite pe pînză, stînci de carton cu înfățișare înfricoșătoare, cascade spumegînde, ca și cînd s-ar fi pus săpun în apă. Deasupra bazinului central se înălța statuia alegorică a fluviului Mississipi, care aducea cu trăsăturile bunului domn Law. Zeul ținea în mînă un ulcior din care țîșnea apa.

Prietenii de petrecere ai regentului, marchizul de Cossé, ducele de Brissac, poetul Lafare, doamna de Tencin, doamna de Royan și ducesa de Berri cam luaseră în rîs toate astea, dar nu atît de mult cît regentul însuși. Nu exista decît un singur om capabil să-l întreacă pe regent în ironii : acesta era bunul domn Law.

Saloanele erau pline de lume și Brissac deschise balul, din ordin, cu doamna de Toulouse. O puzderie de oameni se aflau în grădini și sub toate corturile, mai mult sau mai puțin primitive, jucau cărți. Deși la porțile caselor învecinate care dădeau spre grădină fuseseră postate pichete de gărzi (deghizați în indieni de operetă), totuși nenumărați intruși izbutiseră să se strecoare înăuntru. Ici și colo se vedeau dominouri care nu arătau cum trebuie. Era o mare larmă, o mulțime de oameni veseli, hotărîți să se distreze cu orice preț. Și totuși regii serbării nu își făcuseră încă intrarea. Regentul, prințesele și nici bunul domn Law nu-și făcuseră încă apariția. Erau așteptați.

Într-o colibă de piei-roșii din catifea pembe, împodobită cu franjuri aurii, unde bătrînilor șefi de trib tare le-ar mai fi plăcut să fumeze luleaua păcii fuseseră adunate mai multe mese. Coliba era așezată nu departe de rondul Dianei, chiar sub ferestrele cabinetului regentului. Înăuntrul ei se afla o societate numeroasă.

În jurul unei mese de marmură, acoperită cu un covor, se juca cărți și se vorbea tare. Se aruncau pumni de aur. Se striga, se făcea haz. Nu departe de acest loc, un grup

de gentilomi vîrstnici stăteau de vorbă, potolit, în jurul unei mese unde jucau levate.

La masa de marmură ședeau frumosul marchiz de Chaverny, Choisy, Navailles, Gironne, Nocé, Taranne, Albret și alții. Se afla și domnul de Peyrolles, care cîștiga. Era o veche deprindere de-a lui, cunoscută de mulți. Mîinile lui erau totdeauna supravegheate. Dealtfel, sub regență, a trișa la cărți nu era un păcat.

Nu se auzeau decît cifre, care zburau, se încrucișau, și săreau de la unul la altul : „O sută de ludovici ! Cincizeci! Două sute !", cîteva înjurături aruncate de cei care pierdeau și rîsul involuntar al cîștigătorilor. Bineînțeles, nimeni nu purta mască în jurul mesei. Dimpotrivă, pe alei, multe măști și multe dominouri se plimbau și sporovăiau. De cealaltă parte a micului peron al regentului ședeau lachei, în livrele fanteziste și în mare parte mascați, spre a nu-și dezvălui îndeletnicirea.

— Cîștigi, Chaverny ? întrebă un mic domino albastru, care își vîrî capul acoperit cu un capișon în deschizătura cortului.

Chaverny își arunca pe masă ultimii bani din pungă.

— Cidalise, nimfă a pădurilor virgine, exclamă Gironne, ajută-ne !

În spatele primului domino apăru un altul.

— Poftim ? întrebă al doilea domino.

— Nu e nici o aluzie, micuța mea Desbois, i se răspunse, e vorba de păduri !

— Să fie într-un ceas bun ! spuse domnișoara Desbois-Duplant, care intră în cort.

Cidalise îi oferi lui Gironne punga ei cu bani. Unul dintre bătrînii gentilomi așezați la masa de joc cu levate făcu un gest de silă.

— Pe vremea noastră, spuse domnul de Barbanchois vecinului său, altfel se făceau asemenea lucruri.

— Totul e stricat, totul e pervertit, domnule de la Hunaudaye, răspunse vecinul.

— Decăzut, domnule de Barbanchois.

— Degradat, domnule de la Hunaudaye.

— Denaturat.

— Murdărit.

— Pîngărit !

Și, amîndoi, cu un oftat adînc, rostiră într-un glas :

— Unde vom ajunge, baroane ? Unde ?

Apucînd unul din nasturii de agată care împodobea tunica demodată a domnului baron de la Hunaudaye, domnul de Barbanchois continuă :

— Cine sînt oamenii ăştia, domnule baron ?

— Mă întreb şi eu, domnule baron.

— Mergi pe cincizeci, Taranne ? strigă în acest moment Montaubert. Pe cincizeci !

— Taranne ? mormăi domnul de Barbanchois. Nu-i nume de om, ci de stradă !

— Mizezi, Albret ?

— Asta are un nume care se aseamănă cu al mamei lui Henric-cel-Mare, zise domnul de la Hunaudaye. De unde dracu îşi pescuiesc numele ?

— De unde şi l-a pescuit Bichon, prepelicarul doamnei baroane ? replică domnul de Barbanchois deschizîndu-şi besacteaua.

Cidalise, care tocmai trecea pe acolo, îşi vîrî cu nerusinare două degete în tutun. Domnul baron rămase cu gura căscată.

— E bun ! zise dansatoarea de la Operă.

— Doamnă, răspunse prompt şi grav baronul de Barbanchois, nu-mi place amestecul. Binevoiţi să acceptaţi cutia.

Cidalise nu făcu fasoane. Luă cutia şi atinse cu gest mîngîietor bărbia ofilită a gentilomului indignat. Apoi făcu o piruetă şi se îndepărtă.

— Unde o să ajungem ? repetă domnul de Barbanchois, gîtuit de indignare. Ce-ar spune răposatul rege dacă ar vedea asemenea lucruri ?

La masa de marmură se auzea :

— Ai pierdut, Chaverny ! Iar ai pierdut !

— Nu-i nimic, mai am moşia din Chaneilles. Ţin toată miza.

— Tatăl lui era un ostaş demn, spuse baronul de Barbanchois. Cine îi e stăpînul ?

— Domnul prinţ de Gonzague.

— Dumnezeu să ne păzească de italieni !

— Oare nemţii fac mai multe parale, domnule baron ? Un conte de Horn a fost tras pe roată în piaţa Grève pentru asasinat !

— O rudă a alteţei-sale ! Unde o să ajungem ?

— Vă spun eu, domnule baron, că vor ajunge să se înjunghie în plină zi pe stradă !

— Ei, domnule baron, au și început ! N-ați citit ultimele știri ? Ieri a fost ucisă o femeie lîngă Temple, o chema Lauvet și juca la bursă.

— Azi-dimineață, domnul Sandrier, slujbaș la vistieria ministerului de război, a fost scos din Sena la podul Notre-Dame.

— Pentru că vorbise prea tare despre scoțianul ăsta blestemat, rosti în șoaptă domnul de Barbanchois.

— Sst ! făcu domnul de la Hunaudaye. E al unsprezecelea în opt zile !

— Oriol ! Oriol ! Vino în ajutor ! strigară în această clipă jucătorii.

Grasul perceptor apăru la intrarea cortului. Purta mască și costumul său, de un lux grotesc, obținuse la bal un adevărat triumf de ilaritate.

— E nemaipomenit, toată lumea mă cunoaște !

— Doar nu sînt doi ca Oriol ! exclamă Navailles.

— Doamnele socot că e prea mult și unul ! spuse Nocé.

— Gelosule, strigară mai mulți din toate părțile.

Oriol întrebă :

— Domnilor, n-ați văzut-o pe Nivelle ?

— Cînd te gîndești că bietul nostru prieten, declamă Gironne, de opt luni solicită zadarnic postul de bancher devotat și călcat în picioare pe lîngă draga noastră Nivelle !

— Gelosule ! se auziră iarăși glasuri însoțite de rîsete.

— Oriol, l-ai văzut pe d'Hozier ?

— Ți-ai făcut rost de titlurile de noblețe ?

— Oriol, știi numele strămoșului pe care l-ai trimis în cruciadă ?

Toți izbucniră în hohote de rîs.

Domnul de Barbanchois își împreună mîinile. Domnul de la Hunaudaye spunea :

— Aștia-s gentilomi, domnule baron, care-și bat joc de lucrurile sfinte ?

— Unde o să ajungem, Doamne, unde ?

— Peyrolles, zise grasul perceptor apropiindu-se de masă, merg eu pe cincizeci de ludovici, pentru că-i vorba de dumneata, dar suflecă-ți mînecile.

— Poftim ? zise omul de încredere al domnului de Gonzague. Eu nu glumesc decît cu egalii mei, dragă domnule.

Chaverny privi lacheii aşezaţi îndărătul peronului regentului şi murmură :

— Zău ! Ticăloşii ăia de colo au aerul că se plictisesc. Taranne, du-te de-i cheamă aici, pentru ca preacinstitul domn de Peyrolles să aibă cu cine glumi.

De astă dată Peyrolles se făcu tare de urechi. Se supăra doar din motive serioase. Se mulţumi să cîştige cincizeci de ludovici de la Oriol.

— Hîrtie şi numai hîrtie ! spunea bătrînul Barbanchois.

— Şi pensiile ni le plătesc cu hîrtii, baroane !

— Şi arendele. Ce reprezintă fleacurile astea ?

— Argintul se duce de rîpă.

— Şi aurul. Vreţi să vă spun ceva, baroane ? Mergem spre catastrofă.

— Prietene, răspunse la Hunaudaye strîngînd pe furiş mîna lui Barbanchois, într-acolo mergem. Asta-i şi părerea doamnei baroane.

Dintre strigătele, rîsetele şi glumele proaste aruncate de la unul la altul, se ridică din nou glasul lui Oriol.

— Ştiţi noutatea, marea noutate ?

— Nu, să auzim vestea cea mare !

— Pariem unul la o mie, dar tot n-o să ghiciţi.

— Domnul Law a trecut la catolicism ?

— Doamna de Berri bea apă ?

— Domnul du Maine a cerut o invitaţie regentului ?

Urmară o sută de alte imposibilităţi.

— Scumpii mei, n-aţi ghicit, n-aţi ghicit şi nu veţi ghici niciodată ! Doamna prinţesă de Gonzague, văduva inconsolabilă a domnului de Nevers, Artemisa [1] făgăduită prin jurămînt doliului veşnic...

La auzul numelui doamnei prinţese de Gonzague, toţi bătrînii gentilomi ciuliră urechile.

— Ei bine, reluă Oriol, Artemisa a încetat să mai plîngă pe rămăşiţele pămînteşti ale lui Mausol. Doamna prinţesă de Gonzague a venit la bal.

Lumea protestă : era un lucru de necrezut.

— Am văzut-o cu ochii mei, afirmă perceptorul cel gras. Şedea alături de prinţesa palatină. Dar am mai văzut ceva încă şi mai extraordinar.

---

[1] Artemisa a II-a, regină în Halicarnas (Caria), a înălţat în memoria soţului ei, Mausol, un monument funerar, considerat ca una dintre cele şapte minuni ale lumii (353 î.e.n.). (N.T.)

— Ce anume ? întrebară cu toţii.

Oriol se umflă în pene. De astă dată ţinea în mînă conversaţia.

— Am văzut, reluă el, şi totuşi nu aveam orbul găinilor şi eram treaz de-a binelea, am văzut cum domnul prinţ de Gonzague a fost oprit să intre în apartamentul regentului.

Se făcu linişte. Întîmplarea stîrnea interesul tuturor. Toţi cei din jurul mesei de marmură aşteptau reuşita în viaţă prin domnul de Gonzague.

— Şi ce-i de mirare ? întrebă domnul de Peyrolles. Afacerile de stat...

— Alteţa-sa regală nu se ocupă la ora asta de afaceri de stat.

— Totuşi, dacă vreun ambasador...

— Alteţa-sa regală nu era cu nici un ambasador.

— Poate vreun nou capriciu...

— Alteţa-sa regală nu era cu o femeie.

— Oriol era cel care dădea aceste răspunsuri clare şi categorice. Curiozitatea generală creştea.

— Dar atunci, cu cine era alteţa-sa regală ?

— Asta-i întrebarea, zise prompt micul perceptor. Însuşi domnul de Gonzague voia să afle şi era în foarte proastă dispoziţie.

— Şi ce-i răspundeau valeţii ? întrebă Navailles.

— Mister, domnilor, mister ! Domnul regent este trist de cînd a primit o anumită misivă din Spania. Domnul regent a poruncit astăzi să fie introdus pe poarta mică de la Curtea Fîntînilor un personaj, pe care nici unul dintre valeţii săi nu l-a văzut, în afară de Blondeau, care a avut impresia că vede, în al doilea cabinet, un om mic de statură, îmbrăcat în negru din cap pînă-n picioare, un cocoşat.

— Un cocoşat ! repetară unul după altul. Plouă cu cocoşaţi !

— Alteţa-sa regală s-a încuiat cu el în cabinet. Şi Lafare, şi Brissac, chiar şi ducesa de Phalaris au găsit uşa închisă.

Se făcu tăcere. Prin deschizătura cortului se puteau zări ferestrele luminate ale cabinetului alteţei-sale. Oriol privi din întîmplare într-acolo.

— Uitați-vă ! Uitați-vă ! strigă el întinzînd mîna. Mai sînt încă împreună.

Toate privirile se îndreptară în același timp spre ferestrele pavilionului. Silueta lui Philippe d'Orléans se detașa pe albul perdelelor. Umbla prin încăpere. O altă umbră nedefinită, așezată în partea luminii, părea că-l însoțește. Fu o treabă de o clipă : cele două umbre trecuseră de fereastră. Cînd reveniră, își schimbaseră locurile. Silueta regentului era neclară, pe cînd cea a misteriosului însoțitor se desena cu claritate pe perdea. Se vedea ceva diform. O cocoașă mare pe un trup mic și brațe lungi care gesticulau cu vioiciune.

II. — CONVORBIRE PARTICULARĂ

Silueta regentului și a cocoșatului nu se mai zăriră pe perdelele cabinetului. Prințul se așezase în fotoliu. Cocoșatul stătea în fața lui, într-o atitudine respectuoasă, hotărîtă.

Cabinetul regelui avea patru ferestre, dintre care două spre Curtea Fîntînilor. Se ajungea în el prin trei intrări, dintre care una era publică, marea anticameră, și celelalte două secrete. Dar era un secret cunoscut de toată lumea. După spectacole domnișoarele de la Operă, deși nu trebuiau decît să traverseze mai sus amintita Cour-aux-Ris pentru a ajunge la ușa ducelui d'Orléans, preferau să bată din toate puterile la una din intrările secrete. Cossé, Brissac, Gonzague, Lafare și marchizul de Bonnivet, bastardul lui Gouffier pe care ducesa de Berri îl luase în serviciul ei, „pentru a avea o unealtă cu care să taie urechile", băteau la cealaltă ușă, în plină zi.

Una din intrările secrete dădea spre Cour-aux-Ris, cealaltă, spre Curtea Fîntînilor. Prima avea ca portăreasă o bătrînă cumsecade, fostă cîntăreață la Operă. A doua era

păzită de Le Bréant, fost rîndaș la tatăl regentului. Erau slujbe bune ! În plus, Le Bréant era unul dintre paznicii grădinii, unde avea o gheretă în spatele rondului Dianei.

Glasul pe care l-am auzit în fundul coridorului întunecos, cînd cocoșatul intrase prin Curtea Fîntînilor, era al lui Le Bréant. Într-adevăr, cocoșatul era așteptat. Regentul era singur. Regentul era îngrijorat. Deși serbarea începuse de multă vreme, regentul mai era încă în halat. Părul său, foarte frumos, era pus pe papiote. Purta o pereche de mănuși pentru a-și menține culoarea albă a mîinilor. În *Memoriile* sale, mama regentului menționează că preocuparea deosebită pe care o avea pentru persoana sa o moștenise de la tatăl lui. Într-adevăr, pînă în ultimele zile ale vieții, tatăl lui fusese mai cochet decît o femeie.

Regentul trecuse de patruzeci și cinci de ani. Dar i s-ar fi dat mai mult din cauza oboselii care i se așternuse ca un văl pe față. Totuși era frumos. Chipul său avea noblețe și farmec. Ochii, de o blîndețe cu totul feminină, exprimau bunătatea împinsă pînă la slăbiciune. Trupul i se încovoia ușor, cînd nu avea de făcut față obligațiilor oficiale. Buzele și, mai ales, obrajii aveau acea moliciune, acea surpare caracteristică membrilor casei d'Orléans.

Prințesa palatină, mama sa, îi transmisese ceva din cumsecădenia ei germană și din spiritul ei mercantil, dar păstrase pentru ea cea mai bună parte. Dacă am crede ceea ce spune despre sine această admirabilă femeie în amintirile ei, adevărată operă armonioasă și originală, nu a putut să-i dea frumusețea de care era lipsită.

Desfrîul lasă puține urme asupra anumitor ființe de elită. Există și oameni de fier. Philippe d'Orléans nu făcea însă parte dintre ei. Expresia feței și întreaga ținută a trupului arătau, fără nici un echivoc, cît de mult îl oboseau orgiile. Încă de pe acum se putea prezice că această viață, cheltuită fără măsură, își uza ultimele forțe și că moartea îl pîndea, undeva, în fundul unei sticle de șampanie.

Cocoșatul întîlni în pragul cabinetului un singur valet care îl pofti în birou.

— Dumneata ești acela care mi-ai scris din Spania ? întrebă regentul, măsurîndu-l dintr-o privire din cap pînă în picioare.

— Nu, monseniore, răspunse cu mult respect cocoșatul.

— Dar din Bruxelles ?

— Nici din Bruxelles.

— Dar din Paris ?

— Nici din Paris.

Regentul îi aruncă o nouă privire.

— M-aș fi mirat ca dumneata să fii acel Lagardère, murmură el.

Cocoșatul se înclină surîzînd.

— Domnule, spuse regentul cu blîndețe și gravitate, n-am vrut să fac nici o aluzie la ce te gîndești. Nu l-am văzut niciodată pe acest Lagardère.

— Domnule, răspunse prompt cocoșatul, care continua să zîmbească, i se spunea frumosul Lagardère pe cînd făcea parte din regimentul de cavalerie ușoară al regelui, unchiul dumneavoastră. Eu n-aș fi putut fi vreodată nici frumos și nici ofițer în cavaleria ușoară.

Ducelui d'Orléans nu-i făcea deloc plăcere să stăruie asupra acestui subiect. De aceea întrebă :

— Cum te numești ?

— Acasă mi se spune meșterul Louis, monseniore. Dincolo de casă, oamenii ca mine n-au alt nume decît porecla ce li se dă.

— Unde locuiești ?

— Foarte departe.

— Să consider un refuz de a-mi spune adresa.

— Da, monseniore.

Philippe d'Orléans îl privi cu severitate și spuse încet :

— Domnule, pot s-o aflu cu ușurință, am o poliție pricepută...

— Din moment ce alteța-voastră regală pare că ține să afle acest lucru, îmi voi înfrînge împotrivirea și voi răspunde : locuiesc în palatul prințului de Gonzague.

— În palatul lui Gonzague ! repetă mirat regentul.

Cocoșatul se înclină și spuse cu răceală :

— Chiriile sînt foarte scumpe acolo.

Regentul părea că reflectează.

— E multă vreme, foarte multă vreme de cînd am auzit pentru prima oară vorbindu-se de acest Lagardère. Pe vremuri era un spadasin insolent.

— De atunci a făcut tot ce a putut să-și ispășească nebuniile.

— Ai vreo legătură cu el ?

— Nici una.

— De ce n-a venit personal ?

— Fiindcă mă avea la îndemînă.

— Dacă aș vrea să-l văd, unde-l pot găsi ?

— Nu pot răspunde la această întrebare, monseniore.

— Totuși...

— Aveți o poliție pricepută. Încercați.

— Este o provocare, domnule ?

— Este o amenințare, monseniore. De acum într-o oră Henri de Lagardère poate fi la adăpostul investigațiilor domniei-voastre și demersul pe care l-a făcut, pentru a avea conștiința împăcată, nu-l va mai reînnoi niciodată.

— Așadar a făcut acest demers fără tragere de inimă ? întrebă Philippe d'Orléans.

— Exact, fără tragere de inimă, răspunse prompt cocoșatul.

— De ce ?

— Pentru că întreaga fericire a vieții sale este miza acestei partide, pe care ar fi putut să nu o joace.

— Și cine l-a forțat să joace această partidă ?

— Un jurămînt.

— Făcut cui ?

— Unui om pe moarte.

— Și acest om se numea ?

— Monseniore, știți foarte bine, acest om se numea Philippe de Lorraine, duce de Nevers.

Regentul lăsă să-i cadă capul în piept.

— Sînt douăzeci de ani de atunci, murmură el cu glas tulburat. Nu am uitat nimic, nimic ! Îl iubeam pe bietul Philippe, și el mă iubea. De cînd mi l-au ucis, nu știu dacă am mai atins mîna vreunui prieten cu adevărat sincer.

Cocoșatul îl sorbea din ochi. O emoție puternică i se citea pe chip. Deschise o clipă gura să vorbească, dar se stăpîni cu un efort intens. Obrazul îi redeveni nepăsător.

Philippe d'Orléans se ridică și vorbi domol :

— Eram rudă apropiată a domnului duce de Nevers. Sora mea s-a căsătorit cu vărul lui, domnul duce de Lorraine. Ca prinț și ca rudă datorez ocrotire văduvei sale care, în plus, este și soția unuia dintre cei mai dragi prieteni. Dacă fiica ei trăiește, promit că va fi o moștenitoare

bogată și, dacă dorește, se va putea căsători cu un prinț. În ce privește uciderea sărmanului meu Philippe, se spune că am o singură calitate, uitarea ofensei. Într-adevăr, gîndul răzbunării se naște și moare în sufletul meu în aceeași clipă. Dar și eu am făcut un jurămînt cînd au venit să-mi spună : „Philippe e mort !“ Acum conduc statul. A-l pedepsi pe asasinul lui Nevers nu mai înseamnă un act de răzbunare, ci de dreptate.

Cocoșatul se înclină în tăcere. Philippe d'Orléans continuă :

— Îmi rămîne să aflu mai multe lucruri. De ce acest Lagardère a lăsat să treacă atîta timp pînă cînd mi s-a adresat mie ?

— Pentru că și-a spus : „În ziua în care voi renunța la tutelă, vreau ca domnișoara de Nevers să fie femeie și să-și poată recunoaște singură prietenii și dușmanii.“

— Are probele necesare pentru ceea ce afirmă ?

— Le are, în afară de una.

— Care ?

— Proba care trebuie să-l demaște pe asasin.

— Îl cunoaște pe asasin ?

— Cred că-l cunoaște, fiindcă are un anumit semn prin care-și poate verifica bănuielile.

— Acest semn nu poate servi drept dovadă.

— Alteța-voastră regală va aprecia în curînd. Cît privește nașterea și identitatea tinerei fete, totul este în regulă.

Regentul chibzuia.

— Ce jurămînt a făcut acest Lagardère ? întrebă el rupînd tăcerea.

— A promis să fie tatăl acestui copil, răspunse cocoșatul.

— Așadar era acolo în momentul morții ?

— Era acolo. Murind, Nevers îi încredință tutela fiicei sale.

— Acest Lagardère a tras sabia să-l apere pe Nevers ?

— A făcut ce a putut. După moartea ducelui, a luat cu sine copilul, cu toate că era singur contra douăzeci.

— Știu că nu există pe lume o sabie mai de temut, murmură regentul, dar există lucruri neclare în răspunsurile dumitale, domnule. Dacă acest Lagardère a asistat

la luptă, cum poți spune că are doar bănuieli cu privire la asasin ?

— Era o noapte întunecoasă. Asasinul era mascat. A lovit pe la spate.

— Așadar, însuși stăpînul l-a lovit ?

— Da, stăpînul. Și Nevers căzu strigînd : „Prietene, răzbună-mă !"

— Și acest stăpîn, continuă regentul după o șovăială vizibilă, nu era domnul marchiz de Caylus-Tarrides ?

— Domnul marchiz de Caylus-Tarrides e mort de mulți ani, replică cocoșatul. Asasinul trăiește. Alteța-voastră regală n-are de spus decît un cuvînt, și Lagardère vi-l va arăta în noaptea asta.

— Atunci, spuse regentul cu ardoare, acest Lagardère e la Paris ?

Cocoșatul își mușcă buza.

— Dacă e la Paris, adăugă regentul în timp ce se ridica din fotoliu, e în mîinile mele !

Sună din clopoțel și spuse valetului care intră :

— Să vină imediat aici domnul Machault.

Domnul Machault era locotenentul general al poliției.

Cocoșatul își recăpătase calmul. Privindu-și ceasul, spuse :

— Monseniore, la ora cînd vă vorbesc, domnul de Lagardère mă așteaptă în afara Parisului, pe un drum pe care nu vi-l voi comunica niciodată, chiar dacă mă veți supune la torturi. Iată, bate de ora unsprezece noaptea. Dacă domnul de Lagardère nu primește nici un mesaj din partea mea pînă la unsprezece și jumătate, calul lui va galopa spre frontieră. Există popasuri stabilite și șeful poliției domniei-voastre nu poate face nimic.

— Dumneata vei fi ostatic ! exclamă regentul.

— Ah ! Eu, răspunse cocoșatul, care începu să zîmbească, dacă doriți să mă țineți prizonier, sînt în puterea domniei-voastre.

Își încrucișă brațele pe piept. Locotenentul poliției intră. Era miop și, nevăzîndu-l pe cocoșat, exclamă mai înainte de a fi întrebat :

— Am vești noi ! Alteța-voastră regală va aprecia dacă este posibil să acorde clemență unor asemenea infami. Am dovada înțelegerii lor cu Alberoni. Cellamare e vîrît pînă în gît, și domnul de Villeroy, și domnul de Vi-

lars, și toată curtea veche care împreună cu ducele și ducesa du Maine...

— Încetează ! strigă regentul.

În acest moment, domnul de Machault îl zări pe cocoșat. Rămase buimăcit. Trecu mai mult de un minut pînă cînd regentul vorbi din nou. În acest timp, îl privi de mai multe ori pe furiș și cu atenție pe cocoșat. Acesta rămase nepăsător.

— Machault, zise în cele din urmă regentul, te-am chemat tocmai să-ți vorbesc despre domnul Cellamare și ceilalți. Te rog, du-te și așteaptă-mă în primul cabinet.

Machault îl privi curios pe cocoșat prin lornion și se îndreptă spre ușă. Cînd tocmai se pregătea să treacă pragul, regentul adăugă :

— Trimite-mi, te rog, un permis de liberă trecere, sigilat și contrasemnat în alb.

Înainte de a ieși, domnul Machault mai privi o dată. Neputînd rămîne multă vreme serios, regentul murmură :

— Unde dracu i-au găsit pe miopii ăștia pentru a fi puși în fruntea poliției ?

Apoi adăugă :

— Domnule, acest cavaler de Lagardère tratează cu mine de pe poziție de forță. Îmi trimite ambasadori, îmi dictează el însuși, în ultima scrisoare, conținutul permisului de liberă trecere, pe care-l solicită. Probabil că în treaba asta sînt în joc unele interese. Acest cavaler de Lagardère va pretinde, fără îndoială, o recompensă.

— Alteța-voastră regală se înșală, răspunse prompt cocoșatul. Domnul de Lagardère nu va pretinde nimic. Nici chiar regentului Franței nu i-ar fi cu putință să-l recompenseze pe cavalerul de Lagardère.

— La dracu, spuse ducele. Trebuie să-l vedem neapărat pe acest personaj misterios și romanesc. E capabil să aibă un succes nebun la Curte și să readucă moda cavalerilor rătăcitori. Cît timp va trebui să-l așteptăm ?

— Două ore !

— Perfect ! Va sluji de interludiu între baletul indian și supeul barbar, fără să fi fost prevăzut în program.

Valetul intră. Aducea un permis de liberă trecere semnat de ministrul Leblanc și de Machault. Regentul completă cu mîna lui rîndurile albe și semnă.

În timp ce scria, continuă :

— Probabil că domnul de Lagardère n-a comis vreuna dintre acele greșeli care n-ar putea fi iertate. Răposatul rege era sever în privința duelurilor și avea dreptate. Slavă Domnului! Moravurile s-au schimbat, și spadele stau la locul lor în teacă. Mîine se va lua act de grațierea domnului de Lagardère. Iată permisul de liberă trecere.

Cocoșatul întinse mîna. Regentul nu lăsă încă din mînă documentul.

— Îl vei preveni pe domnul de Lagardère că orice violență din partea lui anulează efectul acestui pergament.

— Vremea violenței a trecut, rosti cocoșatul cu un fel de solemnitate.

— Ce înțelegi prin asta, domnule?

— Înțeleg că domnul cavaler de Lagardère n-ar fi putut accepta o asemenea clauză cu două zile în urmă.

— Pentru că?... întrebă ducele d'Orléans cu neîncredere și trufie.

— Pentru că l-ar fi oprit jurămîntul făcut.

— Așadar jurase și altceva în afară că va fi tatăl copilului?

— A jurat să-l răzbune pe Nevers...

Cocoșatul se întrerupse brusc.

— Continuă, domnule, porunci regentul.

— În momentul cînd lua cu sine fetița, cavalerul de Lagardère le-a spus asasinilor: „Veți muri cu toții de mîna mea!" Erau nouă. Cavalerul recunoscuse șapte, aceștia sînt azi morți.

— De mîna lui? întrebă regentul, care păli.

Cocoșatul se înclină cu răceală în semn de afirmare.

— Și ceilalți doi? mai întrebă regentul.

Cocoșatul șovăia.

— Există capete pe care șefii de guvern nu doresc să le vadă căzînd pe eșafod, monseniore, răspunse cocoșatul privindu-l pe regent drept în ochi. Zgomotul pe care-l fac aceste capete în cădere zdruncină tronul. Domnul de Lagardère lasă alteței-voastre posibilitatea să aleagă. M-a însărcinat să vă spun: „Cel de-al optulea asasin nu e decît o slugă, domnul de Lagardère nu-l trece la socoteală, al nouălea este stăpînul, acest om trebuie să moară. Dacă alteța-voastră nu dorește să facă apel la călău, atunci să i se dea acestui om o sabie, restul îl privește pe domnul de Lagardère."

Regentul întinse pentru a doua oară pergamentul.

— Cauza e dreaptă, murmură el. Fac acest lucru în memoria bietului meu Philippe. Dacă domnul de Lagardère are nevoie de ajutor...

— Monseniore, domnul de Lagardère nu cere decît un singur lucru de la alteța-voastră regală.

— Ce anume ?

— Discreție. O vorbă imprudentă poate distruge totul.

— Voi tăcea.

Cocoșatul salută aplecîndu-se pînă la pămînt, puse documentul în buzunar și se îndreptă spre ușă.

— Deci, peste două ore ? zise regentul.

— Peste două ore.

Și cocoșatul ieși.

— Ai obținut ce-ai vrut, prichindelule ? întrebă bătrînul portar Le Bréant cînd îl văzu pe cocoșat revenind.

Acesta îi strecură în mînă doi ludovici :

— Da, zise el, dar acum vreau să văd serbarea.

— La dracu ! strigă Le Bréant. Ia te uită ce mai mîndrețe de dansator !

— Mai vreau să-mi dai și cheia de la ghereta ta din grădină, continuă cocoșatul.

— Ce să faci cu ea, prichindelule ?

Cocoșatul îi mai strecură doi ludovici.

— Prichindelul ăsta are idei ciudate ! spuse Le Bréant. Ține, iată cheia.

— Și mai vreau să duci în gheretă pachetul pe care ți l-am încredințat azi-dimineață, încheie cocoșatul.

— Mai primesc doi ludovici pentru acest serviciu ?

— Ține patru.

— Bravo ! Oh ! Sînt sigur că e vorba de o întîlnire amoroasă.

— Poate, răspunse zîmbind cocoșatul.

— Dacă aș fi fost femeie, te-aș fi iubit din cauza ludovicilor, în ciuda cocoașei. Dar, se întrerupse bătrînul Le Bréant, îți trebuie o invitație să intri. Pichetele de pază nu glumesc.

— O am, răspunse cocoșatul. Du doar pachetul.

— Numaidecît, dragul meu ! Treci prin coridor, faci la dreapta, vestibulul e luminat. Coboară treptele peronului. Distrează-te bine, și noroc !

Mulțimea sporea fără încetare în grădină. Se îngrămădeau, mai cu seamă, spre rondul Dianei, care se învecina cu apartamentele alteței-sale regale. Fiecare voia să știe de ce regentul se lăsa așteptat.

Nu ne vom ocupa prea mult de conspirații. Intrigile domnului du Maine și ale soției sale, prințesa, uneltirile fostului partid al lui Villeroy și ale ambasadei Spaniei, deși rodnice în incidente dramatice, nu fac parte din povestirea noastră. Ne mulțumim să remarcăm, în treacăt, că regentul era înconjurat de dușmani. Parlamentul îl detesta și îl desconsidera pînă într-atît încît îi contesta, în toate ocaziile, dreptul de întîietate la regență. Clerul îi era îndeobște ostil, din cauza problemei constituției. Bătrînii generali din armata activă nu puteau avea decît dispreț pentru politica sa prea îngăduitoare. În sfîrșit, chiar în consiliul regenței, se izbea de opoziția sistematică a multor consilieri. Nu putea ascunde că ostentația succeselor financiare ale lui Law i-a fost de un imens ajutor pentru a abate blamul public.

Cu excepția prinților recunoscuți ca legitimi, nimeni nu avea vreun motiv puternic să-l dușmănească pe acest prinț aparținînd genului neutru, care nu avea nici un grăunte de răutate în inimă, dar a cărui bunătate ținea mai degrabă de nepăsare. Nu sînt detestați decît oamenii care pot fi iubiți tare. Or, Philippe d'Orléans avea nenumărați tovarăși de chef și nici un prieten.

Banca lui Law sluji la cumpărarea prinților. Cuvîntul este aspru, dar istoria inflexibilă nu permite să alegem un altul. După ce au fost cumpărați prinții, au urmat ducii, iar cei recunoscuți ca descendenți din căsătorii morganatice n-au avut altă consolare decît de a face cîteva vizite „bătrînei", cum era numită pe atunci doamna de Maintenon, ajunsă în decădere.

Domnul de Toulouse se supuse cu francheță. Domnul du Maine și soția lui trebuiră să caute sprijin în străinătate.

Se spune că pe vremea cînd apărură satirele poetului Lagrange, intitulate *Filipicile*, regentul insistă atît de mult pe lîngă ducele de Saint-Simon, pe atunci unul din

intimii săi, încît acesta consimți să i le citească. Se spune că regentul ascultă fără să se clintească, și chiar rîzînd, pasajele în care poetul, tîrînd în noroi viața sa particulară și de familie, îl arăta așezat lîngă propria-i fiică, la aceeași masă de orgii. Dar, se mai spune, că prințul plînse și leșină la lectura versurilor care-l acuzau de a-i fi otrăvit, în mod succesiv, pe toți urmașii lui Ludovic al XIV-lea. Avea dreptate. Aceste acuzații, chiar dacă sînt calomnii, fac o impresie profundă asupra vulgului. „La urma urmei, întotdeauna rămîne cîte ceva", a spus Beaumarchais, care avea experiență în materie.

Omul care a scris despre regență cu cea mai mare imparțialitate este istoriograful Duclos, în *Memoriile secrete*. Părerea exprimată de Duclos este următoarea: regența ducelui d'Orléans n-ar fi rezistat fără banca lui Law.

Tînărul rege Ludovic al XV-lea era adorat. Educația lui era încredințată unor persoane ostile regentului. Dealtfel, în masa nepăsătoare a publicului, existau îngrijorări surde asupra onestității prințului. Unii se temeau că vor vedea, dintr-o clipă în alta, cum piere strănepotul lui Ludovic al XIV-lea, la fel cum dispăruseră tatăl și bunicul lui. Era un pretext admirabil pentru conspirații. Fără îndoială, domnii du Maine, de Villeroy, prințul de Cellamare, de Villars, Alberoni și partidul breton-spaniol nu unelteau deloc în propriul lor interes. Da' de unde! Lucrau pentru a-l sustrage pe tînărul rege de la nefastele influențe care scurtaseră viața părinților săi.

La început, Philippe d'Orléans n-a vrut să opună acestor atacuri decît cunoscuta lui nepăsare. Cele mai bune fortificații sînt făcute din pămînt moale. O saltea obișnuită te pune mai bine la adăpost decît un scut de oțel. Philippe d'Orléans putu să doarmă liniștit destul de multă vreme în spatele nepăsării sale.

Cînd a trebuit să se arate în public, s-a arătat. Și, cum turma dușmanilor care-l înconjurau nu avea nici merite nici calități, n-a avut nevoie decît să se arate.

În vremea cînd se desfășoară povestea noastră, Philippe d'Orléans se mai afla încă îndărătul saltelei. Dormea și gălăgia mulțimii nu-i tulbura somnul. Dumnezeu știe totuși că mulțimea striga destul de tare, foarte aproape de palatul regentului, sub ferestrele și chiar în propria lui casă! Mulțimea avea de spus multe lucruri.

În afara infamiilor care depășeau orice margini, în afara acuzațiilor de otrăvire, dezmințite de însăși existența tînărului rege Ludovic al XV-lea, regentul se expunea singur bîrfelilor. Viața lui era un nerușinat scandal. Sub domnia lui, Franța se asemăna cu una dintre acele mari nave de război dezarmate, care merg remorcate de o altă corabie. Remorcherul era Anglia. În sfîrșit, toți aceia care pronosticau falimentul apropiat al statului, în pofida succesului băncii lui Law, găseau urechi care să-i asculte.

Dacă în această noapte în grădina regentului se afla o tabără entuziastă, în schimb nu lipsea nici complotul nemulțumiților : nemulțumiți politici, bancheri nemulțumiți, caractere de înaltă ținută morală nemulțumite de tot ce vedeau. Din această ultimă clasă, compusă din toți cei care fuseseră tineri și strălucitori sub Ludovic al XIV-lea, făceau parte domnul baron de Hunaudaye și domnul baron de Barbanchois. Nu erau niște ruine impunătoare, dar se consolau între ei spunînd că, pe vremea lor, femeile erau mai frumoase, bărbații mai spirituali, cerul mai albastru, vîntul mai puțin rece, vinul mai bun, lacheii mai credincioși și căminele scoteau mai puțin fum.

Acest gen de opoziție, remarcabil prin inocența sa, era cunoscut pe vremea lui Horațiu, care-l numește pe omul bătrîn „curtezan al trecutului" — *laudator temporis acti*.

Dar să spunem numaidecît că nu se făcea prea multă politică în mijlocul acestei mulțimi strălucitoare, zîmbitoare, dichisite și deghizate sub catifele, care traversa fără încetare curțile palatului pentru a veni să arunce o privire decorului grădinii și care se îndrepta apoi spre rondul Dianei ! Cu toții erau atît de captivați de serbare, încît, dacă numele ducesei du Maine ieșea de pe buzele frumoase ale vreunei femei era doar să-i deplîngă absența.

Începeau să apară personajele sus-puse. Ducele de Bourbon sosise, dînd mîna prințesei de Conti ; cancelarul d'Aguessau o conducea pe prințesa palatină ; ambasadorul Angliei, lord Stairs, se lăsa lingușit de abatele Dubois. În saloane, în curți, pe aleile mărginite de carpeni se răspîndi deodată un zvon ; un zvon care scoase din minți pe toate doamnele, o veste care lăsă uitării întîrzierea regentului și chiar a domnului Law : țarul venise la Palais-Royal ! Țarul Petru al Rusiei, călăuzit de mareșalul de Tessé, denumit de toată lumea ghidul suveranului, urmat de treizeci de ofițeri din garda personală, însărcinați să

nu-l părăsească nici o clipă. Sarcină anevoioasă! Petru al Rusiei avea reacții subite și fantezii neașteptate. Tessé, împreună cu garda personală a împăratului, făceau uneori drumuri obositoare pentru a-l prinde din urmă cînd le scăpa de sub supravegherea lor respectuoasă.

Era instalat la palatul Lesdiguières, lîngă Arsenal. Regentul îl trata cu măreție, dar curiozitatea parizienilor, violent stîrnită de sosirea acestui suveran sălbatic, încă nu se potolise, fiindcă țarului nu-i plăcea deloc ca cineva să se ocupe de el. Cînd trecătorii găseau de cuviință să se îngrămădească în apropierea palatului, îl trimitea pe sărmanul Tessé cu ordin să șarjeze mulțimea. Nefericitul mareșal ar fi fost mai bucuros să participe la zece bătălii. Onoarea pe care o avu de a-l păzi pe prințul moscovit îl îmbătrîni cu zece ani.

Petru cel Mare venea la Paris pentru a-și completa educația de prinț instaurator și ctitor. Regentul nu dorise în nici un fel această vizită excepțională, dar înfrunta soarta curajos și încerca cel puțin să-l uluiască pe țar prin splendoarea ospitalității sale. Lucru deloc ușor : țarul nu voia să fie uluit. Intrînd în minunata cameră de dormit care i se pregătise în palatul de Lesdiguières, porunci să i se pună un pat de campanie în mijlocul încăperii și se culcă în el. Se ducea peste tot, vizitînd prăvălii și stînd de vorbă familiar cu negustorii, dar incognito. Curiozitatea parizienilor nu avea cum să-și atingă ținta.

Tocmai din această cauză și a extravaganțelor ce se povesteau, curiozitatea parizienilor atinsese delirul. Privilegiații care-l văzuseră pe țar îl descriau astfel : înalt, foarte bine făcut, cam slab, cu părul castaniu-roșcat, cu tenul oacheș, ochii mari, plini de energie, privirea pătrunzătoare, uneori sălbatică. Cînd te așteptai mai puțin, un tic nervos și convulsiv îi descompunea pe neașteptate obrazul. Asta se punea pe seama otrăvii pe care profesorul lui de echitație, Zoubov, i-o dăduse ca leac pe cînd era copil. Cînd voia să primească pe cineva, fizionomia lui devenea grațioasă și fermecătoare. Cunoștea prețul farmecului ce-l produc animalele sălbatice. Creatura care are cel mai mare succes la Paris este ursul din Grădina Plantelor, fiindcă este un monstru cu bună dispoziție. Pentru parizienii din acele vremi, un țar moscovit era cu siguranță un animal mai straniu, mai fantastic și mai de necrezut decît un urs verde sau o maimuță albastră.

Mînca mult, ca un căpcăun, după spusa lui Verton, intendentul regelui, însărcinat cu masa ţarului, dar nu-i plăceau mesele simandicoase. Mînca copios, de patru ori pe zi. Bea la fiecare masă două sticle de vin şi la desert o sticlă de lichior, fără să socotim între mese berea şi limonada. Asta însemna zilnic douăsprezece sticle de lichid care se urcă la cap. De aici, ducele d'Antin afirma că era cel mai *capabil* bărbat al secolului. În ziua cînd ducele îl invită la masă, în castelul său din Petit-Bourg, Petru cel Mare nu izbuti să se ridice de la masă. Fu dus de braţ, fiindcă găsise vinul pe placul lui. Lumea se întreba cît vin bun îi trebuia acestui sarmat robust să ajungă în asemenea stare. Năravurile amoroase erau şi mai excentrice decît deprinderile de la ospeţe. Parisul vorbea multe, noi nu vom spune nimic.

Din clipa cînd s-a aflat că ţarul se află la bal, se iscă un întreg tărăboi. Nu era în program. Fiecare vru să-l vadă. Cum nimeni nu ştia exact unde era, se urmau indicaţiile cele mai diverse şi şuvoiul mulţimii se punea în mişcare, ciocnindu-se la toate răspîntiile. Palais-Royal nu era pădurea Bondy, pînă la urmă tot trebuiau să-l găsească !

Jucătorilor de la masa de marmură, adăpostiţi sub cortul indian, nu prea le păsa de forfota din jur. Nici unul dintre ei nu-şi părăsi locul. Aurul şi bancnotele se rostogoleau în continuare pe postavul verde. Peyrolles reuşise să cîştige o sumă importantă. Acum ţinea banca. Chaverny, cam palid, mai rîdea, dar din vîrful buzelor.

— Zece mii de scuzi ! zise Peyrolles.

— Plătesc, replică Chaverny.

— Cu ce ? întrebă Navailles.

— Pe cuvînt.

— Nu jucăm cărţi pe cuvînt în palatul regentului, zise domnul de Tresmes, care trecea.

Şi adăugă pe un ton de profund dezgust :

— E un veritabil tripou !

— De la care nu primiţi caniotă, domnule duce, ripostă Chaverny care-l salută cu mîna.

Un hohot de rîs urmă acestui răspuns şi domnul de Tresmes se îndreptă ridicînd din umeri.

Acest duce de Tresmes, guvernator al Parisului, avea zece la sută din toate beneficiile caselor de joc. Se zvonea că ţinea el însuşi o asemenea casă, în strada Bailleul. Nu

însemna deloc că lucrul acesta ar fi fost incompatibil cu rangul său. Palatul prințesei de Carignan era unul dintre cele mai primejdioase tripouri din Capitală.

— Zece mii de scuzi ! repetă Peyrolles.

— Plătesc, zise un glas bărbătesc printre jucători.

Și pe masă căzu un teanc de bilete de credit.

Nu auziseră pînă atunci acest glas. Toată lumea se întoarse. Nimeni din jurul mesei nu-l cunoștea pe plătitor. Era un vlăjgan chipeș, înalt, purtînd perucă rotundă, nepudrată, și guler de pînză. Costumul lui contrasta în chip straniu cu eleganța vecinilor săi. Avea o tunică de aba cafenie, pantaloni de postav cenușiu și cizme de piele groasă. Un centiron lat îi strîngea talia și susținea o sabie de marinar. Oare era umbra lui Jean Bart ?[1] Îi lipsea pipa. Într-un tur de cărți, Peyrolles a cîștigat cei zece mii de galbeni.

— Dublu ! strigă străinul.

— Dublu ! repetă Peyrolles, cu toate că rolurile se inversaseră.

Un alt teanc de bancnote căzu pe masă.

Există corsari care au milioane în buzunare.

Peyrolles cîștigă.

— Dublu ! zise corsarul cu glas de om prost dispus.

— Fie, dublu !

Dădură cărțile.

— Fir-ar să fie ! zise Oriol. Iată patruzeci de mii galbeni duși pe copcă.

— Dublu ! zise totuși omul îmbrăcat în aba cafenie.

— Sînteți chiar atît de bogat, domnule ? întrebă Peyrolles.

Omul cu sabia nici nu-l privi... Ceva mai tîrziu se aflau pe masă o sută douăzeci de mii de livre,

— Ai cîștigat, Peyrolles ! strigă asistența în cor.

— Dublu !

— Bravo ! zise Chaverny. Ce zi frumoasă !

Cu două lovituri din coate, omul cu tunică de aba îndepărtă jucătorii care-l separau de Peyrolles și se așeză, în picioare, în fața lui. Peyrolles cîștigă două sute patruzeci de mii livre, apoi o jumătate de milion.

---

[1] Marinar francez născut la Dunkerque (1650—1702). A servit sub amiralul Ruyter în Olanda, apoi, devenind corsar al marinei regale franceze, a obținut mari succese împotriva olandezilor și francezilor. Ludovic al XIV-lea l-a înnobilat (1694) și l-a numit comandant de escadră. (N.T.)

— Ajunge, zise omul cu sabie.

Apoi adăugă cu răceală :

— Făceți-mi loc, domnilor !

În același timp trase sabia cu o mînă pe cînd cu cealaltă îl apucă de ureche pe Peyrolles.

— Ce faceți ? Ce faceți ? strigau din toate părțile.

— Nu vedeți ? răspunse vlăjganul cu tunică de aba fără să se emoționeze. Omul ăsta e un pungaș !

Peyrolles încerca să tragă sabia. Era mai palid ca un cadavru.

— Ce mai scene, domnule baron ! zise bătrînul Barbanchois. Uite unde am ajuns !

— Ce vreți, domnule baron, replică la Hunaudaye, asta-i moda nouă !

Amîndoi luară un aer de resemnare lugubră.

Și, totuși, omul cu sabia nu era un neîndemînatic. Știa să se servească de arma lui. Făcu o rotire rapidă, după toate regulile artei, care-i făcu pe jucători să se dea înapoi. O lovitură dată cu ascuțișul sabiei, bine aplicată, rupse în două sabia pe care Peyrolles izbutise să o scoată din teacă.

— Dacă te miști, zise omul cu sabia, nu răspund de viața ta. Dacă nu miști, nu-ți voi tăia decît ambele urechi.

Peyrolles scotea strigăte înăbușite. Propunea să înapoieze banii. Cît timp îi trebuie mulțimii să se adune ? O gloată compactă se și îmbulzea în jur. Luîndu-și arma la jumătate, ca un brici, omul cu sabia se pregătea să facă operația chirugicală anunțată, cînd se auzi la intrarea cortului indian un mare tumult.

Generalul prinț Kurakin, ambasadorul Rusiei pe lîngă Curtea Franței, se repezi în cort : avea obrazul năclăit de sudoare, părul și hainele în dezordine. În spatele lui venea în goană mareșalul de Tessé, urmat de treizeci de ofițeri din garda personală, însărcinați să vegheze asupra persoanei țarului.

— Sire, sire ! exclamară în același timp mareșalul de Tessé și prințul Kurakin, în numele Domnului ! Opriți-vă !

Toată lumea se privi. Pe cine numeau sire ?

Omul cu sabia se întoarse. Tessé se aruncă între el și victimă, dar nici măcar nu-l atinse și își scoase pălăria. Toți înțeleseră că vlăjganul îmbrăcat în aba era împăratul Petru al Rusiei. Acesta ridică ușor din sprîncene.

— Ce vrei ? îl întrebă pe Tessé. Fac dreptate.

Kurakin îi șopti cîteva cuvinte la ureche. Țarul îi dădu drumul imediat lui Peyrolles și începu să zîmbească, roșind ușor.

— Ai dreptate, zise el, nu sînt la mine acasă. Am uitat.

Salută cu mîna mulțimea uluită, cu o grație trufașă, care-i venea foarte bine, și ieși din cort, înconjurat de garda personală. Ostașii erau obișnuiți cu escapadele lui. Își petreceau viața alergînd pe urmele lui. Peyrolles își potrivi hainele în dezordine și vîrî cu nepăsare în buzunar enorma sumă pe care țarul nu se ostenise să o ia înapoi.

— Nu-i așa că insulta unui prinț atît de mare nu contează ? zise el azvîrlind în jur o privire șireată și în același timp nerușinată. Gîndesc că nimeni din cei de față nu are nici cea mai mică îndoială în privința cinstei mele.

Cu toții se îndepărtară de Peyrolles, pe cînd Chaverny replică :

— Îndoieli, cu siguranță nu, domnule Peyrolles, sîntem perfect lămuriți.

— Minunat ! zise Peyrolles cu jumătate de glas. Nu sînt omul să suport o jignire.

Toți aceia pe care nu-i interesase jocul se îndepărtaseră în urma țarului. Fură dezamăgiți. Țarul ieși din palat, sări în prima trăsură și se duse să destupe obișnuitele trei sticle de vin dinainte de culcare.

Navailles luă cărțile din mîinile lui Peyrolles, pe care-l împinse ușor în afara cercului, și începu un nou joc.

Oriol îl luă deoparte pe Chaverny.

— Aș vrea să-ți cer un sfat, zise grasul perceptor pe un ton misterios.

— Întreabă, spuse Chaverny.

— Acum, cînd sînt nobil, n-aș vrea să calc în strîmbini. Iată problema mea : adineauri am mizat o sută de ludovici împotriva lui Taranne, dar cred că n-a auzit.

— Ai cîștigat ?

— Nu, am pierdut.

— Ai plătit ?

— Nu, fiindcă Taranne nu cere nimic.

Chaverny luă o atitudine de savant.

— Dacă ai fi cîștigat, întrebă el, i-ai fi cerut suta de ludovici ?

— Desigur, răspunse Oriol, fiindcă aș fi fost sigur că am pariat.

— Faptul că ai pierdut diminuează această certitudine?

— Nu. Dar dacă Taranne n-a auzit, nu mi-ar fi plătit.

Spunînd acest lucru, se juca cu portofelul. Chaverny i-l luă din mîini.

— La început, faptele mi s-au părut foarte simple, zise el cu gravitate. Acum îmi dau seama că situația ta este complicată.

— Au rămas neacoperiți cincizeci de ludovici, strigă Navailles.

— Mizez ! zise Chaverny.

— Ce faci ? Ce faci ? protestă Oriol văzîndu-l cum îi deschide portofelul.

Voi să-și reia bunul, dar Chaverny îl împinse cu un gest plin de autoritate.

— Suma în litigiu trebuie pusă în terțe mîini, hotărî el. O iau și, împărțind diferendul pe jumătate, mă declar dator cu cincizeci de ludovici lui Taranne și sfidez memoria regelui Solomon !

Înapoie portofelul lui Oriol, care rămăsese descumpănit.

— Mizez ! Mizez ! repetă el înapoindu-se la masa de joc.

— Mizezi cu banii mei ! mormăi Oriol. Hotărît lucru, ești mai la adăpost într-un codru !

— Domnilor, domnilor, zise Nocé care venea de-afară, lăsați cărțile, jucați pe un vulcan. Domnul de Machault a descoperit adineauri trei duzini de comploturi, dintre care cel mai mic l-ar face de rușine pe Catilina [1]. Speriat, regentul s-a închis cu prichindelul îmbrăcat în negru să-i ghicească viitorul.

— Aș ! ziseră cu toții. Omulețul în negru e vrăjitor ?

— Din cap pînă în picioare, răspunse Nocé. A prezis regentului că domnul Law se va îneca în Mississippi și că doamna ducesă de Berri se va căsători a doua oară cu pramatia de Riom.

— Liniște ! Liniște ! ziseră cei mai puțin nebuni.

Ceilalți izbucniră în rîs.

---

[1] Patrician roman (109—62 î.e.n.). Complotul lui împotriva senatului a fost denunțat de Cicero. (N. T.)

— Nu se vorbește decît despre asta, reluă Nocé. Omulețul în negru a mai prezis că abatele Dubois va primi pălăria de cardinal.

— Nu mai spune ! spuse Peyrolles.

— Și că domnul de Peyrolles va deveni un om cinstit, adăugă Nocé.

Urmă o explozie de veselie. Apoi, toată lumea părăsi masa și veni la intrarea cortului, fiindcă Nocé, privind din întîmplare spre peron, exclamase :

— Ia uitați-vă ! Ia uitați-vă ! El e ! Nu regentul, ci omulețul în negru.

Într-adevăr, toți îl văzură, cu cocoașa și picioarele ciudat răsucite, coborînd cu pași domoli peronul pavilionului. Un sergent din gardă îl opri în josul scărilor. Omulețul în negru îi arătă invitația, zîmbi, salută și trecu.

IV. — AMINTIRILE CELOR TREI PHILIPPE

Omulețul în negru avea în mînă o lornietă și privea decorurile serbării, ca un adevărat cunoscător. Saluta doamnele cu multă politețe și părea că rîde în barbă ca un cocoșat ce era. Purta o mască de catifea neagră. Pe măsură ce înainta, jucătorii noștri îl priveau cu mai multă atenție, dar cel care-l privea mai insistent era, fără doar și poate, domnul de Peyrolles.

— Ei, drăcia dracului, cine-i făptura de-acolo ? exclamă în cele din urmă Chaverny. Ei ! S-ar zice...

— Ei bine, da, zise Navailles.

— Ce anume ? întrebă grasul Oriol, care era miop.

— Omul de adineauri, răspunse Chaverny.

— Omul cu zece mii de scuzi.

— Omul din cușca cîinelui !

— Esop al II-lea, zis Iona.

— Nu-i cu putință ! spuse Oriol. O asemenea ființă în cabinetul regentului !

Peyrolles gîndea :

— Ce i-a putut spune alteţei-sale regele ? Niciodată n-am avut o părere prea bună despre acest caraghios.

Omuleţul în negru înainta mereu. Nu părea să dea atenţie grupului adunat în faţa intrării cortului indian. Se uita cu lornieta, zîmbea, saluta. Imposibil să vezi un omuleţ în negru într-o dispoziţie mai bună şi mai politicoasă.

Era destul de aproape pentru a fi auzit murmurînd între dinţi :

— Încîntător ! Încîntător ! Toate astea sînt încîntătoare. Doar alteţa-sa regală poate organiza asemenea lucruri. Ah ! Sînt foarte mulţumit de toate astea ! Foarte mulţumit ! Foarte mulţumit !

Mai multe glasuri se auziră din cort. Un alt grup luă loc în jurul mesei părăsite de jucătorii noştri. Noii-veniţi erau aproape cu toţii oameni de vîrstă respectabilă şi cu titluri înalte. Unul dintre ei zise :

— Ignor ce s-a întîmplat, dar adineauri l-am văzut pe Bonnivet care dubla posturile de pază din ordinul expres al regentului.

— Au fost aduse două companii de soldaţi în Courraux-Ris, spuse un altul.

— Şi regentul nu e abordabil.

— Machault nu-şi vede capul.

— Nici măcar domnul de Gonzague n-a putut obţine o informaţie cît de neînsemnată !

Jucătorii noştri începură să asculte, dar noii-veniţi coborîră glasul.

— Se va întîmpla ceva aici, am o presimţire, zise Chaverny.

— Întreabă-l pe vrăjitor ! zise rîzînd Nocé.

Omuleţul în negru îl salută, cu un aer foarte amabil.

— Cu certitudine, dar ce anume ? zise el, apoi îşi şterse cu grijă lornieta.

— Cu certitudine, cu certitudine ! reluă el. Ceva, ceva cu totul neaşteptat. Eh, eh, eh ! continuă el, dînd glasului său strident şi piţigăiat un accent deosebit de misterios. Sosesc dintr-un loc încălzit, foarte încălzit, şi mă cuprinde frigul. Permiteţi-mi, domnilor, să intru în cort. Vă rămîn obligat.

Începu să tremure uşor. Jucătorii noştri se dădură la o parte, toţi ochii erau fixaţi asupra cocoşatului. Acesta se strecură sub cort salutînd în dreapta şi în stînga. Cînd

zări grupul marilor seniori așezați acum în jurul mesei, clătină din cap cu un aer mulțumit și zise :

— Da, da, se întîmplă ceva. Regentul e îngrijorat și garda a fost dublată, dar nimeni nu știe ce se întîmplă. Domnul duce de Tresmes nu știe nimic, tocmai el, care e guvernatorul Parisului. Domnul de Machault nu știe nici el, cu toate că e locotenent al poliției. Poate știți domnia-voastră, domnule de Rohan-Chabot ? Oare știți domnia-voastră, domnule de La Ferté-Senneterre ? Și domniile-voastre, domnilor, se întrerupse el întorcîndu-se către jucătorii care se traseră instinctiv înapoi, știți ceva ?

Nimeni nu răspunse. Domnii de Rohan-Chabot și de La Ferté-Senneterre își scoaseră masca. Așa se proceda cînd se dorea ca un necunoscut să fie forțat politicos să-și arate obrazul. Rîzînd și salutînd, cocoșatul le spuse:

— Domnilor, asta n-ar servi la nimic, nu m-ați văzut niciodată.

— Îl cunoașteți pe acest original, domnule baron ? își întrebă Barbanchois vecinul de la masa de joc.

— Nu, domnule baron, răspunse prompt la Hunaudaye, e un fanfaron ciudat.

— Aș da oricît dacă ghiciți ce se petrece, reluă cocoșatul. Am pierde timpul. Nu e deloc vorba de lucruri ce ocupă în fiecare zi convorbirile publice și gîndurile voastre tainice, nu e deloc vorba de lucruri ce fac obiectul temerilor domniilor-voastre, onorații mei seniori.

Spunînd aceste lucruri, îi privea pe Rohan, La Ferté și pe bătrînii seniori așezați la masă.

— Nu e vorba deloc de ceea ce înflăcărează ambițiile domniilor-voastre mai mult sau mai puțin legitime, de a face avere, continuă el privindu-i pe Chaverny, Oriol și pe ceilalți. Nu e voba nici de uneltirile Spaniei, nici de tulburările din Franța, nici de proasta dispoziție a Parlamentului, nici de micile eclipse de soare pe care domnul Law le numește sistemul său, nu, nu ! Și totuși, regentul este îngrijorat și a dispus dublarea gărzii !

— Și despre ce e vorba, frumoasă mască ? întrebă domnul de Rohan-Chabot cu un gest de nerăbdare.

Cocoșatul rămase o clipă pe gînduri. Capul i se înclină în piept, apoi, îndreptîndu-se pe neașteptate, lăsă să-i scape un hohot de rîs scurt.

— Credeți în strigoi ? întrebă el.

În mod obișnuit, irealul nu există în afara unui anumit mediu social. În nopțile de iarnă, într-o sală mare de castel, ale cărui ferestre gem cînd bate crivățul, în jurul unui cămin mare de stejar sculpat, acolo, în singurătatea din Morvan sau în pădurile din Bretania, oamenii se pot speria cu ușurință la cea mai neînsemnată legendă sau povestire. Lambriuri întunecate mistuie lumina lămpii, care așază reflexe confuze pe ramele aurite ale portretelor de familie. Castelul feudal are tradițiile sale lugubre și misterioase. Se știe în care coridor bătrînul conte vine să-și tîrască lanțurile, în ce încăpere intră, cînd orologiul bate a douăsprezecea lovitură, pentru a se așeza în fața vetrei fără foc și să dîrdîie de febra răposaților. Dar aici, la Palais-Royal, sub cortul indian, în mijlocul sarabandei banilor de aur, printre hohotele de rîs dubitativ și discuțiile sceptice, la doi pași de masa de joc necinstită, nu era loc pentru spaimele obscure care-i cuprinde uneori pe unii viteji ai spadei și chiar pe liberi-cugetători, acești spadasini ai gîndirii. Totuși, cînd cocoșatul rosti cuvîntul „strigoi", înfiorarea trecu prin vinele celor de față. Spunînd acest cuvînt, omulețul îmbrăcat în negru rîdea, dar veselia lui dădea fiori. Toți simțiră un fior de gheață, în pofida șuvoiului de lumini, în pofida zumzetului vesel din grădină, în pofida armoniei plăcute pe care orchestra o trimitea de departe.

— Ei, ei ! zise cocoșatul. Cine crede în strigoi ? Nimeni la ora amiezei, pe stradă. Cu toții la miezul nopții, în fundul alcovului singuratic, cînd opaițul s-a stins din întîmplare. Există o floare care se deschide la sclipirea stelelor, conștiința este ca floarea-nopții. Fiți liniștiți, domnilor, nu sînt strigoi.

— Nu considerați că e cazul să vă explicați, drăgălașă mască, da sau nu ? spuse domnul de Rohan-Chabot, care se ridică.

Se făcu un cerc în jurul omulețului în negru. Peyrolles se ascundea în al doilea rînd, dar era numai urechi.

— Domnule duce, răspunse cocoșatul, nici unul dintre noi nu este mai frumos ca celălalt, destul cu complimentele. Vedeți, asta-i o treabă din lumea cealaltă. Un mort care-și ridică piatra de pe mormînt după douăzeci de ani, înțelegeți, domnule duce ?

Se întrerupse, pentru a bombăni rînjind :

— Oare vă amintiţi aici, la Curte, de oamenii morţi cu douăzeci de ani în urmă ?

— Ce vrea să spună ? exclamă Chaverny.

— Nu mă adresez domniei-voastre, domnule marchiz, replică cocoşatul. Sînteţi prea tînăr, era în anul cînd v-aţi născut. Mă adresez acelora care au părul cărunt.

Şi, schimbînd pe dată tonul, adăugă :

— Era un senior galant, era un prinţ distins, tînăr, viteaz, bogat, fericit, iubit de toată lumea. Cu chip de arhanghel şi statură de erou. Avea toate avantajele pe care Dumnezeu le poate dărui cuiva pe această lume.

— Unde cele mai frumoase lucruri au cel mai crud destin... întrerupse Chaverny.

Omuleţul îi atinse umărul cu degetul şi zise încetişor :

— Amintiţi-vă, domnule marchiz, că proverbele mint uneori şi că există serbări care pentru unii se sfîrşesc pentru totdeauna.

Chaverny deveni palid. Cocoşatul îl îndepărtă cu mîna şi se apropie de masă.

— Mă adresez acelora care au părul cărunt, repetă el. Domniei-voastre, domnule de la Hunaudaye, care v-aţi odihni acum în Flandra, sub şase picioare de pămînt, dacă omul despre care vorbesc n-ar fi despicat creasta ostaşului care vă pusese genunchiul pe grumaz.

Bătrînul baron rămase cu gura căscată şi atît de emoţionat, încît vorbele i se stinseră în gîtlej.

— Şi domniei-voastre, domnule de Marillac, care v-aţi văzut fiica intrînd la mînăstire din cauza dragostei ce-i purta. Şi domniei-voastre mă adresez, domnule duce de Rohan-Chabot, care, din cauza lui, aţi zăbrelit casa domnişoarei Féron, metresa domniei-voastre. Şi domniei-voastre, domnule de la La Vauguyon, care nu puteţi uita zdravăna lovitură de sabie primită pe umăr...

— Nevers ! strigară în acelaşi timp douăzeci de glasuri. Philippe de Nevers !

Cocoşatul îşi scoase pălăria şi zise încetişor :

— Philippe de Lorraine, duce de Nevers, ucis sub zidurile castelului Caylus-Tarrides, în ziua de 24 noiembrie 1697 !

— Asasinat în mod laş şi pe la spate, după cum se spune, murmură domnul de La Vauguyon.

— Într-o capcană, adăugă La Ferté.

— Dacă nu mă înșel, zise domnul de Rohan-Chabot, marchizul de Caylus-Tarrides, tatăl doamnei prințese de Gonzague, a fost acuzat de...

Din grupul celor tineri se auzi :

— Tatăl meu mi-a vorbit de multe ori despre această întîmplare, zise Navailles.

— Tatăl meu fusese prietenul defunctului duce de Nevers, spuse Chaverny.

Peyrolles asculta și căuta să treacă neobservat.

Cocoșatul reluă cu glas scăzut și grav :

— Asasinat în mod laș, pe la spate, într-o capcană, toate astea sînt adevărate, dar vinovatul nu purta numele de Caylus-Tarrides.

— Dar cum se numea ? se auzi din toate părțile.

Omulețul în negru n-avea chef să răspundă. Continuă pe un ton batjocoritor și ușuratic, sub care străbătea amărăciunea :

— Lucrul stîrni vîlvă, domnilor. Ah ! Drace, stîrni chiar vîlvă mare. O săptămînă întreagă nu s-a vorbit decît despre această întîmplare. Dar, o săptămînă mai tîrziu, s-a vorbit mai puțin. După o lună, aceia care mai rosteau numele lui Nevers aveau aerul că vorbesc despre un lucru petrecut pe altă planetă...

— Alteța-sa regală a făcut tot ce-i sta în putință ! întrerupse domnul de Rohan.

— Da, da, știu. Alteța-sa regală era unul dintre cei trei Philippe. Alteța-sa voia să-l răzbune pe cel mai bun prieten al său. Dar în ce chip ? Castelul Caylus se află la capătul pămîntului. Noaptea de 24 noiembrie își păstră taina. Este de la sine înțeles că domnul prinț de Gonzague... Nu se află oare aici, se întrerupse omulețul în negru, un slujitor al domnului de Gonzague care poartă numele de Peyrolles ?

Oriol și Nocé se dădură la o parte pentru a-l da la iveală pe cel despre care era vorba și care se simțea cam descumpănit.

— Tocmai voiam să adaug, reluă cocoșatul, este de la sine înțeles că domnul prinț de Gonzague, care era de asemenea unul dintre cei trei Philippe, s-a făcut luntre și punte pentru a-și răzbuna prietenul. Dar totul a fost zadarnic. Nici un indiciu, nici o dovadă ! De voie, de nevoie, trebuia să lase pe seama timpului, adică a lui Dumnezeu, grija de a-l găsi pe vinovat.

Peyrolles n-avea decît o dorință : s-o șteargă pentru a se duce să-l prevină pe Gonzague. Totuși, rămase pe loc spre a vedea pînă unde va împinge cocoșatul îndrăzneala de a divulga secretul. Văzînd revenind la suprafață amintirea zilei de 24 noiembrie, Peyrolles încerca oarecum senzația unui om pe cale să fie sugrumat. Cocoșatul avea dreptate : Curtea n-avea memorie. Morții de-acum douăzeci de ani sînt de douăzeci de ori uitați la Curte. Dar, de astă dată, era o împrejurare cu totul excepțională : mortul făcea parte dintr-un fel de trinitate, dintre care doi membri erau în viață și atotputernici : Philippe d'Orléans și Philippe de Gonzague. Văzînd interesul zugrăvit pe toate aceste fizionomii, s-ar fi spus că era vorba de un asasinat comis ieri. Dacă intenția cocoșatului fusese să reînvie emoția acestei drame misterioase și îndepărtate, putem spune că repurtase succes deplin.

— Ei ! Ei ! zise el aruncînd în jur o privire rapidă și pătrunzătoare. Să te lași în grija cerului este cea mai proastă cale. Cunosc totuși oameni înțelepți care nu disprețuiesc deloc această soluție supremă. Și, sincer vorbind, domnilor, s-ar putea face o alegere și mai rea. Cerul are ochi mult mai buni decît ai poliției, cerul este răbdător, are vreme. Uneori întîrzie, zilele trec, lunile, anii, dar cînd vine ceasul...

Se opri. Glasul îi vibra înăbușit. Impresia produsă era intensă și atît de puternică, încît fiecare o îndura ca și cum amenințarea subînțeleasă, învăluită sub cuvintele sale subtile, ar fi fost îndreptată în același timp împotriva tuturor. Aici se afla doar un vinovat, un subaltern, un instrument. Toți ceilalți fremătau. Armata fidelilor lui Gonzague, pe de-a întregul alcătuită din oameni foarte tineri și care, deci, nici măcar nu puteau fi bănuiți, se agita sub povara nu știu cărei apăsări supărătoare. Simțeau oare că fiecare zi scursă strîngea din ce în ce mai tare lanțul misterios care-i lega de stăpîn ? Ghiceau oare că sabia lui Damocles va atîrna, susținută de un fir, chiar deasupra capului lui Gonzague ? Nu se știe. Nu-și dădeau osteneala să judece. Le era frică.

— Cînd vine ceasul, reluă cocoșatul, și vine întotdeauna, mai devreme sau mai tîrziu, un om, un mesager al celui din mormînt, un strigoi iese din pămînt, fiindcă așa vrea Dumnezeu. Acesta își împlinește, uneori fără voia lui, misiunea fatală. Dacă este puternic, lovește. Dacă-i

slab, dacă brațul lui e ca al meu și nu poate duce greutatea spadei, se strecoară, umblă... pînă cînd reușește să-și pună nevolnica gură la înălțimea urechilor celor puternici și, la un moment dat, în șoaptă sau cu glas tare, la ceasul potrivit, răzbunătorul uluit aude căzînd din cer numele ucigașului...

Urmă o liniște adîncă și solemnă.

— Care-i numele ? întrebă domnul de Rohan-Chabot.

— Îl cunoaștem ? exclamară Chaverny și Navailles.

Cocoșatul părea să se afle sub excitația propriilor cuvinte. Continuă cu glas sacadat :

— Dacă-l cunoașteți ? Ce importanță are ? Cine sînteți domniile-voastre ? Ce puteți face ? Dacă aș rosti numele asasinului vă veți înspăimînta ca de un trăsnet. Dar, acolo sus, pe prima treaptă a tronului, stă un om. Adineauri vocea a căzut din nori : „Alteță ! Asasinul e aici !" Și răzbunătorul a tresărit. „Alteță ! Asasinul se află în mijlocul acestei mulțimi strălucitoare !" Și răzbunătorul a deschis ochii, privind mulțimea care trecea pe sub ferestrele sale. „Alteță ! Asasinul a stat ieri la masa voastră, și mîine asasinul va sta din nou !" Și răzbunătorului îi trecu prin minte numele comesenilor. „Alteță ! Asasinul vă întinde în fiecare zi, dimineața și seara, mîna lui însîngerată !" Și răzbunătorul s-a ridicat spunînd : „Slavă Domnului ! Se va face dreptate !"

Se văzu un lucru straniu : toți cei care erau de față, cei mai cu vază și mai nobili, își aruncau priviri neîncrezătoare.

— Iată de ce, domnilor, adăugă cocoșatul pe un ton îndrăzneț și tăios, regentul Franței este îngrijorat în această seară, iată de ce garda palatului este dublată.

Salută și se prefăcu că iese din cort.

— Spune-mi numele ! strigă Chaverny.

— Faimosul nume ! accentuă Oriol.

— Nu vedeți oare, vru să spună Peyrolles, că nerușinatul bufon și-a bătut joc de voi ?

Cocoșatul se oprise în pragul cortului. Își puse lornieta la ochi și privi auditoriul. Apoi făcu cale-ntoarsă și, cu rîsul său scurt și strident, ca un țipăt de vindereu, adăugă :

— Mai domol ! Mai domol ! Iată că nu îndrăzniți să vă apropiați unii de ceilalți. Fiecare crede că vecinul său este asasinul. Emoționant efect al stimei reciproce ! Dom-

nilor, vremurile s-au schimbat, nu mai e la modă. În zilele noastre nu se mai ucide cu armele brutale din vechiul regim, pistolul sau sabia. Armele sînt în portofelele noastre. Pentru a ucide un om este de ajuns să-i golești buzunarul. Ei ! Ei ! Ei ! Mulțumită lui Dumnezeu, asasinii sînt rari la curtea regentului ! Nu vă îndepărtați atît de mult unii de alții, asasinul nu-i aici ! Ei ! Ei ! Ei ! se întrerupse el, întorcînd spatele bătrînilor seniori pentru a se adresa numai bandei lui Gonzague. Ați căpătat mutre plouate ! Aveți deci remușcări ! Vreți să vă înveselesc puțin ? Iată-l pe domnul de Peyrolles, care o șterge. Pierde mult. Știți unde se duce domnul de Peyrolles ?

Acesta dispărea îndărătul straturilor de flori, în direcția palatului.

Chaverny îl atinse pe cocoșat de braț.

— Regentul știe numele ? întrebă el.

— Ei ! Domnule marchiz, replică omulețul în negru, n-am ajuns încă aici ! Deocamdată rîdem ! Fantoma mea e în bună dispoziție. Și-a dat seama că aici tragicul nu e la modă și a trecut la comedie. Și, cum le știe pe toate, și cele din prezent ca și cele din trecut, dracul de strigoi a venit la serbare. Ei ! Ei ! Ei ! Înțelegeți bine, așteaptă să vină alteța-sa regală să i-l arate cu degetul...

Degetul său întins împungea vidul.

— Cu degetul, înțelegeți ! Cu degetul trebuie arătate mîinile îndemînatice după mîinile însîngerate. Mica dovadă o însoțește întotdeauna pe cea mare. Trebuie să ne destindem, rîzînd, de otravă sau de pumnal. Cu degetul, domnilor, abilii gentilomi dau peste cap asul la această masă de joc, unde domnul Law are onoarea să țină banca !

Se descoperi cu smerenie la numele de Law și continuă :

— Cu degetul operează jucătorii de zaruri, cavalerii agiotajului, și tot cu degetul lucrează hoții îndemînatici din strada Quincampoix ! Domnul regent este un prinț bun și nu se împiedică de prejudecăți. Dar nu știe încă totul și, dacă ar ști totul, tare i-ar mai fi rușine !

Printre jucători se produse agitație.

Domnul de Rohan zise :

— Acesta-i adevărul !

— Bravo ! aplaudară baronul de Hunaudaye și baronul de Barbanchois.

— Nu-i așa, domnilor ? reluă cocoșatul. Adevărul se spune totdeauna rîzînd. Acești tineri au o strașnică dorință să mă dea afară, dar se reţin din respect pentru vîrsta domniilor-voastre. Mă refer la domnii de Chaverny, Oriol, Taranne și alţii. Frumoasă tinereţe în care noblețea cam decăzută se amestecă cu plebea nespălată, ca niște fire de diferite culori într-o împletitură bălţată ! Pentru numele lui Dumnezeu ! Nu vă supărați, iluștrii mei stăpîni, sîntem la bal mascat, și eu nu-s decît un biet cocoșat ! Mîine îmi veţi arunca un galben pentru a-mi cumpăra spatele transformat în pupitru. Ridicaţi din umeri ? Perfect ? În consecinţă, nu merit decît dispreţul vostru.

Chaverny îl luă de braţ pe Navailles.

— Ce facem cu caraghiosul ăsta ? bombăni el. Hai să plecăm !

Bătrînii seniori rîdeau din toată inima. Jucătorii se îndepărtau unul după altul.

— Și, după ce îi voi arăta cu degetul pe născocitorii de știri false, zise cocoșatul întorcîndu-se către Rohan-Chabot și venerabilii săi tovarăși, pe îmbogăţiţi, pe iscusiţii potlogari ai urcării preţului acţiunilor, pe jonglerii scăderii lor, întreaga armată de saltimbanci care și-au făcut tabăra la palatul Gonzague, îi voi mai arăta cu degetul domnului regent, cu degetul, domnilor, ambiţiile neîmplinite și ranchiunele veninoase. Îi voi arăta cu degetul pe cei al căror egoism sau orgoliu nu se poate obișnui cu tăcerea, pe intriganţii îngrijoraţi, pe smintiţii cu părul alb care ar vrea să reînvie Fronda, pe adepţii doamnei du Maine, pe obișnuiţii palatului Cellamare ! Îi voi arăta cu degetul pe conspiratorii ridicoli sau odioși, care vor să împingă Franţa în nu știu ce fel de război aiurit pentru a recuceri privilegiile pierdute sau onorurile regretate, pe panegeriștii care deplîng trecutul, pe calomniatorii prezentului, pe curtezanii de mîine, pe măscăricii istoviţi, pe slugile spetite, care se intitulează singuri rămășiţe ale Marelui Secol, pe bătrînii caraghioși dublaţi de nătărăi...

Cocoșatul nu mai avea auditori. Ultimii, Barbanchois și la Hunaudaye, se îndepărtau, șontîc-șontîc, adică : baronul de la Hunaudaye avea gută la piciorul drept și baronul de Barbanchois podagră la piciorul stîng. Omuleţul în negru rîse în sinea lui.

— Cu degetul, cu degetul ! murmură el încetișor.

Apoi scoase din buzunar un pergament pecetluit cu stema Coroanei, și se așeză să citească la masa de joc rămasă goală. Documentul începea cu aceste cuvinte : „Ludovic, rege al Franței și Navarrei, etc..." Jos era semnătura lui Ludovic, duce d'Orléans, regent, cu contrasemnăturile secretarului de stat Leblanc și a domnului de Machault, locotenent al poliției.

— Asta-i minunat ! zise omulețul după ce-l citi. Pentru prima oară după douăzeci de ani vom putea să ridicăm capul, să privim oamenii în față și să azvîrlim numele nostru în capul acelora care ne urmăresc. Promit că ne vom folosi de document !

V. — DOMINOURILE

Pe lîngă protocol și semnături, pergamentul pecetluit cu stema Franței cuprindea un permis de liberă trecere în perfectă regulă, acordat de guvern cavalerului Henri de Lagardère, fost ofițer în cavaleria ușoară a răposatului rege. Documentul, conceput în forma cea mai largă, adoptată de curînd pentru agenții diplomatici acreditați, acorda cavalerului de Lagardère permisiunea de a se deplasa oriunde în regat, sub garanția autorității, și de a părăsi teritoriul francez, mai curînd sau mai tîrziu, în toată siguranța, orice s-ar întîmpla.

— Orice s-ar întîmpla ! repetă de mai multe ori cocoșatul. Regentul poate avea cusururi, dar e om cinstit și ține la cuvîntul dat. Orice s-ar întîmpla ! Cu asta, Lagardere are mînă liberă. Îi vom face intrarea și să dea Domnul să învîrtă ițele cum trebuie.

Își consultă ceasul și se ridică.

Cortul indian avea două intrări. La cîțiva pași de a doua intrare se afla o mică potecă care ducea, printre tufele de verdeață, la ghereta rustică a meșterului Le

Bréant, portar și paznic al grădinii. Chereta, ca și tot restul, făcea acum parte din decoruri. Fațada, înfrumusețată, primea lumină de la un reflector ascuns printre crengile unui tei impunător, așezat la marginea peisajului. De obicei, seara, era un colț izolat, foarte ascuns și întunecat, supravegheat în chip deosebit de domnii din gărzile franceze.

Cînd cocoșatul ieși din cort, văzu în fața tufelor de verdeață toată oastea lui Gonzague, care se regrupase acolo după ce știrile proaste o împrăștiase. Tocmai se vorbea despre el. Oriol, Taranne, Nocé, Navailles și alții rîdeau cît puteau de bine, dar Chaverny ședea pe gînduri.

După cît se părea, cocoșatul n-avea vreme de pierdut, căci merse direct spre ei. Duse lornieta la ochi și păru să admire decorul, la fel ca în momentul cînd intrase în bal.

— Numai domnul regent poate aranja astfel lucrurile ! mormăi el. Minunat ! Minunat !

Jucătorii se îndepărtară pentru a-l lăsa să treacă. Deodată se prefăcu a-i recunoaște.

— Ah ! Ah ! exclamă el. Au plecat și ceilalți. Cu degetul ! Ei ! Ei ! Ei ! Cu degetul ! Înțelegeți ! Privilegiul balului mascat. Domnilor, sînt sluga domniilor-voastre !

Nimeni nu rămase în calea lui, cu excepția lui Chaverny. Cocoșatul îl salută și voi să-și continue drumul. Chaverny îl opri. Asta stîrni rîsul batalionului credincios lui Gonzague.

— Chaverny vrea să i se ghicească viitorul, zise Oriol.

— Chaverny și-a găsit nașul, adăugă Navailles.

— Unul mai vorbăreț și mai ironic decît el !

Chaverny spunea omulețului în negru :

— O vorbă, vă rog, domnule.

— Oricîte voiți, marchize.

— Cuvintele pe care le-ați rostit : „Există serbări care pentru unii se sfîrșesc pentru totdeauna" mi se aplică personal ?

— Și domniei-voastre.

— Binevoiți să mi le traduceți, domnule ?

— Nu am vreme, marchize.

— Dar dacă v-aș forța ?

— Marchize, încercați numai ! Domnul de Chaverny ucigînd în duel pe Esop al II-lea, zis Iona, locatar în cușca cîinelui domnului de Gonzague, ar depăși orice limită a faimei de care vă bucurați !

Cu toate acestea, Chaverny făcu o mișcare pentru a-i bara trecerea. Întinse mîna. Cocoșatul o prinse și o strînse între ale sale.

— Marchize, zise el încetișor, prețuiți mai mult decît faptele domniei-voastre. În plimbările mele prin frumoasa Spanie, unde am călătorit amîndoi, am văzut o dată, la Oviedo, un fapt destul de bizar : un splendid cal de război andaluz capturat de negustori evrei era închis într-un țarc împreună cu catîrii de samar. Cînd am trecut din nou pe acolo, calul andaluz murise de obidă. Marchize, domnia-voastră nu sînteți pe locul pe care îl meritați. Veți muri de tînăr, pentru că vă dați prea multă osteneală să deveniți ticălos.

Salută și plecă. Curînd dispăru îndărătul arbuștilor. Chaverny rămase nemișcat, cu capul înclinat pe piept.

— În sfîrșit, bine c-a plecat ! exclamă Oriol.

— Omulețul ăsta e dracul gol, zise Navailles.

— Priviți cît de îngrijorat e sărmnaul Chaverny !

— Cui îi face jocul afuristul de cocoșat ?

— Ce ți-a spus, Chaverny ?

— Chaverny, povestește-ne !

Chaverny privi prietenii din jurul lui cu un aer preocupat și, fără să-și dea seama că vorbește, murmură :

— Există serbări care se sfîrșesc pentru totdeauna !

Muzica încetă în saloane. Între două menuete, mulțimea deveni mai compactă în grădină unde se urzeau nenumărate intrigi mărunte.

Prințul de Gonzague, plictisindu-se să mai facă antecameră, intră în saloane. Politețea și strălucirea cu care vorbea îl făceau să se bucure de favoare printre femei, care spuneau că Philippe de Gonzague ar fi fost un cavaler desăvîrșit, chiar dacă ar fi fost sărac și de mică noblețe. Se înțelege că titlul de prinț, a cărui legitimitate abia dacă era contestată de cîțiva, și milioanele sale, pe care nimeni nu i le putea pune la îndoială, îi sporeau farmecul.

Deși trăia în intimitatea regentului, nu manifesta modul de comportare indecentă la modă pe atunci. Vorbirea lui era curtenitoare și reținută, iar manierele demne. Cu toate acestea, satana nu era în pierdere.

Doamna ducesă d'Orléans îl ținea în mare stimă, și bunul abate de Fleury, preceptorul tînărului rege, în fața

căruia nimeni nu se bucura de trecere, nu era departe de a-l privi ca pe un sfînt.

Lucrurile petrecute, în aceeași zi, la palatul Gonzague fuseseră povestite în amănunțime de gazetarii Curții. Doamnele considerau că, în general, purtarea lui Gonzague față de soția lui depășea limitele eroismului. Omul acesta era un apostol și un martir ! Douăzeci de ani de suferințe îndurate cu răbdare ! Douăzeci de ani de necontenită blîndețe față de un dispreț necurmat ! Istoria antichității a consemnat fapte mult mai puțin frumoase decît ceea ce făcuse el !

Prințesele aflaseră magnifica demonstrație de elocință pe care domnul de Gonzague o făcuse în fața consiliului de familie. Mama regentului, care era cumsecade, îi întinse cu francheță mîna ei mare de bavareză ; ducesa d'Orléans îl complimentă ; mica stareță de la Chelles îi promise că se va ruga pentru el, și ducesa de Berri îi zise că e un nerod sublim.

În ce o privește pe biata prințesă de Gonzague, cu toții ar fi vrut să o ucidă cu pietre, fiindcă provocase nefericirea unui bărbat atît de demn. Știți bine că în Italia a găsit Molière admirabilul nume de Tartuffe !

Gonzague, înconjurat de admiratori, zări pe neașteptate în cadrul unei uși figura alungită a omului său de încredere, Peyrolles. De obicei, fizionomia acestui servitor credincios nu răspîndea niciodată o prea mare veselie, dar astăzi arăta aidoma unui om disperat, care strigă după ajutor. Era livid, avea un aer năuc, își ștergea cu batista sudoarea de pe tîmple. Gonzague îl chemă. Peyrolles traversă salonul cu stîngăcie și se prezentă la ordin. Îi spuse stăpînului cîteva cuvinte la ureche. Acesta se ridică brusc și, cu o prezență de spirit ce nu aparține decît ticăloșilor de peste munți, întrebă :

— Doamna prințesă de Gonzague a venit la bal ? Alerg în întîmpinarea ei.

Însuși Peyrolles fu mirat.

— Unde o pot găsi ? întrebă Gonzague.

Peyrolles nu știa. Se înclină și o luă înainte.

— Există oameni care sînt prea cumsecade ! zise mama regentului, adăugînd o înjurătură adusă din Bavaria. Prințesele priveau înduioșate retragerea precipitată a lui Gonzague. Bietul om !

— Ce se întîmplă ? îl întrebă pe Peyrolles în momentul cînd rămaseră singuri.

— Cocoșatul e aici, la bal, răspunse slujitorul.
— Zău ! E normal, fiindcă eu i-am dat invitația.
— N-ați luat nici o informație despre cocoșat ?
— De unde s-o fi luat ?
— N-am încredere în el.
— Dacă vrei, treaba ta. Asta-i tot ?
— Astă-seară a stat de vorbă cu regentul mai mult de o jumătate de oră.
— Cu regentul ? repetă Gonzague mirat.
Dar își reveni imediat și adăugă :
— Fără îndoială că a avut să-i spună multe lucruri.
— Într-adevăr, multe lucruri, ripostă Peyrolles, și vă las să judecați.
Și îi povesti scena care avusese loc în cortul indian. Cînd sfîrși, Gonzague începu să rîdă cu un soi de milă.
— Toți cocoșații sînt deștepți ! zise el cu nepăsare. Dar au o minte bizară și diformă ca și trupul lor. Joacă mereu comedii inutile. Acela care a dat foc templului din Efes numai pentru ca să se vorbească despre el a avut desigur o cocoașă.
— Asta-i tot ce ați înțeles ! exclamă Peyrolles.
— Doar dacă, zise mai departe Gonzague care reflecta, doar dacă nu cumva acest cocoșat vrea să fie cumpărat foarte scump.
— Ne trădează, monseniore ! zise cu energie Peyrolles.
Gonzague îl privi zîmbind și peste umăr.
— Sărmane om, murmură el, ne vom chinui mult să facem ceva din tine. Încă nu ți-ai dat seama că acest cocoșat face exces de zel în interesul nostru ?
— Nu, monseniore, mărturisesc, n-am ghicit.
— Nu-mi place excesul de zel, continuă Gonzague. Cocoșatul va fi mustrat aspru. Dar e tot atît de sigur că ne dă o excelentă idee.
— Dacă monseniorul ar binevoi să-mi explice...
Se aflau pe aleea de carpeni, care se întindea pe locul actualei străzi Montpensier. Gonzague îl luă familiar de braț pe omul său de încredere.
— Înainte de toate, replică el, spune-mi ce s-a întîmplat în strada Chantre.
— Ordinele domniei-voastre au fost executate cu precizie, răspunse Peyrolles. N-am venit la palat decît după ce am văzut litiera îndreptîndu-se spre Saint-Magloire.

— Și dona Cruz? Domnișoara de Nevers!

— Dona Cruz trebuie să fie aici.

— O vei căuta. Doamnele o așteaptă. Am pregătit totul, va avea un succes enorm. Acum, să revenim la cocoșat. Ce i-a spus regentului?

— Iată ce nu știu.

— Eu știu, sau cel puțin bănuiesc. I-a spus regentului: „Asasinul lui Nevers există."

— Sst! făcu involuntar domnul de Peyrolles, care tresări violent din cap pînă în picioare.

— Bine a făcut, continuă Gonzague fără să se emoționeze. Asasinul lui Nevers există. Ce interes aș avea să-l ascund, tocmai eu, soțul văduvei lui Nevers, eu, judecător cinstit, eu, răzbunător legitim? Asasinul lui Nevers există! Aș vrea ca toată Curtea să fie aici să mă audă.

Peyrolles era lac de nădușeală.

— Și, fiindcă există, fir-ar să fie, îl vom găsi!

Se opri pentru a-l privi în față pe slujitor. Acesta tremura și ticuri nervoase îi agitau obrazul.

— Ai înțeles? zise Gonzague.

— Înțeleg că ne jucăm cu focul, monseniore.

— Iată ideea cocoșatului, reluă prințul coborînd glasul pe neașteptate. E bună, pe cuvîntul meu! Numai că, de ce a avut-o și cu ce drept se amestecă? Vom lămuri asta. Aceia care sînt prea deștepți sînt sortiți unei morți premature.

Peyrolles ridică iute capul. În sfîrșit, nu i se mai vorbea în ebraică.

— La noapte? murmură el.

Gonzague și Peyrolles ajungeau în dreptul arcadei centrale a aleii de carpeni, de unde se zărea lunga dîră de lumină a boschetelor și statuia zeului Mississippi, în jurul căreia fîntîna arteziană își arunca jerbele lichide. O femeie îmbrăcată într-o severă toaletă de curte, acoperită cu un domino larg și purtînd mască, venea spre ei din cealaltă parte a aleii de carpeni. Era la brațul unui bătrîn cu părul alb.

În momentul cînd voia să treacă pe sub arcadă, Gonzague îl împinse pe Peyrolles și-l constrînse să stea în umbră.

Femeia mascată și bătrînul depășiră arcada.

— Ai recunoscut-o? întrebă Gonzague.

— Nu, răspunse sluga.

— Dragul meu președinte, spunea în acest moment femeia mascată, vă rog să nu mă conduceți mai departe.

— Doamna prințesă va avea nevoie de serviciile mele în această noapte ? întrebă bătrînul.

— Mă veți întîlni în același loc peste o oră.

— E președintele de Lamoignon ! murmură Peyrolles.

Președintele salută însoțitoarea și se pierdu într-o alee laterală.

Gonzague spuse :

— Doamna prințesă pare să nu fi găsit încă ceea ce caută. Să n-o pierdem din ochi.

Femeia mascată, care era într-adevăr doamna prințesă de Gonzague, își trase pe ochi capușonul dominoului și se îndreptă către bazin.

Mulțimea era din nou în fierbere. Se anunța sosirea regentului și a bunului domn Law, al doilea personaj din regat. Micul rege încă nu conta !

— Monseniorul nu mi-a făcut onoarea să-mi răspundă, stărui totuși Peyrolles. Treaba cu cocoșatul o facem la noapte ?

— Ah ! Tare ți-e frică de cocoșat !

— Dacă l-ați fi auzit cum l-am auzit eu...

— Vorbind despre morminte care se deschid, despre fantome, despre justiția divină ? Cunosc toate astea. Vreau să stau de vorbă cu cocoșatul. Nu, nu va fi la noapte. La noapte vom urma calea pe care ne-a indicat-o. Ascultă-mă cu atenție și încearcă să înțelegi. Dacă își ține făgăduiala pe care ne-a făcut-o, și o va ține, răspund de asta, și noi ne vom ține făgăduiala pe care a făcut-o regentul în numele nostru. Un bărbat va veni la serbare, cel mai teribil dușman din viața mea, cel care vă face pe toți să tremurați ca niște femei.

— Lagardère ! murmură Peyrolles.

— Sub candelabrele aprinse, în prezența mulțimii oarecum emoționate și care așteaptă nu știu ce fel de mare dramă înainte de sfîrșitul nopții, îi vom smulge acestuia masca și vom spune : Iată-l pe asasinul lui Nevers !

— Ai văzut ? întrebă Navailles.

— Pe onoarea mea ! S-ar zice că e doamna prințesă, răspunse Gironne.

— Singură în mijlocul mulțimii, zise Choisy, fără cavaler și fără paj !

— Caută pe cineva.

— Ei, drăcia dracului ! Frumoasă fată ! exclamă pe neașteptate Chaverny, trezit din melancolie.

— Care ? Cea cu dominoul roz ? E chiar Venus în persoană !

— Nerodule ! exclamă Chaverny. Nu vezi că e soția mareșalului de Tessé care mă caută pe mine, în timp ce soțul ei aleargă după țar ?

— Cincizeci de ludovici că e domnișoara de Clermont !

— O sută că e mareșala !

— Hai s-o întrebăm dacă e domnișoara de Clermont sau mareșala.

Cei doi nebuni se avîntară în același timp. Abia atunci remarcară că frumoasa necunoscută era urmată, de la distanță, de doi vlăjgani cu spade lungi de peste un metru și jumătate, care mergeau cu pumnul în șold și cu nasul în vînt sub mască.

— Drace ! ziseră amîndoi. Nu e nici domnișoara de Clermont, nici mareșala ! e o necunoscută !

Toți fanfaronii noștri erau adunați nu departe de bazin. O vizită făcută la bufetul încărcat cu lichioruri și prăjituri le-a redat buna dispoziție.

Oriol, proaspătul gentilom, ardea de dorință să facă vîlvă cu vreo ispravă pentru a-și cîștiga pintenii de cavalerist.

— Domnilor, spuse el ridicîndu-se pe vîrfuri, n-ar fi mai curînd domnișoara Nivelle ?

Ori de cîte ori pomenea de domnișoara Nivelle, nimeni nu-i răspundea. În șase luni cheltuise pentru ea peste cincizeci de mii de galbeni.

Frumoasa necunoscută părea dezorientată în mijlocul mulțimii. Cerceta grupurile cu privirea. Masca nu izbutea să-i ascundă tulburarea. Cei doi vlăjgani mergeau unul lîngă altul, la zece sau doisprezece pași în urma ei.

— Să ne purtăm corect, frate Passepoil !

— Cocardasse, nobilul meu prieten, să ne purtăm corect.

— Dumnezeule ! Nu e cazul să glumim, dragul meu.

Diavolul de cocoşat le vorbise în numele lui Lagardère. Ceva le spunea că ochiul sever al unui paznic era aţintit asupra lor. Erau solemni şi ţepeni ca soldaţii de planton. Pentru a putea circula în incinta balului după ordinele primite de la cocoşat, merseseră să-şi ia tunicile noi şi să elibereze, cu acelaşi prilej, pe bătrîna Françoise şi pe Berrichon, nepotul ei.

Trecuse o oră de cînd biata Aurore, pierdută în mulţime, îl căuta zadarnic pe Henri, prietenul ei. O întîlni pe prinţesa Gonzague şi fu cît pe ce să intre în vorbă, deoarece îi era teamă şi nu mai putea suporta privirile tuturor descreieraţilor din jur. Dar ce putea spune unei nobile doamne pentru a-i obţine protecţia ? Aurore nu îndrăzni. Dealtfel, era grăbită să ajungă la rondul Dianei, care era locul de întîlnire.

— Domnilor, zise Chaverny, nu e nici domnişoara de Clermont, nici mareşala, nici Nivelle, nimeni din cele pe care le cunoaştem. E o frumuseţe minunată, necunoscută. O burgheză oarecare n-ar avea această ţinută de regină. O provincială care şi-ar vinde sufletul demonului tot n-ar atinge această graţie fermecătoare. O doamnă de la Curte n-ar putea răspîndi această fermecătoare tulburare. Fac o propunere.

— Să auzim, marchize ! strigară din toate părţile.

Şi cercul ameninţător se strînse în jurul lui Chaverny.

— Caută pe cineva, nu-i aşa ? reluă marchizul.

— Aşa s-ar zice, răspunse Nocé.

— Fără să dea de acel cineva, adăugă Navailles.

Şi toţi ceilalţi :

— Da, da, caută pe cineva.

— Ei bine, domnilor, reluă Chaverny, acest cineva este un născut norocos.

— De acord. Dar nu e o propunere.

— E nedrept, reluă micul marchiz, ca un asemenea tezaur să fie acaparat de un oarecine, care nu face parte din venerabila noastră confrerie.

— Nedrept ! Arbitrar ! Revoltător ! Abuziv ! răspunseră cu toţii.

— Propun deci, conchise Chaverny, ca frumoasa copilă să nu găsească ce caută.

— Bravo ! strigară cu toţii în cor.

— Iată că de astă dată adevăratul Chaverny a reînviat.

— Mai departe, continuă micul marchiz, propun ca în locul acelui „oarecine", frumoasa copilă să-l găsească pe unul dintre noi.

— Din nou bravo ! Bravissimo ! Trăiască Chaverny ! Erau cît pe ce să-l poarte în triumf.

— Dar, pe care dintre noi îl va întîlni ? zise Navailles.

— Pe mine ! Pe mine ! Pe mine ! strigau cu toţii în acelaşi timp, chiar şi Oriol, noul cavaler, fără pic de respect pentru drepturile domnişoarei Nivelle.

Cu un gest categoric, Chaverny ceru să se facă tăcere.

— Domnilor, zise el, dezbaterile sînt premature. După ce scoatem fata din mîinile paznicilor, sau tragem la sorţi, sau dăm cu zarul, sau tragem paiul scurt din două, şi abia atunci vom şti cine va avea onoarea să-i ţină tovărăşie.

O părere atît de înţeleaptă trebuie să obţină aprobarea generală.

— La atac ! strigă Navailles.

— O clipă, domnilor ! zise Chaverny. Solicit onoarea să conduc expediţia.

— Aprobat ! Aprobat ! La atac !

Chaverny privi de jur împrejur.

— Problema e să nu facem zarvă, reluă el. Grădina e plină de soldaţi din garda franceză şi ar fi penibil să fim daţi pe uşă afară înaintea supeului. Trebuie să folosim o stratagemă. Aceia dintre voi care au vederea bună nu zăresc la orizont vreun domino roz ?

— Domnişoara Nivelle poartă unul, insinuă Oriol.

— Uite două, trei, patru ! strigară ceilalţi.

— Înţeleg prin asta un domino roz cunoscut de noi.

— Aici, domnişoară Desbois ! strigă Navailles.

— Acolo, Cidalise ! zise Taranne.

— Nu ne trebuie decît un domino. O aleg pe Cidalise, care are aproape aceeaşi talie ca şi frumoasa noastră copilă. Cidalise să fie adusă în faţa mea !

Cidalise era la braţul unui domino bătrîn, cel puţin duce sau pair, mucegăit cît patru. Cidalise fu adusă în faţa lui Chaverny.

— Iubito, îi zise micul marchiz, Oriol, care acum este gentilom, îţi promite o sută de pistoli dacă ne serveşti

cu dibăcie. E vorba să-i îndepărtăm printr-un șiretlic pe cei doi mațe-fripte puși pe ceartă de-acolo.

— Și o să rîdem puțin ? întrebă Cidalise.

— Vom muri de rîs, răspunse Chaverny.

VI. — FATA FLUVIULUI MISSISSIPPI

Oriol nu contestă promisiunea celor o sută de pistoli, fiindcă se spusese cu glas tare că era gentilom. Drăguța Cidalise nu visa decît pumni și cucuie, așa că zise :

— Din moment ce o să rîdem puțin, sînt de acord !

Pregătirea ei nu dură prea mult. O clipă mai tîrziu se strecură din grup în grup, ajunse la punctul stabilit, care era între cei doi profesori de scrimă și Aurore. În același timp, o ceată trimisă de generalul Chaverny îi hărțuia pe Cocardasse-junior și pe fratele Passepoil. O altă ceată făcea manevre pentru a tăia drumul Aurorei.

Cocardasse primi cel dintîi o lovitură de cot. Trase teribila lui înjurătură „Dumnezeule" și puse mîna pe spadă, dar Passepoil îi șopti la ureche :

— Să fim corecți !

Cocardasse își stăpîni furia. O lovitură neașteptată îl făcu pe Passepoil să se clatine.

— Să fim corecți ! zise Cocardasse care-i văzu ochii scînteind.

La fel cum se salută pocăiții ordinului trapiștilor, cu stoicul : „Frate, trebuie să murim !", așa spuse și Cocardasse :

— Nu-ți fie teamă ! Să fim corecți !

Un toc greoi se propti pe laba piciorului gasconului, pe cînd normandul se împiedica a doua oară, fiindcă i se pusese o teacă de sabie între picioare.

— Să fim corecți !

Dar urechile celor doi viteji erau roșii ca sîngele.

— Iubițelule, murmură Cocardasse privindu-l jalnic pe Passepoil, la a patra ofensă cred că mă voi supăra, fir-ar să fie !

Passepoil gîfîia ca o focă. Nu răspunse. Dar, cînd Taranne atacă din nou, imprudentul bancher primi o palmă puternică. Cocardasse scoase un suspin profund de ușurare. Nu era el care începuse. Cu același pumn îi trimise pe Gironne și pe nevinovatul Oriol să se rostogolească în praf.

Începu o încăierare. Nu dură decît o clipă, dar a doua ceată condusă de Chaverny în persoană avu vreme să o înconjure pe Aurore și s-o abată din drum. Punîndu-i pe goană pe atacanți, Cocardasse și Passepoil priviră înaintea lor. Văzură dominoul roz în același timp. Era Cidalise, care cîștiga suta de galbeni.

Fericiți că reușiseră să scape teferi din încăierare, Cocardasse și Passepoil începură să o supravegheze pe Cidalisse, repetînd triumfători :

— Să fim corecți !

În timpul acesta, dezorientată și nemaivăzîndu-i pe cei doi protectori, Aurore era obligată să urmeze mișcările celor din jur. Aceștia simulau că se lasă în voia mulțimii și se îndreptau puțin cîte puțin către boschetul situat între fîntîna arteziană și rondul Dianei. În centrul boschetului se afla ghereta meșterului Le Bréant.

Micile alei tăiate în grădina de flori mergeau în serpentină, după moda engleză, care începea să se introducă în Franța. Mulțimea umplea aleile mari și lăsa aceste poteci aproape pustii. Mai ales în vecinătatea gheretei meșterului Le Bréant era o boltă de carpeni, care părea a fi un loc tainic. Aici fu împinsă biata Aurore.

Chaverny își duse mîna la mască. Ea scoase un țipăt puternic, fiindcă îl recunoscuse pe tînărul de la Madrid.

La strigătul scos de Aurore, ușa gheretei se deschise. Un bărbat înalt, mascat, ascuns sub un amplu domino negru, apăru în prag. Ținea în mînă o sabie.

— Nu vă speriați, încîntătoare doamnă, zise micul marchiz. Acești domni și cu mine sîntem cu toții admiratorii domniei-voastre.

Spunînd aceste cuvinte, încercă să-și treacă brațul în jurul taliei Aurorei, care strigă după ajutor. Strigă doar o singură dată, fiindcă Albret, care se strecurase în spatele ei, îi puse o batistă de mătase pe gură. Dar o dată e

de-ajuns. Dominoul negru își puse sabia în mîna stîngă. Cu dreapta îl apucă pe Chaverny de ceafă și-l azvîrli la zece pași. Albret avu aceeași soartă.

Zece spade ieșiră din teacă. Dominoul negru, reapucînd-o pe a sa în mîna dreaptă, îi dezarmă din două lovituri ca de bici pe Gironne și pe Nocé, care se aflau în față. Văzînd asta, Oriol nu stătu pe gînduri. Cuprins de frică, proaspătul gentilom o luă la fugă strigînd : „Ajutor !“ Montaubert și Choisy atacară. Montaubert căzu în genunchi de o lovitură primită peste ureche cu ascuțișul sabiei. Choisy, mai puțin norocos, căpătă o tăietură mare pe obraz.

Gărzile franceze veniră în fuga mare. Mai mult sau mai puțin maltratați, eroii noștri se împrăștiară ca un stol de sturzi. Gărzile nu mai găsiră nici picior de om sub bolta de carpeni, fiindcă dominoul și tînăra fată dispăruseră ca prin farmec.

Auziră doar cum se închidea ușa gheretei meșterului Le Bréant.

— Pe toți dracii ! zise Chaverny regăsindu-l pe Navaille în mulțime. Ce bruftuială ! Vreau să-l întîlnesc pe acest flăcău, măcar să-l felicit pentru mîna lui de fier.

Gironne și Nocé soseau cu capul plecat. Choisy era într-un colț, cu batista însîngerată pe obraz. Montaubert își ascundea cum putea mai bine urechea strivită. Alți cinci sau șase aveau și ei de ascuns lovituri, mai mult sau mai puțin vizibile. Doar Oriol, viteazul nostru parvenit, era nevătămat !

Se priviră cu mutre plouate. Expediția ieșise pe dos și fiecare dintre ei se întreba cine putea fi acest strașnic luptător. Cunoșteau pe degete toate sălile de scrimă din Paris, care acum nu mai aveau faima de la sfîrșitul secolului trecut. Nu aveau timp de pierdut. Nimeni dintre virtuozii spadei nu era capabil să pună pe fugă opt sau zece purtători de săbii, și încă fără prea multă greutate. Dominoul negru nu fusese stînjenit nici măcar de faldurile largi ale pelerinei. Abia dacă se fandase de două sau de trei ori, dar cu folos. Un adevărat maestru de prima mînă !

Era un străin. Nimeni dintre obișnuiții sălilor de scrimă, inclusiv profesorii, nu aveau această forță extraordinară.

Adineauri se vorbise despre ducele de Nevers, ucis în floarea vîrstei. Iată un bărbat a cărui amintire rămăsese

în toate academiile de scrimă, un trăgător iute ca gîndul, pe picioare de oțel, cu ochi de linx ! Dar era mort și, desigur, fiecare din cei de față putea depune mărturie că dominoul nu era o fantomă.

Pe vremea ducelui de Nevers exista un bărbat chiar mai puternic decît Nevers, fost ofițer în regimentul de cavalerie ușoară a defunctului rege, pe nume Henri de Lagardère. Dar ce importanță avea numele teribilului duelgiu ? E sigur că derbedeii noștri nu avuseseră noroc în noaptea asta. Cocoșatul îi bătuse cu vorba, iar dominoul negru cu sabia. Aveau de luat două revanșe.

— Baletul ! Baletul !

— Alteța-sa regală ! Prințesele pe aici ! Pe aici !

— Domnul Law ! Pe aici ! Domnul Law, cu milord Staire, ambasadorul reginei Anna a Angliei !

— Nu mai împingeți, ce dracu ! Loc pentru toată lumea !

— Neîndemînaticule ! Mojicule ! Obraznicule !

Și restul, adevărata plăcere a gloatei : coate rupte, picioare strivite, femei sufocate !

Din adîncul mulțimii se auzeau strigăte ascuțite. Femeile simple au pasiunea de a se pierde în masă. Ele nu văd absolut nimic, suferă martiriul, dar nu pot rezista atracției acestui supliciu.

— Domnul Law ! Uite-l pe domnul Law, care se urcă pe estrada regentului !

— Aceea în domino gri-deschis este doamna de Parabère.

— Aceea în domino cafeniu este doamna ducesă de Phalaris.

— Cît de roșu e domnul Law ! O fi mîncat bine !

— Cît de palid e domnul regent, o fi avut vești proaste din Spania !

— Liniște ! Baletul ! Baletul !

Așezată în jurul bazinului, orchestra atacă primul acord, *primul arcuș*, despre care se mai vorbea în provincie cu cincisprezece sau douăzeci de ani în urmă.

Estrada se ridica înspre palat, cu spatele la el. Era ca o colină împodobită cu femei. De partea opusă, o cortină de fundal se ridica încet, printr-un mecanism invizibil. Pe ea era pictat, firește, un peisaj din Luisiana, păduri virgine înălțînd spre cer copaci gigantici în jurul cărora

lianele se încolăceau ca niște șerpi boa. Cît vedeai cu ochii, pășuni întinse, munți albaștri și imensul fluviu de aur, Mississipi, părinte al apelor.

Pe malurile sale se vedeau scene vesele și, peste tot, acel verde delicat, îndrăgit îndeosebi de pictorii secolului al XVIII-lea. Urmau crînguri încîntătoare, amintind de paradisul terestru, întretăiate de grote tapisate cu mușchi, unde Calypso l-ar fi putut aștepta pe tînărul și impasibilul Telemac. Dar nici o nimfă din mitologie : culoarea locală încerca să se nască. Tinere indiene rătăceau sub frumoasa umbră a copacilor, cu eșarfe presărate cu paiete și pene strălucitoare în cunună. Tinere mame atîrnau cu grație leagănele noului-născut de crengile laurului legănat de briză. Războinici trăgeau cu arcul sau aruncau securea, bătrîni fumau luleaua păcii în jurul focului de sfat.

De sub scenă se ridicau ca din pămînt, în același timp cu cortina de fundal, diferite decoruri, astfel încît statuia fluviului Mississippi, plasată în centrul bazinului, era încadrată de un splendid peisaj. Aplauze răsunară din toate părțile, atît în jurul estradei, cît și de la un capăt la altul al grădinii.

Oriol era înnebunit. Tocmai o văzuse intrînd în scenă pe domnișoara Nivelle, care avea rolul principal în balet, rolul fetei fluviului Mississippi.

Din întîmplare ședea între domnii baroni de Barbanchois și Hunaudaye.

— Ei, zise el dînd fiecăruia o lovitură cu cotul, cum vi se pare ?

Cei doi baroni, amîndoi cocoțați pe vîrful picioarelor ca niște cocostîrci, coborîră pînă la el o privire disprețuitoare.

— Are stil ? continuă grasul perceptor. E bine conturat ? E ușuratic ? E captivant ? E strălucitor ? Numai fusta costumului m-a costat o sută treizeci de galbeni. Brîul valorează o sută. Diadema face cît o acțiune întreagă. Bravo, adorato ! Bravo !

Cei doi baroni se priviră peste capul lui.

— O făptură atît de frumoasă ! zise baronul de Barbanchois.

— Să-și ia țoale de la asemenea firmă ! continuă baronul de la Hunaudaye.

Amîndoi se priviră cu tristețe pe deasupra capului pudrat al grasului perceptor și adăugară la unison :

— Unde o să ajungem, domnule baron ? Unde o să ajungem ?

Un tunet de aplauze răspunse la primul bravo lansat de Oriol. Domnișoara Nivelle era încîntătoare și dansul de pe malul apei, printre nuferi și ovăz sălbatic, fu găsit fermecător.

Pe cuvînt, acest domn Law era într-adevăr grozav că născocise o țară unde se dansa atît de bine. Mulțimea se întorcea spre el, numai zîmbete. Mulțimea era amorezată de el. Mulțimea nu-și încăpea în piele de bucurie.

Se aflau totuși acolo două suflete care nu-și găseau locul și nu luau parte la fericirea generală. Cocardasse și Passepoil o urmaseră cu religiozitate, vreo zece minute, pe domnișoara Cidalise și dominoul ei roz. Apoi, dominoul roz al domnișoarei Cidalise dispăru pe neașteptate, ca și cum ar fi înghițit-o pămîntul. Asta s-a petrecut la intrarea unui fel de cort din hîrtie gofrată reprezentînd frunze de palmieri, aflat în spatele bazinului. Cînd Cocardasse și Passepoil voiră să intre, doi ostași din gardă le încrucișară baionetele sub bărbie. Cortul servea drept lojă dansatoarelor din corpul de balet.

— Dumnezeule ! Dragi camarazi... încercă să spună Cocardasse.

— Luați-vă tălpășița ! li se răspunse.

— Viteazule... zise la rîndul său Passepoil.

— Cărați-vă !

Se priviră cu o mutră jalnică. De astă dată era clar : lăsaseră să zboare pasărea a cărei pază le fusese încredințată. Totul era pierdut !

Cocardasse îi întinse mîna lui Passepoil.

— Ei, dragul meu, zise el cu adîncă melancolie, am făcut ce-am putut.

— N-am avut noroc, asta-i tot, ripostă normandul

— Nu-ți fie teamă. S-a terminat cu noi ! Să mîncăm bine, să bem zdravăn cît timp sîntem aici și-apoi, pe legea mea, *Va a Dios*, cum se zice acolo.

Fratele Passepoil scoase un mare suspin.

— Îl voi ruga numai, zise el, să mă trimită pe lumea cealaltă cu o lovitură strașnică în piept. Cred că puțin îi pasă unde lovește.

— De ce în piept ? întrebă gasconul.

Passepoil avea lacrimi în ochi, ceea ce nu-l înfrumusețea deloc. Cocardasse fu nevoit să-și mărturisească

în această clipă că nu văzuse niciodată un om mai urît decît „iubițelul" său.

Iată totuși ce răspunse Passepoil plecîndu-și cu modestie ochii fără gene :

— Doresc, nobilul meu prieten, să mor de o lovitură dată în piept, deoarece, fiind îndeobște deprins să plac femeilor, mi-ar fi silă să mă gîndesc că una sau mai multe persoane de acest sex, căreia i-am închinat viața, ar putea să mă vadă desfigurat după moarte.

— Vai de păcatele noastre, sărman porumbel ! mormăi Cocardasse.

Dar nu avu putere să rîdă.

Amîndoi începură să se învîrtească în jurul bazinului. Semănau cu doi somnambuli mergînd fără să audă și fără să vadă.

Baletul intitulat *Fata fluviului Mississippi* era oarecum bizar. Nu se mai văzuse ceva asemănător de cînd fusese inventat baletul.

Fața fluviului Mississippi, sub frumoasele trăsături ale domnișoarei Nivelle, după ce zbură printre trestii, nuferi și ovăz sălbatic, își chemă cu grație prietenele, probabil nepoate ale fluviului Mississippi, care veniră în fugă mare, ținînd în mînă ghirlande de flori. Toate aceste fete sălbatice, printre care se aflau Cidalise, domnișoarele Desbois, Duptant, Fleury și celelalte celebrități ale epocii, dansau împreună, spre satisfacția tuturor. Însemna că erau fericite și libere pe acest țărm înflorit. Deodată se avîntară din stufăriș mai mulți indieni groaznici, aproape goi, purtînd coarne pe cap. Nu știm ce grad de rudenie aveau cu fluviul Mississippi, dar, oricum, arătau îngrozitor.

Țopăind, gesticulînd, executînd pași înfricoșători, primitivii se apropiară de tinere și începură să le ucidă cu securea, pentru a le mînca. Pentru a explica bine situația, călăii și victimele dansară un menuet, care fu bisat.

Dar, în clipa cînd bietele fete urmau să fie devorate, viorile tăcură și, din depărtare, izbucni o fanfară de trîmbițe.

O trupă de marinari francezi năvăli pe plajă, dansînd cu vigoare o recentă gigă. Sălbaticii, dansînd mereu, le arătară pumnul și fetele dansară și mai cu foc, ridicînd mîinile spre cer. O bătălie dansantă. În timpul bătăliei, căpetenia francezilor și căpetenia sălbaticilor avură

o luptă ieșită din comun, în pas de doi. Victoria francezilor fu înfățișată printr-un *bourrée*, fuga sălbaticilor printr-un *courante*, apoi prin ghirlande, reprezentînd fără echivoc instaurarea civilizației pe aceste meleaguri sălbatice.

Cel mai frumos tablou din spectacol a fost finalul. Tot ce a precedat nu era nimic pe lîngă final. Sfîrșitul baletului dovedea că autorul libretului era un om de geniu. Iată cum era finalul :

Dansînd cu o îndîrjire imperturbabilă, fata fluviului Mississippi își azvîrlea ghirlande și lua o cupă de carton. Urca, dansînd, poteca abruptă care ducea la statuia zeului, tatăl ei. Ajunsă acolo, se ținea pe vîrful unui singur picior și își umplea cupa cu apa fluviului. Făcea o piruetă. După care, cu ajutorul apei magice, pe care o dobîndise, fata fluviului Mississippi îi stropea pe francezii care dansau în partea de jos. Miracol ! Din cupă nu cădea apă, ci o ploaie de monede de aur. Disprețuiți fie aceia care nu pricepură aluzia delicată și bine adusă din condei ! Dans frenetic pe malul fluviului, ridicînd de jos banii de aur ; bal al tuturor nepoatelor fluviului Mississippi, al marinarilor și chiar al sălbaticilor, care, reveniți la sentimente mai bune, își aruncau coarnele în fluviu.

A fost un succes nemaipomenit. Cînd corpul de balet dispăru în tufăriș, trei sau patru mii de glasuri emoționate strigară : „Trăiască domnul Law !"

Dar nu era încă sfîrșitul. Urmă o cantată. Și cine cînta ? Ghiciți ? Statuia ! Statuia era signora Angelini solista contralto de la Operă.

Cantatele, spun mulți oameni, sînt poeme obositoare. Dar noi nu sîntem de această părere. O cantată fără defecte valorează cît o singură tragedie. E părerea noastră și avem curajul să o spunem. Cantata era și mai ingenioasă decît baletul, dacă așa ceva ar fi cu putință. Vorbind despre bunul domn Law, geniul Franței spunea :

Și fiul nemuritor al Caledoniei,
Spre țărmuri galice trimis de zei,
Aduse belșugul în carul armoniei...

Mai era o strofă pentru tînărul rege și un cuplet pentru regent Toată lumea trebuia să fie mulțumită.

Cînd zeul își termină cantata, fu scos din post și balul continuă.

În timpul reprezentației, domnul de Gonzague fu obligat să ia loc pe estradă. Conștiința îi spunea că s-ar putea produce o schimbare în atitudinea regentului față de el. Dar alteța-sa regală îl primi excelent. Neîndoielnic că nu fusese încă pus în gardă. Înainte de a se urca pe estradă, Gonzague îi încredință lui Peyrolles misiunea de a nu o pierde din ochi pe doamna prințesă și de a fi înștiințat fără întîrziere dacă vreun necunoscut s-ar apropia de ea. Nu primi nici o înștiințare în timpul reprezentației. Așadar, totul se desfășura sub cele mai bune auspicii.

După reprezentație, Gonzague îl întîlni pe omul său de încredere în cortul indian de lîngă rondul Dianei. Doamna prințesă se afla acolo, singură, stînd deoparte. Aștepta.

În momentul cînd Gonzague urma să se retragă, pentru a nu speria prin prezența lui vînatul pe care voia să-l prindă în capcană, trupa nebună a smintiților noștri năvăli în cort, rîzînd în hohote. Uitaseră de boroboața făcută și spuneau lucruri cum nu se poate mai urîte despre balet și despre cantată. Chaverny imita mormăitul sălbaticilor. Nocé cînta :

Și fiul nemuritor al Caledoniei... etc.

— Succes nemaipomenit ! striga micul Oriol. Bis ! Bis! Dar la reușită a contribuit și îmbrăcămintea !

— În consecință, și tu ! conchiseră cu toții. Să-l glorificăm !

— Pentru fiul nemuritor din piața Maubert !

Văzîndu-l pe Gonzague, toți tăcură. Fiecare luă o atitudine demnă de un curtean, cu excepția lui Chaverny, și îi aduseră omagii.

— În sfîrșit, vă vedem, vere ! zise Navaille. Eram îngrijorați.

— Nu există adevărată petrecere fără iubitul nostru prinț ! exclamă Oriol.

— Ah ! Vere, zise Chaverny cu seriozitate, știi ce se petrece ?

— Se petrec multe, replică Gonzague.

— Cu alte cuvinte, ai fost informat despre cele întîmplate adineauri chiar în acest loc ? reluă Chaverny.

— Am raportat monseniorului, zise Peyrolles.

— Ai vorbit şi despre bărbatul cu sabie de marinar ? întrebă Nocé.

— Vom rîde mai tîrziu, zise Chaverny, protecţia regentului este ultimul meu patrimoniu, cu toate că o am prin a doua mînă. Ţin ca ilustrul meu văr să rămînă bine văzut la Curte. Dacă l-ar putea ajuta pe regent în cercetările sale...

— Sîntem cu toţii la dispoziţia prinţului, ziseră desfrînaţii.

— Dealtfel, continuă Chaverny, afacerea Nevers, care revine la suprafaţă după atîţia ani, mă interesează ca cel mai bizar dintre toate romanele. Vere, ai vreo bănuială ?

— Nu, răspunse Gonzague.

Apoi, întrerupîndu-se deodată, ca şi cum i-ar fi venit o idee, adăugă :

— Ba da, există un bărbat...

— Care bărbat ?

— Sînteţi prea tineri, nu l-aţi cunoscut.

— Cum se numeşte ?

— Acest om, gîndi cu glas tare Gonzague, ar putea să ne spună ce mînă l-a lovit pe sărmanul meu prieten, Philippe de Nevers.

— Cum îl cheamă ? repetară mai multe glasuri.

— Cavalerul Henri de Lagardère.

— E aici ! exclamă fără să gîndească Chaverny. Sînt sigur, e dominoul negru.

— Ce vrei să spui ? întrebă Gonzague cu vioiciune. L-ai văzut ?

— O prostie ! Nu-l cunosc pe acest Lagardère, cum nu-i cunosc pe Adam şi Eva, vere, dar dacă, din întîmplare, ar fi aici, la bal...

— Dacă ar fi aici, la bal, termină prinţul de Gonzague, aş lua asupra mea misiunea să-l arăt alteţei-sale regale pe asasinul lui Philippe Nevers !

— *Iată-mă !* rosti în spatele lui un glas bărbătesc şi profund.

Acest glas îl făcu pe Gonzague să tresară atît de violent, încît Nocé fu obligat să-l sprijine.

Prinţul de Gonzague întîrzie o clipă înainte de a se întoarce. Văzîndu-i tulburarea, curtenii rămaseră uluiţi şi încremeniţi. Chaverny încruntă din sprîncene.

— Omul acesta se numeşte Lagardère ? întrebă el punînd mîna pe garda sabiei.

Gonzague se întoarse în sfîrşit şi aruncă o privire către bărbatul care rostise cuvintele : *Iată-mă !* Omul stătea în picioare, nemişcat, cu braţele încrucişate pe piept şi fără gînduri ascunse.

Gonzague zise încetişor :

— Da, el este !

La numele de Lagardère, prinţesa, care de la începutul scenei rămăsese în acelaşi loc, pierdută în gînduri, păru că se trezeşte. Asculta şi totuşi nu îndrăznea să se apropie. Viitorul ei se afla în mîinile acestui om.

Lagardère purta un costum de curte din satin alb, brodat cu fir de argint. Era acelaşi frumos Lagardère, frumosul Lagardère dintotdeauna. Fără să piardă nimic din suplete, talia luase amploare şi splendoare. Pe obraz i se citeau inteligenţa virilă, voinţa neclintită. Focul din privire era temperat de ceva ce nu se poate defini, un fel de tristeţe resemnată şi blîndă. Suferinţa priveşte sufletelor alese : era un suflet mare, care îndurase multe. Dar avea un trup de bronz. La fel cum vîntul, ploaia, ninsoarea şi furtuna alunecă pe fruntea statuilor, timpul, oboseala, durerea, bucuria şi pasiunea alunecaseră pe fruntea lui înaltă, fără să lase urme.

Era frumos, era tînăr. Nuanţa de brun-auriu cu care soarele Spaniei îi zugrăvise obrazul se potrivea părului blond, alcătuind un contrast puternic : părul mătăsos încadra trăsăturile mîndru bronzate ale unui soldat.

La bal se mai vedeau costume la fel de bogate, la fel de strălucitoare ca al lui Lagardère, dar nimeni nu le purta cu aceeaşi eleganţă. Lagardère avea înfăţişarea unui rege.

Lagardère nici nu răspunse la gestul fanfaron al micului marchiz de Chaverny. Aruncă o privire rapidă înspre prinţesă, ca pentru a-i spune : „Aşteptaţi-mă", apoi îl apucă de braţ pe Gonzague şi-l trase deoparte.

Gonzague nu opuse rezistență.

Peyrolles zise încetișor :

— Domnilor, fiți gata !

Unii își scoaseră săbiile din teacă. Doamna de Gonzague se așeză între grupul format de soțul ei vorbind cu Lagardère și banda de aiuriți.

Cum Lagardère nu scotea o vorbă, Gonzague îl întrebă cu glas schimbat :

— Domnule, ce vreți de la mine ?

Stăteau sub un lampadar. Fețele lor primeau deopotrivă intensitatea luminii. Amîndoi erau palizi și privirile lor se ciocneau. După o clipă, ochii obosiți ai prințului de Gonzague clipiră, apoi se plecară în jos. Lovi furios din picior și încercă să-și elibereze brațul, spunînd pentru a doua oară :

— Domnule, ce vreți de la mine ?

În reținea pe loc o mînă de oțel. Nu numai că nu reuși să se desprindă, dar se văzu lesne un lucru bizar. Fără să-și piardă cumpătul, Lagardère începu să-i strîngă mîna. Strivit în această menghină, încheietura mîinii lui Gonzague se convulsionă.

— Mă doare ! murmură el, în timp ce sudoarea îi picura de pe frunte.

Henri rămase tăcut și strînse mai tare. De durere, Gonzague scoase un strigăt înăbușit. Degetele-i crispate se destinseră, fără voia lui ; degetele de la mîna dreaptă. Atunci, mereu calm, mereu tăcut, Lagardère îi smulse mănușa.

— Tolerăm insulta, domnilor ! strigă Chaverny, care făcu un pas înainte, cu sabia scoasă.

— Spuneți oamenilor domniei-voastre să stea liniștiți ! ordonă Lagardère.

Prințul de Gonzague se întoarse către oamenii săi de încredere și le zise :

— Domnilor, vă rog, nu vă amestecați.

Mîna îi era dezgolită. Lagardère puse degetul pe o cicatrice lungă pe care Gonzague o avea la începutul încheieturii mîinii.

— Eu am făcut asta! murmură el cu emoție profundă.

— Da, dumneavoastră, replică Gonzague, ai cărui dinți scrîșneau fără voia lui. N-am uitat-o. De ce aveți nevoie să mi-o amintiți ?

— E pentru prima oară cînd ne vedem față în față, domnule de Gonzague, răspunse domol Henri. Dar nu va fi ultima. Pînă acum n-am avut decît bănuieli. Aveam nevoie de o certitudine. Sînteți ucigașul lui Nevers!

Gonzague avu un rîs convulsiv.

— Sînt prințul de Gonzague, rosti el cu glas înăbușit, dar ridicînd capul. Am destule milioane pentru a cumpăra toată magistratura care mai există pe pămînt, iar regentul nu vede decît prin ochii mei. Împotriva mea nu aveți, în ultimă instanță, decît un singur mijloc: sabia. Scoateți sabia din teacă. Vă provoc la duel!

Aruncă o privire rapidă înspre oamenii săi.

— Domnule de Gonzague, răspunse prompt Lagardère, încă nu v-a sunat ceasul din urmă. Voi alege locul și momentul. V-am spus o dată: „Dacă nu veniți la Lagardère, Lagardère va veni la dumneavoastră". N-ați venit, iată-mă! Dumnezeu e drept. Philippe de Nevers va fi răzbunat.

Dădu drumul mîinii lui Gonzague, care se trase iute înapoi cu cîțiva pași.

Lagardère terminase cu el. Se întoarse către prințesă și o salută cu respect.

— Doamnă, zise el, sînt la dispoziția domniei-voastre.

Prințesa se avîntă spre soțul ei și îi zise la ureche:

— Dacă întreprindeți ceva împotriva acestui om, domnule, mă veți găsi în cale!

Apoi reveni la Lagardère și îi întinse mîna.

Gonzague era destul de tare pentru a-și ascunde furia care făcea să-i clocotească sîngele în vine. Înapoindu-se la complicii săi, zise:

— Domnilor, omul acesta vrea să vă ia totul dintr-o dată, averea și viitorul. Dar omul acesta e nebun, și hazardul ni-l dă pe mînă. Urmați-mă!

Merse direct spre peron și porunci să i se deschidă ușa apartamentului regentului.

În palat și sub corturile impunătoare ridicate în curți se anunțase supeul. Grădina devenea pustie. Nu mai era nimeni în desișuri. Abia se mai zăreau cîțiva întîrziați pe marile alei. Printre ei am fi recunoscut pe domnul baron de Barbanchois și pe domnul baron de la Hunaudaye, care se grăbeau, șontîc-șontîc, repetînd:

— Unde o să ajungem, domnule baron? Unde o să ajungem?

— La supeu, le răspunse domnișoara Cidalise, care trecea la brațul unui muşchetar.

Lagardère și doamna prințesă se aflară curînd singuri sub bolta de carpeni, care se întindea în spatele străzii Richelieu.

— Domnule, zise prințesa, al cărei glas tremura de emoție, am auzit adineauri numele domniei-voastre După douăzeci de ani, glasul domniei-voastre a trezit în mine o amintire sfîșietoare. Domnia-voastră ați fost, sînt sigură, domnia-voastră ați primit-o în brațe pe fiica mea la castelul Caylus-Tarrides.

— Într-adevăr, eu am fost acela, răspunse Lagardère.

— De ce m-ați înșelat atunci, domnule ? Răspundeți cu sinceritate, vă implor !

— Pentru că m-a inspirat bunătatea lui Dumnezeu, doamnă. Dar e o poveste lungă, ale cărei detalii le veți cunoaște mai tîrziu. L-am apărat pe soțul domniei-voastre, am auzit ultimele lui cuvinte, v-am salvat fiica, doamnă. Trebuie să știți mai mult ca să aveți încredere în mine ?

Prințesa îl privi.

— Dumnezeu v-a pus pe frunte lealitatea, murmură ea, dar nu știu nimic și am fost atît de des înșelată !

Lagardère era de felul lui rezervat, iar acest fel de a-i vorbi îl făcu aproape ostil.

— Am dovezi privind nașterea fiicei domniei-voastre, zise el.

— Acele cuvinte pe care le-ați rostit : *Iată-mă...*

— Le-am aflat, doamnă, nu din gura soțului domniei-voastre, ci din gura asasinilor.

— Le-ați rostit și în șanțurile castelului Caylus ?

— În acest fel i-am dat fiicei domniei-voastre a doua viață, doamnă.

— Cine a rostit chiar astăzi, lîngă mine, aceste cuvinte în marile saloane ale palatului Gonzague ?

— Un alt eu.

Prințesa părea că își caută cuvintele.

Fără îndoială, întrevederea între salvator și mamă ar fi trebuit să fie o lungă și înflăcărată manifestare de sentimente. Se angaja între ei un fel de conflict diplomatic, al cărui deznodămînt trebuia să ducă la o ruptură mortală. De ce ? Fiindcă între ei se afla o comoară de care

amîndoi erau geloși deopotrivă. E-adevărat că salvatorul avea drepturi, dar și mama.

— Doamnă, reluă Lagardère cu răceală, aveți îndoieli în privința identității fiicei domniei-voastre ?

— Nu, răspunse doamna de Gonzague. Ceva îmi spune că fiica mea, biata mea fiică, este într-adevăr în mîinile domniei-voastre. Ce preț îmi cereți pentru această imensă binefacere ? Nu vă fie teamă să vă ridicați prea sus pretențiile, domnule. V-aș da jumătate din viață.

Se arăta mama, dar și schimnica. Rănea fără să-și dea seama. Nu mai cunoștea lumea. Lagardère își reținu o replică amară și se înclină fără să scoată un cuvînt.

— Unde e fiica mea ? întrebă prințesa.

— Mai întîi, răspunse Henri, trebuie să consimțiți să mă ascultați.

— Cred că vă înțeleg, domnule. Dar v-am mai spus...

— Nu, doamnă, întrerupse cu severitate Henri, nu mă înțelegeți. Și mi-e teamă că nu aveți putința să mă înțelegeți.

— Ce vreți să spuneți ?

— Fiica domniei-voastre nu-i aici, doamnă.

— Se află la domnia-voastră ! exclamă prințesa cu un gest de trufie.

Apoi, stăpînindu-se :

— E foarte simplu, zise ea. Ați vegheat asupra fiicei mele de la naștere, nu v-a părăsit niciodată ?

— Niciodată, doamnă.

— E deci firesc să fie la domnia-voastră. Bănuiesc că aveți servitori !

— Cînd fiica domniei-voastre a împlinit doisprezece ani, am luat în casa mea o bătrînă și devotată slujnică a primului vostru soț, doamna Françoise.

— Françoise Berrichon! exclamă prințesa cu vioiciune.

Apoi, luînd mîna lui Lagardère, adăugă :

— Domnule, iată un gest de gentilom. Vă mulțumesc.

La aceste cuvinte, inima lui Henri se strînse ca la o insultă. Doamna de Gonzague era prea preocupată pentru a-și da seama.

— Conduceți-mă la fiica mea, zise ea. Sînt gata să vă urmez.

— Eu nu sînt gata, replică Lagardère.

Prințesa își desprinse brațul care era sub al lui Henri.

— Ah ! Nu sînteți gata ! zise ea, cuprinsă deodată de toate temerile.

Îl privea în față cu un fel de spaimă. Lagardère adăugă :

— Sîntem înconjurați de mari primejdii, doamnă.

— În jurul fetei mele ? Sînt aici, o voi apăra.

— Domnia-voastră ? zise Lagardère, care nu se putu opri să izbucnească. Domnia-voastră, doamnă ?

Ochii îi scînteiau.

— Nu v-ați pus niciodată această întrebare atît de firească pentru o mamă : de ce a întîrziat atît de mult acest om să-mi înapoieze fiica ?

— Da, domnule, mi-am pus-o.

— Dar nu mi-ați adresat-o, doamnă.

— Fericirea mea e în mîinile domniei-voastre, domnule.

— Și vă e teamă de mine ?

Prințesa nu răspunse. Henri schiță un zîmbet plin de tristețe.

— Dacă mi-ați fi adresat această întrebare, zise el cu fermitate moderată de un dram de compătimire, v-aș fi răspuns deschis, atît cît mi-ar fi îngăduit respectul și curtoazia.

— V-o adresez, răspundeți-mi punînd deoparte, dacă vreți, curtoazia și respectul.

— Doamnă, zise Lagardère, am întîrziat atît de mulți ani să vă înapoiez fiica, întrucît în depărtarea exilului mi-a sosit o veste, o veste stranie, căreia n-am vrut mai întîi să-i dau crezare, și care, într-adevăr, era de necrezut. Văduva lui Nevers își schimbase numele, văduva Nevers se numea prințesa de Gonzague !

Prințesa plecă capul și obrazul i se roși.

— Văduva lui Nevers ! repetă Henri. Doamnă, cînd am luat informații, cînd n-a mai încăput nici o îndoială că vestea era adevărată, mi-am zis : fiica lui Nevers va avea drept adăpost palatul de Gonzague ?

— Domnule ! încercă să spună prințesa.

— Nu știți multe lucruri, doamnă, o întrerupse Henri. Nu știți de ce vestea căsătoriei domniei-voastre mi-a revoltat conștiința, ca și cum ar fi fost vorba de un sacri-

legiu. Nu știți de ce prezența în palatul Gonzague a fiicei aceluia care a fost prietenul meu timp de o oră, și care m-a numit fratele lui în ultima clipă a vieții, îmi părea o jignire gravă adusă mormîntului său, o hulire odioasă și nelegiuită.

— Și nu-mi veți spune, domnule ? întrebă prințesa, ai cărei ochi scînteiau nedeslușit.

— Nu, doamnă. Această primă și ultimă întrevedere va fi scurtă. Vom discuta numai lucruri indispensabile. Îmi dau seama, cu regret și cu resemnare, că nu sîntem făcuți să ne înțelegem. Cînd am aflat această veste, mi-am mai pus o altă întrebare. Cunoscînd mai bine ca domnia-voastră puterea dușmanilor fiicei voastre, m-am întrebat : cum își va putea apăra copilul aceea care n-a știut să se apere pe ea însăși ?

Prințesa își acoperi obrazul cu amîndouă mîinile.

— Domnule, domnule, strigă ea cu vocea întretăiată de plîns, îmi sfîșiați inima !

— Ferească Dumnezeu, nu asta mi-e intenția, doamnă!

— Nu știți ce fel de om era tatăl meu, nu puteți înțelege durerea resimțită în singurătatea mea, constrîngerea folosită, amenințările...

Lagardère se înclină adînc.

— Doamnă, zise el cu un ton de sincer respect, știu eu cu cîtă sfîntă dragoste îl iubeați pe domnul duce de Nevers. Întîmplarea care mi-a pus în mîini leagănul fiicei voastre m-a făcut să intru fără voia mea în tainele unui suflet pur. Știu că îl iubeați cu ardoare, profund. Asta îmi dă dreptate, doamnă, căci sînteți o ființă nobilă, căci ați fi fost o soție fidelă și curajoasă. Și, totuși, ați cedat violenței.

— Pentru a face să se constate prima mea căsătorie și nașterea fiicei mele.

— Legea franceză nu admite acest mijloc tardiv. Adevăratele dovezi ale căsătoriei domniei-voastre și ale nașterii Aurorei le am eu.

— Mi le veți da ! strigă prințesa.

— Da, doamnă. Spuneam adineauri că, în pofida amintirilor atît de recente ale unei fericiri pierdute, ați cedat violenței. Ei bine ! Violența folosită împotriva mamei n-ar putea fi reînnoită față de fiică ? N-am avut,

nu am oare dreptul de a prefera protecţia mea oricăreia, eu, care nu m-am dat înapoi în faţa forţei, eu care, de foarte tînăr, aveam ca jucărie o sabie, eu care spun violenţei : fii binevenită, tu eşti mediul în care trăiesc !

Prinţesa tăcu cîteva secunde înainte de a răspunde. Îl privea cu adevărată spaimă.

— Oare am ghicit ? zise ea încetişor în cele din urmă. Oare veţi refuza să-mi înapoiaţi fiica ?

— Nu, doamnă, nu voi refuza să v-o înapoiez. Am făcut patru sute de leghe şi mi-am riscat capul să vi-o înapoiez. Dar am de îndeplinit o misiune. Sînt optsprezece ani de cînd o apăr pe fiica domniei-voastre. Viaţa ei îmi aparţine de zece ori, fiindcă am salvat-o de zece ori.

— Domnule, domnule, exclamă biata mamă, oare pot şti dacă trebuie să vă ador sau să vă urăsc ? Inima-mi se avîntă spre domnia-voastră şi mi-o respingeţi. Aţi salvat viaţa copilului meu, aţi apărat-o...

— Şi o voi apăra, doamnă, întrerupse cu răceală Henri.

— Chiar împotriva mamei ei ? zise prinţesa, care se ridică.

— Poate, zise Henri. Asta depinde de mama ei.

Un fulger de ură ţîşni din ochii prinţesei de Gonzague.

— Vă jucaţi cu disperarea mea ! murmură ea. Explicaţi-vă, nu vă înţeleg.

— Am venit să mă explic, doamnă, şi mă grăbesc să isprăvesc explicaţia. Binevoiţi deci să mă ascultaţi. Nu ştiu cum mă judecaţi. Cred că mă judecaţi greşit. Astfel se poate, în anumite cazuri, să ocoleşti prin mînie corvoada recunoştinţei. Cu mine, doamnă, nu se poate ocoli nimic. Drumul meu e trasat dinainte. Îl urmez. Cu atît mai rău dacă există obstacole. Trebuie să se ţină seama de mine. Am drepturi de tutore.

— De tutore ! exclamă prinţesa.

— Ce alt nume poate fi dat unui om care, pentru a împlini ruga unui muribund, îşi distruge propria-i viaţă şi se dăruie în întregime semenului ? Nu-i aşa, doamnă, că acest titlu de tutore reprezintă prea puţin. Din această cauză aţi protestat, sau, oare, tulburarea vă orbeşte şi n-aţi înţeles jurămîntul meu, împlinit cu evlavie, şi optsprezece ani de ocrotire neîncetată mi-au dat o autoritate egală cu a domniei-voastre ?

— Oh ! protestă doamna de Gonzague.

— Autoritate care este mai presus de a domniei-voastre, termină Lagardère ridicînd glasul. Fiindcă autoritatea delegată solemn de tatăl muribund este de ajuns pentru a compensa prestigiul vostru de mamă. Şi, în plus, mi-am plătit acest drept cu preţul unei treimi din existenţă. Asta, doamnă, nu-mi dă decît un drept : să veghez cu mai multă grijă, cu mai multă tandreţe, cu mai multă solicitudine asupra orfanei. Pretind să folosesc acest drept faţă de însăşi mama ei.

— N-aveţi încredere în mine ? murmură prinţesa.

— Azi-dimineaţă aţi spus, eu am auzit, ascuns acolo, în mulţime, aţi spus : „Dacă fiica mea ar uita chiar o clipă mîndria obîrşiei ei, mi-aş acoperi obrazul cu un văl şi aş spune : Nevers a murit în întregime !"

— Oare trebuie să-mi fie teamă ?... voi să întrerupă prinţesa ridicînd din sprîncene.

— Nu trebuie să vă temeţi de mine, doamnă ! Fiica lui Nevers a rămas sub paza mea, pură ca îngerii din cer.

— Ei bine, domnule, în acest caz...

— Ei bine, doamnă, dacă domnia-voastră nu trebuie să vă temeţi de nimic, mie însă trebuie să-mi fie frică.

Prinţesa îşi muşcă buzele. Se putea vedea că doamna de Gonzague nu-şi putea stăpîni multă vreme furia. Lagardère reluă :

— Am sosit încrezător, fericit, plin de speranţe. Dar această frază mi-a îngheţat inima, doamnă. Fără cele spuse, fiica ar fi fost deja în braţele domnie-voastre. Cum ! se întrerupse el cu înflăcărare, acest gînd v-a venit înaintea oricărui altul ? Chiar înainte de a vă fi văzut fiica, unicul vostru copil, orgoliul doamnei-voastre vorbea mai tare decît dragostea ? Nobila doamnă îmi arăta blazonul cînd căutam inima mamei ! Vă repet : mi-e teamă. Nu fiindcă nu sînt femeie, ci pentru că înţeleg în alt fel dragostea mamelor, pentru că, dacă mi s-ar spune : „Fiica domniei-voastre se află aici, fiica domniei-voastre, unicul copil al omului pe care l-aţi adorat, îşi va pune fruntea pe pieptul domniei-voastre, lacrimile voastre de fericire se vor amesteca..." dacă mi s-ar spune asta, doamnă, cred că n-aş fi avut decît un singur gînd, unul singur, care m-ar fi îmbătat de fericire : să îmbrăţişez, să-mi îmbrăţişez copilul !

Prinţesa plîngea, dar orgoliul ei nu voia să lase să i se vadă lacrimile.

— Nu mă cunoașteți, zise ea, și mă judecați !

— Vă judec, doamnă, pentru ceea ce ați spus. Dacă ar fi vorba de mine, aș aștepta. Dar e vorba despre ea și n-am vreme să aștept. Ce destin ar avea copilul în această casă unde nu sînteți stăpînă ? Ce garanții îmi puteți da împotriva celui de-al doilea soț și împotriva domniei-voastre însăși ? Vorbiți : sînt întrebări ce vi le adresez. Ce fel de viață nouă i-ați pregătit ? Ce alte bucurii în schimbul fericirii pe care o va pierde ? Va căpăta rang nobiliar, nu-i așa ? Va fi bogată ? Va avea mai multe onoruri dacă are mai puține bucurii ? Mai mult orgoliu în schimbul unei existențe fără griji ? Nu la asta rîvnim, doamnă. Am da toate splendorile acestei lumi, toate bogățiile, toate onorurile pentru un cuvînt venit din inimă, și mai așteptăm încă acest cuvînt. Unde vă e dragostea ? Nu o văd. Trufia voastră freamătă, în timp ce inima voastră tace. Înțelegeți, mi-e teamă, mi-e teamă nu de domnul de Gonzague, ci de domnia-voastră, mama ei ! Primejdia e aici, o ghicesc, o simt. Și dacă nu o pot apăra pe fiica lui Nevers împotriva acestei primejdii, cum am apărat-o de toate celelalte, înseamnă că n-am făcut nimic și mi-am călcat jurămîntul făcut celui ucis !

Se opri, pentru a aștepta un răspuns. Prințesa rămase tăcută.

— Doamnă, reluă el, făcînd un efort de a se calma, iertați-mă. Datoria mă obligă, datoria îmi ordonă să pun, înainte de orice, condițiile mele. Vreau ca Aurore să fie fericită. Vreau să fie liberă și, mai curînd decît s-o văd sclavă...

— Terminați, domnule ! zise prințesa cu un ton care lăsa să răzbată provocarea.

Lagardère se opri din mers.

— Nu, doamnă, nu voi sfîrși fraza din respect pentru domnia-voastră. M-ați înțeles destul de bine.

Pe obrazul doamnei de Gonzague se desenă un surîs amar și, ridicîndu-se pentru a-l privi în față, îi aruncă aceste cuvinte lui Henri, uluit :

— Domnișoara de Nevers este cea mai bogată moștenitoare din Franța. Cînd ții în mînă asemenea pradă, ai motive temeinice să te zbați pentru a o păstra. V-am înțeles, domnule, v-am înțeles mai bine decît credeți.

VIII. — ALTĂ ÎNTREVEDERE ÎNTRE PATRU OCHI

Se aflau la capătul aleii de carpeni, care se întîlnea cu aripa Mansard. Noaptea era pe sfîrşite. Zgomotul vesel al paharelor ciocnite sporea în fiece clipă, dar luminile slăbeau şi chiar beţia, al cărei glas aspru începea să se facă auzit, vestea sfîrşitul serbării.

Dealtfel, grădina era din ce în ce mai pustie. Nimic nu părea să tulbure convorbirea dintre Lagardère şi prinţesa de Gonzague.

Nimic nu anunţa, totuşi, că puteau cădea de acord. Din pricina mîndriei revoltate, Aurore de Caylus dăduse adineauri o lovitură teribilă, de care, în primul moment, se felicită. Lagardère avea capul plecat.

— Dacă m-aţi văzut nepăsătoare, domnule, reluă prinţesa cu şi mai multă îngîmfare, dacă m-aţi auzit ieşindu-mi din piept acel strigăt de fericire despre care aţi vorbit cu atîta emfază, e din cauză că am ghicit totul. Ştiam că bătălia nu e terminată şi nu e încă momentul ca victoria să fie trîmbiţată. Din clipa cînd v-am văzut, mi-a trecut un fior prin vine. Sînteţi frumos, sînteţi tînăr, dar n-aveţi descendenţă. Patrimoniul domniei-voastre îl reprezintă aventurile. De aceea v-a venit ideea să vă îmbogăţiţi dintr-odată.

— Doamnă, exclamă Lagardère, care-şi puse mîna pe inimă. Cel-de-sus mă vede şi mă răzbună de insultele domniei-voastre !

— Îndrăzniţi să spuneţi, replică violent prinţesa, că n-aţi avut acest gînd nesăbuit ?

Urmă o îndelungată tăcere. Prinţesa îl sfida din priviri pe Henri, care păli de două ori. Apoi reluă cu glas grav şi profund :

— Nu sînt decît un biet gentilom. Sînt oare gentilom? Nu am nici un fel de nume. Numele-mi vine de la zidurile ruinate unde-mi adăposteam nopţile de copil părăsit. Ieri, eram un proscris. Şi, totuşi, aţi spus adevărul, doamnă : mi-am făcut acest vis, deloc un vis nesăbuit, ci un vis strălucitor şi încîntător. Ceea ce vă mărturisesc astăzi, ieri încă era o taină pentru mine, eu însumi îl ignoram...

Prinţesa zîmbi cu ironie.

— Vă jur, doamnă, continuă Lagardère, pe onoarea şi pe dragostea mea !

Rosti acest ultim cuvînt cu forţă. Prinţesa îi aruncă o privire plină de ură.

— Ieri încă, spuse el mai departe, Dumnezeu mi-e martor, n-aveam decît un singur gînd : să înapoiez văduvei lui Nevers comoara sacră ce mi-a fost dată în pază. Spun adevărul, doamnă, şi puţin îmi pasă dacă sînt crezut, fiindcă sînt stăpîn pe situaţie şi judecător suprem al destinului fiicei domniei-voastre. În acele zile de trudă şi de luptă am avut oare răgazul să-mi întreb sufletul ? Eram fericit doar prin eforturile ce le făceam şi devotamentul meu îşi găsea răsplata. Aurore era fiica mea. Cînd am plecat din Madrid pentru a veni la domnia-voastră, n-am resimţit nici un fel de tristeţe. Mi se părea că mama Aurorei trebuie să-şi deschidă braţele văzîndu-mă şi să mă strîngă, aşa prăfuit cum eram după călătorie, la inima ei beată de fericire ! Dar, de-a lungul drumului, pe măsură ce se apropia ora despărţirii, am simţit cum se deschide în mine un fel de rană, care se mărea şi se infecta. Gura mai încerca să rostească : fiica mea ! Dar minţea. Aurore nu mai este fiica mea. O priveam şi aveam lacrimi în ochi. Ea îmi zîmbea, doamnă. Vai ! Biata sfîntă, îmi surîdea, fără ştirea şi fără voia ei, în alt fel decît îi zîmbeşti tatălui tău.

Prinţesa îşi agita evantaiul şi murmura printre dinţii strînşi :

— Rolul domniei-voastre este să-mi spuneţi că vă iubeşte.

— Dacă n-aş spera, răspunse cu înfocare Lagardère, aş vrea să mor chiar în acest moment !

Doamna de Gonzague se prăvăli pe una din băncile care mărgineau aleea de carpeni. Pieptul i se zbătea. În acest moment urechile îi erau surde la orice încercare de convingere. În ea nu exista decît furie şi ură. Lagardère îi răpise fiica !

Mînia îi era cu atît mai mare, cu cît nu îndrăznea s-o exprime. Trebuie să fii atent să nu-i jigneşti pe cerşetori cu flinta, chiar dacă le dai punga. Acest Lagardère, acest aventurier, părea că nu doreşte să încheie un tîrg, nici măcar la un preţ mare.

Prinţesa întrebă :

— Oare Aurore știe numele familiei ei ?

— Se crede o biată fată abandonată și primită la mine, replică Henri fără să șovăie.

Și cum prințesa ridică involuntar capul, continuă :

— Asta vă dă speranță, doamnă. Respirați mai în voie. Cînd va ști ce distanță ne desparte...

— O va ști oare ? zise doamna de Gonzague cu neîncredere.

— O va ști, doamnă. Credeți că, dacă o vreau liberă de tutela voastră, am de gînd să o leg de soarta mea ? Spuneți-mi cu mîna pe conștiință : „Jur pe memoria lui Nevers că fiica mea va trăi lîngă mine în deplină libertate și securitate", spuneți-mi aceste cuvinte și vă înapoiez copilul.

Prințesa nu se aștepta la această concluzie și, totuși, nu dezarmă. Crezu că e vorba de o nouă stratagemă. Voi să opună stratagemei viclenia. Fiica ei se afla în mîinile acestui om. Trebuia să-și recapete fiica cu orice preț.

— Aștept ! zise Lagardère văzînd că ezită.

Prințesa îi întinse pe neașteptate mîna. Lagardère făcu un gest de surpriză.

— Luați-o, zise ea, și iertați-o pe biata femeie care nu are în jurul ei decît dușmani și perfizi. Dacă m-am înșelat, domnule de Lagardère, vă voi da satisfacție în genunchi.

— Doamnă...

— Mărturisesc, vă datorez mult. Nu în acest fel ar fi trebuit să ne revedem, domnule de Lagardère. Poate că ați greșit vorbindu-mi cum ați făcut. Poate că, la rîndul meu, am manifestat prea mult orgoliu. Ar fi trebuit să vă spun pe dată că vorbele rostite de mine în fața consiliului de familie se adresau domnului de Gonzague, erau provocate de însuși aspectul tinerei care-mi era prezentată drept domnișoara de Nevers. M-am enervat prea repede. Știți bine, suferința înăcrește, iar eu am suferit atît de mult !...

Lagardère stătea în picioare, înclinat în fața ei, într-o atitudine respectuoasă.

— Și-apoi, continuă ea cu un zîmbet melancolic, cum orice femeie este o excelentă actriță, nu ghiciți deloc că sînt geloasă pe domnia-voastră ? Asta duce la furie. Sînt geloasă pe domnia-voastră fiindcă mi-ați luat totul : tandrețea ei, primul strigăt de copil, primele ei lacrimi și primul ei surîs. Oh, da, sînt geloasă ! Am pierdut optspre-

zece ani din viața ei ! Și domnia-voastră îmi contestați ceea ce îmi rămîne. Acum vreți să mă iertați ?

— Sînt fericit, foarte fericit să vă aud vorbind în acest fel, doamnă.

— M-ați crezut o inimă de piatră ? Doar s-o văd ! Vă rămîn obligată, domnule de Lagardère, sînt prietena domniei-voastre și făgăduiesc să nu uit acest lucru niciodată.

— Eu nu contez, nu-i vorba de mine.

— Fiica mea ! strigă prințesa ridicîndu-se. Înapoiați-mi fiica ! Promit tot ce mi-ați cerut ! Pe onoarea mea și pe numele lui Nevers !

Un nor de tristețe grea acoperi obrazul lui Lagardère.

— Ați promis, doamnă, zise el. Fiica vă aparține. Nu vă cer decît timpul necesar să o previn și s-o pregătesc. E un suflet sensibil, pe care o emoție prea puternică l-ar putea zdrobi.

— Vă trebuie multă vreme s-o pregătiți sufletește pe fiica mea ?

— Vă cer o oră.

— Așadar e aproape de noi ?

— E într-un loc sigur, doamnă...

— Și nu-l pot ști ?...

— Refugiul meu ? La ce bun ? Într-o oră nu va mai fi al Aurorei de Nevers.

— Fie după voia voastră, zise prințesa. La redevere, domnule de Lagardère. Ne despărțim prieteni ?

— N-am încetat să fiu prietenul domniei-voastre, zise el, trup și suflet !

— Simt că vă voi iubi și eu. La redevere, și nădăjduiți.

Lagardère îi luă repede mîna și o sărută cu avînt.

— Unde o să vă regăsesc ? întrebă prințesa.

— La rondul Dianei, peste o oră.

Doamna de Gongazue plecă. Îndată ce părăsi aleea de carpeni, zîmbetul îi dispăru de pe obraz. Începu să alerge de-a curmezișul grădinii.

— Îmi voi recăpăta fiica ! exclama ca scoasă din minți. O voi avea! Niciodată, niciodată nu-l va mai revedea pe acest om !

Se îndreptă spre pavilionul regentului.

Și Lagardère era înnebunit, dar de fericire, de recunoștință și de afecțiune.

— Să nădăjduiesc ! își spunea Henri. Am auzit bine. A zis : nădăjduiți ! Oh ! Cît m-am înșelat în privința acestei nobile femei. A zis : nădăjduiți ! Oare i-am cerut atîta? Eu, care am stat pe gînduri cînd a fost vorba de fericirea ei, eu care n-aveam încredere în ea, eu care credeam că nu-și iubea destul de mult fiica. Oh ! Cît de mult o voi iubi ! Și cîtă bucurie voi resimți cînd îi voi încredința fiica !

Lagardère coborî din nou aleea de carpeni pentru a ajunge la bazin, care nu mai era iluminat, și în jurul căruia domnea liniștea. În pofida tulburării pe care i-o dăruia bucuria, nu neglija să ia precauțiuni pentru a nu fi urmărit. Apucă, de două sau de trei ori, pe alei lăturalnice, apoi, revenind în goană, ajunse dintr-odată la ghereta meșterului Le Bréant, aflată în mijlocul copacilor.

Înainte de a intra, se opri și aruncă o privire pătrunzătoare de jur împrejur. Nimeni nu-l urmărise. Tufele de verdeață din vecinătate erau pustii. I se păru că aude doar un zgomot de pași venind dinspre cortul indian, care era foarte aproape. Pașii se îndepărtau cu repeziciune. Momentul era propice. Lagardère vîrî cheia în broască, deschise ușa și intră.

La început nu o văzu pe domnișoara de Nevers. O strigă, dar nu primi răspuns. Curînd însă, la licărirea unui sfeșnic care lumina interiorul gheretei, o zări pe Aurore aplecată la o fereastră, părînd că ascultă. O strigă din nou. Aurore părăsi imediat fereastra și se avîntă spre el.

— Cine e această femeie ? exclamă ea.

— Care femeie ? întrebă mirat Lagardère.

— Aceea care era adineauri cu tine.

— De unde știi asta, Aurore ?

— Femeia asta ți-e dușmană, Henri, nu-i așa ? Dușmana ta de moarte !

Lagardère începu să zîmbească.

— De ce crezi că mi-e dușmană, Aurore ?

— Zîmbești, Henri ? M-am înșelat. Cu atît mai bine ! Să lăsăm asta. Spune-mi foarte repede de ce am rămas prizonieră în mijlocul acestei serbări ? Ți-a fost rușine să ieși cu mine ? Nu eram destul de frumoasă ?

Cocheta își întredeschise dominoul. Capișonul îi căzu pe umeri, descoperindu-i obrazul fermecător.

— Nu ești destul de frumoasă ! Tu, Aurore ! exclamă Lagardère.

Era un strigăt de admirație. Trebuie totuși să spunem că era o exclamație de admirație a unui om dus pe gînduri.

— Cum ai spus cuvintele astea ! murmură cu tristețe tînăra fată. Henri, îmi ascunzi ceva. Pari foarte necăjit, preocupat. Ieri mi-ai promis că va fi ultima mea zi de neștiință și, cu toate astea, nu știu mai mult decît știam ieri.

Lagardère o privea în față și părea că visează.

— Dar nu mă plîng, reluă ea zîmbind. Bine că ai venit, sînt fericită și nu-mi mai amintesc că am așteptat atît de multă vreme. În sfîrșit, îmi vei arăta balul...

— Balul s-a terminat, zise Lagardère.

— E-adevărat, nu se mai aud acordurile vesele care ajungeau pînă aici să-și bată joc de biata singuratică. Cu excepția acelei femei, n-am mai văzut de multă vreme vreo persoană trecînd pe potecile vecine.

— Aurore, întrerupse Lagardère cu gravitate, te rog să-mi spui de ce ți s-a părut că această femeie mi-ar fi dușmană ?

— Mă sperii ! exclamă tînăra fată. Oare-i adevărat ?

— Răspunde, Aurore. Era singură cînd a trecut pe aici ?

— Nu. Era însoțită de un gentilom într-un costum bogat și lucitor. Purta o panglică albastră de-a curmezișul pieptului.

— Nu i-a rostit numele ?

— L-a rostit pe al tău. Din această cauză mi-a venit ideea să te întreb dacă nu v-ați văzut din întîmplare.

— Răspunde-mi, Aurore, ai auzit ce spunea această femeie pe cînd trecea sub fereastra pavilionului ?

— Doar cîteva cuvinte. Era furioasă și părea nebună. „Monseniore", spunea ea...

— Monseniore ! repetă Lagardère.

— „Dacă alteța-voastră regală nu-mi vine în ajutor..."

— Era deci regentul ! zise Lagardère tresărind.

Aurore bătu din palmele ei mici, cu o bucurie de copil

— Regentul ! strigă ea. L-am văzut pe regent !

— „Dacă alteța-voastră regală nu-mi vine în ajutor...", reluă Lagardère. Apoi ?

— Apoi ? N-am mai auzit bine.

— A spus fraza după ce-mi rostise numele ?

— Nu, înainte. Eram la fereastră. Mi s-a părut că am auzit, dar întotdeauna mi se pare că disting peste tot numele tău, Henri. Se afla încă departe. Apropiindu-se, spunea : „Cu forța ! Numai cu forța se poate înfrînge această voință neabătută !"

— Ah ! exclamă Lagardère, care lăsă să-i cadă brațele de-a lungul trupului. A zis asta ?

— Da ! A zis asta.

— Ai auzit bine ?

— Da. Dar cît ești de palid, Henri, cum îți ard ochii !

Într-adevăr, Henri era palid și privirea îi era arzătoare. N-ar fi suferit mai mult dacă i s-ar fi vîrît vîrful unui pumnal în inimă. Fruntea i se înroși deodată.

— Violență ! zise el stăpînindu-și glasul gata să izbucnească. Violență după viclenie ! Egoism profund ! Perversitate sufletească ! A răsplăti răul cu binele fac doar îngerii sau sfinții ! Rău pentru rău, bine pentru bine, iată echitatea omenească. Dar să faci rău cînd ți se face bine e odios și infam. Acest gînd nu poate veni decît din iad ! M-a înșelat ! Înțeleg totul. Vor încerca să mă copleșească prin număr. Ne vor despărți.

— Să ne despartă ! repetă Aurore sărind din loc ca o leoaică la acest cuvînt. Cine ? Femeia aia mizerabilă ?

— Aurore, zise Lagardère, care-i puse mîna pe umăr, nu trebuie să spui nimic rău despre această femeie.

Expresia chipului lui Henri era atît de stranie în acest moment, încît tînăra se trase înapoi înspăimîntată.

— În numele cerului ! Ce se întîmplă ? exclamă ea.

Se apropiase de Henri, care-și pusese capul în mîini, și voi să-i cuprindă gîtul cu brațele. O respinse cu un fel de spaimă.

— Lasă-mă ! Lasă-mă ! zise el. E un lucru oribil ! Există o fatalitate în jurul nostru și un blestem deasupra noastră !

Ochii Aurorei se umplură de lacrimi.

— Nu mă iubești, Henri ! murmură ea.

Henri continuă să o privească. Avea aerul unui nebun. Începu să-și frîngă mîinile și un hohot de rîs dureros îi răscolea pieptul.

— Ah ! zise el, împletîcindu-se, ca un om beat. Nu știu, pe onoarea mea ! Nu mai știu ce să fac. Ce e în inima mea ? Întuneric, vid ? Dragoste, datorie, care dintre două, spune-mi tu, conștiință ?

Se prăvăli pe un scaun, murmurînd cu acel glas jalnic al inocenților lipsiți de rațiune :

— Conștiință, conștiință, spune-mi, care din două ? Datoria sau dragostea ? Moartea sau viața mea ? Această femeie are drepturi ? Și eu, eu, n-am oare și eu drepturi ?

Aurore nu mai asculta aceste cuvinte care ieșeau nearticulate din gura prietenului ei. Dar îi vedea suferința cumplită și inima i se frîngea.

— Henri, Henri ! strigă ea îngenunchind în fața lui.

— Aceste drepturi sacre nu se cumpără, reluă Lagardère, al cărui suflet, acum, după ce fusese cuprins de febră, se prăbușise. Nu se cumpără nici cu prețul vieții. E-adevărat, mi-am dat viața. Ce mi se datorează pentru asta ? Nimic !

— În numele lui Dumnezeu ! Henri, dragul meu Henri, calmează-te, explică-te !

— Nimic ! Dar am făcut-o doar pentru ca să mi se datoreze ceva ? Ce valorează devotamentul ? Nebunie ! Nebunie !

Aurore îl prinsese de mîini.

— Nebunie ! reluă el cu revoltă. Am construit pe nisip și o adiere de vînt a răsturnat șubredul edificiu al speranței mele. Visul a dispărut !

Nici nu simțea plăcuta apăsare a degetelor Aurorei, nici nu simțea lacrimile fierbinți care i se rostogoleau pe mînă.

— De ce am venit aici ? spuse el ștergîndu-și fruntea? Aveau oare nevoie de mine ? Cine sînt ei ? Femeia asta n-a avut oare dreptate ? Am vorbit cu aroganță, am vorbit ca un smintit... Cine-mi spune că vei fi fericită cu mine ?... Plîngi ?

— Plîng, fiindcă te văd în starea asta, biigui biata fată.

— Dacă mai tîrziu te-aș mai vedea plîngînd, aș muri!

— De ce să mă vezi plîngînd ?

— Știu și eu ? Poți cunoaște vreodată inima femeilor, Aurore ? Știu măcar dacă mă iubești ?

— Dacă te iubesc ? exclamă tînăra fată cu fierbinte înflăcărare.

Henri o contempla cu nesaț.

— Mă întrebi dacă te iubesc ? Tu, Henri ? repetă Aurore.

Lagardère îi puse mîna pe gură. Ea o sărută. O retrase ca și cum s-ar fi atins de-o flacără.

— Iartă-mă, reluă el, sînt tulburat. Și totuși trebuie să știu. Tu însăți nu te cunoști, Aurore. Trebuie să știu! Ascultă-mă cu atenție, chibzuiește bine, e în joc fericirea sau nenorocirea vieții noastre întregi. Te implor, răspunde-mi cu toată sinceritatea, din toată inima.

— Îți voi răspunde ca tatălui meu, zise Aurore.

Henri deveni livid și închise ochii.

— Să n-aud numele ăsta! murmură el cu glas atît de slab încît Aurore abia putu să-l audă. Să n-aud niciodată acest nume! Doamne! reluă el după o tăcere, ridicîndu-și ochii umeziți de lacrimi. Este singurul nume cu care am obișnuit-o. Pe cine altul vede în mine dacă nu pe tatăl ei.

— Oh, Henri! voi să spună Aurore, a cărei roșeață subită o făcea și mai încîntătoare.

— Cînd eram copil, bărbații de treizeci de ani mi se păreau bătrîni, gîndi cu glas tare Lagardère.

Glasul îi tremura și devenise blînd cînd continuă:

— Ce vîrstă crezi că am, Aurore?

— Ce mă interesează vîrsta ta, Henri.

— Vreau să-ți cunosc gîndul. Ce vîrstă?

Era ca un condamnat care-și așteaptă sentința. Dragostea, această teribilă și puternică patimă, are naivitatea ei. Aurore coborî privirea, pieptul i se zbătea.

Pentru prima oară, Henri văzu trezindu-se în Aurore pudoarea și i se păru că porțile cerului se deschid în fața lui.

— Nu-ți cunosc vîrsta, Henri, zise ea, dar numele pe care ți l-am dat adineauri, numele de tată, l-am rostit oare vreodată fără să zîmbesc?

— De ce să zîmbești, fata mea? Aș putea fi tatăl tău.

— Dar eu n-aș putea fi fiica ta, Henri.

Ambrozia care îi îmbăta pe zeii nemuritori era oțet și fiere pe lîngă vraja acestui glas. Și, totuși, voind să bea fericirea pînă la ultima picătură, Lagardère reluă:

— Eram mai vîrstnic decît ești tu acum, cînd ai venit pe lume. Eram un bărbat.

— E adevărat, fiindcă ai putut ține leagănul meu cu o mînă și sabia cu cealaltă.

— Aurore, copilul meu iubit, nu mă privi prin sentimentul recunoștinței tale. Privește-mă așa cum sînt...

Aurore își așeză mîinile tremurătoare pe umerii lui și începu să-l contemple îndelung. Apoi rosti, cu un zîmbet pe buze și cu pleoapele pe jumătate închise :

— Nu cunosc pe lume nimic mai bun, mai nobil, mai frumos ca tine !

IX. — SFÎRȘITUL SERBĂRII

Era adevărat, mai ales în acest moment, cînd fericirea punea pe fruntea lui Lagardère cununa ei strălucitoare. Lagardère era tînăr ca și Aurore, frumos ca și ea.

Și dacă ați fi văzut fecioara îndrăgostită ascunzîndu-și focul din privire îndărătul genelor lungi, cu pieptul palpitînd, cu zîmbetul emoționat pe buze, dacă ați fi văzut-o ! Iubirea castă și mare, sfînta duioșie care contopește două vieți într-una singură, care leagă strîns două suflete, iubirea, acest cînt pe care Dumnezeu l-a dăruit pămîntului, această mană ce cade odată cu roua din cer, iubirea care știe să înfrumusețeze însăși urîțenia, iubirea, care dă frumuseții o aureolă divină, iubirea era aici, încununînd și transfigurînd acest obraz încîntător de fată. Lagardère își strîngea la piept logodnica plină de freamăt. Urmă o lungă tăcere. Buzele lor nu se atinseră.

— Îți mulțumesc ! Îți mulțumesc ! murmură el.

Ochii lor își vorbeau.

— Spune-mi, reluă Lagardère, spune-mi, Aurore, ai fost totdeauna fericită cu mine ?

— Da, foarte fericită, răspunse fata.

— Și totuși, Aurore, azi ai plîns.

— Știi asta, Henri ?

— Știu tot ce te privește. De ce ai plîns ?

— De ce plîng fetele ? zise Aurore voind să ocolească răspunsul.

— Tu nu ești ca și celelalte cînd plîngi... Te rog, de ce ai plîns ?

— Din cauza absențelor tale, Henri. Te văd destul de rar și, de asemenea, din cauza gîndului că...

Șovăi. Își întoarse privirea.

— Ce gînd ? întrebă Lagardère.

— Sînt nebună, Henri, murmură tînăra profund tulburată. Gîndul că în Paris sînt femei foarte frumoase, că toate femeile astea doresc să-ți placă și că s-ar putea să...

— S-ar putea să ?... repetă Lagardère, pornit să golească cupa de nectar.

— Să iubești pe alta.

Își ascunse fruntea împurpurată la pieptul lui.

— Dumnezeu îmi dă această mare fericire ! murmură Henri în extaz. Trebuie să cred... ?

— Trebuie să crezi că te iubesc ! zise Aurore, înăbușind la pieptul iubitului ei sunetul propriului glas, care o înspăimînta.

— Mă iubești tu, Aurore ? Simți cum îți bate inima ? Oh ! Dacă e-adevărat ?... Dar o știi bine și sigur, Aurore, fată iubită ! Îți cunoști inima ?

— Vorbește și o ascult.

— Ieri erai un copil.

— Azi sînt femeie, Henri, Henri, te iubesc !

Lagardère își apăsă mîinile pe piept.

— Și tu ? îl întrebă Aurore.

Nu putu decît să murmure cu glas tremurător, cu pleoapele umezite :

— Oh ! Sînt fericit ! Sînt fericit !

Apoi o umbră trecu pe fruntea lui. Văzind-o, îndărătnica lovi din picior și zise :

— Ce mai e ?

— Dacă vei regreta cîndva ? rosti în șoaptă Henri, care-i săruta părul.

— Cum să regret dacă rămîi lîngă mine ?

— Ascultă. În noaptea asta am vrut să-ți ridic un colț al perdelei care-ți ascundea splendorile lumii. Ai întrezărit Curtea, luxul, strălucirea. Ai auzit zumzetul serbării. Ce gîndești despre Curte ?

— E frumoasă, răspunse Aurore, dar n-am văzut totul, nu-i așa ?

— Te simți destinată acestei vieți ? Ochii tăi aruncă sclipiri. Vei iubi această lume.

— Cu tine, da.

— Și fără mine ?

— Nimic fără tine !

Lagardère îi luă mîinile și le duse la buze.

— Le-ai văzut pe-acele femei care treceau zîmbind ?

— Păreau fericite și foarte frumoase, îl întrerupse Aurore.

— Într-adevăr, sînt fericite. Au castele și palate....

— Cînd ești în casa noastră, Henri, o iubesc mai mult decît un palat.

— Ele au prietene.

— Eu te am pe tine.

— Ele au o familie.

— Familia mea ești tu.

Aurore dădea răspunsurile fără să șovăie, cu surîsul ei sincer. Sufletul ei vorbea. Dar Lagardère voia o dovadă deplină. Făcu apel la tot curajul și reluă după o pauză:

— Ele au o mamă.

Aurore păli. Nu mai zîmbea. O lacrimă țîșni între pleoapele pe jumătate închise. Lagardère îi lăsă mîinile, pe care ea le împreună pe piept.

— O mamă ! repetă ea cu ochii ridicați spre cer. Adesea sînt împreună cu mama mea. După tine, Henri, mă gîndesc cel mai mult la mama.

Ochii ei frumoși păreau că se roagă cu ardoare.

— Dacă ar fi aici, cu tine, Henri, continuă ea, dacă aș auzi spunîndu-ți : fiul meu ! Oh ! Ce bucurii ne-ar mai putea da paradisul ? Dar, se corectă ea după o scurtă pauză, dacă ar trebui să aleg între mama și tine...

Pieptul ei agitat zvîcni. Obrazul fermecător exprima o profundă melancolie. Lagardère aștepta îngrijorat, gîfîind.

— E poate urît ce voi spune, rosti Aurore cu efort. O spun fiindcă o gîndesc : dacă ar trebui să aleg între mama și tine...

Nu putu să termine fraza. Căzu distrusă în brațele lui Henri și exclamă cu vocea plină de suspine :

— Te iubesc ! Oh ! cît te iubesc ! Te iubesc !

Cu o mînă, Lagardère o susținea, cu cealaltă părea să cheme în ajutor cerul.

— Dumnezeu, care ne vede, exclamă el cu exaltare, Dumnezeu, care ne aude și ne judecă, trebuie să mi te dea. O primesc, Doamne, de la tine și jur că va fi fericită !

Aurore întredeschise ochii și buzele-i schițară un zîmbet palid.

— Mulțumesc ! Mulțumesc ! continuă Lagardère ridicînd fruntea Aurorei de Nevers pînă la buzele lui. Uite ! Privește cît de fericit mă faci : rîd și plîng, sînt beat și nebun de fericire ! În sfîrșit ești a mea, Aurore, numai a mea !... Dar, ce spuneam adineauri, Aurore ? Nu crede ce ți-am spus. Sînt tînăr. Oh ! Am mințit ! Simt cum se revarsă din mine tinerețea, forța, viața. Vom fi fericiți ! Fericiți multă vreme ! E sigur că cei de vîrsta mea sînt mai bătrîni decît mine. Știi de ce ? Am să-ți spun. Ceilalți fac ceea ce făceam și eu înainte de a întîlni în drumul meu leagănul tău. Ceilalți beau, ceilalți iubesc, ceilalți joacă. Atunci cînd sînt înzestrați, cum eram și eu, plin de înflăcărare și de cutezanță, ceilalți risipesc în nebunii comoara tinereții lor. Ai apărut tu, Aurore, și pe dată am devenit avar. Un instinct providențial mi-a spus să-mi opresc inima să se mai risipească. Am agonisit pentru a-ți păstra neîntinat sufletul meu. Am ferecat într-un sipet înflăcărarea anilor mei tineri. De-atunci n-am mai iubit nimic, n-am mai dorit nimic. Patima mea, aținită de Frumoasa din pădurea adormită, se trezește, naivă și puternică. Inima mea n-are decît douăzeci de ani ! Mă asculți, zîmbești, mă crezi nebun. Sînt nebun de fericire, e-adevărat, dar vorbesc chibzuit. Ce-am făcut eu în toți acești ani ? I-am petrecut privindu-te cum crești și înflorești, i-am petrecut pîndind trezirea sufletului tău, i-am petrecut căutîndu-mi bucuria în zîmbetul tău. În numele lui Dumnezeu ! Tu aveai dreptate, am vîrsta să fiu fericit, vîrsta de a te iubi ! Îmi aparții ! Vom fi totul unul pentru altul ! Și iar ai dreptate : în afară de noi doi, nu există nimic pe lumea asta. Vom merge într-un loc ascuns, necunoscut de nimeni, departe ! Și îți voi spune cum va fi viața noastră : dragoste deplină, dragoste și numai dragoste... Dar spune totuși ceva, Aurore, spune !

Ea îl asculta în extaz.

— Dragoste ! repeta ea ca într-un vis fericit. Dragoste și numai dragoste !

— Nu-ți fie teamă ! spunea Cocardasse care-l ținea de picioare pe domnul baron de Barbanchois. Bătrînul ăsta de modă veche atîrnă cam greu, iubițelule !

Passepoil ținea capul aceluiași baron de Barbanchois, om auster și nemulțumit, pe care orgiile Regenței îl dez-

gustau profund, dar care acum era beat cît trei sau patru țari la un loc în călătorie prin Franța.

Cocardasse și Passepoil fuseseră însărcinați de domnul baron de Hunaudaye, pentru cîțiva bani, să-l ducă acasă pe domnul baron de Barbanchois. Traversau grădina pustie și întunecată.

— Ei, ce zici, făcu gasconul la o sută de pași de cortul unde avusese loc supeul. Dacă ne-am odihni puțin, dragul meu ?

— Mă supun, răspunse Passepoil. Bătrînul e greu și plata ușoară...

Îl depuseră pe iarbă pe domnul baron de Barbanchois, care, pe jumătate trezit de răcoarea nopții, începu să repete refrenul favorit :

— Unde o să ajungem ? Unde o să ajungem ?

— Vai de păcatele noastre ! observă Cocardasse. Bătrînul bețiv e foarte ciudat, porumbelule.

— O să ajungem la înmormîntarea noastră, suspină Passepoil cu un ton resemnat.

Amîndoi se așezară pe o bancă. Passepoil își scoase pipa din buzunar și începu să o umple tacticos.

— Dacă a fost ultimul nostru supeu, zise el, trebuie să mărturisesc că a fost bun.

— Ai dreptate ! răspunse Cocardasse ciocnind amnarul. Fir-ar să fie ! Am mîncat de unul singur o găină și jumătate.

— Ah ! Zise Passepoil. În fața mea se găsea mititica aia cu părul blond pudrat și cu un picioruș care putea intra în căușul mîinii mele !

— Strașnică ! exclamă Cocardasse. Doamne sfinte ! Și miezurile de anghinare dimprejur, grozave !

— Și talia ei, s-o cuprinzi cu zece degete ! Ai remarcat-o ?

— Îmi place mai mult a mea, zise cu gravitate Cocardasse.

— Nu mai spune ! exclamă Passepoil. Roșcată și zbanghie.

Vorbea despre vecina lui Cocardasse. Acesta îl apucă de ceafă și-l ridică.

— Iubițelule, zise el, nu admit să-mi insulți supeul. Cere-ți scuze, pe Dumnezeu ! Dacă nu, te tai fără milă.

Pentru a se consola de supărările lor, băuseră amîndoi de două ori mai mult decît austerul baron de Barban-

chois. Plictisit de tirania prietenului său, Passepoil nu voi să-şi ceară scuze. Traseră sabia din teacă. Se loviră puternic, dar nu se nimeriră, apoi se luară de păr şi pînă la urmă căzură peste trupul domnului baron de Barbanchois, care se trezi din nou cîntînd :

— Unde o să ajungem, Dumnezeule mare ! Unde o să ajungem !

— Ei, uitasem de hîrca asta bătrînă, zise Cocardasse.

— Să-l cărăm de-aici, adăugă Passepoil.

Dar, înainte de a ridica povara, se îmbrăţişară cu efuziune, plîngînd în hohote.

Ar însemna să nu-i cunoaştem dacă am gîndi că ar fi omis să-şi umple fiecare plosca la bufet. Înghiţiră fiecare o duşcă mare, puseră în teacă spadele şi îl încărcară din nou pe domnul de Barbanchois. Acesta visa că asistă la serbarea de la Vaux-la-Vicomte, dată de domnul supraintendent Fouquet în onoarea tînărului rege Ludovic al XIV-lea, şi că zăcea sub masă după supeu. „Alte vremuri, alte vremuri !", zice proverbul mincinos.

— Şi n-ai mai văzut-o ? întrebă Cocardasse.

— Pe cine ? Pe-aia care era în faţa mea ?

— Nu, pe micuţa strengăriţă cu dominoul roz ?

— Nu i-am mai zărit nici umbra, deşi am scotocit toate corturile.

— Nu-ţi fie teamă ! Eu am ajuns pînă la palat şi îţi spun, porumbelule, că mă priveau... Erau o mulţime de dominouri roz ! dar nu al nostru. Am vrut să-i vorbesc uneia, dar mi-a dat un bobîrnac peste nas, făcîndu-mă muma-pădurii. „Vai de păcatele mele ! răspunsei. Ilustrul meu prieten, regentul, primeşte aici o societate mult prea pestriţă, auzi, cumătră nerușinată ?"

— Şi pe el, întrebă Passepoil, pe el le-ai întîlnit ?

Cocardasse coborî glasul.

— Nu, dar am auzit vorbindu-se de el. Regentul n-a participat la supeu. A rămas închis în birou cu Gonzague. Toată clica pe care am văzut-o azi-dimineaţă la palat cîrcîie şi ameninţă. Doamne sfinte ! Dacă am curaj măcar pe cît ciripesc, micul nostru Parizian trebuie să se ţină bine !

— Mi-e frică să nu-i facă de petrecanie, suspină fratele Passepoil.

Cocardasse, care era în față, se opri, ceea ce îi smulse domnului baron de Barbanchois un geamăt.

— Dragul meu, fii sigur că ștrengarul va ieși din încurcătură. A mai pățit-o !

— Ulciorul nu merge de multe ori la rîu... murmură Passepoil.

Nu putu termina proverbul. Un zgomot de pași se auzea dinspre bazin. Din pură obișnuință, vitejii noștri țîșniră într-un desiș. Primul lor gest era totdeauna de a se ascunde.

Pașii se apropiau. Era o trupă de oameni înarmați, în fruntea căreia mergea cunoscutul spadasin de Bonnivet profesor de echitație al doamnei de Berri. Pe măsură ce patrula trecea pe o alee, luminile se stingeau. Curînd, Cocardasse și Passepoil putură să audă ce spuneau soldații :

— E în grădină ! afirma un sergent soldaților. Am întrebat toate pichetele și gărzile de la porți. Costumul lui era ușor de recunoscut. N-a fost văzut ieșind.

— Pe toți dumnezeii ! repeta un soldat. Își merită soarta ! L-am văzut zgîlțîindu-l pe domnul de Gonzague cum scuturi un măr să-i culegi poamele.

— Băiatul ăsta de treabă face cît o provincie întreagă, murmură Passepoil înduioșat de această metaforă normandă.

— Atenție, băieți, ordonă Bonnivet ! Știți că e un om primejdios !

Se îndepărtară.

O altă patrulă mergea de partea palatului, o alta către aleea de carpeni care mărginea casele străzii Neuve-des-Petits-Champs. Luminile se stingeau peste tot în drumul lor. S-ar fi putut spune că în această frivolă clădire a plăcerilor se pregătea o execuție sinistră.

— Iubițelule, spuse Cocardasse, i-au pus gînd rău prietenului nostru.

— Mi se pare limpede, răspunse Passepoil.

— Am auzit spunîndu-se la palat că ștrengarul l-a cam brutalizat pe domnul de Gonzague. Pe el îl caută.

— Și pentru a-l găsi, sting luminile ?

— Nu pentru a-l găsi, ci pentru a-l da gata.

— Pe legea mea ! spuse Passepoil. Ei sînt patruzeci sau cincizeci contra unu. Dacă nu izbutesc de data asta...

— Dragul meu, întrerupse gasconul, nu vor izbuti. Micul ştrengar are pe dracu-n el. Dacă eşti de acord, îl vom căuta şi noi, pentru a-i oferi serviciile noastre.

Passepoil era prudent. Nu-şi putu reţine o strîmbătură şi zise :

— Nu e momentul.

— Nu-ţi fie teamă ! Vrei să te certi cu mine ? exclamă clocotitorul Cocardasse. Acum e momentul, sau niciodată. Dacă n-ar fi avut nevoie de noi, ne primea cu lovitura lui Nevers ! Noi am greşit.

— E-adevărat, spuse Passepoil, noi am greşit. Să mă ia dracu dacă nu e o treabă primejdioasă !

Drept rezultat, domnul baron de Barbanchois n-a mai dormit în patul său.

Gentilomul fu aşezat pur şi simplu pe pămînt, unde îşi continuă somnul. Urmarea acestei povestiri ne va spune cum şi unde s-a trezit.

Cocardasse şi Passepoil începură să cerceteze.

Era întuneric beznă. Nu mai rămăsese nici un lampion aprins în grădină, în afara celor din preajma corturilor indiene.

Văzură luminîndu-se ferestrele de la primul etaj al pavilionului regentului.

Se deschise o fereastră.

Însuşi regentul apăru la balcon şi zise slujitorilor săi invizibili :

— Domnilor, răspundeţi cu capul ! Să fie prins viu !

— Îţi mulţumesc, Dumnezeule ! mormăi Bonnivet, a cărui patrulă se afla aproape de rondul Dianei. Dacă netrebnicul a auzit asta, o să ne pricinuiască greutăţi !

Sîntem obligaţi să mărturisim că patrulele nu luau parte cu plăcere la acest joc. Domnul de Lagardère avea o reputaţie atît de îngrozitoare, încît fiecare soldat şi-ar fi făcut bucuros testamentul. Bonnivet, spadasinul, ar fi preferat să se bată cu două duzini de voluntari de viţă nobilă din provincie decît să se ocupe de asemenea treabă.

Lagardère şi Aurore luaseră hotărîrea de a fugi.

Lagardère intuia ce se petrecea în grădină. Spera să poată trece, cu însoţitoarea lui, prin poarta al cărei paz-

nic era Le Bréant. Își îmbrăcă dominoul negru, iar obrazul Aurorei era din nou ascuns de mască. Părăsiră ghereta portarului. Doi oameni stăteau în genunchi pe prag, afară.

— Am făcut tot ce am putut, domnule cavaler, spuseră împreună Cocardasse și Passepoil, care reușiseră să golească plosca pentru a-și face curaj. Iertați-ne !

— Ce să mai spun ? adăugă Cocardasse. Afurisitul domino roz era ca un spiriduș.

— Isuse, strigă Passepoil, iată-l aici.

Cocardasse se frecă la ochi.

— Drepți ! ordonă Lagardère.

Apoi, zărind pe neașteptate muschetele soldaților la capătul aleii, adăugă :

— Ce înseamnă asta ?

— Asta înseamnă că ești blocat, sărman copil ! răspunse Passepoil.

Libertatea de limbaj o scosese din fundul ploscăi. Lagardère nici nu ceru explicații. Ghicise totul. Serbarea se sfîrșise, iată ce-l înspăimînta. Orele trecuseră pentru el ca minutele. Nu măsurase timpul. Întîrziase. Doar tumultul serbării i-ar fi putut favoriza fuga.

— Sînteți cu adevărat și sincer alături de mine ? întrebă Henri.

— Pe viață și pe moarte ! răspunseră cei doi viteji cu mîna pe inimă.

Și nu mințeau. Vederea acestui diavol, împreună cu restul băuturii din ploscă, îi exaltase. Aurore tremura pentru viața lui Lagardère și nu se gîndea la ea.

— Au schimbat gărzile de la porți ? întrebă Henri.

— Le-au întărit, răspunse Cocardasse. Trebuie să fim cu băgare de seamă, Doamne sfinte !

Lagardère rămase pe gînduri. Apoi continuă pe neașteptate.

— Îl cunoașteți, din întîmplare, pe meșterul Le Bréant, portar la Cour-aux-Ris ?

— Ca pe buzunarul nostru, răspunseră împreună Cocardasse și Passepoil.

— Atunci nu vă va deschide poarta ! zise Lagardère cu un gest de ciudă.

Bravii noştri prieteni încuviinţară, dînd din cap, această concluzie eminamente logică. Doar oamenii care nu i-ar cunoaşte le-ar putea deschide poarta.

Un zgomot vag se auzea în spatele desişului, în apropiere. S-ar fi spus că din toate părţile se apropiau cu precauţie mai mulţi oameni. Lagardère şi prietenii lui nu puteau vedea nimic. Locul unde se aflau n-avea mai multă lumină decît aleile vecine. Iar tufele de verdeaţă erau înecate într-o beznă totală.

— Ascultaţi, spuse Lagardère, trebuie să riscăm totul pe o carte. Nu vă ocupaţi de mine. Ştiu cum să ies din încurcătură. Pot să mă deghizez în aşa fel încît să înşel privirea duşmanilor. Luaţi-o pe fată. Veţi intra împreună cu ea sub vestibulul regentului, faceţi la stînga, uşa domnului Le Bréant se află la capătul primului coridor, treceţi mascaţi şi spuneţi : „Din partea aceluia care se află în grădină, în ghereta dumneavoastră..." Vă va deschide poarta dinspre stradă şi vă veţi duce să mă aşteptaţi în spatele capelei Luvrului.

— Înţeles ! zise Cocardasse.

— Încă un cuvînt. Sînteţi în stare să vă lăsaţi mai degrabă ucişi decît să o predaţi pe această fată ?

— Nu-ţi fie teamă ! Vom sfărîma tot ce ne va sta în cale, făgădui gasconul.

— Păzea ! adăugă Passepoil, cu o mîndrie care nu i se cunoştea.

Şi, amîndoi în acelaşi timp, strigară :

— De astă dată veţi fi mulţumit de noi.

Lagardère sărută mîna Aurorei şi îi spuse :

— Curaj ! E ultima noastră încercare.

Ea plecă, escortată de vitejii noştri. Trebuia să traverseze rondul Dianei.

— Hei ! strigă un soldat. Mult timp i-a mai trebuit ăsteia pînă să-şi găsească drumul !

— Mititeilor, zise Cocardasse, e o doamnă din corpul de balet.

Îndepărtă cu mîna, fără ceremonie, pe cei aflaţi în faţa lui şi adăugă cu nerusinare :

— Sîntem aşteptaţi de alteţa-sa regală !

Soldaţii începură să rîdă şi îi lăsară să treacă.

Dar la umbra unui pîlc de portocali așezați în hîrdaie, care mărginea unghiul pavilionului, erau doi oameni care stăteau la pîndă : Gonzague și omul său de încredere, domnul de Peyrolles. Se aflau acolo pentru Lagardère, pe care-l așteptau să apară dintr-o clipă în alta. Gonzague spuse cîteva cuvinte la urechea lui Peyrolles. Acesta vorbi în șoaptă cu șase ticăloși cu săbii lungi, ascunși îndărătul pomilor. Cu toții se năpustiră pe urmele vitejilor noștri, care tocmai urcau peronul escortînd îndeaproape dominoul roz.

Domnul Le Bréant deschise poarta de la Cour-aux-Ris, așa cum se așteptase Lagardère. Numai că o deschise de două ori : prima dată pentru Aurore și escorta ei, a doua oară pentru domnul de Peyrolles și tovarășii lui.

Lagardère se strecurase pe nesimțite pînă la capătul potecii, pentru a vedea dacă logodnica lui va ajunge fără piedici la pavilion. Cînd vru să se înapoieze în ghereta portarului, drumul era barat : un pichet de gărzi franceze închidea aleea.

— Stai ! Domnule cavaler, strigă comandantul cu glasul oarecum alterat, nu opuneți rezistență, vă rog. Sînteți înconjurat din toate părțile.

Era adevărul curat. În toate tufele învecinate, crosa muschetelor lovea pămîntul.

— Ce vor de la mine ? întrebă Lagardère, care nici nu trase sabia.

Viteazul Bonnivet, care se apropiase cu pași de lup pe la spate, îl cuprinse de mijloc. Lagardère nu încercă să se desprindă din strînsoare și întrebă pentru a doua oară :

— Ce vor de la mine ?

— La dracu ! răspunse marchizul de Bonnivet. O să vedeți în curînd.

Apoi adăugă :

— Înainte, domnilor ! La palat ! Sper că veți depune mărturie : am făcut singur această importantă captură.

Erau mai mult de șaizeci. Henri a fost înconjurat și purtat pe brațe, mai degrabă decît condus, în apartamentele lui Philippe d'Orléans. Apoi au închis ușa vestibulului și în grădină n-a mai rămas țipenie de om, în afară de bunul domn de Barbanchois, sforăind ca un tată pe gazonul umed.

X. — CAPCANA

Ceea ce se numea marele cabinet, sau, mai bine zis, primul cabinet al regentului, era o sală destul de vastă, unde acesta avea obiceiul să primească miniștrii și consiliul de regență. În mijlocul încăperii se afla o masă rotundă, acoperită cu un covor cu flori mari, un fotoliu pentru Philippe d'Orléans, un fotoliu pentru ducele de Bourbon, scaune pentru ceilalți membri titulari ai consiliului și scaune pliante pentru secretarii de stat. Deasupra ușii principale atîrna stema Franței, cu ramura secundară a casei de Orléans. Afacerile regatului se rezolvau aici în fiecare zi, cam de mîntuială, după cină. Regentul cina tîrziu, spectacolul de la Operă începea devreme, așa că, într-adevăr, nu prea era timp.

Cînd Lagardère intră, de față se afla multă lume. Cabinetul semăna cu un tribunal. Domnii de Lamoignon, de Tresmes și de Machault stăteau lîngă regent, care luase loc în fotoliu. Ducii de Saint-Simon, de Luxembourg și d'Harcourt stăteau lîngă cămin. Ușile erau păzite de soldați, și Bonnivet, biruitorul, își ștergea fruntea de sudoare în fața oglinzii.

— Ne-am dat osteneala, a fost greu, dar am pus mîna pe el ! spunea el cu jumătate glas. Ah ! al dracului om !

— S-a împotrivit ? întrebă Machault, locotenentul poliției.

— Dacă n-aș fi fost acolo, răspunse Bonnivet, Dumnezeu știe ce s-ar fi întîmplat !

Lîngă ferestre i-ați fi putut recunoaște pe bătrînul Villeroy, cardinalul de Bissy, Voyer-d'Argenson, Leblanc și alții. Cîțiva dintre oamenii de încredere ai lui Gonzague reușiseră să-și croiască drum : Navailles, Choisy, Nocé, Gironne și grasul Oriol, complet mascat de confratele său Taranne. Chaverny stătea de vorbă cu domnul de Brisson, care dormea în picioare după trei nopți de băutură. În spatele lui Lagardère se aflau doisprezece sau cincisprezece oameni înarmați pînă în dinți. Se mai afla acolo o singură femeie : doamna prințesă de Gonzague, așezată la dreapta regentului.

— Domnule, zise brusc regentul în clipa cînd îl zări pe Lagardère, n-am stabilit în condițiile noastre că veți veni

să tulburați serbarea și să insultați, în propria noastră casă, pe unul dintre cei mai mari seniori ai regatului. Sînteți acuzat, de asemenea, de a fi tras sabia în incinta palatului regal. Ne obligați să regretăm fără întîrziere clemența avută față de domnia-voastră.

Din clipa arestării, obrazul lui Lagardère era de marmură. Răspunse pe un ton rece și respectuos :

— Monseniore, nu mi-e teamă să se repete aici discuția dintre domnul de Gonzague și mine. În ce privește cea de-a doua acuzație, e-adevărat, am tras sabia, dar am făcut-o să apăr o femeie. Printre cei de față se află mai multe persoane care pot depune mărturie în sprijinul spuselor mele.

Doar Chaverny răspunse din grupul celor șase.

— Domnule, ați spus adevărul.

Henri îl privi cu uimire, în timp ce prietenii micului marchiz îl mustrau cu asprime din ochi. Dar regentul, care era destul de plictisit și voia să doarmă, trecu repede peste asemenea fleacuri.

— Domnule, reluă regentul, vi s-ar ierta toate astea, dar, luați seama, există un lucru pe care nu-l vom ierta niciodată : ați făgăduit doamnei de Gonzague să-i înapoiați fiica. E-adevărat ?

— Da, monseniore, am promis.

— Mi-ați trimis un mesager, care mi-a făcut aceeași promisiune în numele domniei-voastre. Recunoașteți ?

— Da, monseniore.

— Ghiciți, sper, că vă aflați în fața unui tribunal. Curțile obișnuite nu trebuie să cunoască faptele ce vi se impută. Dar vă jur, domnule, că veți fi pedepsit dacă o meritați. Unde este domnișoara de Nevers ?

— Nu știu, răspunse Lagardère.

— Minte ! strigă prințesa cu o mînie nestăpînită.

— Nu, doamnă. Am făgăduit ceva peste puterile mele, iată tot.

Un murmur dezaprobator se auzi din adunare. Henri își purtă privirea în jur și, vorbind mai tare, reluă :

— Nu o cunosc pe domnișoara de Nevers.

— E o nerușinare ! zise domnul duce de Tresmes, guvernatorul Parisului.

Toți oamenii de încredere ai lui Gonzague repetară :

— E o nerușinare !

Domnul de Machault, deprins cu înțeleptele tradiții ale poliției, dădu pe loc sfatul de a-l supune pe acest neobrăzat marilor torturi. De ce să se piardă vremea degeaba ?

Regentul îl privi cu severitate pe Lagardère.

— Domnule, zise el, chibzuiți bine la ceea ce spuneți.

— Chibzuiala nu adaugă nimic adevărului și nu-l schimbă, monseniore. Am spus adevărul.

— Suportați asemenea obrăznicie, monseniore ? zise prințesa, făcînd un efort să se stăpînească. Pe onoarea mea, pe mîntuirea sufletului meu, minte ! Știe unde se află fiica mea, fiindcă mi-a spus-o adineauri, în grădină, la zece pași de aici.

— Răspundeți ! ordonă regentul.

— Atunci, ca și acum, am spus adevărul, replică Lagardère. Atunci mai speram încă să-mi țin făgăduiala.

— Și-acum ? bîigui prințesa scoasă din fire.

— Acum nu mai sper.

Doamna de Gonzague căzu vlăguită în fotoliu.

Oamenii gravi din asistență, miniștrii, membrii Parlamentului, ducii priveau cu interes straniul personaj al cărui nume le izbise de atîtea ori urechile în tinerețe : frumosul Lagardère, Lagardère spadasinul ! Obrazul lui inteligent și calm nu se potrivea deloc unui vulgar tîrîtor de sabie.

Unii, a căror privire era mai pătrunzătoare, încercau să vadă ce se ascundea îndărătul acestei aparente seninătăți. Aveau în fața lor un om care manifesta o hotărîre tristă și adînc chibzuită. Oamenii lui Gonzague se simțeau prea mărunți în acest loc pentru a face multă gălăgie. Intraseră aici grație stăpînului lor, parte interesată în dezbatere, dar stăpînul nu se arăta.

Regentul reluă :

— Ați scris regentului Franței doar pe baza acestor vagi speranțe cînd mi-ați trimis vorbă : „Fiica prietenului domniei-voastre vă va fi înapoiată ?...“

— Speram că va fi așa.

— Sperați !

— Omul se poate înșela.

Regentul îi consultă din privire pe Tresmes și pe Machault, care păreau să fie sfetnicii săi.

— Dar, monseniore, exclamă prințesa care-și frîngea mîinile, nu vedeți oare că mi-a furat copilul ? E la el, pot

să jur ! O ţine ascunsă ! Lui i-am dat-o în braţe pe fiica mea în noaptea crimei, îmi amintesc ! Ştiu ! Jur !

— Auziţi, domnule ? spuse regentul.

O mişcare imperceptibilă agita tîmplele lui Lagardère. Picături de sudoare ţîşneau de sub păr, dar răspunse fără să-şi dezmintă calmul :

— Doamna prinţesă se înşală.

— Oh ! exclamă ea înnebunită. Şi un om ca acesta nu poate fi pedepsit !

— Ne-ar trebui doar un martor... începu regentul.

Dar se întrerupse, fiindcă Henri se ridicase cît era de înalt, provocîndu-l din privire pe Gonzague care tocmai apăruse pe uşa principală. Intrarea lui Gonzague iscă o clipă de senzaţie. O salută de departe pe prinţesă, soţia sa, şi pe Philippe d'Orléans, dar rămase lîngă uşă. Privirea i se încrucişă cu a lui Henri, care rosti cu un accent de sfidare :

— Martorul să se prezinte şi să îndrăznească să mă recunoască !

Ochii lui Gonzague clipiră ca şi cum ar fi încercat în zadar să susţină privirea acuzatorului. Fiecare văzu acest lucru. Dar Gonzague izbuti să zîmbească şi lumea îşi spuse :

— Poate că i-e milă.

Totuşi, în sală domnea tăcerea. Dinspre uşă se auzi un zgomot uşor. Gonzague se apropie de prag şi, din umbră, se ivi figura lividă a lui Peyrolles.

— Fata e în mîinile noastre ! zise el încetişor.

— Şi documentele ?

— Şi documentele.

Culoarea reveni în obrazul lui Gonzague, atît de mult se bucura.

— Dracu să mă ia ! strigă el. N-am avut dreptate cînd ţi-am spus că cocoşatul ăsta valorează cît greutatea lui în aur ?

— Pe legea mea ! răspunse slujitorul plecat. Mărturisesc că l-am judecat greşit. Ne-a dat o straşnică mînă de ajutor !

— Vedeţi bine, monseniore, spunea între timp Lagardère, nimeni nu răspunde. Fiindcă sînteţi judecător, fiţi drept. Cine se află în faţa domniei-voastre în acest moment ? Un biet gentilom înşelat, ca şi domnia-voastră, în speranţele sale. Am crezut că mă pot bizui pe un senti-

ment care de obicei este cel mai curat și mai fierbinte dintre toate. Am făgăduit cu îndrăzneala unui om care speră într-o răsplată...

Se opri și-apoi continuă cu efort :

— Întrucît credeam că am dreptul la o răsplată.

Ochii i se plecară fără voie și glasul i se opri în gîtlej.

— Ce fel de om e acest tînăr ? întrebă bătrînul Villeroy pe Voyer-d'Argenson.

Vice-cancelarul răspunse :

— Ori e un suflet mare, ori cel mai laș dintre toți ticăloșii.

Lagardère se strădui din răsputeri pentru a putea continua :

— Soarta și-a bătut joc de mine, monseniore. Iată crima mea. Ceea ce am crezut că se află în stăpînirea mea mi-a scăpat. Mă pedepsesc singur și plec în exil.

— Ar fi prea ușor ! zise Navailles.

Machault vorbi pe șoptite cu regentul.

— Mă prostern la picioarele domniei-voastre, monseniore... începu prințesa.

— Ajunge, doamnă ! întrerupse Philippe d'Orleans.

Gestul său imperios ceru liniște și toți cei din sală tăcură. Apoi, adresîndu-se lui Lagardère, rosti :

— După cum spuneți, sînteți gentilom, domnule. Fapta pe care ați făcut-o este nedemnă de un gentilom. Drept pedeapsă aveți propria domniei-voastre rușine. Dați-mi sabia, domnule !

Lagardère își șterse fruntea scăldată în sudoare. În momentul cînd își desfăcu centironul, o lacrimă i se prelinse pe obraz.

— Dumnezeule mare ! murmură Chaverny, care era cuprins de friguri și nu știa de ce. Mai bine îl ucideau.

În clipa cînd Lagardère înmînă sabia marchizului de Bonnivet, Chaverny își întoarse privirea.

— Nu mai sîntem pe vremea cînd se sfărîmau pintenii cavalerilor recunoscuți ca trădători, dar, slavă Domnului ! noblețea mai există și degradarea este cea mai cruntă pedeapsă pe care o poate suferi un soldat. Domnule, nu mai aveți dreptul să purtați sabie. Dați-vă la o parte, domnilor, și lăsați-l să treacă. Acest om nu mai e demn să respire același aer cu domniile-voastre.

O clipă s-ar fi spus că Lagardère va dărîma coloanele sălii și, ca Samson, îi va îngropa sub dărîmături pe filis-

tini. Obrazul său viguros exprimă mai întîi o furie atît de cumplită, încît cei din apropiere se îndepărtară mai mult de spaimă decît ca urmare a ordinului regentului. Dar îngrijorarea urmă repede furiei şi făcu loc acelei indiferenţe hotărîte pe care o manifestase de la începutul reuniunii.

— Monseniore, zise Lagardère înclinîndu-se, accept judecata alteţei-voastre regale şi mă voi supune.

O însingurare îndepărtată şi dragostea Aurorei, iată tabloul care-i trecea pe dinaintea ochilor. Nu merita oare martiriul ? Se îndreptă spre uşă în mijlocul tăcerii generale. Regentul spuse încetişor prinţesei :

— Nu vă fie teamă, va fi urmărit.

Pe la mijlocul sălii, Lagardère îl întîlni pe domnul prinţ de Gonzague, care tocmai se despărţise de Peyrolles.

— Alteţă, zise Gonzague adresîndu-se ducelui d'Orléans, tai trecerea acestui om.

Chaverny era foarte agitat. Părea că vrea să se arunce asupra lui Gonzague.

— Ah ! exclamă el. Dacă Lagardère ar mai avea sabie !

Taranne îl înghionti pe Oriol.

— Micul marchiz a înnebunit, murmură el.

— De ce tăiaţi trecerea acestui om ? întrebă regentul.

— Fiindcă buna voastră credinţă a fost înşelată, monseniore, răspunse Gonzague. Decăderea din rangul nobiliar nu e o pedeapsă care se cuvine asasinilor.

În sală se produse tumult. Regentul se ridică.

— E un asasin ! termină Gonzague care puse sabia pe umărul lui Lagardère.

Şi putem afirma că ţinea strîns mînerul. Dar Lagardère nici nu încercă să-l dezarmeze.

În mijlocul tumultului general, căci partizanii lui Gonzague scoteau strigăte şi se prefăceau că atacă cu săbiile, Lagardère scoase un hohot sacadat de rîs. Îndepărtă sabia, prinse încheietura mîinii lui Gonzague şi o strînse cu atîta putere, încît arma căzu. Îl duse pe Gonzague, sau mai bine zis îl tîrî, pînă la masă şi, arătînd mîna pe care durerea o ţinea deschisă, zise, punînd degetul pe o cicatrice adîncă :

— Semnul meu ! Recunosc semnul meu !

Privirea regentului era întunecată. Toate respiraţiile se opriră.

— Gonzague e pierdut ! murmură Chaverny.

Cu o îndrăzneală nemaipomenită, Gonzague zise :

— Alteţă, de optsprezece ani aştept acest moment ! Fratele nostru, Philippe, va fi răzbunat. Rana am primit-o apărînd viaţa lui Nevers.

Lagardère dădu drumul mîinii prinţului şi braţul îi căzu de-a lungul trupului. Rămase o clipă uluit, pe cînd din sală se ridica un strigăt asurzitor :

— Asasinul lui Nevers ! Asasinul lui Nevers !

Şi Navailles, Nocé şi Choisy, împreună cu toţi ceilalţi, adăugau :

— Diavolul de cocoşat ne spusese dinainte.

Prinţesa îşi acoperi faţa cu mîinile, îngrozită. Nu mai mişca. Leşinase. Lagardère păru că se trezeşte cînd arcaşii, în frunte cu Bonnivet, îl înconjurară la un semn al regentului.

— Ticălosule ! mîrîi Henri ca un leu care rage ! Ticălosule ! Ticălosule !

Apoi, îmbrîncindu-l la zece paşi pe Bonnivet, care vru să-l ia de guler, strigă cu glas tunător :

— La o parte ! Să piară cine se atinge de mine !

Se întoarse către Philippe d'Orléans şi adăugă :

— Monseniore, am un permis de liberă trecere semnat de alteţa-voastră regală.

Spunînd aceste cuvinte, scoase din buzunarul vestei un pergament pe care-l despături.

— Liber, orice s-ar întîmpla ! citi el cu glas tare. L-aţi scris, l-aţi semnat.

— De neînchipuit ! vru să spună Gonzague.

— Din moment ce există înşelăciune, adăugară domnii de Tresmes şi de Machault...

Cu un gest, regentul le impuse tăcere.

— Vreţi oare să daţi dreptate celor care spun că Philippe d'Orléans nu mai are cuvînt ? exclamă el. E scris, e semnat : acest om e liber. Are la dispoziţie patruzeci şi opt de ore să treacă graniţa.

Lagardère nu se clinti.

— M-aţi auzit, domnule, zise regentul cu duritate, ieşiţi !

Lagardère începu să rupă liniştit pergamentul, aruncînd fărîmele la picioarele regentului.

— Monseniore, zise el, nu mă cunoaşteţi. Vă înapoiez cuvîntul. Din răgazul oferit, şi care mi-e datorat, nu iau decît douăzeci şi patru de ore. E tot ce-mi trebuie spre

a demasca un scelerat şi să fac să triumfe o cauză dreaptă. M-am săturat de umiliri ! Ridic capul şi, pe onoarea numelui meu, înţelegeţi, domnilor, pe onoarea lui Henri de Lagardère, care valorează cît toată onoarea voastră laolaltă, promit şi jur că mîine, la aceeaşi oră, doamna de Gonzague îşi va avea fiica şi Nevers va fi răzbunat, sau de nu, voi fi prizonierul alteţei-voastre regale ! Puteţi convoca judecătorii.

Îl salută pe regent şi îndepărtă cu mîna pe aceia care îl înconjurau, spunînd :

— Faceţi loc, e dreptul meu !

Gonzague plecase mai înainte, Gonzague dispăruse.

— Faceţi loc, domnilor, repeta Philippe d'Orléans. Mîine, la aceeaşi oră, te vei înfăţişa în faţa judecătorilor şi, pe Dumnezeu ! se va face dreptate.

Oamenii de încredere ai lui Gonzague se strecurară spre uşă, rolul lor se isprăvise. Regentul rămase o clipă pe gînduri, apoi, sprijinindu-şi fruntea de mînă, zise :

— Iată o treabă ciudată, domnilor !

— Un ticălos nerușinat ! murmură locotenentul poliţiei, Machault.

— Sau un viteaz din vremurile de demult, gîndi cu glas tare regentul. Vom afla asta mîine.

Lagardère coborî singur şi fără arme monumentala scară a pavilionului. Sub vestibul îi găsi adunaţi pe Peyrolles, Tarannes, Montaubert, Gironne, pe toţi aceia dintre oamenii lui Gonzague care pierduseră orice urmă de ruşine. Trei slujitori înarmaţi păzeau intrarea coridorului care ducea către meşterul Le Bréant. Gonzague stătea în mijlocul vestibulului, cu sabia în mînă. Uşa mare dinspre grădină fusese deschisă. Toate astea vesteau o primejdioasă capcană. Lagardère nici nu le luă în seamă. Avea defectele îndrăznelii : se credea invulnerabil. Merse direct spre Gonzague, care-i tăie calea cu sabia.

— Să nu fim atît de grăbiţi, domnule de Lagardère, zise el, avem de vorbit. Toate ieşirile sînt închise şi nimeni nu ne aude, în afara acestor prieteni devotaţi. Putem vorbi după pofta inimii, fir-ar să fie !

Avea un rîs sarcastic şi rău. Lagardère se opri şi încrucişă braţele la piept.

— Regentul vă deschide uşile, reluă Gonzague, dar eu vi le închid ! Ca şi regentul, am fost prietenul lui Nevers, aşa că am şi eu dreptul să-i răzbun moartea. Nu spuneţi

că sînt un ticălos ; vă osteniți zadarnic. Știm dintotdeauna că cei ce pierd la joc insultă. Domnule de Lagardère, vreți să vă spun un lucru datorită căruia veți avea conștiința împăcată ? Credeți că ați spus o minciună, o minciună mare, afirmînd că Aurore nu e în stăpînirea domniei-voastre....

Henri se schimbă la față.

— Ei bine, reluă Gonzague bucurîndu-se de triumf cu cruzime, n-ați comis decît o foarte mică inexactitate, o nuanță, un fleac. Dacă ați fi spus *mai* în loc de *nu*, dacă ați fi spus : „Aurore nu *mai* e în stăpînirea mea..."

— Dacă aș crede... începu Lagardère, care strînse pumnii. Dar minți, își reveni el, te cunosc !

— Dacă ați fi spus în acest fel, termină cu calm Gonzague, ar fi fost cel mai pur și exact adevăr.

Lagardère se curbă, gata să se năpustească asupra lui, dar Gonzague își lipi vîrful sabiei între cei doi ochi și murmură :

— Voi ceilalți, atenție !

Sarcastic, în continuare, reluă :

— Da, am cîștigat o partidă cu adevărat frumoasă. Aurore e în mîna noastră...

— Aurore ! exclamă Lagardère cu glas sugrumat.

— Aurore, și oarecare documente...

La aceste cuvinte, Lagardère fremătă și se năpusti asupra lui Gonzague, care căzu greoi pe spate. Dintr-o săritură, trecînd peste trupul prințului, Lagardère dispăru în grădină. Gonzague se ridică, zîmbind :

— Nici o ieșire, nu-i așa ? îl întrebă pe Peyrolles, care era pe pragul dinafara ușii.

— Nici una.

— Și cîți sînt acolo ?

— Cinci, răspunse Peyrolles, care ciuli urechea.

— E bine ! E de ajuns ! E fără sabie.

Ieșiră amîndoi pentru a asculta cu mai multă atenție. Oamenii de încredere ai prințului, aflați în vestibul, palizi, cu fruntea îmbrobonată de sudoare, ciuleau și ei urechea. Ajunseseră departe, începînd de ieri seara ! Doar aurul le murdărise mîinile pînă acum. Gonzague voia să-i deprindă cu mirosul sîngelui. Panta era alunecoasă, cădeau jos. Gonzague și Peyrolles se opriră la capătul peronului.

— Cît de mult întîrzie ! murmură Gonzague.

— Întîrzie cam mult, zise Peyrolles. Sînt acolo, în spatele cortului.

În grădină era întuneric beznă. Nu se auzea decît vîntul de toamnă care biciuia pînza decorurilor.

— De unde aţi luat-o pe fată ? întrebă Gonzague, ca şi cum ar fi vrut să vorbească pentru a-şi înşela nerăbdarea.

— Din strada Chantre, chiar din poarta casei.

— A fost bine apărată ?

— Au apărat-o două săbii de temut, dar au luat-o la goană cînd le-am spus că Lagardère e mort.

— Le-ai văzut chipurile ?

— Nu. Şi-au păstrat masca pînă la capăt.

— Şi hîrtiile, unde le-aţi găsit ?

Peyrolles nu avu vreme să răspundă. Un strigăt de agonie se auzi din spatele cortului indian, dinspre ghereta meşterului Le Bréant. Gonzague simţi cum i se face părul măciucă.

— Poate-i unul de-ai noştri, murmură Peyrolles, tremurînd.

— Nu ! zise prinţul. I-am recunoscut glasul.

În aceeaşi clipă, cinci umbre negre ieşiră la lumină din rondul Dianei.

— Cine-i şeful ? întrebă Gonzague.

— Gendry, răspunse omul de încredere.

Gendry era un vlăjgan bine făcut, care fusese caporal în trupele de gardă.

— S-a făcut, zise el. O brancardă şi doi oameni. Mergem să-l ridicăm.

Convorbirea fu auzită în vestibul. Jucătorii noştri de cărţi, desfrînaţii noştri de proastă calitate nu mai aveau nici o picătură de sînge în vine. Dinţii lui Oriol clănţăneau gata să se sfărîme.

— Oriol, Montaubert, strigă Gonzague.

Amîndoi se apropiară.

— Voi veţi purta brancarda, spuse Gonzague.

Şi cum aceştia şovăiau :

— Am ucis cu toţii, fiindcă de pe urma asasinatului profită toţi.

Trebuiau să se grăbească, înainte ca regentul să-şi concedieze oaspeţii. Cu toate că aveau obiceiul să iasă pe uşa cea mare, care era tocmai la celălalt capăt al galeriei, spre

Curtea Fîntînilor, un obișnuit al palatului putea să aibă ideea de a se retrage prin Cour-aux-Ris.

Oriol, gata să leșine, și Montaubert, indignat, apucară brancarda. Gendry le-o luase înainte în tufișurile de verdeață.

— Ia te uită ! zise ultimul, ajungînd îndărătul cortului indian. Totuși ticălosul e mort de-a binelea.

Oriol și Montaubert erau cît pe ce s-o ia la sănătoasa. Montaubert era un soi de gentilom în stare să facă nenumărate păcate de duzină, dar căruia nu-i trecuse vreodată prin minte gîndul unei crime. Iar Oriol, poltron pașnic și băiat de treabă, avea oroare de sînge. Totuși, amîndoi erau acolo și ceilalți așteptau : Taranne, Albret, Choisy, Gironne. Gonzague credea că în acest fel este asigurat de discreția lor. Erau oamenii lui și nu existau decît prin el. Să dea înapoi, însemna să piardă totul și să înfrunte, pe deasupra, răzbunarea unui om în fața căruia nimeni nu rezista.

Dacă li s-ar fi spus la început : „Veți ajunge aici..." poate că nici unul dintre ei n-ar fi făcut primul pas. Dar primul pas era făcut și, de asemenea, al doilea. Mulți burghezi și mulți gentilomi dovediră în acele vremuri cît de firav este hotarul care separă imoralitatea de crimă. Nu mai puteau da înapoi : iată scuza banală și îngrozitoare. Gonzague spusese : „Cine nu-i cu mine este împotriva mea !" Nenorocirea era că nu se aflau în situația oamenilor de rînd, care se tem mai mult de conștiința lor decît de un om. Viciul ucide conștiința. Cu siguranță că ar fi dat înapoi, dacă ar fi trebuit să ucidă cu propria lor mînă. Dar erau lipsiți de orice forță morală să protesteze împotriva unei crime comise de un altul.

Gauthier Gendry reluă :

— S-o fi dus să moară puțin mai departe.

Pipăi pămîntul din jurul său, și începu să caute tîrîndu-se pe mîini și pe picioare. Făcu astfel înconjurul gheretei, a cărei ușă era închisă. Se opri la vreo douăzeci și cinci de pași, spunînd :

— Iată-l !

Oriol și Montaubert se apropiară cu brancarda.

— La urma urmei, zise Montaubert, faptul e împlinit. Nu facem nici un rău.

Oriol își simțea limba paralizată. Îl ajutară pe Gendry să pună pe brancardă un cadavru care era întins pe pămînt chiar în mijlocul unui tufiș.

— Încă mai e cald, zise fostul caporal. Dați-i drumu!

Oriol și Montaubert porniră. Ajunseră la pavilion cu povara. Abia atunci oamenii lui Gonzague primiră îngăduința să plece.

Totuși, ceva îi speriase. Trecînd din nou prin fața gheretei rustice a meșterului Le Bréant, auziră un foșnet de frunze uscate. Ar fi jurat că fuseseră urmăriți tot timpul de pași mărunți și grăbiți. Într-adevăr, cocoșatul se afla în spatele lor cînd urcară treptele peronului. Cocoșatul era foarte palid și părea că se ține anevoie pe picioare. Dar hohotea cu rîsul lui strident și ascuțit. Fără Gonzague ar fi mîncat o bătaie zdravănă. Îi spuse lui Gonzague, care nu-i luă în seamă glasul schimbat :

— Ei bine, ei bine, așadar a venit ?

Arăta cu un deget tremurător cadavrul peste care Gendry aruncase o mantie. Gonzague îl bătu pe umăr. Cocoșatul se clătină și fu gata să cadă.

— E beat ! zise Gironne.

Apoi toată lumea intră în coridor. Meșterul Le Bréant nu catadicsi să afle numele gentilomului care era dus pe brațe, fiindcă băuse prea mult. La Palais-Royal toată lumea era tolerantă și discretă.

Era patru dimineața. Felinarele fumegau și nu mai luminau. Grupul de nerușinați se risipi în toate direcțiile. Domnul de Gonzague se înapoie la palatul său, împreună cu Peyrolles. Oriol, Montaubert și Gendry aveau misiunea să ducă cadavrul pînă la Sena. O luară pe strada Pierre-Lescot. Ajunși acolo, simțiră că li se înmoaie picioarele. Primind un galben de la fiecare, fostul caporal le îngădui să lase cadavrul pe o grămadă de gunoaie. După ce își luă mantaua, duseră brancarda ceva mai departe și plecară să se culce.

Iată de ce, a doua zi dimineața, domnul baron de Barbanchois, desigur neștiutor față de tot ce se întîmplase, se trezi în mijlocul firului de apă din strada Pierre-Lescot, într-un asemenea hal, încît este greu și inutil de descris. El era cadavrul pe care Oriol și Montaubert îl purtaseră pe brancardă.

Domnul baron nu se făli deloc cu această aventură, dar ura lui împotriva regenței crescu. Pe vremea răposatului

rege, se rostogolise de cel puțin douăzeci de ori sub masă și niciodată nu i se întîmplase ceva asemănător. Ducîndu-se spre casă, la doamna baroană, fără îndoială îngrijorată de soarta lui, își spunea :

— Ce moravuri ! Să faci asemenea feste unui om de rangul meu ! Vă întreb, unde o să ajungem ?

Cocoșatul ieși ultimul pe ușa mică a meșterului Le Bréant. Îi trebui multă vreme să traverseze Cour-aux-Ris, care, totuși, nu era prea mare. De la intrarea în Curtea Fîntînilor și pînă la strada Saint-Honoré fu nevoit să se așeze de mai multe ori pe pietrele din fața caselor. Cînd se ridica, din piept îi ieșea un fel de geamăt. Cei din vestibul se înșelaseră : cocoșatul nu era beat. Dacă domnul de Gonzague n-ar fi avut alte griji, ar fi văzut în această noapte că rînjetul cocoșatului nu era de bun augur.

Din colțul palatului pînă la casa domnului de Lagardère, pe strada Chantre, nu erau decît zece pași. Cocoșatul avu nevoie de zece minute să facă acești zece pași. Nu mai avea putere. Tîrîndu-se pe mîini și pe picioare, urcă scara ce ducea la odaia meșterului Louis. Văzu în trecere ușa dinspre stradă forțată și larg deschisă. La fel și ușa apartamentului meșterului Louis. Cocoșatul intră în prima încăpere. Ușa de la a doua odaie, aceea unde nimeni nu intrase vreodată, fusese trîntită înăuntru. Cocoșatul se sprijini de pervaz, din gîtlej îi ieșea un horcăit. Încercă să o strige pe Françoise și pe Jean-Marie, dar nu avu forță. Căzu în genunchi și reîncepu să se tîrîie pînă la sipetul care conținuse odată pachetul pecetluit cu trei sigilii mari, descris de noi de mai multe ori. Cufărul fusese spart cu lovituri de secure. Pachetul dispăruse. Cocoșatul se întinse pe jos, ca un biet nefericit care primește lovitura de grație.

Orologiul din capela Luvrului sună cinci bătăi. Apărură primele licăriri ale zorilor. Încet, foarte încet, cocoșatul se ridică în mîini. Izbuti să-și descheie nasturii hainei de lînă neagră și își scoase vesta de satin alb, oribil pătată de sînge. S-ar fi spus că strălucitoarea vestă, mototolită cu amîndouă mîinile, servise să tamponeze o rană mare.

Gemînd și căinîndu-se încet, cocoșatul se tîrî pînă lîngă un dulap, unde găsi rufărie și apă. Avea cel puțin cu ce să spele rana care îi însîngerase vesta.

Vesta îi aparţinea lui Lagardère, dar rana sîngera pe umărul cocoşatului. O pansă cum putu mai bine şi bău o înghiţitură de apă. Apoi se ghemui, simţindu-se astfel puţin mai uşurat.

— Bine ! murmură el. Singur ! Mi-au luat totul : armele şi inima !

Capul îi căzu greoi între mîini. Cînd se îndreptă spuse:

— Nu mă lăsa, Doamne ! Am doar douăzeci şi patru de ore să iau de la capăt misiunea mea de optsprezece ani !

ACTUL DE CĂSĂTORIE

I. — DIN NOU DESPRE CASA AURULUI

Se lucrase toată noaptea în palatul Gonzague. Compartimentele erau gata. Fiecare vînzător de acţiuni venise încă din zori să-şi mobileze suprafaţa închiriată, mai mică de doi metri pătraţi. Chiar şi în sala cea mare fuseseră construite despărţituri din lemn, răspîndind un miros înţepător de brad dat la rindea. În grădini montarea cabanelor era terminată. Nu mai rămăsese nimic din splendorile trecutului. Pe alocuri se mai vedeau cîţiva copaci prăpădiţi şi cîteva sculpturi la încrucişarea unor alei de cabane, care fuseseră tăiate din fostele ronduri de flori.

În centrul unei piaţete, situate nu departe de fosta cuşcă a lui Médor, chiar în faţa peronului palatului, se vedea o statuie mutilată a Castităţii, aşezată pe un soclu de marmură. Destinul face şi asemenea ironii. Cine ştie dacă pe locul actualei noastre Burse nu se va ridica, în secolele viitoare, un grandios monument nevinovat.

Încă din zori, peste tot mişunau oameni. Curtierii nu lipseau. „Arta" lor, în faşă, începuse să şi fie o artă. Lumea se agita, se zbătea, vindea, cumpăra, minţea, fura : într-un cuvînt, se făceau afaceri.

Ferestrele apartamentului doamnei de Gonzague, care dădeau spre grădină, erau acoperite cu obloane groase. Dimpotrivă, cele ale prinţului nu aveau decît perdele de brocart brodate cu fir de aur. Nu se vedea lumină nici la prinţ, nici la prinţesă. Domnul de Peyrolles, care locuia la mansardă, încă mai era în pat, dar nu dormea. Tocmai terminase de numărat cîştigul lui din ajun şi îl vîrîse peste alţi bani într-o casetă de mărime respectabilă de la căpătîiul patului. Acest credincios domn Peyrolles era bogat, dar şi avar, sau mai degrabă lacom, fiindcă, dacă

iubea cu pasiune banii, cauza trebuie căutată în plăcerile pe care ţi le procură banul.

Nu mai e cazul să spunem că nu avea nici un fel de prejudecată. Lua cu amîndouă mîinile de unde putea şi spera să ajungă la bătrîneţe un foarte mare senior. Era un Dubois al prinţului de Gonzague. Adevăratul Dubois, al regentului, voia să devină cardinal. Nu ştim care era ambiţia acestui discret domn de Peyrolles, dar englezii tocmai inventaseră titlul de *milord Milion*. Peyrolles voia să fie pur şi simplu monseniorul Milion.

Gendry se pregătea să-i dea raportul. Îi povestea cum cei doi ageamii, Oriol şi Montaubert, căraseră cadavrul lui Lagardère pînă sub arcul podului Marion, unde îl azvîrliseră în fluviu. Peyrolles beneficia de jumătate din suma cuvenită ticăloşilor de care se folosise stăpînul său. Plăti partea lui Gendry şi îi spuse să plece, dar, înainte de a ieşi, acesta zise :

— Cheflii sînt tot mai rar de găsit. Aveţi aici, sub fereastra dumneavoastră, un fost soldat din compania mea, care ar putea da o mînă de ajutor la momentul potrivit.

— Numele lui ?

— Balena. E puternic şi nătîng ca un bou.

— Angajează-l, aşa, să fie, căci sper că am terminat cu toate actele de violenţă, răspunse Peyrolles.

— Nu, dimpotrivă, nu cred că va fi aşa. Îl voi angaja pe Balenă.

Coborî în grădină, unde Balena era în exerciţiul funcţiunilor sale, încercînd zadarnic să lupte împotriva faimei în creştere a rivalului său norocos, Esop al II-lea, zis Iona.

Peyrolles se duse la stăpînul său. Află cu mirare că alţii i-o luaseră înainte. Într-adevăr, prinţul de Gonzague acorda audienţă prietenilor noştri, Cocardasse-junior şi fratele Passepoil, amîndoi îmbrăcaţi în mare ţinută în ciuda orei matinale, periaţi, sclivisiţi şi cu burţile pline după ce dăduseră o raită pe la bucătărie.

— Caraghioşilor, începu Peyrolles din clipa cînd îi zări, ce-aţi făcut ieri în timpul serbării ?

Passepoil ridică din umeri şi Cocardasse întoarse spatele.

— Pe cît sîntem de onoraţi şi fericiţi de a servi un stăpîn ilustru ca dumneavoastră, monseniore, zise Cocardasse, cu atît ne e mai greu să avem de-a face cu domnul... Nu-i aşa, iubiţelule ?

— Mi-ai citit în inimă, prietene, răspunse Passepoil.

— M-ați auzit, zise Gonzague, care părea extenuat. Trebuie să obții vești chiar în această dimineață, vești sigure, probe palpabile. Vreau să știu dacă e viu sau mort.

Cocardasse și Passepoil salutară cu acea mișcare amplă și elegantă care făcea din ei cei mai distinși bandiți din Europa. Trecură țepeni prin fața lui Peyrolles și ieșiră.

— Îmi este îngăduit să vă întreb, monseniore, despre cine vorbiți : viu sau mort ? zise Peyrolles, palid la față.

— Vorbeam despre cavalerul de Lagardère, replică Gonzague, lăsîndu-și capul obosit să cadă pe pernă.

— Dar, de ce vă îndoiți ? spuse Peyrolles uluit. Adineauri l-am plătit pe Gendry.

— Gendry este un ticălos rău, iar tu, dragul meu Peyrolles, ai cam îmbătrînit. N-am fost bine slujiți. În timp ce tu mai dormeai, eu am lucrat în dimineața asta. Am stat de vorbă cu Oriol și Montaubert. De ce oamenii noștri nu i-au însoțit pînă la Sena ?

— Treaba era terminată. Însuși monseniorul a avut ideea să silească doi dintre prietenii săi...

— Prieteni ! repetă Gonzague cu un dispreț atît de profund, încît Peyrolles amuți. Bine am făcut, reluă prințul, și tu ai dreptate. Sînt prietenii mei. Doamne ! Trebuie să creadă că sînt prietenii mei. De cine ne-am putea folosi fără limită dacă nu de prieteni ? Vreau să le înfrîng cerbicia, bănuiești ce vreau să spun ? Vreau să-i leg de mîini și de picioare. Dacă domnul de Horn ar fi avut în spate doar o sută de flecari, regentul și-ar fi astupat urechile, fiindcă, înainte de toate, regentului îi place liniștea. Asta nu înseamnă că mi-e teamă să împărtășesc soarta vitregă a contelui de Horn...

Se întrerupse văzînd ațintită asupra sa privirea însetată de curiozitate a lui Peyrolles.

— Slavă Domnului ! zise el cu un zîmbet cam forțat. Iată unul căruia i s-a și făcut pielea de găină !

— Aveți vreun motiv să vă temeți de regent ? întrebă Peyrolles.

— Ascultă, zise Gonzague sprijinindu-se în cot, îți jur în fața Domnului că vei fi spînzurat dacă sînt doborît !

Înspăimîntat, Peyrolles făcu trei pași înapoi. Ochii îi ieșeau din orbite. De astă dată Gonzague izbucni într-un hohot de rîs sincer.

— Rege al fricoșilor ! exclamă el. Niciodată n-am fost mai bine văzut la Curte ca acum, dar nu se știe ce se poate întîmpla. Așa că, în caz de atac, vreau să fiu bine păzit. Nu vreau să am în jurul meu prieteni, nu există prieteni, vreau în jurul meu numai sclavi. Și nu sclavi cumpărați, ci robi în lanțuri, ființe trăind din suflarea mea, ca să zic așa, care să știe bine că vor muri odată cu moartea mea.

— În ce mă privește, gîngăvi Peyrolles, cred că monseniorul n-are nevoie...

— E-adevărat. Pe tine te am în mînă de multă vreme, dar ceilalți ? Știi oare că în banda asta sînt nume de vază? Înțelegi că asemenea clientelă poate fi o pavăză ? Navailles e de sînge ducal. Monta bert are legături de rudenie cu familia Mole de Champlâtreux, înalți magistrați, al căror glas răsună ca și marele clopot de la Notre-Dame ! Choisy este vărul lui Mortemart, Nocé este rudă cu familia Lauzun, Gironne cu Célamare, Chaverny cu prinții de Soubise...

— Oh ! Asta... întrerupse Peyrolles.

— Și ăsta va fi legat în lanțuri ca și ceilalți. Trebuie doar să găsim un lanț pe măsura lui. Dacă nu-l vom găsi, se corectă prințul cu un aer sumbru, va fi cu atît mai rău pentru el ! Dar să continuăm trecerea în revistă : Taranne este protejatul domnului Law în persoană, caraghiosul de Oriol este propriul nepot al secretarului de stat Leblanc, Albret îi spune domnului de Fleury *vărul meu.* Pînă și grosolanul baron de Batz are ușă deschisă la prințesa palatină. Nu mi-am ales oamenii cu ochii închiși, fii sigur, Vauxménil mi-o dăruiește pe ducesa de Berri și o am la mînă pe stareța de la Chelles prin micul Saveuse ! Știu bine, fir-ar să fie, că m-ar vinde pentru treizeci de arginți, dar de ieri seara îi am pe toți în mînă și mîine dimineața îi vreau la picioarele mele.

Dădu învelitoarea la o parte, sări din pat și spuse :

— Papucii mei !

Peyrolles îngenunche imediat și-l încălță cu cea mai desăvîrșită slugărnicie. Apoi îl ajută să-și pună halatul. Era o jivină în stare de orice.

— Îți spun toate astea, amice Peyrolles, fiindcă și tu ești prietenul meu.

— Oh ! Monseniore ! Mă amestecați oare cu asemenea soi de oameni ?

— Deloc ! Nu există măcar unul să merite asocierea cu „asemenea soi de oameni", cum spui, zise prințul cu un surîs amar. Dar te socot un prieten atît de desăvîrșit încît pot să-ți vorbesc ca și duhovnicului meu. Ai uneori nevoie să faci mărturisiri cuiva, asta te face înțeles. Spuneam deci că trebuie să-i avem în mîna noastră, legați cobză. Frînghia pe care le-am pus-o în jurul gîtului am înfășurat-o doar o dată. Acum o vom strînge. Vei judeca numaidecît cît de urgentă este treaba : astă noapte am fost trădați !

— Trădați ! exclamă Peyrolles, și de cine ?

— De Gendry, de Oriol, de Montaubert.

— E oare cu putință ?

— Totu-i cu putință atît timp cît funia nu-i va strînge de gît.

— Și cum de-a aflat monseniorul ?... întrebă Peyrolles.

— Nu știu decît că ticăloșii noștri nu și-au făcut datoria.

— Adineauri Gendry mi-a spus răspicat că a dus trupul sub arcul podului Marion.

— Gendry a mințit. Nu știu. Mărturisesc chiar că renunț cu greu la speranța de a mă descotorosi de acest diavol de Lagardère.

— De unde vă vin îndoielile ?

Gonzague scoase de sub pernă o hîrtie făcută sul și o desfășură încetișor.

— Nu cunosc oameni care ar vrea să-și bată joc de mine, șopti el. Ar fi un joc primejdios ca asemenea glumă proastă să fie făcută prințului de Gonzague !

Peyrolles aștepta să i se explice cu mai multă claritate.

— Pe de altă parte, continuă prințul, acest Gendry are totuși mîna sigură. Doar am auzit strigătul de agonie...

— Ce vi se spune în hîrtia aceea, monseniore ? întrebă Peyrolles în culmea neliniștii.

Gonzague îi trecu hîrtia desfășurată și Peyrolles citi cu lăcomie.

Hîrtia conținea o listă concepută astfel :

Căpitanul Lorrain — Neapole.

Staupitz — Nüremberg.

Pinto — Torino.

El Matador — Glasgow.

Joël de Jugan — Morlaix.

Faënza — Paris.
Saldagne — idem.
Peyrolles — ...
Philippe de Mantoue, prinț de Gonzague — ...
Ultimele două nume erau scrise cu cerneală roșie, sau cu sînge. Nu era menționat vreun nume de oraș în dreptul lor, fiindcă răzbunătorul nu știa încă în ce loc urma să-i pedepsească.

Primele șapte nume, scrise cu cerneală neagră, erau marcate cu o cruce roșie. Gonzague și Peyrolles nu puteau ignora înțelesul acestui semn. Peyrolles ținea în mîini hîrtia și tremura ca varga.

— Cînd ați primit-o ? întrebă el bîiguind.

— Azi de dimineață, în zori, dar nu înainte ca porțile să fie deschise, fiindcă auzeam zgomotul infernal pe care-l făceau toți nebunii afară și înăuntru.

De fapt, era o hărmălaie nemaipomenită, fiindcă le lipsea experiența. Nu învățaseră încă regulile de comportare într-o Bursă și nici să dea un aer de drăgălașă decență acestui tripou. Toată lumea striga în același timp și acest concert de glasuri tuna ca larma unei răscoale. Dar Peyrolles se gîndea numai la un singur lucru :

— Cum ați primit hîrtia ? întrebă din nou.

Gonzague arătă fereastra din fața patului, în care se vedea un ochi de geam spart. Peyrolles înțelese și căută din privire covorul, unde văzu imediat o piatră printre cioburile de sticlă.

— Asta m-a trezit, spuse Gonzague. Am citit și mi-a venit ideea că poate Lagardère a izbutit să scape.

Peyrolles plecă fruntea.

— Doar dacă, spuse mai departe Gonzague, asemenea act îndrăzneț și nesăbuit a fost executat de vreun om de încredere, care habar n-avea de soarta stăpînului său.

— Să sperăm, zise Peyrolles.

— Pentru orice eventualitate, i-am chemat grabnic pe Oriol și pe Montaubert. M-am prefăcut că nu știu nimic. Am glumit, i-am îmboldit și mi-au mărturisit că au lăsat cadavrul pe un morman de gunoaie din strada Pierre-Lescot.

Cu pumnul strîns Peyrolles își lovi genunchiul.

— Nici nu e nevoie de mai mult ! strigă el. Un rănit își poate redobîndi viața.

— Vom ști curînd adevărul, spuse Gonzague. Cocardasse și Passepoil au plecat adineauri să afle.

— Vă încredeți în acești doi renegați, monseniore ?

— Nu mă încred în nimeni, prietene Peyrolles, nici chiar în tine. Dacă aș putea face totul singur, nu m-aș folosi de nimeni. S-au îmbătat azi-noapte. Au greșit. Știu și ăsta-i un motiv în plus să meargă pe drumul cel drept. I-am chemat și le-am poruncit să-i găsească pe cei doi viteji care au apărat-o azi-noapte pe tînăra aventurieră care-și dă numele de Aurore de Nevers...

Rostind aceste ultime cuvinte nu se putu stăpîni să zîmbească. Peyrolles rămase serios ca un cioclu.

— Și să răscolească cerul și pămîntul pentru a afla dacă omul pe care-l urăsc mai mult decît orice ne-a scăpat din nou, încheie Gonzague.

Sună și spuse servitorului care intră :

— Să mi se pregătească litiera ! Tu, prietene Peyrolles, vei urca la doamna prințesă pentru a-i transmite, ca de obicei, asigurarea respectului meu profund. Încearcă să privești cu atenție. Îmi vei spune cum arată anticamera doamnei prințese și cu ce ton ți-a răspuns camerista.

— Unde vă voi întîlni din nou, monseniore ?

— Mă duc mai întîi la pavilion. Mă grăbesc să o văd pe tînăra noastră aventurieră din strada Pierre-Lescot. Se pare că s-a împrietenit cu dona Cruz. Apoi mă duc la palatul domnului Law, care mă neglijează în ultima vreme. După aceea urc pînă la Palais-Royal, unde absența mea ar provoca interpretări nedorite. Cine știe cîte calomnii nu s-ar putea difuza pe socoteala mea ?

— Toate astea vor dura multă vreme.

— Nu, isprăvesc repede. Trebuie să-i văd pe prietenii noștri, pe bunii noștri prieteni. Ziua de azi va fi plină, și plănuiesc pentru diseară o mică cină intimă... Dar vom mai vorbi despre asta.

Ridică pietricica de pe covor și se apropie de fereastră.

— Înainte de a pleca, permiteți-mi, monseniore, să vă pun în gardă în privința celor doi șnapani... spuse Peyrolles.

— Cocardasse și Passepoil ? Știu că te-au cam brutalizat, sărmane Peyrolles.

— Nu e vorba despre asta. Ceva îmi spune că trădează. Şi dacă vreţi o dovadă, iat-o : nu i-am văzut pe lista morţilor, cu toate că au participat la afacerea din şanţurile castelului Caylus.

Gonzague, care privea cu un aer gînditor pietricica, desfăşură repede hîrtia ce o avea în mînă.

— E-adevărat, murmură prinţul. Numele lor lipseşte de pe listă. Dar dacă însuşi Lagardère a întocmit lista şi ticăloşii ar fi oamenii lui, i-ar fi trecut în fruntea listei pentru a masca înşelătoria.

— E prea subtil ceea ce spuneţi, monseniore. Nimic nu trebuie neglijat într-o luptă pe viaţă şi pe moarte. Începînd de ieri, vă bizuiţi pe necunoscut. Fiinţa asta stranie, cocoşatul, care a intrat fără voia voastră în treburile domniei-voastre...

— Mă pui pe gînduri, întrerupse Gonzague. Va trebui să-şi deşerte sacul pînă la fund.

Privi pe fereastră. Cocoşatul se afla exact în faţa gheretei sale şi tocmai arunca o privire pătrunzătoare spre ferestrele lui Gonzague. Văzîndu-l, cocoşatul plecă ochii şi salută cu mult rêspect.

Gonzague mai privi o dată pietricica.

— Vom şti curînd, murmură el, vom şti totul. Cred că ziua de azi va fi pe măsura nopţii trecute. Du-te, prietene Peyrolles. Iată, a sosit lectica. Pe curînd !

Peyrolles se supuse. Domnul de Gonzague se urcă în lectică şi porunci să fie condus la pavilionul donei Cruz.

Străbătînd coridoarele pentru a se duce la apartamentele doamnei de Gonzague, Peyrolles îşi spunea :

— Nu am pentru Franţa, frumoasa mea patrie, o dragoste nătîngă, cum am văzut la unii. Cu bani găseşti oriunde o patrie. Puşculiţa mea e aproape plină şi în douăzeci şi patru de ore pot şterpeli destul din casa de bani a prinţului. Mi se pare că prinţul se dă bătut. Dacă lucrurile nu se îndreaptă de azi pînă mîine, îmi iau calabalîcul şi mă duc să caut un aer mai bun pentru sănătatea mea delicată. Ce dracu ! De azi pe mîine nu sare mina în aer !

Cocardasse-junior şi fratele Passepoil făgăduiseră să facă pe dracu-n patru pentru a pune capăt îndoielilor prinţului de Gonzague. Erau oameni de cuvînt. Îi regăsim nu departe de palat, într-o cîrciumă cu aspect jalnic din

strada Aubry-le-Boucher, mîncînd și trăgînd la măsea cît patru.

Bucuria strălucea pe obrajii lor.

— N-a murit, slavă Domnului ! zise Cocardasse întinzînd paharul.

Passepoil îl umplu și repetă :

— N-a murit !

Și amîndoi ciocniră în sănătatea cavalerului Henri de Lagardère.

— Ah ! Fir-ar să fie, reluă Cocardasse, ne datorează o bătaie soră cu moartea pentru toate prostiile pe care le-am făcut de aseară încoace !

— Eram cherchelițți, nobilul meu prieten, răspunse iute Passepoil. Beția e încrezătoare. Dealtfel, îl lăsasem într-o stare jalnică.

— Există oare stări jalnice pentru micuțul strengar ? strigă Cocardasse cu entuziasm. Nu-ți fie teamă ! Dacă l-aș vedea chiar acum ciuruit ca o sită, tot aș spune : „Din fericire, o să iasă din încurcătură !"

Sorbind încet din rachiul îndoit cu apă, Passepoil murmură :

— Fapt este că strengarul nostru e un băiat de treabă ! Ne putem umfla în pene că am contribuit și noi la educația lui.

— Dragul meu, ai exprimat sentimentele sufletului meu. Chiar dacă ne trage o bătaie soră cu moartea, tot îi rămîn credincios trup și suflet !

Passepoil puse paharul gol pe masă.

— Dacă mi-e îngăduit să-ți fac o observație, nobilul meu prieten, reluă el, ți-aș spune că intențiile tale sînt bune. Dar fatala ta slăbiciune pentru băutură...

— La dracu ! întrerupse gasconul. Ascultă, iubițelule! Erai de trei ori mai beat decît mine.

— Bine ! Bine ! Dacă așa stau lucrurile. Hei ! Fato, încă o stacană !

Prinse cu degetele lui lungi, uscate și strîmbe, talia slujnicei, care era ca un butoi. Cocardasse îl contemplă cu un aer de compasiune.

— Așadar, dragul meu, bietul meu prieten ! Vezi paiul din ochiul vecinului, în loc să scoți bîrna din al tău, nefericitule !

Sosind la Gonzague, în dimineața acestei zile, erau cu atît mai convinși de sfîrșitul tragic al lui Lagardère, cu cît se duseseră înainte de ivirea zorilor în strada Chantre, unde găsiseră ușile forțate. Parterul era pustiu. Vecinii nu știau nimic de soarta celor trei locatari, tînăra, Françoise și Jean-Marie Berrichon. La primul etaj, lîngă cufăr, a cărui încuietoare era spartă, se vedea o baltă de sînge. Așa era : ticăloșii care atacaseră noaptea trecută dominoul roz pe care erau însărcinați să-l apere spuseseră adevărul. Lagardère era mort !

Dar însuși Gonzague le redase adineauri speranța, cînd îi însărcinase să găsească leșul dușmanului său de moarte. Cu siguranță că Gonzague avea motive temeinice să procedeze astfel. Prietenii noștri nici nu voiau să știe mai mult ca să ciocnească cu bucurie în sănătatea lui Lagardère. În ce privește a doua parte a misiunii : să-i caute pe cei doi viteji care o apăraseră pe Aurore, treaba era rezolvată. Cocardasse își turnă un pahar plin pînă la vîrf și spuse :

— Trebuie să născocim o poveste, porumbelule.

— Două, răspunse fratele Passepoil, una pentru tine și una pentru mine.

— Fie ! Eu sînt jumătate gascon și jumătate provensal, și pot spune povești cu duiumul.

— La naiba ! Eu sînt normand. Vom vedea care poveste e mai bună.

— Vai de păcatele mele ! Mi se pare că mă provoci, nu-i așa ?

— Prietenește, nobilul meu camarad. Este un joc de inteligență. Amintește-ți doar că trebuie să găsim, în povestea noastră, cadavrul micului Parizian.

Cocardasse ridică din umeri.

— Al dracului să fiu dacă iubițelul nu vrea să se ridice pînă la înălțimea stăpînului său ! bombăni el sorbind ultima picătură din a doua cană.

Era încă prea devreme să se înapoieze la palat. Aveau nevoie de timp să facă cercetări. Cocardasse și Passepoil se așezară să-și compună fiecare povestea. Vom vedea care din doi va fi cel mai bun povestitor. În așteptare, adormiră cu capul pe masă și nu știm căruia din doi i se poate decerna premiul pentru vigoarea și sonoritatea sforăitului.

II. — O LOVITURĂ LA BURSĂ PE VREMEA REGENȚEI

Cocoșatul intrase printre primii în palatul Gonzague și, încă de la deschiderea porților, fusese văzut în tovărășia unui mic comisionar, care purta un scaun, un cufăr, o pernă, și o saltea. Cocoșatul își mobila baraca ; era limpede că voia să-și stabilească aici domiciliul, cum de altfel avea dreptul prin contractul de închiriere. Într-adevăr, îl urmase în drepturi pe Médor, și Médor se culca în cușca lui.

Locatarii barăcilor din grădina Gonzague ar fi dorit ca ziua să aibă patruzeci și opt de ore. Timpul era prea scurt pentru pofta lor de afaceri necinstite. Speculau pe drum, la dus și la întors, se adunau pentru cină ca să speculeze mîncînd. Nu pierdeau decît orele de somn. Nu e oare umilitor să gîndești că omul, sclavul unei nevoi naturale, nu poate specula dormind ?

Tendința era spre urcare. Serbarea de la Palais-Royal produsese un efect imens. Bineînțeles că nimeni din această neînsemnată lume a speculanților nu pusese piciorul la serbare, dar cîțiva, cocoțați pe terasele caselor învecinate, putuseră întrezări baletul. Nu se vorbea decît despre balet. Fata fluviului Mississippi, care turna apa din urna respectabilului ei părinte și o transforma în bani de aur, era o alegorie delicată și fermecătoare, ceva cu adevărat franțuzesc, care anticipa la ce înălțime se va ridica în secolele următoare geniul dramatic al acestui popor care, născut cu spirit caustic, a creat vodevilul !

La cină, între desert și brînză, se făcuse o nouă lansare de acțiuni. Erau *nepoțelele*. Chiar înainte de a fi fost gravate obținuseră o primă de zece la sută. *Mamele* erau albe, *fiicele* erau galbene și *nepoțelele* trebuiau să fie albastre, culoarea cerului, a depărtărilor, a speranței și a visului. Orice s-ar spune, exista o poezie generoasă și profundă în cotorul de chitanțier.

În general, prăvăliile care făceau colț cu aleile unde fuseseră ridicate barăcile desfăceau băuturi alcoolice, iar stăpînii lor vindeau cu o mînă rachiu de fructe și cu cealaltă speculau. Se bea pe rupte. Băutura dă imbold tranzacțiilor. În orice clipă se vedeau speculanți fericiți ducînd

un pahar plin de băutură gărzilor franceze care şedeau de pază pe aleile principale. Aceste schimburi de pază erau foarte căutate.

Hamali şi căruţaşi aduceau fără încetare cantităţi de mărfuri pe care le îngrămădeau în barăci, sau în afara lor, chiar în mijlocul aleilor. Transportul costa o avere. Un singur lucru ne poate da o idee despre tarifele din strada Quincampoix : se spune că la San Francisco, oraşul „febrei aurului", bolnavii de această maladie plăteau doi dolari să-şi văcsuiască cizmele...

Strada Quincampoix avea asemănări uimitoare cu California. În ciuda aparenţelor, secolul nostru n-a inventat nimic nou în domeniul extravaganţelor.

Nu se căuta nici aur, nici argint, nici măcar mărfuri ; la modă erau acţiunile. Cele albe, cele galbene, *mamele*, *fiicele*, în sfîrşit îngeraşii dragi care urmau să se nască, *nepoţelele*, cele albastre, aceste acţiuni delicate al căror leagăn era încă de pe acum înconjurat de multă solicitudine — iată ce se cerea pretutindeni cu larmă mare, iată ce doreau toţi, iată ce excita cu adevărat delirul tuturor !

Binevoiţi să reflectaţi : un ludovic valorează astăzi 24 de franci ; mîine va valora tot 24 franci, pe cînd o *nepoţică* de o mie de livre, care azi-dimineaţă valorează doar o sută de pistoli, poate valora două mii de scuzi mîine seară. Jos cu moneda, grea, îmbătrînită, imobilă ! Trăiască hîrtia, uşoară ca aerul, hîrtia preţioasă, hîrtia magică, ce săvîrşeşte în fundul portofelelor nu ştiu ce fel de muncă de alchimist ! O statuie pentru bunul domn Law, o statuie înaltă cît colosul din Rodos !

Esop al II-lea, zis Iona, beneficia de delirul acesta. Spatele său, pupitru comod pe care i-l dăruise natura, nu şoma nici o singură clipă. Monedele de şase livre şi pistolii cădeau fără oprire în săculeţul lui de piele. Dar cîştigul îl lăsa nepăsător. De pe acum era un financiar călit.

Nu era deloc vesel în această dimineaţă, părea bolnav. Celor care aveau amabilitatea să-l întrebe asupra acestui subiect, le răspundea :

— M-am obosit cam mult astă-noapte.

— Unde, prietene Iona ?

— La domnul regent, care m-a invitat la serbare.

Rîdeau în hohote, semnau şi plăteau : era o adevărată binecuvîntare !

O aclamație imensă, teribilă, fulgerătoare făcu să tremure geamurile palatului Gonzague către ora zece dimineața. Tunul care anunță nașterea fiilor suveranilor nu face mai mult zgomot decît ce se auzea aici. Lumea bătea din palme, urla, pălăriile zburau în aer, bucuria avea izbucniri și convulsii, tropăituri și leșinuri. Acțiunile albastre, *nepoțelele,* văzuseră lumina zilei ! Ieșeau, „calde" încă, proaspete, neatinse, mititele din teascul imprimeriilor regale. Strada Quincampoix avea motive să se năruie ! *Nepoțelele,* acțiunile albastre, ultimii născuți, purtau semnătura venerabilă a controlorului Labastide !

— Mie ! Dau zece la sută primă !

— Cincisprezece !

— Dau douăzeci pe loc, cu bani gheață !

— Douăzeci și cinci ! Plătiți cu lînă din Berri.

— Cu mirodenii din India. Cu mătase brută, cu vin de Gasconia !

— Nu mă strivi, la naiba, femeie ! La vîrsta ta, să-ți fie rușine !

— Oh ! Bădăranii ăștia, care înghiontesc femeile ! N-aveți rușine ?

— Atenție ! Atenție ! o ladă de sticle cu vin din Rouen.

— Atenție ! Pînză de Quintin, cîtă vrei. Treizeci la sută primă !

Strigăte de femei călcate în picioare, strigăte de omuleți sufocați, scheunat de tenori, murmure joase de baritoni, ghionți schimbați cu bună-știință. Acțiunile albastre aveau un succes demn de ele !

Oriol și Montaubert coborîră treptele peronului palatului. Se văzuseră cu Gonzague, care îi mustrase cu asprime. Erau tăcuți, plouați și cu totul descurajați.

— Nu mai e un protector, spuse Montaubert atingînd cu piciorul pămîntul grădinii.

— E un autocrat care ne duce într-o direcție unde nu vrem să mergem, bombăni Oriol. Tare am chef să...

— Dar eu ! îl întrerupse Montaubert.

Un valet, îmbrăcat cu livreaua prințului, veni la ei și dădu fiecăruia cîte un mic pachet sigilat.

Rupseră sigiliul. Fiecare pachet conținea un teanc de acțiuni albastre. Oriol și Montaubert se priviră.

— Fir-ar să fie ! zise grasul financiar înveselit pe neașteptate, mîngîindu-și jaboul de dantelă. Pot spune că e o atenție delicată.

— Știe să se poarte ca nimeni altul, zise Montaubert înduioșat.

După ce le numărară, constatară că *nepoțelele* reprezentau o valoare convenabilă.

— Să ne unim, spuse Montaubert.

— Să ne asociem, acceptă Oriol.

Mustrările de cuget dispăruseră, buna dispoziție revenea. În urma lor se auzea ca un ecou : „Să ne unim, să ne unim !“

Banda de tineri smintiți cobora peronul : Navailles, Taranne, Choisy, Nocé, Albret, Gironne și ceilalți. Fiecare găsise, la sosire, cîte un pachețel pentru alungarea mustrării de cuget și pentru consolare. Se adunară în grup.

— Domnilor, zise Albret, niște calici de negustori au aur pînă și în cizme. Asociindu-ne, putem să ținem azi piața în mînă și să dăm o mare lovitură. Am o idee...

Se auzi un singur strigăt :

— Să ne asociem ! Să ne asociem !

— Vă pot fi de folos ? întrebă o voce pițigăiată, care părea să iasă din buzunarul voinicului baron de Batz.

Toți se întoarseră. Cocoșatul era acolo, oferindu-și spinarea unui negustor de faianță, care-și dădea toată prăvălia pentru o duzină de hîrtiuțe și, pe deasupra, mai era și fericit.

— La dracu ! zise Navailles făcînd un pas înapoi. Nu-mi place creatura asta.

— Du-te mai încolo, porunci cu brutalitate Gironne.

— Domnilor, sînt sluga domniilor-voastre, răspunse cocoșatul cu politețe. Mi-am închiriat locul și grădina îmi aparține ca și domniilor-voastre.

— Cînd mă gîndesc, zise Oriol, că demonul ăsta, care ne-a uluit atît de mult azi-noapte, nu este decît un biet pupitru ambulant...

— Un pupitru care gîndește, ascultă și vorbește ! rosti cocoșatul apăsînd pe fiecare cuvînt.

Salută, zîmbi și plecă să-și vadă de treburi. Navailles îl urmări cu privirea.

— Ieri nu-mi era teamă de prichindelul ăsta, murmură el.

— Fiindcă ieri mai puteam să ne alegem drumul, spuse încetișor Montaubert.

— Să auzim, să-ți auzim ideea, Albret, strigară mai multe glasuri.

Se strînseră în jurul lui Albret, care vorbi cu vioiciune timp de cîteva minute.

— E superb, spuse Gironne, înţeleg.

— E ziperp, repetă baronul de Batz, eu priţep, dar esblicaţi pentru mine inca...

— Eh ! E inutil, zise Nocé. La treabă ! Într-o oră trebuie să-i curăţăm.

Se împrăştiară imediat. Cam o jumătate ieşiră prin curtea şi strada Saint-Magloire, pentru a intra în strada Quincampoix, prin marele turn. Ceilalţi plecară cîte unul sau în grupuri mici, stînd de vorbă ici şi colo despre treburile vremii. După un sfert de oră, Taranne şi Choisy se înapoiară pe poarta care dădea în strada Quincampoix. Îşi făcură drum dînd din coate şi, interpelîndu-l pe Oriol care vorbea cu Gironne, exclamară :

— Curată nebunie ! Adevărată turbare ! Au ajuns la treizeci şi chiar treizeci şi cinci la cîrciuma „Venise", patruzeci pînă la cincizeci la Foulon. Într-o oră ajunge la o sută. Cumpăraţi, cumpăraţi !

Cocoşatul rîdea într-un ungher.

— Ţi se va da să rozi un os, micuţule, îi zise Nocé la ureche. Fii cuminte !

— Mulţumesc, respectabile domn, răspunse cu umilinţă Esop al II-lea, este tot ceea ce-mi doresc.

Totuşi, se răspîndise într-o clipă zvonul că albastrele vor avea o primă de sută la sută înainte de sfîrşitul zilei. Cumpărătorii dădură buzna. Albret, care avea toate acţiunile asociaţiei în portofel, le vîndu în masă cu o primă de cincizeci, pe bani gheaţă şi, pe deasupra, promise că se face luntre şi punte să livreze o cantitate mare de acţiuni, cu acelaşi procent în maximum două ore.

Tocmai atunci, pe aceeaşi poartă care da în strada Quincampoix, apărură Oriol şi Montaubert, cu mutre plouate.

— Domnilor, zise Oriol celor care-l întrebau de ce sînt consternaţi, nu cred că trebuie să repetăm cu bunăştiinţă aceste nefaste veşti, fiindcă vor duce cu siguranţă la scăderea acţiunilor.

— Şi, cu toate că avem şi noi acţiuni, adăugă Montaubert cu un suspin profund, totul se va duce pe apa sîmbetei !

— Manevră ! Manevră ! strigă un negustor dolofan, care avea buzunarele umflate cu *nepoţele*.

— Ia mai taci, Oriol ! zise Montaubert. Nu vezi la ce risc ne expui ?

Dar cercul compact și avid al curioșilor se îngrămădea în jurul lor.

— Vorbiți, domnule, spuneți ce știți, strigau glasuri din toate părțile. Este o datorie de om cinstit.

Oriol și Montaubert tăcură ca peștele.

— Fă foi spune eu, spuse baronul de Batz, care sosea. Cadastrofă ! Cadastrofă ! Cadastrofă !

— Ce catastrofă ?

— Vă spun, e vorba de o manevră.

— Tăcere, omule gras ! Ce catastrofă, domnule de Batz ?

— Nu știu, răspunse grav baronul, cincizeci la sută scădere !

— Cincizeci la sută ?

— În zece minute.

— În zece minute. Curată degringoladă !

— *Ia*, este *eine* tegringolade ! *Eine* dezastre ! *Eine* panic.

— Domnilor, domnilor, zise Montaubert, mai domol ! Să nu exagerăm.

— Vînd douăzeci de albastre numai cu cincisprezece la sută primă ! strigau unii în jur.

— Vînd cu zece la sută primă, cu plata mai tîrziu.

— Vînd douăzeci și cinci la prețul nominal !

— Domnilor, domnilor, e o nebunie ! Răpirea tînărului rege încă nu e confirmată oficial.

— Nu-i nici o dovadă, adăugă Oriol, că domnul Law a fugit.

— Și că domnul regent ar fi prizonier la Palais-Royal, termină Montaubert, cu o mutră disperată.

De stupoare, se făcu liniște. Apoi se auzi un urlet scos de o mie de glasuri.

— Tînărul rege a fost răpit ! Domnul Law a fugit ! Regentul e prizonier !

— Treizeci de acțiuni cu cincizeci la sută.

— Optzeci de albastre cu șaizeci la sută !

— Domnilor, domnilor, spunea Oriol, nu vă grăbiți.

— Eu le vînd pe ale mele cu o pierdere de trei sute ! exclamă Navailles, care nu avea măcar una. Le luați ?

Oriol făcu un gest energic de refuz.

Albastrele pierdură îndată patru sute. Montaubert continuă :

— Familia Du Maine trebuia să fie supravegheată îndeaproape, fiindcă avea partizani. Din grup mai făceau parte cancelarul d'Aguessau, cardinalul de Bissy, domnul de Villeroy și mareșalul de Villars. Au primit bani prin domnul prinț de Cellamare. Judicaël de Malestroit, marchiz de Poncallec, cel mai bogat gentilom din Bretania, l-a răpit pe tînărul rege pe drumul spre Versailles și l-a dus la Nantes. Regele Spaniei trece în acest moment Pirineii în fruntea unei armate de trei sute de mii de oameni. Din nefericire, e un fapt dovedit.

— Șaizeci de albastre cu cinci sute pierdere ! strigau glasuri din mulțime în continuă creștere.

— Domnilor, domnilor, nu vă grăbiți. E nevoie de timp să aduci o armată din Pirinei pînă la Paris. Dealtfel, sînt vorbe, doar vorbe...

— Vorba, vorba, repeta baronul de Batz, dar eu vînd. Mai am o acțiune. O dau pe cinci sute franci ! Așa !

Nimeni nu voia să cumpere acțiunea baronului de Batz și ofertele reîncepură cu larmă mare.

— În cel mai rău caz, reluă Oriol, dacă domnul Law n-ar fi fugit...

— Dar, întrebă cineva, cine-l ține pe regent prizonier ?

— Oameni buni, mă întrebați mai mult decît știu, răspunse Montaubert. Eu nu cumpăr și nici nu vînd, slavă Domnului ! După cît se pare, domnul duce de Bourbon era nemulțumit. Se mai vorbește despre cler, în legătură cu constituția. Mai sînt unii care pretind că țarul e amestecat în toate astea și vrea să se proclame rege al Franței.

A urmat un strigăt de groază. Baronul de Batz propuse să-și vîndă acțiunile pentru o sută de scuzi. În acest moment de panică generală, Albret, Taranne, Gironne și Nocé, care dețineau fondurile sociale, făcură o cumpărătură mică și fură semnalați numaidecît. Erau arătați cu degetul, ca un careu de idioți : cumpărau ! Într-o clipă mulțimea îi înconjură, îi asaltă, îi sufocă.

— Nu le spune nimic din ceea ce ai aflat, șoptiră unii la urechea lui Oriol și Montaubert.

Grasul perceptor făcu mari eforturi să nu izbucnească în rîs.

— Bieţii smintiţi ! murmură el arătînd cu un gest de compătimire spre complicii săi.

Apoi adăugă, adresîndu-se mulţimii :

— Sînt gentilom, dragi prieteni, v-am spus ce ştiu *Gratis pro Deo*. Faceţi ce vreţi, mă spăl pe mîini.

Împingînd încă şi mai departe amabilitatea, Montaubert striga naivilor :

— Cumpăraţi, prieteni, cumpăraţi ! Dacă zvonurile sînt false, veţi face o afacere strașnică.

Semnau simultan cîte doi pe spinarea cocoşatului, care primea cu amîndouă mîinile şi nu accepta decît aur. „Să lichidăm ! Să lichidăm !“ era strigătul general.

Ceea ce se numea cuantumul nominal al fiecărei acţiuni albastre, sau *nepoţelele*, reprezentau cinci mii de livre, preţul lor la emisie, deşi valoarea lor nominală nu era decît de o mie de livre. În douăzeci de minute, scăzură la cîteva sute de franci. Taranne, împreună cu acoliţii săi, jefuiră tot. Portofelele lor se umflară ca sacul de piele al lui Escop al II-lea, zis Iona, care rîdea în linişte şi îşi împrumuta spinarea acestor înfrigurate tranzacţii. Festa era jucată. Oriol şi Montaubert dispărură.

Curînd sosiră din toate părţile oameni cu răsuflarea tăiată, care strigau :

— Domnul Law e în palatul său.

— Tînărul rege e la Tuileries.

— Şi domnul regent îşi ia chiar acum dejunul.

— Înşelătorie ! Înşelătorie ! Înşelătorie !

— Şelătorie ! Şelătorie ! Şelătorie ! repeta indignat baronul de Batz. Vă spuneam că e şelătorie !

Mai mulţi inşi se spînzurară.

Cînd sună de ora două, Albret se prezentă pentru a livra acţiunile vîndute cu preţul de cinci mii şi cincizeci de franci. În ciuda oamenilor spînzuraţi şi a celor care dădură faliment, mărginindu-se doar să-şi rupă părul din cap, Albret realizase totuşi un beneficiu fabulos.

În timp ce se semna transferul pe spinarea cocoşatului, Albret îi strecură în mînă o pungă cu bani. Cocoşatul strigă :

— Vino-ncoa, Balenă.

Fostul soldat veni, fiindcă văzuse punga. Cocoşatul i-o zvîrli în nas.

Aceia dintre cititorii noştri care ar găsi stratagema lui Oriol, Montaubert şi compania prea simplistă n-au decît

să citească notele lui Cl. Berger la *Memoriile secrete* ale abatelui de Choisy. Vor vedea stratageme mult mai grosolane încoronate de un deplin succes.

Relatarea acestor ticăloşii amuza ulicioarele. Montînd asemenea escrocherii îndrăzneţe îţi făceai totodată o reputaţie de om deştept şi averea. Asemenea feste amuzau mulţimea, în afară de spînzuraţi.

Pe cînd şmecherii noştri plecaseră undeva să-şi împartă prada, prinţul de Gonzague şi devotatul său Peyrolles coborau peronul palatului. Suzeranul venea să-şi viziteze vasalii. Agiotajul reîncepuse cu furie. Se juca pe noi emisii. Circulau alte veşti, mai mult sau mai puţin controversate. Ameţită o clipă de un spasm, Casa Aurului învinse pînă la urmă şi era bine sănătoasă.

Domnul de Gonzague ţinea în mînă un plic mare de care atîrnau trei peceţi ţinute de şnururi de mătase. Cînd cocoşatul văzu obiectul, făcu ochii mari în timp ce sîngele îi năvălea cu violenţă în obrazul palid. Nu făcu nici o mişcare şi îşi continuă slujba. Dar privirea îi era ţintuită de acum înainte asupra lui Peyrolles şi Gonzague.

— Ce face prinţesa ? întrebă acesta din urmă.

— Prinţesa n-a închis ochii toată noaptea, răspunse omul de încredere. Camerista a auzit-o repetînd : „Voi scotoci tot Parisul ! O voi regăsi !"

— Slavă Domnului ! murmură Gonzague. Dacă ar vedea-o vreodată pe tînăra din strada Chantre, totul ar fi pierdut.

— Există vreo asemănare ? întrebă Peyrolles.

— Vei vedea : ca două picături de apă. Ţi-l aminteşti pe Nevers ?

— Da, replică Peyrolles. Era un tînăr foarte frumos.

— Asta e cu siguranţă fiica lui, şi frumoasă ca un înger. Aceeaşi privire, acelaşi zîmbet.

— A şi început să zîmbească ?

— E împreună cu dona Cruz. Se cunosc. Dona Cruz o consolează. Întrucîtva am fost mişcat cînd am văzut-o pe fată ! Dacă aş avea o copilă ca ea, prietene Peyrolles, cred că... Dar e-o nebunie ! De ce să am remuşcări ? Am făcut oare rău de dragul răului ? Am ţinta mea, mă îndrept spre ea. Dacă există piedici...

— Cu atît mai rău pentru piedici ! murmură zîmbind Peyrolles.

Gonzague își trecu dosul palmei pe frunte. Peyrolles atinse plicul sigilat.

— Monseniorul gîndește că am dat peste ce trebuie ?

— Nu-i nici un motiv de îndoială, răspunse prințul. E sigiliul lui Nevers și marea pecete a capelei Caylus-Tarrides !

— Credeți că sînt paginile smulse din faimosul registru ?

— Sînt sigur.

— Dealtminteri, monseniore, puteți verifica adevărul deschizînd plicul.

— Ce spui ? exclamă Gonzague. Să rup sigiliile ? Frumoasele sigilii intacte ! Slavă Domnului ! Fiecare dintre ele valorează cît doisprezece martori. Vom rupe sigiliile cînd va veni vremea, prietene Peyrolles, cînd o vom prezenta în fața consiliului de familie pe adevărata moștenitoare de Nevers.

— Pe adevărata ? repetă involuntar omul de încredere.

— Aceea care trebuie să fie pentru noi cea adevărată. Și adevărul va ieși dintr-odată la suprafață...

Peyrolles se înclină. Cocoșatul privea.

— Dar, reluă omul de încredere, ce vom face cu cealaltă fată, adică aceea care are ochii și zîmbetul lui Nevers ?

— Cocoșat blestemat ! exclamă un speculant care tocmai semna pe spinarea lui Iona. De ce te miști ?

Într-adevăr, cocoșatul făcuse o mișcare involuntară pentru a se apropia de Gonzague.

Prințul reflecta.

— M-am gîndit la asta, spuse el ca pentru sine. Ce-ai face cu această fată, prietene Peyrolles, dacă ai fi în locul meu ?

Omul de încredere avu zîmbetul său echivoc și josnic. Fără îndoială că Gonzague înțelese, fiindcă reluă :

— Nu, și iar nu ! Nu vreau. Am o altă idee. Spune, care dintre sateliții noștri este cel mai ruinat și mai disperat ?

— Chaverny, răspunse fără să șovăie Peyrolles.

— Stai dracului liniștit, cocoșatule ! zise un nou semnatar.

— Chaverny ! repetă Gonzague, al cărui obraz se lumină. Îl iubesc pe băiatul ăsta, dar mă stinghereste. Asta mă va descotorosi de el.

III. — TOANĂ DE COCOȘAT

Fericiții noștri speculanți, Taranne, Albret și compania, începură să se arate din nou în mulțime după ce sfîrșiră împărțeala. Crescuseră cu doi-trei coți în ochii tuturor. Erau priviți cu respect.

— Unde e iubitul Chaverny ? întrebă Gonzague.

În clipa cînd Peyrolles urma să răspundă se produse un tumult înfiorător în gloata adunată. Toată lumea se năpusti către peron, unde doi soldați din trupele de pază tîrau de păr un biet necunoscut.

— Falsă ! spuneau unii. E falsă !

— E o infamie să falsifici însemnul creditului !

— Să profanezi simbolul avutului public !

— Să împiedici tranzacțiile ! Să ruinezi comerțul !

— Falsificatorul să fie aruncat în rîu ! În rîu cu mizerabilul !

Grasul perceptor Oriol, Montaubert și ceilalți țipau ca niște vulturi. A fi neprihănit ca să arunci primul cu piatra, se întîmpla doar în vremurile fericite de odinioară ! Îngrozit, pe jumătate mort, bietul nenorocit fu dus în fața lui Gonzague. Crima lui ? Colorase în albastru o acțiune albă, pentru a beneficia de mica primă afectată temporar titlurilor la modă.

— Îndurare ! Îndurare ! striga el. Nu mi-am dat seama ce crimă săvîrșesc.

— Monseniore, zise Peyrolles, pe aici mișună numai falsificatori !

— Monseniore, adăugă Montaubert, trebuie dat un exemplu.

Și mulțimea :

— Oroare ! Infamie ! Un fals ! Ah ! Sceleratul ! Nici un fel de îndurare !

— Să fie dat afară ! hotărî Gonzague întorcîndu-și privirea.

Mulțimea puse mîna imediat pe nenorocit strigînd :

— La rîu cu el ! La rîu !

Era cinci după-amiază. Pe strada Quincampoix se auzi primul clopot care anunța închiderea. Îngrozitoarele crime care se reînnoiau în fiecare zi determinaseră autoritatea să apere negocierea acțiunilor la căderea serii. În acest ultim moment delirul jocului de bursă ajungea la

culme. Aţi fi spus că-i o adevărată încăierare. Oamenii se luau de guler. Strigătele se încrucişau într-atît, încît nu se mai auzea decît un singur urlet.

Numai Dumnezeu ştie cîtă treabă avea cocoşatul, şi cu toate astea, privirea lui nu-l părăsea pe domnul de Gonzague. Auzise rostindu-se numele lui Chaverny.

— Se închide ! Se închide ! striga gloata. Să ne grăbim ! Să ne grăbim !

Ce avere ar fi cîştigat Esop al II-lea dacă ar fi avut mai multe duzini de cocoaşe !

— Ce voiaţi să-mi spuneţi despre marchizul de Chaverny, monseniore ? întrebă Peyrolles.

Gonzague tocmai răspundea cu un semn din cap, protector şi mîndru, la salutul complicilor săi. Din ajun căpătase mai multă prestanţă în raport cu subordonaţii săi, care, parcă, se făcuseră mai mici.

— Chaverny ? repetă el cu un ton distrat. Ah ! Da, Chaverny. Adu-mi aminte că trebuie să-i vorbesc cocoşatului.

— Şi fata ? Nu e primejdios să o lăsăm în pavilion ?

— Foarte primejdios. Nu va rămîne multă vreme. Cu cît mă gîndesc mai mult, cu atît socot că ar fi bine să luăm cina la dona Cruz, într-o adunare intimă. Să fie totul pregătit.

Adăugă cîteva cuvinte la urechea lui Peyrolles, care se înclină şi spuse :

— Am înţeles, monseniore.

— Cocoşatule ! strigă un girant nemulţumit. Dai din picioare ca un smintit ! Nu-ţi mai cunoşti meseria. Domnilor, trebuie să ne folosim din nou de Balenă.

Peyrolles se îndepărta. Domnul de Gonzague îl chemă îndărăt :

— Adu-mi-l pe Chaverny, mort sau viu, îl vreau pe Chaverny !

Cocoşatul îşi clătină spinarea pe care oamenii se pregăteau să semneze.

— Sînt obosit ! Sună clopotul. Am nevoie de odihnă.

Într-adevăr, clopotul vestea închiderea şi portarii treceau făcînd să răsune cheile lor mari. Cîteva minute mai tîrziu, nu se mai auzea alt zgomot decît cel al lacătelor pe care le închideau. Fiecare locatar avea încuietoarea lui şi mărfurile nevîndute sau schimbate rămîneau în baraci. Paznicii îi grăbeau pe întîrziaţi.

Speculanții noștri asociați, Navailles, Taranne, Oriol și compania, se apropiară de Gonzague, cu pălăria în mînă. Gonzague avea ochii țintuiți asupra cocoșatului care, așezat pe caldarîm la ușa cuștii sale, n-avea deloc aerul că se pregătea să plece. Număra liniștit conținutul sacului mare de piele și, în aparență, părea să se dedice cu multă plăcere acestei trebi.

— Am venit de dimineață să aflăm noutăți despre sănătatea domniei-voastre, vere, zise Navailles.

— Și am fost fericiți să aflăm că nu v-ați resimțit prea mult după oboseala serbării de aseară, adăugă Nocé.

— Există ceva care obosește mai mult decît plăcerea, domnilor : îngrijorarea.

— Fapt este, zise Oriol, care voia cu orice preț să plaseze un cuvînt, fapt este că îngrijorarea... eu sînt așa. Cînd ești îngrijorat...

De obicei, Gonzague era magnanim și venea în ajutorul curtenilor săi cînd se înecau. Dar de astă dată îl lăsă pe Oriol să-și piardă cumpătul.

Cocoșatul rîdea pe caldarîm. Cînd termină de numărat banii, răsuci gîtul sacului de piele și îl legă atent cu o sfoară. Apoi se pregăti să intre în cușca lui.

— Hei, Iona, îi zise un paznic, ai de gînd să dormi aici ?

— Da, prietene, zise cocoșatul, mi-am adus cele trebuincioase.

Paznicul izbucni în rîs. Cei de față îl imitară, în afara prințului, care-și păstră seriozitatea.

— Haide ! Haide ! spuse paznicul. Fără glume, prichindelule ! Șterge-o repede !

Cocoșatul îi închise ușa în nas.

Cum paznicul lovea tare cu piciorul în cușcă, cocoșatul își arătă capul gălbejit la ochiul de geam de sub acoperiș.

— Dreptate, monseniore ! strigă el.

— Dreptate ! repetară veseli domnii din jur.

— Păcat că nu e și Chaverny de față, adăugă Navailles. L-am fi însărcinat să pronunțe această importantă și gravă sentință.

Cu un gest, Gonzague ceru să se facă liniște și spuse :

— Fiecare trebuie să plece cînd sună clopotul. Așa-i regulamentul.

— Monseniore, replică Esop al II-lea zis Iona, cu tonul rece și precis al unui avocat care își expune conclu-

ziile, vă rog să luați în considerare că nu sînt în situația celorlalați, nu oricine a închiriat cușca cîinelui dumneavoastră.

— Bine întors din condei ! strigară unii.

Ceilalți adăugară :

— Și ce dovedește asta ?

— Vreau să știu, răspunse cocoșatul, avea Médor obiceiul să doarmă în cușcă ? Da sau nu ?

— Bine zis ! A nimerit-o !

— Dacă Médor avea obiceul să doarmă în cușca lui, așa cum pot dovedi, eu, care m-am substituit lui, plătind treizeci de mii de livre pentru drepturile și privilegiile lui Médor, pretind să fac ca el, și nu voi ieși de aicí decît dacă sînt dat afară cu forța.

De astă dată Gonzague zîmbi. Își dădu aprobarea cu o clătinare a capului. Paznicul se retrase.

— Vino aici, zise prințul.

Iona ieși imediat din cușcă, se apropie și salută ca un om de lume.

— De ce vrei să locuiești aici ? îl întrebă Gonzague.

— Fiindcă locul este sigur, și am bani la mine.

— Crezi că ai făcut o afacere bună închiriind cușca ?

— O afacere de aur, monseniore. O știam dinainte.

Gonzague îi puse mîna pe umăr. Cocoșatul scoase un mic geamăt de durere.

I se întîmplase la fel astă-noapte în vestibulul apartamentelor regentului.

— Ce ai ? întrebă mirat prințul.

— O amintire de la bal, monseniore. Mă dor mușchii și șalele.

— A dansat prea mult, spuseră cei de față.

Gonzague întoarse spre ei o privire disprețuitoare.

— Sînteți dispuși să vă bateți joc, domnilor, poate și eu. Dar am greși și omul ăsta ar putea să-și bată joc de noi !

— Ah ! Monseniore... spuse cu modestie Iona.

— Vă spun ce gîndesc, domnilor, reluă Gonzague, iată stăpînul vostru.

Ceilalți ar fi vrut să protesteze.

— Iată stăpînul vostru ! repetă prințul. Mi-a fost mai folositor decît voi toți la un loc. Ni l-a promis pe domnul de Lagardère la balul regentului și l-am avut printre noi pe domnul de Lagardère.

— Dacă monseniorul ar fi binevoit să ne însărcineze... începu Oriol.

— Domnilor, reluă Gonzague fără să-i răspundă, domnul de Lagardère nu poate fi determinat să acționeze după dorința noastră. Urez să nu fie necesar să ne convingem din nou.

Toate privirile erau întrebătoare.

— Putem vorbi deschis, zise Gonzague. Am de gînd să-l iau pe lîngă mine pe băiatul ăsta. Am încredere în el.

La aceste cuvinte cocoșatul se umflă în pene cu mîndrie. Prințul continuă :

— Am încredere, și voi spune în fața lui, cum aș vorbi în fața voastră : dacă Lagardère nu e mort, sîntem cu toții în primejdie de moarte.

Se făcu tăcere. Cocoșatul părea mai mirat decît toți ceilalți.

— L-ați lăsat să vă scape ? murmură el.

— Nu știu, oamenii mei întîrzie. Sînt îngrijorat. Aș da mult să știu despre ce este vorba.

Bancherii și gentilomii din jurul prințului încercau să nu-și piardă cumpătul. Printre ei erau și unii curajoși : Navailles, Choisy, Nocé, Gironne, Montaubert își demonstrară aptitudinile. Dar cei trei perceptori, mai ales Oriol, erau livizi, și baronul de Batz bătea spre verde.

— Slavă Domnului ! Sîntem destul de mulți și destul de puternici... începu Navailles.

— Vorbești fără să știi, întrerupse Gonzague. Urez ca nimeni să nu tremure mai tare ca mine, dacă trebuie totuși să dăm o lovitură de grație.

— Din fericire, monseniore, vă aparținem trup și suflet, se auzi din toate părțile.

— Știu bine, domnilor, replică aspru prințul. Am avut grijă de asta .

Dacă unii erau nemulțumiți, nu se arătară.

— În așteptare, să terminăm cu trecutul, reluă Gonzague. Prietene, ne-ai făcut un mare serviciu.

— Ce înseamnă asta, monseniore !...

— Te rog, fără modestie. Ai făcut treabă bună, cere-ți simbria.

Cocoșatul mai avea în mînă săculețul de piele. Începu să-l răsucească în mîini, bîiguind :

— Într-adevăr, nu merită osteneala.

— La dracu ! exclamă Gonzague. Vrei deci să ne ceri o recompensă mare ?

Cocoșatul îl privi în ochi și nu răspunse.

— Am mai spus-o, continuă prințul cu un început de nerăbdare, nu accept nimic pentru nimic, amice. După mine, orice serviciu gratuit este prea scump, fiindcă ascunde o trădare. Vreau să-ți ceri plata.

— Haide, Iona, prietene, strigă banda, rostește o dorință ; îl ai în fața ta pe regele celor geniali !

— Fiindcă monseniorul mi-o cere... zise cocoșatul cu emoție crescîndă. Dar cum să îndrăznesc să-i cer ceva monseniorului ?

Plecă ochii, răsuci sacul de piele și bîigui :

— Sînt sigur că monseniorul va rîde de mine !

— Pe o sută de ludovici că prietenul nostru Iona e amorezat : strigă Navailles.

Urmă un lung hohot de rîs. Doar Gonzague și cocoșatul fură singurii care nu luară parte la această explozie de bună dispoziție. Gonzague era convins că va mai avea nevoie de cocoșat. Gonzague era avid, dar nu avar. Banii nu-l costau nimic. Cînd se ivea ocazia, știa să-i azvîrle cu amîndouă mîinile. În acest moment voia două lucruri : să cumpere acest misterios instrument și să-l cunoască. Făcea deci manevre pentru a-și atinge ambele țeluri. Departe de a-l stingheri, curtenii îi slujeau să scoată și mai în evidență bunăvoința pe care o arăta omulețului.

— De ce n-ar fi amorezat ? zise el cu seriozitate. Dacă e amorezat, jur că va fi fericit, dacă asta depinde de mine. Sînt servicii care nu se plătesc numai cu bani.

— Monseniore, zise cocoșatul cu glas emoționat, vă mulțumesc. Amorezat, ambițios, curios, știu eu oare ce nume să dau patimii care mă torturează ? Oamenii aceștia rîd, au dreptate. În schimb, eu sufăr !

Gonzague îi întinse mîna. Cocoșatul o sărută, dar buzele îi fremătară. Continuă pe un ton atît de straniu, încît șarlatanilor noștri le pieri veselia.

— Curios, ambițios, amorezat, ce importanță are numele bolii ? Moartea este moarte, fie că vine de pe urma frigurilor, otravei sau spadei.

— Își scuturâ deodată pletele bogate și privirea i se aprinse.

— Omul este mic și totuși poate mișca pămîntul, zise el. Ați văzut vreodată marea, marea furioasă ? Ați văzut

vreodată talazurile zvîrlindu-și spuma în fața acoperită a cerului ? Ați auzit acel glas aspru și profund, mai intens și mai necruțător decît însuși tunetul ? E imens, imens ! Nimic nu-i rezistă, nici chiar granitul țărmului, care se surpă din timp în timp, săpat de valuri. Vă spun și o știți : e imens ! Ei bine, o scîndură plutește pe această vîltoare, o scîndură firavă care tremură și geme. Ce e pe scîndură ? O ființă și mai firavă, care de departe pare mai mică decît pasărea neagră din larg, și pasărea are aripi, e o ființă, un om. Nu tremură. Nu știu ce putere magică îi întărește slăbiciunea, nici dacă vine din cer sau din iad. Omul a spus : „Vreau !“, și oceanul este învins !

Îl ascultau în tăcere. Pentru toți cei care îl înconjurau, cocoșatul își schimba înfățișarea.

— Omul este mic, reluă el, foarte mic ! Ați văzut vreodată coama scînteietoare a incendiului ? Cerul de aramă unde se urcă fumul ca o cupolă densă și grea ? E întuneric beznă, dar clădirile îndepărtate ies din umbră din pricina acestei alte și cumplite aurore. Zidurile învecinate privesc palide. Fațada, ați văzut ? e plină de măreție și îți dă fiori. Fațada găurită, ajurată ca o poartă care-și arată ferestrele fără cercevele, ușile fără batanți, toate acoperite de fum ca niște găuri îndărătul cărora se află iadul și care se aseamănă cu dublul sau triplul șir de dinți al monstrului numit Foc ! E măreț, furios ca furtuna, amenințător ca marea. Nu se poate lupta împotriva lui, nu ! Ar preface marmura în praf, ar răsuci sau ar topi fierul, ar preface totul în cenușă, împreună cu trunchiul gigantic al stejarilor bătrîni. Ei bine ! Pe zidul incandescent care fumegă și trosnește, printre flăcările care unduiesc și biciuiesc, aplecate de vîntul complice, iată o umbră, un obiect negru, o insectă, un atom : un om. Nu-i e frică de foc, cum nu-i e frică de apă. E rege și spune : „Vreau !“ Și focul neputincios se mistuie singur și moare.

Cocoșatul își șterse fruntea. Aruncă o privire vicleană în jurul lui și scoase acel rîs pițigăiat pe care-l cunoaștem.

— Ei ! Ei ! Ei ! exclamă el văzînd că auditoriul lui tresare. Pînă acum am trăit o adevărată viață. Ei ! Ei ! Ei ! sînt mic, dar sînt bărbat. De ce n-aș fi amorezat, bunii mei stăpîni ? De ce n-aș fi curios ? De ce n-aș fi ambițios ? Nu mai sînt tînăr. N-am fost niciodată tînăr. Nu-i așa că mă găsiți urît ? Pe vremuri eram și mai urît. Asta-i privilegiul urîțeniei ; se uzează, cu vîrsta, ca și fru-

museţea. Domniile-voastre pierdeţi, eu cîştig : la cimitir vom fi cu toţii la fel.

Rînji şi îi privi pe rînd pe complicii lui Gonzague.

— Există ceva mai rău decît urîţenia, reluă el, sărăcia. Eram sărac, n-aveam părinţi. Cred că tata şi mama s-au temut de mine în ziua naşterii mele şi mi-au pus leagănul în stradă. Cînd am deschis ochii, am văzut deasupra capului cerul care turna apă rece peste trupuşorul meu scuturat de friguri. Cine a fost femeia care m-a alăptat ? Aş fi putut-o iubi. Nu mai rîdeţi ! Dacă e cineva care se roagă în ceruri pentru mine, ea este. Prima senzaţie de care îmi amintesc e durerea loviturilor. Astfel am aflat că există prin biciul care-mi sfîrteca trupul. Patul meu era caldarîmul, mîncarea, ceea ce cîinii sătui lăsau la marginea drumului. Bună şcoală, domnilor, bună şcoală ! Dacă aţi şti cît de călit sînt în faţa răului ! Binele mă miră şi mă îmbată, cum picătura de vin se urcă la capul aceluia care a băut totdeauna numai apă...

— Trebuie să urăşti mult, prietene ! murmură Gonzague.

— Ei ! Ei ! Da, mult, monseniore. Am auzit ici şi colo unii fericiţi regretînd primii lor ani de viaţă. Eu, copil fiind, aveam inima plină de furie. Ştiţi ce mă făcea gelos ? Bucuria altuia. Alţii erau frumoşi, alţii aveau mame şi taţi. Aveau oare cel puţin milă de acela care era singur şi zdrobit ? Nu. Cu atît mai bine ! Ceea ce a modelat sufletul meu, ceea ce l-a împietrit, ceea ce l-a călit, au fost bătaia de joc şi dispreţul. Asta ucide uneori. Dar pe mine nu m-a ucis. Răutatea m-a făcut să-mi descopăr forţa. Cînd am devenit puternic, am fost oare rău ? Stimaţii mei stăpîni, aceia care au fost duşmanii mei nu mai sînt aici pentru a răspunde.

Era ceva atît de straniu, atît de neaşteptat în cuvintele lui, încît toţi tăceau. Luaţi pe neaşteptate, şmecherii noştri îşi pierduseră zîmbetul ironic. Efectul produs se asemăna cu îngheţarea sîngelui la ameninţarea proferată de un inamic invizibil.

— Din clipa cînd am fost puternic, continuă cocoşatul, m-a cuprins o dorinţă : am vrut să fiu bogat. Timp de zece ani, poate şi mai mult, am lucrat în mijlocul rîsetelor şi al huiduielilor. Primul bănuţ se cîştigă greu, al doilea mai uşor, al treilea vine de la sine, îţi trebuie doisprezece bănuţi să faci o monedă, douăzeci de monede să

faci o livră. M-am spetit pentru a cîștiga primul ludovic de aur : l-am păstrat. Cînd sînt foarte obosit și descurajat, îl contemplu : vederea lui îmi reînsuflețește orgoliul, care este forța omului. Ban cu ban, livră cu livră, adunam. Nu mîncam pe săturate. Beam pe săturate fiindcă apa era gratis la fîntîni. Eram îmbrăcat în zdrențe și dormeam pe tare. Averea mea creștea. Adunam, adunam mereu !

— Așadar, ești avar ? întrerupse Gonzague cu amabilitate, ca și cum ar fi avut interes sau plăcere să descopere partea slabă a acestei ființe bizare.

Cocoșatul ridică din umeri.

— Cine știe, monseniore, răspunse el, poate nu numai cerul m-a făcut avar ! Dacă aș putea iubi aceste biete monede de aur cum îndrăgostitul își iubește iubita ! E o patimă și asta ! Mi-aș da viața să mi-o astîmpăr. Ce înseamnă fericirea, dacă nu un scop în viață, un pretext pentru a te strădui și pentru a trăi ? Dar nu devine avar cine vrea. Am sperat multă vreme să devin avar, dar n-am putut, nu sînt avar.

Scoase un oftat adînc și își încrucișă brațele pe piept.

— Am avut o zi plină de bucurie, doar o zi, continuă el. Tocmai îmi numărasem comoara, pierdeam cîte o zi întreagă să mă gîndesc ce voi face cu ea. Aveam dublul, triplul din ce credeam. Repetam în beția mea : „Sînt bogat ! Sînt bogat ! Voi cumpăra fericirea !“ Privii în jurul meu, nimeni ! Luai o oglindă. Riduri și păr alb ! Deja, deja ! Parcă era ieri cînd, copil fiind, mă băteau : „Oglinda minte !“ îmi spuneam. Am spart oglinda. O voce îmi strigă : „Bine ai făcut ! Așa trebuie tratați nerușinații care vorbesc cinstit în lumea asta !“ Și aceeași voce continuă : „Aurul e frumos ! Aurul e tînăr ! Însămînțează aurul, cocoșatule ! Bătrîne, însămînțează aurul și vei culege tinerețe și frumusețe !“ Cine vorbea astfel, monseniore ! Mi-am dat seama să eram nebun. Am ieșit. Am umblat la întîmplare pe străzi, căutînd o privire binevoitoare, un obraz să-mi zîmbească. „Cocoșatul ! Cocoșatul !“ spuneau oamenii cărora le întindeam mîna. „Cocoșatul ! Cocoșatul !“ repetau femeile spre care se avînta nevinovăția inimii mele. „Cocoșatul ! Cocoșatul ! Cocoșatul !“ Și rîdeau. Așadar mint aceia care spun că aurul este regele lumii !

— Trebuia să le arăți aurul tău ! exclamă Navailles.

Gonzague rămase pe gînduri.

— L-am arătat, reluă Esop al II-lea, zis Iona : mîinile se întindeau, nu pentru a le strînge pe ale mele, ci pentru a-mi scotoci buzunarele. Am vrut să aduc la mine acasă prieteni, o iubită, dar n-am atras decît hoţi. Domniile-voastre continuaţi să rîdeţi, dar eu plîngeam, plîngeam cu lacrimi de sînge. Dar n-am plîns decît o noapte. Prietenie, dragoste, plăceri ! Vreau plăcerea, vreau cel puţin tot ce se vinde tuturor !....

— Amice, întrerupse Gonzague cu răceală şi mîndrie, voi şti în sfîrşit ce vrei de la mine ?

— Îndată, monseniore, răspunse cocoşatul, care schimbă din nou tonul. Am ieşit iarăşi din ascunzătoarea mea, tot sfios, dar înflăcărat. Pasiunea de a mă bucura de plăcerile vieţii se aprindea în mine. Deveneam filozof. Am mers, am rătăcit, m-am pus pe căutare, adulmecînd vîntul la răscruce de drumuri, pentru a ghici de unde şuiera voluptatea necunoscută...

— Ei bine ? zise Gonzague.

— Prinţe, răspunse cocoşatul înclinîndu-se, vîntul bătea dinspre domnia-voastră.

IV. — GASCONUL ŞI NORMANDUL

Ultimele cuvinte fură spuse cu un ton vioi şi vesel. Acest diavol de cocoşat părea să aibă privilegiul de a regla diapazonul bunei dispoziţii generale. Banda desfrînaţilor care-l înconjurau pe Gonzague, şi însuşi Gonzague, adineauri atît de serios, începură deodată să rîdă.

— Ah ! Ah ! spuse prinţul. Vîntul sufla dinspre noi !

— Da, monseniore. Am alergat în goana mare. Încă din prag am simţit că ajunsesem în locul potrivit. Nu ştiu ce mireasmă mi-a învăluit creierul, fără îndoială mireasma desfătării nobile şi opulente. Asta îmbată, monseniore, şi îmi place.

— Nu i-e deloc silă seniorului Esop ! exclamă Navailles.

— Ce cunoscător ! zise Oriol.

Cocoşatul îl privi în faţă.

— Domnia-voastră, care purtați poveri în timpul nopții, zise el încetișor, veți înțelege că sîntem cu toții în stare de orice pentru a ne satisface o dorință.

Oriol păli. Montaubert strigă :

— Ce vrea să spună ?

— Explică-te, amice, porunci Gonzague.

— Monseniore, replică fără ocolișuri cocoșatul, explicația nu va fi prea lungă. Știți că am avut onoarea să părăsesc Palais-Royal în același timp cu dumneavoastră. Am văzut doi gentilomi înhămați la o brancardă. Nu-i un lucru obișnuit. M-am gîndit că au fost bine plătiți pentru asemenea treabă.

— Oare știe ? începu prostește Oriol.

— Ce se afla în litieră ? întrerupse cocoșatul. Un bătrîn senior beat, căruia i-am oferit mai tîrziu sprijinul brațului meu să se înapoieze la palatul său.

Gonzague plecă privirea și făcu fețe-fețe. O expresie de uluire profundă se așternu pe toate chipurile.

— Știi, de asemenea ce s-a întîmplat cu domnul de Lagardère ? întrebă Gonzague încetișor.

— Ei ! Ei ! Gauthier Gendry este un spadasin încercat și are mînă de fier, răspunse cocoșatul. Eram foarte aproape de el cînd a izbit și, pe cuvîntul meu, lovitura a fost dată cu iscusință. Restul îl veți afla de la aceia pe care i-ați trimis să cerceteze.

— Întîrzie cam mult !

— E nevoie de timp. Maestrul Cocardasse și fratele Passepoil...

— Deci îi cunoști ? întrerupse Gonzague consternat.

— Monseniore, cunosc puțin toată lumea.

— Fir-ar să fie ! Amice, știi bine că nu-mi plac aceia care cunosc prea multă lume și prea multe lucruri !

— Asta poate fi primejdios, sînt de aceeași părere, reluă cu calm cocoșatul. Dar ar putea fi și de folos. Să judecăm drept. Dacă nu l-aș fi cunoscut pe domnul de Lagardère...

— Al dracului să fiu dacă m-aș sluji de asemenea om ! murmură Navailles în spatele lui Gonzague.

Credea că n-a fost auzit, dar cocoșatul răspunse :

— Ați greșit.

Dealtfel, doată lumea era de părerea lui Navailles.

Gonzague șovăia. Cocoșatul continuă, ca și cum ar fi vrut să se joace cu nehotărîrea lui.

— Dacă nu aș fi fost întrerupt, aș fi putut răspunde cu anticipație bănuielilor domniei-voastre. Cînd m-am oprit în pragul casei domniei-voastre, monseniore, șovăiam și eu, mă întrebam, aveam îndoieli. Aici se afla raiul, raiul pe care-l doream, nu acela al bisericii creștine, ci al lui Mahomed. Aici erau adunate la un loc toate desfătările : femei frumoase și vin bun, nimfe aureolate de flori, nectar încununat de spumă. Eram oare pregătit să fac orice, orice, spre a merita să intru în acest eden voluptuos, pentru a-mi adăposti nimicnicia sub pulpana mantiei voastre de prinț ? M-am întrebat asta înainte de a intra, și am intrat, monseniore.

— Fiindcă te simțeai gata de orice ! întrerupse Gonzague.

— Gata de orice ! răspunse cu hotărîre cocoșatul.

— Dumnezeule ! Ce poftă nestăpînită pentru plăceri și ranguri de noblețe !

— Iată patruzeci de ani de cînd visez la aceste lucruri. Dorințele mele continuă să mocnească sub părul cărunt.

— Ascultă, zise prințul, întreabă-l pe Oriol dacă noblețea nu se poate cumpăra !

— Nu doresc un rang de noblețe care se cumpără.

— Întreabă-l pe Oriol, cît cîntărește un nume ?

Esop al II-lea arătă cocoașa cu un gest comic.

— Un nume cîntărește cît asta ?

Apoi reluă pe un ton mai serios :

— Un nume, o cocoașă, două poveri care nu-i strivesc decît pe cei săraci cu duhul ! Sînt un personaj prea neînsemnat pentru a fi comparat cu un bancher de importanța domnului Oriol. Dacă numele ce-l poartă îl strivește, cu atît mai rău pentru el. Cocoașa mea nu mă stinghерește. Mareșalul de Luxemburg este cocoșat. Credeți că la bătălia de la Neerwinden, dușmanul i-a văzut spatele ? Pulcinella, eroul comediilor napolitane, omul invincibil, căruia nimeni nu-i rezistă, are cocoașă în față și în spate. Tyrte era șchiop și cocoșat : cocoșat și șchiop era Vulcan, făurarul trăsnetului ; Esop, al cărui nume glorios mi l-ați dat mie, avea cocoașa lui, care era înțelepciunea. Cocoașa uriașului Atlas era lumea. Fără să o așez pe a mea la același nivel cu toate aceste ilustre cocoașe, spun că valorează, la cursul zilei, o rentă de cinci-

zeci de mii de galbeni. Ce aș fi fost fără ea ? O păstrez, e de aur !

— Cel puțin e plină de spirit, amice, zise Gonzague. Promit că vei deveni gentilom.

— Multe mulțumiri, monseniore, dar cînd ?

— La dracu ! se auzi în jur. E grăbit !

— E nevoie de timp ! zise Gonzague.

— Au spus adevărul, sînt grăbit, replică cocoșatul. Scuzați-mă, monseniore. Mi-ați spus adineauri că nu vă plac serviciile gratuite, ceea ce mă încurajează să vă cer fără întîrziere răsplata.

— Fără întîrziere ? exclamă prințul. Dar e cu neputință.

— Îmi îngăduiți ? Nu mai e vorba de înnobilare.

Se apropie și, cu un ton insinuant, zise :

— Nu cred că-i nevoie să fii gentilom ca să te așezi, de pildă, alături de domnul Oriol la supeul intim de deseară.

Toată lumea izbucni în rîs, cu excepția lui Oriol și a prințului.

— Știi și asta ! zise Gonzague încruntînd sprîncenele.

— Am auzit din întîmplare două vorbe, murmură cu umilință cocoșatul.

Ceilalți începură să strige :

— Deci cinăm deseară ? Deci cinăm deseară ?

— Ah ! Prințe, zise cocoșatul cu un ton plin de convingere, îndur chinurile lui Tantal ! Văd o căsuță, cu ieșiri secrete, cu grădină umbroasă, cu budoarele în care lumina pătrunde mai blîndă prin draperiile discrete. Tavanul e pictat cu nimfe și amorași, cu fluturi și trandafiri. Văd salonul aurit ! Îl văd ! Salonul petrecerilor voluptuoase, plin de zîmbete. Văd candelabrele strălucitoare, care mă ametesc...

Își puse mîna în fața ochilor.

— Văd flori, le respir parfumul, și ce reprezintă asta pe lîngă vinul delicat care se revarsă din cupe, în timp ce un roi de femei adorabile...

— S-a și îmbătat, zise Navailles, chiar înainte de a fi invitat !

— E-adevărat, spuse cocoșatul, care avea ochii scînteietori. M-am îmbătat.

— Dacă monseniorul dorește, șopti Oriol la urechea prințului, o voi înștiința pe domnișoara Nivelle.

— E înştiinţată, replică prinţul.

Şi, ca şi cum ar fi vrut să înflăcăreze şi mai mult bizarul capriciu al cocoşatului, spuse :

— Domnilor, supeul din seara asta nu va fi ca celelalte.

— Dar cum va fi ? îl vom avea la masă pe ţar ?

— Ghiciţi.

— O comedie ? Domnul Law ? Maimuţele din bîlciul Saint-Germain ?

— Cu totul altceva, domnilor ! Renunţaţi să ghiciţi !

— Renunţăm, răspunseră cu toţii într-un glas.

— Vom avea o nuntă, zise Gonzague.

Cocoşatul tresări, dar mişcarea lui fu pusă pe seama dorinţei sale de a participa la supeu.

— O nuntă ? repetă el cu mîinile împreunate şi privirea piezişă. O nuntă la sfîrşitul unui mic supeu ?

— O nuntă adevărată, reluă Gonzague. O căsătorie adevărată.

— Şi pe cine căsătorim ? întrebă într-un glas adunarea.

Cocoşatul îşi ţinu răsuflarea. În clipa cînd Gonzague era gata să răspundă, Peyrolles apăru pe peron şi strigă :

— Vivat ! Vivat ! Iată-i în sfîrşit pe oamenii noştri.

Cocardasse şi Passepoil erau în spatele lui, purtînd pe faţă acea mîndrie calmă, care se potriveşte oamenilor folositori.

— Amice, îi zise Gonzague cocoşatului, noi doi n-am terminat de vorbit. Nu te îndepărta.

— Rămîn la ordinele monseniorului, reluă Esop al II-lea, care se îndreptă spre cuşca lui.

Chibzuia, mintea i se pusese în mişcare. După ce trecu pragul cuştii şi închise uşa, se prăbuşi pe saltea.

— O căsătorie, murmură el, un scandal ! Dar nu poate fi o parodie inutilă. Omul acesta nu face nimic fără un scop. Ce se află dedesubtul acestei murdării ? Manevra îmi scapă şi timpul trece.

Capul îi dispăru între mîinile crispate.

— Oh ! Chiar dacă vrea sau nu, reluă el cu o energie stranie, jur, Doamne, că voi lua parte la supeu !

— Ei bine, ei bine, care sînt veştile ? strigau curioşi curtenii noştri.

Păţaniile lui Lagardère începeau să-i intereseze în mod deosebit.

— Aceşti doi viteji nu vor să vorbească decît cu prinţul, răspunse Peyrolles.

Cocardasse şi Passepoil, odihniţi după o zi întreagă de somn pe masa circiumii „Veneţia", erau proaspeţi ca nişte trandafiri. Trecură mîndri printre rîndurile şarlatanilor de duzină şi veniră drept la Gonzague, pe care-l salutară cu o demnitate zănatică, de adevăraţi maeştri de scrimă.

— Hai, zise prinţul, spuneţi repede ce aveţi de spus.

Cocardasse şi Passepoil se întoarseră unul către celălalt.

— Începe tu, nobilul meu prieten, zise normandul.

— Nu scot o vorbă, porumbelule, replică gasconul. E rîndul tău !

— Fir-ar să fie, strigă Gonzague, aveţi de gînd să ne ţineţi multă vreme cu sufletul la gură ?

Atunci începură amîndoi în acelaşi timp, cu glas tare şi cu multă volubilitate.

— Pentru a merita onorabila încredere, monseniore...

— Linişte ! strigă năucit prinţul. Vorbiţi fiecare pe rînd.

O nouă dispută de politeţe. În sfîrşit, Passepoil luă cuvîntul :

— Fiind mai tînăr şi mai mic în grad, mă supun nobilului meu prieten şi iau cuvîntul. Încep prin a spune că am îndeplinit misiunea cu bucurie. Dacă am fost mai norocos decît nobilul meu prieten, nu înseamnă că am vreun merit.

Cocardasse zîmbea cu un aer mîndru şi îşi mîngîia mustaţa uriaşă. Să nu uităm nici o clipă că între cei doi ticăloşi simpatici era interzisă minciuna.

Înainte de a-i vedea luptînd cu elocinţă, ca arcadienii lui Virgiliu, trebuie să spunem că amîndoi erau îngrijoraţi. Ieşind din circiuma „Veneţia", se duseră pentru a doua oară la casa din strada Chantre. Nici o urmă de Lagardère. Ce se întîmplase cu el ? În această privinţă se aflau în cea mai desăvîrşită ignoranţă.

— Vorbiţi pe scurt, preciză Navailles.

— Iată lucrurile în două cuvinte, spuse fratele Passepoil. Adevărul nu este niciodată greu de exprimat şi aceia care bat cîmpii o fac pentru a duce cu vorba, asta-i părerea mea. Dacă gîndesc astfel înseamnă că am motive. Experienţa... Dar să n-o luăm razna. Aşadar, am plecat azi

dimineață cu ordinele monseniorului. Nobilul meu prieten și cu mine ne-am spus : „Două șanse fac mai mult decît una. Să mergem fiecare pe drumul nostru.“ În consecință, ne-am despărțit în fața pieții Inocenților. Nu știu ce a făcut nobilul meu prieten. Eu însă m-am dus la Palais-Royal, unde muncitorii începuseră să ridice decorurile serbării. Aici nu se vorbea decît despre un singur lucru : găsiseră o baltă de sînge între cortul indian și ghereta portarului-grădinar, meșterul Le Bréant. Iată un lucru bun : eram sigur că se dăduse o strașnică lovitură cu sabia. M-am dus să inspectez balta. Am găsit-o corespunzătoare, apoi am urmărit o dîră, ah ! ah ! trebuie să ai ochi să vezi așa ceva ! de la cortul indian pînă în strada Saint-Honoré, trecînd prin vestibulul pavilionului domnului regent. Valeții mă întrebau : „Hei, prietene, ce-ai pierdut ? — Portretul iubitei mele“, răspunsei. Și rîdeau ca niște ticăloși amărîți ce sînt. La dracu ! Dacă aș fi comandat portretele tuturor iubitelor mele, ar fi trebuit să plătesc o chirie serioasă pentru a avea unde să le pun !

— Scurtează, zise Gonzague.

— Mă strădui, monseniore, asta-i important ! Pe strada Saint-Honoré trec atîția cai și trăsuri, încît urma era ștearsă. M-am îndreptat spre apă...

— Pe unde ? întrerupse prințul.

— Pe strada Oratoire, răspunse Passepoil.

Gonzague și complicii săi schimbară o privire. Dacă Passepoil ar fi pomenit de strada Pierre-Lescot — neașteptata faptă a lui Oriol și Montaubert devenind între timp cunoscută — ar fi pierdut pe dată orice credit. Dar Lagardère ar fi putut foarte bine coborî pe strada Oratoire. Fratele Passepoil reluă cu candoare :

— Vă vorbesc cum aș vorbi duhovnicului meu, ilustre prințe. Urmele reîncepeau în strada Oratoire și le-am putut urmări pînă la malul fluviului. Acolo, nimic. Se aflau totuși niște marinari care stăteau de vorbă. M-am apropiat. Unul dintre ei, care avea un accent din Picardia, spunea : „Erau trei. Gentilomul era rănit. După ce i-au luat punga, l-au zvîrlit de sus, de pe malul Luvrului. — Onoraților, vă rog, am întrebat, l-ați văzut pe gentilom ?“ La care n-au vrut să răspundă nimic, gîndind mai întîi că sînt vreun spion al locotenentului general al poliției. Dar am adăugat : „Fac parte din casa acelui gentilom care poartă numele de domnul de Saint-Saurin, născut în Brie

și bun creștin. — Dumnezeu să-l aibă în pază ! au răspuns. L-am văzut. — Cum era costumat, adevărații mei prieteni ? — Avea o mască neagră pe obraz și pe trup o vestă de satin alb."

Se auzi un murmur. Schimbară semne. Gonzague clătina din cap cu un aer aprobativ. Doar maestrul Cocardasse-junior își păstra surîsul sceptic. Își spunea :

— Iubițelul meu este un normand isteț, sfinte Doamne ! Dar nu-ți fie teamă ! Nu-ți fie teamă ! Va veni și rîndul nostru.

— Deci, e bine ! continuă Passepoil încurajat de succesul povestirii sale. Dacă nu mă exprim ca un om de condei, meseria mea fiind mînuirea sabiei, adaug că prezența monseniorului mă intimidează : sînt prea cinstit să ascund acest lucru. Dar, în sfîrșit, adevărul e adevăr. Fă-ți datoria și bate-ți joc de ce se va spune ! Cobor de-a lungul Luvrului, trec între rîu și Tuileries pînă la poarta Conferinței. Merg pe Cours-la-Seine, pe drumul spre Billy, pe pontonul de la Passy. Trec pe la Point-du-Jour și pe la Sèvres. Veți vedea, aveam ideea mea. Ajung la podul Saint-Cloud.

— Năvoadele ! murmură Oriol.

— Năvoadele, repetă Passepoil făcînd cu ochiul. Domnul a pus degetul pe rană.

— Nu-i rău ! Nu-i rău ! își spuse maestrul Cocardasse. Uite, vom sfîrși să facem ceva din ticălosul ăsta de Passepoil.

— Și ce ai găsit în năvoade ? întrebă Gonzague, care încruntă sprînceana cu un aer de îndoială.

Fratele Passepoil își descheie nasturii de la haină pînă la genunchi. Cocardasse făcea ochii mari. Nu se aștepta la asta. Ceea ce Passepoil scoase de sub haină nu găsise în năvoadele de la Saint-Cloud. Nu văzuse niciodată năvoadele de la Saint-Cloud. Atunci, ca și acum, năvoadele de la Saint-Cloud erau poate în imaginația poporului. Ceea ce scoase Passepoil de sub haină găsise în apartamentul particular al lui Lagardère, cu prilejul primei vizite, de dimineață. Luase acest lucru fără nici un scop precis, doar din bunul obicei de a nu lăsa nimic pe jos. Cocardasse nici nu-și dăduse seama. Nu era altceva decît vesta de satin alb purtată de Lagardère la balul regentului. Passepoil o înmuiase într-o găleată de apă la cîrciuma „Veneția". O întinse prințului de Gonzague, care

făcu cîțiva pași înapoi cu o mișcare de groază. Fiecare încercase oarecum acest sentiment, fiindcă recunoșteau perfect vesta lui Lagardère.

— Monseniore, zise Passepoil cu modestie, cadavrul era prea greu. N-am putut aduce decît asta.

„Ah ! La dracu ! gîndi Cocardasse, trebuie să mă țin bine ! Ticălosul are geniu !"

— Și ai văzut cu ochii tăi cadavrul ? întrebă domnul de Peyrolles.

— Vă rog, răspunse fratele Passepoil ridicîndu-se cît era de înalt, cîte turme am păscut împreună ? Eu nu vă tutuiesc. Lăsați deoparte această familiaritate deplasată, doar dacă nu o dorește monseniorul.

— Răspunde la întrebare, spuse Gonzague.

— Apa e tulbure și adîncă, replică Passepoil. Ferească Dumnezeu să afirm un fapt cînd nu am totală certitudine !

— Ei ! exclamă Cocardasse. Îl așteptam la potecuță ! Dacă vărul meu ar fi mințit, sfinte Doamne ! nu l-aș mai fi văzut în ochi toată viața.

Se apropie de normand și îi dădu acolada cavalerească, adăugînd :

— Dar n-ai mințit, iubițelule ! Dumnezeu vede tot ! Cum să fie cadavrul în năvoadele de la Saint-Cloud, cînd tocmai l-am văzut la două leghe depărtare de acel loc, pe uscat !

Passepoil plecă ochii. Toate privirile se întoarseră către Cocardasse.

— Dragul meu, reluă acesta din urmă adresîndu-se prietenului său, monseniorul îmi va îngădui să aduc un strălucit omagiu sincerității tale. Oameni ca tine sînt rar de găsit și sînt mîndru că te am frate de arme.

— Ajunge, zise Gonzague întrerupîndu-l, vreau să pun o întrebare acestui om.

Îl arăta pe Passepoil, aflat în picioare în fața lui, cu inocența și candoarea zugrăvite pe obraz.

— Nu ai nimic să-mi spui în privința celor doi bravi care au apărat-o pe tînăra în domino roz ? întrebă prințul.

— Mărturisesc, monseniore, reluă Passepoil, că mi-am dedicat tot timpul celeilalte trebi.

— Nu-ți fie teamă ! spuse Cocardasse-junior ridicînd ușor din umeri. Nu cereți unui băiat cumsecade să vă spună mai mult decît știe. Camaradul meu Passepoil a făcut ce a putut. Ei ! Auzi, Passepoil, te aprob sus și tare. Sînt mul-

ţumit de tine, iubiţelule. Dar nu pretind să te ridici la înălţimea mea. Înţelegi, ar însemna să exagerez !

— Ai făcut mai mult decît el ? întrebă Gonzague cu un aer de neîncredere.

— Cînd Cocardasse începe să caute, Doamne sfinte ! găseşte cu totul altceva decît zdrenţe în fundul apei.

— Să vedem ce ai făcut.

— Mai întîi, prinţe, am stat de vorbă cu cei doi ticăloşi, cum am privilegiul să stau de vorbă cu domnia-voastră în acest moment. În al doilea rînd, am văzut trupul...

— Eşti sigur ? nu se putu împiedica să spună Gonzague.

— E-adevărat ? Vorbeşte ! Vorbeşte ! adăugară ceilalţi.

Cocardasse îşi puse pumnul în şold.

— Bine ! Să procedăm cu metodă, zise el. Mai întîi vreau să spun că aceia care cred că primul venit poate reuşi într-o asemenea treabă sînt nişte smintiţi. Poţi face parte dintre cei mai înzestraţi, ca vărul Passepoil, fără să atingi nivelul meu. Trebuie să ai înclinaţii naturale, în afară de împrejurări favorabile şi cunoştinţe excepţionale. La dracu ! Asta se numeşte instinct, privire rapidă, perspicacitate, auz bun, neînfricare, braţ puternic, curaj. Nu-ţi fie teamă ! Noi avem toate astea ! Lăsîndu-mi prietenul în piaţa Inocenţilor, mi-am spus : „Ei, Cocardasse, porumbelule, gîndeşte-te puţin, te rog. Unde pot fi găsiţi duelgiii ?" Aşa că am întrebat din poartă în poartă, mi-am vîrît nasul peste tot. Cunoaşteţi crîşma „Tête-Noire", acolo, pe strada Saint-Thomas ? E întotdeauna plină de duelgii. Către ora două ieşiră din crîşmă doi ticăloşi. „Adio viaţă ! am zis. Adio Cocardasse !" Îi cunoşteam pe amîndoi ca pe tata şi pe mama. — „Veniţi aici, frumuşeilor !" I-am dus spre malul rîpos, de cealaltă parte a bisericii Saint-Germain-l'Auxerrois, în groapa fostei mînăstiri. Am stat de vorbă din săbii. Doamne sfinte ! Amîndoi nu vor mai apăra pe nimeni, nici noaptea, nici ziua.

— I-ai scos din luptă ! zise Gonzague care nu prea înţelegea.

Cocardasse fandă de două ori, avînd aerul că dă două bote una după alta. Apoi îşi reluă înfăţişarea gravă şi mîndră.

— Sigur, zise el cu nerușinare. Nenorociţii nu erau decît doi. Am halit şi alţii mai grozavi !

Passepoil îl privea pe nobilul său prieten cu o admirație îmbinată cu tandrețe. Se și recunoștea învins în străfundul inimii sale, deși nobilul Cocardasse abia începuse să mintă. Fire blîndă și bună, suflet modest, fără venin, aproape la fel de bun prin calitățile sale ca și însăși Cocardasse-junior, cu toate calitățile sale strălucite!

Oamenii lui Gonzague schimbară între ei priviri mirate. Urmă o tăcere, întretăiată de șușoteli îndelungate. Cocardasse își sumeți mîndru uriașa sa mustață în furculiță.

— Monseniorul îmi dăduse două însărcinări, reluă el, și de la una ajung la a doua. Îmi ziceam în sinea mea, după ce m-am despărțit de Passepoil: „Cocardasse, iubițelul meu, răspunde-mi sincer: unde se găsesc cadavrele? De-a lungul apei. Șterge-o!" Înainte de a-i căuta pe cei doi derbedei, am dat o mică raită de-a lungul Senei. E bine să te scoli de dimineață, soarele se și ridicase deasupra palatului Châtelet. Nimic pe malul Senei! Eh! Rîul nu cără la vale decît paie! Caramba! Pierdusem ocazia. Nu pe de-a-ntregul din vina mea, dar tot aia era, la dracu! Mi-am spus: „Cocardasse, vei pieri de rușine dacă te vei înapoia la ilustrul tău stăpîn ca un porumbel, fără să fi împlinit micile instrucțiuni. *Va bene!* Cînd dai de fir, nu lipsesc nici soluțiile." Tot plimbîndu-mă cu mîinile la spate, am trecut Pont-Neuf și am zis: „Fir-ar să fie! Ce bine stă statuia lui Henric al IV-lea pe locul unde este!" Am urcat spre mahalaua Saint-Jacques. Hei! Passepoil?

— Cocardasse, răspunse normandul.

— Îți amintești de micul provensal ticălos, roșcovanul Massabiou, de la Canebière, care buzunărea trecătorii la colțul catedralei Notre-Dame?

— Da, a fost spînzurat?

— Nu, slavă Domnului! Drăguț băiat, suflet de aur. Massabiou își cîștigă existența vînzîndu-le chirurgilor carne proaspătă.

— Lasă asta, zise Gonzague.

— Ei, Monseniore, nu există meserie ridicolă. Dar dacă abuzez de timpul monseniorului, devin mut ca o știucă!

— Treci la fapte, ordonă prinţul.

— Faptul este că l-am întîlnit pe micul Massabiou, care cobora din mahala către strada Mathurins. „Adio, Massabiou, micuţule ! zisei. — Adio, Cocardasse, răspunse el. — Cum o duci cu sănătatea, puturosule ? — Binişor, nemernicule, şi tu ? — Binişor. Şi de unde vii, pitpalacule ? — De la spitalul de colo, am dus marfă..."

Cocardasse făcu o pauză. Gonzague se întorsese spre el. Fiecare asculta cu lăcomie. Passepoil ar fi dorit se îngenuncheze pentru a-şi exprima admiraţia faţă de nobilul său prieten.

— Înţelegeţi, reluă Cocardasse sigur de impresia produsă, ticălosul se întorcea de la spital şi mai avea încă în spinare un sac mare. „Du-te, dragul meu !" am zis. Şi, în timp ce Massabiou cobora, eu am continuat să urc pînă la Val-de-Grâce...

— Şi acolo ce ai găsit ? întrerupse Gonzague.

— L-am găsit pe maestrul Jean Petit, chirurgul regelui, care diseca, pentru a-i învăţa pe elevi, cadavrul vîndut de haimanaua de Massabiou...

— Şi l-ai văzut ?

— Cu amîndoi ochii, Doamne sfinte !

— Lagardère ?

— Da, sigur. Nu-ţi fie teamă ! În original, părul lui blond, statura mutra... Scalpelul era înăuntrul lui. Chiar şi lovitura de cuţit ! reluă el ridicînd din umăr cu un gest teribil de cinism, fiindcă vedea îndoiala umbrind feţele. Pentru noi ceilalţi, rănile pot fi recunoscute la fel ca şi chipurile !

— E-adevărat, zise Gonzague.

Nu aşteptau decît acest cuvînt. Un murmur prelung de bucurie se ridică printre curteni.

— E mort ! Mort de-a binelea !

Însuşi Gonzague scoase un lung suspin de uşurare şi repetă :

— E mort de-a binelea !

Azvîrli punga cu bani lui Cocardasse, care fu înconjurat, întrebat, felicitat.

— Iată ce va da gust şampaniei, strigă Oriol ! Ţine, viteazule, ia asta.

Fiecare vru să dea un dar eroului Cocardasse. În pofida mîndriei, acesta lua cu amîndouă mîinile. Un valet cobora treptele peronului. Începea să se întunece. Valetul ţinea

într-o mînă o torță și în cealaltă o tavă de argint pe care se afla un plic.

— Pentru monsenior, spuse valetul.

Curtezanii se îndepărtară. Gonzague luă scrisoarea și o deschise. Văzură cum i se schimbă culoarea din obraji. Îi aruncă lui Cocardasse o privire pătrunzătoare. Fratelui Passepoil i se făcu pielea de găină.

— Vin-ncoa ! zise Gonzague spadasinului.

Cocardasse se apropie imediat.

— Știi să citești ? îl întrebă prințul, care avea pe buze un zîmbet amar.

Și, pe cînd Cocardasse silabisea, Gonzague continuă :

— Domnilor, avem știri proaspete.

— Noutăți despre mort ? exclamă Navailles. Abundența nu dăunează nimănui.

— Ce spune defunctul ? întrebă Oriol, transformat în ateu.

— Ascultați, veți afla îndată. Citește tare, tu, spadasinule !

Se adunară în cerc. Cocardasse nu era un om prea instruit, însă știa să citească, cu oarecare încetineală. Totuși, în această împrejurare, avu nevoie de ajutorul fratelui Passepoil, care nu era mult mai savant decît el.

— Ajută-mă, dragul meu, zise el, am vederea cam tulbure.

Passepoil se apropie și își aruncă la rîndul lui privirea peste scrisoare. Obrazul i se împurpură, dar s-ar fi putut spune că de plăcere. S-ar fi putut spune de asemenea că lunganul Cocardasse-junior își stăpînea cu greu rîsul. Asta a durat doar o clipă. Coatele lor se întîlniră. Se înțeleseră.

— Ce baliverne ! exclamă candidul Passepoil.

— Nu-ți fie teamă ! Trebuie să vezi ca să crezi ! răspunse gasconul care luă un aer consternat.

— Despre ce e vorba ? Despre ce e vorba ? strigau glasuri din toate părțile.

— Citește, Passepoil, îmi lipsește vocea. Eh ! Asta numesc eu miracol !

— Citește, Cocardasse, mi se face pielea de găină !

Gonzague lovi din picior. Cocardasse se ridică și zise servitorului :

— Luminează, neghiobule !

Cînd avu făclia în apropiere, citi cu glas tare și limpede :

Domnule prinț, pentru a încheia o dată pentru totdeauna diferitele noastre socoteli, mă invit la supeul domniei-voastre din această seară. Voi fi la domnia-voastră la orele nouă seara.

— Semnătura ? strigară zece glasuri în același timp Cocardasse încheie :

Cavaler Henri de Lagardère !

Fiecare repetă numele lui, care de-acum înainte era o sperietoare.

Se făcu liniște adîncă. În plicul care conținuse scrisoarea, se găsea un obiect. În luase Gonzague. Nimeni n-ar fi putut ști despre ce era vorba. Era mănușa pe care Lagardère o smulsese din mîna lui Gonzague în cabinetul regentului. Gonzague o strîngea. Reluă scrisoarea din mîinile lui Cocardasse. Peyrolles vru să vorbească ; îl respinse.

— Ei bine, ce spuneți de asta ? spuse el adresîndu-se celor doi viteji.

— Zic, replică încetișor Passepoil, că omul e supus greșelilor. Am raportat cu fidelitate adevărul. Dealtfel, haina asta este o mărturie de nerespins.

— Dar scrisoarea asta cum e ?

— Nu-ți fie teamă ! exclamă Cocardasse. Eu zic că ticălosul de Massabiou poate certifica că l-am întîlnit în strada Saint-Jacques. Să fie chemat ! Maestrul Jean Petit este oare chirurgul regelui, da sau nu ? Am văzut trupul, am recunoscut rana...

— Dar scrisoarea asta ? spuse Gonzague ale cărui sprîncene se încruntară.

— E multă vreme de cînd caraghioșii ăștia vă înșală, murmură Peyrolles la urechea prințului.

Curtenii lui Gongazue se agitau și șușoteau.

— Asta depășește orice margine, spunea grasul perceptor Oriol. Omul ăsta e un vrăjitor.

— E un diavol ! exclamă Navailles.

Stăpînindu-și febra care făcea să-i bată inima, Cocardasse zise încetișor :

— E un bărbat, un bărbat adevărat. Nu-i așa, dragul meu ?

— E Lagardère !

— Domnilor, reluă prințul cu glasul ușor schimbat, există în această afacere ceva de neînțeles. Fără îndoială că sîntem trădați de oamenii ăștia...

— Ah ! Monseniore, protestară în același timp Cocardasse și Passepoil.

— Liniște ! Accept provocarea ce mi se aruncă !

— Bravo ! spuse Navailles fără forță.

— Bravo ! Bravo ! repetară ceilalți în silă.

— Dacă monseniorul îmi permite un sfat, zise Peyrolles, în locul supeului proiectat...

— Vom lua supeul, orice s-ar întîmpla ! întrerupse Gonzague, care ridică fruntea.

— Atunci, insistă Peyrolles, cel puțin cu ușile închise!

— Ba cu ușile deschise ! Cu ușile larg deschise !

— Într-un ceas bun ! mai zise Navailles.

Erau de față spade viguroase : Navailles însuși, Nocé, Choisy, Gironne, Montaubert și alții. Cu excepția bancherilor.

— Purtați cu toții sabie, domnilor, zise Gonzague.

— Și noi ! murmură Cocardasse făcînd cu ochiul lui Passepoil.

— Veți ști să le folosiți dacă se ivește prilejul ? întrebă prințul.

— Dacă acest om vine singur... începu Navailles fără să se sinchisească de a-și ascunde aversiunea.

— Monseniore, monseniore, zise Peyrolles, asta e o treabă pentru Gauthier Gendry și acoliții săi !

Gonzague își privea confidenții cu sprîncenele încruntate și cu buzele tremurătoare.

— Jur pe viața mea, își spuse el, voi veni acolo ! Îi vreau sclavi, sau de nu, pulberăria va sări în aer !

— Fă ca mine, șopti Cocardasse-junior lui Passepoil, acum e momentul !

Înaintară amîndoi, solemn drapați în mantii fudule, și se prosternară în fața lui Gonzague.

— Monseniore, treizeci de ani de comportare mai mult decît onorabilă militează în favoarea a doi viteji pe care aparențele par să-i acuze. Nu e cu putință ca o singură zi să întunece strălucirea unei vieți întregi ! Priviți-ne ! Dumnezeu a pus pe fiecare obraz semnul credinței sau al trădării. Priviți-ne și priviți-l și pe domnul de Peyrolles, acuzatorul nostru.

Rostind aceste cuvinte, Cocardasse-junior era superb ! Accentul său provensal-gascon dădea nu știu ce savoare acestor cuvinte alese. În ce-l privește pe fratele Passepoil, el era întotdeauna același om plin de modestie și de candoare. Nefericitul Peyrolles părea făcut înadins să servească drept punct de comparație. În ultimele douăzeci și patru de ore, paloarea sa cronică se preschimbase în cocleală. Era tipul perfect al poltronilor cutezători care lovesc și tremură, care ucid și mor de frică. Gonzague căzuse dus pe gînduri. Cocardasse reluă :

— Monseniore, domnia-voastră, care sînteți ilustru, domnia-voastră care sînteți puternic, puteți judeca de sus. Nu de azi, de ieri îi cunoașteți pe devotații voștri slujitori. Amintiți-vă de șanțurile din Caylus, unde am fost împreună...

— Tăceți ! exclamă Peyrolles înspăimîntat.

Privind înspre prietenii săi, Gonzague spuse fără să se emoționeze :

— Acești domni au ghicit totul. Dacă nu cunosc unele amănunte, le vor afla. Acești domni se bizuie pe noi, cum ne bizuim noi pe ei. Există între noi o toleranță reciprocă, fiindcă ne cunoaștem foarte bine.

Domnul de Gonzague apăsă asupra ultimelor cuvinte. Exista oare vreunul dintre ticăloșii de față care să nu aibă vreun păcat pe conștiință ? Cîțiva dintre ei avuseseră nevoie de Gonzague să iasă din unele încurcături de încălcare a legilor. În plus, comportamentul lor din noaptea trecută îi făcea complici. Oriol simțea că leșină. Navailles, Choisy și ceilalți gentilomi țineau ochii plecați. Dacă unul dintre ei ar fi protestat, nu încape nici o îndoială că ceilalți l-ar fi urmat. Dar nimeni nu protestă.

Gonzague trebui să mulțumească soartei care-l îndepărtase pe micul marchiz de Chaverny.

Chaverny, în ciuda defectelor sale, nu era dintre aceia căruia li se putea astupa gura. Gonzague își făcuse planul să se descotorosească de micul marchiz la noapte, și încă pentru multă vreme.

— Aș vrea doar să-i spun monseniorului, reluă Cocardasse, că vechi slujitori ca noi nu trebuie să fie condamnați cu ușurință. Passepoil și cu mine avem nenumărați dușmani, ca toți oamenii de merit. Iată părerea mea pe care o supun monseniorului cu sinceritatea-mi obișnuită. Una din două : sau cavalerul de Lagardère a re-

înviat, ceea ce mi se pare de necrezut, sau această scrisoare este un fals fabricat de vreun ticălos, care vrea să facă rău unor oameni cinstiți ca noi doi. Asta am avut de zis !

— Mi-e teamă să adaug un singur cuvînt, spuse fratele Passepoil, atît de elocvent mi-a redat gîndul nobilul meu prieten.

— Nu veți fi pedepsiți, rosti Gonzague cu un aer distrat. Plecați.

Nici nu se clintiră.

— Monseniorul nu ne-a înțeles, spuse Cocardasse cu demnitate. E supărător !

Normandul adăugă cu mîna pe inimă :

— Nu merităm să fim trataţi astfel.

— Veți fi plătiți, zise Gonzague nerăbdător. Ce vreți mai mult ?

— Ce vrem, monseniore ? (Cocardasse era cel ce vorbea, și în glasul lui era acel tremur care vine din inimă.) Ce vrem ? Dovada deplină a nevinovăției noastre. Nu-ți fie teamă ! Îmi dau seama că nu știți cu cine aveți de-a face.

— Nu, oh nu, nu știți ! zise Passepoil cu lacrimi în ochi.

— Ceea ce vrem este o justificare limpezitoare. Și, pentru a ajunge la asta, iată ce vă propun : în scrisoare se spune că domnul de Lagardère va veni să vă sfideze la noapte în casa domniei-voastre. Noi pretindem că domnul de Lagardère e mort. Ne declarăm prizonieri. Dacă am mințit și domnul de Lagardère vine, consimțim să murim. Nu-i așa, Passepoil, iubițelule ?

— Cu bucurie ! răspunse normandul, care izbucni pe dată în lacrimi.

— Dacă, dimpotrivă, domnul de Lagardère nu vine, cerem retractarea ofensei ! Monseniorul nu va refuza să ne permită să-i devotăm întreaga noastră existență.

— Fie ! spuse Gonzague. Ne veți urma la pavilion. Deznodămîntul va hotărî.

Cei doi bravi se repeziră spre mîinile prințului și le sărutară cu efuziune.

— Sentința lui Dumnezeu ! rostiră amîndoi deodată, ridicîndu-se ca o pereche de înțelepți.

Dar, în acest moment, atenţia lui Gonzague nu era îndreptată spre ei. Contempla cu dispreţ jalnica înfăţişare a complicilor săi.

— Am dat ordin să vină Chaverny ! zise el întorcîndu-se către Peyrolles.

Acesta plecă imediat.

— Ei bine, domnilor, ce se întîmplă cu voi ? Dumnezeu să mă ierte, sînteţi palizi şi tăcuţi ca nişte fantome.

— Fapt este că nu sînt prea veseli, murmură Cocardasse.

— Vă e frică ? îi întrebă Gonzague.

Gentilomii tresăriră şi Navailles spuse :

— Luaţi seama, monseniore !

— Dacă nu vă e frică, reluă prinţul, înseamnă că nu vă dă ghes inima să mă urmaţi.

Şi, cum nimeni nu răspunse, exclamă :

— Luaţi seama singuri, prietenii mei ! Amintiţi-vă ce vă spuneam ieri, în marea sală a palatului meu : supunere pasivă ! Eu sînt capul şi voi sînteţi braţul. Am făcut între noi un pact.

— Nimeni nu se gîndeşte să rupă pactul, zise Taranne, dar...

— Nici un dar ! Nu vreau. Gîndiţi-vă bine la ce v-am spus şi la ce vă voi mai spune. Ieri aţi fi putut să vă despărţiţi de mine : astăzi nu, îmi cunoaşteţi taina. Cine nu este astăzi cu mine este împotriva mea. Dacă vreunul lipseşte în această noapte la apel...

— Eh ! exclamă Navailles. Nimeni nu va lipsi.

— Cu atît mai bine ! Sîntem aproape de ţintă. Dacă mă credeţi biruit, vă înşelaţi. Începînd de ieri m-am înălţat cu jumătate. Partea voastră s-a dublat. Sînteţi bogaţi fără să ştiţi, la fel ca ducii şi pairii. Vreau ca petrecerea mea să fie deplină, trebuie...

— Va fi, monseniore, zise Montaubert, care făcea parte din sufletele osîndite la muncile iadului.

Făgăduiala din ultimele cuvinte ale lui Gonzague îi reînsufleţea pe şovăitori.

— Vreau ca petrecerea să fie veselă ! adăugă el.

— Va fi, bineînţeles ! Va fi !

— Mă şi simt mai bine dispus, zise micul Oriol care era pătruns de frig pînă în măduva oaselor. Vom rîde cu lacrimi.

— Vom rîde cu lacrimi, vom rîde cu lacrimi ! repetau ceilalți făcînd pe vitejii.

Chiar în acest moment Peyrolles îl aduse pe Chaverny.

— Nici un cuvînt despre ce s-a întîmplat, domnilor, spuse Gonzague.

— Chaverny ! Chaverny ! strigară cu toții, afectînd o voioșie exagerată. Vino odată ! Te așteptăm !

La auzul acestui nume, cocoșatul, care stătea de multă vreme nemișcat în fundul cuștii sale, păru că se trezește. Capul i se ivi la ferestruică și privi. Cocardasse și Passepoil îl zăriră amîndoi în aceeași clipă.

— Hei, tu ! Atenție ! zise gasconul.

— M-am prins, răspunse normandul.

— Am sosit ! spuse Chaverny care intra.

— De unde vii ? întrebă Navailles.

— De foarte aproape, de cealaltă parte a bisericii. Ah ! Vere ! Vă trebuie două odalisce deodată ?

Gonzague păli. La ferestruică, chipul cocoșatului se lumină, apoi dispăru. Cocoșatul se afla în spatele ușii și își stăpînea cu amîndouă mîinile bătăile inimii. Acest singur cuvînt îl izbise ca o rază de lumină.

— Nebunie ! Nebun de nevindecat ! strigă Gonzague aproape vesel.

Paloarea îi dispăru, lăsînd loc zîmbetului.

— Doamne ! reluă Chaverny. Indiscreția nu-i prea mare. Am sărit pur și simplu peste zid pentru a face o plimbare în grădina Armidei [1]. Armida e dublă, sînt două Armide, dar le lipsește Reinaldo.

Se mirau cu toții să-l vadă pe prinț atît de calm după asemenea escapadă insolentă.

— Și îți plac ? întrebă el rîzînd.

— Le ador pe amîndouă. Dar ce se întîmplă, vere ? se corectă el. De ce ai pus să fiu chemat ?

— Fiindcă deseară vei lua parte la o nuntă, replică Gonzague.

— Ei aș ! Într-adevăr ? zise Chaverny. Se mai fac căsătorii ? Și cine se însoară ?

— O dotă de cincizeci de mii de galbeni.

— Peșin ?

— Peșin.

---

[1] Armida, una dintre eroinele poemului „Ierusalimul eliberat", de Torquato Tasso. În grădinile sale vrăjite, ea îl ține pe Reinaldo departe de armatele cruciaților. (N. T.)

— Caseta are ochi frumoși ! Cu cine ?

Privirea lui făcu turul cercului.

— Ghicește, replică Gonzague care rîdea în continuare.

— Iată o mulțime de chipuri de miri, replică Chaverny. Nu ghicesc, sînt prea mulți. Ah ! Ba da ! Poate eu?

— Întocmai ! spuse Gonzague.

Toată lumea izbucni în rîs.

Cocoșatul deschise încetișor ușa custii și rămase în picioare, în prag. Obrazul lui își schimbase expresia. Nu mai avea capul dus pe gînduri, cu privirea lacomă și pătrunzătoare : era Esop al II-lea, zis Iona, întruchiparea rînjetului.

— Și zestrea ? întrebă Chaverny.

— Iat-o, răspunse Gonzague care scoase din buzunarul vestei un teanc de acțiuni. E pregătită.

Chaverny șovăi o clipă. Ceilalți îl felicitau rîzînd. Cocoșatul înaintă încet și veni să-și prezinte spatele lui Gonzague, după ce îi dăduse pana muiată în cerneală și planșeta.

— Accepți ? întrebă Gonzague înainte de a semna andosamentul.

— Pe legea mea ! Da, răspunse micul marchiz. Tot trebuie o dată să te cumințești.

Gonzague semnă. Semnînd, spuse cocoșatului :

— Ei bine, amice, mai ții la capriciul tău ?

— Mai mult ca niciodată, monseniore.

Cocardasse și Passepoil priveau scena cu gura căscată.

— De ce mai mult ca niciodată ? mai întrebă Gonzague.

— Fiindcă știu numele mirelui, monseniore.

— Și ce te interesează numele lui ?

— N-aș ști să răspund. Sînt lucruri care nu se pot explica. Cum aș putea să vă explic de exemplu convingerea ce o am că fără mine domnul de Lagardère nu-și va îndeplini promisiunea înfumurată ?

— Așadar ai auzit ?

— Cușca mea e foarte aproape. V-am mai servit o dată, monseniore.

— Servește-mă de două ori și nu îți vei mai dori nimic tot restul vieții.

— Asta depinde de domnia-voastră.

— Ține, Chaverny, zise Gonzague întinzîndu-i acțiunile semnate.

Şi, întorcîndu-se înspre cocoşat, adăugă :

— Vei veni la nuntă. Te invit.

Toată lumea aplaudă în timp ce Cocardasse schimba o privire rapidă cu Passepoil, murmurînd :

— Lupul în stînă ! La dracu ! Au dreptate : vom rîde în hohote !

Toţi curtezanii îl înconjuraseră pe cocoşat. Împărţea felicitările cu mirele.

— Monseniore, zise el înclinîndu-se pentru a mulţumi, voi face tot ce-mi stă în putinţă pentru a mă arăta demn de această înaltă favoare. În ce-i priveşte pe aceşti domni, ne-am şi întrecut în vorbe. Au spirit, dar nu cît mine. Ei ! Ei ! Fără să uit respectul pe care-l datorez monseniorului, vă promit că voi fi spiritual. Îl veţi vedea pe cocoşat la masă. Trece drept un om de petrecere. Veţi vedea ! Veţi vedea !

VI. — SALONUL ŞI BUDOARUL

La Paris mai exista încă sub Louis-Philippe, pe strada Folie-Méricourt, o mostră din delicata şi preţioasa arhitectură din primii ani ai Regenţei. În ea găseai un pic de fantezie, un pic de stil grec, un pic de stil chinez. Rînduiala faţadelor o lega de unul din cele patru stiluri elenice, dar ansamblul ţinea de chioşc, şi liniile perspectivei fugeau cu totul altfel decît la Partenon. Erau nişte bomboniere în toată accepţia cuvîntului. La *Fidèle Berger* se mai fabrică încă o mulţime de asemenea cutii de carton, cu ciubucuri turceşti sau siameze, majoritatea de formă hexagonală, apreciate de cumpărătorii cu bun gust.

Căsuţa lui Gonzague avea înfăţişarea unui chioşc deghizat în templu. Venera pudrată din secolul al XVIII-lea ar fi ales-o pentru a-şi ridica altarele. Avea un mic peristil alb, flancat de două mici galerii albe, ale căror coloane corintice susţineau un prim etaj ascuns în spatele unei terase, iar în al doilea etaj, ieşind pe neaşteptate din proporţiile pătrate ale clădirii, se ridica într-un foişor cu şase

muchii, dominat de un acoperiș în formă de pălărie chinezească. După opinia diletanților din acea vreme, era ceva îndrăzneț.

Posesorii anumitor vile „delicioase", răspîndite azi în jurul Parisului, socot că au inventat stilul acesta „de cofetărie". Greșesc : pălăria chinezească și foișorul datează din vremea copilăriei lui Ludovic al XV-lea. Numai că aurul risipit din belșug dădea excentricităților de-atunci un aspect pe care vilele noastre ieftine, deși delicioase, nu-l mai pot avea.

Exteriorul acestor colivii pentru păsări frumoase putea fi blamat de aceia cu gust sever, dar era grațios, cochet, elegant. Cît privește interiorul, nimeni nu ignoră sumele extravagante pe care un mare senior putea să le îngroape cu plăcere în mica sa casă.

Domnul prinț de Gonzague, mai bogat el singur decît șase foarte mari seniori la un loc, nu se dăduse înapoi să aducă sacrificii acestei mode fastuoase. Căsuța lui (sau *folie*, cum i se zicea) trecea drept o minune. Avea un mare salon hexagonal, ale cărui șase laturi formau temelia foișorului. Patru uși se deschideau spre patru încăperi sau budoare, care ar fi avut o formă trapezoidală fără enclavele care o struneau. Celelalte două uși, care erau în același timp și ferestre, dădeau spre terasele deschise și încărcate cu flori.

Ne e teamă că ne exprimăm greșit. Această formă era un rafinament subtil, din care Parisul de pe vremea Regenței oferea cel mult trei sau patru exemple. Pentru a fi mai bine înțeleși, îl vom ruga pe cititor să-și închipuie un prim etaj care ar fi un parter, și să taie în acest parter, fără să se preocupe de rest, o încăpere centrală cu șase pereți, escortată de patru budoare pătrate așezate ca aripile unei mori de vînt, cei doi pereți principali deschizîndu-se spre terase. Resturile, așa cum erau, sau modificate prin adăugirea unor cabinete, formau un parter interior, comunicînd cu cele două terase și lăsînd să intre, îndată ce voiai, aerul și lumina zilei. Ducele d'Antin desenase el însuși gingașa cruce a Sfîntului-Andrei, pentru căsuța suplimentară pe care o avea în cătunul Miromésnil.

În salonul „căsuței" lui Gonzague, plafonul și frizele erau pictate de Vanloo-cel-Bătrîn și de fiul său, Jean-Baptiste, care ținea pe atunci sceptrul picturii franceze. Doi tineri, dintre care unul nu împlinise cincisprezece ani,

Carl Vanloo, fratele mai mic al lui Jean-Baptiste, şi Jacques Boucher, pictaseră panourile. Ultimul, elev al bătrînului maestru Lemoine, deveni pe dată celebru, din pricina farmecului şi dăruirii voluptuoase din cele două compoziţii ale sale „Pînza lui Vulcan" şi „Naşterea Venerei". Cele patru budoare erau împodobite cu copii după Albani [1] şi Primaticcio [2], încredinţate penelului lui Louis Vanloo [3], tatăl

Era un ansamblu princiar în toată accepţia cuvîntului. Cele două terase, de marmură albă, aveau sculpturi antice — nici nu se putea altfel — şi scara, tot de marmură, era citată drept cea mai de seamă operă a lui Oppenort [4].

Era în jur de ora opt seara. Supeul promis începuse. Salonul era plin de lumini şi de flori. Masa strălucea sub lustră şi dezordinea tacîmurilor dovedea că festinul începuse de multă vreme. Convivii erau potlogarii noştri, printre care micul marchiz de Chaverny se distingea printr-o stare de beţie prematură. Abia ajunseseră la al doilea fel şi îşi şi pierduse aproape complet minţile. Choisy, Navailles, Montaubert, Taranne şi Albret se ţineau mai bine şi erau atenţi la prostiile pe care le puteau spune. Baronul de Batz, tăcut şi ţeapăn, părea să nu fi băut decît apă.

Erau şi doamne, bineînţeles, şi, bineînţeles, doamnele acestea în mare parte erau de la Operă. Mai întîi era domnişoara Fleury, faţă de care domnul de Gonzague arăta bunăvoinţă ; apoi, domnişoara de Nivelle, fiica fluviului Mississippi ; dolofana Cidalise, fată bună, soi de burete care absoarbe madrigale şi vorbe de spirit pentru a le înapoia în prostii ; domnişoarele Desbois, Dorbigny şi cinci sau şase alte demoazele, duşmane ale constrîngerii şi prejudecăţilor. Toate erau frumoase, tinere, vesele, în-

---

[1] Albani (Francesco), pictor italian născut la Bolonia (1578—1660), a pictat într-un stil graţios altare şi compoziţii mitologice. (N.T.)

[1] Primaticcio (Francesco), pictor, sculptor şi arhitect italian, născut la Bolonia (1504—1570). A executat picturi monumental-decorative în castelele de la Fontainebleau şi Chambord. (N.T.)

[2] Van Loo sau Vanloo, familie de pictori francezi, ai cărei principali reprezentanţi sînt : Jean-Baptiste, născut la Aix-en-Provence (1684—1745), a fost mai ales un strălucit portretist ; Charles-André zis Carl, fratele precedentului, născut la Nisa (1705—1765), care a pictat mai ales compoziţii. (N.T.)

[4] Oppenort (Gilles-Marie), arhitect şi ornamentist francez, născut la Paris (1672—1742). (N.T.)

drăznețe, nebune și gata să rîdă, chiar cînd le venea să plîngă. Asta-i calitatea slujbei : nu-ți iei un avocat să nu pledeze...

O dansatoare tristă este un produs pernicios pe care e bine să-l lași la o parte.

Unii oameni gîndesc că cea mai lugubră tortură a acestor existențe dezolante și, uneori dezolate, care se zbat sub voalul roz ca peștele în tigaie, este că nu au niciodată dreptul să plîngă.

Gonzague era absent. Fusese chemat la Palais-Royal. În afară de scaunul care-l aștepta, mai erau încă trei scaune goale. Mai întîi, cel al donei Cruz, care părăsise masa odată cu plecarea lui Gonzague. Dona Cruz vrăjise toată lumea din jurul mesei, deși împiedicase discuția să atingă acel diapazon înalt la care se ajungea, după spusele unora, încă de la primul fel, într-o orgie de pe vremea Regenței.

Nu se știa exact dacă prințul de Gonzague o forțase pe dona Cruz să vină, sau dacă fermecătoarea nebună îl forțase pe prinț să-i acorde un loc. Sigur era că fusese strălucitoare și că toată lumea o adora, în afară de bunul și micul Oriol, care rămînea sclavul credincios al domnișoarei Nivelle.

Al doilea scaun gol nu fusese încă ocupat. Al treilea aparținea cocoșatului Esop al II-lea, zis Iona, pe care Chaverny tocmai îl învinsese într-o luptă dreaptă cu pahare de șampanie.

În momentul cînd intrăm noi, Chaverny, abuzînd de victoria lui, îngrămădise mantii, haine vătuite, pelerine de femeie pe trupul nefericitului cocoșat, îngropat într-un fotoliu imens. Cocoșatul, beat mort, nu se plîngea. Era cu totul ascuns sub mormanul de haine și Dumnezeu știe dacă nu risca să se sufoce.

În rest, totul era minunat. Cocoșatul nu-și ținuse promisiunea : fusese taciturn, ursuz, îngrijorat, preocupat. La ce putea să se gîndească acest pupitru ambulant ? Jos cu cocoșatul ! Era pentru ultima dată că lua parte la asemenea petrecere !

O întrebare pe care și-o puseseră de mai multe ori înainte de a se îmbăta era de ce însăși dona Cruz asista. Gonzague avea obiceiul să nu facă nimic la întîmplare. Pînă acum o ascunsese pe această dona Cruz cu tot atîta

grijă ca și cum ar fi fost tutorele ei spaniol. Și-acum o așeza la masă cu o duzină de canalii. Era straniu.

Chaverny întrebase dacă dona Cruz era logodnica lui. Gonzague clătinase din cap în semn de negație. Chaverny voi să știe unde se afla logodnica lui. I se răspunse : „Răbdare !“ Ce folos putea avea Gonzague să trateze astfel o tînără pe care voia să o prezinte la Curte sub numele de domnișoara de Nevers ? Era taina lui. Gonzague spunea ceea ce dorea să spună și nimic altceva.

Băuseră conștiincios. Doamnele erau foarte vesele, cu excepția domnișoarei Nivelle, care devenea melancolică la beție. Cidalise și Desbois cîntau refrene fără perdea. Fleury răgușea cerînd să vină violoniștii. Oriol, rotund ca o ghiulea, își povestea izbînzile amoroase, pe care nimeni nu le credea. Ceilalți beau, rîdeau, strigau și cîntau. Vinul era excelent, mîncarea delicioasă : nimeni nu-și mai amintea de amenințările ce pluteau asupra acestui ospăț al lui Belșațar [1].

Doar domnul Peyrolles își păstra mutra de măscărici. Fie că era de bun-gust sau nu, veselia generală nu-l cucerea.

— Oare nimeni nu are bunăvoința să-i astupe gura domnului Oriol ? întrebă domnișoara Nivelle cu un ton trist și plictisit.

Din zece femei galante, cel puțin cinci au această manieră de a se distra.

— Liniște, Oriol ! se auzi din apropiere.

— Nu vorbesc atît de tare ca Chaverny, răspunse grasul perceptor. Nivelle e geloasă. Nu-i voi mai povesti strengăriile mele.

— Prostule ! murmură Nivelle care se delecta cu un pahar de șampanie.

— Cîte ți-a dat ? o întrebă Cidalise pe Fleury.

— Trei, draga mea.

— Albastre ?

— Două albastre și una albă.

— Îl vei mai revedea ?

— Niciodată ! Nu mai are nici una !

---

[1] Sau Baltazar. Fiu al regelui Nabonida, regent al Babilonului, Tuvius și ucis în 539 î.e.n. de Cirus, care a năvălit în țară, în timp ce Belșațar era în toiul unui ospăț, iar pe peretele palatului o mînă nevăzută scrisese : *Mene, techel peres.* (Daniel, 5). (N.T.)

— Doamnelor, zise domnișoara Desbois, îl denunț pe micul Mailly, care vrea să fie iubit pentru el însuși.

— Ce oroare ! strigă într-un singur glas partea feminină a adunării.

Față de asemenea pretenție jignitoare, ele ar fi repetat cu plăcere vorbele baronului de Barbanchois : „Unde o să ajungem ? Unde o să ajungem ?"

Chaverny reveni și se așeză.

— Dacă ticălosul Esop se trezește, îl înec, zise el.

Privirea lui încețoșată făcu înconjurul sălii.

— Nu mai văd divinitatea din Olimpul nostru, exclamă el. Am nevoie de prezența sa pentru a vă explica poziția mea.

— În numele cerului, nici o explicație ! exclamă Cidalise.

— Trebuie, reluă Chaverny, care se clătina în fotoliu. E o chestie de prudență. Cincizeci de mii de scuzi nu-s un fleac ! Dacă n-aș fi fost amorezat...

— Amorezat de cine ? întrerupse Navailles. Doar nu-ți cunoști logodnica.

— Iată eroarea ! O să vă explic poziția mea...

— Nu, nu ! Ba da ! Ba da ! mormăi corul.

— O micuță blondă încîntătoare, îi povestea Oriol lui Choisy, care dormea. Mă urma ca un cățeluș. Imposibil să scap de ea ! Înțelegi, mi-era teamă ca Nivelle să nu ne vadă împreună. La urma urmei, nu există o tigroaică mai geloasă ca Nivelle. În sfîrșit...

— Atunci, strigă Chaverny, fiindcă nu vreți să mă lăsați să vorbesc, spuneți-mi unde-i dona Cruz ? O vreau pe dona Cruz !

— Dona Cruz ! Dona Cruz ! repetară din toate părțile. Chaverny are dreptate, avem nevoie de dona Cruz !

— Ați putea mai bine spune domnișoara de Nevers, zise cu răceală Peyrolles.

Un lung hohot de rîs îi acoperi glasul și fiecare repetă :

— Domnișoara de Nevers ! E drept ! Domnișoara de Nevers !

Se ridicară cu mare larmă.

— Poziția mea !... începu Chaverny.

Toată lumea se îndepărtă de el și alergă la ușa pe unde ieșise dona Cruz.

— Oriol, zise domnișoara Nivelle, vino aici, imediat.

Grasul perceptor nu se lăsă rugat. Ar fi vrut doar ca această familiaritate să nu scape nimănui.

— Așază-te lîngă mine, îi porunci Nivelle, căscînd să-și rupă fălcile, și spune-mi o poveste. Mi-e somn.

— A fost odată... începu imediat docilul Oriol.

— Azi ai jucat ? o întrebă Cidalise pe Desbois.

— Nu-mi mai vorbi ! Fără Lafleur, lacheul meu, aș fi fost obligată să-mi vînd diamantele.

— Lafleur ? Cum așa ?

— De ieri Lafleur e milionar și mă protejează începînd de azi-dimineață.

— L-am văzut ! exclamă Fleury. Arată foarte bine, pe legea mea !

— A cumpărat trăsurile marchizului de Bellegarde, care a fugit.

— Are și casa vicontelui de Villedieu, care s-a spînzurat.

— Se vorbește despre el ?

— Cred și eu ! A făcut un lucru adorabil. Azi, pe cînd ieșea din Casa aurului, caleașca îl aștepta în stradă : în virtutea obișnuinței, s-a urcat în spate !

— Dona Cruz ! Dona Cruz ! se auzea de peste tot.

Chaverny bătu la ușa budoarului unde se bănuia că se retrăsese fermecătoarea spaniolă.

— Dacă nu vii, amenință Chaverny, te asediem !

— Da, da, un asediu !

— Domnilor, domnilor ! spunea Peyrolles.

Chaverny îl luă de guler și îi strigă :

— Dacă nu taci, bufniță, ne vom sluji de tine ca de un berbec pentru a sfărîma ușa !

Dona Cruz nu se afla în budoar. Plecînd, închisese ușa cu cheia. Budoarul comunica cu parterul printr-o scară ascunsă. Dona Cruz coborîse la parter, unde își avea dormitorul.

Acolo, pe canapea, ședea Aurore, care tremura toată și avea ochii obosiți de plîns. Se împlineau cincisprezece ore de cînd Aurore se afla în această casă. Fără dona Cruz ar fi fost moartă de disperare și de teamă.

Dona Cruz mai venise de două ori să o vadă de la începutul supeului.

— Ce veşti ? întrebă Aurore cu voce stinsă.

— Domnul de Gonzague a fost chemat la palat, răspunse dona Cruz. Nu ai motive de teamă, sărmana mea

surioară. Sus, nu se întîmplă nimic deosebit. Și, dacă nu te-aș ști aici, îngrijorată, tristă, copleșită, m-aș fi distrat din toată inima.

— Ce fac în salon ? Zgomotul ajunge pînă aici.

— Nebunii. Se tăvălesc de rîs, șampania curge. Toți gentilomii sînt veseli, spirituali, fermecători... Mai ales unul pe care-l cheamă Chaverny.

Aurore își trecu dosul palmei peste frunte, ca și cum ar fi vrut să-și amintească ceva.

— Chaverny ! repetă ea.

— Foarte tînăr, strălucitor, nu se teme nici de Dumnezeu, nici de diavol ! Dar n-am voie să mă ocup prea mult de el, se întrerupse ea. E logodit.

— Ah ! exclamă Aurore pe un ton distrat.

— Ghicește cu cine, surioară.

— Nu știu. Ce mă interesează ?

— Cu siguranță că te interesează. Tînărul marchiz e logodit cu tine.

Aurore își ridică încet capul palid și zîmbi trist.

— Nu glumesc, stărui dona Cruz.

— Nu-mi aduci vreo veste de la el, mica mea Flor ? murmură Aurore.

— Nu știu nimic, absolut nimic.

Frumosul cap al Aurorei se înclină pe piept, în timp ce continua plîngînd :

— Cînd ne-au atacat, ieri, au spus oamenii aceia : „E mort... Lagardère e mort !“

— Cît despre asta, spuse dona Cruz, sînt sigură că nu e mort.

— Pe ce se bizuie siguranța ta? întrebă cu ardoare Aurore.

— Pe două lucruri : în primul rînd, fiindcă tot se mai tem de el cei de sus ; în al doilea rînd, femeia aceea pe care au vrut să mi-o dea drept mamă...

— Dușmana lui ? Aceea pe care am văzut-o azi-noapte la Palais-Royal ?

— Da, dușmana lui. Am recunoscut-o după descriere. Cum îți spuneam, al doilea motiv este că femeia aceea continuă să-l urmărească. Înverșunarea ei nu a scăzut. Cînd m-am dus azi-dimineață să mă plîng domnului de Gonzague de tratamentul bizar la care am fost supusă în casa ta, din strada Pierre-Lescot, am văzut-o pe această femeie și am auzit-o. Spunea unui senior cu părul alb,

care ieșea de la ea : „Asta mă privește, e datoria și dreptul meu. Am ochii deschiși, nu-mi va scăpa. Și cînd se va împlini al douăzeci și patrulea ceas, va fi arestat, chiar dacă va trebui să o fac cu mîna mea !“

— Oh ! făcu Aurore. Nu poate fi decît aceeași femeie ! O recunosc după ura ei și încă o dată îmi revine ideea că...

— Ce idee ? întrebă dona Cruz.

— Nimic. Nu știu. Sînt nebună.

— Îmi rămîne să-ți mai spun un lucru, reluă cu șovăială dona Cruz. Aproape e un mesaj pe care ți-l aduc. Domnul de Gonzague a fost bun cu mine, dar nu mai am încredere în domnul de Gonzague. Pe tine însă te iubesc din ce în ce mai mult, mica mea Aurore.

Se așeză pe canapea lîngă prietena ei și continuă :

— Domnul de Gonzague mi-a spus acest lucru desigur ca să ți-l repet.

— Ce ți-a spus ? întrebă Aurore.

— Adineauri, cînd m-ai întrerupt pentru a-mi vorbi de frumosul tău cavaler Henri de Lagardère, încercam să-ți spun că vor să te căsătorească cu tînărul marchiz de Chaverny.

— Dar cu ce drept să mă căsătorească ?

— Nu știu, dar se pare că nu se sinchisesc să știe dacă au sau nu acest drept. Gonzague a intrat în vorbă cu mine. În cursul convorbirii a strecurat aceste cuvinte: „Dacă se arată ascultătoare, va salva de o primejdie de moarte tot ce are mai scump pe lume.“

— Lagardère ! exclamă Aurore.

— Cred că despre Lagardère voia să vorbească, răspunse fosta gitană.

Aurore își ascunse capul în mîini.

— Un fel de ceață îmi acoperă gîndurile, murmură ea. Oare lui Dumnezeu nu-i e milă de mine ?

Dona Cruz o atrase la pieptul ei și îi spuse blînd :

— Oare nu Dumnezeu m-a așezat lîngă tine ? Nu sînt decît o femeie, dar sînt puternică și nu mi-e teamă de moarte. Dacă te atacă, Aurore, vei avea pe cineva lîngă tine să te apere.

Aurore îi înapoie îmbrățișarea. Începea să se audă vocea tumultuoasă a acelor care o chemau pe dona Cruz.

— Trebuie să mă duc, zise ea.

Apoi, simțind cum Aurore tremura în brațele ei, adăugă :

— Draga mea fetiță, cît de palidă ești !

— Cînd sînt singură aici, mi-e teamă, murmură Aurore. Valeții, slujnicele, totul mă înspăimîntă.

— N-ai de ce să te temi, răspunse dona Cruz. Valeții și slujnicele știu că te iubesc. Ei cred că influența mea asupra lui Gonzague a mare.

Se întrerupse și păru că reflectează.

— Sînt clipe cînd cred și eu asta. Am impresia că Gonzague are nevoie de mine.

Zgomotul se făcu mai puternic la etajul de deasupra. Dona Cruz se ridică și luă paharul de șampanie pe care-l pusese pe masă.

— Sfătuiește-mă, călăuzește-mă ! zise Aurore.

— Dacă cu adevărat are nevoie de mine, nimic nu-i pierdut ! exclamă dona Cruz. Trebuie să cîștigăm timp...

— Dar căsătoria ? Aș prefera de o mie de ori moartea.

— E totdeauna vreme să mori, mica mea surioară.

Făcînd o mișcare pentru a se retrage, Aurore o reținu de rochie.

— Mă părăsești atît de repede ? zise ea.

— Nu-i auzi ? Mă cheamă. Dar, zise ea răzgîndindu-se pe neașteptate, ți-am vorbit despre cocoșat ?

— Nu, răspunse Aurore. Care cocoșat ?

— Acela care m-a făcut să ies de aici aseară pe niște drumuri necunoscute de mine. Acela care mă condusese pînă la ușa casei tale e aici !

— La supeu ?

— La supeu. Mi-am adus aminte de ceea ce mi-ai spus despre acest personaj straniu, singurul admis în vizuina frumosului tău Lagardère.

— Trebuie să fie același ! spuse Aurore.

— Aș putea jura ! M-am apropiat de el pentru a-i spune că, dacă e cazul, se poate bizui pe mine.

— Și... ?

— E cel mai bizar cocoșat care a abuzat vreodată de dreptul la capricii. S-a făcut că nu mă recunoaște. E cu neputință să scoți o vorbă de la el. Era acaparat în întregime de femeile acelea care-și băteau joc de el, care-l făceau să bea peste măsură, așa încît pînă la urmă a căzut sub masă.

— Așadar, sînt femei sus ? întrebă Aurore.

— Cred și eu ! răspunse dona Cruz.

— Ce fel de femei ?

— Doamne mari, replică gitana de bună credință. Sînt parizience, așa cum le-am visat în Madridul nostru ! Doamnele de la Curte, aici, cîntă, rîd, beau, înjură ca mușchetarii. E fermecător !

— Ești sigură că sînt doamne de la Curte ?

Dona Cruz era aproape ofensată.

— Aș vrea să le văd... bineînțeles fără să fiu văzută, zise Aurore roșind.

— Și n-ai vrea totuși să-l vezi pe frumosul marchiz de Chaverny ? întrebă dona Cruz cu un pic de ironie.

— Ba da, răspunse simplu Aurore. Aș vrea să-l văd.

Fără să-i lase timp de gîndire, gitana o apucă de braț și o duse spre scara secretă. Cele două tinere nu mai erau despărțite de petrecere decît de grosimea unei uși. Printre pahare ciocnite și hohote de rîs, douăzeci de glasuri strigau :

— Să asediem budoarul ! La atac ! La atac !

VII. — UN LOC GOL

Domnul de Peyrolles, reprezentant oarecum acreditat al stăpînului casei, își vedea autoritatea complet contestată. Chaverny și alți doi-trei îl întrebaseră ce-i mai face urechea. Dealtfel era neputincios să oprească tumultul. De cealaltă parte a ușii, mai mult moartă decît vie, Aurore regreta amarnic că își părăsise ascunzătoarea. Nebunatica și curajoasa dona Cruz rîdea. Era nevoie de cu totul altceva pentru a o înspăimînta ! Stinse lumînările care luminau budoarul, nu pentru ea, ci pentru ca nimeni din salon să nu-i poată vedea însoțitoarea.

— Privește ! zise ea arătînd spre gaura cheii.

Dar toana de curiozitate a Aurorei trecuse.

— Ne veți mai lăsa multă vreme singure din cauza acestei demoazele ? întrebă Cidalise.

— Uitați-vă pentru cine vă dați atîta osteneală ! adăugă Desbois.

— Marchizele sînt geloase, gîndi cu glas tare dona Cruz.

Aurore avea ochiul lipit de gaura cheii.

— Astea-s marchize ?! zise ea cu îndoială.

Cu un aer priceput, dona Cruz ridică din umeri și spuse :

— Nu cunoști Curtea.

— Dona Cruz ! Dona Cruz ! O vrem pe dona Cruz ! se auzeau glasuri din salon.

Gitana zîmbi cu naivitate și orgoliu.

— Mă vor ! murmură ea.

Zgîlțîiră ușa. Aurore se trecu iute deoparte. Dona Cruz făcu același lucru. Dona Cruz puse ochiul la gaura cheii.

— Oh ! Oh ! Oh ! exclamă ea izbucnind în rîs. Ce mutră face bietul Peyrolles !

— Ușa rezistă, zise Navailles.

— Am auzit glasuri, adăugă Nocé.

— O rangă, un clește !

— De ce nu un tun ? întrebă domnișoara Nivelle trezindu-se pe jumătate.

Oriol se prăpădea de admirație.

— Am ceva mai bun, strigă Chaverny, o serenadă !

— Cu paharele, cuțitele, sticlele și farfuriile, supralicită Oriol privind spre iubita sa Nivelle.

Aceasta picotea din nou.

— Micul marchiz e fermecător, murmură dona Cruz.

— Care e ? întrebă Aurore apropiindu-se de ușă.

— Dar nu-l mai văd pe cocoșat, zise gitana în loc să răspundă.

— Sînteți gata ? striga în acest moment Chaverny.

Aurore, care privea acum pe gaura cheii, se străduia să-l recunoască pe bărbatul curtenitor de pe Calle Real din Madrid.

Dezordinea era atît de mare în salon încît nu izbuti.

— Care e ? repetă ea.

— Cel mai beat dintre toți, replică de astă dată dona Cruz.

— Sîntem gata ! Sîntem gata ! murmură corul.

Se ridicaseră aproape cu toții, chiar și femeile. Fiecare ținea în mînă instrumentul său de acompaniment. Cidalise

avea în mînă o mașină portativă de încălzit bucate, în care bătea Desbois. Era un vacarm asurzitor, înainte chiar de a fi început cîntecul.

Peyrolles, încercînd să facă o observație timidă, fu apucat de Navaille și Gironne și atîrnat provizoriu într-un cuier.

— Cine cîntă ?

— Chaverny ! Chaverny ! Chaverny cîntă !

Și micul marchiz, împins din mînă în mînă, fu azvîrlit în ușă. Aurore îl recunoscu în acest moment și se dădu repede la o parte.

— Ei ! făcu dona Cruz. Fiindcă-i puțin amețit ? Asta-i moda la curte. E fermecător.

Chaverny ceru să se facă liniște, cu un gest de om beat. Tăcură.

— Domnișoarelor și domnilor, zise el, înainte de toate doresc să vă explic poziția mea.

Urmă o furtună de huiduieli.

— Nici un discurs ! Cîntă sau taci.

— Poziția mea e simplă, deși la prima vedere ai putea să pară...

— Jos cu Chaverny ! Un gaj ! Să-l atîrnăm pe Chaverny lîngă Peyrolles !

— De ce vreau să vă explic poziția mea ? reluă micul marchiz cu o tenacitate imperturbabilă de om beat. Fiindcă morala...

— Jos cu morala !

— Fiindcă împrejurările...

— Jos cu împrejurările !

Cidalise, Desbois și Fleury arătau ca trei femei dezmățate. Nivelle dormea.

— Dacă nu vrei să cînți, exclamă Navailles, declamă versuri dintr-o tragedie.

— Urmară proteste violente.

— Dacă ai să cînți, reluă Nocé, te vom lăsa să-ți explici poziția.

— Juraţi ? întrebă Chaverny cu seriozitate.

Fiecare luă poza unui Horațiu în scena jurămîntului.

— Jurăm ! Jurăm !

— Atunci, lăsați-mă mai întîi să vă explic poziția mea.

Dona Cruz se prăpădea de rîs. Dar bărbații din salon se supărau. Vorbeau să-l spînzure pe Chaverny de pi-

cioare, peste fereastră. Secolul al XVIII-lea avea și glume agreabile...

— Nu va dura mult, continua micul marchiz. În fond, poziția mea e foarte clară. Nu-mi cunosc nevasta, așa că nu o pot detesta. Iubesc femeile în general, deci e o căsătorie din sentiment.

Izbucnind ca un tunet, douăzeci de glasuri începură să urle :

— Cîntă ! Cîntă ! Cîntă !

Chaverny luă o farfurie și un cuțit din mîinile lui Taranne.

— Niște versuri ușoare, zise el, compuse de un tînăr.

— Cîntă ! Cîntă ! Cîntă !

— Sînt simple cuplete. Atenție la refren : zise Chaverny.

Începu să cînte, acompaniindu-se cu sobrietate pe o farfurie :

Ca o doamnă
Să aibă doi soți
E un blam.
Dar, după mine,
Un bărbat bigam
E-un infam ;
Căci azi, femeia
E neprețuitul vis
La Paris !

— Nu-i prea rău ! Nu-i prea rău ! strigă galeria.

— Oriol cunoaște cursul zilei !

— Refrenul ! Refrenul !

Dar, după mine,
Un bărbat bigam
E-un infam !
Căci azi, femeia
E neprețuitul vis
La Paris !

— Cine-mi dă să beau ? zise Nivelle tresărind brusc.

— Cum găsești versurile, minunato ? o întrebă Oriol.

— Sînt nespus de idioate !

— Bravo ! Bravo !

— Dar n-ai nici un motiv să te temi, spunea dona Cruz bietei Aurore pe care o ținea îmbrățișată.

— Al doilea cuplet ! Curaj, Chaverny !

El continuă :

La banca
Bunului regent
Nimic nu lipsește,
Doar banul prisosește.

La asemenea ireverențios debut, Peyrolles tresări atît de deznădăjduit, încît se desprinse singur din cuier și căzu pe burtă.

— Domnilor ! Domnilor ! În numele domnului prinț de Gonzague... spuse el ridicîndu-se.

Dar nimeni nu-l asculta.

— Nu-i adevărat ! strigau unii.

— Ba e-adevărat ! strigau alții în gura mare.

— Domnul Law posedă toate bogățiile lumii în pivnițele sale !

— Fără politică !

— Ba da !

— Ba nu !

— Trăiască Chaverny !

— Jos cu Chaverny !

— Legați-l !

— Împăiați-l !

Și demoazelele spărgeau cu fanatism farfuriile și paharele.

— Vino să mă săruți, Chaverny ! strigă Nivelle.

— Nu mai spune ! protestă grasul perceptor.

— El urcă pentru noi prețul acțiunilor, bombăni Nivelle închizînd ochii. Tare e drăguț micul marchiz ! A spus că femeia e un vis neprețuit la Paris, dar prețul nu e încă destul de ridicat. Bărbații sînt ca niște ferme date în arendă. Cînd văd un bărbat păstrînd un ban de aur pe fundul pungii, mă enervez !

Cu obrazul ascuns în mîini, Aurore spunea cu glas schimbat :

— Mi-e frig, mi-e frig pînă în fundul sufletului. Ideea că vor să mă dea pe mîinile unui asemenea om...

— Aș ! zise dona Cruz. Las' pe mine ! îl fac blînd ca un mielușel. Nu găsești că totuși e foarte drăguț ?

— Vino, du-mă ! Vreau să-mi petrec restul nopții în rugăciuni.

Se clătina. Dona Cruz o sprijinea de braţe. Gitana era cel mai bun suflet din lume, dar nu împărtăşea deloc repulsiile prietenei. Acesta era adevăratul Paris la care visase.

— Vino ! zise ea în timp ce Chaverny, profitînd de o clipă de linişte, cerea cu lacrimi în ochi să fie lăsat să-şi explice poziţia. Coborînd scara, dona Cruz spuse :

— Surioară, să cîştigăm timp. Ascultă-mă, fă-te că te supui. Decît să te las în bucluc, mai bine m-aş mărita eu cu Chaverny.

— Ai face asta pentru mine ? strigă Aurore într-un elan de naivă gratitudine.

— Doamne ! Da. Haide, roagă-te, fiindcă asta te consolează. În clipa cînd voi putea scăpa, mă înapoiez la tine.

Urcă din nou scara cu pas sprinten, cu inima uşoară, ridicînd deasupra capului paharul de şampanie.

— Aşa-i, murmură ea, să fie obligată !... Cu Chaverny ţi-ai petrece viaţa rîzînd.

Ajungînd la uşa budoarului, se opri să asculte. Chaverny spunea pe un ton indignat :

— Mi-aţi promis, da sau nu, că-mi voi putea explica poziţia ?

— Niciodată ! Chaverny abuzează de răbdarea noastră ! Afară, Chaverny !

— Hotărît lucru, domnilor, zise Navailles, trebuie să dăm asaltul. Mititica îşi bate joc de noi !

Dona Cruz alese acest moment pentru a deschide uşa. Apăru pe prag, surîzătoare şi veselă, ridicînd paharul deasupra capului.

Se porniră aplauze lungi şi zgomotoase.

— Ce-i asta, domnilor ? zise ea întinzînd paharul gol. Un pic de veselie ! Vi se pare că faceţi zgomot ?

— Ne străduim, spuse Oriol.

— Sînteţi nişte bieţi zurbagii, reluă dona Cruz, care goli dintr-o singură înghiţitură paharul. Nimeni nu vă aude, nici măcar îndărătul acestei uşi !

— Oare e-adevărat ? exclamară umiliţi haimanalele. Se credeau în stare să împiedice tot Parisul să doarmă.

Chaverny o contempla cu admiraţie pe dona Cruz.

— Delicioasă ! Adorabilă ! murmură el.

Oriol voi să repete aceste cuvinte care i se păreau frumoase, dar Nivelle se trezi şi îl pişcă pînă la sînge.

— Binevoieşte să taci !

Încercă s-o şteargă, dar fiica fluviului Mississippi îl ţinu de mînecă.

— Te pedepsesc ! zise ea. O albastră !

Oriol își scoase portofelul și îi întinse o acțiune nouă, pe cînd Nivelle fredona :

Căci azi, femeia
E neprețuitul vis
La Paris !

În acest timp, dona Cruz îl căuta din priviri pe cocoșat. Instinctul ei spunea că, în pofida atitudinii neprietenoase, omul acesta era aliatul ei secret. Dar nu găsi pe nimeni să întrebe de el. Pentru a ști dacă Gonzague îl luase cu el pe cocoșat, spuse :

— Unde e monseniorul ?

— Trăsura lui s-a înapoiat, răspunse Peyrolles, care intra. Monseniorul dă ordine.

— Pentru orchestră, fără îndoială ! adăugă Cidalise.

— Vom dansa într-adevăr ? exclamă gitana, roșie în obraji de plăcere.

Desbois și Fleury îi aruncară o privire disprețuitoare.

— Era o vreme cînd găseam totdeauna ceva sub farfurii cînd veneam aici, zise Nivelle pe un ton sentențios.

Ridică farfuria și adăugă :

— Nimic ! Nici măcar un grăunte de mei ! Ah ! Frumoaselor, regența e în decădere !

— Regența îmbătrînește ! accentuă Cidalise.

— Regența se veștejește ! Dacă fiecare dintre noi ar fi primit la desert două-trei albastre, credeți că domnul de Gonzague ar fi sărăcit ?

— Ce sînt albastrele ? întrebă dona Cruz.

Cum s-ar putea descrie uluirea generală ? Închipuiți-vă în zilele noastre un supeu cu dansatoare și cheflii, și închipuiți-vă că una din aceste demoazele n-ar ști ce înseamnă Creditul imobiliar. Este cu neputință. Ei bine, candoarea donei Cruz era la fel de neverosimilă.

Chaverny își scotoci deodată buzunarul, unde își avea zestrea. Luă o duzină de acțiuni și le puse în mîna gitanei.

— Mulțumesc, zise ea, domnul de Gonzague vi le va înapoia.

Apoi, împărtășind acțiunile în fața domnișoarei Nivelle și a celorlalți, adăugă cu o grație fermecătoare :

— Doamnelor, iată desertul dumneavoastră.

Doamnele luară acțiunile și declarară că mititica era detestabilă.

— Haide, haide, continuă dona Cruz, monseniorul nu trebuie să ne găsească adormite. În sănătatea domnului marchiz de Chaverny ! Paharul dumitale, marchize !

Acesta întinse paharul și scoase un suspin adînc.

— Luați seama ! Marchizul ne va explica poziția sa.

— Nu vouă, replică Chaverny. Nu-mi doresc ca auditoriu decît pe fermecătoarea dona Cruz. Nu sînteți demni să mă înțelegeți !

— Și totuși e foarte simplu, întrerupse domnișoara Nivelle. Poziția dumneavoastră e aceea a unui om amețit de băutură.

Toată lumea izbucni în rîs. Toți crezură că grasul Oriol se va sufoca.

— La dracu ! strigă marchizul spărgîndu-și paharul pe masă. Se află aici vreunul destul de îndrăzneț să-și bată joc de mine ? Doar pe dona Cruz o accept, nu glumesc. Sînteți aici ca o stea a cerului rătăcită printre lampioane!

Doamnele protestară cu vehemență.

— E prea de tot ! Prea de tot ! spuse Oriol.

— Încetează, zise Chaverny. Comparația nu poate ofensa decît lampioanele. Dealtfel, nici nu stau de vorbă cu voi. Îl somez pe domnul de Peyrolles să oprească vociferările voastre indecente, și adaug că nu mi-a plăcut decît o singură clipă în toată viața lui, atunci cînd era agățat în cuier ! Arăta bine !

Involuntar, avu un sentiment de milă și adăugă, cu lacrimi în ochi :

— Ah ! Arăta bine ! Dar pentru a reveni la poziția mea... se întrerupse el luînd mîinile donei Cruz.

— O cunosc pe dinafară, domnule marchiz, spuse gitana. Vă însurați în seara asta cu o femeie încîntătoare.

— Încîntătoare ? întrebă corul.

— Încîntătoare, tînără, spirituală, bună și care n-are habar de acțiunile albastre, repetă dona Cruz.

— E o ironie ? zise Nivelle.

— Luați poștalionul, continuă dona Cruz adresîndu-se tot lui Chaverny, și răpiți-o pe soția dumneavoastră...

— Ah ! răspunse micul marchiz. Dacă ai fi dumneata, copilă adorabilă !

Dona Cruz îi umplu paharul pînă la vîrf.

— Domnilor, zise Chaverny înainte de a bea, dona Cruz mi-a lămurit poziția. Eu n-aș fi făcut-o mai bine. Poziția mea e romantică.

— Hai, bea, spuse rîzînd gitana.

— Dacă îmi permiteți, nutresc de multă vreme un gînd.

— Să auzim ! Să auzim gîndul lui Chaverny.

Se ridică și luă o poziție de orator.

— Iată mai multe scaune goale. Acesta aparține vărului meu, de Gonzague, celălalt cocoșatului. Amîndouă au fost ocupate, dar acesta ?

Arătă un fotoliu așezat chiar în fața scaunului lui Gonzague și pe care, într-adevăr, nu se așezase nimeni de la începutul supeului.

— Iată ce mă bate gîndul, continuă Chaverny. Vreau ca scaunul să fie ocupat, vreau ca pe el să se așeze mireasa.

— E drept ! E drept ! strigară toți de pretutindeni. Ideea lui Chaverny e chibzuită ! Mireasa ! Mireasa !

Dona Cruz vru să-l prindă de braț pe micul marchiz, dar nimic nu era în stare să-l abată de la ideea lui.

— Ce dracu ! bombăni el ținîndu-se de masă, cu părul revărsat peste obraz. Poate că nu sînt beat !

— Bea și taci ! îi șopti la ureche dona Cruz.

— Vreau să beau, stea divină ! Da, Dumnezeu mi-e martor că vreau să beau, dar nu vreau să tac. Ideea mea e corectă și decurge din poziția mea. Cer să vină mireasa, căci, ascultați-mă bine...

— Ascultați-l ! Ascultați-l ! E frumos ca zeul elocvenței !

Nivelle fu aceea care se trezi să spună aceste cuvinte. Chaverny izbi cu pumnul în masă și continuă să strige și mai tare :

— Zic că e absurd, absurd...

— Bravo, Chaverny !

— E absurd, zic eu, să lași un loc gol...

— Minunat ! Minunat ! Bravo, Chaverny !

Întreaga asistență aplauda. Micul marchiz făcea eforturi extraordinare să-și continue ideea.

— Să lași un loc gol, termină el agățîndu-se de fața de masă, dacă nu aștepți pe cineva.

În clipa cînd o salvă de bravo urma să întîmpine această laborioasă concluzie, Gonzague apăru în ușa galeriei și zise :

— Așa încît, vere, cineva este așteptat !

Chipul prințului de Gonzague păru fiecăruia sever și chiar îngrijorat. Puseră paharele pe masă și zîmbetul dispăru.

— Vere, zise Chaverny căzut în fundul fotoliului, te aşteptam... spre a-ţi vorbi puţin despre poziţia mea.

Gonzague se apropie de masă și îi luă paharul pe care se pregătea să-l ducă la buze.

— Nu mai bea ! zise el pe un ton rece.

— Nu mai spune ! protestă Chaverny.

Gonzague azvîrli paharul pe fereastră și replică:

— Nu mai bea.

Chaverny îl privea cu ochi mari, miraţi. Convivii se aşezară din nou. Pe mai toate chipurile paloarea luase locul culorilor frumoase ale începutului beţiei. Toţi erau munciţi de un gînd tăinuit, pe care îl dăduseră la o parte cînd începuse petrecerea, dar care plutea în aer.

Înfăţişarea îngrijorată a lui Gonzague îl readucea la suprafaţă.

Peyrolles încerca să se strecoare spre stăpînul său, dar dona Cruz i-o luă înainte.

— Un cuvînt, monseniore, vă rog.

Gonzague îi sărută mîna și o urmă într-un colţ ferit.

— Ce vrea să însemne asta ? murmură Nivelle.

— Cred că orchestra nu va veni, adăugă Cidalise.

— Nu poate fi vorba de un faliment, insinuă Desbois. Gonzague e prea bogat.

— Se întîmplă lucruri atît de stranii ! replică Nivelle.

Domnii nu se amestecau în această conversaţie. Cei mai mulţi îșî aţintiseră privirea spre faţa de masă și păreau că meditează. Doar Chaverny cînta nu știu ce fel de cîntec deşănţat și nu lua în seamă sumbra îngrijorare care cuprinse pe neaşteptate salonul. Oriol murmură la urechea lui Peyrolles :

— Oare vom primi veşti rele ?

Omul lui Gonzague îi întoarse spatele.

— Oriol ! strigă domnişoara Nivelle.

Grasul perceptor veni îndată la ordin și fata fluviului Mississippi îi zise :

— Cînd prinţul va isprăvi de vorbit cu mititica, te voi duce să-i spui că noi cerem să vină orchestra.

— Dar... voi să se împotrivească Oriol.

— Taci ! Te vei duce, vreau !

Prințul nu terminase și, pe măsură ce tăcerea dura, impresia de jenă și de tristețe devenea mai evidentă. Dispăruse veselia sinceră care domnise peste acest început de orgie. Dacă cititorul a putut crede că oamenii noștri se distrau din toată inima, înseamnă că n-am reușit să facem o bună descriere. Făcuseră ce putuseră. Vinul ridicase diapazonul glasurilor și înroșise obrajii, dar îngrijorarea nu încetase o singură clipă să existe îndărătul hohotelor de rîs ale acestei veselii înșelătoare. Și a fost de ajuns ca Gonzague să încrunte din sprîncene pentru ca veselia prefăcută să se spulbere. Ceea ce spusese Oriol adineauri, toată lumea o gîndea : existau vești rele.

Gonzague sărută pentru a doua oară mîna donei Cruz.

— Ai încredere în mine ? îi zise cu un accent patern.

— Desigur, monseniore, răspunse gitana, a cărei privire era rugătoare. Dar e singura mea prietenă, sora mea !

— Nu pot să-ți refuz nimic, copilă dragă. Orice s-ar întîmpla, peste o oră își va recăpăta libertatea.

— E-adevărat, monseniore ? exclamă dona Cruz fericită. Lăsați-mă să-i vestesc această bucurie.

— Nu, nu acum. Rămîi. I-ai spus dorința mea ?

— Despre căsătorie ? Da, fără îndoială, dar are o silă nemărginită.

— Monseniore, bîigui Oriol, care la un semn imperios făcut de Nivelle se pusese în mișcare, doamnele doresc să vină orchestra.

— Lasă asta ! zise Gonzague, care-l îndepărtă cu mîna.

— Se întîmplă ceva ! murmură Nivelle.

Strîngînd mîinile donei Cruz, Gonzague reluă :

— Nu-ți spun decît un cuvînt : aș fi vrut să-l salvez pe acela pe care îl iubește.

— Dar, monseniore, exclamă dona Cruz, dacă ați vrea să-mi explicați în ce fel îi folosește domnului de Lagardère această căsătorie, îi voi repeta cuvintele domniei-voastre bietei Aurore.

— E un fapt, întrerupse Gonzague, și nu pot adăuga nimic la afirmația mea. Gîndești oare că sînt stăpîn pe evenimente ? În orice caz, îți promit că nu va exista nici o constrîngere.

Voi să se îndepărteze, dar dona Cruz îl reținu.

— Vă rog, dați-mi permisiunea să mă înapoiez lîngă Aurore. Reținerile domniei-voastre mă înspăimîntă.

— Acum am nevoie de tine.

— De mine ? repetă mirată gitana.

— Se vor rosti aici unele vorbe, pe care aceste doamne nu trebuie să le audă.

— Și eu le voi auzi ?

— Nu. Ce se va spune nu are nici o legătură cu prietena ta. Aici ești stăpîna casei, fă-ți datoria și condu doamnele în salonul lui Marte.

— Sînt gata să vă slujesc, monseniore.

Gonzague îi mulțumi și se înapoie la masă. Fiecare încerca să-i citească pe obraz. Făcu semn domnișoarei Nivelle, care se apropie de el.

— O vezi pe copila aceea, zise el arătînd-o pe dona Cruz, care ședea gînditoare în celălalt capăt al salonului. Încearcă să o distrezi, și fă în așa fel încît să nu dea atenție la ce se va întîmpla aici.

— Ne goniți, monseniore ?

— Veți fi rechemate neîntîrziat. În salonul mic e un dar de nuntă pentru mireasă.

— Am înțeles, monseniore. Ni-l dați pe Oriol ?

— Nu, nici măcar pe Oriol. Du-te !

— Drăgălașelor, zise Nivelle, iat-o pe dona Cruz, care vrea să ne ducă să vedem toaleta miresei.

Doamnele se ridicară toate deodată și intrară, precedate de gitană, în micul salon al lui Marte din fața buloarului unde le-am văzut mai înainte pe cele două prietene. Într-adevăr, în micul salon se afla un dar de nuntă pentru mireasă. Doamnele îl înconjurară.

Gonzague făcu un semn din ochi lui Peyrolles, care închise ușa în urma lor. Îndată ce ușa fu închisă, dona Cruz se apropie de ea, dar domnișoara Nivelle alergă și o trase de mînă înapoi.

— Ție îți revine obligația, îngerașule, să ne arăți toate frumusețile astea. Nu te scutim de această îndatorire.

În salon nu mai rămăseseră decît bărbați. Gonzague se așeză pe un scaun în mijlocul unei tăceri adînci. Dar liniștea îl trezi pe micul marchiz de Chaverny.

Și, cum nimeni nu scotea o vorbă, murmură, vorbind cu sine însuși :

— Îmi amintesc că am văzut două ființe fermecătoare în grădină. Oare trebuie să mă însor cu una din ele, sau e

doar un vis ? Pe legea mea ! Nu mai știu nimic. Vere, se întrerupse el pe neașteptate, e lugubru aici ! Mă duc să le ţiu de urît doamnelor.

— Stai ! porunci Gonzague.

Apoi, rotindu-și privirea asupra adunării, întrebă :

— Ne-am păstrat sîngele rece, domnilor ?

— Da. Bineînțeles.

— Drace ! strigă Chaverny. Vere, tu ne-ai făcut să bem !

Așa era. Expresia sînge rece căpăta aici, pentru Gonzague, o semnificație cu totul relativă. Avea nevoie de capete înfierbîntate și de brațe sigure. Cu excepția lui Chaverny, toată lumea era pregătită.

Gonzague îl privise pe micul marchiz dînd din cap cu un aer nemulţumit. Se uită la pendulă și reluă :

— Mai avem doar o jumătate de oră să stăm de vorbă. Gata cu nebuniile. Vorbesc pentru tine, marchize.

Acesta, în momentul cînd Gonzague îi poruncise să rămînă, se așezase, dar pe masă.

— Nu lua seama la mine, vere, zise el cu gravitatea beţivilor. Dorește-ți doar ca nimeni din cei de față să nu fie mai ameţit decît mine. Sînt preocupat de poziția mea! Asta-i tot.

— Domnilor, întrerupse Gonzague, dacă trebuie, ne vom lipsi de el. Și-acum, iată faptele. O tînără ne stinghereşte, ne stinghereşte, înțelegeți ? Ne stinghereşte pe toți, căci interesele noastre sînt de acum înainte mai strîns legate decît vă închipuiți. Se poate spune că soarta voastră este a mea. De aceea, am luat măsuri pentru ca legătura care ne unește să fie un adevărat lanţ.

— Sîntem hotărîți să stăm alături de domnia-voastră, zise Montaubert.

— Fără îndoială, fără îndoială, se auzi din toate părțile.

Dar le lipsea elanul.

— Tînăra aceea... reluă Gonzague.

— Fiindcă împrejurările par a se agrava, zise Navailles, avem dreptul să căutăm a face lumină. Tînăra răpită ieri de oamenii domniei-voastre este oare aceeași despre care se vorbea la domnul regent ?

— Aceea pe care domnul de Lagardère a promis să o conducă la Palais-Royal ? adăugă Choisy.

— În sfîrșit, e vorba despre domnișoara de Nevers ? trase concluzia Nocé.

Chaverny se schimbă la față. Fu auzit repetînd foarte încet și cu un ton straniu :

— Domnișoara de Nevers !

Gonzague încruntă din sprîncene.

— Ce vă interesează numele ei ? zise el cu un gest de furie. Ne stinghereşte, deci trebuie să fie îndepărtată din drumul nostru.

Se făcu liniște. Chaverny luă paharul, dar îl puse jos fără să fi băut. Gonzague continuă :

— Am oroare de sînge, domnilor, la fel ca și domniile-voastre. Cu sabia n-am scos-o niciodată la capăt. În consecință, nu vreau să folosesc sabia. Sînt pentru blîndețe. Chaverny, risipesc cincizeci de mii de scuzi plus cheltuielile pentru călătoria ta de nuntă, pentru liniștea conștiinței mele.

— Scump, bombăni Peyrolles.

— Nu înțeleg, zise Chaverny.

— Vei înțelege. Dau o șansă acelei fete frumoase.

— Este chiar domnișoara de Nevers ? întrebă micul marchiz, reluînd mașinal paharul.

— Dacă îi placi... începu Gonzague în loc să-i răspundă.

— Nici o grijă, am să-i plac, întrerupse Chaverny, ducînd paharul la gură.

— Cu atît mai bine ! În acest caz, se va căsători cu tine de bunăvoie.

— Nici nu vreau în alt fel, spuse Chaverny.

— Nici, eu, răspunse Gonzague, care avea pe buze un suris echivoc. Odată măritată, îți duci soția într-o provincie îndepărtată și faci ca luna de miere să dureze etern, doar dacă nu preferi să te înapoiezi singur după un timp.

— Și dacă refuză ? întrebă micul marchiz.

— Dacă refuză, conștiința mea va fi împăcată și ea va fi liberă.

Rostind aceste cuvinte, Gonzague plecă ochii fără voie.

— Spuneai, murmură Chaverny, că nu are decît o șansă. Dacă mă acceptă, trăiește, dacă refuză, va fi liberă. Nu înțeleg.

— Fiindcă ești beat, replică cu asprime Gonzague.

Ceilalți păstrară o tăcere adîncă. Sub lustrele strălucitoare care luminau picturile vesele ale plafonului și ale pereților, printre sticle goale și flori veștejite, plutea o nedefinită senzație lugubră.

Din timp în timp se auzeau hohotele de rîs ale femeilor în salonul învecinat. Rîsetele acestea erau dureroase. Numai Gonzague ținea fruntea sus și avea un zîmbet pe buze.

— Sînt sigur, domnilor, că mă înțelegeți.

Nimeni nu răspunse, nici chiar ticălosul înveterat, domnul de Peyrolles.

— E nevoie deci de o explicație, reluă Gonzague, care se ridică. Va fi scurtă, fiindcă n-avem vreme. Să începem cu axioma situației : existența acestei copile ne ruinează cu desăvîrșire. Nu faceți mutrele astea sceptice. Așa este. Dacă aș pierde mîine moștenirea lui Nevers, poimîine trebuie să fugim.

— Noi ? ! protestară cu toții.

— Da, chiar voi, reluă Gonzague, voi toți, fără nici o excepție. Nu e vorba de vechile voastre prostii. Prințul de Gonzague s-a ținut după modă : are catastife, ca orice alt negustor, toți sînteți trecuți în catastifele prințului de Gonzague. Peyrolles se pricepe de minune la asemenea lucruri ! Falimentul meu va aduce după sine pieirea voastră.

Toate privirile se întoarseră către Peyrolles, care nu se clinti.

— În afară de asta, continuă prințul, după cele petrecute ieri... Dar fără amenințări ! se întrerupse el. Sînteți legați solid, asta e, și mă veți urma în nenorocire ca niște prieteni credincioși. Trebuie deci să știm dacă sînteți toți gata să-mi dați această dovadă de devotament.

Nici de data asta, nimeni nu răspunse. Zîmbetul lui Gonzague deveni fățiș batjocoritor.

— Vedeți bine că mă înțelegeți, zise el. Am greșit oare bizuindu-mă pe inteligența voastră ? Tînăra va fi liberă Am spus și mențin, liberă să plece de aici, să se ducă unde-i va plăcea, da, domnilor. Asta vă miră ?

Ochii lor uimiți erau întrebători. Chaverny bea cîte puțin și cu un aer sumbru. Urmă o lungă tăcere. Gonzague își umplu pentru prima dată paharul și pe cel al vecinilor săi.

— V-am spus adesea, dragii mei prieteni, reluă el pe un ton vioi, bunele obiceiuri, bunele maniere, poezia frumoasă, parfumurile subtile, toate astea ne sosesc din Italia. Lumea nu studiază îndeajuns Italia. Ascultați, și încercați să profitați.

Bău o înghițitură de șampanie și continuă :

— Iată o snoavă din tinerețea mea, ani frumoși care nu se mai întorc. Contele Annibal Canozza, din familia prinților Amalfi, era vărul meu, un chefliu vesel, pe legea mea ! și care a făcut cu mine numeroase escapade. Era bogat, foarte bogat. Judecați și voi ! Vărul meu Annibal avea patru castele pe Tibru, douăzeci de ferme în Lombardia, două palate la Florența, două la Milano, două la Roma, și toată celebra veselă de aur a cardinalilor Allaria, unchii noștri veneraţi. Eram moștenitorul unic și direct al vărului meu Canozza, dar nu avea decît douăzeci și șapte de ani și promitea să trăiască un secol. În viața mea n-am văzut o sănătate mai robustă ca a lui. Vă ia cu frig, domnilor, prietenii mei ? Vă rog, mai beți un pahar, să vă veniți în fire.

Îl ascultară. Aveau nevoie de băutură.

— Într-o seară, continuă prințul de Gonzague, l-am invitat pe vărul Canozza la vila mea din Spoleto, un loc încîntător și niște bolte de viță, ei ! ce mai bolte de viță ! Am petrecut seara pe terasă, sorbind briza parfumată și stînd de vorbă, cred, despre nemurirea sufletului. Canozza era un stoic, în afară de vin și de femei. A plecat proaspăt și bine dispus, pe un splendid clar de lună. Parcă-l văd și acum urcîndu-se în trăsură. Fără îndoială, era liber, nu-i așa ? Liber să se ducă, și el, unde îi plăcea : la un bal, la un supeu, în Italia se află de toate, la o întîlnire de dragoste, dar și liber să rămînă...

Își goli paharul. Și, cum toate privirile erau întrebătoare, încheie :

— Contele Canozza, vărul meu, folosi această ultimă libertate : rămase.

Un freamăt trecu printre comeseni. Chaverny strînse convulsiv paharul.

— Și rămase ! repetă prințul.

Gonzague luă o piersică dintr-un coș cu fructe și i-o azvîrli. Piersica rămase pe genunchii micului marchiz.

— Studiază Italia, vere ! reluă Gonzague.

Apoi se răzgîndi :

— Chaverny e prea beat să mă înțeleagă, și poate că e mai bine. Studiați Italia, domnilor.

Pe cînd vorbea, arunca piersici celor din jur. Fiecare comesean avea una. Apoi zise cu un ton tăios și rece :

— Am uitat să menționez acea împrejurare frivolă : înainte de a pleca, contele Annibal Canozza, vărul meu, împărțise cu mine o piersică.

Fiecare conviv puse grabnic pe masă fructul pe care-l ținea în mînă. Gonzague își umplu din nou paharul. Chaverny făcu la fel.

— Studiați Italia, repetă pentru a treia oară prințul. Numai acolo oamenii știu să trăiască. Se împlinesc o sută de ani de cînd nu se mai folosesc de prostescul stilet. La ce e bună violența ? În Italia, cînd dorești de pildă să îndepărtezi o tînără care îți împiedică drumul, cum e și în cazul nostru, îi alegi un tînăr curtenitor care consimte să o ia în căsătorie și să o ducă nu știu unde. Foarte bine. E din nou și cazul nostru. Dacă ea acceptă, totul e în regulă. Dacă refuză, e dreptul ei, în Italia ca și aici. Atunci te înclini pînă la pămînt, cerînd iertare pentru marea libertate. O însoțești cu respect. Pe cînd o conduci, din pură galanterie, o faci să accepte un buchet de flori...

Spunînd aceste cuvinte, Gonzague luă un buchet de flori naturale care împodobea masa.

— Poate refuza cineva un buchet? continuă el aranjînd florile. Ea pleacă, desigur, la fel de liberă ca și vărul meu Annibal, să se ducă unde-i place, la iubitul ei, la prietenul ei, acasă la ea, dar în același timp liberă să rămînă pe loc.

Întinse buchetul. Toți convivii se dădură îndărăt, tremurînd.

— Și rămîne ? întrebă Chaverny printre dinții strînși.

— Și rămîne, pronunță cu răceală Gonzague, care îl privea drept în ochi. Chaverny se ridică.

— Florile astea sînt otrăvite ? strigă el.

— Șezi, spuse Gonzague izbucnind în rîs. Ești beat.

Chaverny își trecu mîna pe fruntea plină de sudoare.

— Da, murmură el, cred că sînt beat. Dacă ar fi fost altfel...

Se clătină. Capul i se învîrtea.

Gonzague își plimbă privirea de stăpîn asupra comesenilor.

— Îl scuz, nu-i în toate mințile, murmură el. Dar dacă ar fi vreunul printre voi...

— Va accepta, biigui Navailles, spre a fi cu conștiința împăcată. Ea va accepta mîna lui Chaverny.

Vorbele lui erau desigur un protest timid. Era prea puțin. Ceilalți nu făcură nici măcar atîta lucru. Amenințarea cu ruina își atinsese ținta. Rușinea e ca morții din vechile balade, care pier repede. Și mai ales în secolele afaceriste, prăbușirea e rapidă și adîncă.

Gonzague știa că de acum înainte îi era permis să îndrăznească orice. Toți acești oameni îi erau complici. Avea o armată. Gonzague puse buchetul la loc.

— Am terminat cu acest subiect, zise el, sîntem cu toții de acord. Există ceva mult mai grav. N-a sunat încă de ora nouă.

— Monseniorul a aflat vești noi ? întrebă Peyrolles.

— Nici una. Mi-am luat doar măsuri de precauție. Toate împrejurimile pavilionului sînt păzite. Gauthier, cu cinci oameni, păzește intrarea dinspre străduță. Balena și alți doi sînt afară, în fața porții grădinii. Lavergne și cinci oameni stau de santinelă în grădină. În vestibul avem servitorii noștri înarmați.

— Și cei doi caraghioși ? întrebă Navailles.

— Cocardasse și Passepoil ? Nu le-am dat nici un post fix. Așteaptă, ca și noi. Sînt aici.

Arăta spre intrarea galeriei, unde fuseseră stinse lustrele din clipa sosirii lui. Ușa galeriei era larg deschisă tot din acea clipă.

— Pe cine așteaptă ei și pe cine așteptăm noi ? întrebă deodată Chaverny, al cărui ochi stins avu o sclipire de înțelegere.

— Ieri, cînd am primit scrisoarea, nu erai aici, nu-i așa, vere ? zise Gonzague.

— Nu. Pe cine aștepți ?

— Pe cineva care să ocupe acest loc, replică prințul arătînd fotoliul rămas gol de la începutul supeului.

— Străduța, grădinile, vestibulul, scara, toate sînt pline de valeți înarmați ! rosti Chaverny cu un gest de dispreț. Și toate astea pentru un singur bărbat ?

— Acest bărbat se numește Lagardère, zise Gonzague cu o emfază involuntară.

— Lagardère ! repetă Chaverny.

Apoi, vorbind pentru sine :

— Îl urăsc ! adăugă el. Dar mi-a pus genunchiul pe grumaz, și i-a fost milă de mine.

Gonzague se înclină spre a auzi mai bine și clătină iarăși din cap. Apoi, îndreptîndu-și spinarea, zise :

— Domnilor, socotiți că precauțiunile luate sînt suficiente ?

Chaverny ridică din umeri și începu să rîdă.

— Douăzeci contra unu ! murmură Navailles. E onest !

— Zău ! exclamă Oriol liniștit de numărul formidabilei garnizoane. Nu ne e teamă !

— Socotiți, reluă Gonzague, că douăzeci de oameni sînt de ajuns să-l aștepte, să-l surprindă, să pună mîna pe el viu sau mort ?

— Prea mult, monseniore ! Prea mult ! strigară din toate părțile.

— Atunci, nici unul dintre voi nu-mi va reproșa că am fost lipsit de prudență ?

— Sînt martor, strigă Chaverny. Ceea ce lipsește nu e prudența.

— Aveam nevoie de această mărturie, spuse Gonzague. Și-acum vreți să vă spun părerea mea personală ?

— Spuneți, monseniore, spuneți !

Reîncepuseră să bea. Domnul prinț de Gonzague se ridică.

— Părerea mea, spuse el rar și grav, este că nu e nimic de făcut. Cunosc omul. Lagardère a spus : „La ora nouă voi fi printre voi.“ Știu și jur că la ora nouă ne vom găsi față în față cu Lagardère. Nu există armată care să-l poată împiedica pe Lagardère să vină la întîlnirea fixată. Va coborî pe horn ? Va sări pe fereastră ? Va ieși din podea ? Nu știu. Dar la ora fixată, nici înainte, nici după, îl vom vedea așezîndu-se la această masă.

— Drace ! exclamă Chaverny. Dați-mi-l mie, dar de la bărbat la bărbat...

— Taci, îl întrerupse Gonzague cu asprime, nu-mi plac luptele între un pitic și un uriaș decît la bîlci. Această convingere e atît de înrădăcinată în mine, domnilor, adăugă el, încît adineauri mi-am verificat tăișul spadei.

Scoase spada din teacă și îndoi lama de oțel suplă și strălucitoare.

— Se apropie momentul, încheie el, privind pendula cu coada ochiului. Vă sfătuiesc să nu vă bizuiți decît pe săbiile voastre.

Toate privirile o urmăriră pe-a lui și cercetară cadranul splendidei pendule cu ghiulele, care ticăia în cutia de lemn roz. Acul se îndrepta spre ora nouă. Comesenii alergară să-și ia săbiile lăsate ici și colo pe mobile.

— Lăsați-l pe mîna mea! repeta Chaverny. Doar eu și cu el.

— Unde te duci? îl întrebă Gonzague pe Peyrolles, care se îndrepta spre galerie.

— Să închid ușa aceea, răspunse prudentul om de încredere.

— Lasă ușa! Am zis că va rămîne larg deschisă, și larg deschisă va rămîne.

— E un semnal, domnilor, continuă el, adresîndu-se convivilor înarmați. Dacă cele două batante se închid, bucurați-vă. Asta vrea să spună: „Dușmanul a fost doborît." Dar atîta timp cît rămîn deschise, fiți cu ochii în patru.

Peyrolles se așeză în ultimul rînd, împreună cu Oriol, Taranne și bancherul. Lîngă Gonzague stăteau Choisy, Nocé, Navailles, Gironne, toți gentilomii. Chaverny era de cealaltă parte a mesei, foarte aproape de ușă. Toți țineau sabia în mînă. Toate privirile erau îndreptate cu lăcomie către galeria întunecoasă.

Desigur, această așteptare îngrijorată și solemnă dădea o mare idee despre omul care avea să vină. Pendula scoase acel suspin pe care îl fac roțile în clipa cînd urmează să bată ora.

— Sînteți pregătiți, domnilor? întrebă Gonzague cu ochii la ușă.

— Sîntem pregătiți! răspunseră toți într-un singur glas.

Tocmai se număraseră. Adesea numărul dă curaj.

Gonzague, care avea vîrful săbiei înfipt în parchet, își luă paharul de pe masă și zise cu lăudăroșenie, chiar în clipa cînd suna prima bătaie de ora nouă :

— În sănătatea domnului de Lagardère ! Cu paharul într-o mînă și cu sabia în cealaltă !

Ridică paharul.

— Cu paharul într-o mînă și cu sabia în cealaltă ! repetă înăbușit corul.

Apoi, rămaseră încremeniți, cu paharul umplut pînă la vîrf, cu spada în mînă. Așteptau, cu ochiul la pîndă, cu urechea ciulită. În timpul acestei lungi tăceri, de afară se auzi zăngănit de săbii. Orologiul suna rar. Dură un secol pînă să sune cele nouă bătăi. La a opta, zgomotul de afară încetă. La a noua, batanții ușii se închiseră pe neașteptate. Urmă un ura prelungit. Săbiile coborîră.

— Pentru Lagardère mort ! strigă Gonzague.

— Pentru Lagardère mort ! repetară comesenii sorbind paharul dintr-o înghițitură.

Doar Chaverny nu se mișcă și rămase tăcut. Dar, deodată, îl văzură pe Gonzague tresărind, în clipa cînd ducea paharul la gură. În mijlocul încăperii, capele și mantiile îngrămădite peste cocoșat oscilară și se ridicară. Gonzague uitase de cocoșat. Dealtfel, nu știa ce se mai întîmplase cu el la petrecere. Gonzague spusese : „Nu știu dacă va sări pe fereastră, dacă va cădea pe horn, sau dacă va ieși din podea, dar, la ora stabilită, va fi printre noi." La vederea mormanului care se mișca, se opri din băut și se puse în gardă. Un hohot de rîs rece și strident se auzi de dedesubtul mantiilor.

— Sînt unul de-ai voștri. Iată-mă, Iată-mă !

Nu era Lagardère.

Gonzague începu să rîdă și murmură :

— E prietenul meu, cocoșatul.

Acesta țopăi pe picioare, luă un pahar și, amestecîndu-se cu băutorii care ciocneau, zise :

— Pentru Lagardère ! Poltronul o fi aflat că sînt aici și de-aia nu va îndrăzni să vină !

— Trăiască cocoșatul ! strigă hohotind corul. Trăiască cocoșatul !

— Ei ! Ei ! Domnilor, spuse acesta cu simplitate. Cineva care n-ar cunoaște ca mine vitejia domniilor-voastre și v-ar vedea atît de bucuroși, ar crede că ați trecut printr-o mare spaimă. Dar ce doresc acești doi bravi ?

Arăta, în fața ușii închise a galeriei, spre Cocardasse și Passepoil, nemișcați ca două statui. Aveau un aer triumfător.

— Ne-am prezentat să ne punem capetele la dispoziția domniei-voastre, zise cu ipocrizie gasconul.

— Loviți ! adăugă normandul. Trimiteți în cer încă două suflete.

— Retractarea ofensei ! exclamă cu veselie Gonzague. Dați-le un pahar cu vin acestor viteji, să ciocnească cu noi.

Chaverny îi privea cu sila pe care o au oamenii cînd îl zăresc pe călău. Se îndepărtă de masă cînd ceilalți se apropiară.

— Pe cuvîntul meu ! îi zise el lui Choisy, care se afla lîngă el. Cred că dacă Lagardère ar fi venit, aș fi trecut de partea lui.

— Sst ! făcu Choisy.

Cocoșatul, care auzise, îl arătă cu degetul pe Chaverny lui Gonzague și îl întrebă :

— Monseniorul are încredere în tînărul acela ?

— Nu, răspunse prințul.

Cocardasse și Passepoil ciocneau cu onorabilii domni. Trezit din beție, Chaverny îi asculta. Passepoil vorbea despre vesta albă însîngerată, Cocardasse povestea iarăși istoria din amfiteatrul spitalului Val-de-Grâce.

— Dar toate astea sînt o infamie ! zise Chaverny îndreptîndu-se spre Gonzague. Dar este evident că se vorbește aici despre un om asasinat !

— Hei ? zise cocoșatul simulînd o mirare profundă. De unde vine ăsta ?

Insolent și batjocoritor, Cocardasse își întindea în acest moment paharul către Chaverny, care se întoarse cu oroare.

— Fir-ar să fie, mai zise Esop al II-lea, gentilomul ăsta pare să aibă aversiuni cu totul bizare.

Ceilalți comeseni rămaseră muți. Gonzague puse mîna pe umărul lui Chaverny și îi spuse în șoaptă :

— Ia seama, vere, ai băut prea mult.

— Dimpotrivă, monseniore, zise Esop al II-lea la urechea prințului, eu socot că vărul domniei-voastre nu a băut de ajuns. Credeți-mă ! Mă pricep.

Gonzague îl țintui cu o privire bănuitoare.

Cocoșatul rîdea și clătina din cap asemenea unui om sigur de el.

— Bine, zise Gonzague, poate că ai dreptate. Ți-l las în seamă.

— Mulțumesc, monseniore, răspunse Esop.

Apoi, apropiindu-se de micul marchiz, cu paharul în mînă, adăugă :

— Nu binevoiți să ciocniți cu mine ? E o revanșă !

Chaverny începu să rîdă și întinse paharul.

— Pentru nunta domniei-voastre, frumosule logodnic ! exclamă cocoșatul.

Se așezară unul în fața celuilalt, înconjurați de martori și de arbitri. Duelul bahic reîncepea între ei.

În acest salon, unde orgia lîncezise pînă atunci, fiecare avea sentimentul că i se luase o greutate de pe suflet, o greutate enormă. Lagardère era mort, fiindcă nu se ținuse de cuvînt, întrucît, dacă ar fi trăit, ar fi fost cu neputință să lipsească de la o întîlnire dinainte stabilită. —

Gonzague însuși n-avea îndoieli. Și, dacă îi poruncise lui Peyrolles să dea o raită pe afară și să inspecteze santinelele, era doar din exces de prudență italiană. Prevederea nu dăunează niciodată. Spadasinii eșalonați afară erau plătiți pentru a sta de pază toată noaptea. Nu-i costa nimic să-i lase la postul lor. Cu cît le fusese mai tare frică, cu atît erau acum mai voioși. Era adevăratul început al petrecerii. Pofta de mîncare apăru și setea de asemenea. Veselia înăbușită năvălea din toate părțile. Gentilomii noștri nu-și mai aminteau că tremuraseră. Bancherii noștri erau viteji ca și Cezar.

Cu toate acestea, pentru orice lucru ridicol, ca și pentru orice greșeală, e nevoie de un țap ispășitor. Nefericitul Oriol fu ales drept victimă : ispășea lașitatea generală. Era hărțuit, era înghiontit. Toate frisoanele, toate palorile, toate sfîrșelile se îngrămădeau pe capul lui. Doar Oriol tremurase. Așa se înțeleseseră între ei acești domni. El se împotrivea ca un diavol și propunea să se bată în duel cu toată lumea.

— Unde-s femeile ? se striga. De ce nu le chemăm înapoi ?

La un semn al lui Gonzague, Nocé deschise ușa budoarului. Parcă un stol de păsări ieși buluc dintr-o co-

livie mare. Intrară vorbind toate deodată, plîngîndu-se de așteptarea prea lungă, rîzînd, țipînd, miorlăind.

Nivelle îi zise lui Gonzague arătînd-o pe dona Cruz :

— Iată o mititică foarte curioasă ! Am smuls-o de șase ori de la gaura cheii.

— Doamne ! răspunse cu inocență prințul. Ce-ar fi putut vedea ? Drăguțelelor, v-am îndepărtat în propriul vostru interes. Voua nu vă plac discuțiile de afaceri.

— Am fost chemate pentru un lucru important ? strigă Desbois.

— În sfîrșit se face nunta ? întrebă domnișoara Fleury.

Și Cidalise, cu o mînă luîndu-l de bărbie pe Cocardasse-junior și cu cealaltă ciupindu-l pe obrazul roșu pe Amable Passepoil, puse această întrebare :

— Domniile-voastre sînteți vioriștii ?

— Vai de păcatele noastre ! îi răspunse Cocardasse țeapăn ca un băț. Frumoaso, sîntem gentilomi.

Fratele Passepoil tresări din cap pînă în picioare la contactul acestei mîini fine care mirosea bine. Voi să vorbească, dar nu izbuti.

— Doamnelor, spunea în acest timp Gonzague, care săruta vîrful degetelor donei Cruz, nu mai vrem să avem secrete față de voi. O clipă ne-am lipsit de prezența domniilor-voastre doar pentru a regla preliminariile căsătoriei care trebuie să aibă loc la noapte.

— Așadar e-adevărat ? strigară într-un glas toate nebunele. Vom asista la o comedie ?

Gonzague protestă cu un gest.

— Este vorba de o căsătorie serioasă, spuse el cu gravitate, ca și cum însuși locul și anturajul nu-i dădeau cuvenita dezmințire.

— Se aplecă spre dona Cruz și adăugă :

— E momentul să te duci să-ți previi prietena.

Dona Cruz îl privi cu îngrijorare.

— Mi-ați făcut o promisiune, monseniore, murmură gitana.

— Mă voi ține de tot ce am promis, răspunse Gonzague.

Apoi, conducînd-o spre ușă pe dona Cruz, adăugă :

— Ea poate refuza, și eu totuși nu-mi voi călca cuvîntul. Dar pentru ea însăși și pentru un altul, pe care nu vreau să-l numesc, dorește-ți să accepte !

Dona Cruz nu știa de soarta lui Lagardère și Gonzague se bizuia pe asta. Dona Cruz nu putea bănui profunda ipocrizie a acestui fățarnic păgîn. Totuși se opri înainte de a trece pragul :

— Monseniore, zise ea pe ton de rugă, nu mă îndoiesc că aveți motive nobile și demne de domnia-voastră să acționați în acest fel, dar, începînd de ieri, se petrec o serie de lucruri stranii. Nu sîntem decît două biete fete și nu ne pricepem să ghicim enigmele. Din prietenie pentru mine, monseniore, din milă pentru această sărmană copilă, pe care o iubesc și care este disperată, spuneți-mi un cuvînt, un singur cuvînt, care să explice, un singur cuvînt care să mă lămurească și să servească de argument împotriva rezistenței ei. Aș fi mai puternică dacă i-aș putea spune în ce fel această căsătorie poate salva viața celui pe care-l iubește.

Gonzague o întrerupse.

— Nu ai încredere în mine, dona Cruz ? zise el cu un ton de reproș. Și ea n-are oare încredere în dumneata ? Eu afirm, dumneata crezi. Afirmă, și ea va crede. Dar grăbește-te ! termină el, dînd cuvintelor sale un accent mai imperios. Vă aștept.

Salută, și dona Cruz se retrase. În acest moment o mare zarvă se auzea din salon. Nu erau decît strigăte vesele și hohote de rîs.

— Bravo, Chaverny ! ziceau unii.

— Îndrăzneț mai e cocoșatul ! strigau alții.

— Paharul lui Chaverny era mai plin !

— Să nu trișăm ! E o luptă pe viață și pe moarte !

Iar femeile :

— Se vor ucide cu zile ! Sînt nebuni !

— Micul cocoșat e un diavol.

— Dacă are atîtea acțiuni albastre, cum se spune, murmură Nivelle, pot mărturisi că am avut întotdeauna o slăbiciune pentru cocoșați.

— Dar priviți cît înghit !

— Două pîlnii ! Doi bureți !

— Două butoaie fără fund ! Bravo, Chaverny !

— Îndrăzneț mai e cocoșatul ! Două butoaie fără fund !

Se aflau față-n față, Esop al II-lea, zis Iona, și micul marchiz, înconjurați de un cerc de invitați, care se în-

groșa din ce în ce mai mult. Se luau la trîntă pentru a doua oară.

Invazia moravurilor englezești, care datează din acea epocă, adusese la modă asemenea turniruri cu sticlele. În jurul lor, o duzină de sticle goale dovedeau loviturile date, sau, mai degrabă, înghițite de o parte și de alta. Chaverny era livid. Ochii lui, injectați de sînge, păreau că vor să iasă din orbite. Dar era obișnuit cu asemenea întreceri. Cu toată eleganța taliei sale și aparent redusa capacitate a stomacului, marchizul era un băutor redutabil. Isprăvile lui nici nu mai puteau fi numărate. Dimpotrivă, cocoșatul arăta o față îmbujorată. Ochii lui aveau o strălucire extraordinară. Se agita, vorbea, ceea ce înseamnă, după cum știe fiecare, o stare proastă. Vorbăria îmbată aproape la fel ca și vinul. Orice campion al sticlei trebuie să tacă într-o întîlnire serioasă. Priviți peștii! Șansele păreau să fie de partea micului marchiz.

— Pariez o sută de pistoli pe Chaverny! strigă Navailles. Cocoșatul se va întoarce sub grămada de mantii.

— Țin prinsoarea! ripostă cocoșatul, care se clătina în fotoliu.

— Tot ce am în portofel, pentru marchiz! zise domnișoara Nivelle cînd văzu asta.

— Cît ai în portofel? întrebă Esop al II-lea între două înghițituri.

— Cinci acțiuni albastre... toată averea mea, vai!

— Pariez pe ele contra zece! exclamă cocoșatul. Dați-mi vin...

— Care ți-ar plăcea mai mult? șopti Passepoil la urechea nobilului său prieten.

Le privea pe rînd pe Cidalise, Nivelle, Fleury, Desbois și celelalte.

— Vai de păcatele lui! Se va îneca! răspunse Cocardasse-junior, care nu-l slăbea din ochi pe cocoșat. N-am văzut în toată viața mea decît un singur om să bea în felul ăsta.

Esop al II-lea se ridică de pe scaun. Toți crezură că va cădea. Dar se așeză vesel pe fața de masă, plimbîndu-și în jur privirea cinică și batjocoritoare.

— N-aveți pahare mai mari? strigă el zvîrlindu-l pe al lui departe. Cu cojile astea de alune putem sta aici pînă mîine dimineață!

X. — TRIUMFUL COCOȘATULUI

Tot în încăperea de la parter, unde am văzut-o pe Aurore și pe dona Cruz, în primele ore ale supeului intim, Aurore era singură, îngenuncheată pe covor, dar nu se ruga.

Zgomotul care venea de la prîmul etaj sporise de cîteva clipe. Era duelul dintre Chaverny și Cocoșat. Aurore nu-i dădea nici o atenție.

Căzuse pe gînduri. Ochii ei frumoși, obosiți de lacrimi rătăceau în gol. Nu dădu atenție, atît de adîncă era reveria ei, zgomotului ușor făcut de dona Cruz care se înapoia în încăpere. Ea se apropie în vîrful picioarelor și veni pe la spate să o sărute pe păr. Aurore întoarse agale capul. Inima gitanei se strînse de durere, văzînd bietul obraz și ochii stinși de plîns

— Am venit să te iau, zise ea.

— Sînt gata, răspunse Aurore.

Dona Cruz nu se aștepta la asta.

— Ai mai chibzuit ?

— M-am rugat. Cînd te rogi, lucrurile întunecate devin limpezi.

Dona Cruz se apropie cu repeziciune.

— Spune-mi ce-ai ghicit ?

În întrebarea ei era mai mult interes afectuos decît curiozitate

— Sînt gata, repetă Aurore. Gata să mor.

— Dar nu e vorba să mori, biata mea surioară.

— E multă vreme, întrerupse Aurore cu un ton de tristă descurajare, de cînd mi-a venit această idee pentru prima dată. Eu sînt nenorocirea lui, eu sînt primejdia de care e amenințat fără încetare. Eu sînt geniul lui rău. Fără mine ar fi liber, ar fi liniștit, ar fi fericit !

Dona Cruz o asculta și nu o înțelegea.

— De ce n-am făcut ieri ceea ce gîndesc azi, reluă Aurore ștergîndu-și o lacrimă. De ce n-am fugit din casa lui ? De ce nu sînt moartă ?

— Ce tot spui acolo ? exclamă gitana.

— Tu nu poți înțelege, Flor, sora mea iubită, deosebirea dintre ieri și azi. Am văzut întredeschizîndu-se pentru mine paradisul. O viață întreagă plină de bucurii

și de sfinte plăceri mi-a apărut înaintea ochilor. Mă iubea, Flor.

— Nu știi asta decît de ieri ? întrebă dona Cruz.

— Dacă aș fi știut-o mai devreme, singur Dumnezeu poate spune dacă am fi înfruntat primejdiile inutile ale acestei călătorii. Aveam îndoieli, mi-era teamă. Oh ! Cît de nebune sîntem, surioară ! Ar trebui să ne cutremurăm și să ne extaziem cînd ni se oferă marile bucurii care fac să se coboare pe pămînt fericirea cerului. Fericirea pe pămînt e un lucru imposibil, vezi bine.

— Dar ce ai hotărît ? întrerupse gitana, a cărei vocație nu era deloc îndreptată spre misticism.

— Să mă supun, pentru a-l salva, răspunse Aurore.

Dona Cruz se ridică încîntată.

— Să mergem ! strigă ea. Să mergem. Prințul ne așteaptă.

Apoi, întrerupîndu-se pe neașteptate, pe cînd o umbră îi acoperea zîmbetul, zise :

— Știi oare că îmi trec viața făcînd acte de eroism pentru tine ? Nu iubesc ca tine, desigur, dar iubesc în felul meu și te întîlnesc mereu în drumul meu.

Privirea mirată a Aurorei era întrebătoare.

— Nu te îngrijora prea mult, reluă dona Cruz zîmbind, eu nu voi muri, promit. Am de gînd să iubesc numai o dată înainte de a muri, dar e sigur că, fără tine, n-aș fi renunțat la regele cavalerilor rătăcitori, la frumosul Lagardère ! Mai e la fel de sigur că, după frumosul Lagardère, singurul bărbat care a făcut să-mi bată inima este zăpăcitul de Chaverny.

— Ce !... voi să spună Aurore.

— Știu, știu, purtarea lui poate părea ușuratică. Dar, ce vrei ? În afară de Lagardère, detest sfinții. Monstrul ăsta mic, marchizul, mi-a sucit capul.

Aurore îi luă mîna zîmbind.

— Surioară, zise ea, inima ta valorează mai mult decît vorbele tale. Și, dealtfel, de ce ai avea delicatețea trufașă a celor de neam mare ?

Dona Cruz își mușcă buzele.

— Se pare, murmură ea, că nu crezi în obîrșia mea nobilă ?

— Eu sînt domnișoara de Nevers, răspunse cu calm Aurore.

Gitana căscă ochii mari.

— Ți-a spus Lagardère ? murmură ea, fără să-i treacă prin minte a se împotrivi.

Gitana nu era ambițioasă.

— Nu, răspunse Aurore, și este singurul lucru pe care i-l pot reproșa în viața mea. Dacă mi-ar fi spus...

— Dar atunci, spuse dona Cruz, cine ?...

— Nimeni. Știu, asta-i tot. Feluritele evenimente care s-au petrecut din copilăria mea și pînă acum au căpătat, de ieri, un nou înțeles. Mi-am amintit, am comparat. Consecința s-a desprins de la sine. Copilul care dormea în șanțurile castelului Caylus, pe cînd tatăl era asasinat, eram eu. Văd și acum privirea prietenului meu cînd am vizitat funestul loc ! Prietenul meu nu m-a obligat oare să sărut obrazul de marmură al lui Nevers, la cimitirul Saint-Magloire ? Și acest Gonzague, al cărui nume m-a urmărit încă din copilărie, acest Gonzague, care astăzi vrea să-mi dea lovitura de grație, nu este soțul văduvei lui Nevers ?

— Dar tot el voia să mă redea mamei tale ! întrerupse gitana.

— Biata mea Flor, nu vom putea explica totul, știu bine. Sîntem niște copii și Dumnezeu ne-a ajutat să ne păstrăm inima curată : cum să sondăm abisul perversităților ? Și la ce bun ? Nu știu ce voia Gonzague să facă cu tine. Dar tu erai un instrument în mîinile lui. Începînd de ieri mi-am dat seama de asta și, de cînd îți vorbesc, înțelegi și tu.

— E-adevărat, murmură dona Cruz care avea pleoapele pe jumătate închise și sprîncenele încruntate.

— De-abia ieri, reluă Aurore, Henri mi-a mărturisit că mă iubește.

— Abia ieri ? întrerupse gitana în culmea mirării.

— De ce ? continuă Aurore. Era un obstacol între noi ? Și care putea fi acel obstacol decît onoarea bănuitoare și scrupuloasă a celui mai loial om de pe lume ? Era obîrșia mea nobilă, era moștenirea mea enormă care-l îndepărtau de mine.

Dona Cruz zîmbi. Aurore o privi drept în față și expresia obrazului ei fermecător exprimă o mîndrie severă.

— Trebuie să regret că ți-am vorbit fără înconjur ? murmură ea.

— Nu mă dojeni, spuse gitana, care-şi aruncă braţele în jurul gîtului ei. Zîmbeam gîndindu-mă că eu n-aş fi putut ghici acest obstacol, eu, care nu sînt prinţesă.

— Dac-ar fi vrut Dumnezeu să nu fiu nici eu ! exclamă Aurore cu lacrimi în ochi. Măreţia are bucuriile şi suferinţele ei. Eu, care o să mor la douăzeci de ani din pricina rangului înalt, n-am cunoscut decît lacrimile.

Cu un gest mîngîietor închise gura prietenei, care mai voia să protesteze, şi reluă :

— Sînt liniştită. Am încredere în bunătatea lui Dumnezeu, care nu ne pune la încercare peste graniţele lumii de-aici. Dacă vorbesc despre moarte, nu-ţi fie teamă că voi încerca să grăbesc ultimul meu ceas. Sinuciderea este o crimă pe care nu o poţi ispăşi şi care îţi închide porţile cerului. Dacă nu mă duc în cer, unde-l pot aştepta ? Nu. Alţii vor avea grijă să mă elibereze. Asta nu o ghicesc, o ştiu.

Dona Cruz devenise palidă.

— Ce ştii tu ? întrebă ea cu glas schimbat.

— Stăteam aici singură, răspunse rar Aurore. Mă gîndeam la tot ce ţi-am spus şi încă la alte lucruri. Dovezile abundau. Fiindcă sînt domnişoara de Nevers m-au răpit ieri, fiindcă sînt domnişoara de Nevers prinţesa de Gonzague îl urmăreşte cu ura ei pe prietenul meu Henri. Şi ştii tu, draga mea Flor, acest din urmă gînd mi-a luat tot curajul. Ideea de a mă pomeni între mama mea şi el, amîndoi duşmani de moarte, mi-a săgetat inima ca un pumnal. Va veni oare ceasul cînd va trebui să aleg ? Ce ştiu eu ? De cînd cunosc numele tatălui meu, am în mine sufletul tatălui meu. Pentru prima oară văd care e datoria mea, şi glasul datoriei a devenit înlăuntrul meu la fel de imperios ca şi glasul fericirii... Ieri, nu ştiam nimic pe lumea asta care să fie în stare să mă despartă de Henri. Azi...

— Azi ? repetă dona Cruz văzînd că se opreşte.

Aurore întoarse capul pentru a-şi şterge o lacrimă. Dona Cruz o privea cu emoţie. Dona Cruz părăsea fără efort şi fără regret strălucitoarele iluzii pe care Gonzague le trezise în ea. Era ca un copil care, trezindu-se din somn, zîmbeşte la himerele unui frumos vis.

— Surioară, cred că tu eşti Aurore de Nevers. Nu sînt multe ducese să poată avea fiice ca tine. Dar adi-

neauri ai rostit niște cuvinte care mă îngrijorează și ma înfricoșează.

— Ce cuvinte ? întrebă Aurore.

— Ai spus, replică dona Cruz : „Alții vor avea grijă să mă elibereze..."

— Uitasem, spuse Aurore. Eram deci aici, singură, cu capul fierbinte și plin de gînduri. Și febra, desigur, mi-a dat curajul și am ieșit din cameră și am apucat-o pe drumul pe care mi l-ai arătat, scara secretă, culoarul, și m-am pomenit în budoarul unde am fost împreună nu demult, m-am apropiat de ușa din spatele căreia te chemau oamenii aceia. Zgomotul încetase. Am privit pe gaura cheii. Nu mai era nici o femeie în jurul mesei.

— Ne-au îndepărtat, spuse dona Cruz.

— Știi de ce, mica mea Flor ?

— Gonzague ne-a spus... începu gitana.

— Ah ! făcu Aurore tremurînd. Bărbatul care părea că le poruncește celorlalți era deci Gonzague ?

— Era prințul de Gonzague.

— Nu știu ce v-a spus, reluă Aurore, dar cu siguranță că a mințit.

— De ce crezi asta, surioară ?

— Fiindcă, dacă v-ar fi spus adevărul, n-ai fi venit să mă cauți, draga mea Flor.

— Care-i adevărul ? Mă înnebunești !

Urmă o tăcere, în răstimpul căreia Aurore părea că visează, cu fruntea sprijinită de pieptul prietenei. Apoi spuse :

— Ai remarcat buchetele de flori care împodobesc masa ?

— Da, frumoase flori.

— Și Gonzague nu ți-a repetat : „Dacă refuză, va fi liberă ?"

— Sînt propriile sale cuvinte.

— Ei bine, continuă Aurore punînd mîna pe mîna donei Cruz, Gonzague tocmai vorbea cînd eu priveam pe gaura cheii. Comesenii îl ascultau nemișcați, muți, cu frunțile palide. Am pus urechea în locul ochiului. Am auzit...

Un zgomot veni dinspre ușă.

— Ai auzit ? repetă dona Cruz.

Aurore nu răspunse. Obrazul gălbejit și de o blîndețe prefăcută al lui Peyrolles se arătă în prag.

— Ce faceți, doamnelor ? zise el. Sînteți așteptate.

Aurore se ridică imediat.

Urcînd scara, dona Cruz se apropie de ea și îi zise încetișor :

— Termină ! Ce ziceai despre flori ?

Aurore îi strînse mîna cu blîndețe și răspunse cu un zîmbet calm :

— Frumoase flori ! Tu singură ai spus-o. Domnul de Gonzague are atenții de mare senior. Refuzînd, nu numai că voi fi liberă, dar voi avea și un buchet de flori frumoase.

Dona Cruz o privea stăruitor. Simțea că în spatele acestor cuvinte se ascundea ceva, ceva amenințător și tragic : dar nu ghici.

— Bravo, cocoșatule ! Vei fi numit regele băutorilor !

— Ține-te bine, Chaverny ! Nu te lăsa ! Nu te lăsa !

— Chaverny a vărsat o jumătate de pahar pe jaboul de dantelă, a trișat !

Se aduceau paharele mari cerute de cocoșat. Urmă un imens strigăt de bucurie. Erau două căni mari de Boemia, folosite vara pentru băuturi cu gheață. Fiecare ținea în mînă o oca. Cocoșatul turnă în cana sa o sticlă de șampanie. Chaverny voi să-l imite, dar mîna-i tremura.

— Vrei să mă faci să pierd ultimele mele cinci *nepoțele*, marchize ? strigă domnișoara Nivelle.

— Nivelle tare-ar fi vrut să spună mai departe : „Mai bine să mori", zise Navailles.

— Drace ! riposta fata fluviului Mississippi. Trudim destul de greu să ne cîștigăm pîinea...

Se făceau nenumărate pariuri în cercul din jurul celor doi băutori, și fiecare era cam de părerea domnișoarei Nivelle. Fleury, care nu era jucătoare, riscînd părerea că era timpul să se pună capăt pariurilor, fu aspru dojenită de un strigăt general.

— Sîntem abia la început, zise rîzînd cocoșatul. Ajutați-l pe domnul marchiz să-și umple paharul.

Nocé, Choisy, Gironne și Oriol se aflau în jurul lui Chaverny. Îi umplură cana pînă la gură.

— Eh ! oftă Cocardasse-junior. Ce păcat să risipești licoarea asta divină !

În ce-l privește pe Passepoil, ochii săi spălăciți admirau rînd pe rînd pe domnișoarele Nivelle, Fleury și Desbois. Murmura în gol cuvinte înflăcărate. Desigur, asemenea manevre tandre inspiră mult interes doamnelor.

— În sănătatea domniilor-voastre, domnilor! zise cocoșatul, care ridică enorma cană.

— În sănătatea domniilor-voastre! bîigui Chaverny.

Gironne și Nocé îi țineau brațul care tremura ușor.

Cocoșatul reluă, salutîndu-i pe rînd:

— Acest pahar plin trebuie băut dintr-o dușcă, pe nerăsuflate.

Cocoșatul apropie paharul de buze și bău fără să se grăbească, dar dintr-o singură înghițitură. Aplaudară cu frenezie.

Chaverny, susținut de nașii săi, înghiți și el conținutul cănii, dar fiecare își dădu seama că era ultimul său efort.

— Încă unul! propuse cocoșatul, bine dispus și vesel, întinzînd cana.

— Încă zece! răspunse Chaverny clătinîndu-se.

— Ține-te bine, marchize! strigară jucătorii. Nu privi lustra!

El avu un rîs idiot și bîigui:

— Stați liniștiți, opriți balansierul pendulei și împiedicați masa să se învîrtească.

Nivelle luă îndată o hotărîre eroică. Era curajoasă.

— Odorul meu! zise ea cocoșatului. A fost doar o glumă. Mai bine m-aș lăsa sugrumată decît să pariez împotriva ta.

Își vîrî portofelul în buzunar și trecu pe lîngă Chaverny, copleșindu-l cu o privire disprețuitoare.

— Haide, haide! zise cocoșatul. Aduceți de băut! Mi-e sete!

— De băut! repeta micul marchiz. Aș bea toată marea! Opriți balansierul!

Paharele fură umplute din nou. Cocoșatul îl luă pe-al său cu mînă sigură.

— În sănătatea doamnelor! exclamă el.

— În sănătatea doamnelor! murmură Passepoil la urechea domnișoarei Nivelle.

Chaverny făcu un efort suprem pentru a-și ridica paharul. Cana plină îi scăpă din mîna tremurătoare, spre marea indignare a lui Cocardasse.

— Nu-ţi fie teamă ! murmură el. Toţi aceia care risipesc vinul ar trebui băgaţi în temniţă !

— S-o luăm de la capăt ! spuseră susţinătorii lui Chaverny.

Cocoşatul îşi oferi galant cana pentru a fi umplută. Dar pleoapele lui Chaverny începură să se zbată ca aripile acelor fluturi martiri pe care copiii îi ţintuie pe covor cu un ac. Era sfîrşitul.

— Te laşi moale, Chaverny ! strigă Oriol.

— Chaverny, te clatini ! Chaverny, te-ai dus pe copcă !

— Ura pentru prichindel ! Trăiască Esop al II-lea !

— Să-l purtăm în triumf pe cocoşat !

Se produse un tumult general,. apoi o mare linişte. Încetaseră să-l mai susţină pe Chaverny. Trupul său începu să se clatine pe fotoliul pe care era aşezat, pe cînd mîinile moleşite încercau în zadar să prindă un punct de sprijin.

— Nu mi s-a spus că se va prăbuşi casa, murmură el. Casa părea solidă. Nu face parte din joc !

— Chaverny bate cîmpii !

— Chaverny se ruinează ! Chaverny se duce de rîpă !

— Chaverny se scufundă ! Chaverny dispare !

Chaverny tocmai alunecase sub masă. Se auzi un al doilea „ura". Triumfător, cocoşatul ridică paharul umplut pentru învins şi îl goli, stînd în picioare pe faţa de masă. Era neclintit ca o stîncă. Sala era gata să se prăbuşească din pricina aplauzelor.

— Ce se întîmplă aici ? întrebă prinţul de Gonzague, care se apropie.

Esop al II-lea sări sprinten de pe masă.

— Mi l-aţi dat, monseniore, zise el.

— Unde este Chaverny ? mai întrebă Gonzague.

Cocoşatul împinse cu gheata picioarele marchizului, care ieşeau de sub masă.

— Iată-l, răspunse el.

Gonzague îşi încruntă o sprînceană şi murmură :

— Beat mort ! E prea de tot. Aveam nevoie de el.

— Pentru logodnă, monseniore ? zise prompt cocoşatul, care îşi mototoli jaboul cu mîna, ca un mare senior, şi salută aruncîndu-şi pălăria la subţioară.

— Da, pentru logodnă, răspunse Gonzague.

— Fir-ar să fie ! zise Esop al II-lea cu un ton degajat. Iată un logodnic pierdut și un altul regăsit. Așa cum mă vedeți, monseniore, n-aș fi supărat să mă căpătuiesc, și mă ofer să-i iau locul.

Un mare hohot de rîs întîmpină această propunere neașteptată. Gonzague îl privea cu atenție pe cocoșat, care se propti în fața lui, ținînd mai departe cana în mînă.

— Știi ce ar trebui să faci pentru a-l înlocui pe cel de colo ? întrebă încetișor Gonzague arătîndu-l pe Chaverny.

— Da, răspunse cocoșatul. Știu ce ar trebui să fac.

— Și te simți în stare ? începu prințul.

Esop al II-lea avu un surîs orgolios și în același timp crud.

— Nu mă cunoașteți, monseniore, zise el. Am făcut și altele mai grozave...

XI. — FLORI DIN ITALIA

Se așezară din nou în jurul mesei. Reîncepură să bea.

— Bună idee ! se spunea de jur împrejur. Să-l însurăm pe cocoșat în locul lui Chaverny.

— E mai amuzant. Și omulețul va fi un mire superb.

— Și mutra lui Chaverny cînd se va trezi văduv ?

Oriol fraterniza cu Amable Passepoil, la ordinul domnișoarei Nivelle, care-l luase sub ocrotire pe acest timid începător. Nimeni nu mai făcea politețuri ridicole : Cocardasse-junior ciocnea cu toată lumea. I se părea că e ceva firesc și totuși era mîndru de asta. Aici, ca peste tot, Cocardasse-junior se comporta cu o demnitate ce depășea orice elogiu.

— Nu-ți fie teamă !

Grasul Oriol voind să-l tutuiască, fu pus la punct cu severitate.

Prințul de Gonzague și cocoșatul se retraseseră mai la o parte. Prințul îl privea în continuare pe cocoșat cu

atenție și părea să-i scruteze gîndurile ascunse prin masca batjocoritoare care-i acoperea fața.

— Ce garanții vă trebuie, monseniore ? întrebă cocoșatul.

— Mai întîi vreau să știu ce ai ghicit, răspunse Gonzague.

— N-am ghicit nimic. Eram aici. Am auzit parabola cu piersica, povestea cu florile și panegiricul Italiei.

Gonzague îi urmări cu privirea degetul lung, îndreptat spre fotoliul peste care mantiile mai erau încă îngrămădite una peste alta.

— E drept, murmură el, erai acolo. De ce ai jucat această comedie ?

— Voiam să știu și voiam să reflectez. Acest Chaverny nu vă e de folos.

— E-adevărat, dar aveam o slăbiciune pentru el.

— Slăbiciunea este totdeauna o greșeală, pentru că poate naște totdeauna o primejdie. Acum Chaverny doarme. Dar se va trezi.

— Voiai să știi ! murmură Gonzague. Dar să-l lăsăm pe Chaverny. Ce părere ai despre parabola cu piersica ?

— E frumoasă, dar prea tare pentru poltronii domniei-voastre.

— Și povestea cu florile ?

— Grațioasă, dar tot prea tare. Li s-a făcut frică.

— Nu vorbesc despre domnii ăștia, zise Gonzague. Îi cunosc mai bine decît tine.

— Voiam să știu ! întrerupse la rîndul său cocoșatul.

Privindu-l, Gonzague începu să zîmbească.

— Răspunde în ce te privește, continuă el.

— Îmi place tot ce vine din Italia, zise Esop al II-lea. N-aș avea cui povesti o anecdotă mai veselă decît aceea a contelui Canozza în via din Spoleto. Dar n-aș fi spus-o acestor domni.

— Te crezi mult mai puternic decît acești domni ? întrebă Gonzague.

Esop al II-lea avu un zîmbet încrezut și nu găsi de cuviință să răspundă.

— Ei bine, întrebă de departe Navailles, s-a aranjat însurătoarea ?

Un gest al lui Gonzague îi impuse tăcere. Nivelle zise :

— Mititelul ăsta trebuie să fie doldora de acțiuni albastre. Eu una l-aș lua de bărbat cu amîndouă mîinile !

— Ai deveni doamna Esop al II-lea, zise Oriol adînc jignit.

— Doamna Iona ! adăugă Nocé.

— Ei și ? zise Nivelle, care arătă cu degetul pe Cocardasse-junior. Plutus era regele zeilor. Priviți-l bine pe băiatul ăsta. Cu puțină pudră de aur din Mississippi mă leg să fac din el un prinț.

Cocardasse se umflă în pene și îi zise lui Passepoil, care deveni gelos :

— Uite, păcătoasa, are gusturi fine ! Ține la mine, al dracului său fiu !

— Ce ai în plus față de Chaverny ? întreba în acest moment Gonzague.

— Precedente, răspunse cocoșatul. Am mai fost căsătorit.

— Ah ! exclamă Gonzague a cărui privire deveni mai pătrunzătoare.

Esop al II-lea își mîngîia bărbia și nu plecă deloc ochii.

— Am fost însurat, repetă el, și sînt văduv.

— Ah ! exclamă iarăși Gonzague. Și de ce asta îți dă un avantaj asupra lui Chaverny ?

Obrazul cocoșatului se întunecă ușor.

— Soția mea era frumoasă, spuse el coborînd glasul, foarte frumoasă.

— Și tînără ? întrebă Gonzague.

— Foarte tînără. Tatăl ei era sărac.

— Înțeleg. O iubeai ?

— La nebunie ! Dar unirea noastră a fost scurtă.

— Cît timp a durat ? întrebă Gonzague.

— O zi și jumătate, răspunse Esop al II-lea.

— Ce straniu ! Explică-te.

Prichindelul avu un rîs forțat.

— De ce să vă explic, dacă mă înțelegeți, murmură el.

— Nu te înțeleg, zise prințul.

Cocoșatul își plecă privirea și părea să ezite.

— La urma urmei, zise el, poate m-am înșelat. Poate că nu aveți nevoie decît de un Chaverny !

— Explică-te ! Ți-am mai spus o dată ! repetă imperios Gonzague.

— Domnia-voastră ați explicat povestea contelui Canozza ?

Prințul îi puse o mînă pe umăr.

— A doua zi după căsătoria noastră, continuă cocoșatul, fiindcă i-am acordat o zi pentru ca să chibzuiască și să se obișnuiască cu înfățișarea mea... Dar n-a putut.

— Și-atunci ? spuse Gonzague, care-l privea cu atenție.

Cocoșatul luă un pahar de pe gheridon și începu să-l privească pe prinț drept în față. Ochii lor se ciocniră. Cei ai cocoșatului exprimară deodată o cruzime atît de implacabilă, încît prințul murmură :

— Atît de tînără și de frumoasă !... Nu ți-a fost milă ?

Cu o mișcare convulsivă, cocoșatul sfărîmă paharul pe gheridon.

— Vreau să fiu iubit ! zise el cu un ton de adevărată ferocitate. Cu atît mai rău pentru cele ce nu pot !

Gonzague rămase o clipă tăcut. Cocoșatul își reluă înfățișarea rece și batjocoritoare.

— Hei ! Domnilor, exclamă pe neașteptate prințul, izbind cu piciorul în Chaverny adormit. Cine-l cară pe omul acesta ?

Pieptul lui Esop se umflă. Făcu un mare efort pentru a-și ascunde triumful.

Navailles, Nocé, Choisy, toți prietenii marchizului voiră să facă o ultimă încercare în favoarea lui. Îl scuturară, îl strigară pe nume, fără nici un rezultat. Oriol îi zvîrli o carafă cu apă pe obraz. Doamnele avură bunăvoința de a-l pișca pînă la sînge. Și toți strigau, înfierbîntați :

— Trezește-te, Chaverny, trezește-te ! Ți se ia nevasta !

— Și vei fi nevoit să restitui dota ! adăugă Nivelle, preocupată permanent de idei solide.

— Chaverny, Chaverny, trezește-te !

Zadarnice eforturi ! Cocardasse-junior și Amable Passepoil îl ridicară pe umeri pe învins, ducîndu-l în întunericul de afară. Gonzague le făcuse un semn. Cînd trecură pe lîngă Esop, acesta le șopti :

— Să nu vă atingeți de un fir de păr din capul lui. Răspundeți cu viața voastră. Și duceți scrisoarea la adresă.

Cocardasse și Passepoil ieșiră cu povara lor.

— Am făcut ce am putut, zise Navailles.

— Am fost credincioși pînă la capăt prieteniei față de el, adăugă Oriol.

— Dar, în definitiv, căsătoria cocoșatului e mult mai nostimă, decise Nocé.

— Să-l căsătorim pe cocoșat! Să-l căsătorim pe cocoșat! strigau toate doamnele.

Dintr-un salt, Esop al II-lea fu pe masă.

— Tăcere! strigară din toate părțile. Iona va rosti un discurs.

— Domnilor și doamnelor, zise cocoșatul gesticulînd ca un avocat înaintea Curții de Casație. Sînt înduioșat pînă în adîncul inimii de interesul măgulitor pe care binevoiți să mi-l arătați. Desigur, fiind conștient de modestul meu merit, ar trebui să tac...

— Foarte bine! zise Navailles. Vorbește ca la carte.

— Iona, zise Nivelle, modestia ce-o manifești scoate și mai mult la iveală talentele pe care le ai.

— Bravo, Esop! Bravo! Bravo!

— Vă mulțumesc, doamnelor, vă mulțumesc, domnilor. Îngăduința domniilor-voastre îmi dă curaj pentru a încerca să mă arăt demn de ea, ca și de bunătatea ilustrului prinț căruia îi datorez tovarășa mea de viață.

— Foarte bine! Bravo, Esop! Ceva mai tare!

— Fă cîteva gesturi cu mîna stîngă! ceru Navailles.

— N-ar strica să spui un cuplet! strigă domnișoara Desbois.

— De ce nu un pas de menuet? Poate un dans vesel pe fața de masă!

— Dacă tu, Iona, nu ești un ingrat, zise Nocé cu un aer convins, declamă în fața noastră scena lui Ahile și Agamemnon.

— Domnilor, doamnelor, răspunse cu gravitate Esop al II-lea, astea sînt niște vechituri. Am de gînd să vă dovedesc recunoștința mea prin ceva mai bun, am de gînd să joc în fața domniilor-voastre o comedie modernă în primă reprezentație!

— Operele lui Iona! Bravissimo! A scris o comedie!

— Domnilor, doamnelor, voi încerca cel puțin să vă prezint o improvizație. Pretind să vă arăt cum arta seducției este mai puternică decît însăși natura...

De astă dată geamurile salonului zăngăniră sub imensa aclamație.

— Ne va da o lecție de purtare galantă față de femei ! strigau de peste tot. *Arta de a plăcea*, de Esop al II-lea, zis Iona !

— Are în buzunar brîul zeiței Venus !

— Jocurile, rîsetele, gingășia și săgețile tînărului Cupidon !

— Bravo, cocoșatule ! Ești superb, cocoșatule !

Salută pe toată lumea și termină zîmbind :

— Să-mi fie adusă tînăra mea soție și voi face tot ce îmi va sta în putință să înveselesc societatea.

— Dacă vrei, te angajez la Operă ! exclamă entuziasmată Nivelle. Tot duceam lipsă de lachei !

— Soția cocoșatului ! vociferau domnii. Aduceți-o pe soția cocoșatului !

În acest moment ușa budoarului se deschise. Gonzague ceru să se facă liniște. Dona Cruz intră, sprijinind-o pe Aurore, care se împleticea, mai palidă ca moartă. Domnul de Peyrolles le urma.

La vederea Aurorei se auzi un murmur lung de admirație. În prima clipă toți tinerii uitară distracția pe care și-o propuseseră. Însuși cocoșatul nu găsi nici un ecou cînd spuse, cu un accent cinic și cu lornionul la ochi :

— Drace ! Nevastă-mea e frumoasă !

În fundul acestor inimi, mai mult amorțite decît pervertite, se trezea un sentiment de milă. Pînă și femeile avură o clipă de milă, atît de mare era durerea și blînda resemnare pe acest obraz adorabil de fecioară. Privindu-și armata de devotați, Gonzague încruntă din sprînceană. Taranne, Montaubert, Albret, inimi damnate, se rușinară de emoția avută și spuseră :

— Ce fericit e diavolul ăsta de cocoșat !

Era și părerea fratelui Passepoil, care se înapoia însoțit de Cocardasse, nobilul său prieten. Dar această primă mișcare pofticioasă făcu loc mirării cînd recunoscu, la fel ca și Cocardasse, cele două tinere din strada Chantre : tînăra pe care gasconul o văzuse la brațul lui Lagardère, la Barcelona, și tînăra pe care fratele Passepoil o văzuse la brațul lui Lagardère la Bruxelles.

Nici unul, nici celălalt nu știau tîlcul comediei ce se juca : ceea ce urma să se întîmple rămînea pentru ei un mister. Dar știau că se va întîmpla un lucru straniu. Își

făcură semn cu coatele. Privirea pe care o schimbară voia să spună : „Atenție !“ Nu aveau nevoie să-și verifice spadele pentru a ști că nu stăteau în teacă. La ochiada pe care cocoșatul i-o azvîrli, Cocardasse răspunse printr-un ușor semn din cap.

— Ei ! bombăni el adresîndu-se lui Passepoil. Micuțul vrea să știe dacă scrisoarea a fost predată. Nici n-am avut mult de alergat.

Dona Cruz îl căuta din ochi pe Chaverny.

— Poate că prințul și-a schimbat părerea, murmură ea la urechea prietenei. Nu-l văd pe domnul marchiz.

Aurore nu ridică deloc pleoapele aplecate. Fu văzută doar clătinînd din cap cu tristețe. În mod evident, nu se aștepta la nimic bun. Cînd Gonzague se întoarse către ea, dona Cruz o luă de mînă și o împinse înainte. Cocoșatul se ținea după ea, făcînd tot ce putea să ia o atitudine galantă și mototolindu-și jaboul cu un aer triumfător. Ochii donei Cruz îi întîlniră pe ai săi. Voi să pună o întrebare din privire, dar cocoșatul rămase nepăsător.

— Draga mea copilă, zise Gonzague, a cărui voce păru tuturor ușor alterată, domnișoara de Nevers v-a spus ce așteptăm de la domnia-voastră ?

Aurore răspunse fără să ridice ochii, dar cu capul sus și cu voce puternică :

— Eu sînt domnișoara de Nevers.

Cocoșatul tresări atît de violent, încît emoția lui fu remarcată chiar în mijlocul surprizei generale.

— Fir-ar să fie ! exclamă el stăpînindu-și îndată tulburarea. Soția mea este de neam mare !

— Soția lui, repetă dona Cruz.

Toți șușoteau de la un capăt la celălalt al salonului. Pentru această nou-venită femeile nu aveau aversiunea geloasă pe care o manifestară nu demult față de gitană. Li se părea că numele de Nevers se potrivea pe capul acesta candid și fermecător în mîndria sa.

Gonzague se întoarse spre dona Cruz și îi zise cu mînie în glas :

— Dumneata ai strecurat această minciună în mintea bietei copile ?

— Ah ! spuse dezamăgit cocoșatul. Este deci o minciună !

Izbucniră cîteva rîsete, dar era o atmosferă rece. Peyrolles era întunecat ca un paracliser în doliu.

— Nu eu, replică dona Cruz, pe care mînia prinţului nu o prea înspăimînta. Dar dacă ar fi adevărat ?...

Gonzague ridică din umeri cu dispreţ.

— Unde este domnul marchiz de Chaverny ? reluă gitana. Şi ce înseamnă vorbele acestui om ?

Îl arăta pe cocoşat, care nu-şi pierdea cumpătul în mijlocul grupului de curteni.

— Domnişoară de Nevers, răspunse Gonzague, rolul domniei-tale în toată această treabă s-a terminat. Dacă sînteţi în dispoziţie să vă renegaţi drepturile, eu sînt aici, slavă Domnului, pentru a le apăra. Sînt tutorele domniei-tale. Toţi aceia care ne înconjoară fac parte din tribunalul de familie care s-a adunat ieri în palatul meu şi formează aproape majoritatea. Dacă m-aş fi supus părerii generale, poate m-aş fi arătat mai puţin clement în faţa unei impostori atît de îndrăzneţe şi neobrăzate. Dar am judecat după bunătatea inimii mele şi după obiceiurile liniştite ale vieţii mele. N-am vrut să dau un aspect tragic unor lucruri care ţin de domeniul comediei.

Se opri. Dona Cruz nu înţelegea nimic. Aceste cuvinte erau pentru ea sunete goale. Poate că Aurore înţelegea mai bine, fiindcă un surîs trist şi amar i se ivi în jurul buzelor. Gonzague îşi purtă privirea asupra adunării. Toţi ochii erau plecaţi, în afară de cei al femeilor, care ascultau curioase, şi de cei al cocoşatului, care părea să aştepte cu nerăbdare sfîrşitul acestei predici.

— Vorbesc doar pentru domnia-ta, domnişoară de Nevers, reluă Gonzague adresîndu-se mai departe donei Cruz, fiindcă numai domnia-ta ai nevoie să fii convinsă. Onorabilii mei prieteni şi sfetnici îmi împărtăşesc opinia. Gura mea exprimă gîndul lor în întregime.

Nimeni nu protestă. Gonzague continuă.

— Ceea ce am spus mai înainte despre intenţia mea de a îndepărta orice pedeapsă prea severă se explică prin prezenţa frumoaselor noastre prietene. Dacă era vorba despre o pedeapsă proporţională cu greşeala, ele n-ar mai fi aici.

— Dar ce greşeală ? întrebă Nivelle. Stăm pe jăratic, monseniore !

— Ce greşeală ! repetă Gonzague prefăcîndu-se că reprimă o mişcare de indignare. Este fără îndoială o greşeală gravă, pe care legea o califică drept crimă, aceea de a te introduce într-o familie ilustră pentru a umple în

mod fraudulos golul pricinuit de o absență sau de o moarte.

— Dar biata Aurore n-a făcut nimic ! voi să exclame dona Cruz.

— Liniște ! întrerupse Gonzague. Frumoasa haimana care aleargă după aventuri are nevoie de un stăpîn și de un frîu. Dumnezeu mi-e martor că nu-i doresc nici un rău. Cheltuiesc o sumă destul de mare pentru a duce la bun sfîrșit, cu veselie, odiseea ei : o mărit.

— Să fie într-un ceas bun ! zise Esop. Iată concluzia.

— Și îi spun, continuă Gonzague luînd mîna cocoșatului, iată un om cinstit, care te iubește și aspiră la onoarea de a deveni soțul tău.

— Dar m-ați înșelat, domnule ! strigă gitana, roșie de furie. Nu e vorba de acest om ! Este oare cu putință să te dărui unei asemenea ființe ?

— Dacă are destule „albastre" ! zise Nivelle în șoaptă.

— Nu-i prea măgulitor ! Deloc măgulitor ! murmură Esop al II-lea. Dar sper că tînăra persoană își va schimba curînd părerea.

— Dumneata, pe dumneata te ghicesc ! Ești acela care încurci toate țițele acestei intrigi. Dumneata ești acela care ai denunțat refugiul Aurorei, acum am ghicit bine lucrul ăsta.

— Ei ! Ei ! zise cocoșatul cu un aer mulțumit de sine. Ei ! Ei ! Sînt într-adevăr capabil de așa ceva. Monseniore, tînăra are marele defect al flecărelii. A împiedicat-o pe soția mea să răspundă.

— Dacă ar fi fost măcar marchizul de Chaverny... începu dona Cruz.

— Lasă, surioară, spuse Aurore cu acel ton ferm și indiferent pe care-l luase de la începutul scenei. Dacă ar fi fost domnul de Chaverny, l-aș fi refuzat cum îl refuz și pe acesta.

Cocoșatul nu păru cîtuși de puțin descumpănit.

— Înger frumos, sînt convins că nu e ultimul dumitale cuvînt.

Gitana se așeză între el și Aurore. Nici nu voia altceva decît să se bată cu cineva. Domnul de Gonzague își reluase aerul său mîndru și nepăsător.

— Nici un răspuns ? spuse cocoșatul, înaintînd un pas, cu pălăria sub braț și cu mîna pe jabou. Fiindcă nu mă

cunoşti, preafrumoasă domnişoară. Sînt în stare să-mi petrec viaţa întreagă la picioarele dumitale.

— Asta-i cam prea mult, zise Nivelle.

Celelalte femei ascultau şi aşteptau. Femeile au un al optulea simţ. Simţeau nu ştiu ce fel de dramă lugubră sub această farsă care, în pofida efortului făcut de bufonul principal, se desfăşura atît de supărător. Domnii, care ştiau despre ce este vorba, se prefăceau că sînt veseli. Cînd cocoşatul vorbea, glasul lui ţipător enerva pe toată lumea. Cînd tăcea, liniştea era sinistră.

— Ei bine, domnilor, zise pe neaşteptate Gonzague, de ce nu se mai bea ?

Paharele se umplură fără zgomot. Nimănui nu-i era sete.

— Ascultă-mă, frumoasă copilă, zicea totuşi cocoşatul, voi fi soţul dumitale, iubitul dumitale, sclavul dumitale...

— E un vis îngrozitor ! strigă dona Cruz. În ce mă priveşte, aş prefera să mor.

Gonzague bătu din picior. Îşi ameninţa protejata din privire.

— Monseniore, zise Aurore cu calmul disperării. Nu mai prelungiţi chinul ! Ştiu că Henri de Lagardère e mort.

Pentru a doua oară cocoşatul tresări, ca şi cum ar fi primit un şoc pe neaşteptate. Nu mai scoase nici o vorbă.

O linişte adîncă domni în salon.

— Dar cine v-a informat atît de bine, domnişoară ? întrebă Gonzague cu o curtoazie gravă.

— Nu mă întrebaţi, monseniore. Să ajungem la deznodămîntul fixat dinainte. Îl accept, îl doresc.

Gonzague părea că şovăie. Nu se aştepta să i se ceară buchetul cu flori din Italia. Mîna Aurorei făcuse un semn vizibil către flori.

Gonzague o privea nedumerit pe această fată atît de tînără şi de frumoasă.

— Preferaţi un alt soţ ? murmură el aplecîndu-se la urechea ei.

— Mi-aţi trimis vorbă, monseniore, răspunse Aurore, că dacă refuz voi fi liberă. Cer să vă ţineţi de cuvînt.

— Dar dumneata ştii ?... începu Gonzague tot cu glas şoptit.

— Ştiu, îl întrerupse Aurore, care ridică în sfîrşit privirea ei de sfîntă. Şi aştept să-mi oferiţi florile acelea.

Dar dona Cruz și celelalte femei nu înțelegeau tragicul situației. Bărbaților din adunare, oameni de finanțe și gentilomi, le intrase frigul în vine. Cocardasse și Passepoil își țineau ochii ațintiți asupra cocoșatului, ca doi dulăi înmărmuriți.

În prezența femeilor mirate, îngrijorate, curioase, în prezența bărbaților enervați de silă, dar cărora le lipsea forța să-și rupă lanțul, doar Aurore era calmă. Aurore avea frumusețea blîndă și radioasă, tristețea profundă dar resemnată a unei sfinte care îndură chinurile de moarte pe acest pămînt de întristare și care a și început să privească spre cer. Mîna lui Gonzague se întinse spre flori, dar mîna lui Gonzague căzu, ca de plumb. Situația îl lua prin surprindere. Se așteptase la o luptă oarecare, în urma căreia florile, date ostentativ tinerei, ar fi pecetluit complicitatea oamenilor săi. Dar, în fața acestei făpturi frumoase și blînde, perversitatea lui Gonzague era uluită. Ceea ce-i mai rămăsese din inimă în adîncul pieptului se revoltă. Contele Canozza fusese un bărbat.

Cocoșatul pironise asupra lui o privire scînteietoare. Pendula suna ora trei dimineața. În mijlocul tăcerii adînci, un glas se ridică în spatele lui Gonzague. Se afla acolo un ticălos a cărui inimă uscată nu mai putea bate. Domnul de Peyrolles îi zise stăpînului său :

— Tribunalul de familie se adună mîine.

Gonzague întoarse capul și murmură :

— Fă ce vrei.

Peyrolles luă grabnic buchetul de flori, a cărui destinație i-o revelase însuși Gonzague. Dona Cruz, cuprinsă de o teamă vagă, îi spuse Aurorei la ureche :

— Ce-mi spuneai adineauri despre aceste flori ?

— Domnișoară, rosti în acest moment Peyrolles, sînteți liberă. Toate doamnele au căpătat un buchet. Permiteți-mi să vă ofer unul.

Făcu gestul cu stîngăcie. Obrazul lui, acum, exprima infamia. Totuși, Aurore întinse mîna să ia florile.

— Fir-ar să fie ! zise Cocardasse, care-și ștergea fruntea. Mă bate gîndul că e vorba de o blestemăție !

Dona Cruz, care îl privea pe Peyrolles cu aviditate, se năpusti spre el, din instinct. Dar o altă mînă i-o luase înainte. Împins cu duritate, Peyrolles se dădu înapoi pînă la perete. Buchetul îi căzu din mîini și cocoșatul îl călcă în picioare cu sînge rece. Toate piepturile fură eliberate de o povară.

— Ce înseamnă asta ? exclamă Peyrolles, care își luă sabia în mînă.

Gonzague îl privi pe cocoșat cu neîncredere.

— Nici un fel de flori ! zise acesta. De acum înainte sînt singurul care am dreptul să fac asemenea daruri logodnicei mele. Ce dracu, vă văd pe toți consternați ca niște oameni loviți de trăsnet. N-a căzut decît un buchet de flori veștejite. Am lăsat lucrurile în voia lor, pentru a-mi asuma întregul merit al victoriei. Vîră-ți sabia în teacă, amice, dar repede !

— Are dreptate ! Are dreptate ! strigară glasuri din toate părțile.

Fiecare se agăța de o cale pentru a ieși din încurcătură. Veselia n-a fost de durată în seara asta în salonul lui Gonzague. Era de la sine înțeles că nici Gonzague nu spera nimic de pe urma tentativei cocoșatului, care îi dădea doar cîteva minute de răgaz, să reflecteze. Era un lucru prețios.

— Am dreptate, ce dracu ! Știu bine, continuă Esop al II-lea. Ce v-am promis ? O lecție de scrimă amoroasă. Și acționați fără mine ! Și nici nu mă lăsați să spun măcar o vorbă ! Tînăra îmi place. O vreau, o voi avea.

— Să fie într-un ceas bun ! spuse Navailles. Știe să vorbească !

— Să vedem, zise grasul perceptor rotunjindu-și cu grijă fraza, să vedem dacă ești la fel de tare în turnirul de dragoste ca și luptele bahice.

— Vom fi arbitri, adăugă Nocé. Pornește bătălia.

Cocoșatul o privi pe Aurore, apoi cercul care-i înconjura. Epuizată de efortul supraomenesc pe care îl făcuse, Aurore se prăbușise în brațele donei Cruz. Cocardasse împinse spre ea un fotoliu, în care Aurore se lăsă să cadă.

— Aparențele nu sînt în favoarea bietului Esop al II-lea, murmură Nocé.

Cum Gonzague nu rîdea, toată lumea rămase serioasă. Femeile nu se ocupau decît de Aurore, cu excepţia domnişoarei Nivelle, care gîndea :

„Cred că omuleţul ăsta este un Cresus."

— Monseniore, zise cocoşatul, îngăduiţi-mi să vă fac o rugăminte. Aveţi desigur un rang prea mare ca să fi vrut să vă bateţi joc de mine. Dacă i se spune unui om : „Aleargă !", nu trebuie să începi prin a-i lega ambele picioare. Prima condiţie a succesului este singurătatea. Unde aţi văzut domnia-voastră o femeie înduioşîndu-se, cînd se vede înconjurată de priviri curioase ? Fiţi drept ! E cu neputinţă.

— Are dreptate ! strigă corul comesenilor.

— Toată lumea din jur o înspăimîntă, reluă Esop. Eu însumi pierd o parte din mijloacele mele, fiindcă în dragoste, omul tandru, pasionat, vesel este totdeauna foarte aproape de ridicol. Cum să găseşti cuvintele care ameţesc femeile, dacă eşti în prezenţa unui auditoriu ironic ?

Prichindelul era într-adevăr caraghios rostindu-şi discursul cu un aer înfumurat şi arogant, cu pumnul în şold şi cu mîna pe jabou. Fără vîntul sinistru care sufla în această noapte în căsuţa prinţului de Gonzague, s-ar fi putut rîde în hohote.

S-a rîs puţin. Navailles îi spuse lui Gonzague :

— Împliniţi-i cererea, monseniore.

— Ce cere ? întrebă Gonzague, în continuare îngrijorat şi distrat.

— Să fim lăsaţi singuri, logodnica mea şi cu mine, răspunse cocoşatul. Nu cer decît cinci minute pentru a înfrînge aversiunea acestei drăgălaşe copile.

— Cinci minute ! strigară surprinşi cei de faţă. Ce repede lucrează ! Nu i se poate refuza acest lucru, monseniore.

Gonzague rămase tăcut. Cocoşatul se apropie de el pe neaşteptate şi îi spuse la ureche :

— Monseniore, sîntem observaţi. L-aţi pedepsi cu moartea pe acela care v-ar trăda cum vă trădaţi singur !

— Mulţumesc, amice, răspunse prinţul, care se schimbă la faţă. Sfatul e bun. Hotărît lucru, va trebui să punem la punct împreună multe socoteli şi cred că vei fi un mare senior înainte de a muri.

Apoi, adresîndu-se celorlalţi, continuă :

Domnilor, mă gîndesc la domniile-voastre. În această noapte am cîştigat o partidă teribilă. Mîine, după toate aparenţele, vom ajunge la capătul necazurilor noastre, dar nu trebuie să eşuăm intrînd în port. Scuzaţi-mi neatenţia şi urmaţi-mă.

Îşi compuse un chip zîmbitor. Toate fizionomiile se luminară.

— Să nu mergem prea departe, spuseră doamnele. Trebuie să ne bucurăm şi noi trăgînd cu ochiul.

— În galerie ! îşi dădu părerea Nocé. Vom lăsa uşa întredeschisă.

— La treabă, Iona ! Ai cîmp liber !

— Întrece-te pe tine însuţi, cocoşatule ! Îţi dăm zece minute în loc de cinci, cu ceasul în mînă !

— Domnilor, zise Oriol, pariurile sînt deschise.

Se juca pe orice şi în legătură cu orice. Cursul rămăşagurilor fu cotat la unu contra o sută pentru Esop, zis Iona.

Trecînd pe lîngă Cocardasse şi Passepoil, Gonzague le spuse :

— V-aţi înapoia în Spania, în schimbul unei sume mari de bani ?

— Am face totul pentru a ne supune monseniorului, replicară bravii noştri.

— Să nu vă îndepărtaţi, le spuse prinţul amestecîndu-se printre oamenii săi de casă.

Cocardasse şi Passepoil nici nu aveau intenţia.

Cînd toată lumea părăsi salonul, cocoşatul se întoarse spre uşa galeriei, în spatele căreia se puteau vedea trei şiruri de capete curioase.

— Bine ! zise el cu voioşie. Foarte bine ! Aşa nu mă supăraţi în nici un fel. Nu pariaţi prea mult împotriva mea şi consultaţi-vă ceasornicele. Uitasem un lucru, se întrerupse el traversînd salonul pentru a se apropia de galerie, unde este monseniorul ?

— Aici, răspunse Gonzague. Ce s-a întîmplat ?

— Aveţi un notar pe aproape ? întrebă cocoşatul cu o seriozitate grozavă.

De astă dată nimeni nu se putu reţine. Urmă un sănătos hohot de rîs în galerie.

— Cine rîde la urmă rîde mai bine ! murmură Esop al II-lea.

Gonzague îi răspunse, nu fără un gest de nerăbdare :

— Grăbește-te, amice, și nu fi îngrijorat. Există un notar regal în camera mea.

Cocoșatul salută și reveni către cele două femei care stăteau alături. Dona Cruz îl privea venind, cu un fel de spaimă. Aurore continua să țină ochii plecați. Cocoșatul se așeză în genunchi în fața fotoliului Aurorei. În loc să privească spectacolul care avea atîta succes la oamenii săi, Gonzague se plimba la distanță, de braț cu Peyrolles. Merseră să se rezeme în coate la capătul opus al galeriei.

— Oricine poate reveni din Spania, spunea Peyrolles.

— În Spania se moare ca și la Paris, murmură Gonzague.

După o scurtă tăcere reluă :

— Aici am pierdut prilejul. Femeile ar ghici. Dona Cruz ar vorbi.

— Chaverny... începu domnul de Peyrolles.

— Acela va fi mut, îl întrerupse Gonzague.

Schimbară o privire în umbră, și Peyrolles nu mai ceru alte explicații.

— Este necesar ca la ieșirea de aici să fie liberă, absolut liberă, continuă Gonzague, pînă la cotitura străzii...

Peyrolles se aplecă deodată înainte și ciuli urechea.

— E paznicul care trece, zise Gonzague.

De afară se auzea un zgomot de arme. Dar zgomotul fu înăbușit de murmurul care se ridică pe neașteptate din galerie.

— E uluitor ! strigau. E prodigios !

— Avem orbul găinilor ? Ce dracu îi spune ?

— Zău ! zise Nivelle. Nu-i greu de ghicit. I-a făcut socoteala acțiunilor pe care le are.

— Hei ! Cine a pariat o sută contra unu ? întrebă Navailles.

— Nimeni, răspunse Oriol. N-o să cîștig doar la cincizeci. Mergi pe douăzeci și cinci ?

— Nu, te rog. Ia uitați-vă ! Ia uitați-vă !

Cocoșatul stătea tot în genunchi lîngă fotoliul Aurorei. Dona Cruz vru să se așeze între cei doi. Cocoșatul o îndepărtă spunînd :

— Lasă.

Vorbise încet. Glasul lui era schimbat într-un fel atît de ciudat, încît dona Cruz se îndepărtă fără voia ei și deschise ochii mari. În locul accentelor stridente și discordante, cu care erau obișnuiți să le audă ieșind din această

gură, era un glas bărbătesc și blînd, armonios și grav. Glasul rosti numele Aurorei. Dona Cruz o simți pe tînăra ei prietenă cum tresare în brațele ei. Apoi o auzi murmurînd :

— Visez.

— Aurore ! repetă cocoșatul stînd în genunchi.

Tînăra își acoperi capul cu amîndouă mîinile. Lacrimi grele îi curgeau printre degetele-i tremurătoare. Aceia care o priveau pe dona Cruz prin ușa întredeschisă credeau că asistă la un fel de fascinație. Dona Cruz era în picioare, cu capul dat pe spate, cu gura larg deschisă și ochii ficși.

— Pe Dumnezeul meu ! strigă Navailles. Iată ceva care ține de miracol.

— Sst ! Privește ! Cealaltă pare atrasă ca de o putere magică.

— Cocoșatul are un talisman, o vrajă !

Doar domnișoara Nivelle dădu un număr vrajei și talismanului. Această fată frumoasă, cu păreri de neclintit, credea în supranaturala putere a acțiunilor albastre.

Era adevărat ceea ce se spunea în spatele ușii. Aurore se apleca parcă fără voia ei spre glasul care o chema.

— Visez ! Visez ! murmura ea printre lacrimi. Este îngrozitor ! Știu că el nu mai există !

— Aurore ! repetă pentru a treia oară cocoșatul.

Și, cum dona Cruz era gata să deschidă gura, îi impuse tăcere cu un gest imperios.

— Nu întoarce capul, reluă el încetișor adresîndu-se domnișoarei de Nevers. Ne aflăm aici chiar pe marginea prăpastiei, așa că o mișcare, un gest, și totul e pierdut.

Dona Cruz fu obligată să se așeze lîngă Aurore. Nu o mai țineau picioarele.

— Aș da douăzeci de ludovici să știu ce le spune ! exclamă Navailles.

— Fir-ar să fie ! zise Oriol. Încep să cred... Și totuși nu i-a dat nimic să bea.

— Pariez o sută de pistoli pe cocoșat ! propuse Nocé.

Cocoșatul continuă :

— Nu visezi deloc, Aurore, inima nu te-a înșelat, sînt eu.

— Tu ! murmură tînăra. Nu îndrăznesc să deschid ochii. Flor, surioară, privește !

Dona Cruz o sărută pe frunte pentru a-i spune și mai încet și mai de aproape :

— E-adevărat ! El este !

Aurore își depărtă degetele așezate în fața ochilor și strecură o privire. Inima îi tresăltă în piept, dar reuși să-și înăbușe primul strigăt. Rămase nemișcată.

— Acești oameni care nu cred în rai, zise cocoșatul după ce aruncase o privire rapidă spre ușă, cred în iad. Sînt ușor de înșelat, cu condiția să simulezi suferința. Supune-te, draga mea Aurore, nu inimii tale, ci nu știu cărei atracții bizare, care este, după părerea lor, opera diavolului. Arată-te fascinată de această mînă care te imploră...

Își roti de cîteva ori mîna deasupra frunții Aurorei, care se aplecă spre el, supusă.

— Se apropie de el ! exclamă uluit Navailles.

— Se apropie de el ! repetară toți convivii.

Și grasul Oriol, avîntîndu-se gîfîind spre balustradă, strigă :

— Pierdeți ce e mai frumos, monseniore ! Al dracului să fiu dacă nu merită să vezi așa ceva.

Gonzague se lăsă dus spre ușă.

— Ssstt ! Liniște ! Să nu-i tulburăm ! spunea cineva în clipa cînd sosea prințul.

I se făcu loc. Rămase mut de uimire. Cocoșatul își continua pasele magnetice. Vrăjită și înflăcărată, Aurore se înclina din ce în ce mai mult spre el. Cocoșatul avusese dreptate. Aceia care nu cred deloc în Dumnezeu au adeseori încredere în acele trăsnăi care veneau pe atunci mai ales din Italia : băuturi magice, vrăji, puteri oculte, magie. Gonzague murmură, Gonzague minte luminată :

— Acel om posedă puteri magice !

Passepoil, care era lîngă el, își făcu ostentativ cruce, iar Cocardasse-junior bombăni :

— Ticălosul ! E bun de gură ! Nu-ți fie teamă ! Se vede de la o poștă !

— Dă-mi mîna, îi spuse în șoaptă cocoșatul Aurorei. Încetișor, foarte încet, ca și cum o putere invincibilă te forțează să mi-o dai fără voia ta.

Mîna Aurorei se desprinse de pe obraz și coborî printr-o mișcare de automat. Dacă cei din galerie i-ar fi putut vedea surîsul adorabil ! Vedeau doar pieptul cum îi tre-

saltă, capul ei frumos, răsturnat în masa părului. Îl priveau acum cu spaimă. pe cocoşat.

— Priveşte ! zise Cocardasse, micuţa îi dă mîna !

Şi, într-o înmărmurire generală, spuseră cu toţii :

— Face din ea tot ce vrea. Ce diavol !

— Nu-ţi fie teamă ! adăugă Cocardasse adresînd o scurtă privire lui Passepoil. Trebuie să vezi asemenea lucruri ca să le crezi.

— Cînd le văd, zise domnul de Peyrolles aflat în spatele lui Gonzague, eu nu le cred.

— Ei ! Cum aşa ? ! Evidenţa nu poate fi negată ! se protesta din toate părţile.

Peyrolles clătină din cap cu un aer plin de amărăciune.

— Să nu neglijăm nimic, continuă încet cocoşatul, care avea fără îndoială motivele sale să se bizuie pe complicitatea donei Cruz. Gonzague şi sufletul său blestemat se află acum aici. Trebuie să-i înşelăm şi pe ei. Aurore, cînd mîna ta o va atinge pe a mea, trebuie să tremuri şi să arunci în jurul tău o privire uimită. Bine !

— Am jucat rolul ăsta la Operă, în *Frumoasa şi Fiara*, zise Nivelle, care ridică din umeri. Nu-i aşa, Oriol, că eram mai uluită decît mititica asta ?

— Erai fermecătoare ca întotdeauna, răspunse bancherul cel gras. Dar ce şoc a resimţit biata copilă cînd mîinile lor s-au atins !

— Dovadă că există antipatie şi dominaţie diabolică ! spuse cu gravitate Taranne.

Baronul de Batz, care nu era un ignorant, spuse :

— Ia, andibatie, ia, ia, şi tominaţie tiapolică, sacrament !

— Acum, reluă cocoşatul, întoarce-te către mine cu totul, încet, foarte încet.

Se ridică şi o domină cu privirea.

— Ridică-te, continuă el, ca un automat. Bine ! Priveşte-mă, fă un pas, şi lasă-te să cazi în braţele mele.

Aurore se supuse din nou. Dona Cruz stătea nemişcată ca o statuie.

Din spatele uşii, care se deschise larg, se auzi un tunet de aplauze.

Fermecătorul cap al Aurorei se sprijinea de pieptul lui Esop al II-lea, zis Iona.

— Exact cinci minute ! strigă Navailles cu ceasul în mînă.

— Oare a prefăcut-o pe frumoasa senorita în statuie de sare ? întrebă Nocé.

Valul de spectatori năpădi salonul cu zarvă mare. Se auzi rîsul piţigăiat al cocoşatului, care spuse adresîndu-se lui Gonzague :

— Monseniore, aţi văzut că nu e greu ?

— Monseniore, spunea Peyrolles, în treaba asta e ceva de neînţeles. Caraghiosul ăsta trebuie să fie un scamator dibaci. Să n-aveţi încredere în el.

— Ţi-e teamă să facă să-ţi dispară capul ? întrebă Gonzague.

Apoi, întorcîndu-se către Esop al II-lea, zis Iona, adăugă :

— Bravo, amice ! Ne dai şi nouă reţeta ?

— E de vînzare, monseniore, replică cocoşatul.

— Şi va ţine vraja pînă la căsătorie ?

— Pînă atunci da, însă nu mai mult.

— Pe cît vinzi talismanul, cocoşatule ? strigă Oriol.

— Pe aproape nimic. Dar ca să te foloseşti de el îţi trebuie o marfă care costă scump.

— Ce fel de marfă ? mai întrebă grasul financiar.

— Minte, răspunse Esop al II-lea. Duceţi-vă în piaţă, onorate gentilom.

Oriol se pierdu în mulţime. Aplaudară. Choisy, Nocé, Navailles o înconjurau pe dona Cruz şi o interogau cu aviditate.

— Ce a spus ? Vorbea latineşte ? Avea în mînă vreo fiolă ?

— Vorbea ebraica, răspunse gitana, care-şi venea treptat în fire.

— Şi frumoasa fată îl înţelegea ?

— Cu uşurinţă. Şi-a vîrît mîna stîngă în buzunar şi a scos ceva care se asemăna... cum să spun ?

— Un inel bătut în piatră ?

— Mai curînd cu un pachet de acţiuni ! corijă domnişoara Nivelle.

— Semăna cu o batistă obişnuită, răspunse prompt gitana, care le întoarse spatele.

— Desigur, eşti un om preţios, amice, zise Gonzague, care îşi puse o mînă pe umărul cocoşatului. Te admir !

— Pentru un debutant, nu-i aşa, monseniore ? zise Esop al II-lea cu un surîs modest. Dar, se întrerupse el,

rugaţi-i pe aceşti domni să se dea puţin mai înapoi. La distanţă, vă rog ! La distanţă ! Să nu mi-o înspăimînte. M-am trudit destul. Unde-i notarul ?

— Să vină notarul regal ! porunci domnul de Gonzague.

XIII. — SEMNAREA ACTULUI DE CĂSĂTORIE

Doamna prinţesă de Gonzague îşi petrecuse toată ziua precedentă în apartamentul ei, dar numeroşi vizitatori rupseseră solitudinea la care se condamnase de atîţia ani văduva lui Nevers. Încă de dimineaţă scrisese mai multe scrisori. Vizitatorii mai grăbiţi aduceau ei înşişi răspunsul lor. Astfel prinţesa primise pe domnul cardinal de Bissy, pe domnul duce de Tresmes, guvernatorul Parisului, pe domnul de Machault, locotenentul poliţiei, pe domnul preşedinte de Lamoignon şi pe vicepreşedintele Voyer d'Argenson. Tuturor le ceru ajutor împotriva domnului de Lagardère, acest fals gentilom care-i răpise fiica. Tuturor le povestise întrevederea cu acest Lagardère, care, furios că nu putea obţine extravaganta recompensă pe care o visase, se refugiase în dosul unor dezminţiri nerușinate.

Toţi erau revoltaţi împotriva domnului Lagardère. Într-adevăr, aveau de ce. Cei mai înţelepţi dintre sfetnicii doamnei de Gonzague fură de părere că însăşi promisiunea făcută de Lagardère, promisiunea de a o reprezenta pe domnişoara de Nevers, era o primă impostură. Dar, oricum, era bine de ştiut.

În pofida profundului respect cu care se prefăceau că înconjură numele domnului prinţ de Gonzague, este sigur că reuniunea din ajun lăsase împotriva lui, în toate minţile, amintiri supărătoare. Toate cele întîmplate erau învăluite într-un mister de nedreptate pe care nimeni nu-l putea cerceta, dar care izbea ca un ciocan în capul fiecăruia.

Există întotdeauna o doză de curiozitate în excesul de zel.

Domnul de Bissy presimţise primul un scandal enorm. Presimţirea se trezi încetul cu încetul şi în ceilalţi. Şi, din clipa cînd intrară pe făgaşul misterului, porniră hotărît la vînătoare. Toţi aceşti domni jurară să nu păţească ruşinea unui eşec. O sfătuiră mai întîi pe prinţesă să se ducă la Palais-Royal, pentru a-l lămuri deplin pe domnul regent.

Mai ales fu sfătuită să nu-l acuze în nici un fel pe soţul ei.

Către mijlocul zilei, se urcă în litieră şi se îndreptă spre Palais-Royal, unde fu imediat primită. Regentul o aştepta. Avu o audienţă de o durată neobişnuită. Nu-l acuză în nici un fel pe soţul ei. Dar regentul îi puse întrebări, ceea ce nu putuse să facă în tumultul balului.

Şi, în chip firesc, regentul, în sufletul căruia amintirea lui Philippe de Nevers, prietenul său cel mai bun, fratele său, se trezise plină de intensitate în ultimele două zile, se întoarse în timp cu ani în urmă şi vorbi despre lugubra întîmplare de la Caylus care, pentru el, nu fusese niciodată lămurită.

Era pentru prima oară cînd discuta astfel, între patru ochi, cu văduva prietenului său. Prinţesa nu-şi acuză soţul în nici un fel, dar, la sfîrşitul audienţei, regentul rămase trist şi gînditor.

Şi totuşi, regentul, care-l primise de două ori pe domnul prinţ de Gonzague în cursul zilei şi în noaptea următoare, nu avu nici o explicaţie cu el. Pentru cine-l cunoştea pe Philippe d'Orléans, acest fapt nu avea nevoie de nici un comentariu.

Neîncrederea se născuse în mintea regentului.

Înapoindu-se din vizita făcută la Palais Royal, doamna prinţesă de Gonzague îşi găsi casa, de obicei pustie, plină de prieteni. Toţi oamenii care o sfătuiseră să nu-l acuze în nici un fel de prinţ o întrebară ce hotărîse regentul în legătură cu prinţul.

Gonzague, care simţea din instinct cînd se apropie furtuna, nu se temea totuşi de norii care se îngrămădeau la orizont. Era atît de puternic şi atît de bogat! Şi povestea din noaptea asta, de pildă, dacă ar fi fost istorisită a doua zi, putea fi atît de uşor dezminţită! Lumea ar fi rîs de buchetul de flori otrăvite. Asemenea poveşti erau la modă

pe vremea marchizei de Brinvilliers [1]. Lumea ar fi rîs de nunta tragi-comică și, dacă cineva ar fi vrut să susțină că Esop al II-lea, zis Iona, avea misiunea de a-și asasina tînăra soție, de astă dată cu toții s-ar fi strîmbat de rîs. Basm de adormit copiii ! Nu se mai tăiau decît portofelele.

Într-adevăr, furtuna nu se abătea din partea asta. Furtuna venea din palatul Gonzague. Îndelungata și trista dramă a celor optsprezece ani de căsătorie forțată urma să aibă poate un deznodămînt. Ceva se mișca în spatele draperiilor negre ale altarului unde văduva lui Nevers asculta în fiecare dimineață prohodul. În mijlocul acestui doliu fără precedent, se înălța o fantomă. O crimă făcută acum n-ar fi găsit crezămînt, din însăși cauza mulțimii de martori, complici cu toții. Dar o crimă din trecut, oricît de adînc ar fi îngropată, pînă la urmă sparge aproape întotdeauna scîndura roasă de cari a cosciugului.

Doamna prințesă de Gonzague răspunse iluștrilor săi sfătuitori că domnul regent o întrebase de împrejurările căsătoriei și de întîmplările de dinaintea ei. Adăugă că domnul regent îi făgăduise să-l facă să vorbească pe acest Lagardère, chiar dacă ar trebui să se recurgă la tortură. Toți dădeau vina pe acest Lagardère, în speranța secretă că lucrurile se vor limpezi prin el, căci fiecare știa, sau avea credința, că acest Lagardère fusese amestecat în scena nocturnă care, cu douăzeci de ani în urmă, ridicase cortina acestei interminabile tragedii. Domnul de Machault promise agenții săi de poliție, domnul de Tresmes trupele de pază, iar președinții, copoii palatului. Nu știm ce ar fi putut promite un cardinal în asemenea împrejurare dar, pînă la urmă, Eminența-Sa oferi ce avea. Nu-i rămînea acestui Lagardère decît să se țină bine.

Către ora cinci după amiază, Madeleine Giraud veni la stăpîna ei, care era singură, și îi înmînă un bilet din partea locotenentului poliției. Magistratul o anunța pe prințesă că domnul de Lagardère fusese asasinat noaptea trecută, pe cînd ieșea din Palais-Royal. Scrisoarea se termina cu aceste cuvinte, care deveneau sacramentale : „Nu-l acuzați pe soțul domniei-voastre !"

Doamna prințesă petrecu restul serii în febra singurătății. Între orele nouă și zece, Madeleine Giraud veni cu

[1] Marie-Madeleine d'Aubray, marchiză de Brinvilliers, celebră otrăvitoare, născută la Paris (1630—1676), decapitată și arsă în piața Greve. (N.T.)

un nou bilet. Era scris de o mînă necunoscută. Fusese adus de doi necunoscuţi, oameni cu mutre urîte şi care semănau destul de mult cu nişte tîlhari. Unul, înalt şi obraznic, celălalt de o blîndeţe prefăcută şi mic de statură. Biletul îi amintea doamnei prinţese că răgazul de douăzeci şi patru de ore acordat domnului de Lagardère de către regent expira în această noapte la ora patru. Doamna prinţesă era informată că domnul de Lagardère va fi la această oră în pavilionul care servea drept casă de agrement domnului de Gonzague.

Lagardère la Gonzague ! De ce ? Cum ? Şi atunci, cum rămînea cu scrisoarea locotenentului poliţiei, care-i anunţa moartea ?

Prinţesa porunci să se înhame caii şi se lăsă condusă în strada Pavée-Saint-Antoine, la palatul Lamoignon. O oră mai tîrziu, douăzeci de soldaţi din trupele de pază, comandaţi de un căpitan şi de patru ofiţeri de poliţie de la Châtelet, erau cantonaţi în curtea palatului Lamoignon.

Noi n-am uitat că petrecerea dată de domnul prinţ de Gonzague în mica sa locuinţă din spatele bisericii Saint-Magloire avea drept pretext o nuntă : căsătoria marchizului de Chaverny cu o tînără necunoscută, căruia prinţul îi constituise o zestre de cincizeci de mii de galbeni. Logodnicul acceptase, şi noi ştim că domnul de Gonzague credea că are motivele sale pentru a nu avea de ce să se teamă de refuzul miresei. Era deci natural ca domnul prinţ de Gonzague să fi luat dinainte toate măsurile pentru ca nimic să nu întîrzie unirea proiectată. Notarul regal, un adevărat notar regal, fusese convocat. Ceva mai mult, preotul, un preot adevărat, aştepta în sacristia Saint-Magloire.

Nu de un simulacru de nuntă, ci de o căsătorie valabilă avea nevoie domnul de Gonzague, o căsătorie care să dea drepturi soţului asupra soţiei în aşa fel încît, prin voinţa soţului, soţia să poată fi trimisă în exil pe timp nelimitat.

Gonzague spusese adevărul. Nu-i plăcea sîngele. Dar, în lipsa altor mijloace, vărsarea de sînge nu-l făcea pe Gonzague să dea înapoi.

Pentru o clipă, aventura din noaptea asta luase o întorsătură neaşteptată. Cu atît mai rău pentru Chaverny !

Dar, de cînd cocoşatul luase frînele, lucrurile căpătaseră o înfăţişare nouă şi mai bună. Cocoşatul era evident un om căruia i se putea cere orice. Gonzague îl judecase dintr-o privire. Făcea parte dintre acele fiinţe care se bucură dacă pot pune omenirea să le plătească injuria propriei lor mizerii, şi care poartă pică oamenilor pentru crucea pe care Dumnezeu le-a pus-o ca o povară prea grea pe umeri.

— Majoritatea cocoşaţilor sînt răi, gîndea Gonzague, şi cocoşaţii se răzbună. Adesea cocoşaţii au o inimă crudă, o minte robustă, fiindcă sînt în această lume ca într-o ţară duşmană. Cocoşaţii nu au nici un fel de milă. Şi nimeni nu are milă de ei. Din fragedă tinereţe sufletul le este izbit de atîtea ironii idioate, încît un calus protector se formează în jurul sufletelor lor.

Chaverny nu era bun pentru o asemenea treabă. Chaverny nu era decît un nebun. Vinul îl făcea cinstit, generos şi viteaz. Chaverny ar fi fost capabil să-şi iubească soţia şi să îngenuncheze în faţa ei după ce ar fi bătut-o. Cocoşatul, nu. Cocoşatul nu trebuia să muşte decît o singură dată pentru a da lovitura de graţie. Cocoşatul era o adevărată descoperire fericită.

Cînd Gonzague îl chemă pe notar, fiecare voi să facă exces de zel. Oriol, Albret, Montaubert, Cidalise se repeziră spre galerie, întrecîndu-i pe Cocardasse şi Passepoil. Amîndoi rămaseră o clipă singuri sub peristilul de marmură.

— Iubiţelule, zise gasconul, noaptea nu se va termina fără să cadă grindină...

— Lovituri de pumni, ghionţi ! întrerupse Passepoil. Girueta de pe casă arată bătaie...

— Nu-ţi fie teamă ! Am mîncărime la mînă ! Şi tu ?

— Păi, cum nu ? E multă vreme de cînd n-am mai dansat, nobilul meu amic !

În loc să intre în apartamentele de jos, deschiseră uşa exterioară şi coborîră în grădină. Nu exista nici o urmă de pînda pregătită de Gonzague în faţa casei. Vitejii noştri înaintară pînă la aleea de carpeni, unde domnul de Peyrolles găsise, în ajun, cadavrele lui Saldagne şi Faënza. Nimeni în alee.

Ceea ce li se păru deosebit de straniu este că uşiţa secretă ce da în străduţă era larg deschisă. Pe străduţă nu se afla ţipenie de om. Bravii noştri se priviră.

— Uite ! Vezi ? Şi totuşi nu micul nostru parizian a făcut asta, murmură Cocardasse, fiindcă de ieri seara e acolo sus.

— Mai ştii de ce e în stare ? ripostă Passepoil.

Auziră un soi de zgomot nedesluşit dinspre biserică.

— Stai pe loc, zise gasconul. Mă duc să văd despre ce e vorba.

Se strecură de-a lungul zidurilor grădinii, pe cînd Passepoil făcea de strajă la uşiţa secretă. La capătul grădinii era cimitirul Saint-Magloire. Cocardasse văzu cimitirul plin de soldaţi din gărzile franceze.

— Ei, iubiţelule, zise el înapoindu-se, dacă dansăm, nu ne vor lipsi viorile.

În acest timp, Oriol şi prietenii săi năvăleau în biroul lui Gonzague, unde domnul Griveau cel vîrstnic, notar regal, dormea liniştit pe o canapea, lîngă o măsuţă cu resturile unui supeu excelent.

Nu ştiu de ce secolul nostru s-a înverşunat atît de mult împotriva notarilor. În general, notarii sînt oameni curaţi, bine dispuşi, bine hrăniţi, cu purtări blînde, avînd totdeauna o vorbă de duh spre a stîrni rîsul într-o familie, şi dotaţi cu o rară siguranţă în aruncătura de ochi, la jocul de vist. Se poartă frumos la masă ; curtoazia cavalerească s-a refugiat în ei ; sînt galanţi cu bătrînele doamne bogate, şi, desigur, puţini francezi poartă atît de elegant cravata albă, prietena ochelarilor cu ramă de aur. Se apropie vremea cînd se va produce reacţia contrară. Fiecare va fi nevoit să accepte că un tînăr notar blond, grav şi blînd în comportarea sa, şi al cărui început de burtă n-a căpătat deplina dezvoltare, este una dintre cele mai frumoase flori ale civilizaţiei noastre.

Domnul Griveau cel vîrstnic, notar regal şi al curţii de la Châtelet, avea onoarea să fie, pe deasupra, un slujitor devotat al domnului prinţ de Gonzague. Era un bărbat frumos de patruzeci de ani, zdravăn, proaspăt, trandafiriu, zîmbitor şi care-ţi făcea plăcere să-l priveşti. Oriol îl luă de un braţ, Cidalise de celălalt, şi amîndoi îl duseră la primul etaj.

Vederea unui notar îi pricinuia o anume înduioşare domnişoarei Nivelle. Ei sînt aceia care dau forţă şi valoare donaţiilor între cei în viaţă.

Domnul Griveau cel vîrstnic, om de lume, îl salută pe prinţ, salută doamnele şi domnii, cu o perfectă cuviinţă.

Avea asupra lui originalul actului de căsătorie, pregătit dinainte ; doar numele lui Chaverny era în capul documentului. A fost nevoit să facă rectificarea. La invitația domnului de Peyrolles, domnul Griveau cel vîrstnic se așează la o masă mică, scoase din buzunar o pană, o călimară, un briceag de răzuit, și se puse pe treabă. Gonzague și majoritatea comesenilor rămăseseră în jurul cocoșatului.

— Durează mult ? zise acesta adresîndu-se notarului.

— Domnule Griveau, zise prințul rîzînd, cred că înțelegeți nerăbdarea cu totul firească a tinerilor logodnici.

— Am nevoie de cinci minute, monseniore, replică notarul.

Esop al II-lea își mototolea jaboul cu o mînă, iar cu cealaltă netezea, cu un aer triumfător, părul Aurorei.

— Exact timpul necesar să seduci o femeie ! zise el.

— Să bem, exclamă Gonzague, fiindcă avem timp liber ! Să bem pentru fericita căsătorie !

Destupară din nou sticlele de șampanie. De astă dată, voioșia părea să se statornicească de-a binelea. Îngrijorarea dispăruse. Toată lumea se simțea în bună dispoziție. Însăși dona Cruz umplu paharul prințului de Gonzague.

— Pentru fericirea lor ! zise ea ciocnind cu veselie.

— Pentru fericirea lor ! repetă cercul rîzînd, și dînd peste cap paharele.

— Oh ! zise Esop al II-lea, n-avem oare printre noi un poet să-mi compună un epitalam ?

— Un poet ! Un poet ! strigară. Se caută un poet !

Domnul Griveau cel vîrstnic își puse pana după ureche.

— Nu se pot face toate deodată, spuse el cu glas discret și blînd. Cînd voi termina actul, voi rima cîteva cuplete improvizate.

Cocoșatul îi mulțumi cu un gest elegant.

— Poezie din Châtelet, zise Navailles, madrigale de notar. Puteți nega oare că trăim în epoca de aur ?

— Cine gîndește să nege ? răspunse prompt Nocé. Fîntînile vor produce lapte de migdale și vin spumos.

— Din scaieți se nasc trandafirii ! adăugă Choisy.

— Fiindcă notarii fac versuri !

Cocoșatul se umflă în pene și zise cu o satisfacție orgolioasă :

— Toate aceste vorbe de duh sînt rostite cu prilejul căsătoriei mele ! Dar, se retractă el, ce facem, domnilor ? Rămînem așa ? Ce dracu ! Mireasa mea e îmbrăcată cum se cuvine ? Și eu, fir-ar să fie, mă fac de rușine ! Nu sînt pieptănat, am manșetele mototolite. Unde e toaleta miresei ? adăugă cocoșatul. Parc-am auzit vorbindu-se despre un coș cu flori, doamnelor ?

Nivelle și Cidalise se și aflau în budoarul vecin. Curînd se înapoiară cu coșul cu flori. Dona Cruz luă conducerea gătelii miresei.

— Hai, repede ! zise ea. Noaptea e pe sfîrșite. N-o să mai avem timp pentru bal !

— Ce faci dacă domnișoarele astea o să-ți trezească mireasa ? zise Navailles.

Esop al II-lea avea o oglindă într-o mînă și un pieptene în cealaltă.

— Frumoasa mea, zise el domnișoarei Desbois în loc să răspundă, aranjază-mi părul la spate !

Apoi, întorcîndu-se spre Navailles :

— Ea îmi aparține, reluă el, așa cum și voi îi aparțineți domnului de Gonzague. Îmi aparține, așa cum scumpul domn Oriol aparține înfumurării sale, așa cum frumoasa domnișoară Nivelle aparține avariției ei, așa cum aparțineți cu toții păcatului vostru capital. Înțelegi, frumușelule ? Te rog, frumoasa mea Fleury, refă-mi nodul cravatei.

— Gata ! zise în acest moment domnul Griveau cel vîrstnic. Se poate semna.

— Ați scris numele mirilor ? întrebă Gonzague.

— Nu le știu, răspunse notarul.

— Cum te cheamă, amice ? întrebă prințul.

— Semnați întîi domnia-voastră, monseniore ! stărui Esop al II-lea pe un ton ușuratic. Semnați și domniile-voastre, domnilor, deoarece sper că îmi veți face această onoare. Numele meu îl voi scrie eu însumi. E un nume ciudat și care o să vă stîrnească rîsul.

— De fapt, cum dracu îl cheamă ? zise Navailles.

— Semnați, semnați fără grijă. Monseniore, mi-ar plăcea să am manșetele domniei-voastre ca dar de nuntă.

Gonzague își scoase îndată manșetele de dantelă și i le azvîrli din zbor. Apoi se apropie de masă pentru a semna. Domnii se străduiau să găsească un nume pentru cocoșat.

— Nu căutați, zise el încheindu-și manșetele lui Gonzague. Nu-l veți găsi niciodată. Domnule de Navailles, aveți o frumoasă batistă brodată !

Navailles îi dădu batista. Fiecare voi să adauge ceva la toaleta cocoșatului : un ac de cravată, o pafta, o fundă. El se lăsa împodobit și se admira în oglindă. În acest timp, domnii semnau fiecare pe rînd. Numele lui Gonzague se afla în frunte.

— Duceți-vă să vedeți dacă soția mea e gata ! îi spuse cocoșatul lui Choisy, care-i lega la gît un jabou din renumita dantelă de Malines.

— Mireasa ! Vine mireasa ! se auzi în acest moment.

Aurore apăru în pragul budoarului, într-o rochie albă de mireasă și purtînd în păr simbolicele flori de lămîiță. Era nespus de frumoasă, dar trăsăturile sale palide păstrau acea stranie nemișcare care o făcea să semene cu o statuie fermecătoare. Era sub puterea vrăjii.

La vederea ei se iscă un lung murmur de admirație. Cînd privirile se întoarseră pentru a-l privi pe cocoșat, el aplauda cu bucurie și repeta :

— Ei, drăcia dracului ! Am o soție frumoasă ! Acum e rîndul nostru să semnăm, minunato !

Îi luă mîna din mîinile donei Cruz, care o susținea. Se așteptau la vreun gest de silă, dar Aurore îl urmă cu o docilitate desăvîrșită. Întorcîndu-se pentru a se apropia de masa unde domnul Griveau îi adusese pe toți să semneze, privirea lui Esop al II-lea întîlni privirea lui Cocardasse-junior, care tocmai se înapoiase împreună cu prietenul său Passepoil. Esop al II-lea le făcu semn cu ochiul, atingîndu-și coapsa cu un gest rapid. Cocardasse înțelese, căci îi tăie drumul, strigînd :

— Fir-ar să fie ! îi lipsește ceva toaletei tale, vai de păcatele noastre !

— Ce anume ? Ce anume ? se auzi din toate părțile.

— Ce anume ? repetă însuși cocoșatul cu nevinovăție.

— Nu-ți fie teamă ! replică gasconul. De cînd se însoară un gentilom fără sabie ?

Toată onorabila asistență strigă într-un singur glas :

— E-adevărat ! E-adevărat ! Să reparăm greșeala. O sabie pentru cocoșat ! Nu-i încă destul de caraghios fără asta !

Navailles măsură din ochi spadele, în timp ce Esop al II-lea făcea mutre și murmura :

— Nu sînt obișnuit. Îmi va stingheri mișcările.

Printre toate săbiile de paradă se afla una lungă, de luptă : era sabia domnului de Peyrolles, care nu glumea niciodată. Navailles desprinse, de voie, de nevoie, sabia bunului domn de Peyrolles.

— Nu e nevoie, nu e nevoie ! repeta Esop al II-lea.

I se încinse sabia, în joacă. Cocardasse și Passepoil remarcară că, atingînd garda, mîna cocoșatului resimți un fel de tremur involuntar și bucuros. Numai Cocardasse și Passepoil observară asta. După ce i se încinse sabia, cocoșatul nu mai protestă. Era un fapt împlinit. Dar arma care-i atîrna la șold îi spori deodată trufia. Începu să umble și să-și dea ifose într-un fel atît de caraghios, încît veselia izbucni din toate părțile. Se năpustiră asupra lui să-l îmbrățișeze. Îl strîngeau, îl întorceau ca pe o păpușă. Avea un succes nebun ! Se lăsa pur și simplu în voia lor. Ajuns în fața mesei, zise :

— Mai domol ! Mai domol ! Mă șifonați. Nu-mi strîngeți atît de tare nevasta, vă rog, și dați-mi o clipă de răgaz, domnilor, bunii mei prieteni, pentru ca să putem încheia actul de căsătorie.

Domnul Griveau cel vîrstnic ședea mai departe în fața mesei. Ținea pana ridicată deasupra actului.

— Numele domniilor-voastre, vă rog, zise el : pronumele, rangul, locul nașterii...

Cocoșatul izbi scurt cu piciorul în scaunul notarului regal. Acesta se întoarse să vadă ce se întîmplă.

— Ați semnat ? îl întrebă cocoșatul.

— Fără îndoială, răspunse domnul Griveau cel vîrstnic.

— Atunci, duceți-vă cu Dumnezeu, stimatul meu domn, zise cocoșatul, care-l împinse deoparte.

Se așeză cu gravitate pe scaun. Și adunarea rîdea în hohote. Tot ce făcea cocoșatul devenise motiv de ilaritate.

— De ce dracu vrea să-și scrie numele el singur ? întrebă totuși Navailles.

Peyrolles vorbea în șoaptă cu domnul de Gonzague, care ridica din umeri. Peyrolles vedea în tot ce se întîmpla un motiv de îngrijorare. Gonzague își bătea joc de el și îl făcea fricos.

— Veți vedea ! răspunse totuși cocoșatul la întrebarea lui Navailles.

Adăugă, cu rînjetul său respingător :

— O să vă mire ! Veţi vedea, veţi vedea ! Pînă atunci, mai beţi un pahar.

Îi urmară sfatul. Paharele se umplură. Cocoşatul începu să umple locurile albe cu o scriere mare şi fermă.

— S-o ia dracu de sabie ! zise el încercînd să o aşeze într-o poziţie mai puţin stingheritoare.

Un nou hohot de rîs. Cocoşatul se încurca din ce în ce mai rău în harnaşamentul de război. Marea sabie părea pentru el un instrument de tortură.

— Va scrie ! spuseră unii.

— Nu va scrie ! ripostară ceilalţi.

În culmea nerăbdării, cocoşatul smulse sabia din teacă şi o aşeză pe masă, la îndemînă. Se rise din nou. Cocardasse îl strînse de braţ pe Passepoil.

— Doamne sfinte ! Iată arcuşul gata pregătit ! bombăni el.

— Atenţie la viori ! murmură fratele Passepoil.

Limba pendulei se pregătea să arate ora patru.

— Semnaţi, domnişoară, zise cocoşatul, care întinse pana Aurorei.

Ea şovăi o clipă. El o privi :

— Semnaţi cu numele domniei-voastre adevărat, murmură el, fiindcă îl ştiţi !

Aurore se aplecă asupra pergamentului şi semnă. O văzură pe dona Cruz aplecată peste umărul ei, cum făcu un gest nestăpînit de surpriză.

— S-a făcut ? S-a făcut ? întrebară curioşii.

Potolindu-i cu un gest, cocoşatul luă la rîndul său pana şi semnă.

— S-a făcut, zise el. Veniţi să vedeţi : o să vă mire !

Fiecare se precipită. Cocoşatul aruncase pana, pentru a lua pe nesimţite sabia.

— Atenţie ! şopti Cocardasse-junior.

— Sînt atent, răspunse cu hotărîre fratele Passepoil.

Gonzague şi Peyrolles sosiră primii. Văzînd începutul actului, se dădură înapoi trei paşi.

— Ce se întîmplă ? Numele ? Numele ? strigau cei ce se aflau mai în spate.

Cocoşatul promisese să-i uluiască pe toţi. Se ţinuse de cuvînt. În această clipă văzură cum picioarele sale deformate se îndreptau deodată, bustul i se înălţa şi sabia şedea ferm în mînă.

— Nu-ţi fie teamă ! murmură Cocardasse. Micul nostru strengar făcea feste şi mai grozave în Curtea Fîntînilor, cînd era copil !

Îndreptîndu-se cît era de înalt, cocoşatul îşi aruncase părul pe spate. Pe acest trup drept, robust şi elegant, strălucea un cap nobil şi frumos.

— Veniţi să citiţi numele ! zise el purtîndu-şi privirea scînteietoare asupra mulţimii uluite.

În acelaşi timp, vîrful sabiei sale înţepa semnătura.

Toate privirile îi urmară mişcarea. Un singur nume strigat în gura mare umplu sala :

— Lagardère ! Lagardère !

— Lagardère, repetă el, Lagardère, care nu lipseşte niciodată de la întîlnirea pe care o dă !

În această primă clipă de stupoare, ar fi putut străpunge rîndurile duşmanilor în dezordine. Dar nu se clinti. O ţinea cu o mînă pe Aurore, lipită la pieptul său, iar cu cealaltă, sabia ridicată deasupra capului. În spatele lui stăteau Cocardasse şi Passepoil, care-şi scoseseră şi ei săbiile din teacă. Gonzague îşi scoase sabia la rîndul său. Toţi complicii îl imitară. În total erau cel puţin zece contra unu. Dona Cruz voi să se arunce între cele două tabere. Peyrolles o cuprinse de talie şi o ridică.

— Acest om nu trebuie să iasă de aici, domnilor ! rosti prinţul, cu buzele livide şi dinţii strînşi. Înainte !

Navailles, Nocé, Choisy, Gironne şi ceilalţi gentilomi porniră impetuos la atac. Lagardère nici măcar nu pusese masa între el şi duşmanii săi. Fără să-i dea drumul miinii Aurorei, îi făcu scut din trupul lui şi se puse în gardă. Cocardasse şi Passepoil îl sprijineau în dreapta şi în stînga.

— Dă-i drumul, iubiţelule ! zise gasconul. Ţinem post de mai bine de şase luni. Dă-i drumul ! Nu te lăsa !

— *Iată-mă !* strigă Lagardère, dînd prima lovitură de sabie.

După cîteva secunde, oamenii lui Gonzague se dădură înapoi, iar Gironne şi Albret zăceau pe jos, într-o baltă de sînge.

Lagardère şi cei doi bravi, fără nici o zgîrietură, stăteau nemişcaţi, ca trei statui, şi aşteptau al doilea şoc.

— Domnule de Gonzague, zise Lagardère, aţi vrut să faceţi o parodie de căsătorie. Căsătoria este în cea mai

perfectă regulă și actul poartă propria domniei-voastre semnătură.

— Înainte ! Înainte ! strigă prințul, care făcea spume la gură de furie.

De astă dată, porni în fruntea oamenilor săi. Pendula scoase cinci bătăi. De afară se auzi larmă mare și lovituri puternice izbi ușa exterioară, în timp ce un glas striga :

— În numele regelui !

Salonul, în care orgia își lăsase pretutindeni urmele, avea un aspect jalnic. Maša mai era încă acoperită cu feluri de mîncare și sticle pe jumătate goale. Din paharele răsturnate, ici și colo se prelingeau stropi mari de vin printre petele de sînge ale luptei. În fund, spre cabinetul unde înainte se afla coșul cu flori al miresei, și care acum slujea drept adăpost domnului Griveau cel vîrstnic, mai mult mort decît viu, grupul alcătuit din Lagardère, Aurore și cei doi maeștri de scrimă stătea nemișcat și tăcut. În mijlocul salonului, Gonzague și oamenii săi, opriți în elanul lor de strigătul : „În numele regelui", priveau cu spaimă ușa de la intrare. Femeile, înnebunite de frică, se ascundeau în toate colțurile.

Între cele două grupe, zăceau două cadavre într-o baltă de sînge de un roșu întunecat.

Oamenii care băteau în ușa domnului prinț de Gonzague la această oră tîrzie din noapte nu se așteptau, fără îndoială, să li se deschidă imediat.

Erau ostașii din gărzile franceze și ofițerii de poliție de la Châtelet, pe care i-am văzut pe rînd în curtea palatului Lamoignon și în cimitirul Saint-Magloire. Măsurile lor erau luate dinainte. După trei somații făcute una după alta, poarta fu ridicată și scoasă din țîțîni. În salon se putea auzi zgomotul făcut de pașii soldaților. Lui Gonzague i se făcu frig pînă în măduva oaselor. Era oare justiția care venea să-l ia ?

— Domnilor, zise el punînd sabia în teacă, în fața oamenilor regelui nu se opune rezistență.

Dar adăugă încetișor :

— Mai vedem noi.

Baudon de Boisguiller, căpitan în trupele de gardă, apăru în prag și repetă :

— Domnilor, în numele regelui !

Apoi, salutîndu-l cu răceală pe prințul de Gonzague, se dădu la o parte pentru a-și lăsa soldații să intre. Ofițerii de poliție intrară și ei în salon.

— Domnule, ce înseamnă asta? întrebă Gonzague.

Boisguiller privi cele două cadavre zăcînd pe parchet, apoi grupul alcătuit din Lagardère și cei doi bravi, care țineau toți trei sabia în mînă.

— Pentru numele lui Dumnezeu! murmură el. Bine se zicea că era un ostaș strașnic! Prințe, adăugă el întorcîndu-se spre Gongazue, în noaptea asta sînt la ordinele prințesei, soția domniei-voastre...

— Și prințesa, soția mea, v-a?... începu furios Gonzague.

Nu-și termină fraza. Văduva lui Nevers apărea la rîndul ei în prag. Era îmbrăcată în doliu. La vederea acestor femei, a picturilor caracteristice care acopereau lambriurile, la vederea resturilor amestecate de desfrîu și de luptă, prințesa își lăsă voalul pe obraz.

— Nu vin pentru domnia-voastră, domnule, zise ea adresîndu-se soțului ei.

Apoi, înaintînd spre Lagardère:

— Cele douăzeci și patru de ore s-au scurs, domnule de Lagardère, reluă ea. Judecătorii domniei-voastre s-au adunat. Predați sabia.

— Și femeia asta e mama mea! bîigui Aurore, care-și acoperi obrazul cu amîndouă mîinile.

— Domnilor, continuă prințesa, care se întoarse către trupele de gardă, făceți-vă datoria.

Lagardère își aruncă sabia la picioarele lui Baudon de Boisguiller. Gonzague și ai săi nu făceau nici o mișcare, nu scoteau nici o vorbă. Cînd Baudon de Boisguiller îi arătă ușa lui Lagardère, acesta înaintă către prințesa de Gonzague, ținînd-o mai departe de mînă pe Aurore.

— Doamnă, zise el, eram pe cale să-mi dau viața pentru a o apăra pe fiica domniei-voastre.

— Fiica mea! repetă prințesa, a cărei voce tremură.

— Minte! zise Gonzague.

Lagardère nu răspunse la această injurie.

— Am cerut douăzeci și patru de ore să v-o înapoiez pe domnișoara de Nevers, rosti el rar, în timp ce capul lui mîndru îi domina pe curtezani și pe soldați. Ceasul al douăzeci și patrulea a sunat. Iat-o pe domnișoara de Nevers!

Mîinile reci ale mamei și ale fiicei se atinseră. Prințesa deschise brațele. Aurore căzu la pieptul ei plîngînd. O lacrimă se prelinse din ochii lui Lagardère.

— Apărați-o, doamnă, zise el străduindu-se să-și învingă neliniștea. Iubiți-o ! Nu vă mai are decît pe domnia-voastră !

Aurore se smulse din brațele mamei sale și alergă spre el. Henri o respinse cu blîndețe.

— Adio, Aurore, reluă el. Logodna noastră se isprăvește aici. Păstrează actul care te face soția mea în fața oamenilor, așa cum ești de ieri înaintea Domnului. Doamna prințesă va ierta această mezalianță contractată cu un mort.

Sărută pentru ultima oară mîna tinerei fete, o salută pînă la pămînt pe prințesă și ajunse la ușă spunînd :

— Duceți-mă în fața judecătorilor mei !

MĂRTURIA DE DINCOLO DE MORMÎNT

I. — CAMERA DE DORMIT A REGENTULUI

Era ora opt dimineaţa. Marchizul de Cossé, ducele de Brissac, poetul La Fabre şi trei doamne, printre care bătrînului Le Bréant, portar la Cour-Aux-Ris, i se păru că o recunoaşte pe ducesa de Berri, ieşiseră din Palais-Royal prin uşa secretă, despre care am mai vorbit. Regentul era singur numai cu abatele Dubois în camera de dormit şi făcea pregătirile de culcare în prezenţa viitorului cardinal.

La Palais-Royal avusese loc un supeu, la fel ca şi la domnul prinţ de Gonzague : aşa era moda. Dar supeul de la Palais-Royal se terminase mai vesel.

În zilele noastre, unii scriitori merituoşi şi foarte serioşi încearcă să reabiliteze memoria acestui bun abate Dubois sub diferite pretexte. Mai întîi, spun ei, pentru că papa l-a făcut cardinal. Dar papa nu făcea totdeauna cardinali pe cine voia. În al doilea rînd, fiindcă elocventul şi virtuosul Massillon i-a fost prieten. Acest argument ar fi mai convingător dacă s-ar putea dovedi că oamenii virtuoşi nu pot avea o slăbiciune pentru ticăloşi. Dar, de cîtăva vreme, istoria se amuză să dovedească contrariul. Dealtfel, dacă abatele Dubois era cu adevărat un mic sfînt, Dumnezeu îi datorează un loc cu totul deosebit în paradisul său, fiindcă niciodată un om n-a fost martirizat printr-un asemenea număr de calomnii.

După băutură, prinţul era totdeauna somnolent. În această dimineaţă dormea de-a-n picioarele, pe cînd valetul îl dezbrăca, iar Dubois, pe jumătate beat (cel puţin în aparenţă, fiindcă nu poţi băga mîna în foc pentru nimeni), îi lăuda înaltul grad de perfecţiune al moravurilor engleze. Prinţul îi iubea mult pe englezi, dar asculta cu o ureche şi îşi zorea valetul să-şi termine cît mai repede treaba.

— Du-te de te culcă, prietene Dubois, îi zise viitorului prelat, și nu mă mai bate la cap.

— Mă duc îndată să mă culc, replică abatele, dar cunoașteți oare diferența dintre fluviul Mississippi al dumneavoastră și Gange ? Dintre escadrilele voastre și flotele lor ? Dintre cabanele din Luisiana și palatul din Bengalul lor ? Știți oare că Indiile voastre sînt o minciună și că englezii stăpînesc adevărata țară a celor *O mie și una de nopți*, patria bogățiilor nesecate, pămîntul parfumurilor, marea pardosită cu perle, munții care ascund diamante ?

— Du-te de te culcă, Dubois, venerabilul meu preceptor. Ești beat.

— Desigur n-ați mîncat și n-ați băut nimic, alteță ? continuă abatele rîzînd. Nu vă mai spun decît un cuvînt : studiați din toate punctele de vedere Anglia ; strîngeți legăturile cu această țară.

— Slavă Domnului ! strigă prințul. Ai făcut tot ce trebuia, și încă ceva pe deasupra, pentru a-ți cîștiga subvenția pentru care lordul Stair îți plătește conștiincios dobînzile. Du-te la culcare, abate.

Dubois își luă pălăria bombănind și se îndreptă spre ușă. În clipa cînd se pregătea să plece, ușa se deschise și un valet îl anunță pe domnul de Machault.

— Îl voi primi la ora prînzului pe locotenentul general al poliției, spuse prost dispus regentul. Acești oameni se joacă cu sănătatea mea. Mă vor ucide.

— Domnul de Machault are de făcut comunicări importante, stărui valetul.

— Le știu, întrerupse regentul. Vrea să-mi spună că Cellamare complotează, că regele Filip al Spaniei e mîhnit, că Alberoni ar vrea să fie papă, că doamna du Maine ar dori să fie regentă... Îl primesc la prînz, sau mai degrabă la ora unu ! Mă simt indispus !

Valetul ieși. Dubois reveni pînă în mijlocul încăperii.

— Atîta vreme cît veți avea sprijinul Angliei, zise el, vă veți putea bate joc de toate intrigile mărunte.

— Ei, drăcia dracului ! Binevoiește să ieși de aici, ticălosule ! strigă regentul.

Dubois nu păru deloc ofensat. Se îndreptă spre ușă, dar ușa se deschise din nou.

— Domnul secretar de stat Le Blanc, anunță valetul.

— La dracu ! zise alteța-sa regală, care-și punea piciorul gol pe taburet pentru a se urca în pat.

Valetul închise ușa pe jumătate, dar adăugă, vîrîndu-și gura prin crăpătură :

— Domnul secretar de stat are de făcut comunicări importante.

— Cu toții au de făcut comunicări importante, zise regentul Franței punîndu-și capul îmbrobodit cu scufiță pe perna împodobită cu dantele de Malines. Îi amuză să pară speriați de Alberoni sau de familia du Maine. Cred că se fac utili cînd de fapt sînt plicticoși, asta-i tot ! Îl voi primi la ora unu pe domnul Le Blanc, împreună cu domnul de Machault, sau mai bine la ora două. Simt că pînă atunci voi dormi bine.

Valetul ieși. Philippe d'Orléans închise ochii.

— Mai e aici abatele ? se adresă el valetului.

— Plec, plec, se grăbi să răspundă Dubois.

— Nu, vino-ncoa, abate. Mă vei adormi. Nu-i oare ciudat că n-am măcar un minut de odihnă după atîtea oboseli ? Nici un minut ! Apar în clipa cînd mă bag în pat. Mă spetesc muncind, îți dai seama, abate. Dar asta nu-i neliniștește...

— Alteța-sa regală dorește să-i citesc ceva ? întrebă Dubois.

— Dacă mă gîndesc bine, nu. Hai, pleacă. Te însărcinez să mă scuzi politicos față de acești domni. Mi-am petrecut noaptea muncind. M-a prins migrena ca întotdeauna cînd scriu la lumina lămpii.

Oftă adînc și termină :

— Toate astea mă ucid cu certitudine, și regele iar o să-mi ceară să fiu prezent la ceremonia sculării de dimineață, și domnul Fleury își va ţuguia buzele de contesă bătrînă. Dar, oricîtă bunăvoință ai avea, nu poți face totul. Fir-ar să fie ! Să guvernezi Franța nu e o meserie de leneș.

Capul i se afundă în perna moale. I se auzi respirația egală și zgomotoasă. Dormea.

Abatele Dubois schimbă o privire cu valetul. Începură să rîdă amîndoi. Cînd regentul era bine dispus, îi spunea abatelui secătură. Această Eminență în devenire avea mult din slugărnicia unui lacheu.

Dubois ieși. Domnul de Machault și ministrul Le Blanc se aflau încă în anticameră.

— Alteța-sa regală vă primește către ora trei, zise abatele, dar, dacă mă credeți, veți aștepta pînă la patru. Supeul s-a terminat foarte tîrziu și regentul e cam obosit.

Intrarea lui Dubois întrerupse convorbirea domnului de Machault cu secretarul de stat.

— Pușlamaua asta nerușinată nu știe măcar să mascheze slăbiciunile stăpînului său ! zise locotenentul general al poliției după ce abatele plecă.

— Așa-i plac alteței-sale regale să fie pușlamalele, răspunse Le Blanc. Dar știți care-i adevărul în privința celor întîmplate în pavilionul prințului de Gonzague ?

— Știu ce mi-au raportat ofițerii de poliție. Doi oameni morți, cadetul de Gironne și bancherul Albret, și trei arestați, fostul ofițer de cavalerie ușoară Lagardère și doi tîlhari al căror nume n-are importanță. Doamna prințesă a pătruns cu forța și în numele regelui în anticamera soțului ei, unde două tinere... Dar asta-i o enigmă demnă să fie dezlegată de un sfinx...

— Una dintre tinere este cu siguranță moștenitoarea lui Nevers, zise secretarul de stat.

— Nu se știe. Una este prezentată de prințul de Gonzague, cealaltă de Lagardère.

— Regentul este informat despre aceste evenimente ? întrebă Le Blanc.

— L-ați auzit pe abate. Regentul a petrecut pînă la opt dimineața.

— Cînd povestea va ajunge la urechile lui, domnului prinț de Gonzague nu-i rămîne decît să se țină bine.

Locotenentul general al poliției ridică din umeri și repetă :

— Nu se știe ! Din două una ! Sau domnul de Gonzague se bucură de aceeași încredere, sau a pierdut-o.

— Totuși, întrerupse Le Blanc, alteța-sa regală s-a arătat fără milă în afacerea contelui de Horn.

— Era vorba de creditul Băncii. Strada Quincampoix avea nevoie de un exemplu.

— Și, în acest caz, sînt în joc tot interese importante. Văduva lui Nevers...

— Fără îndoială. Dar Gonzague este prietenul regentului de douăzeci și cinci de ani.

— Înalta Curte a trebuit să fie convocată pentru noaptea asta.

— Pentru domnul de Lagardère și la stăruințele prințesei de Gonzague.

— Credeți că alteța-sa regală este hotărîtă să-l acopere pe prinț ?...

— În ce mă privește, întrerupse peremptoriu domnul de Machault, sînt hotărît să nu gîndesc nimic atîta timp cît nu voi ști dacă Gonzague a pierdut ceva din încrederea de care se bucură. Totul depinde de asta.

Ușa anticamerei se deschise în clipa cînd spuse ultimele cuvinte. Apăru prințul de Gonzague singur și fără suită. Cei trei domni schimbară între ei mari plecăciuni.

— Alteța-sa regală nu s-a sculat ? întrebă Gonzague.

— Noi n-am fost primiți, răspunseră împreună Le Blanc și de Machault.

— Atunci, se grăbi să spună Gonzague, sînt sigur că ușa este închisă pentru toată lumea.

— Bréon ! strigă locotenentul poliției.

Un valet sosi. Șeful poliției reluă :

— Du-te și anunță alteței-sale regale pe domnul prinț de Gonzague.

Gonzague îl privi cu neîncredere pe domnul de Machault. Gestul nu scăpă celor doi înalți funcționari.

— Există oare ordine speciale pentru mine ? întrebă prințul.

În această întrebare se putea observa o îngrijorare evidentă.

Locotenentul general al poliției și secretarul de stat se înclinară surîzînd.

— E foarte simplu, răspunse domnul de Machault, ca alteța-sa regală, care ține ușa închisă pentru miniștrii săi, să caute destindere și plăcere în tovărășia celui mai bun prieten al său.

Bréon se înapoie și spuse cu glas tare din prag :

— Alteța-sa regală consimte să-l primească pe domnul prinț de Gonzague.

O surpriză asemănătoare, dar ale cărei motive erau diferite, se văzu pe fețele celor trei gentilomi. Gonzague era emoționat. Îi salută pe cei doi înalți magistrați și îl urmă pe Bréon.

— Alteța-sa va rămîne mereu același om ! bombăni Le Blanc cu ciudă. Plăcerea înaintea treburilor de stat.

— Din același fapt se pot trage concluzii diferite, replică domnul de Machault cu un zîmbet zeflemitor pe buze.

— Cel puțin veți putea nega că prestigiul acestui de Gonzague...

— Amenințat de ruină ! întrerupse locotenentul general al poliției.

Secretarul de stat ridică asupra lui o privire mirată.

— Doar dacă nu este la apogeu, continuă domnul de Machault.

— Explicați-vă, prietene. Sînteți prea subtil...

— Ieri, spuse simplu domnul de Machault, regentul și Gonzague erau buni prieteni, și Gonzague a făcut anticameră împreună cu noi mai mult de o oră.

— Și ce concluzie trageți ?

— Să mă ferească Dumnezeu să trag vreo concluzie ! Numai că, de cînd ducele d'Orléans a devenit regent, înalta Curte nu s-a ocupat decît de cifre. A dat drumul paloșului, ca să ia în mînă tăblița și condeiul. Dar iată că i se azvîrle drept pradă acest domn de Lagardère. E un prim pas. Să ne vedem cu bine, stimate prieten. Mă înapoiez în jurul orei trei.

Pe culoarul care despărțea anticamera de apartamentul regentului, Gonzague nu avu vreme să chibzuiască decît o secundă. O folosi din plin. Întîlnirea cu Machault și Le Blanc îi modifică total planul de conduită. Domnii aceștia nu spuseseră nimic și totuși, părăsindu-i, Gonzague știa că un nor îi amenință steaua.

Poate se temuse de ceva mai rău. Regentul îi întinse mîna. Gonzague, în loc să o ducă la buze, cum făceau unii curteni, o strînse în ale sale și se așeză la căpătîiul patului fără să fi obținut permisiunea. Regentul își ținea în continuare capul pe pernă și ochii pe jumătate închiși, dar Gonzague vedea bine că era observat cu atenție.

— Ei bine, Philippe, spuse alteța-sa regală cu un ton de afectuoasă bonomie, iată cum se descoperă totul.

Gonzague avu o strîngere de inimă, dar nu lăsă să se vadă.

— Erai nefericit și noi nu știam nimic ! continuă regentul. Este cel puțin o lipsă de încredere.

— E o lipsă de curaj, monseniore, spuse încet Gonzague.

— Te înțeleg. Nu-i plăcut să dai în vileag rănile familiei. Și se poate spune că prințesa este adînc rănită.

— Monseniorul trebuie să știe cît de mare este forța calomniei, îl întrerupse Gonzague.

Regentul se ridică în cot și îl privi în față pe cel mai vechi dintre prietenii săi. Un nor trecu peste fruntea sa brăzdată de riduri timpurii.

— Am fost calomniat, replică el, în onoarea, în cinstea, în dragostea mea de familie, în tot ce-i este mai scump unui om. Dar nu înțeleg de ce îmi reamintești tu, Philippe, un lucru pe care prietenii mei încearcă să mă facă să-l uit.

— Monseniore, răspunse Gonzague plecîndu-și capul în piept, vă rog să mă iertați. Suferința este egoistă. Mă gîndeam la mine și nu la domnia-voastră.

— Te iert, Philippe, te iert cu condiția să-mi povestești suferințele tale.

Gonzague clătină din cap și vorbi atît de încet, încît regentul abia putu să audă :

— Sîntem deprinși, domnia-voastră și cu mine, monseniore, să năclăim în ridicol lucrurile care țin de inimă. N-am dreptul să mă plîng de asta, căci sînt complice. Dar există simțăminte...

— Bine, bine, Philippe ! întrerupse regentul. Ești amorezat de soția ta, care este o ființă frumoasă și nobilă. E-adevărat că uneori rîdem de așa ceva cînd sîntem beți, dar rîdem și de Dumnezeu...

— Am greșit, monseniore, întrerupse la rîndul său Gonzague schimbîndu-și glasul. Dumnezeu se răzbună.

— De ce vorbești așa ? Ai ceva să-mi spui ?

— Multe lucruri, monseniore. Două crime au fost comise în pavilionul meu azi-noapte.

— Cavalerul de Lagardère, pun rămășag ! exclamă Philippe d'Orléans care, dintr-o mișcare, se așeză în capul oaselor. Dacă ai făcut asta, pe cuvîntul meu, ai greșit, Philippe ! Ai confirmat unele bănuieli...

Nu-i mai era somn. Sprîncenele i se încruntară în timp ce-l privea pe Gonzague. Acesta se ridicase cît era de înalt. Capul său frumos avea o admirabilă expresie de mîndrie.

— Bănuieli ! repetă el ca și cum nu și-ar fi putut stăpîni primul gest de orgoliu.

Apoi adăugă pe un ton neliniștit :

— Deci, monseniorul a avut bănuieli în ce mă privește ?

— Ei bine, da, replică regentul după o scurtă tăcere, am avut bănuieli. Prezența ta le îndepărtează, pentru că ai privirea unui om leal. Încearcă să le risipești prin ce-mi vei spune. Te ascult.

— Monseniorul dorește să-mi facă favoarea de a-mi spune care sînt bănuielile pe care le-a avut ?

— Sînt unele vechi, sînt altele noi.

— Mai întîi cele vechi, dacă monseniorul binevoiește să consimtă.

— Văduva lui Nevers era bogată, tu erai sărac. Nevers era fratele nostru...

— Și n-ar fi trebuit să mă căsătoresc cu văduva lui Nevers ?

Regentul își sprijini capul în cot și nu răspunse.

— Monseniore, reluă Gonzague coborînd privirea, v-am spus, prea mult ne-am bătut joc, și lucrurile acestea care țin de inimă sună nepotrivit între noi.

— Ce vrei să spui ? Explică-te.

— Vreau să spun că, dacă există în viața mea o faptă care să mă onoreze, este asta. Prea iubitul nostru Nevers muri în brațele mele, o știți, v-am spus-o. Mai știți că mă aflam la castelul Caylus ca să înfrîng încăpățînarea oarbă a bătrînului marchiz, înverșunat împotriva lui Philippe al nostru, care-i luase fiica. Înalta Curte, despre care vă voi vorbi îndată, m-a și audiat ca martor azi-dimineață.

— Ah ! întrerupse regentul. Spune-mi ce hotărîre a dat Înalta Curte ! Lagardère n-a fost deci ucis în casa ta ?

— Dacă monseniorul m-ar fi lăsat să continui...

— Continuă, continuă. Te previn, caut adevărul, nimic altceva decît adevărul.

Gonzague se înclină cu răceală și replică :

— Vreau să știți că mă adresez alteței-voastre regale nu ca prietenului, ci ca judecătorului meu. Lagardère n-a fost ucis în casa mea azi-noapte. Azi-noapte, în casa mea, Lagardère i-a ucis pe bancherul Albret și pe cadetul de Gironne.

— Ah ! zise pentru a doua oară regentul. Și cum de se afla acest Lagardère la tine ?

— Cred că doamna prințesă ar putea să vă lămurească, răspunse Gonzague.

— Ia seama ! E o sfîntă !

— Își detestă soțul, monseniore ! rosti Gonzague cu hotărîre. N-am încredere în sfintele pe care alteța-voastră regală le canonizează.

Marcă un punct în favoarea lui, fiindcă regentul, în loc să se supere, zîmbi.

— Haide, haide, bietul meu Philippe, zise regentul, poate am fost prea dur cu tine, dar, înțelegi, a ieșit scandal. Tu ești un mare senior. Scandalurile care cad de sus provoacă vîlvă, atîta vîlvă încît zdruncină tronul. Simt asta, fiindcă stau foarte aproape de el. Să reluăm discuția. Pretinzi că mariajul tău cu Aurore de Caylus a fost o acțiune bună. Dovedește-o !

— Este oare o faptă bună să împlinești ultima dorință a unui muribund ? replică Gonzague cu o căldură admirabil simulată.

Regentul rămase cu gura căscată și îl privi. Amîndoi rămaseră tăcuți multă vreme.

— Nu vei îndrăzni să minți asupra acestui subiect, murmură în cele din urmă Philippe d'Orléans, nu vei îndrăzni să mă minți. Te cred.

— Monseniore, răspunse prompt Gonzague, mă tratați în așa fel încît cred că această întrevedere va fi ultima dintre noi. Oamenii din neamul meu nu sînt deloc obișnuiți să audă, chiar din partea prinților de sînge, a li se vorbi așa cum faceți domnia-voastră. Să mă spăl de acuzațiile ce mi se aduc, și voi zice adio pentru totdeauna prietenului meu din tinerețe, care m-a respins cînd eram nefericit. Mă credeți, e bine, asta mi-e de-ajuns.

— Philippe, murmură regentul, al cărui glas trăda o emoție adîncă, justifică-te și, pe cuvînt, vei vedea dacă te iubesc !

— Înseamnă că sînt acuzat ? zise Gonzague.

Fiindcă ducele d'Orléans tăcea, prințul reluă, cu acea demnitate calmă pe care știa atît de bine să o simuleze la nevoie.

— Monseniorul să mă întrebe și eu îi voi răspunde.

Regentul se reculese o clipă, apoi zise :

— Ai asistat la drama sîngeroasă care a avut loc în șanțurile de la Caylus ?

— Da, monseniore, l-am apărat cu prețul vieții mele de prietenul vostru și al meu, răspunse Gonzague. Era de datoria mea.

— Da, era de datoria ta. Și ai fost de față cînd și-a dat sufletul ?

— Da, și i-am auzit ultimele cuvinte, monseniore.

— Doresc să știu ce ți-a cerut.

— Nu aveam intenția să ascund alteței-voastre regale ultima sa dorință. Nefericitul nostru prieten mi-a spus, repet întocmai cuvintele sale : „Fii bărbatul soției mele, pentru a fi tatăl fiicei mele".

Glasul lui Gonzague nu tremură cînd proferă această minciună nelegiuită. Regentul era cufundat în gîndurile sale. Pe chipul lui inteligent și preocupat rămăsese oboseala, dar urmele beției dispăruseră.

— Bine ai făcut că ai împlinit dorința muribundului, spuse el. Era datoria ta. Dar de ce ai ascuns această împrejurare timp de douăzeci de ani ?

— Îmi iubesc soția, răspunse prințul fără să șovăie. Am mai spus-o monseniorului.

— Și în ce fel dragostea putea să-ți închidă gura ?

Gonzague plecă ochii și reuși să roșească.

— Ar fi trebuit să-l acuz pe tatăl soției mele, murmură el.

— Ah ! exclamă regentul. Asasinul a fost domnul marchiz de Caylus.

Plecîndu-și capul, Gonzague scoase un oftat adînc. Philippe d'Orléans fixă asupra lui o privire arzătoare și perspicace.

— Dacă asasinul a fost domnul marchiz de Caylus, ce îi reproșezi lui Lagardère ?

— Ceea ce se reproșează la noi, în Italia, unui asasin plătit, care și-a vîndut stiletul pentru a săvîrși o crimă.

— Domnul de Caylus cumpărase sabia acestui Lagardère ?

— Da, monseniore. Dar acest rol subaltern n-a durat decît o zi. Lagardère l-a schimbat pe un celălalt rol activ pe care-l joacă de la sine putere și cu încăpățînare de optsprezece ani. Lagardère a răpit în interesul său pe fiica Aurorei, dimpreună cu documentele, dovezi ale obîrșiei ei.

— Prin urmare, ceea ce ai pretins ieri în fața tribunalului de familie ? întrerupse regentul.

— Monseniore, replică Gonzague arborînd cu bună știință un zîmbet plin de amărăciune, mulțumesc lui Dumnezeu, care a îngăduit acest interogatoriu. Mă consideram deasupra unor asemenea întrebări, și asta a fost nenorocirea mea. Nu poți doborî decît dușmanul care se arată. Nu poți spulbera decît acuzația care iese la iveală. Dușmanul se arată, acuzația iese la iveală : cu atît mai bine ! M-ați mai silit o dată să aprind făclia adevărului în tenebrele pe care devotamentul meu conjugal îmi interzicea să le luminez. Acum, mă veți sili să vă dezvălui partea frumoasă a vieții mele, partea nobilă, creștinească, de devotament modest. Am plătit răul cu binele, monseniore, cu răbdare, cu hotărîre, timp de aproape douăzeci de ani. Am trudit zi și noapte la o muncă nerostită pentru care mi-am riscat adesea viața. Mi-am risipit averea imensă. Mi-am înfrînt glasul ispititor al ambiției. Am dat tot ce-mi mai rămăsese din tinerețea și puterea mea, am dat o parte din sîngele meu...

Regentul făcu un gest de nerăbdare. Gonzague reluă :

— Socotiți că mă laud, nu-i așa ? Ascultați așadar, monseniore, povestea mea, domnia-voastră care ați fost prietenul meu, fratele meu, așa cum ați fost prietenul și fratele lui Nevers. Ascultați-mă cu atenție și nepărtinire. Vă aleg ca arbitru, nu între doamna prințesă și mine, să mă ferească Dumnezeu ! Nu vreau să cîștig procesul împotriva ei și nici între mine și acel aventurier Lagardère ; mă consider prea sus-pus pentru a mă așeza împreună cu el în aceeași balanță, dar între noi doi, monseniore, între cei doi supraviețuitori dintre cei trei Philippe, între domnia-voastră, duce d'Orléans, regent al Franței, avînd în mînă puterea aproape regală pentru a răzbuna tatăl, pentru a ocroti copilul, și eu, Philippe de Gonzague, simplu gentilom, neavînd pentru această dublă și sfîntă misiune decît inima și spada mea ! Vă iau ca arbitru, și cînd voi termina povestirea, vă voi întreba, Philippe d'Orléans, dacă pe domnia-voastră sau pe Philippe de Gonzague îl aplaudă și îi zîmbește Philippe de Nevers, așezat la picioarele lui Dumnezeu, în înaltul cerului !

Atacul era îndrăzneț și lovitura bine dată : nimeri la țintă. Regentul Franței își plecă ochii sub privirea severă a lui Gonzague. Acesta, deprins cu luptele oratorice, își pregătise dinainte efectul. Povestirea pe care urma s-o facă nu era deloc o improvizație.

— Îndrăznești să spui, murmură regentul, că nu mi-am îndeplinit obligațiile datorate prieteniei ?

— Nu, monseniore, protestă Gonzague. Silit cum sînt să mă apăr, voi pune doar purtarea mea în comparație cu a domniei-voastre. Sîntem singuri, alteța-voastră regală nu va avea de ce să roșească.

Philippe d'Orléans își reveni din tulburare.

— Ne cunoaștem de multă vreme, prințe, zise el. Mergi prea departe, ia seama !

— Vă veți răzbuna pentru dragostea pe care am dovedit-o față de fratele nostru după moarte ? întrebă Gonzague, care-l privi pe regent drept în ochi.

— Dacă ți s-a făcut o nedreptate, replică regentul, ți se va face dreptate. Vorbește.

Gonzague sperase că va provoca mai multă mînie. Calmul ducelui d'Orléans îl făcu să-și piardă din elanul oratoric pe care se bizuise atît de mult.

— Prietenului meu, reluă el totuși, lui Philippe d'Orléans, care ieri mă iubea și eu îl îndrăgeam, i-aș fi spus povestea mea în alți termeni. Dar în punctul unde am ajuns, alteța-voastră și cu mine, este necesar să fac un rezumat succint și clar. Primul lucru pe care trebuie să vi-l spun este că Lagardère nu e numai un spadasin de cea mai primejdioasă speță, un soi de erou printre semenii săi, dar pe deasupra și un om inteligent și viclean, capabil să urmărească un gînd ambițios ani de-a rîndul, fără să dea înapoi în fața nici unui fel de efort pentru a-și atinge ținta. Nu pot crede că a avut încă de la început ideea de a se căsători cu moștenitoarea lui Nevers. Pentru asta, cînd a trecut granița ar fi trebuit să aștepte cincisprezece sau șaisprezece ani. E prea mult. Primul său plan a fost, fără îndoială, să i se plătească o răscumpărare enormă. Știa că Nevers și Caylus erau bogați. Eu, care l-am urmărit fără răgaz începînd din noap-

tea crimei, cunosc fiecare dintre acțiunile sale. Și-a bizuit pur și simplu speranța de a se îmbogăți pe faptul că avea în mînă copilul. Strădaniile mele l-au determinat să-și schimbe planurile. A fost nevoit să înțeleagă destul de repede, din felul cum îl urmăream, că orice tranzacție necinstită era cu neputință. Am trecut granița puțin timp după el și l-am ajuns din urmă în împrejurimile orășelului Venasque, în Navarra. În pofida superiorității noastre numerice, a izbutit să scape și, luînd un nume de împrumut, a dispărut în interiorul Spaniei. Nu vă voi povesti în detaliu întîlnirile pe care le-am avut cu el. Forța, curajul și dibăcia lui sînt de-a dreptul miraculoase. În afară de rana pe care mi-a făcut-o în șanțurile castelului Caylus pe cînd îl apăram pe nefericitul nostru prieten...

Aici Gonzague își scoase mănușa și arătă semnul lăsat de sabia lui Lagardère.

— În afara acestei răni, continuă el, port pe trupul meu multe urme lăsate de mîna lui. Nu există maestru de scrimă care să-i poată ține piept. Aveam în solda mea o adevărată armată, fiindcă intenția mi-era să-l prind viu, pentru a putea constata prin el identitatea tinerei și dragei mele pupile. Armata mea era alcătuită din cei mai renumiți spadasini din Europa : căpitanul Lorran, Joël de Jugan, Staupitz, Pinto, El Matador, Saldagne, Faënza. Au murit cu toții...

Regentul tresări.

— Au murit cu toții ! repetă Gonzague. Au murit de mîna lui.

— Știi că și el pretinde, murmură Philippe d'Orléans, că i s-a încredințat misiunea de a ocroti copilul lui Nevers și de a-l răzbuna pe nefericitul nostru prieten ?

— Știu, fiindcă, am spus-o, este un impostor îndrăzneț și abil. Sper că ducele de Orléans, avînd de ales între două afirmații, va lua în considerare cu sînge rece meritele fiecăruia.

— Așa voi face, spuse rar regentul. Continuă !

— Trecură anii, continuă Gonzague, și țineți seama că acest Lagardère nu încercă vreodată să-i trimită văduvei lui Nevers o scrisoare sau un mesaj oarecare. Faënza, care era un om isteț și pe care-l trimisesem la Madrid pentru a-l supraveghea pe răpitor, se înapoie și-mi făcu un raport bizar asupra căruia atrag în mod special atenția alteței-voastre regale. Lagardère, care la Madrid se numea don

Luiz, făcuse un troc, schimbîndu-şi captiva cu o fată vîndută pe bani grei de gitanii din Léon. Lui Lagardère îi era frică de mine. Mă simţea pe urmele lui şi voia să mă tragă pe sfoară. Începînd din acest moment, gitana fu crescută în casa lui, pe cînd adevărata moştenitoare a lui Nevers, luată de ţigani, trăia cu ei sub cort. Aveam îndoieli. Aceasta a fost cauza primei mele călătorii la Madrid. Am stat de vorbă cu ţiganii în trecătoarea muntelui Baladron şi am dobîndit certitudinea că Faënza nu mă înşelase. Am văzut tînăra fată, ale cărei amintiri erau proaspete la vremea aceea. Am luat toate măsurile pentru a pune mîna pe ea şi a o readuce în Franţa. Era foarte fericită la gîndul de a-şi revedea mama. În seara stabilită pentru răpire, oamenii mei şi cu mine cinarăm în cortul bulibaşei, pentru a nu trezi bănuieli. Am fost trădaţi. Aceşti păgîni stăpînesc taine stranii : în mijlocul cinei, ni s-a tulburat vederea şi ne-a cuprins somnul. Cînd ne-am trezit a doua zi de dimineaţă, eram culcaţi pe iarbă, în trecătoarea muntelui Baladron. În jurul nostru nu se mai aflau nici corturi, nici şatră. Focurile mistuite pe jumătate se stingeau sub cenuşă. Ţiganii din Léon dispăruseră.

Gonzague îşi ticluise în aşa fel povestirea, încît se găsea mereu pe lîngă adevăr, în sensul că datele, locurile întîmplărilor şi personajele erau exact indicate. Minciuna lui avea astfel adevărul drept cadru, încît dacă Lagardère sau Aurore ar fi fost întrebaţi, răspunsurile lor n-ar fi putut să nu se potrivească în cîteva puncte cu versiunea lui. După spusele lui, amîndoi, Lagardère şi Aurore, erau nişte impostori, deci, aveau interes să denatureze faptele.

Regentul asculta mereu cu atenţie şi cu răceală.

— Am pierdut o bună ocazie, monseniore, reluă Gonzague cu acel accent de pură sinceritate care-l făcea atît de elocvent. Dacă am fi reuşit, cîte lacrimi ar fi fost evitate în trecut, cîte nenorociri ar fi fost înlăturate în prezent ! Nu vorbesc despre viitor, care este în puterea Domnului !... Revin la Madrid. Nici urmă de ţigani. Lagardère plecase într-o călătorie. Gitana, pe care o pusese în locul domnişoarei de Nevers, era educată la mînăstirea Întrupării. Monseniore, vreţi să nu lăsaţi să se vadă impresia pricinuită de povestirea mea. Sînteţi neîncrezător în uşurinţa mea de a mă exprima, care vă era pe plac altădată. Încerc să vorbesc simplu şi pe scurt. Cu toate acestea nu

mă pot stăpîni să mă întrerup spre a vă spune că neîncrederea și chiar părerile preconcepute pe care le aveți nu vor sluji la nimic. Adevărul este mai puternic decît asta. Din moment ce ați consimțit să mă ascultați, lucrul este hotărît : am din plin, am cu prisosință argumente să vă conving. Mai înainte de a continua înșiruirea faptelor, trebuie să fac aici o observație care are importanța ei. La început, Lagardère a făcut o substituire de copil pentru a se sustrage urmăririi mele, este un fapt evident. Pe vremea aceea avea intenția să o ia înapoi la un moment dat pe moștenitoarea lui Nevers, pentru a se sluji de ea potrivit intereselor sale. Dar proiectele lui se schimbară. Monseniorul va înțelege acest reviriment dintr-un singur cuvînt : se îndrăgostise de gitană. Din acea clipă, veritabila Nevers fu condamnată. Nu mai era vorba să obțină răscumpărarea. Orizontul se lărgise : îndrăznețul aventurier visa să-și așeze iubita pe fotoliul ducal și să devină astfel soțul moștenitoarei lui Nevers.

Regentul se agita sub învelitoare și obrazul lui exprima un fel de neliniște. Un fapt poate fi plauzibil sau nu, după moravurile și caracterul auditorului. Philippe d'Orléans nu dăduse poate prea multă crezare devotamentului romanesc al lui Gonzague, acestor munci ale lui Hercule săvîrșite pentru a îndeplini cuvîntul dat unui muribund. Dar calculul lui Lagardère îi sărea în ochi, așa cum se spune în mod vulgar, și îl înmărmurea. Anturajul regentului și propria sa fire nu sufereau concepțiile tragice, dar asimilau în chip firesc comedia de intrigă. A fost izbit, într-atît de izbit, încît n-a mai văzut cu cîtă dibăcie aruncase Gonzague premisele acestui ipotetic argument, atît de izbit, încît nu și-a mai dat seama că schimbul operat între cei doi copii făcea parte din acele fapte imaginare pe care nu le admisese niciodată.

Dintr-o dată toată povestea căpătă pentru el o nuanță de realitate. Visul aventurierului Lagardère era atît de logic trasat de situație, încît își reflectă probabilitatea asupra restului. Gonzague remarcă perfect efectul produs. Era prea abil să-l exploateze pe loc. De o jumătate de oră avea convingerea că regentul știa minut cu minut tot ce se întîmplase în ultimele două zile. În consecință, își schimbă tactica.

Philippe d'Orléans avea reputația că întreține o poliție care nu era sub ordinele domnului de Machault. Și Gon-

zague avusese adeseori bănuiala că și în rîndurile batalionului său sacru se puteau afla unul sau mai mulți spioni. Cuvîntul *spion* era cu deosebire la modă în timpul Regenței.

Gonzague punea răul înainte, doar din prudență. Se angajă în joc, ca și cum regentul i-ar fi văzut toate cărțile.

— Monseniorul poate crede că nu acord mai multă importanță decît trebuie acestui detaliu. Fiind vorba de Lagardère, cu inteligența și îndrăzneala lui, așa ar trebui să stea lucrurile. Și așa și este. Aveam dovezile înainte de sosirea lui Lagardère la Paris. De cînd a sosit, abundența unor probe noi le fac pe cele vechi de prisos. Doamna prințesă de Gonzague, care nu poate fi suspectată că mă sprijină prea des, o va informa pe alteța-voastră regală asupra acestui subiect. Dar să revenim la fapte. Călătoria lui Lagardère dură doi ani. La capătul acestor ani, educată de sfintele călugărițe de la mînăstirea Întrupării, gitana era de nerecunoscut. Văzînd-o, probabil că Lagardère a conceput planul despre care am pomenit. Lucrurile se schimbaseră. Pretinsa Aurore de Nevers avu o locuință, o guvernantă și un paj, pentru ca aparențele să fie salvate. Lucrul cel mai curios este că adevărata Nevers și înlocuitoarea ei se cunoșteau și se iubeau. Nu pot crede că iubita lui Lagardère este de bună credință, totuși, nu e cu neputință. El este destul de dibaci pentru a-i fi lăsat frumoasei copile o candoare neatinsă. Sigur este că făcea nazuri pentru a o primi la el, la Madrid, pe adevărata Nevers, și că îi interzisese iubitei lui să o mai vadă, pasămite că ea ar fi avut purtări ușuratice.

Gonzague avu un rîs amar.

— Doamna prințesă a spus în fața tribunalului de familie, reluă el : „Dacă fiica mea ar fi uitat o singură clipă mîndria obîrșiei ei, mi-aș pune vălul pe obraz și aș striga : Nevers a murit cu totul !“ Sînt propriile ei cuvinte. Vai ! Monseniore, biata copilă a crezut că-mi băteam joc de mizeria ei, cînd i-am vorbit pentru prima oară despre obîrșia ei. Dar veți fi de părerea mea și, dacă nu sînteți de părerea mea, legea va spune că ați greșit : nu stă în puterea unei mame să ucidă dreptul legitim al copilului ei pentru susceptibilități fără rost. Aurore de Nevers a cerut oare să se nască prin frauda autorității paterne ? Prima greșeală este a mamei. Mama poate să se

vaite în privința trecutului, nimic mai mult. Copilul are un drept, iar Nevers cel mort are un ultim reprezentant pe lumea asta... Doi ! Voiam să spun doi ! se întrerupse în acest moment Gonzague. V-ați schimbat la față, monseniore ! Lăsați-mă să vă spun că inima voastră bună vă reapare pe obraz. Lăsați-mă să vă implor să-mi spuneți ce glas calomnios a putut să vă facă să uitați într-o zi treizeci de ani de prietenie sinceră ?

— Domnule prinț, întrerupse ducele d'Orléans cu un glas ce se voia sever, dar care trăda îndoiala și emoția, nu pot decît să vă repet propriile mele cuvinte : justificați-vă. Și veți vedea dacă sînt prietenul domniei-voastre.

— Dar de ce sînt acuzat ? strigă Gonzague simulînd o furie subită. De o crimă de acum douăzeci de ani ? De o crimă săvîrșită ieri ? Philippe d'Orléans a crezut o oră, un minut, o secundă, vreau să știu, vreau ! Ați crezut, monseniore, că această sabie...

— Dacă aș fi crezut... murmură ducele d'Orléans încruntîndu-și sprîncenele în timp ce sîngele i se urcă în obraz.

Gonzague îi luă mîna cu forța și o apăsă pe inima sa.

— Mulțumesc ! zise el cu lacrimi în ochi. Înțelegeți, Philippe ? Sînt silit să vă spun mulțumesc, fiindcă glasul domniei-tale nu s-a alăturat celorlalte pentru a mă acuza de infamie.

Se ridică în picioare, ca și cum i-ar fi fost rușine și milă de înduioșarea lui.

— Să mă ierte monseniorul, reluă el silindu-se să zîmbească, nu-mi voi mai ieși din fire în prezența sa. Cunosc acuzațiile ce mi se aduc, sau cel puțin le ghicesc. Lupta mea împotriva acestui Lagardère m-a împins la acte pe care legea le înfierează, mă voi apăra dacă legea mă atacă. În plus, mai e vorba de prezența domnișoarei de Nevers într-o casă destinată plăcerilor... Nu vreau să anticipez, monseniore, ceea ce îmi mai rămîne de spus nu va obosi mult timp atenția alteței-voastre regale. Fără îndoială că alteța-voastră își amintește că a primit cu mirare cererea mea de a-mi da ambasada din Madrid. Pînă atunci mă ținusem cu grijă departe de treburile publice. V-am spus destule lucruri pentru ca uimirea domniei-voastre să se spulbere. Voiam să mă înapoiez în Spania cu un titlu oficial, care să-mi pună la dispoziție poliția din Ma-

drid. În cîteva zile descoperisem azilul dragului copil care este de acum înainte toată speranța unei mari familii. Hotărît lucru, Lagardère o abandonase. Ce făcuse din ea? Aurore de Nevers își cîștiga existența dansînd în piețele publice. Intenția mea era să pun mîna în același timp și pe cele două tinere și pe aventurier. Aventurierul și iubita lui îmi scăpară : am adus-o pe domnișoara de Nevers.

— Aceea despre care pretinzi că este domnișoara de Nevers, rectifică regentul.

— Da, monseniore, aceea despre care pretind că este domnișoara de Nevers.

— Asta nu-i de-ajuns.

— Îngăduiți-mi să cred contrariul, fiindcă regentul mi-a dat dreptate. N-am acționat la întîmplare. Cu riscul de a mă repeta, vă voi spune : Trudesc de douăzeci de ani! Ce era necesar ? Prezența celor două tinere și a impostorului. Îi avem. Sînt adunați toți trei la Paris.

— Nu prin strădania dumitale, întrerupse regentul.

— Prin strădania mea, monseniore, numai prin strădania mea. La ce dată a primit alteța-voastră regală prima scrisoare de la Lagardère ?

— Ți-am spus eu ?... începu ducele d'Orléans cu trufie.

— Dacă alteța-voastră regală nu vrea să-mi răspundă o voi face eu în numele său. Prima scrisoare a lui Lagardère, aceea prin care cerea permisul de liberă trecere și care era datată din Bruxelles, sosi la Paris în ultimele zile ale lunii august, și de aproape o lună domnișoara de Nevers se afla în puterea mea. Vă rog, monseniore, nu mă tratați mai rău decît un acuzat obișnuit și acordați-mi cel puțin beneficiul evidenței. Lagardère n-a dat nici un semn de viață timp de aproape douăzeci de ani. Nu credeți că avea nevoie de un motiv pentru a se înapoia în Franța tocmai în acest moment ? Și nu credeți că acest motiv a fost tocmai răpirea adevăratei Nevers ? Dacă trebuie să punem punctul pe i, Lagardère a putut face un alt raționament decît acesta : „Dacă-l las pe domnul de Gonzague să instaleze în palatul Lorraine pe moștenitoarea defunctului duce, speranțele mele se duc pe apa sîmbetei. Și ce voi face cu această fată frumoasă care ieri valora milioane și care mîine nu va fi decît o țigancă oarecare, mai săracă decît mine ?...“

— S-ar putea întoarce argumentul, obiectă regentul.

— S-ar putea spune că Lagardère, zise Gonzague, văzînd că voiam să fie recunoscută o falsă moştenitoare, a vrut să o aducă pe cea adevărată, nu-i aşa ?

Regentul înclină capul în semn de afirmaţie.

— Ei bine, monseniore, continuă Gonzague, nu va fi mai puţin dovedită împrejurarea că înapoierea acestui Lagardère a avut loc datorită străduinţei mele. Nu cer altceva. Iată într-adevăr ce-mi spuneam : Lagardère o să vrea să mă urmărească cu orice preţ. Va cădea în mîna justiţiei şi se va face lumină. Nu sînt eu acela care i-am dat lui Lagardère mijloacele de a intra în Franţa şi de a brava aici acţiunea justiţiei.

— Ştiai că Lagardère se afla la Paris cînd mi-ai solicitat permisiunea de a convoca un tribunal de familie ? întrebă ducele d'Orléans.

— Da, monseniore, răspunse Gonzague fără să şovăie.

— De ce nu m-ai prevenit ?

— În faţa moralei filozofice şi a lui Dumnezeu, răspunse prompt Gonzague, pretind că n-am greşit. În faţa legii, monseniore, şi în consecinţă în faţa domniei-voastre, dacă doriţi să reprezentaţi legea, speranţa mea scade. Cu litera legii care ucide, un judecător nedrept ar putea să mă condamne. Ar fi trebuit să vă solicit sfatul asupra tuturor acestor fapte, şi de asemenea sprijinul, lucrul pare evident, dar oare faţă de domnia-voastră trebuie să justific anumite aversiuni ? Speram să pun capăt nefericitului antagonism care a existat dintotdeauna între doamna prinţesă şi mine. Jur pe onoarea mea că speram să învinge, prin forţa faptelor bune, repulsia ei violentă, lipsită de orice temei. Mă simţeam în stare să ajung să închei pacea înainte ca cineva să fi bănuit războiul. Iată un motiv grav şi, firesc, eu care cunosc mai bine ca oricine delicateţea sufletească şi profunda sensibilitate ce se ascunde sub sentimentul vostru de scepticism, v-aş fi putut face să preţuiţi acest motiv. Dar mai există un altul, poate un motiv pueril, dacă tot ce se leagă de mîndria datoriei împlinite poate fi socotit pueril. Am început singur această mare, această sfîntă acţiune, şi singur am continuat-o jumătate din viaţa mea. În ceasul victoriei, şovăiam să împart cu cineva, fie chiar şi cu domnia-voastră, monseniore, triumful. Atitudinea doamnei prinţese în consiliul de familie m-a făcut să înţeleg că era prevenită. Lagardère n-a aşteptat atacul meu : a tras primul. Monseniore,

nu mi-e rușine să mărturisesc, nu mă pricep la viclenii. Lagardère a jucat cu dibăcie și a cîștigat. Nu vă spun probabil o noutate că acest om și-a ascuns prezența printre noi sub o deghizare îndrăzneață. Poate tocmai grosolănia vicleșugului a făcut ca reușita să fie deplină. Trebuie să mai mărturisesc, se întrerupse aici prințul de Gonzague cu dispreț, că vechea meserie a personajului i-a creat înlesniri care nu sînt la îndemîna oricui.

— Nu știu ce meserie a avut, zise regentul.

— Meseria de saltimbanc, înainte de a face meseria de asasin. Aici, sub ferestrele domniei-voastre, în Curtea Fîntînilor, nu vă amintiți de un copil amărît care, pe vremuri, își cîștiga pîinea răsucindu-și trupul, dislocîndu-și încheieturile și care, printre altele, făcea pe cocoșatul ?

— Lagardère ! murmură prințul. Îmi amintesc, era pe vremea cînd trăia tatăl meu ! Îl priveam împreună de la fereastra asta : micul Lagardère.

— Bine-ar fi fost dacă această amintire v-ar fi venit acum două zile... Dar, să continui. Îndată ce am bănuit că sosise la Paris, mi-am reluat planul de unde îl lăsasem. Am încercat să pun mîna pe perechea de impostori și pe actele pe care Lagardère le sustrăsese din castelul Caylus. Cu toată dibăcia lui, Lagardère sau cocoșatul nu m-a putut împiedica să execut o bună parte din acest plan. N-a reușit să se salveze decît pe el, iar eu am pus mîna pe tînără și pe acte.

— Unde se află tînăra ? întrebă regentul.

— Lîngă biata ei mamă înșelată, lîngă doamna de Gonzague.

— Și actele ? Te previn că ele reprezintă o adevărată primejdie pentru domnia-ta, domnule prinț.

— Ce fel de primejdie, monseniore ? întrebă Gonzague zîmbind cu trufie. Eu n-aș putea concepe niciodată să fi fost timp de un sfert de veac tovarășul, prietenul și fratele unui om despre care ai o părere atît de rea ! Gîndiți oare că am falsificat documentele ? Plicul sigilat cu trei peceți, toate trei neatinse, vă vor răspunde de probitatea mea pusă la îndoială. Actele se află în mîinile mele. Sînt gata să le depun în mîinile alteței-voastre regale, în schimbul unei chitanțe detaliate.

— Ți le vom cere astă seară, zise ducele d'Orléans.

— Voi fi pregătit astă seară, cum sînt pregătit în acest moment să vă fac dovada cinstei mele. Dar îngăduiți-mi

să termin. După captura pe care o făcusem, Lagardère era învins. Deghizarea lui blestemată a schimbat cu desăvîrșire fața lucrurilor. Eu însumi l-am introdus pe dușman în casa mea. Îmi place tot ce este bizar, știți asta, și, în această privință, gustul meu s-a modelat după gustul alteței-voastre regale, încă de pe vremea cînd eram prieteni. Cocoșatul veni să închirieze cușca ciinelui meu pentru o sumă fabuloasă. Cocoșatul acesta mi s-a părut o ființă fantastică. Pe scurt, am fost păcălit, de ce să mint. Acest Lagardère este regele măscăricilor. Odată intrat în stînă, lupul și-a arătat colții. Nu voiam să văd și să înțeleg nimic, și unul dintre credincioșii mei slujitori, domnul de Peyrolles, a luat asupra lui sarcina de a o preveni în secret pe prințesa de Gonzague.

— Poți dovedi ce spui ? întrebă regentul.

— Cu ușurință, monseniore, prin mărturia domnului de Peyrolles. Dar soldații din gărzile franceze și doamna prințesă sosiră prea tîrziu pentru doi dintre însoțitorii mei, Albret și Gironne. Lupul mușcase.

— Așadar, acest Lagardère era singur împotriva voastră, a tuturor ?

— Erau patru, monseniore, socotindu-l și pe marchizul de Chaverny, vărul meu.

— Chaverny, repetă regentul mirat.

Gonzague răspunse cu ipocrizie :

— O cunoscuse la Madrid, pe vremea ambasadei mele, pe iubita acestui Lagardère. Trebuie să spun monseniorului că am solicitat și am obținut azi-dimineață de la domnul d'Argenson un mandat de arestare împotriva lui Chaverny.

— Și ceilalți doi ?

— Sînt și ei arestați. Sînt niște simpli maeștri de scrimă, cunoscuți pentru a fi participat pe vremuri la orgiile și la fărădelegile lui Lagardère.

— Rămîne de explicat atitudinea pe care ai luat-o astă-noapte față de prietenii domniei-tale, zise regentul.

Gonzague ridică asupra regentului o privire plină de mirare, admirabil prefăcută. Stătu o clipă pe gînduri înainte de a răspunde. Apoi spuse cu un zîmbet batjocoritor :

— Ceea ce mi s-a raportat are deci vreun temei ?

— Nu știu ce ți s-a raportat.

— Niște povești de adormit copiii, monseniore, niște acuzații absolut demente... Dar merită să fie luate în seamă de înalta înțelepciune a alteței-voastre regale și de însăși demnitatea mea ?...

— Nu dau două parale pe înalta mea înțelepciune, domnule prinț, și deocamdată să lăsăm deoparte demnitatea domniei-tale. Te rog să vorbești.

— Deci este un ordin și mă supun. Pe cînd azi-noapte mă aflam la alteța-voastră regală, se pare că orgia din casa mea a atins proporții extravagante. A fost forțată ușa apartamentului meu particular, unde le adăpostisem pe cele două tinere, pentru a le remite, pe amîndouă, la ivirea zorilor, în mîinile doamnei prințese. Nu cred că este necesar să spun monseniorului cine erau instigatorii acestui act de violență, la care prietenii mei beți dădeau o mînă de ajutor. A avut loc un duel bahic între Chaverny și pretinsul cocoșat. Prețul turnirului era mîna tinerei gitane pe care vor să o dea drept domnișoara de Nevers. Cînd m-am întors acasă, l-am găsit pe Chaverny culcat pe pardoseală și pe cocoșat triumfător lîngă iubita lui. Fusese întocmit un act de căsătorie. Era plin de semnături, printre care și iscălitura mea falsificată !

Regentul îl privea pe Gonzague și părea că voia să-i pătrundă în fundul sufletului. Prințul dăduse adineauri o luptă disperată. Cînd intrase la ducele d'Orléans, se așteptase poate să găsească o oarecare răceală la protectorul și prietenul său, dar nu se gîndise la această lungă și cumplită explicație.

Toate aceste minciuni, abil grupate, toată sumedenia de perfidii erau, se poate spune, pe trei sferturi improvizate. Nu numai că Gonzague poza în victima propriului său eroism, dar mai și susținea de pe acum mărturia singurelor trei persoane care puteau depune împotriva lui : Chaverny, Cocardasse și Passepoil.

Regentul îl iubise pe acest om cu toată duioșia de care era în stare. Regentul îl ținuse în intimitatea sa încă din adolescență. Pentru Gonzague nu era o condiție favorabilă. Fiindcă acest lung șir de raporturi apropiate îl pusese în gardă pe ducele d'Orléans împotriva marii abilități a prietenului său. Într-adevăr, așa era. Poate că, ieșind din gura altuia, răspunsurile limpezi și în aparență atît de precise

ale lui Gonzague ar fi fost suficiente să-l convingă pe regent.

Regentul avea în sinea sa sentimentul de dreptate, cu toate că istoria îi reproşează, pe drept, un mare număr de nedreptăţi. Ne este îngăduit să credem că, în această împrejurare, regentul regăsea, pentru a spune aşa, toată noblețea nativă a caracterului său, din cauza solemnei şi tristei amintiri care plana asupra acestui proces. În definitiv era vorba de pedepsirea ucigaşului lui Nevers, pe care Philippe d'Orléans îl iubise ca pe un frate ; era vorba de a se înapoia un nume, o avere, o familie fiicei dezmoştenite a lui Nevers.

Regentul era ispitit să dea crezare cuvintelor lui Gonzague. Şi dacă se arăta sever, o făcea dintr-un impuls al virtuţii. Nu voia să aibă vreodată reproşuri de conştiinţă că nu-şi făcuse datoria în legătură cu această dezbatere. Tot gîndul său se putea rezuma în aceste cuvinte rostite la începutul întrevederii : „Justifică-te şi vei vedea dacă te iubesc !“ Vai de duşmanii lui Gonzague dacă se justifica !

— Philippe, zise el după o scurtă tăcere şi cu un fel de şovăială, Dumnezeu mi-e martor că aş fi fericit să păstrez un prieten ! Calomnia a putut să se înverşuneze împotriva ta, fiindcă mulţi te invidiază.

— Mă invidiază datorită binefacerilor monseniorului, murmură Gonzague.

— Eşti puternic împotrvia calomniei, reluă regentul, prin poziţia ta înaltă cît şi prin deosebita inteligenţă care-mi place atît de mult la domnia-ta. Răspunde-mi, te rog, la o ultimă întrebare. Ce-i cu povestea succesiunii contelui Annibal Canozza ?

Gonzague îi puse mîna pe braţ.

— Monseniore, zise el cu un ton serios şi concentrat, vărul meu Canozza muri în timp ce alteţa-voastră regală călătorea împreună cu mine în Italia. Credeţi-mă, nu depăşiţi o anumită limită sub care infamia atinge absurdul şi nu merită decît dispreţ, chiar dacă iese din gura unui prinţ puternic. Peyrolles mi-a spus azi-dimineaţă : „S-au jurat să vă piardă. I-au vorbit alteţei-sale regele în asemenea fel, încît toate vechile acuzaţii aduse împotriva Italiei vor cădea asupra domniei-voastre. Veţi fi un nou Borgia. Piersicile otrăvite şi florile în cupa cărora s-a turnat mortala *aqua toffana*...“ Monseniore, se întrerupse aici

Gonzague, dacă aveți nevoie de o pledoarie pentru a mă ierta, condamnați-mă, fiindcă sila îmi închide gura. Voi repeta pe scurt ce v-am spus și vă las în față aceste trei fapte : Lagardère este în mîinile justiției domniei-voastre; cele două tinere sînt lîngă prințesă ; posed paginile smulse din registrul capelei Caylus. Domnia-voastră sînteți șeful statului. Cu aceste elemente, descoperirea devine atît de ușoară încît nu-mi pot stăvili un simțămînt de orgoliu spunîndu-mi : „Eu am făcut lumină în aceste tenebre !"

— Adevărul va fi descoperit, zise regentul. Eu însumi voi prezida deseară tribunalul de familie.

Gonzague îi strînse mîinile cu căldură.

— Venisem să vă rog să faceți acest lucru, zise el. În numele omului căruia i-am consacrat întreaga mea viață, vă mulțumesc, monseniore. Acum, trebuie să cer iertare pentru că am vorbit poate prea tare șefului unui mare stat. Dar, orice s-ar întîmpla, mi-am pregătit pedeapsa. Philippe d'Orléans și Philippe de Gonzague se vor vedea astă seară pentru ultima oară.

Regentul îl atrase spre el. Vechile prietenii sînt rezistente.

— Un prinț nu se coboară să-și ceară iertare, zise el. Dacă va fi cazul, Philippe, sper că scuzele regentului îți vor fi de-ajuns.

Gonzague clătină din cap.

— Sînt răni, zise el cu glas tremurător, pe care nici un balsam nu poate să le vindece.

Se ridică pe neașteptate și privi pendula. Întrevederea dura de peste trei ore.

— Monseniore, zise el cu un accent ferm și rece, nu veți dormi deloc în dimineața asta. Anticamera alteței-voastre regale este plină. Dincolo, aproape de noi, lumea se întreabă dacă voi ieși de aici cu un surplus de bunăvoință sau dacă ostașii din garda domniei-voastre mă vor conduce la Bastilia. Și eu îmi pun această alternativă... Cer alteței-voastre regale o favoare din două, la alegere : închisoarea care mă ocrotește, sau un semn special și public de prietenie, care să-mi înapoieze, chiar de-ar fi numai pentru ziua de azi, întregul meu prestigiu pierdut. Am nevoie de acest lucru.

Philippe d'Orléans sună și spuse valetului care intră :

— Să fie introdusă la mine toată lumea.

În momentul cînd curtenii chemați treceau pragul, îl atrase spre sine pe Gonzague și îl sărută pe frunte, spunînd :

— Pe diseară, prietene Philippe !

Curtenii se înșiruiră și lăsară loc liber, înclinîndu-se pînă la pămînt, la trecerea prințului de Gonzague care se retrăgea.

III. — TREI ETAJE DE CARCERE

Instituirea Înaltelor Curți de justiție data de pe vremea lui Francisc al II-lea, care întemeiase cîte una în fiecare parlament pentru a cunoaște cazurile de erezie. Sentințele acestor tribunale excepționale erau fără drept de apel și executabile în următoarele douăzeci și patru de ore. Cea mai celebră dintre Înaltele curți a fost Comisia extraordinară desemnată de Ludovic al XIV-lea, pe vremea cazurilor de otrăvire.

Sub Regență, numele se păstrase, dar atribuțiile se schimbară. Mai multe secții ale parlamentului din Paris primiră titlul de Înalte Curți și funcționară în același timp. Neliniștea nu mai avea drept cauză erezia sau otrăvirile, neliniștea se datora speculațiilor financiare. Așadar, sub Regență, Înaltele Curți aveau ca obiect problemele de finanțe. Nu trebuie să vedem în ele decît niște veritabile Curți de conturi, însărcinate să verifice și să vizeze borderourile agenților trezoreriei. După căderea lui Law, luară chiar numele de Curți de viză.

Totuși exista o altă Înaltă Curte care-și ținea dezbaterile la marele Châtelet, pe vremea cînd Le Blanc dispusese să se facă lucrări de reamenajare la palatul Parlamentului și la Conciergerie. Acest tribunal, care funcționă pentru prima oară în 1716, cu prilejul procesului lui Longuefort, a dat mai multe sentințe celebre : între altele, una împotriva intendantului armatei La Saulnois de Sancerre, acu-

zat de a fi falsificat marele sigiliu. În 1717, instanța era alcătuită din cinci consilieri și un președinte al Curții. Consilieri erau domnul Berthelot de Lebeaumelle, Hardouin, Hacquelin-Desmaisons, Montespel de Graynac și Husson-Bordesson, care nu lua parte la vot. Președinte era domnul marchiz de Ségré. Ea putea fi convocată prin ordonanța regelui de la o zi la alta și chiar de la o oră la alta prin citație. Membrii ei nu aveau dreptul să părăsească Parisul.

Înalta Curte fusese convocată în ajun, la cererea alteței-sale regale, ducele d'Orléans. Citația menționa că ședința se va deschide la ora patru noaptea. Actul de acuzare urma să aducă la cunoștința judecătorilor numele acuzatului.

La ora patru și jumătate, cavalerul Henri de Lagardère se înfățișă în fața Înaltei Curți de la Châtelet. Actul de acuzare îl învinuia de răpirea unui copil și de un asasinat.

Au fost audiați martori : domnul prinț și doamna prințesă de Gonzague. Declarațiile lor fură atît de contradictorii, încît Curtea obișnuită totuși să dea sentințe pe baza celui mai mic indiciu, își amînă dezbaterile pînă la ora unu după amiază, pentru a se informa mai amănunțit. Trei noi martori urmau să fie audiați : domnii de Peyrolles, Cocardasse și Passepoil.

Domnul de Gonzague îi vizită pe rînd pe fiecare dintre consilieri și pe președinte. O măsură cerută de procurorul regelui, aducerea în fața instanței a tinerei răpite, nu a fost luată în considerație, deoarece domnul de Gonzague declarase că fiica lui Nevers era într-un fel sau altul sub influența acuzatului. Circumstanță agravantă într-un proces de răpire comisă asupra moștenitoarei unui duce și pair !

Totul fusese pregătit pentru ca Lagardère să fie dus la Bastilia, loc al execuțiilor nocturne. Amînarea dezbaterilor fu cauza pentru care i se căută o temniță învecinată cu sala de judecată, în scopul de a rămîne la îndemîna judecătorilor.

Temnița se afla la al treilea etaj al Turnului Nou, denumit astfel deoarece domnul de Jaucourt îi terminase reconstrucția la sfîrșitul domniei lui Ludovic al XIV-lea. Ea era situată la nord-vestul clădirii și ferestruicile dădeau spre chei. Temnița ocupa exact jumătate din amplasamen-

tul vechiului turn Magne, prăbuşit în 1670, şi a cărui năruire dărîmase o parte din zidul de apărare. De obicei, aici erau închişi prizonierii din ordin regal, înainte de a fi trimişi la Bastilia.

Era o construcţie cu ziduri subţiri, de cărămizi roşii, al cărei aspect contrasta bizar cu donjoanele sumbre care o înconjurau. La al doilea etaj, un pod mobil o lega de vechiul zid de apărare, formînd o terasă în faţa sălii mari a grefei. Carcerele, sau mai bine zis celulele, erau curăţate şi pardosite cu lespezi, ca mai toate apartamentele burgheze de pe atunci. Se vedea bine că aici detenţia nu putea fi decît provizorie şi, în afara zăvoarelor mari de la uşi, care fuseseră puse fără îndoială la loc, la fel ca mai înainte, nimic nu lăsa impresia unei adevărate închisori de stat.

Întemniţîndu-l pe Lagardère, după suspendarea şedinţei, temnicerul îi declară că se afla la secret. Lagardère îi propuse douăzeci sau treizeci de pistoli, pe care-i avea asupra lui, pentru o pană, cerneală şi o foaie de hîrtie. Temnicerul luă banii şi nu dădu nimic în schimb. Promise doar să depună banii la grefă.

Lagardère rămase o clipă nemişcat şi copleşit de gînduri. Era prizonier, paralizat, neputincios. Duşmanul său avea puterea, protecţia mărturisită a şefului statului, averea şi libertatea.

Şedinţa de noapte durase aproape două ore. Avusese loc îndată după supeul din „căsuţa" lui Gonzague. Cînd Lagardère intră în celulă se făcuse de ziuă. Pe vremuri, înainte de a intra în corpul de cavalerie uşoară, făcuse adeseori de gardă la Châtelet. Cunoştea interiorul clădirii. Dedesubtul celulei sale trebuia să se afle alte două carcere.

Dintr-o privire cuprinse sărăcăciosul său domeniu : un butuc, o cană, o pîine, un maldăr de paie. I se lăsaseră pintenii. Desprinse unul şi îşi înţepă braţul cu ajutorul acului de la cataramă. În acest fel îşi procură cerneală. Un colţ de batistă îi sluji drept hîrtie, un fir de paie ţinu loc de pană. Cu asemenea ustensile se scrie încet şi nu prea citeţ, dar totuşi se scrie. Lagardère scrise astfel cîteva cuvinte. Apoi, tot cu ajutorul acului de la cataramă, desfăcu o dală din pardoseala celulei.

Nu se înşelase. Dedesubt se aflau două carcere.

În prima, micul marchiz de Chaverny, beat turtă, dormea ca un preafericit. În a doua, Cocardasse şi Passepoil,

culcați pe paie, filozofau și spuneau lucruri destul de interesante, cînd despre nestatornicia vremurilor, cînd despre șubrezenia norocului. Nu aveau drept provizii decît o bucată de pîine uscată, ei care în ajun stătuseră la masă cu prințul. Cocardasse-junior își mai lingea din cînd în cînd buzele cu limba, în amintirea vinului excelent pe care-l băuse. Fratele Passepoil nu avea decît să închidă ochii pentru a vedea trecînd ca în vis nasul cîrn al domnișoarei Nivelle, fata fluviului Mississippi, ochii arzători ai donei Cruz, părul frumos al junei Fleury și zîmbetul provocator al Cidalisei. Dacă Passepoil ar fi cunoscut cum era alcătuit paradisul lui Mahomed, s-ar fi făcut musulman, abjurînd pe dată credința strămoșilor săi. Patimile l-ar fi adus aici. Și, totuși, avea unele calități.

Chaverny gîndea și el, dar cu totul altfel.

Se tăvălise pe paie, cu hainele în dezordine, cu părul ciufulit. Se frămînta ca un diavol.

— Încă o cană, cocoșatule, spunea el, și nu trișa ! Te faci că bei, ticălosule ! Văd cum curge vinul pe jaboul tău. Fir-ar să fie ! Ce zici de Oriol ? Nu ți se pare că pentru el era de-ajuns un cap grăsuț și searbăd ? Acum văd că are două, trei, cinci, șapte capete, ca și hidra din Lerna [1] ! Haide, cocoșatule, să ni se aducă două butii, amîndouă pline ! Tu vei bea una, ca un burete ce ești, și eu alta. Dar, Doamne ! Dă-o jos pe femeia asta care mi s-a așezat pe piept, e grea ! Oare-i nevastă-mea ? Cred că m-am însurat...

Trăsăturile sale exprimară o nemulțumire subită.

— E dona Cruz, o recunosc. Ascundeți-mă ! Nu vreau ca dona Cruz să mă vadă în halul ăsta ! Ia-ți înapoi cei cincizeci de mii de scuzi, vreau să mă însor cu dona Cruz.

Și se zbătea mereu. Coșmarul ba îi încleștа gîtlejul, ba se pornea pe un rîs idiot și prostesc de om beat. Nici nu auzi zgomotul ușor de deasupra capului său. Ar fi fost nevoie de un tun să-l trezească. Zgomotul se întețea totuși destul de tare. După cîteva minute, începură să cadă bucăți de moloz. Chaverny le simți prin somn. Se plesni de două sau de trei ori peste obraz, așa cum alungi o insectă supărătoare.

— Ce muște îndrăcite ! își spunea el.

---

[1] Aluzie la monstrul pe care, după legendă, l-a doborît Heracles, îndeplinind astfel una dintre cele douăsprezece munci impuse de dușmanul său de moarte, Euristheu, rege în Micene. (N.T.)

O bucată de moloz ceva mai mare îi căzu pe obraz.

— Ei, drăcia dracului ! zise el. Ți-ai luat nasul la purtare, cocoșat nenorocit, și îndrăznești să arunci în mine cu fărîmituri de pîine ? Nu mă dau în lături să beau cu tine, dar nu îngădui să ne batem pe burtă.

O gaură neagră apăru în tavan, chiar deasupra capului său, și bucata de moloz care căzu din gaură îl izbi în frunte.

— Dar ce sîntem noi, țînci care aruncăm cu pietre ? strigă el furios. Hei ! Navailles, ia-l de picioare pe cocoșat. O să-l scăldăm în mlaștină...

Gaura din tavan se lărgea. O voce păru că pogoară din cer.

— Oricine ai fi, zise ea, binevoiește să răspunzi unui tovarăș de nenorocire ! Și tu ești la secret ? Nu vine nimeni din afară să te vadă ?

Chaverny dormea mereu, dar somnul lui era mai puțin adînc. După alte cîteva bucăți de moloz aruncate în cap, avea să se trezească de-a binelea. Auzi vocea ca prin vis.

— Fir-ar să fie ! zise el, răspunzînd nu se știe cui, nu-i o fată pe care o poți iubi în joacă. Nu era defel complice la comedia din palatul lui Gonzague și, în pavilion, ticălosul de văru-meu a făcut-o să creadă că se află în societatea unor nobile doamne.

Adăugă pe un ton grav și trufaș :

— Răspund de virtutea ei. Va fi cea mai delicioasă marchiză din univers !

— Hei ! strigă de sus glasul lui Lagardère. N-ai auzit ?

Chaverny sforăi un pic, plictisit să mai vorbească prin somn.

— Totuși e cineva acolo ! zise glasul. Zăresc ceva care se mișcă.

Un fel de pachet trecu prin gaură și căzu chiar pe obrazul stîng al lui Chaverny, care sări în picioare și își prinse falca cu amîndouă mîinile.

— Mizerabile ! zise. Îmi dai *mie* o palmă ?

Apoi fantoma, pe care fără îndoială o vedea, dispăru. Privirea lui buimacă făcu înconjurul celulei.

— Asta-i bună ! murmură el frecîndu-se la ochi. Nu mă pot trezi. Visez, de bună seamă.

În acest moment, vocea de sus reluă :

— Ai primit pachetul ?

— Bine ! zise Chaverny. Cocoșatul s-a ascuns aici pe undeva, caraghiosul mi-a jucat vreo festă urîtă. Dar cum dracu arată camera asta !...

Ridicîndu-și capul strigă din răsputeri :

— Văd o gaură, cocoșat blestemat. Am să ți-o plătesc, fii fără grijă ! Du-te de spune să mi se deschidă ușa.

— Nu te aud, zise vocea, ești prea departe de gaură, dar te zăresc și te recunosc. Domnule de Chaverny, deși ți-ai petrecut viața în tovărășia unor prăpădiți, știu că ai rămas un gentilom. De asta n-am lăsat să fii asasinat azi-noapte.

Micul marchiz căscă ochii mari.

— Totuși, nu-i chiar glasul cocoșatului, gîndi el. Dar ce tot spune despre asasinat ? Și cine îndrăznește totuși să folosească față de mine acest ton protector ?

— Sînt cavalerul de Lagardère, zicea vocea în această clipă, ca și cum ar fi vrut să răspundă la întrebarea micului marchiz.

— Ah ! exclamă el uluit. Uite unul care se poate mîndri că duce o viață grea !

— Știți unde vă aflați aici ? întrebă vocea.

Chaverny clătină ușor din cap în semn de negație.

— Sînteți în închisoarea de la Châtelet, la al doilea etaj din Turnul Nou.

Chaverny se repezi spre ochiul de geam care-i lumina slab celula și brațele-i căzură de-a lungul trupului. Vocea spuse mai departe :

— Probabil ați fost ridicat azi-dimineață din palatul domniei-voastre printr-un ordin regal de arestare...

— Obținut de scumpul și preacinstitul meu văr ! murmură micul marchiz. Cred că-mi amintesc de o oarecare silă pe care am arătat-o ieri față de unele infamii...

— Vă amintiți, întrebă vocea, de duelul domniei-voastre bahic cu cocoșatul ?

Chaverny făcu un semn afirmativ.

— Eu jucam rolul cocoșatului, reluă vocea.

— Domnia-voastră ? exclamă marchizul. Cavalerul de Lagardère ?

Acesta nu auzi și continuă :

— Cînd v-ați îmbătat, Gonzague dădu ordin să fiți ucis. Îl stinghereați. Se temea de restul de lealitate care există în domnia-voastră. Dar cei doi viteji, cărora li s-a

încredințat această sarcină, sînt oamenii mei. Am dat un contra-ordin.

— Mulțumesc ! zise Chaverny. Tot ce spuneți e cam de necrezut... Motiv în plus de a da crezare.

— Obiectul pe care vi l-am aruncat este un mesaj, continuă vocea. Am scris cîteva cuvinte pe o batistă, cu sîngele meu. Aveți putința de a face să parvină această misivă doamnei prințese de Gonzague ?

Gestul lui Chaverny însemna : „Nu !"

În același timp ridică de jos batista pentru a vedea cum o pînză atît de subțire putuse să-i dea o palmă atît de grea și atît de bine nimerită. Lagardère înnodase o cărămidă în batistă.

— Așadar, voia să-mi spargă capul ! bombăni Chaverny. Probabil că dormeam adînc, dacă m-au putut aduce aici fără să știu.

Desfăcu batista, o împături și o vîrî în buzunar.

— Nu știu dacă mă înșel, reluă din nou vocea, dar cred că nu vă împotriviți să-mi fiți de folos.

Chaverny, răspunse da, din cap. Vocea continuă :

— După toate probabilitățile, voi fi executat astă-seară. Deci, să ne grăbim. Dacă nu aveți cui încredința mesajul, faceți ce-am făcut și eu : găuriți podeaua celulei și să ne încercăm norocul la etajul de dedesubt.

— Cu ce ați făcut gaura ? întrebă Chaverny.

Lagardère nu auzi, dar fără îndoială înțelese, fiindcă pintenul, alb de moloz, căzu la picioarele micului marchiz, care se puse imediat pe treabă. Într-adevăr, muncea cu rîvnă și, pe măsură ce se risipeau urmările beției, mintea i se înflăcăra la gîndul răului pe care voise să i-l facă Gonzague.

— Dacă nu-mi dă socoteală chiar azi, nu va fi din vina mea ! își spunea el.

Și lucra cu îndîrjire, săpînd o gaură de zece ori mai mare decît era nevoie să strecoare misiva.

— Faceți prea mult zgomot, marchize, spunea Lagardère de sus. Fiți atent, o să vă audă careva !

Chaverny smulgea cărămizile, molozul, șipcile și își însîngera mîinile.

— Doamne sfinte ! zise Cocardasse la etajul de dedesubt. Cine dracu dansează deasupra noastră ?

— Ei, poate vreun nenorocit pe care-l sugrumă, și care se zbate, răspunse fratele Passepoil, care avea gînduri negre în această dimineață.

— Ei, asta-i ! remarcă gasconul. Dacă e strîns de gît, are dreptul să se zbată. Dar mai curînd cred că e vorba de un nebun furios din cartier, care a fost băgat la închisoare înainte de a fi trimis la ospiciul Bicêtre.

O izbitură puternică se auzi în acest moment, urmată de o trosnitură înăbușită și de prăbușirea unei bucăți din tavan.

Molozul, căzînd între cei doi prieteni ai noștri, ridică un nor gros de praf.

— Să ne încredințăm sufletele lui Dumnezeu, zise Passepoil. N-avem săbiile cu noi și fără îndoială vin să ne facă de petrecanie.

— Prostule ! replică gasconul. Ar veni pe ușă. Hei, uite pe cineva !

— Ehei ! făcu micul marchiz, al cărui cap se arătă în gaura mare din tavan.

Cocardasse și Passepoil ridicară ochii în același timp.

— Sînteți doi acolo ? întrebă Chaverny.

— După cum vedeți, domnule marchiz, replică Cocardasse. Dar, la dracu, de ce a fost nevoie de toată stricăciunea asta ?

— Adunați paiele sub gaură, ca să sări.

— Refuz ! E destul că sîntem doi aici.

— Și temnicerul nu pare un băiat care știe de glumă, adăugă fratele Passepoil.

Totuși Chaverny lărgea gaura cu gesturi iuți.

— Nu-ți fie teamă ! spuse Cocardasse privindu-l. Cine a făcut asemenea închisori ?

— E zidită din noroi și scuipat ! adăugă Passepoil cu dispreț.

— Paiele ! Paiele ! strigă nerăbdător Chaverny.

Vitejii noștri nu făceau nici o mișcare... Chaverny avu buna idee de a rosti numele lui Lagardère. Pe dată, toate paiele fură adunate în mijlocul celulei.

— Oare ștrengarul e împreună cu noi ? întrebă Cocardasse.

— Aveți vești de la el ? întrebă Passepoil.

În loc să răspundă, Chaverny își vîrî picioarele în gaură. Era subțirel, dar șoldurile nu voiau să treacă, fiind strînse între pereții zgrunțuroși ai deschizăturii. Pentru

a se strecura, trebuia să facă eforturi disperate. Cocardasse se porni pe rîs văzîndu-i picioarele care se zbăteau cu furie. Întotdeauna prudent, Passepoil își lipi urechea de ușa ce da spre coridor. Trupul lui Chaverny trecea totuși încetul cu încetul.

— Vino aici, mititelule ! strigă Cocardasse. O să cadă... Tavanul e destul de sus ca să-și rupă coastele.

Fratele Passepoil măsură din ochi distanța de la podea la tavan.

— E destul de sus, replică el, să ne rupă și nouă cîte ceva în cădere, dacă sîntem atît de neghiobi să-i servim de saltea !

— Aș, făcu Cocardasse, e atît de plăpînd !

— Orice ai spune, o căzătură de la douăsprezece pînă la cincisprezece picioare...

— Nu-ți fie teamă, iubițelule ! Vine din partea micului parizian. La treabă !

Passepoil nu se mai lăsă mult rugat. Cocardasse și el își împreunară brațele viguroase deasupra mormanului de paie. Aproape îndată după asta se auzi un nou trosnet în tavan. Cei doi viteji închiseră ochii și se îmbrățișară fără voia lor prin tracțiunea bruscă pe care căderea micului marchiz o exercită asupra brațelor lor întinse. Toți trei se rostogoliră pe pardoseală, orbiți de potopul de moloz care căzu în urma lui Chaverny. Acesta se ridică primul. Se scutură și începu să rîdă.

— Sînteți băieți buni, zise el. Prima oară cînd v-am văzut, mi-am zis că sînteți făcuți pentru spînzurătoare, nu vă supărați pe mine. Acum sîntem trei, să încercăm să forțăm ușa. Să-i strîngem de gît pe temniceri, să le luăm cheile și pe-aici ni-i valea.

— Passepoil ! strigă gasconul.

— Cocardasse ! răspunse Passepoil.

— Ți se pare că am mutra unui candidat la spînzurătoare ?

— Dar eu, murmură Passepoil, care-l privea chiorîș pe noul venit. E pentru prima dată cînd aud asemenea ocară...

— Nu-ți fie teamă ! întrerupse Cocardasse. Păcătosul ne va da satisfacție cînd vom fi afară. Pînă atunci, spun drept, îmi place ideea lui. Să forțăm ușa, pe Dumnezeul meu !

Passepoil îl opri în clipa cînd erau pe cale să se avînte spre ușă.

— Ascultați, zise el înclinînd capul pentru a pleca urechea.

Se auzea zgomot de pași în coridor. Într-o clipă bucățile de moloz fură împinse într-un colț în spatele paielor puse la locul lor. O cheie scîrțîi zgomotos în broască.

— Unde să mă ascund ? șopti Chaverny, care rîdea, în pofida fîsticelii.

De afară se trăgeau zăvoarele grele, care scîrțîiau. Cocardasse își scoase iute tunica. Passepoil făcu la fel. Jumătate sub paie, jumătate sub tunici, Chaverny se ascunse cît putu mai bine. În cămașă, cei doi profesori de scrimă se proțăpiră unul în fața celuilalt și se prefăcură că se duelează.

— E rîndul tău, iubițelule ! strigă Cocardasse. Unu ! Doi ! Dă-i drumul !

— Te-am atins ! spuse Passepoil rîzînd. Dacă ni s-ar da măcar spadele, să ne treacă timpul...

Ușa masivă se învîrti în țîțîni. Doi oameni, purtătorul cheilor și un paznic, se dădură la o parte pentru a lăsa să treacă un al treilea personaj, care purta un strălucitor costum de curte.

— Nu vă îndepărtați, zise acesta din urmă împingînd ușa în urma lui.

Era însuși domnul de Peyrolles, în toată splendoarea îmbrăcămintii sale. Vitejii noștri îl recunoscură din prima aruncătură de ochi, dar continuară să se încaiere fără să se sinchisească de el.

De dimineață, ieșind din mica lui locuință, bunul domn de Peyrolles își numărase din nou averea. La vederea aurului atît de ușor cîștigat, a tuturor acțiunilor bine rînduite în colțurile casetei, omul de încredere al lui Gonzague avea iarăși de gînd să părăsească Parisul și să se retragă la moșiile sale, pentru a se bucura de fericirea proprietarilor de pămînt. Orizontul părea că se întunecă și instinctul îi spunea : „Pleacă !“ Dar nu putea fi mare primejdie să mai rămînă douăzeci și patru de ore în plus. Acest sofism îi pierde totdeauna pe lacomi : douăzeci și patru de ore trec atît de repede ! Nu gîndesc că asta înseamnă 1.440 de minute, fiecare conținînd de șaizeci de ori mai mult timp decît îi trebuie unui ticălos să-și dea duhul.

— Bună ziua, bravii mei prieteni, zise Peyrolles asigurîndu-se dintr-o privire că ușa rămăsese întredeschisă.

— Adio, prietene ! răspunse Cocardasse, dîndu-i o lovitură strașnică amicului său Passepoil. Ești teafăr. Tocmai ne spuneam, prostovanul ăsta și cu mine, că dacă ni s-ar înapoia spadele, cel puțin am avea cum să ne trecem vremea.

— Iată, adăugă normandul, care-și înfipse arătătorul în burta nobilului său prieten.

— Și cum vă simțiți aici ? întrebă Peyrolles în batjocură.

— Destul de bine ! Destul de bine ! răspunse gasconul. Nu-i nimic nou prin oraș ?

— După cîte știu, nimic deosebit, domnii mei prieteni ! Și ziceți că ați avea chef să reintrați în posesia spadelor ?

— Obișnuința, zise blînd Cocardasse. Cînd n-o am pe Petronilla, mi se pare că-mi lipsește o mînă, zău !

— Și dacă, înapoindu-vă spadele, vi se deschid și ușile ?

— Pe Al-de-sus! exclamă Cocardasse. Ar fi drăguț! Ei, ce zici, Passepoil ?

— Ce trebuie să facem pentru asta ? întrebă ultimul.

— Nimica toată, prieteni, nimica toată. Să spuneți mulțumesc unui om pe care l-ați socotit întotdeauna un dușman și care are o slăbiciune pentru voi.

— Cine este acest om minunat, Doamne sfinte ?

— Eu însumi, vechii mei prieteni. Gîndiți-vă ! Ne cunoaștem de peste douăzeci de ani.

— Douăzeci și trei la Sfîntul Mihail, zise Passepoil. În seara sărbătorii sfîntului arhanghel v-am croit de douăzeci și patru de ori cu latul sabiei, în spatele Luvrului, din partea domnului de Maulévrier.

— Passepoil ! strigă Cocardasse sever. Aceste amintiri supărătoare n-au nici un rost. În ce mă privește, m-am gîndit adesea că bunul domn de Peyrolles ne îndrăgea în taină. Cere-i scuze acum, pe loc, ticălosule !

Ascultător, Passepoil își părăsi poziția din mijlocul camerei și se îndreptă către domnul de Peyrolles, cu tichia în mînă.

Domnul de Peyrolles, care avea privirea la pîndă, zări în acest moment locul albit de moloz pe pardoseală. În mod

firesc, privirea i se îndreptă spre tavan. La vederea găurii, se făcu galben la faţă. Dar nu strigă, fiindcă Passepoil, smerit şi zîmbitor, se şi afla între el şi uşă. Din instinct, se refugie doar spre mormanul de paie, pentru a-şi acoperi spatele. La urma urmei, avea în faţa lui doi oameni puternici şi hotărîţi. Dar gardienii erau pe coridor şi el avea o sabie. În clipa cînd se opri, cu spatele la mormanul de paie, capul zîmbitor al lui Chaverny se arătă, ridicînd puţin tunica lui Passepoil, sub care se ascundea.

IV. — VECHI CUNOŞTINŢE

Sîntem siliţi să spunem cititorului ce căuta domnul de Peyrolles în temniţa unde zăceau Cocardasse şi Passepoil, fiindcă acest om abil nu avu vremea să-şi explice singur motivele prezenţei sale.

Cei doi viteji trebuiau să se înfăţişeze ca martori în faţa Înaltei Curţi de la Châtelet, dar nu în favoarea domnului prinţ de Gonzague. Peyrolles avea sarcina să le facă propuneri uimitoare, care să le zdruncine conştiinţa : cîte o mie de pistoli fiecăruia, bani gheaţă şi plătiţi dinainte, nici măcar pentru a-l acuza pe Lagardère, ci pentru a spune doar că nu se aflau în noaptea crimei în împrejurimile castelului Caylus. În mintea lui Gonzague negocierea era cu atît mai sigură, cu cît Cocardasse şi Passepoil nu aveau motive să mărturisească prezenţa lor în noaptea asasinatului.

Iată acum şi de ce domnul de Peyrolles nu avu răgazul să-şi arate talentele diplomatice.

Capul zeflemitor al micului marchiz ridicase tunica lui Passepoil, pe cînd Peyrolles, ocupat să observe mişcările celor doi viteji, şedea cu spatele la mormanul de paie. Micul marchiz făcu semn cu ochiul aliaţilor săi. Aceştia se apropiară încetişor.

— Nu-ţi fie teamă, zise Cocardasse arătînd cu degetul spărtura din tavan. E prea de tot să vîri doi gentilomi într-o carceră atît de prost acoperită.

— Cu cît anii trec, observă cu moderaţie Passepoil, cu atît mai puţin sînt respectate convenienţele.

— Prieteni, exclamă Peyrolles care începea să fie îngrijorat văzîndu-i apropiindu-se, unul din dreapta, celălalt din stînga, fără farse de prost-gust ! Dacă mă forţaţi să scot sabia...

— Ruşine ! suspină Passepoil. Să scoţi sabia împotriva noastră !

— Împotriva unor oameni dezarmaţi ! accentuă Cocardasse. Pe Dumnezeul meu ! E cu neputinţă !

Înaintau mereu. Cu toate acestea, înainte să strige după ajutor, ceea ce ar fi rupt negocierile, Peyrolles voi să îmbine gestul cu vorba. Puse mîna pe garda sabiei spunînd :

— Ce se întîmplă, băieţi ? Aţi încercat să evadaţi prin gaura aia de sus, ajutîndu-vă unul pe altul să vă căţăraţi şi n-aţi reuşit ? Opriţi-vă ! se întrerupse. Încă un pas, şi scot sabia !

Dar o altă mînă decît a lui prinsese garda sabiei. Mîna asta albă şi împodobită cu dantele mototolite aparţinea domnului marchiz de Chaverny. Acesta reuşiseă să iasă din ascunzătoare. Stătea în picioare în spatele lui Peyrolles. Pe neaşteptate, lui Peyrolles îi alunecă sabia din mînă, şi Chaverny, apucîndu-l de guler, îi înfipse vîrful sub bărbie.

— Dacă scoţi o vorbă eşti mort, caraghiosule ! zise el încet.

Peyrolles spumega de furie, dar tăcu. Cu ajutorul cravatelor, Cocardasse şi Passepoil îl legară fedeleş în mai puţin timp decît ne trebuie să scriem aceste rînduri.

— Şi-acum ? zise Cocardasse micului marchiz.

— Acum, replică acesta, tu treci la dreapta uşii şi băiatul ăsta bun la stînga, şi cînd cei doi gardieni vor intra, prindeţi-i de gît pe la spate.

— Dar ce, or să intre ? întrebă Cocardasse.

— Treceţi la posturile voastre ! Domnul de Peyrolles ne va servi drept momeală.

Cei doi bravi alergară şi se lipiră de zid, unul la dreapta, celălalt la stînga, Chaverny, cu vîrful sabiei sub bărbia lui Peyrolles, îi porunci să strige după ajutor. Peyrolles strigă. Şi îndată cei doi gardieni se năpustiră în celulă.

Passepoil tăbări pe chelar, Cocardasse pe celălalt. Amîndoi horcăiră înăbuşit, apoi tăcură, pe jumătate sugrumaţi. Chaverny închise uşa celulei, scoase din buzunarul purtătorului de chei o legătură de frînghii şi din care le făcu amîndurora cătuşe.

— Nu-ţi fie teamă ! îi zise Cocardasse. N-am mai văzut în viaţa mea un marchiz mai drăguţ ca domnia-voastră, zău !

Passepoil adăugă felicitările sale mai calme celor făcute de prietenul său. Dar Chaverny era grăbit.

— La treabă, exclamă el, nu sîntem încă pe străzile Parisului. Gasconule, dezbracă-l la piele pe chelar şi îmbracă-te cu hainele lui. Şi tu, prietene, fă la fel cu paznicul.

Cocardasse şi Passepoil se priviră.

— Iată un lucru care mă tulbură, zise primul scărpinîndu-se după ureche. Doamne sfinte ! Nu ştiu dacă se cuvine ca nişte gentilomi...

— Eu am să mă îmbrac cu hainele celui mai nerușinat netrebnic pe care-l cunosc ! strigă Chaverny smulgînd tunica splendidă a lui Peyrolles.

— Nobilul meu prieten, îndrăzni să zică Passepoil, ieri am îmbrăcat...

Cocardasse îl întrerupse cu un gest cumplit.

— Linişte, păcătosule ! zise el. Îţi poruncesc să uiţi împrejurarea aia urîtă. Dealtfel, ieri o făceam pentru salvarea micului nostru ştrengar.

— Şi astăzi din nou pentru salvarea lui.

Cocardasse scoase un oftat adînc şi-l dezbrăcă pe chelar, care avea un căluş în gură. Fratele Passepoil făcu la fel cu gardianul, şi curînd bunii noştri prieteni îşi schimbară hainele. Cu siguranţă că de pe vremea lui Iuliu Cezar, care a fost, după cum se spune, întemeietorul acestei antice fortăreţe, palatul Châtelet n-a văzut niciodată în incinta zidurilor sale doi temniceri cu o mutră mai plăcută. Chaverny îmbrăcă, la rîndul lui, tunica bunului domn de Peyrolles.

— Dragii mei, zise el continuînd rolul de om de încredere, m-am achitat de sarcina faţă de aceşti doi mizerabili. Vă rog să mă conduceţi pînă la uşa dinspre stradă.

— Am oare puţin aerul unui gardian ? întrebă Passepoil.

— Poţi fi chiar confundat, răspunse prompt micul marchiz.

— Ei bine ! spuse Cocardasse-junior fără a se sinchisi să-şi ascundă umilirea. Oare mă asemăn de aproape sau de departe cu un temnicer purtător de chei ?

— Ca două picături de apă, răspunse Chaverny. Hai să mergem ! Trebuie să duc mesajul.

Toţi trei ieşiră din carceră, a cărei uşă fu închisă de două ori cu cheia, fără a uita să tragă zăvoarele. Domnul de Peyrolles şi cei doi gardieni rămaseră acolo, legaţi fedeleş şi cu căluşul în gură. Povestea nu ne spune gîndurile ce le-au trecut prin minte în aceste împrejurări neplăcute şi grele. În acest timp, cei trei prizonieri traversau fără piedici primul coridor : era pustiu.

— Prietene Cocardasse ! Ţine capul mai puţin semeţ, zise Chaverny. Mi-e teamă de mustăţile tale smintite.

— Doamne sfinte ! răspunse viteazul. Chiar de mi le-aţi toca mărunt, nu-mi veţi strica înfăţişarea chipeşă.

— Ăsta n-o să moară decît odată cu noi, adăugă fratele Passepoil.

Chaverny înfundă boneta de lînă pe urechile gasconului şi îl învăţă cum să poarte cheile. Ajunseră în curtea interioară. Curtea interioară a închisorii şi galeriile acoperite erau pline de lume. În Châtelet era mare tărăboi fiindcă domnul marchiz de Ségré dădea masa de prînz asesorilor, la grefă, în aşteptarea reînceperii dezbaterilor. Se vedeau trecînd felurile de mîncare şi coşurile cu sticle de şampanie, care erau aduse de la cîrciuma „Veau-qui-Tette", înfiinţată de doi ani, chiar în piaţa palatului Châtelet, de bucătarul Le Preux.

Cu pălăria trasă pe ochi, Chaverny trecu primul.

— Amice, îi zise el portarului curţii interioare, aici, foarte aproape, la numărul 9, pe coridor, se află doi ticăloşi primejdioşi. Fii cu ochii în patru.

Portarul îşi scoase boneta bombănind, iar Cocardasse şi Passepoil traversară curtea fără piedici. În sala de gardă, Chaverny se purtă ca un om curios care vizitează o închisoare. Privi de aproape fiecare obiect şi puse cîteva întrebări idioate cu multă seriozitate. I se arătă patul de campanie pe care se odihnise zece minute domnul de Horn, în tovărăşia abatelui La Mettrie, prietenul său, cînd ieşiseră de la ultima audiere. Acest lucru păru să-l intereseze foarte mult. Nu mai rămăsese de traversat decît curtea.

Dar, în pragul curții, Cocardasse-junior fu cît pe ce să răstoarne un rîndaș de la cîrciuma „Veau-qui-Tette", care ducea un tort de migdale. Viteazul nostru scoase un răsunător „Al dracului să fiu !", la care toată lumea întoarse capul. Fratele Passepoil se cutremură pînă în măduva oaselor.

— Amice, zise Chaverny cu tristețe, băiatul ăsta era cu totul nevinovat, așa încît te puteai abține să huleşti numele Domnului, Dumnezeul nostru.

Cocardasse își pleoști urechile. Arcașii crezură că aveau de-a face cu un preacinstit gentilom tînăr.

— Nu-l cunosc pe chelarul ăsta gascon, bombăni portarul de la sala de gardă. La dracu, provincialii ăștia se bagă peste tot !

Poarta era tocmai deschisă pentru a lăsa să treacă un superb fazan fript, felul principal al dejunului domnului marchiz de Ségré. Cocardasse și Passepoil neputîndu-și stăpîni nerăbdarea trecură pragul dintr-o singură săritură.

— Arestați-i ! Arestați-i ! strigă Chaverny.

Temnicerul se năpusti și căzu fulgerat de lanțul greu de chei, pe care Cocardasse-junior i-l azvîrli în obraz. Cei doi bravi o luară la goană în același timp și dispărură după colțul străzii Lanterne.

Trăsura, care-l adusese pe domnul de Peyrolles, aștepta mereu la poartă. Chaverny recunoscu livreaua vizitiului lui Gonzague. Urcă treapta trăsurii, continuînd să strige cît îl ținea gura :

— Arestați-i, ce dracu ! Nu vedeți că evadează ? Cînd cineva evadează, înseamnă că are gînduri rele. Arestați-i ! Arestați-i ! Și, profitînd de tumult, se plecă spre cealaltă portieră și porunci : La palat, păcătosule ! În goana mare !

Caii porniră la trap. Cînd trăsura intră pe strada Saint-Denis, Chaverny își șterse fruntea de sudoare și începu să rîdă ținîndu-se de burtă. Bunul domn de Peyrolles îi dădea nu numai libertatea, ci și o trăsură pentru a se duce, fără să se obosească, la destinație.

Ne aflăm în aceeași cameră, cu mobilier sever și trist, unde am văzut-o pentru prima oară pe doamna prințesă de Gonzague în dimineața care precedase reuniunea tribunalului de familie. Se vedea același doliu exterior : altarul cernit, unde se oficia zilnic slujba funebră în memoria

decedatului duce de Nevers, cu marea cruce albă în care se reflecta licărirea celor șase lumînări aprinse. Dar ceva se schimbase. Un element de bucurie, încă timidă și abia perceptibilă, se strecurase printre aspectele lugubre. Un fel de surîs lumina vag acest doliu.

La cele două capete ale altarului erau așezate flori și totuși nu veniseră încă primele zile ale lunii mai, onomastica soțului decedat. Draperiile, deschise la ora prînzului, lăsau să treacă o rază blîndă a soarelui de toamnă. La fereastră era atîrnată o colivie în care ciripea o pasăre drăgălașă, o pasăre pe care am mai văzut-o și am mai auzit-o la fereastra joasă care da spre strada Saint-Honoré, colț cu strada Chantre. Pasărea, care nu de mult înveselea singurătatea fermecătoarei necunoscute, a cărei existență misterioasă le împiedica să doarmă pe doamnele Balahault, Durand, Guichard, și pe toate cumetrele din cartierul Palais-Royal.

În capela doamnei prințese de Gonzague se afla lume, multă lume, deși ora era matinală. Mai întîi, o frumoasă fată, care dormea întinsă pe o canapea. Obrazul ei, cu un contur delicat, rămînea puțin în umbră. Dar raza de soare se juca în părul ei bogat și negru, care bătea în roșcat. Lîngă ea, în picioare, stătea prima cameristă a prințesei, buna Madeleine Giraud, care își ținea mîinile împreunate și avea lacrimi în ochi.

Madeleine Giraud îi mărturisise doamnei de Gonzague că avertismentul miraculos, găsit în cartea de rugăciuni la pagina cu psalmul *Miserere* [1], avertismentul care spunea : „Veniți să vă apărați fiica", și care amintea, după douăzeci de ani, deviza întîlnirilor fericite și a dragostei din tinerețe, deviza lui Nevers : *Iată-mă !*, fusese așezat acolo de însăși Madeleine, în complicitate cu cocoșatul. În loc să o dojenească, prințesa o îmbrățișă. Madeleine era fericită ca și cum și-ar fi regăsit propriul său copil. Prințesa se așezase la celălalt capăt al încăperii, înconjurată de două femei și de un băietan. Lîngă ei se aflau risipite paginile unui manuscris, împreună cu sipetul din care fuseseră scoase : sipetul și manuscrisul Aurorei. Rîndurile scrise cu speranța fierbinte că vor intra într-o zi în mîinile unei mame necunoscute, dar adorate, ajunseseră la adresa cuvenită. Prințesa le citise. Se vedea bine după ochii ei înroșiți, înroșiți de lacrimi blînde și duioase.

[1] Miluește-mă, Dumnezeule, după mare mila ta... (Psalmul 50.)

Felul în care sipetul și pasărea drăgălașă trecuseră pragul palatului Gonzague nu isca nedumerire. Una din cele două femei era onesta Françoise Berrichon, iar băietanul care își răsucea pălărioara în mîini, cu un aer maliţios și tulburat, răspundea la numele de Jean-Marie. Era pajul Aurorei, copilul limbut și imprudent, care o tîrîse pe bunica lui afară din casă pentru a se lăsa trasă de limbă de cumetrele din strada Chantre. Cealaltă femeie stătea la oarecare distanță. Ați fi recunoscut sub voal obrazul îndrăzneț și grațios al donei Cruz. În acest moment se putea citi pe mutrișoara ei dezgheţată o emoţie reală și adîncă. Bătrîna Françoise vorbea.

— El nu e fiul meu, spunea ea cu glas bărbătesc arătîndu-l pe Jean-Marie, e fiul bietului meu băiat. Pot spune doamnei prinţese că Berrichon al meu era altă mîncare de peşte. Avea peste un metru optzeci și curaj cu carul, fiindcă a murit ca soldat.

— Și erai în slujba lui Nevers, femeie ? o întrerupse prinţesa.

— Toţi din neamul Berrichon, din tată în fiu, de cînd pămîntul e pămînt ! răspunse Françoise. Soţul meu era scutierul ducelui Amaury, tatăl ducelui Philippe. Tatăl soţului meu, care se numea Guillaume-Jean-Nicolas Berrichon...

— Dar fiul dumitale, întrerupse prinţesa, n-a fost el care mi-a adus acea scrisoare la castelul Caylus ?

— Da, nobila mea doamnă, el a fost. Și numai Dumnezeu ştie că și-a amintit de seara aia toată viaţa. Mi-a povestit de mai multe ori că se întîlnise în pădurea Ens cu o anume doamnă Marthe, fosta dădacă a domniei-voastre, care avea grijă de copilaș. Doamna Marthe îl recunoscu, fiindcă-l văzuse la castelul tînărului nostru duce, cînd aducea scrisorile domniei-voastre. Doamna Marthe îi spuse : „Acolo, la castelul de Caylus, cineva a descoperit totul. Dacă o vezi pe domnișoara Aurore, spune-i să fie foarte atentă". Berrichon a fost prins de niște soldăţoi și eliberat prin mila lui Dumnezeu. Era pentru prima dată cînd îl vedea pe cavalerul de Lagardère, despre care se vorbea atît de mult. Mi-a spus : „E frumos ca arhanghelul Mihail din biserica de la Tarbes !"

— Da, murmură prinţesa, care visa, e frumos.

— Și viteaz ! continuă bătrîna Françoise, care se înflăcăra. Un leu !

— Un adevărat leu ! voi să accentueze Jean-Marie.

Dar bătrîna Françoise căscă ochii la el şi Jean-Marie tăcu.

— Bietul meu băiat, Berrichon, ne-a spus toate astea, continuă femeia, şi cum Nevers şi acest Lagardère aveau întîlnire să se bată, şi cum acest Lagardère îl apără pe Nevers o jumătate de oră întreagă împotriva a mai mult de douăzeci de netrebnici, să-mi ierte doamna prinţesă vorba proastă, înarmaţi pînă în dinţi.

Aurore de Caylus îi făcu semn să se oprească. Nu putea îndura aceste amintiri sfîşietoare. Ochii ei plini de lacrimi se întoarseră spre catafalcul străjuit de lumînări.

— Philippe ! murmură ea. Soţul meu iubit, parcă a fost ieri ! Anii au trecut ca orele. Parcă a fost ieri. Rana din inima mea sîngerează şi nu vrea să se vindece.

Se văzu un fulger în ochiul donei Cruz, care privea această imensă durere cu admiraţie. Avea în vine acel sînge arzător care face ca inima să bată mai repede şi care înalţă sufletul pînă la sentimente eroice.

Bătrîna Françoise dădu din cap cu un gest matern :

— Anii sînt ani, zise ea. Toţi sîntem muritori. Nu trebuie să suferi pentru ce a trecut.

Învîrtindu-şi pălărioara în mînă, Berrichon îşi spunea :

— Cum mai propovăduieşte draga mea bunică !

— Aşa că, reluă bătrîna Françoise, atunci cînd cavalerul de Lagardère veni la ţară, acum cinci sau şase ani, pentru a mă întreba dacă vreau s-o slujesc pe fata răposatului duce, am zis da pe dată. De ce ? Fiindcă fiul meu Berrichon îmi spusese cum se petrecuseră lucrurile. Simţind că-şi dă duhul, ducele îl strigă pe cavaler şi îi zise : „Fratele meu ! Fratele meu !“

Prinţesa îşi apăsă mîinile pe piept.

— Şi a mai spus, continuă Françoise : „Vei fi tatăl copilului meu şi mă vei răzbuna !“ Berrichon n-a minţit niciodată, nobilă doamnă. Dealtfel, ce interes ar fi avut să mintă ? Jean-Marie şi cu mine am plecat. Cavalerul de Lagardère socotea că domnişoara era prea mărişoară pentru a locui singură cu el.

— Şi a mai vrut, întrerupse Jean-Marie, ca domnişoara să aibă un paj.

Françoise ridică din umeri, zîmbind.

— Băiatul e cam vorbăreţ, zise ea, vă cer iertare, nobilă doamnă. Aşa că plecarăm la Madrid, care este capi-

tala țării spaniole. Ah ! Doamne ! Mărturisesc că mi-au dat lacrimile cînd am văzut-o pe biata copilă, e-adevărat ! Era cap tăiat cu tînărul nostru senior ! Dar, ssst ! Trebuie să tac. Domnul cavaler nu mă lăsa să vorbesc.

— Și tot timpul cît ai fost cu el, întrebă prințesa cu glas șovăitor, omul acesta, domnul de Lagardère ?...

— Doamne sfinte ! Nobilă doamnă, exclamă Françoise, al cărei obraz îmbătrînit se îmbujoră, nu, nu, pe mîntuirea mea ! Aș zice poate ca domnia-voastră, dar, vedeți, de șase ani m-am deprins să-l iubesc pe domnul cavaler la fel și chiar mai mult decît ce mi-a mai rămas din familie. Dacă altcineva în locul domniei-voastre ar fi avut aerul să bănuiască... Dar trebuie să mă iertați, se întrerupse ea făcînd o reverență, iată că uit în fața cui vorbesc. Omul ăsta e un sfînt, doamnă. Să știți că fiica domniei-voastre a fost la fel de bine păzită lîngă el, cum ar fi fost lîngă mama ei. Îi purta respect, era de-o bunătate, de-o duioșie atît de blîndă și de curată !

— Faci bine că-l aperi pe acela care nu merită să fie acuzat, spuse cu răceală prințesa. Dar dă-mi amănunte. Fiica mea trăia în singurătate ?

— Singură, mereu singură, prea singură, fiindcă era tristă. Și totuși, dacă m-ar fi crezut...

— Ce vrei să spui ? întrebă Aurore de Caylus.

Bătrîna Françoise aruncă o privire spre dona Cruz, care stătea tot nemișcată.

— Înțelegeți totuși, zise bătrîna, o fată care cînta și dansa in Plaza-Santa, nu era o societate bună și potrivită pentru moștenitoarea unui duce...

Prințesa se întoarse spre dona Cruz și văzu cum îi strălucește o lacrimă pe genele lungi ale pleoapelor.

— Nu-i de făcut alte reproșuri stăpînului dumitale ? zise ea.

— Reproșuri ? protestă bătrîna Françoise. Dealtfel, ăsta nu-i un reproș, fetița nu venea prea des și totdeauna făceam în așa fel încît să le supraveghez...

— Bine ai făcut, întrerupse prințesa. Îți mulțumesc. Poți pleca. De acum înainte faci parte din casa mea, dumneata și cu nepotul dumitale.

— În genunchi ! strigă Françoise Berrichon îmbrîncindu-l pe Jean-Marie.

Prințesa opri acest elan de recunoștință și, la un semn al ei, Madeleine Giraud o conduse pe bătrînă împreună cu nepotul. Și dona Cruz se îndreptă spre ușă.

— Unde te duci, Flor ? întrebă prințesa.

Dona Cruz crezu că nu aude bine.

Prințesa repetă :

— Nu te cheamă așa ? Vino, Flor, vreau să te îmbrățișez.

Și cum tînăra fată nu se supunea destul de repede, prințesa se ridică și o luă în brațe. Dona Cruz își simți obrazul scăldat în lacrimi.

— Ea te iubește, murmură mama fericită. Scrie aici, în aceste pagini, pe care le voi ține mereu la căpătîiul patului meu. În aceste pagini, în care și-a pus tot sufletul. Tu ești gitana ei, prima ei prietenă. Mai fericită decît mine, ai văzut-o cînd era copil. Era oare frumoasă ? Spune-mi, Flor.

Și, fără să-i lase vreme să răspundă, continuă cu pasiunea ei de mamă, impetuoasă și profundă :

— Tot ce iubește ea, vreau să iubesc și eu. Te iubesc, Flor, ești a doua mea fiică. Îmbrățișează-mă ! Ai putea să mă iubești și tu ? Dacă ai ști cît de fericită sînt și cum aș vrea ca tot pămîntul să fie fericit ! Auzi tu, Flor, chiar pe bărbatul acesta, care mi-a luat inima copilului meu, ei bine, dacă ea vrea, simt că îl voi iubi și eu !

V. — INIMĂ DE MAMĂ

Dona Cruz zîmbea printre lacrimi. Prințesa o strîngea nebunește la piept.

— Ai putea crede oare, scumpa mea Flor, că nu îndrăznesc încă să o strîng așa în brațe pe Aurore ? Nu te supăra, dar cînd îți sărut fruntea și obrajii, parcă o îmbrățișez pe ea.

Se îndepărtă brusc de ea, pentru a o privi mai bine.

— Dansai în piețele publice, tu, fetiță ? reluă ea cu un aer visător. Nu ai familie. Oare aș fi iubit-o mai puțin, dacă aș fi regăsit-o așa ? Doamne, Dumnezeule ! Doamne, Dumnezeule ! Cît de smintită e mintea omenească ! Deunăzi spuneam : „Dacă fiica lui Nevers ar fi uitat pentru o clipă mîndria neamului ei..." Nu ! Nu mai termin fraza. Îmi trece un fior prin vine gîndindu-mă că Dumnezeu m-ar fi putut lua în serios. Flor, gitana mea, vino să-i mulțumim lui Dumnezeu, vino !

O duse către altar și îngenunche.

— Nevers ! Nevers ! exclamă ea. O am pe fiica ta, o am pe fiica noastră ! Spune-i Domnului să vadă fericirea și recunoștința inimii mele !

Fără îndoială că cel mai bun prieten al ei n-ar fi recunoscut-o. Sîngele îi colora obrajii cu intensitate. Era tînără, era frumoasă, privirea-i strălucea, talia-i suplă se unduia și fremăta. Vocea ei avea accente blînde și extrem de plăcute. Rămase o clipă pierdută în extazul ei.

— Flor, reluă ea, ești creștină ? Da, îmi amintesc că am citit în jurnalul Aurorei cum s-au petrecut lucrurile. Nu-i așa că Dumnezeul nostru e bun ? Dă-mi mîinile și simte-mi inima !

— Ah ! strigă biata gitană izbucnind în lacrimi. Dacă aș avea o mamă ca domnia-voastră, doamnă !

Prințesa o atrase din nou la piept.

— Îți vorbea de mine ? Despre ce vorbeați ? În ziua cînd ai întîlnit-o era încă mititică. Știi ce ? se întrerupse ea, căci febra îi crea această nevoie neîncetată de a vorbi. Cred că i-e frică de mine. Aș muri de durere, dacă o mai ține așa. Vorbește-i de mine, Flor, mica mea Flor, te rog !

— Doamnă, răspunse dona Cruz ai cărei ochi umeziți de lacrimi zîmbeau, n-ați citit acolo cît de mult vă iubește ?

Arăta cu degetul paginile răvășite ale manuscrisului Aurorei.

— Da, da, zise prințesa, aș ști oare să exprim ce am simțit citindu-le ? Fiica mea nu e tristă și severă, ca mine. Are inima voioasă ca a tatălui ei. Dar și eu, eu care am plîns atît de mult, eram veselă odinioară. Casa în care m-am născut era o temniță și totuși rîdeam, dansam, pînă

în ziua cînd l-am văzut pe acela care avea să ducă în fundul mormîntului toată bucuria și toate zîmbetele mele.

Își trecu repede o mînă pe fruntea care ardea ca focul.

— Ai văzut vreodată o biată femeie cum înnebunește ? întrebă ea cu violență.

Dona Cruz o privea cu un aer îngrijorat.

— Nu-ți fie teamă de nimic, nu-ți fie teamă de nimic, spuse prințesa. Pentru mine fericirea e ceva atît de nou ! Voiam să-ți spun, Flor, ai remarcat ? Aurore seamănă cu mine. Veselia ei s-a spulberat în ziua cînd a apărut dragostea. Pe ultimele pagini am văzut urme de lacrimi.

O luă pe gitană la braț și se așeză pe locul ei, unde șezuse mai înainte. Se întorcea în fiece clipă spre canapeaua unde dormea Aurore, dar nu știu ce fel de sentiment vag părea că o ține departe.

— Ea mă iubește, oh ! cu siguranță că mă iubește, dar zîmbetul despre care își amintește, zîmbetul aplecat deasupra leagănului ei este al acelui om. Cine i-a dat primele lecții ? Acest om. Cine a învățat-o prima rugăciune ? Din nou acest om. Oh ! Fie-ți milă, Flor, draga mea, nu-i spune niciodată cîtă furie, cîtă gelozie, cîtă ranchiună am împotriva acestui om !

— Nu inima domniei-voastre vorbește, doamnă, murmură dona Cruz.

Prințesa o strînse de braț cu bruscă violență.

— Ba inima mea ! exclamă ea. Ba inima mea ! În zilele de odihnă mergeau împreună în pajiștile din jurul Pamplonei. Se făcea copil pentru a se juca cu ea. Oare un bărbat trebuie să se comporte astfel ? Nu o mamă ? Cînd se înapoia acasă după lucru, aducea o jucărie, un dulce. Ce-aș fi putut face mai mult eu, ca mamă, pentru copilul meu, dacă aș fi fost săracă și într-o țară străină ? El știa bine că îmi lua, că îmi fura toată tandrețea ei !...

— Oh ! Doamnă ! vru să o întrerupă gitana.

— Vrei să-l aperi ? spuse prințesa, care-i zvîrli o privire bănuitoare. Ești de partea lui ? Văd bine, se corectă ea cu o amară descurajare, îl iubești mai mult ca pe mine, chiar și tu !

Dona Cruz îi ridică mîna pe care o ținea pînă în dreptul inimii. Două lacrimi țîșniră din ochii prințesei.

— Oh ! Bărbatul ăsta ! murmură ea printre lacrimi. Sînt văduvă-și nu-mi mai rămăsese decît inima fiicei mele !

Dona Cruz stătea mută în fața acestei supreme nedreptăți a dragostei materne. Această fată înflăcărată după plăceri, această nebună care ieri voia să se joace cu drama vieții, înțelegea. Sufletul ei conținea în germene toate iubirile pătimașe și geloase. Prințesa se reașezase în fotoliu. Luase paginile manuscrisului Aurorei. Le sucea și le învîrtea, visînd cu ochii deschiși.

— De cîte ori i-a salvat viața ! rosti ea rar.

Se prefăcu că reîncepe să parcurgă manuscrisul, dar se opri la primele pagini.

— La ce bun ? murmură ea pe un ton descurajat. Eu nu i-am dat viața decît o singură dată ! E-adevărat, e-adevărat, reîncepu ea, în timp ce ochii îi străluceau sălbatic. Este a lui mai mult decît a mea !

— Dar domnia-voastră sînteți mama ei, doamnă, spuse cu blîndețe dona Cruz.

Prințesa își ridică spre ea privirea-i neliniștită și îndurerată.

— Ce înțelegi prin asta ? o întrebă. Vrei să mă consolezi. Nu-i așa că e o datorie să-ți iubești mama ? Dacă fiica mea m-ar iubi din datorie, simt că aș muri !

— Doamnă, doamnă ! Vă rog, recitiți paginile unde vorbește despre domnia-voastră. Cîtă tandrețe ! Cîtă dragoste respectuoasă !

— Mă gîndeam și eu la acest lucru, buna mea Flor ! Dar există un lucru care mă împiedică să recitesc aceste rînduri pe care le-am sărutat cu atîta ardoare. Fiica mea este aspră. Printre rînduri există amenințări. Cînd își dă seama că piedica între ea și prietenul ei este mama ei, cuvintele îi devin tăioase ca o sabie. Am citit împreună. Îți amintești ce spune. Vorbește despre mamele orgolioase...

Un fior trecu prin tot trupul prințesei.

— Dar domnia-voastră nu sînteți ca mamele acelea, doamnă, zise dona Cruz cercetînd-o din priviri.

— Am fost ! murmură Aurore de Caylus, acoperindu-și obrazul cu mîinile.

În celălalt capăt al camerei, Aurore de Nevers se agita pe canapea. Cuvinte nedeslușite îi ieșeau de pe buze. Prințesa tresări. Apoi se ridică și traversă încăperea în vîrful picioarelor. Făcu semn donei Cruz să o urmeze, ca și cum ar fi simțit nevoia să fie însoțită și protejată.

Preocuparea care o muncea neîncetat în mijlocul bucuriei — teama, remuşcările, robia, oricare ar fi numele pe care am vrea să-l dăm spaimelor bizare care înăbuşeau inima bietei mame şi îi ucideau bucuria — avea ceva copilăros şi în acelaşi timp sfîşietor.

Se aşeză în genunchi lîngă Aurore. Dona Cruz rămase în picioare la capătul patului. Prinţesa admiră multă vreme trăsăturile fiicei. Îşi înăbuşea suspinele care voiau să-i iasă din piept. Aurore era palidă. Somnul agitat îi desfăcuse părul, care cădea în dezordine pe covor. Închizînd ochii, prinţesa îl adună în mîini şi-l lipi de buze.

— Henri ! murmură Aurore în somn, Henri, prietenul meu !

Prinţesa deveni atît de palidă, încît dona Cruz se repezi să o susţină. Dar fu respinsă. Prinţesa zîmbea cu îngrijorare şi zise :

— Am să mă obişnuiesc. Dacă ar rosti şi numele meu cînd visează !... ,

Aştepta. Acest nume nu veni. Aurore avea buzele întredeschise şi răsuflarea anevoioasă.

— Voi avea răbdare, zise sărmana mamă. Poate altă dată mă va visa.

Dona Cruz se aşeză în genunchi în faţa ei. Doamna de Gonzague îi zîmbea şi resemnarea dădea obrazului ei o frumuseţe sublimă.

— Flor, ştii că prima oară cînd te-am văzut am fost foarte mirată că nu-mi simţeam inima avîntîndu-se spre tine ? Totuşi eşti frumoasă. Ai acel tip spaniol pe care gîndeam să-l regăsesc la fiica mea. Dar priveşte-i fruntea, priveşte.

Îndepărtă uşor pletele răvăşite care ascundeau pe jumătate obrazul Aurorei.

— Tu nu ai aşa ceva, reluă ea atingînd tîmplele tinerei fete. Seamănă cu Nevers. Cînd am văzut-o şi cînd acest om mi-a spus : „Iat-o pe fiica domniei-voastre !“ inima mea n-a mai şovăit. Mi se părea că glasul lui Nevers, pogorînd pe neaşteptate din cer, spunea ca şi el : „E fiica ta !“

Sorbea lacom din ochi trăsăturile Aurorei. Continuă :

— Cînd Nevers dormea, pleoapele lui cădeau tot aşa şi am văzut adeseori această linie în jurul buzelor sale. Dar ceva încă şi mai asemănător există în zîmbet. Cînd

Nevers era foarte tînăr, i se reproşa că are o frumuseţe cam efeminată. Dar ceea ce m-a izbit a fost privirea. Oh ! Este flacăra reaprinsă din ochii lui Nevers ! Dovezi ! Mă apucă mila cînd mă gîndesc la dovezile lor ! Dumnezeu a pus numele nostru pe obrazul acestui copil. Nu pe Lagardère îl cred, ci inima mea.

Doamna de Gonzague vorbise foarte încet, totuşi, la numele de Lagardère, Aurore avu un fel de slabă tresărire.

— Se va trezi, zise dona Cruz.

Prinţesa se ridică şi atitudinea ei exprima un fel de groază. Cînd îşi dădu seama că fiica ei va deschide ochii, se dădu repede înapoi.

— Nu acum ! zise ea cu glas schimbat. Nu-i spune acum că sînt aici. Trebuie să fim cu băgare de seamă.

Aurore întinse braţele, apoi trupul ei suplu se înţepeni convulsiv, cum se întîmplă de obicei la trezire. Ochii ei mari se deschiseră dintr-odată, privirea ei străbătu încăperea şi uimirea i se zugrăvi pe obraz.

— Ah ! zise ea. Iat-o pe Flor ! Îmi amintesc. Deci n-am visat !

Îşi duse mîinile la frunte şi zise :

— Această cameră nu e aceea unde ne aflam astă-noapte. Oare am visat ? Oare am văzut-o pe mama mea ?

— Ai văzut-o pe mama ta, răspunse dona Cruz.

Prinţesa, care se dăduse înapoi pînă la altarul îndoliat, avea lacrimi de bucurie în ochi. Spre ea se îndreptase primul gînd al fiicei ei. Fata nu pomenise încă de Lagardère. Gîndurile şi inima i se îndreptară spre Dumnezeu pentru a-i mulţumi.

— Dar de ce sînt atît de zdrobită ? întrebă Aurore. Fiecare mişcare pe care o fac mă răneşte, şi răsuflarea îmi sfîşie pieptul. La mînăstirea Întrupării de la Madrid, după boala mea gravă, cînd îmi trecuse febra şi delirul, îmi amintesc că mă simţeam la fel. Aveam capul golit şi un fel de greutate pe inimă. De fiece dată cînd încercam să gîndesc, ochii mei înmărmuriţi vedeau flăcări şi sărmanul meu cap părea gata să crape.

— Ai avut febră, răspunse dona Cruz, ai fost grav bolnavă.

Privirea ei se îndrepta către prinţesă, ca pentru a-i spune : e rîndul domniei-voastre să vorbiţi, veniţi. Prin-

țesa rămînea nemișcată, timidă, cu mîinile încrucișate, adorînd-o de la distanță.

— Nu știu cum să spun, murmură Aurore. Un fel de greutate îmi strivește gîndirea. Tot timpul sînt pe punctul de a străpunge vălul tenebrelor întins în jurul minții mele, dar nu pot, nu, nu pot!

Capul obosit îi căzu pe pernă, în timp ce adăuga:

— Mama e supărată pe mine?

Ochii i se luminară pe neașteptate cînd spuse aceste cuvinte. Aproape își dădea seama de situație, dar totul nu dură decît o clipă. Pîcla se îngroșa în mintea ei și privirea, care abia i se aprinsese în frumoșii ei ochi, se stinse.

Prințesa tresări la ultimele cuvinte ale fiicei. Cu un gest imperios închise gura donei Cruz care voia să răspundă. Se apropie cu acel pas ușor și rapid pe care trebuia să-l fi avut în zilele cînd, mamă tînără fiind, venea lîngă leagăn la primul strigăt al copilului. Ajunse la căpătîiul patului și, pe la spate, prinse capul fetei și o sărută lung pe frunte. Aurore începu să zîmbească. Abia atunci putură deslușì criza stranie prin care trecea mintea ei. Aurore părea fericită, dar fericită cu acea bucurie calmă și blîndă, aceeași în fiecare zi și care durează de multă vreme. Aurore își sărută mama ca un copil obișnuit să dea și să primească în fiecare dimineață același sărut.

— Mamă, murmură ea, te-am visat și am plîns toată noaptea în visul meu. De ce Flor este aici? se întrerupse ea. Flor nu are mamă. Dar cîte lucruri se pot întîmpla într-o noapte!

Încă se mai lupta. Mintea ei se străduia să destrame vălul. Cedă, învinsă de oboseala dureroasă care o copleșea.

— Vreau să te văd, mamă, zise ea. Vino lîngă mine, ia-mă pe genunchi!

Rîzînd și plîngînd, prințesa se așeză pe canapea și o luă pe Aurore în brațe. În ce fel ar putea exprima ce resimțea? Există oare, în vreo limbă a pămîntului, cuvinte pentru a blama sau a stigmatiza această crimă divină: egoismul inimii de mamă! Prințesa ținea în mîini toată comoara ei. O ținea pe genunchi pe fiica ei, cu trupul și mintea slăbită: un copil, un biet copil. Prințesa o vedea pe Flor, care nu-și putea reține lacrimile, dar prințesa era fericită pînă la nebunie, o legăna pe Aurore în brațe,

murmurînd fără voia ei un cîntec de o blîndețe nespusă. Și Aurore își sprijinea capul de pieptul ei. Era fermecător și era sfîșietor.

Dona Cruz își întoarse privirea.

— Mamă, zise Aurore, în jurul meu plutesc tot felul de gînduri, dar nu le pot pricepe. Mi se pare că tu vrei să mă lași să văd limpede. Cu toate astea, simt că în mine există ceva care nu face parte din mine. Ar trebui să fiu altfel cu tine, mamă.

— Ești lipsită de inima mea, copilă, copilă dragă, îi răspunse prințesa în al cărei glas răzbăteau accente de rugă. Nu căuta altceva. Odihnește-te la pieptul meu. Fii fericită de fericirea pe care mi-o dăruiești.

— Doamnă, doamnă, zise dona Cruz, care se aplecă la urechea ei, trezirea va fi îngrozitoare !

Prințesa avu un gest de nerăbdare. Voia să se amăgească în această voluptate stranie, care totuși îi tortura sufletul. Era oare nevoie să i se spună că toate astea nu erau decît un vis ?

— Mamă, reluă Aurore, dacă mi-ai vorbi, sînt sigură că vălul de pe ochii mei ar cădea. Dacă ai ști cît sufăr !

— Suferi ! repetă doamna de Gonzague strîngînd-o cu pasiune la piept.

— Da, sufăr mult. Mi-e frică, tare mi-e frică, mamă, și nu știu, nu știu...

Glasul îi tremura, înecat în lacrimi. Își apăsa fruntea cu mîinile ei frumoase. Prințesa simți un fel de șoc lăuntric în pieptul lipit de al ei.

— Ohf ! Of ! repetă de două ori Aurore. Lasă-mă ! Vreau să te contemplu în genunchi, mamă. Îmi amintesc. E nemaipomenit ! Adineauri mă gîndeam că n-am părăsit niciodată pieptul tău.

O privi pe prințesă cu ochi înspăimîntați. Aceasta încercă să zîmbească, dar obrazul ei exprima spaimă.

— Ce ai ? Ce ai, mamă ? întrebă Aurore. Ești mulțumită că m-ai regăsit, nu-i așa ?

— Dacă sînt mulțumită, copil adorat ?

— Da, asta-i. M-ai regăsit, eu nu aveam mamă...

— Și Dumnezeu care ne-a unit, fiica mea, nu ne va mai despărți niciodată !

— Dumnezeu ! zise Aurore, ai cărei ochi măriţi se pironeau în vid. Dumnezeu ! În acest moment nu m-aş putea ruga, am uitat rugăciunea.

— Vrei s-o repeţi cu mine ? întrebă prinţesa, fericită să-i abată gîndurile.

— Da, dragă mamă. Aşteaptă ! Mai e ceva...

— Tatăl nostru care eşti în ceruri, începu doamna de Gonzague luînd mîinile Aurorei între ale ei.

— Tatăl nostru care eşti în ceruri, repetă Aurore ca un copilaş.

— Sfinţească-se numele tău, continuă prinţesa.

De data asta, în loc să repete, Aurore rămase nemişcată.

— Mai e ceva, murmură ea din nou, pe cînd cu degetele crispate îşi apăsa tîmplele ude de sudoare. Mai e altceva. Tu ştii, Flor ! Spune-mi.

— Surioară... bîigui gitana.

— Tu ştii ! Tu ştii ! zise Aurore în ai cărei ochi se iviră lacrimi. Of ! Aşadar nimeni nu vrea să mă ajute.

Se ridică pe neaşteptate şi îşi privi mama drept în ochi.

— Rugăciunea, rosti ea scandîndu-şi cuvintele, rugăciunea... Tu m-ai învăţat să spun rugăciunea, mamă ?

Prinţesa îşi înclină capul şi scoase un geamăt. Aurore îşi pironi asupra ei ochii înflăcăraţi.

— Nu, nu tu, murmură ea.

Creierul ei făcu un efort suprem. Un strigăt sfîşietor îi ţîşni din piept.

— Henri ! Henri ! zise ea. Unde-i Henri ?

Stătea în picioare. Privirea ei sălbatică şi superbă o învăluia pe prinţesă. Flor încercă să o prindă de mîini. Ea o respinse cu forţa unui bărbat. Prinţesa hohotea cu capul pe genunchi.

— Răspunde-mi ! strigă Aurore. Henri ! Ce i-au făcut lui Henri ?

— Nu m-am gîndit decît la tine, fiica mea, bîigui doamna de Gonzague.

Aurore se întoarse brusc spre dona Cruz.

— L-au ucis ? întrebă ea semeaţă şi cu privirea arzătoare.

Dona Cruz nu răspunse. Aurore se răsuci spre mama ei. Prinţesa se lăsă să alunece în genunchi şi murmură :

— Îmi zdrobești inima, fetița mea. Ai milă!

— L-au ucis? repetă Aurore.

— El! Totdeauna el! exclamă prințesa frîngîndu-și mîinile. În inima acestui copil nu mai e loc pentru dragostea mamei!

Cu privirea îndreptată în pămînt, Aurore gîndi cu glas tare:

— Nu vor să-mi spună dacă mi l-au ucis!

Prințesa întinse brațele spre ea, apoi căzu pe spate, leșinată.

Aurore ținea mîinile mamei sale. Obrazul i se împurpurase, ochiul ei arunca luciri tragice.

— Pe mîntuirea mea! Te cred, doamnă, zise ea. N-ai făcut nimic împotriva lui. Cu atît mai bine pentru domnia-ta, dacă mă iubești așa cum te iubesc eu. Dar dacă ai făcut ceva împotriva lui...

— Aurore! Aurore! o întrerupse dona Cruz, care-i puse mîna pe gură.

— Vorbesc, o întrerupse la rîndul ei domnișoara de Nevers cu o demnitate orgolioasă, nu amenințe. Mama și cu mine ne cunoaștem doar de cîteva ore și e bine ca inimile noastre să se privească în față. Mama mea este o prințesă, eu sînt o biată fată, ceea ce îmi dă dreptul de a vorbi semeț mamei mele. Dacă mama ar fi fost o femeie săracă, slabă, părăsită, nu m-aș fi ridicat și i-aș fi vorbit în genunchi.

Sărută mîinile prințesei, care o contempla cu admirație. Ce frumoasă era! Teama profundă care-i tortura inima, fără să-i înfrîngă mîndria, îi punea o aureolă pe fruntea-i de fecioară! Fecioară, am spus bine! dar fecioară-soție, avînd toată forța și toată măreția femeii.

— Nu te am decît pe tine pe acest pămînt, fiica mea, zise prințesa. Dacă nu te am, sînt slabă și părăsită. Judecă-mă, dar cu mila datorată celor care suferă. Îmi reproșezi că n-am rupt vălul care-ți întuneca mintea. Dar tu mă iubeai cînd delirai și, e-adevărat, mă temeam de clipa cînd te vei trezi!

Aurore aruncă o privire spre ușă.

— Vrei să mă părăsești? strigă mama, speriată.

— Trebuie, răspunse tînăra. Ceva îmi spune că Henri mă cheamă în acest moment și are nevoie de mine.

— Henri ! Mereu Henri ! murmură doamna de Gonzague cu accentul disperării. Totul pentru el, nimic pentru mama ta !

Aurore îşi fixă asupra ei ochii mari, arzători.

— Dacă el ar fi fost aici, doamnă, replică ea cu blîndeţe, iar domnia-ta ai fi fost departe, în primejdie de moarte, nu i-aş fi vorbit decît despre domnia-ta.

— E-adevărat ? strigă prinţesa fermecată. Mă iubeşti oare la fel de mult ca şi pe el ?

Aurore i se aruncă în braţe murmurînd :

— De ce nu l-ai cunoscut mai devreme, dragă mamă ?

Prinţesa o acoperea cu sărutări.

— Ascultă, spunea ea, ştiu ce înseamnă să iubeşti. Nobilul şi scumpul meu soţ, care mă aude şi a cărui amintire îmi umple singurătatea, trebuie să zîmbească la picioarele Domnului, văzînd în străfundul inimii mele. Da, te iubesc mai mult decît l-am iubit pe Nevers, fiindcă dragostea mea de femeie se contopeşte cu dragostea mea de mamă. Pe tine, dar şi pe el îl iubesc în tine, Aurore, singura mea speranţă, fericirea mea. Ascultă ! Fiindcă îl iubeşti, îl voi iubi şi eu. Ştiu bine că dacă l-aş respinge, nu mă vei mai iubi, ai scris asta, Aurore. Ei bine ! Îi voi deschide braţele.

Păli deodată, fiindcă privirea-i căzu asupra donei Cruz. Gitana trecuse într-un cabinet a cărui uşă se deschidea în spatele canapelei.

— Îi vei deschide braţele, mamă ? repetă Aurore.

Prinţesa tăcea şi inima îi bătea violent.

Aurore se smulse din braţele ei.

— Nu ştii să minţi ! exclamă ea. E mort, îl crezi mort !

Înainte ca prinţesa, care căzuse pe un scaun, să poată răspunde, dona Cruz reapăru şi tăie calea Aurorei, care se avîntase spre uşă. Dona Cruz îşi pusese mantia şi voalul.

— Ai încredere în mine, surioară ? zise ea. Forţele îţi vor trăda curajul. Tot ce ai vrea să faci, voi face eu.

Apoi, adresîndu-se doamnei de Gonzague, adăugă :

— Porunciţi să se înhame caii, vă rog, doamnă prinţesă.

— Unde te duci, surioară ? întrebă Aurore gata să leşine.

— Doamna prinţesă îmi va spune, replică gitana pe un ton ferm, unde trebuie să mă duc pentru a-l salva.

Dona Cruz aștepta în picioare lîngă ușă. Mama și fiica stăteau una în fața celeilalte. Prințesa poruncise să se înhame caii.

— Aurore, zise ea, n-am așteptat sfatul prietenei tale. A vorbit în numele tău, nu-i port pică. Dar ce a crezut totuși tînăra fată ? Că prelungeam somnul minții tale pentru a te împiedica să acționezi ?

Dona Cruz se apropie fără să vrea.

— Ieri, reluă prințesa, eram dușmana acestui bărbat. Știi de ce ? Îmi luase fiica și aparențele îmi spuneau : Nevers a căzut sub loviturile lui.

Trupul Aurorei se îndreptă, dar ochii i se plecară. Deveni atît de palidă, încît mama făcu un pas pentru a o susține. Aurore îi zise :

— Continuă, doamnă, te ascult. Văd după obrazul domniei-tale că ți-ai dat seama că e o calomnie.

— Ți-am citit amintirile, draga mea fată, răspunse prințesa. E o pledoarie elocventă. Omul care a păstrat atît de pură o inimă de douăzeci de ani sub acoperișul său nu poate fi un asasin. Omul care mi-a înapoiat fiica, așa cum abia dacă speram să o văd în cele mai ambițioase vise de dragoste maternă, sigur că are o conștiință nepătată.

— Mulțumesc pentru el, dragă mamă. Nu ai și alte dovezi în afară de asta ?

— Ba da, am mărturia unei femei demne și a nepotului ei. Henri de Lagardère...

— Soțul meu, mamă.

— Soțul tău, fiica mea, spuse prințesa coborînd glasul, nu l-a lovit pe Philippe de Nevers, ci l-a apărat.

Aurore se aruncă la gîtul mamei și, pierzînd pe neașteptate rezerva de pînă atunci, îi acoperi cu sărutări fruntea și obrajii.

— Mă săruți pentru el ! zise doamna de Gonzague zîmbind cu tristețe.

— Pe tine te sărut ! exclamă Aurore ducînd mîinile mamei la buze. Pe tine, pe care în sfîrșit te regăsesc, mamă scumpă ! Pe tine, fiindcă te iubesc, pe tine, fiindcă și el te va iubi. Și ce ai făcut ?

— Regentul are scrisoarea care scoate la lumină nevinovăția lui Lagardère, răspunse prințesa.

— Mulțumesc ! Oh ! Îți mulțumesc, zise Aurore. Dar de ce nu-i aici ?

Prințesa făcu un semn și Flor se apropie.

— Te iert, micuțo, spuse prințesa sărutînd-o pe frunte. Caleașca e pregătită. Vei merge să aduci răspunsul la întrebarea fiicei mele. Du-te și întoarce-te cît mai repede. Te așteptăm.

Dona Cruz se îndepărtă în goană.

— Ei bine ! draga mea, zise prințesa Aurorei, conducînd-o spre canapea, mi-am înfrînt oare orgoliul de aristocrată pe care îl bănuiai fără să-l cunoști ? Sînt destul de supusă față de înaltele porunci ale domnișoarei de Nevers ?

— Ești bună, mamă... începu Aurore.

Se așezară. Doamna de Gonzague o întrerupse.

— Te iubesc, asta-i tot, zise ea. Adineauri mi-era frică de tine. Acum nu mă mai tem de nimic ! Am un talisman.

— Ce talisman ? întrebă tînăra fată care zîmbea.

Prințesa o contemplă o clipă în tăcere, apoi răspunse.

— Să-l iubesc, fiindcă mă iubești.

Aurore i se aruncă în brațe.

În acest timp dona Cruz traversase salonul doamnei de Gonzague și sosea în anticameră cînd o mare larmă îi izbi urechile. Se auzea o ceartă violentă pe scară. Un glas, care i se păru că îl recunoaște, bruftuia valeții și cameristele doamnei de Gonzague. Aceștia, care păreau că se adunaseră ca un batalion de cealaltă parte a ușii, apărau intrarea în sanctuar.

— Sînteți beat ! spuneau lacheii, în timp ce vocea ascuțită a cameristelor adăuga : Sînteți plin de moloz pe ghete și aveți paie în păr. Frumoasă ținută de a te prezenta în fața prințesei !

— Fir-ar să fie, netrebnicilor ! striga glasul asediatorului. Într-adevăr e vorba de moloz, de paie și de ținută ! Cînd ieși din locul de unde vin, nu te mai uiți la asemenea fleacuri !

— Ieșiți din cîrciumă ? zise corul valeților.

— Sau din arest ? corijară cameristele.

Dona Cruz se opri să asculte.

— Neam de obraznici ! reluă glasul. Duceți-vă și spuneți stăpînei voastre că vărul ei, domnul marchiz de Chaverny, cere să-i vorbească neîntîrziat.

— Chaverny ! repetă dona Cruz mirată.

De cealaltă parte a uşii, slugile păreau să se consulte. În cele din urmă îl recunoscură pe domnul marchiz de Chaverny, în pofida hainelor ciudate şi molozului care-i păta catifeaua încălţămintei. Cu toţii ştiau că domnul de Chaverny era vărul lui Gonzague.

Se pare că micul marchiz considera deliberarea prea lungă. Dona Cruz auzi un zgomot de luptă şi tropotul pe care îl face un trup omenesc coborînd în zbor treptele unei scări. Apoi uşa se deschise brusc şi spatele micului marchiz, purtînd superbul frac al domnului de Peyrolles, se arătă.

— Victorie ! strigă el împingînd înapoi valul de asediatori de ambe sexe, care se năpusteau din nou spre el. Al dracului să fiu dacă ticăloşii ăştia nu erau pe punctul să mă scoată din sărite !

Le trînti uşa în nas şi puse zăvorul. Întorcîndu-se, o zări pe dona Cruz. Înainte ca aceasta să se fi putut da înapoi sau să se apere, el îi apucă mîinile şi i le sărută rîzînd. Aşa-i veneau ideile micului marchiz, fără tranziţie. Nu se mira niciodată de nimic.

— Înger frumos ! îi zise el, în timp ce tînăra fată se desprindea, pe jumătate veselă, pe jumătate tulburată. Te-am visat toată noaptea. Întîmplarea face să fiu prea ocupat în această dimineaţă pentru a-ţi face o declaraţie în toată regula. Bruscînd astfel introducerea, cad mai întîi la genunchii domniei-tale, oferindu-ţi inima şi mîna mea.

Într-adevăr, căzu în genunchi în mijlocul anticamerei. Gitana nu se aştepta la o asemenea propunere. Dar nu era mai stingherită ca domnul marchiz.

— Şi eu sînt foarte grăbită, zise ea străduindu-se să pară serioasă. Vă rog, lăsaţi-mă să trec.

Chaverny se ridică şi o sărută fără şovăială, aşa cum Frontin o sărută pe Lisette la teatru.

— Vei fi cea mai încîntătoare marchiză din lume ! exclamă el. Ne-am înţeles. Să nu crezi că fac lucrurile în chip uşuratic. Am reflectat la asta pe tot parcursul drumului.

— Dar consimţămîntul meu ? obiectă dona Cruz.

— M-am gîndit. Dacă nu consimţi, te răpesc. Aşadar, să nu mai vorbim despre o afacere încheiată. Aduc aici noutăţi foarte importante. Vreau s-o văd pe doamna de Gonzague.

— Doamna de Gonzague se află împreună cu fiica ei, replică dona Cruz. Nu primește pe nimeni.

— Fiica ei ! strigă Chaverny. Domnișoara de Nevers. Soția mea de ieri seara, copilă fermecătoare, slavă Domnului ! Dar pe tine te iubesc și ne vom căsători chiar azi. Ascultă-mă bine, vorbesc foarte serios. De vreme ce domnișoara de Nevers .e împreună cu mama ei, e un motiv în plus să fiu introdus imediat.

— Imposibil ! voi să spună gitana.

— Nu e nimic imposibil pentru cavalerii francezi ! rosti grav Chaverny.

O luă pe dona Cruz în brațe și, furîndu-i, cum se spunea pe-atunci, o mulțime de sărutări, o dădu deoparte.

— Nu cunosc drumul, continuă el, dar Dumnezeul norocoșilor mă va călăuzi. Ai citit romanele lui La Calprenède ? Un om care poartă un mesaj scris cu sînge pe o bucată de batistă nu trece oare peste orice ?

— Un mesaj scris cu sînge ? repetă dona Cruz, care nu mai rîdea.

Chaverny se și afla în salon. Gitana alergă după el, dar nu-l putu opri să deschidă ușa capelei și să intre pe neașteptate la prințesă.

Odată intrat, manierele lui Chaverny se schimbară puțin. Nebunii aceștia cunoșteau lumea în care se învîrteau.

— Doamnă și onorata mea verișoară ! zise el rămînînd în prag, respectuos înclinat. Nu am avut niciodată onoarea să-mi depun omagiile mele la picioarele domnieivoastre, iar domnia-voastră nu mă cunoașteți. Sînt marchizul de Chaverny, văr cu Nevers prin domnișoara de Chaneilles, mama mea.

Înspăimîntată la auzul numelui de Chaverny, Aurore se lipise strîns de mama ei. Tocmai intrase și dona Cruz în spatele marchizului.

— Și ce căutați la mine, domnule ? întrebă prințesa care se ridică mîniată.

— Vin să ispășesc păcatele unui descreierat pe care-l cunosc, răspunse Chaverny îndreptînd spre Aurore o privire aproape rugătoare, ale unui nebun care poartă oarecum același nume ca și mine. Și în loc să-i cer scuze domnișoarei de Nevers, care n-ar putea să le accepte, îmi răscumpăr iertarea aducîndu-i un mesaj.

Puse un genunchi la pămînt în fața Aurorei.

— Un mesaj de la cine ? întrebă prințesa încruntîndu-se.

Aurore, tremurînd și devenind palidă, ghicise despre ce era vorba.

— Un mesaj din partea cavalerului Henri de Lagardère, răspunse Chaverny.

În același timp scoase de la piept batista, pe care Henri scrisese cîteva cuvinte cu sîngele său. Aurore încercă să se ridice, dar căzu moale pe sofa.

— Oare ?... începu prințesa văzînd petecul de pînză mînjit de pete roșii.

Chaverny o privea pe Aurore, pe care dona Cruz o și prinsese în brațe.

— Misiva are o aparență lugubră, zise el, dar nu vă speriați. Cînd nu ai nici hîrtie, nici cerneală să scrii...

— Trăiește ! murmură Aurore scoțînd un suspin adînc.

Apoi, ochii ei frumoși, plini de lacrimi, se ridicară spre cer mulțumindu-i lui Dumnezeu. Luă din mîinile lui Chaverny batista pătată cu sîngele lui Henri și o apăsă pătimaș pe buze.

Prințesa întoarse capul. Avea să fie ultima revoltă a mîndriei sale.

Aurore încercă să citească, dar lacrimile o orbeau și, dealtfel, pînza se umezise de lacrimi, așa încît literele erau aproape indescifrabile.

Doamna de Gonzague, dona Cruz și Chaverny voiră să-i vină în ajutor. Aceste hieroglife late, amestecate și dizolvate rămaseră de neînțeles pentru ei.

— Voi citi ! zise Aurore ștergîndu-și ochii chiar cu batista adusă de Chaverny.

Într-adevăr, citi :

„Doamnei prințese de Gonzague. Vreau s-o mai văd o dată pe Aurore înainte de a muri !"

Aurore rămase o clipă nemișcată și înghețată. Cînd se ridică, ajutată de prințesă, îi spuse lui Chaverny :

— Unde e ?

— La închisoarea de la Châtelet.

— Este deci condamnat ?

— Nu știu. Știu doar că se află la secret.

Aurore se smulse din îmbrățișarea mamei.

— Mă duc la închisoarea de la Châtelet, zise ea.

— O ai lîngă tine pe mama ta, copilă dragă, murmură prințesa, al cărei glas găsi accente de reproș. De acum

înainte, mama ta este pentru tine o călăuză și un sprijin. N-a vorbit inima ta. Inima ta ar fi spus : Mamă, du-mă la închisoarea de la Châtelet.

— Cum ? murmură Aurore. Consimți ?

— Soțul fiicei mele este fiul meu, răspunse prințesa. Dacă va muri, îl voi plînge. Dacă poate fi salvat, îl voi salva !

Se îndreptă spre ușă. Aurore o prinse și, sărutîndu-i mîinile, pe care i le stropi cu lacrimi, zise :

— Dumnezeu te va răsplăti, mamă !

Se dejunase mult și copios în marea sală a grefei de la Châtelet. Domnul marchiz de Ségré merita reputația de care se bucura, că organiza bine lucrurile. Era un rafinat cunoscător al artei culinare, un magistrat la modă și un perfect gentilom.

Asesorii, începînd cu domnul Berthelot de Labaumelle pînă la tînărul Husson-Bordesson, magistrat referent la Curte, cu vot consultativ, erau oameni de viață, bine hrăniți, cu poftă de mîncare, simțindu-se mai în largul lor la masă decît în sala de judecată.

Trebuie să recunoaștem că a doua ședință a Înaltei Curți fu mult mai puțin lungă decît dejunul. Din cei trei martori care trebuiau să fie audiați, doi lipsiseră : numiții Cocardasse și Passepoil, prizonieri fugari. Unul singur, domnul de Peyrolles, depuse mărturie. Acuzațiile aduse de el erau atît de precise și de zdrobitoare, încît procedura fu extrem de simplificată.

În acest moment, totul era provizoriu la Châtelet. Judecătorii nu aveau condițiile de la palatul Parlamentului. Domnul marchiz de Ségré nu avea drept vestiar decît un cabinet întunecat, alături de marea grefă și separat doar de un perete despărțitor de cămăruța unde domnii consilieri își făceau toaleta în comun. Era foarte supărător, mai ales că domnii consilieri erau mai bine tratați în cele mai neînsemnate instanțe din provincie. Sala marii grefe dădea, printr-o ușă-fereastră, spre podul care lega turnul de cărămidă, sau Turnul Nou, de castel, la înălțimea fostei celule a lui Chaverny. Condamnații trebuiau să treacă prin această sală pentru a se înapoia la închisoare.

— Cît e ceasul, domnule de Labaumelle ? întrebă marchizul de Ségré prin peretele despărțitor.

— Două, domnule președinte, răspunse consilierul.

— Baroana trebuie să mă aştepte ! Dracu să le ia de şedinţe duble ! Rugaţi-l pe domnul Husson să vadă dacă litiera mea e la uşă.

Husson-Bordesson coborî treptele din patru în patru. Aşa se face cînd vrei să urci în carierele serioase.

— Nu vi se pare că acest martor, domnul de Peyrolles, se exprimă destul de convenabil, spunea în acest timp domnul Perrin-Hacquelin de Vief-ville-en-Forez. Fără el ar fi trebuit să deliberăm pînă la ora trei.

— Este omul domnului prinţ de Gonzague, răspunse Labaumelle. Domnul prinţ ştie să-şi aleagă oamenii.

— Ce-am auzit ? zise marchizul-preşedinte. Domnul prinţ e în dizgraţie ?

— Deloc, deloc, replică Perrin-Hacquelin. Domnul de Gonzague a fost singurul care a avut privilegiul unei audienţe la trezirea alteţei-sale regale. E o favoare solidă.

— Ticălos ! Haimana ! Golan ! Bun de spînzurătoare ! striga în acest moment preşedintele de Ségré.

Era felul său obişnuit de a-şi primi valetul care, în schimb, îl fura cît putea.

— Fii atent, reluă el, mă duc la baroană şi trebuie să fiu admirabil coafat !

În momentul cînd valetul urma să înceapă treaba, un aprod intră în budoarul comun al domnilor consilieri şi zise :

— Se poate vorbi cu domnul preşedinte ?

Marchizul de Ségré auzi prin peretele despărţitor şi strigă din rărunchi :

— Nu sînt aici, ei drăcia dracului ! Trimite-i la dracu pe toţi domnii care mă aşteaptă !

— Sînt două doamne, reluă aprodul.

— Impricinate ? Afară cu ele ! Cum sînt îmbrăcate ?

— Amîndouă în negru şi cu voaluri.

— Costume de proces pierdut. Cum au venit ?

— Într-o caleaşcă purtînd armele prinţului de Gonzague.

— Ei, drace ! zise domnul de Ségré, acest Gonzague nu părea totuşi în largul său cînd a depus mărturie dinaintea Curţii. Dar fiindcă domnul regent... Roagă-le să aştepte... Husson-Bordesson !

— S-a dus să vadă dacă litiera domnului preşedinte se află la uşă.

— Niciodată nu-i aici cînd ai nevoie de el! bombăni domnul marchiz. N-o să ajungă nicăieri nătărăul ăsta! Apoi, ridicînd glasul: Sînteți îmbrăcat în ținută, domnule de Labaumelle? Faceți-mi plăcerea de a ține tovărășie celor două doamne. Vin și eu într-o clipă.

Berthelot de Labaumelle, care era în cămașă, îmbrăcă fracul de catifea neagră, își potrivi peruca și plecă la corvoadă. Domnul marchiz de Ségré zise valetului:

— Să știi, dacă baroana nu găsește că sînt bine coafat, te alung! Mănușile! O caleașcă purtînd armele lui de Gonzague! Cine pot fi înțepatele astea? Pălăria și bastonul! De ce e cuta asta pe jaboul meu, ticălos demn de tras pe roată! Să-mi aduci un buchet pentru doamna baroană. Treci înaintea mea, mitocane!

Domnul marchiz traversă cabinetul de toaletă pentru cinci persoane și răspunse cu un semn al capului la salutul respectuos al consilierilor săi. Apoi își făcu intrarea în sala grefei, ca un adevărat stăpîn al palatului. Dar degeaba. Cele două doamne care îl așteptau în tovărășia domnului de Labaumelle, mut ca un pește și mai drept ca un par, nu remarcară nicidecum farmecul înfățișării sale. Domnul de Ségré nu le cunoștea pe aceste doamne. Tot ce-și putea spune era că nu erau demoazele de la Operă, ca acelea pe care domnul de Gonzague le patrona de obicei.

— Cu cine am onoarea să stau de vorbă, frumoase doamne? întrebă el făcînd o piruetă și jucînd cît se poate de bine rolul unui distins personaj din nobilimea militară.

Eliberat de corvoadă, Labaumelle se înapoie în vestiar.

— Domnule președinte, răspunse cea mai înaltă din cele două doamne voalate, sînt văduva lui Philippe de Lorraine, duce de Nevers.

— Cum? spuse Ségré. Dar văduva lui Nevers s-a căsătorit cu prințul de Gonzague, după cît mi se pare?

— Sînt prințesa de Gonzague, răspunse ea cu un fel de silă.

Președintele făcu trei sau patru plecăciuni ca la curte și se precipită spre anticameră.

— Fotolii, ticăloșilor! strigă el. Văd bine că într-o zi sau alta va trebui să vă dau pe toți afară!

Glasul său tunător îi puse în mișcare pe aprozi, pe valeți, pe portărei, pe ajutorii de grefieri, pe curieri și, în

general, pe toți șobolanii palatului, care mucegăiau în cămărușele vecine.

În larmă mare se aduseră douăsprezece fotolii.

— Nu era nevoie, domnule președinte, zise prințesa, care rămase în picioare. Fiica mea și cu mine venim...

— Ah ! Drace ! întrerupse domnul de Ségré înclinîndu-se. Un boboc de crin. Nu știam că domnul prinț de Gonzague...

— Domnișoara de Nevers ! rosti grav prințesa.

Președintele făcu crețuri la ochi și salută.

— Venim, continuă prințesa, să aducem justiției unele informații...

— Permiteți-mi să spun că ghicesc despre ce este vorba, frumoasă doamnă, întrerupse din nou marchizul. Profesiunea noastră ascute și subțiază gîndirea, dacă mă pot exprima astfel, într-un fel cu totul remarcabil. Îi uimim pe mulți oameni. Într-un cuvînt, înțelegem dintr-o frază cartea. Bănuiesc că veniți să aduceți noi dovezi despre culpabilitatea acestui mizerabil...

— Domnule ! spuseră în același timp prințesa și Aurore.

— De prisos ! De prisos ! zise domnul de Ségré care, cu o grație afectată, își mototolea jaboul. Treaba e făcută. Nenorocitul nu va mai asasina pe nimeni !

— Deci, n-ați primit nimic din partea alteței-sale regale ? întrebă prințesa cu glas înăbușit.

Aurore, gata să leșine, se sprijini de mama ei.

— Absolut nimic, doamnă prințesă, răspunse marchizul. Dar nu era nevoie. Treaba e făcută, bine făcută. De o jumătate de oră s-a și dat sentința.

— Și n-ați primit nimic din partea regentului ? repetă prințesa, care rămase înmărmurită.

O simțea pe Aurore tremurînd și fremătînd lîngă ea.

— Ce mai vreți mai mult ? exclamă domnul de Ségré. Să fie tras pe roată în piața Grève ! Alteței-sale regale nu-i place asemenea gen de execuții, în afară de cazul cînd trebuie dat un exemplu pentru noua bancă.

— Așadar e condamnat la moarte ? murmură Aurore.

— La ce altceva, fermecătoare copilă ? Ați vrea să fie pus la pîine uscată și apă ?

Domnișoara de Nevers se lăsă să cadă într-un fotoliu.

— Ce se întîmplă cu acest delicat odor ? întrebă marchizul. Doamnă, tinerelor fete nu le place să audă aseme-

nea lucruri. Dar sper că mă veți scuza. Doamna baroană mă așteaptă, așa că trebuie să plec. Sînt foarte încîntat că v-am putut da personal unele amănunte. Binevoiți să-i transmiteți domnului prinț de Gonzague că totul este irevocabil terminat. Sentința e fără apel și chiar în seara asta... Frumoasă doamnă, vă sărut mîinile cu tot respectul inimii mele. Asigurați-l pe domnul de Gonzague că în orice ocazie se poate bizui pe slujitorul său zelos.

Salută, făcu o piruetă și se îndreptă spre ușă, bîțîindu-se pe picioare, cum era pe atunci la modă. Coborînd treptele își spuse :

— Iată un pas făcut spre președinția supremă. Prințesa de Gonzague îmi este devotată pe vecie.

Prințesa rămase pironită locului, cu ochii ațintiți spre ușa pe unde dispăruse Ségré. În ce o privește pe Aurore, s-ar fi spus că fusese lovită de trăsnet. Stătea în fotoliu, cu trupul drept și țeapăn, privind fără să vadă. Nu era nimeni în sala grefei. Mama și fiica nu se gîndeau nici să vorbească, nici să se informeze. Erau pur și simplu preschimbate în statui. Deodată, Aurore întinse brațul spre ușa pe unde se îndepărtase președintele. Această ușă ducea spre tribunal și spre ieșirea magistraților.

— Iată-l ! zise ea cu o voce care nu părea să mai aparțină unei ființe vii. Vine, îi recunosc pasul.

Prințesa ascultă și nu auzi nimic. O privi pe domnișoara de Nevers, care repetă :

— Simt că vine. Oh ! Cum aș vrea să mor înaintea lui !

Trecură cîteva secunde, apoi, într-adevăr, ușa se deschise. Intrară soldații din gardă. Cavalerul de Lagardère era în mijlocul lor, cu capul descoperit, cu mîinile legate pe pîntece. La cîțiva pași în urmă venea un preot dominican care purta o cruce. Lacrimi țîșniră pe obrajii prințesei. Aurore privi cu ochii uscați și nu se mișcă. Lagardère se opri aproape de prag la vederea celor două femei. Zîmbi melancolic și făcu un semn din cap, ca pentru a aduce mulțumiri.

— Doar un cuvînt, domnule, zise el ofițerului de poliție care-l însoțea.

— Am primit ordine riguroase, răspunse acesta.

— Sînt prințesa de Gonzague, domnule, exclamă sărmana mamă avîntîndu-se spre ofițerul de poliție, vara alteței-sale regale. Nu ne refuzați !

Ofițerul de poliție o privi cu mirare. Apoi se întoarse spre condamnat și îi zise :

— Pentru a nu refuza nimic unui om care va să moară, grăbește-te.

Se înclină în fața prințesei și intră în camera alăturată, urmat de arcași și de preotul dominican. Lagardère înaintă încet spre Aurore.

VII. — ULTIMA ÎNTREVEDERE

Ușa grefei rămase deschisă și se auzea pasul santinelelor în vestibulul alăturat, dar sala era pustie. Această ultimă întrevedere nu avea martori. Aurore se ridică în picioare pentru a-l primi pe Lagardère. Îi sărută mîinile legate, apoi îi întinse fruntea palidă, care părea de marmură. Lagardère își lipi buzele pe fruntea ei fără să scoată un cuvînt. Lacrimile se prelinseră în sfîrșit pe obrajii ei, cînd ochii îi căzură pe mama care plîngea stînd deoparte.

— Henri ! Henri ! zise ea. Așa trebuia să ne revedem !

Lagardère o contempla ca și cum toată dragostea lui, toată afecțiunea imensă care îi umpluse viața ani în șir ar fi vrut să se concentreze în această privire.

— N-ai fost niciodată atît de frumoasă, Aurore, murmură el, și niciodată glasul tău n-a pătruns atît de blînd pînă-n străfundul inimii mele. Mulțumesc că ai venit ! Orele captivității n-au fost prea lungi. Le-am umplut gîndindu-mă la tine și amintirea ta dragă a vegheat asupră-mi. Mulțumesc că ai venit, mulțumesc, îngerul meu iubit ! Mulțumesc, doamnă, reluă el întorcîndu-se către prințesă, mai ales domniei-voastre vă mulțumesc ! Mi-ați fi putut refuza această ultimă bucurie !

— Să refuze ! exclamă Aurore năvalnic.

Privirea prizonierului se plimbă de la mîndrul obraz al fetei la fruntea plecată a mamei. Bănui ce se petrecuse.

— Nu-i bine, zise el, nu trebuie să fie așa, Aurore. Iată primul reproș care-mi scapă din gură și ți-l fac din inimă. Ai poruncit, văd asta, și mama ta a venit, ascultătoare. Nu răspunde, Aurore, timpul trece și n-am vreme să-ți dau prea multe sfaturi. Iubește-ți mama, ascult-o. Astăzi ai scuza disperării, dar mîine...

— Mîine, Henri, rosti răspicat tînăra fată, dacă vei muri, voi muri și eu!

Lagardère se dădu un pas înapoi și chipul lui căpătă o expresie severă.

— Aveam o mîngîiere, zise el, aproape o bucurie. Părăsind această lume îmi spuneam: „Las în urmă opera vieții mele, și acolo sus mîna lui Nevers se va întinde spre mine, căci își va fi văzut fiica și soția fericite prin mine.

— Fericită! repetă Aurore. Fericită fără tine!

Rîse, dar rîsul ei era al unei ființe cu mintea rătăcită.

— Dar m-am înșelat, reluă Lagardère. Nu am această mîngîiere. Îmi iei bucuria! M-am trudit douăzeci de ani ca să-mi văd opera distrusă în ultima clipă. Întrevederea a durat destul. Adio, domnișoară de Nevers!

Prințesa se apropiase încet. Ca și Aurore, sărută mîinile legate ale prizonierului.

— Și tocmai domnia-ta! murmură ea. Tocmai domnia-ta îmi pledezi cauza!

O prinse în brațe pe Aurore, sfîrșită.

— O! Nu o zdrobi! reluă ea. Eu sînt vinovată, gelozia mea, orgoliul meu...

— Mamă! Mamă! exclamă Aurore. Îmi sfîșii inima!

Amîndouă se prăvăliră pe o banchetă. Lagardère rămase în picioare în fața lor.

— Mama ta se înșeală, Aurore. Vă înșelați, doamnă. Orgoliul și gelozia domniei-voastre înseamnă dragoste. Sînteți văduva lui Nevers. Cine deci a putut uita acest lucru dacă nu eu? Există un vinovat, există un singur vinovat, și acela sînt eu!

Nobilul său obraz exprima o emoție dureroasă și gravă.

— Ascultă, Aurore, reluă el. Crima mea n-a durat decît o clipă, și avea drept cauză visul nesăbuit, visul radios și peste măsură de drag, în care vedeam cum se deschid în fața mea porțile raiului. Dar crima mea a fost mare, destul de mare pentru a șterge devotamentul meu

de douăzeci de ani. O clipă, o singură clipă am vrut s-o smulg pe fiică din mîinile mamei !

Prințesa plecă ochii. Aurore își ascunse capul la pieptul ei.

— Dumnezeu m-a pedepsit, strigă Lagardère. Dumnezeu e drept : voi muri.

— Dar nu există nici o scăpare ? strigă prințesa, care simțea cum fiica ei se afla la capătul puterilor.

— Să mor, continua Lagardère, în clipa cînd viața mea, atît de încercată, urma să îmbobocească ca o floare. Am greșit, dar și pedeapsa e cruntă. Dumnezeu se mînie cu atît mai tare împotriva acelora care pătează o faptă bună printr-o greșeală. Îmi spuneam aceste lucruri în închisoare. Ce drept aveam să n-am încredere în domnia-voastră, doamnă ? Trebuia să v-o aduc, fericită și surîzătoare, pe ușa mare a palatului domniei-voastre. Trebuia să vă las să o îmbrățișați în tihnă. Apoi, ea v-ar fi spus : „Mă iubește și îl iubesc !“ Iar eu aș fi căzut în genunchi.

Aurore căzu și ea în genunchi, ca și el.

— Și ați fi făcut-o, nu-i așa, doamnă ? termină Lagardère.

Prințesa șovăi, nu să-și dea binecuvîntarea, ci să răspundă.

— Așa ai fi făcut, draga mea mamă, zise foarte încet Aurore, cum o vei face în ceasul acesta de agonie.

Amîndoi își plecară fruntea. Prințesa, cu ochii la cer și obrajii scăldați în lacrimi, exclamă :

— Doamne, Dumnezeule, fă o minune !

Apoi, apropiindu-le capetele, care se atinseră, îi sărută spunînd :

— Copiii mei ! Copiii mei !

Aurore se ridică pentru a se arunca în brațele mamei.

— Sîntem logodiți de două ori, Aurore, zise Lagardère. Mulțumesc, doamnă, mulțumesc, mamă ! Nu credeam că aici se pot vărsa lacrimi de bucurie ! Și-acum, reluă el pe cînd obrazul își schimbă brusc expresia, va trebui să ne despărțim, Aurore.

Ea deveni palidă ca o moartă. Aproape că uitase.

— Nu pentru totdeauna, adăugă Lagardère zîmbind. Ne vom mai vedea cel puțin o dată. Dar trebuie să te îndepărtezi puțin, Aurore. Am să-i spun ceva mamei tale.

Domnișoara de Nevers apăsă mîinile lui Henri pe inima ei și se duse spre o fereastră.

— Doamnă, zise prizonierul prințesei de Gonzague cînd Aurore se îndepărtase pentru a-i lăsa singuri, ușa se poate deschide în orice clipă și mai am să vă spun încă multe lucruri. Vă cred sinceră : m-ați iertat. Dar veți consimți oare să împliniți rugămintea unui muribund ?

— Fie că vei trăi, fie că vei muri, domnule, răspunse prințesa, și vei trăi chiar dacă ar trebui să-mi dau tot sîngele pentru asta, îți jur pe onoarea mea că nu-ți voi refuza nimic. Nimic, repetă ea după o clipă de gîndire. Căutam cu mintea dacă există un lucru pe acest pămînt pe care ți l-aș putea refuza : nu există !

— Atunci, ascultați-mă, și Dumnezeu să vă răsplătească prin dragostea copilului vostru drag ! Știu, sînt condamnat la moarte, cu toate că nu mi s-a citit încă sentința. Nu există vreun caz cînd să se fi făcut apel împotriva unor sentințe definitive ale Înaltei Curți. Ba, mă înșel, există un asemenea precedent : în timpul domniei răposatului rege, contelui de Bossut, condamnat pentru otrăvirea electorului de Hessa, i s-a cruțat viața pentru că italianul Grimaldi, vinovat și de alte crime, îi scrise doamnei de Maintenon și se declară culpabil. Dar adevăratul vinovat în cazul nostru nu va face asemenea mărturisire și, dealtfel, nu despre acest lucru voiam să vă vorbesc.

— Dacă ar rămîne totuși o speranță... zise doamna de Gonzague.

— Nici o speranță. E ora trei după amiază, se întunecă la șapte. Odată cu lăsarea serii o escortă va veni să mă ia de aici pentru a mă duce la Bastilia. La ora opt voi intra în curtea unde au loc execuțiile.

— Te înțeleg ! exclamă prințesa. Pe drum, dacă avem prieteni...

Lagardère clătină din cap și spuse zîmbind cu tristețe :

— Nu, doamnă, nu m-ați înțeles deloc. Să vă explic limpede, fiindcă nu mai sper să mi se ghicească gîndul. Între palatul Châtelet, de unde voi pleca, și curtea închisorii de la Bastilia, ținta ultimului meu drum, va fi o oprire : la cimitirul Saint-Magloire.

— La cimitirul Saint-Magloire ! repetă prințesa tremurînd.

— Nu trebuie oare ca ucigașul să-și ceară iertare în public la mormîntul victimei ? zise Lagardère cu un zîmbet plin de amărăciune.

— Domnia-ta, Henry ? strigă doamna de Gonzague indignată. Domnia-ta, apărătorul lui Nevers ? ! Domnia-ta, providența și salvatorul nostru ? !

— Nu vorbiți atît de tare, doamnă. În fața mormîntului lui Nevers se va afla un butuc și o secure. Mi se va tăia mîna dreaptă lîngă grilajul împrejmuitor.

Prințesa își acoperi obrazul cu mîinile. La celălalt capăt al încăperii, Aurore, în genunchi, hohotea și se ruga.

— Nu-i așa că e nedrept, doamnă ? Și, oricît de obscur e numele meu, înțelegeți cît de îndurerat voi fi în ultimul ceas din viață : să las o amintire rușinoasă !

— Dar la ce folosește această inutilă cruzime ? întrebă prințesa.

— Președintele de Ségré a spus, replică Lagardère : „Nu trebuie ca oricărui venit să-i treacă prin minte că poate ucide un duce și pair ! Trebuie să dăm un exemplu!"

— Dar nu ești domnia-ta, Dumnezeule ! Regentul nu va îngădui...

— Regentul putea face totul înainte de pronunțarea sentinței. Acum, în afară de mărturisirea adevăratului vinovat... Dar să nu ne mai gîndim la asta, vă implor, doamnă. Iată care-i ultima mea dorință : puteți face ca moartea mea să fie imnul unui martir, de mulțumire adusă lui Dumnezeu. Mă puteți reabilita în ochii tuturor. Vreți ?

— Dacă vreau ! Mă întrebi ! Ce trebuie să fac ?

Lagardère coborî și mai mult glasul. În ciuda siguranței aparente, glasul lui tremură în timp ce continua :

— Peronul bisericii e foarte aproape. Dacă domnișoara de Nevers ar fi acolo, în prag, în rochie de mireasă, dacă ar fi de față un preot îmbrăcat în veșminte sacerdotale, dacă veți fi și domnia-voastră acolo, doamnă, și dacă escorta mea, cîștigată de partea noastră, mi-ar acorda cîteva minute să îngenunchez la picioarele altarului...

Prințesa făcu un pas înapoi. Picioarele îi tremurau.

— Vă înspăimînt, doamnă... începu Lagardère.

— Spune mai departe ! Spune mai departe ! zise ea cu glas sacadat.

— Dacă preotul, continuă Lagardère, cu consimțămîntul doamnei prințese de Gonzague, ar binecuvînta unirea cavalerului Henri de Lagardère cu domnișoara de Nevers...

— Pe mîntuirea mea, îl întrerupse Aurore de Caylus, care părea transfigurată, așa va fi !

În ochii lui Lagardère se aprinse o rază strălucitoare. Buzele lui căutară mîinile prinţesei. Dar prinţesa nu voi să i le dea. Aurore, care se întorsese la auzul zgomotului, îşi văzu mama strîngîndu-l în braţe pe Henri. Văzură şi alţii, fiindcă, în acel moment, uşa grefei se deschise lăsînd să treacă ofiţerul de poliţie şi arcaşii. Doamna de Gonzague, fără să dea atenţie la toate astea, continuă cu un fel de exaltare entuziastă :

— Şi cine va îndrăzni să spună că văduva lui Nevers, aceea care a purtat doliu douăzeci de ani, a încurajat unirea fiicei ei cu ucigaşul soţului ei ! Te-ai gîndit bine, Henri, fiul meu ! Să nu mai spui că nu-ţi ghicesc gîndurile !

De astă dată prizonierul avea ochii plini de lacrimi.

— Oh ! Mi-aţi ghicit gîndul, murmură el, şi mă faceţi să regret amarnic viaţa ! Nu credeam că pierd decît o comoară...

— Cine va îndrăzni să spună asta ? continuă prinţesa. Preotul va fi de faţă, jur : va fi propriul meu duhovnic. Escorta ne va acorda răgazul, chiar de-ar trebui să-mi vînd toate bijuteriile, chiar de-ar trebui să pun amanet la lombarzi verigheta pe care am primit-o în capela Caylus ! Şi, după ce căsătoria va primi binecuvîntarea, preotul mama, soţia îl vor urma pe condamnat pe străzile Parisului. Iar eu voi spune...

— Tăcere ! Doamnă ! În numele lui Dumnezeu ! zise Lagardère. Nu mai sîntem singuri.

Ofiţerul de poliţie înaintă, cu bastonul în mînă.

— Domnule, zise el, mi-am depăşit împuternicirile. Vă rog să mă urmaţi.

Aurore se avîntă pentru a-i da sărutarea de adio. Aplecîndu-se iute la urechea prizonierului, prinţesa spuse:

— Bizuie-te pe mine ! Dar, în afară de asta, nu mai putem încerca nimic ?

Lagardère, dus pe gînduri, se şi întorsese să-l urmeze pe ofiţer.

— Ascultaţi, zise el răzgîndindu-se, nu e chiar o şansă, dar tribunalul de familie se adună la ora opt. Voi fi foarte aproape. Dacă s-ar putea face cumva să fiu introdus în incinta tribunalului, în prezenţa alteţei-sale regale...

Prinţesa îi strînse mîna şi nu răspunse. Aurore îl urmărea cu o privire dezolată pe prietenul ei, Henri, pe care arcaşii îl înconjurau din nou şi lîngă care veni să se aşeze

acel personaj lugubru care purta sutana dominicanilor. Cortegiul dispăru pe ușa ce ducea la Turnul Nou.

Prințesa o luă pe Aurore de mînă și plecară.

— Vino, copila mea, nu s-a terminat încă totul. Dumnezeu nu va îngădui să se săvîrșească o asemenea nedreptate.

Aurore, mai mult moartă decît vie, nu înțelegea nimic.

Urcînd în caleașcă, prințesa zise vizitiului :

— La Palais Royal ! În golap !

În clipa cînd caleașca pornea, o altă trăsură, staționînd sub zidurile de apărare, se puse de asemenea în mișcare. Un glas emoționat spuse prin portieră vizitiului :

— Dacă nu ajungi la Curtea Fîntînilor înaintea caleștii doamnei prințese, te dau afară.

În fundul celei de-a doua trăsuri, domnul de Peyrolles, în haine de împrumut și purtînd pe obraz urmele fără echivoc ale proastei dispoziții, își întindea picioarele. Și el venea de la grefa din Châtelet, unde tunase și fulgerase după ce petrecuse două treimi din zi în carceră. Caleașca lui o luă înaintea caleștii prințesei la răspîntia Trahoir și ajunse prima la Curtea Fîntînilor. Domnul de Peyrolles sări pe pavaj și trecu ca fulgerul prin ghereta meșterului Le Bréant.

Cînd doamna de Gonzague se prezentă pentru a solicita o audiență la domnul regent, primi un refuz rece și fără replică. Îi veni ideea să aștepte ieșirea sau intrarea alteței-sale regale. Dar ziua trecea. Mai întîi trebuia să-și țină făgăduiala făcută lui Lagardère.

Domnul prinț de Gonzague se afla singur în cabinetul său de lucru, unde l-am văzut primind pentru prima oară vizita donei Cruz. Sabia scoasă din teacă zăcea pe masa acoperită de hîrtii. Era pe cale să îmbrace, fără ajutorul nici unuia dintre valeții săi, un pieptar ușor de zale, care se poate purta sub veșminte. Haina pe care și-o scosese în acest scop și pe care urma să o îmbrace din nou era un costum de curte din catifea neagră, fără podoabe. Cordonul cu decorațiile atîrna pe spătarul unui scaun.

În acest moment, cînd îngrijorarea apăsătoare îl strivea sub greutatea ei, ravagiile anilor, pe care le ascundea de obicei cu mare abilitate, se puteau vedea prea bine pe obrazul lui. Părul încă negru, pe care bărbierul nu-l aranjase cu măiestrie pe tîmple, îi lăsa fruntea dezgolită

și ridurile adunate în colțul sprîncenelor. Statura lui înaltă se încovoia ca a unui bătrîn și mîinile îi tremurau cînd își prindea cuirasa.

— E condamnat ! își spunea el. Regentul a îngăduit acest lucru. Lenea inimii lui a ajuns în asemenea hal, sau eu am reușit într-adevăr să-l conving ? Am slăbit, se întrerupse el, cămașa de zale e prea largă peste piept, în schimb, mai jos e prea strîmtă peste talie, deci am făcut burtă. Oare am început să îmbătrînesc ?... E o ființă bizară, continuă el, un prinț de comedie, cu toane, leneș, fricos. Dacă nu mi-o ia înainte, deși sînt mai vîrstnic, cred că voi rămîne ultimul din cei trei Philippe ! A greșit cu mine, zău că a greșit ! Cînd ai pus piciorul pe grumazul unui dușman, nu trebuie să-l mai ridici, mai ales cînd acest dușman poartă numele de Philippe de Mantoue. Dușman ! repetă el. Toate prieteniile frumoase se termină așa. Trebuia ca Damon și Pitias să moară de tineri, altfel ar fi găsit mijloace să se strîngă de gît cînd ar fi ajuns la vîrsta înțelepciunii.

Pieptarul de zale era strîns în catarame. Prințul de Gonzague își îmbrăcă vesta, cordonul cu decorațiile și fracul, după care se pieptănă singur înainte de a-și pune peruca.

— Și neghiobul ăsta de Peyrolles ! zise el ridicînd cu dispreț din umeri. Iată unul care ar vrea să fie mai bine la Madrid, sau măcar la Milano ! E plin de milioane, caraghiosul ! Uneori e o fericire să golești de sînge asemenea lipitori. E un ins care strînge bani albi pentru zile negre !

Se auziră trei bătăți ușoare în ușa bibliotecii.

— Intră, zise Gonzague ; te aștept de o oră.

Domnul de Peyrolles, care avusese vreme să-și schimbe hainele, se arătă în prag.

— Nu vă osteniți să-mi faceți reproșuri, monseniore, strigă el. A fost caz de forță majoră. Ies din închisoarea de la Châtelet. Din fericire, cei doi ticăloși, luînd-o la sănătoasa, au îndeplinit perfect misiunea pe care mi-ați încredințat-o : n-au apărut la instanță și am depus singur mărturie. Treaba e făcută. Peste o oră, diavolului i se va tăia capul. La noapte vom dormi liniștiți.

Cum Gonzague nu înțelegea, domnul de Peyrolles îi povesti în cîteva cuvinte pățania sa de la Turnul Nou și fuga celor doi spadasini împreună cu Chaverny. La acest

nume prințul încruntă din sprîncene, dar nu mai era vreme să se ocupe de amănunte. Peyrolles mai povesti întîlnirea cu prințesa de Gonzague și Aurore la grefa de la Châtelet.

— Am ajuns cu trei secunde înaintea ei la Palais-Royal, adăugă el. A fost de ajuns. Monseniorul îmi datorează două acțiuni de cîte 5.250 de livre fiecare, la cursul zilei, pe care le-am strecurat în mîna domnului de Nanty pentru a nu le primi pe doamne în audiență.

— Bine, zise Gonzague. Și restul ?

— Restul s-a făcut. Cai de poștă pentru opt ore, dar sînt pregătiți numai pînă la Bayonne, prin curieri.

— E bine, repetă Gonzague, care scoase un pergament din buzunar.

— Ce-i acolo ? întrebă omul de încredere.

— Brevetul meu de trimis secret în misiune regală, cu semnătura lui Voyer-d'Argenson.

— A făcut-o cu de la sine putere ? murmură Peyrolles mirat.

— Toți cred că acum mă bucur de mai multă trecere ca oricînd, răspunse Gonzague. Am făcut în așa fel încît s-o creadă. Și, pe Dumnezeul meu ! se întrerupse el, oare se înșeală prea mult ? Înseamnă că sînt foarte puternic, prietene Peyrolles, dacă regentul m-a lăsat liber. Foarte puternic ! Dacă va cădea capul lui Lagardère, mă voi ridica la asemenea înălțimi, încît veți ameți cu toții. Regentul nu va ști cum să-mi plătească mai bine pentru bănuielile lui de azi. Am să fiu neînduplecat cu el și, dacă face pe grozavul, cînd Lagardère, această sabie a lui Damocles, nu-mi va mai atîrna deasupra capului, pe Dumnezeul meu ! am destule acțiuni albastre, albe și galbene în portofelul meu, pentru a arunca banca în aer.

Peyrolles aproba din cap, așa cum îi era rolul și datoria.

— E adevărat, întrebă el, că alteța-sa regală urmează să prezideze tribunalul de familie ?

— L-am împins s-o facă, răspunse cu nerușinare Gonzague.

Căci îi înșela pînă și pe blestemații care își vînduseră lui sufletul.

— Și pe dona Cruz vă puteți bizui ?

— Mai mult ca oricînd. Mi-a jurat că se va înfățișa la ședință.

Peyrolles îl privi drept în față. Gonzague zîmbi batjocoritor.

— Ce s-ar întîmpla dacă dona Cruz ar dispărea pe neașteptate ? Am dușmani interesați să facă asemenea lucru. Fata asta a existat, și asta-i de ajuns. Membrii tribunalului au văzut-o.

— Oare ?... începu Peyrolles.

— Multe lucruri vom vedea deseară, prietene Peyrolles, răspunse Gonzague. Doamna prințesă ar fi putut pătrunde pînă la regent, fără să mă îngrijorez cîtuși de puțin. Am titlurile și, mai mult decît atît, sînt liber, după ce am fost acuzat de asasinat, adică acuzat în mod implicit. Am putut trage sforile o întreagă zi. Fără să știe, regentul a făcut din mine un uriaș. Fir-ar să fie, încet se mai scurge o oră ! Sînt grăbit.

— Atunci, monseniorul este sigur de izbîndă ? zise cu umilință Peyrolles.

Gonzague nu răspunse decît printr-un zîmbet orgolios.

— În acest caz, insistă Peyrolles, de ce au fost convocați toți oamenii purtători de armă ? I-am întîlnit în salon pe toți oamenii noștri în ținută de campanie, zău !

— Sînt aici din ordin, replică Gonzague.

— Așadar, vă e teamă de o încăierare ?

— La noi, în Italia, spuse Gonzague pe un ton ușuratic, cei mai mari comandanți de oști nu neglijează niciodată să-și asigure spatele. Oricînd se poate întoarce roata. Acești domni alcătuiesc ariergarda mea. Așteaptă de multă vreme ?

— Nu știu. M-au văzut trecînd, dar nu mi-au vorbit.

— Cum arată ?

— Ca niște ciini bătuți, sau ca niște școlari la arest.

— Nu lipsește nimeni ?

— Nimeni, în afară de Chaverny.

— Prietene Peyrolles, zise Gonzague, cît timp erai la închisoare, aici s-a întîmplat ceva. Dacă aș vrea, toți cîți sînteți aici ați putea trece prin mari spaime.

— Dacă monseniorul găsește de cuviință să mă informez... începu omul de încredere, care și începuse să tremure ca varga.

— M-ar obosi să vorbesc de două ori, replică Gonzague. Voi spune ce am de spus în fața tuturor.

— Îmi permiteți să-i vestesc pe acești domni ? întrebă cu aprindere Peyrolles.

Gonzague îl privi pe sub sprîncene.

— Pe sfîntul Dumnezeu ! bombăni el. Nu vreau să te las pradă ispitei, ai fi în stare să speli putina !

Sună. Veni un servitor.

— Să intre toţi gentilomii care aşteaptă ! zise el.

Apoi, întorcîndu-se către Peyrolles, care era la pămînt, adăugă :

— Cred că tu, prietene, spuneai în urmă cu o zi, cu zelul tău înflăcărat : „La nevoie, vă vom urma pînă în iad !“ Am pornit-o, să ne vedem de drum cu veselie !

VIII. — VECHI GENTILOMI

Nu exista o prea mare varietate printre oamenii de încredere ai domnului prinţ de Gonzague. Chaverny era ca o muscă în lapte. Chaverny avusese pentru prinţ o părticică de adevărat devotament.

Chaverny odată suprimat, rămînea prietenul său Navailles, pe care părţile strălucitoare ale lui Gonzague îl captivaseră oarecum. Choisy şi Nocé erau gentilomi prin moravuri şi deprinderi. Restul, ataşîndu-se de prinţ, nu ascultau decît la glasul interesului şi ambiţiei. Oriol, grasul perceptor, Taranne, baronul de Batz şi ceilalţi l-ar fi vîndut pe Gonzague pe mai puţin de treizeci de arginţi. Totuşi, chiar şi aceştia nu erau nişte sceleraţi. La drept vorbind, nu exista nici un scelerat printre ei. Erau nişte cartofori care se abătuseră de la calea cea dreaptă. Gonzague îi luase aşa cum erau. Ei merseseră pe drumul lui Gonzague, la început de bunăvoie, apoi cu forţa. Nu iubeau răul, dar pe cei mai mulţi primejdia îi îngheţa. Gonzague cunoştea prea bine aceste lucruri. Nu i-ar fi schimbat pe nişte ticăloşi înrăiţi. Erau tocmai oamenii de care avea nevoie.

Intrară toţi deodată. Ceea ce îi izbi mai întîi a fost mutra tristă a slugii preaplecate şi ţinuta trufaşă a stă-

pînului. Așteptau în salon de o oră, și Dumnezeu știe cîte ipoteze fuseseră puse pe tapet. Examinaseră cu lupa poziția lui Gonzague. Cîțiva veniseră cu idei de revoltă, fiindcă noaptea precedentă lăsase impresii sinistre în mintea lor, dar la Curte nu se vorbea decît despre favoarea de care se bucura prințul, ajunsă la apogeu. Nu era momentul să se întoarcă cu spatele la soare.

E adevărat că se mai auzeau și alte zvonuri. Strada Quincampoix și Casa aurului se ocupaseră astăzi uimitor de mult de domnul de Gonzague. Se zicea că fuseseră remise rapoartele alteței-sale regale, și că, în noaptea de orgie care se sfîrșise în sînge, zidurile pavilionului fuseseră străvezii. Dar un fapt le domina pe toate : Înalta Curte dăduse verdictul, cavalerul Henri de Lagardère era condamnat la moarte. Nimeni dintre domnii aceștia nu putea să se laude că nu cunoștea puțin vechea poveste. Desigur că Gonzague era foarte puternic !...

Choisy adusese o veste bizară. Chiar de dimineață, marchizul de Chaverny fusese arestat în palatul său și vîrît într-o trăsură, escortată de un ofițer de poliție și de paznici : călătorie cunoscută, care te făcea să ajungi la Bastilia cu ajutorul unui pașaport numit ordin de arestare. Nu se vorbise prea mult despre Chaverny, fiindcă fiecare se afla acolo pentru sine însuși. Dealtfel, fiecare nu avea încredere în vecinul său. Dar sentimentul general nu putea fi tăgăduit : o oboseală descurajată și o mare silă. Voiau să se oprească din alunecare. Și, printre oamenii de încredere ai lui Gonzague nu exista poate nici unul care să nu fi venit în seara asta cu gînd ascuns de a rupe pactul.

Peyrolles spusese adevărul : Toți erau îmbrăcați în echipament de campanie : cizme, pinteni, săbii de luptă și jachete de călătorie. Convocîndu-i, Gonzague le ceruse să poarte această ținută, și asta contribuia la neliniștea și sila care îi frămîntau.

— Vere, zise Navailles care intră primul, iată-ne din nou la ordinele domniei-voastre.

Gonzague îi făcu un semn din cap, zîmbind protector. Ceilalți salutară cu obișnuita demonstrație de respect. Gonzague nu-i pofti să se așeze. Privirea lui făcu înconjurul cercului.

— Bine, zise el din vîrful buzelor ; văd că nu lipsește nimeni.

— Lipsesc Albert, Gironne şi Chaverny, răspunse Nocé.

Se făcu tăcere, pentru că fiecare aştepta răspunsul stăpînului.

Sprîncenele lui Gonzague se încruntară uşor.

— Domnii de Gironne şi Albret şi-au făcut datoria, rosti el sec.

— Drace ! zise Navailles. Discursul funebru e scurt, dragă vere. Noi nu sîntem decît supuşii regelui.

— Cît despre domnul de Chaverny, reluă Gonzague, îl mustra conştiinţa la beţie, şi i-am tăiat simbria.

— Binevoieşte monseniorul să ne spună, întrebă Navailes, ce înţelege prin cuvintele „i-am tăiat simbria" ? Nouă ni s-a vorbit despre Bastilia.

— Bastilia e lungă şi largă, murmură prinţul, al cărui zîmbet deveni crunt. E loc şi pentru alţii.

Oriol şi-ar fi dat în acest moment proaspătul său rang de noblеţe, draga sa noblеţe, şi jumătate din acţiunile ce le poseda, şi dragostea domnişoarei Nivelle pe deasupra, pentru a se trezi din acest coşmar. Domnul de Peyrolles luase soba în braţe, ţeapăn, amărît şi mut. Navailles îşi consultă prietenii din privire.

— Domnilor, reluă pe neaşteptate Gonzague, care schimbă tonul, vă sfătuiesc să nu vă mai ocupaţi de domnul de Chaverny, sau de oricare altul. Aveţi de lucru. Credeţi-mă, e mai bine să vă gîndiţi la domniile-voastre.

Îşi rotea în jur privirea, care-i făcea pe cei de faţă să-şi plece ochii.

— Vere, zise Navailles cu glas scăzut, fiecare din cuvintele domniei-voastre pare o ameninţare.

— Vere, replică Gonzague, cuvintele mele sînt foarte simple. Nu eu ameninţ, ci soarta.

— Dar ce se întîmplă ? întrebară mai multe glasuri deodată.

— Nu mare lucru. Se joacă sfîrşitul unei partide şi am nevoie de toate cărţile.

Cum cercul se strîngea în mod involuntar, Gonzague îi îndepărtă cu un gest aproape regesc şi se aşeză, cu spatele la focul din cămin, într-o atitudine de orator.

— Tribunalul de familie se întruneşte astă-seară, zise el, şi alteţa-sa regală îl va prezida.

— Știm asta, monseniore, zise Taranne, și de aceea am fost cu atît mai mirați de ținuta pe care ne-ați obligat să o îmbrăcăm. Nu te poți prezenta astfel în fața unei asemenea adunări.

— E-adevărat, spuse Gonzague, dar n-am nevoie de voi la tribunal.

Un strigăt de uimire ieși din toate piepturile. Se priviră între ei și Navailles zise :

— Iar va trebui să scoatem săbiile ?

— Poate, răspunse Gonzague.

— Monseniore, rosti cu hotărîre Navailles, vorbesc doar în numele meu...

— Nu vorbi nici măcar în numele domniei-tale, vere ! îl întrerupse Gonzague. Ați pus piciorul pe un pod alunecos. Vă previn că nici n-am măcar nevoie să vă împing ca să cădeți în apă. E de-ajuns să nu vă mai țin de mînă. Dacă totuși vrei să vorbești, Navailles, așteaptă mai întîi să arăt clar tuturor situația în care ne aflăm.

— Voi aștepta ca monseniorul să dea explicații, murmură tînărul gentilom. Dar îl previn și eu, că noi am chibzuit de ieri încoace.

Gonzague îl privi o clipă cu un aer de milă, apoi păru că își adună gîndurile.

— N-am nevoie de voi la tribunal, domnilor, zise el pentru a doua oară. Am nevoie de voi în altă parte. Ținuta de curte și spadele de paradă nu fac doi bani pentru ceea ce vă rămîne de făcut. S-a pronunțat o sentință de condamnare la moarte, dar știți proverbul spaniol : „Între cupă și buze și între secure și gît..." Călăul așteptă acolo un om.

— Pe domnul de Lagardère, întrerupse Nocé.

— Sau pe mine, spuse cu răceală domnul de Gonzague.

— Pe domnia-voastră ! Pe domnia-voastră ! Monseniore ! strigară din toate părțile. Peyrolles se ridică înspăimîntat.

— Nu mai tremurați, reluă prințul, care zîmbi cu și mai multă mîndrie, nu călăul face alegerea. Dar cu un asemenea demon, vorbesc de Lagardère, care a știut să-și facă aliați puternici chiar din fundul carcerei, nu cunosc decît o singură liniște, doi metri de pămînt peste cadavrul

lui. Atît timp cît va fi în viață, cu brațele legate dar cu mintea liberă, atît timp cît gura lui va putea să se deschidă și limba să vorbească, trebuie să ținem o mînă pe spadă, un picior în scara șeii și să avem grijă de capetele noastre !

— Capetele noastre ! repetă Nocé, care se ridică cît era de înalt.

— Pe Dumnezeul meu ! strigă Navailles. Asta-i prea de tot, monseniore ! Atît timp cît ați vorbit pentru domnia-voastră...

— Pe legea mea ! bombăni Oriol. Se încurcă ițele, nu mai pot.

Făcu un pas spre ieșire. Ușa era deschisă și în vestibulul care preceda marea sală a lui Nevers, se vedeau soldați înarmați din gărzile franceze.

Oriol se dădu înapoi. Taranne închise ușa.

— Asta nu-i pentru voi, domnilor, zise Gonzague, fiți liniștiți. Acești bravi ostași sînt aici în onoarea domnului regent și, pentru a ieși de aici, nu veți trece prin vestibul. Am zis capetele noastre, și asta pare să vă jignească.

— Monseniore, replică Navailles, depășiți scopul. Oameni ca noi nu pot fi opriți cu amenințări. Am fost prietenii credincioși ai domniei-voastre atîta vreme cît a fost vorba să umblăm pe o cale pe care pot merge gentilomi ca noi, acum se pare că e o treabă potrivită pentru Gauthier Gendry și bătăușii lui. Adio, monseniore !

— Adio, monseniore ! repetă cercul într-un singur glas.

Gonzague începu să rîdă cu amărăciune.

— Și tu, dragul meu Peyrolles ! zise el văzîndu-și omul de încredere strecurîndu-se printre fugari. Oh ! Cît de bine v-am judecat, jupînilor. Ei, credincioșii mei prieteni, cum spune domnul de Navailles, să vă mai spun o vorbă ! Unde vă duceți ? Trebuie să vă spun că ușa asta duce drept la Bastilia ?

Navailles pusese mîna pe clanță. Se opri și își pipăi sabia. Gonzague rîdea. Își ținea brațele încrucișate pe piept și era singurul om calm în mijlocul tuturor mutrelor înspăimîntate.

— Nu vedeți, reluă el acoperindu-i pe toți și pe fiecare în parte cu privirea sa dispreţuitoare, nu vedeți că

așteptam să vă dați arama pe față, oameni cinstiți ce sînteți ? Nu vi s-a spus oare că am stat singur împreună cu regentul de la opt dimineața pînă la prînz ? N-ați aflat că vîntul bunăvoinței sale bate către mine, puternic ca furtuna ? Oricît de tare m-ar frînge poate, fiți siguri, credincioșii mei prieteni, vă jur, veți fi zdrobiți înaintea mea ! Dacă astăzi este ultima mea zi de putere, vă asigur că nu am nimic a-mi reproșa, mi-am folosit bine ultima zi de viață ! Numele vostru, toate numele voastre sînt trecute pe o listă. Lista se află pe biroul domnului de Machault. Doar o vorbă să spun și pe listă se vor afla doar nume de mari seniori. Dacă spun altă vorbă, lista va cuprinde în întregime nume de proscriși.

— Riscăm ! zise Navailles.

Dar rosti cuvîntul cu glas slab și ceilalți rămaseră tăcuți.

— „Vă vom urma, vă vom urma, monseniore !“ continuă Gonzague, repetînd cuvintele oamenilor săi, spuse cu cîteva zile mai înainte. „Vă vom urma supuși, orbește, cu bărbăție ! Vom forma în jurul vostru un batalion sacru.“ Cine fredona cîntecul ăsta a cărui melodie o știu toți trădătorii ? Voi sau eu ? Și, la prima pală de vînt, caut zadarnic un soldat din falanga sacră ! Unde sînteți, credincioșii mei prieteni ? Fugiți ? Nu încă ! Pe Dumnezeu, sînt în spatele vostru și îmi țin sabia în mînă pentru a o împlînta în pîntecele fugarilor. Tăcere ! vărul meu de Navailles, se întrerupse el deodată, în momentul în care acesta deschidea gura să vorbească. Nu mai am destul sînge rece pentru a asculta laudele voastre sforăitoare. V-ați dăruit mie, cu totul și nesiliți de nimeni. V-am luat, vă păstrez. Ah ! Ah ! E prea mult, ziceți voi. Ah ! Ah ! Depășim scopul. Ah ! Ah ! Va trebui să aleg poteci deosebite pe care să binevoiți a păși, dragii mei gentilomi. Ah ! Ah ! Mă trimiteți la Gauthiner Gendry, domnia-ta, Navailles, care trăiești de pe urma mea, domnia-ta, Taranne, îmbuibat de binefacerile mele, domnia-ta, Oriol, un bufon care, grație mie, treci drept bărbat, în sfîrșit, voi toți, clienții mei, creaturile mele, sclavii mei, fiindcă v-ați vîndut, fiindcă v-am cumpărat !

Îi domina pe toți cu un cap și din ochi arunca fulgere.

— Nu sînt treburile voastre ? reluă el cu glas mai tăios. Mă îndemnați să vorbesc pentru mine însumi ? Vă

jur pe Dumnezeul meu, virtuoșii mei prieteni, că e treaba voastră, cea mai gravă și cea mai importantă dintre treburile voastre, unica voastră treabă în acest moment. V-am dat o parte din plăcintă, ați mușcat din ea cu lăcomie, cu atît mai rău dacă plăcinta era otrăvită ! Îmbucătura voastră nu va fi mai amară ca a mea ! Asta înseamnă morală înaltă, sau nu mă pricep la așa ceva, domnule baron de Batz, filozof rigid ? V-ați cramponat de mine, de ce ? După cît se pare, pentru a vă urca la fel de sus ca și mine. Urcați deci, urcați ! V-a cuprins amețeala ? Urcați, urcați mereu, urcați pînă la eșafod !

Un fior îi cuprinse pe toți. Își țineau ochi îndreptați spre chipul înspăimîntător al lui Gonzague.

Oriol, ale cărui picioare tremurau zdravăn, repetă fără voia lui ultimul cuvînt al prințului :

— Eșafod !

Gonzague îl fulgeră cu o privire de nespus dispreț.

— Pentru tine, țărănoiule, funia, zise el cu duritate.

Apoi, întorcîndu-se spre Navailles, Choisy și ceilalți, pe care-i salută cu ironie, continuă :

— Dar domniile-voastre, domnilor, care sînteți gentilomi...

Nu termină fraza. Se opri o clipă să-i privească. Apoi, ca și cum disprețul său se revărsă pe neașteptate :

— Gentilom tu, Nocé, fiu de brav soldat, misit de acțiuni ! Gentilom tu, Choisy ! Gentilom tu, Montaubert ! Gentilom și tu, Navailles, gentilom ca și domnul baron de Batz !

— Sacrament ! bombăni acesta din urmă.

— Liniște, caraghiosule ! Onorați gentilomi, vă poftesc să vă priviți, nu fără să rîdeți, ca augurii din Roma antică, ci fără să roșiți pînă în albul ochilor ! Voi, gentilomi ? Nu, voi sînteți afaceriști abili, mai iuți să țineți pana decît sabia. În seara asta...

Se schimbă la față. Merse încet spre ei. Nici unul nu făcu un pas înapoi.

— În seara asta, rosti el coborînd glasul, noaptea nu este încă destul de întunecoasă pentru a vă ascunde paloarea. Uitați-vă unul la altul, înfiorați, îngrijorați, prinși ca într-o capcană între victoria mea și înfrîngerea mea. Victoria mea, care devine a voastră, înfrîngerea mea care vă zdrobește...

Ajunse în fața ușii care dădea spre vestibulul unde se aflau gărzile regentului. La rîndul său atinse clanța.

— Am zis ! rosti el cu răceală. Cine se căiește, ispășește totul, și am impresia că sînteți surprinși de gînduri bune. Puteți deveni martiri trecînd pragul acestei uși. Doriți s-o deschid ?

Doar tăcerea răspunse la această întrebare...

— Ce trebuie să facem, monseniore ? întrebă primul Montaubert.

Gonzague îi privi, unul după altul, din cap pînă în picioare.

— Și domnia-ta, vărul meu de Navailles ? întrebă Gonzague.

— Monseniorul să dea ordine, replică el, palid și cu ochii plecați.

Gonzague îi întinse mîna și, adresîndu-se tuturor ca un părinte care-și mustră cu regret copiii, zise :

— Nebuni ce sînteți ! Ați ajuns în port și sînteți gata să vă răsturnați barca fiindcă nu vreți să trageți ultima oară cu vîsla ! Ascultați-mă și pocăiți-vă. Oricare ar fi soarta bătăliei, am avut grijă să vă salvez : mîine veți fi primii oameni din Paris, sau încărcați cu aur și plini de speranțe pe drumul spre Spania ! Regele Filip ne așteaptă și cine știe dacă Alberoni nu va trece Pirineii printr-un alt loc decît se aștepta Ludovic al XIV-lea ! În clipa cînd vă vorbesc, se întrerupse el uitîndu-se la ceas, Lagardère părăsește închisoarea de la Châtelet pentru a se îndrepta spre Bastilia, unde trebuie să se joace ultimul act al dramei. Dar nu va merge direct, sentința stabilește că își va cere iertare în public la mormîntul lui Nevers. Avem împotriva noastră o coaliție compusă din două femei și un preot. Săbiile voastre nu pot face nimic împotriva lor. O a treia femeie, dona Cruz, șovăie între două atitudini, cel puțin așa cred. Vrea să ajungă o mare doamnă, dar nu vrea să i se întîmple ceva rău prietenei ei. Biet instrument, care va fi zdrobit ! Cele două femei sînt doamna prințesă de Gonzague și pretinsa sa fiică, Aurore. Am nevoie de această Aurore ! De aceea am lăsat să se țească complotul, care ne-o va da în mîna noastră. Iată care este complotul : mama, fiica și preotul îl așteaptă pe Lagardère la biserica Saint-Magloire. Fiica și-a îmbrăcat rochia de mireasă. Am ghicit, și voi ați fi ghicit în locul meu, că e

vorba de o comedie pentru a obține clemența regentului, o căsătorie *in extremis*, apoi fecioara-văduvă va veni să se arunce la picioarele alteței-sale regale. Nu trebuie să se întîmple asta. Prima jumătate a misiunii noastre.

— Asta-i ușor, zise Montaubert. E de ajuns să împiedicăm să se joace comedia.

— Veți fi acolo și veți apăra poarta bisericii : Acum despre a doua jumătate a misiunii. Să presupunem că norocul se schimbă și că sîntem obligați să fugim, am destul aur pentru voi toți. În această privință, vă dau cuvîntul meu de onoare, am ordinul regelui, care ne va deschide toate barierele.

Desfăcu brevetul și arătă semnătura lui Voyer-d' Argenson.

— Dar îmi trebuie ceva mai mult timp, continuă el. Trebuie să luăm cu noi un zălog viu, un ostatic.

— Aurore de Nevers ? întrebară mai multe glasuri.

— Între ea și voi nu va fi decît ușa unei biserici.

— Dar în spatele ușii, zise Montaubert, dacă norocul se schimbă, va fi și Lagardère, fără îndoială ?

— Și eu în fața lui Lagardère ! rosti solemn Gonzague. Își atinse sabia cu un gest violent.

— A venit ceasul să fac apel la asta ! reluă el. Sabia mea face cît a lui, domnilor. A fost muiată în sîngele lui Nevers !

Peyrolles întoarse capul. Această mărturisire făcută cu glas tare îi dovedea cu prisosință că stăpînul lui își tăia craca de sub picioare. Se auzi un zgomot mare dinspre vestibul, și ușierii strigară :

— Regentul ! Regentul !

Gonzague deschise ușa bibliotecii.

— Domnilor, zise el strîngînd mîinile celor care-l înconjurau, păstrați-vă sîngele rece. Într-o jumătate de oră totul se va termina. Dacă lucrurile merg bine, nu aveți decît să împiedicați escorta să urce treptele bisericii. La nevoie, faceți apel la mulțime și strigați : „Nelegiuire !" E unul dintre acele cuvinte care fac totdeauna efect. Dacă lucrurile merg rău, fiți atenți la acest lucru : din cimitirul unde mă veți aștepta se zăresc ferestrele de la marea mea sală. Aveți mereu ațintită privirea spre ferestre. Cînd veți vedea un sfeșnic ridicîndu-se și lăsîndu-se de trei ori,

forțați porțile, atacați ! Un minut după semnalul dat, voi fi în mijlocul vostru. Ne-am înțeles ?

— Ne-am înțeles, răspunseră toți.

— Urmați-l deci pe Peyrolles, care cunoaște drumul, și intrați în cimitir prin grădinile palatului.

Ieșiră. Rămas singur, Gonzague își șterse fruntea.

— Om sau diavol, bombăni el, acest Lagardère va fi înfrînt !

Traversă încăperea pentru a ieși în vestibul.

— Frumoasă partidă pentru acest mic aventurier ! își zise el oprindu-se în fața unei oglinzi. Un cap de copil găsit împotriva capului unui prinț ! Să jucăm la loterie !

În spatele ușii închise a bisericii Saint-Magloire, doamna prințesă de Gonzague își sprijinea fiica îmbrăcată în alb, purtînd voalul de mireasă și coronița de flori de lămîiță. Preotul purta veșmintele sacerdotale. În genunchi, dona Cruz se ruga. În umbră se vedeau trei oameni înarmați. Orologiul bisericii sună de ora opt și, de departe, se auzi dangătul de moarte al clopotului de la Sainte-Chapelle, care vestea plecarea condamnatului.

Prințesa simți că i se zdrobește inima. Privi către Aurore, mai albă ca o statuie de marmură. Aurore avea un surîs pe buze.

— A venit ceasul, mamă, zise ea.

Prințesa o sărută pe frunte.

— Trebuie să ne despărțim, știu, murmură ea, dar mi se părea că ești mai în siguranță cît timp mîna ta rămînea în a mea.

— Doamnă, zise dona Cruz, vom veghea asupra ei. Domnul marchiz de Chaverny a promis să moară apărînd-o !

— Nu-ți fie teamă ! murmură unul dintre cei trei oameni. Tinerica nici nu pomenește de noi, iubițelule.

În loc să se îndrepte direct spre poartă, prințesa veni pînă la grupul format de Chaverny, Cocardasse și Passepoil.

— Doamne sfinte ! zise gasconul fără să o lase să vorbească. Iată un mic gentilom care, cînd vrea, e un drac. Va lupta sub privirea iubitei. Noi, ticălosul de Passepoil și cu mine, ne vom da viețile pentru Lagardère. Ne-am înțeles ! Duceți-vă la treburile domniei-voastre !

IX. — GLASUL DE DINCOLO DE MORMÎNT

Sala cea mare din palatul Gonzague strălucea de lumină. În curte se auzeau caii husarilor din Savoia : vestibulul era plin de soldaţi din gărzile franceze. Marchizul de Bonnivet avea în pază porţile. Se vedea că regentul voise să dea acestei solemnităţi de familie toată splendoarea şi gravitatea posibile. Scaunele aliniate pe estradă erau ocupate ca şi în urmă cu două zile. Aceiaşi demnitari, aceiaşi magistraţi, aceiaşi mari seniori. Doar regentul se aşezase pe un fel de tron, în spatele fotoliului domnului de Lamoignon. Le Blanc, Voyer d'Argenson şi contele de Toulouse, guvernatorul Bretaniei, se aflau în jurul lui.

Poziţia părţilor se schimbase. Cînd doamna prinţesă îşi făcu intrarea, fu aşezată lîngă cardinalul de Bissy, care şedea acum la dreapta preşedintelui. Dimpotrivă, domnul de Gonzague se aşeză în faţa unei mese luminate de două sfeşnice, chiar în locul unde cu două zile în urmă se aflase fotoliul soţiei sale. Astfel aşezat, Gonzague avea în spate draperia ce masca uşa secretă, pe unde intrase cocoşatul cu prilejul primei şedinte, şi exact în faţa uneia dintre ferestrele cu vederea spre cimitirul Saint-Magloire. Uşa secretă, a cărei existenţă era necunoscută de organizatorii ceremoniei, nu era păzită.

Se înţelege de la sine că amenajările comerciale dispăruseră cu desăvîrşire, după ce nu de mult dezonoraseră această vastă şi nobilă incintă. Graţie draperiilor şi covoarelor, nu se mai vedea nicăieri vreo urmă din ele.

Intrînd înaintea soţiei sale, domnul prinţ de Gonzague salută cu respect preşedintele şi adunarea. Lumea observă că alteţa-sa regală îi răspunse cu un semn prietenos.

Contele de Toulouse, fiu al regelui Ludovic al XIV-lea, o întîmpină pe doamna prinţesă la intrare, din ordinul regentului. Însuşi regentul făcu trei sau patru paşi spre ea şi îi sărută mîna.

— Alteţa-sa regală n-a binevoit să mă primească astăzi, zise prinţesa.

Se opri, văzînd privirea mirată pe care ducele d'Orléans o ridică spre ea. Gonzague îi urmărea cu coada ochiului şi părea că este prins cu totul în clasarea unor

hîrtii așezate de el pe masa lui. Printre aceste hîrtii se afla un plic mare de pergament, sigilat cu trei peceți atîrnînd la capătul unor șnururi.

— Alteța-sa regală, spuse din nou prințesa, n-a binevoit nici să ia în considerație mesajul meu.

— Ce mesaj ? întrebă în șoaptă ducele d'Orléans.

Privirea doamnei de Gonzague se întoarse fără voie către soțul ei.

— Desigur că scrisoarea mea a fost interceptată... începu ea.

— Doamnă, o întrerupse cu mare grabă regentul, nu e încă nimic hotărît ; totul a rămas pe loc, acționați fără teamă, așa cum vă dictează conștiința și demnitatea voastră. Între domnia-voastră și mine, nimeni nu se va mai putea așeza în cale.

Apoi, ridicînd glasul și salutînd-o înainte de a se îndrepta spre locul său :

— Pentru domnia-voastră este o zi mare, doamnă, și nu numai din pricina vărului nostru de Gonzague am vrut să luăm parte la această adunare de familie. Ceasul răzbunării a sunat pentru Nevers : ucigașul lui va muri.

— Ah ! Monseniore ! vru să mai spună prințesa. Dacă alteța-voastră regală ar fi primit mesajul meu...

Regentul o conduse pînă la scaunul ei.

— Vă voi acorda tot ce-mi veți cere... murmură el repede. Vă rog, domnilor, luați loc, adăugă el cu glas tare.

Se așeză pe locul său. Președintele Lamoignon îi șopti ceva la ureche.

— Formele, răspunse alteța-sa regală, sînt prietenul formelor, totul se va desfășura potrivit formelor și sper că vom putea saluta, în sfîrșit, pe adevărata moștenitoare a lui Nevers.

Spunînd acestea, se așeză și își puse pălăria pe cap, lăsînd conducerea dezbaterilor primului președinte. Acesta îi dădu cuvîntul domnului de Gonzague. Era ceva straniu. Vîntul sufla dinspre miazăzi. Din cînd în cînd dangătul de moarte al clopotului de la Sainte-Chapelle ajungea pînă aici tînguitor și părea că sună în anticameră. De-afară se mai auzea și un fel de rumoare nedeslușită. Clopotul chemase mulțimea, și mulțimea se afla la postul ei pe străzi. Cînd Gonzague se ridică să vorbească, clopotul sună atît de tare, încît se făcu o liniște forțată timp de cîteva

secunde. Afară, mulțimea striga pentru a sărbători dangătul funebru.

— Monseniore și domnilor, spuse Gonzague, viața mea s-a desfășurat întotdeauna la lumina zilei. Uneltirile tainice s-au țesut în tihnă împotriva mea : nu le descopăr niciodată, fiindcă îmi lipsește un simț, acela al vicleniei. M-ați văzut de curînd căutînd adevărul cu un anume fel de pasiune. Această nobilă ardoare s-a mai răcit puțin. Sînt sătul de acuzațiile care se adună împotriva mea, în umbră. Sînt sătul să întîlnesc mereu în cale bănuiala oarbă sau calomnia abjectă și lașă. Am prezentat-o aici pe aceea despre care am afirmat, despre care afirm încă și din ce în ce mai tare că este adevărata moștenitoare a lui Nevers. În zadar o caut pe locul unde ar trebui să șadă. Alteța-sa regală știe că azi-dimineață m-am lepădat de grija tutelei. Dacă vine sau dacă nu vine, puțin îmi pasă. Nu mai am decît o singură grijă, aceea de a arăta tuturor de ce parte se afla, în această afacere, bună-credința, onoarea, măreția sufletească.

Luă de pe masă pergamentul împăturit și adăugă, ținîndu-l în mînă :

— Aduc dovada cerută de însăși doamna prințesă : foaia smulsă din registrul capelei Caylus. Se află aici, sub aceste trei peceți. Așa cum eu depun dovezile mele, o rog pe doamna prințesă să binevoiască să le depună pe ale sale.

Se așeză din nou, după ce mai salută o dată adunarea. Se auziră șușoteli în băncile asistenței. Gonzague nu mai avea susținători călduroși ca în ședința precedentă. Dar ce nevoie avea ? Gonzague nu cerea nimic altceva decît să facă dovadă de loialitate. Or, dovada era aici, pe masă, dovada materială pe care nimeni n-o putea contesta.

— Așteptăm, spuse regentul, care se aplecă între președintele de Lamoignon și mareșalul de Villeroy, așteptăm răspunsul doamnei prințese.

— Dacă doamna prințesă ar fi binevoit să-mi încredințeze dovezile sale... spuse cardinalul de Bissy.

Aurore de Caylus se ridică.

— Monseniore, zise ea, o am pe fiica mea și am dovezile obîrșiei ei. Priviți-mă, domniile-voastre care mi-ați văzut lacrimile, și veți înțelege după bucuria mea că mi-am regăsit copilul.

— Probele despre care vorbiți, doamnă... începu președintele Lamoignon.

— Dovezile vor fi supuse consiliului, întrerupse prințesa, de îndată ce alteța-sa regală va consimți să aprobe cererea pe care văduva lui Nevers i-a prezentat-o cu smerenie.

— Pînă acum, răspunse regentul, văduva lui Nevers nu mi-a prezentat nici o cerere.

Prințesa întoarse spre Gonzague o privire cutezătoare.

— Prietenia este un lucru mare și frumos, zise ea. De două zile toți aceia care-mi arată interes, îmi repetă : „Nu vă acuzați soțul, nu vă acuzați soțul !“ Asta înseamnă, fără îndoială, că o prietenie ilustră creează în jurul domnului prinț metereze de nepătruns. Deci, nu voi acuza, dar voi spune că am adresat alteței-sale regale o rugăminte smerită, și că o mînă, nu știu care, a dosit mesajul meu.

Buzele lui Gonzague schițau un zîmbet calm și resemnat.

— Ce ne cereați, doamnă ? întrebă regentul.

— Făceam apel, monseniore, la o altă prietenie, replică prințesa. Nu acuzam, ci imploram. Spuneam alteței-voastre regale că a recunoaște fapta în public și a cere iertare la mormînt nu e de ajuns.

Gonzague se schimbă la față.

— Spuneam alteței-voastre regale, continuă prințesa, că există o altă cale de mărturisire, mai largă, mai demnă, mai completă și o imploram să ordone ca aici, chiar în palatul Nevers unde ne aflăm, dinaintea șefului statului, dinaintea acestei ilustre adunări, condamnatul să asculte în genunchi citirea sentinței.

Gonzague fu obligat să închidă pe jumătate pleoapele, spre a-și ascunde fulgerele ce-i țîșneau din priviri. Prințesa mințea. Gonzague știa bine, fiindcă avea scrisoarea ei în buzunar, scrisoarea adresată regentului și interceptată de el însuși, de Gonzague. În această scrisoare, prințesa îi expunea regentului nevinovăția lui Lagardère și chezășuia solemn pentru el ; asta era tot ! De ce mințea ? Ce baterie se ascundea în spatele acestei stratageme îndrăznețe ? Pentru prima dată în viață, Gonzague simți în vine acel fior pe care îl dă o primejdie îngrozitoare și necunoscută. Simțea sub picioare o mină gata să explodeze. Dar nu știa unde s-o caute pentru a-i preveni explozia. Prăpastia era aici, dar unde ? Era întuneric. Fiecare gest

putea să-l trădeze. Simțea toate privirile ațintite asupra lui. Cu un efort puternic își păstră calmul. Aștepta.

— Este un lucru cu totul neobișnuit, spuse președintele de Lamoignon.

Gonzague ar fi vrut să i se arunce de gît și să-l îmbrățișeze.

— Ce motive ar putea invoca doamna prințesă ?... începu mareșalul de Villeroy.

— Mă adresez alteței-sale regale, îl întrerupse doamna de Gonzague. Justiția a avut nevoie de douăzeci de ani pînă să-l găsească pe asasinul lui Nevers, așa că justiția îi datorează ceva victimei care a așteptat atîta vreme răzbunarea. Domnișoara de Nevers, fiica mea, nu poate intra în această casă decît după ce i se va acorda această înaltă satisfacție. Iar eu mă lipsesc de orice bucurie, atîta vreme cît nu voi vedea ochiul sever al strămoșilor noștri privindu-l, de acolo de sus, din tablourile de familie, pe vinovatul umilit, învins, pedepsit !

Se lăsă tăcere. Președintele de Lamoignon clătină din cap în semn de refuz.

Dar regentul nu vorbise încă. Regentul părea că reflectează.

— Ce așteaptă ea oare de la prezența acestui om ? se întreba Gonzague.

O sudoare rece îi șiroia sub perucă. Acum regreta lipsa oamenilor săi de încredere.

— Care este părerea domnului prinț de Gonzague asupra acestei cereri ? întrebă pe neașteptate ducele d'Orléans.

Pentru a cîștiga timp și a-și pregăti răspunsul, Gonzague începu să surîdă cu indiferență.

— Dacă aș avea o părere, replică el, și de ce aș avea o părere asupra acestui capriciu bizar ? Aș avea aerul că refuz să încuviințez o dorință a doamnei prințese. În afară de întîrzierea adusă executării sentinței, nu văd nici un avantaj și nici un inconvenient în a i se admite cererea.

— Nu va fi nici o întîrziere, spuse prințesa, care părea să dea atenție zarvei de afară.

— Știți unde poate fi găsit condamnatul ? întrebă ducele d'Orléans.

— Monseniore !... vru să protesteze președintele de Lamoignon.

— Încălcînd puțin forma, domnule, reluă regentul cu asprime și energie, se poate îndrepta uneori fondul.

Prințesa, în loc să răspundă la întrebarea alteței-sale regale, întinsese mîna spre fereastră. De afară se auzea o larmă înăbușită.

— Condamnatul nu e departe! murmură Voyer d'Argenson.

Regentul îl chemă pe marchizul de Bonivet și îi spuse cîteva cuvinte în șoaptă. Bonnivet se înclină și ieși. Prințesa își reluase locul. Gonzague purtă asupra adunării o privire pe care o credea calmă, dar buzele-i tremurau și ochii îi ardeau. Se auzi un zgomot de arme în vestibul. Fiecare se ridică involuntar, atît de mare era curiozitatea stîrnită de acest aventurier îndrăzneț, ale cărui isprăvi fuseseră, de o zi încoace, subiectul tuturor conversațiilor. Unii îl zăriseră la serbarea regentului, atunci cînd alteța-sa regală îi rupsese sabia, dar pentru cei mai mulți era un necunoscut.

Cînd ușa se deschise și cînd îl văzură, frumos ca un Crist, înconjurat de soldați și cu mîinile legate pe piept, se iscă un murmur prelung. Regentul își ținea mereu ochii pironiți asupra lui Gonzague, dar acesta nu se clinti. Lagardère fu adus în fața tribunalului. În urma lui venea grefierul cu sentința, care, potrivit formelor, ar fi trebuit citită parte în fața mormîntului lui Nevers, pentru mutilarea brațului, parte la Bastilia, pentru execuția capitală.

— Citiți, ordonă regentul.

Grefierul desfășură pergamentul. În rezumat, sentința suna astfel :

„...Ascultați fiind acuzatul, martorii și procurorul regelui, ținînd seama de probe și proceduri, Înalta Curte condamnă pe numitul Henri de Lagardère, care se pretinde cavaler, acuzat de crimă de omor împotriva persoanei înaltului și puternicului prinț Philippe de Lorraine-Elboeuf, duce de Nevers : 1. La mărturisire publică, urmată de mutilare cu spada, la picioarele statuii numitului prinț și senior Philippe, duce de Nevers, în cimitirul parohiei Saint-Magloire : 2. La decapitarea numitului domn de Lagardère de mîna călăului, în curtea interioară a închisorii Bastilia etc.“

Terminînd de citit, grefierul trecu în spatele soldaților.

— Sînteți satisfăcută, doamnă, o întrebă regentul pe prințesă.

Aceasta se ridică cu o mișcare atît de violentă, încît Gonzague o imită, fără să-și dea seama ce face. S-ar fi spus că e un om care se pregătea să primească o lovitură năprasnică.

— Vorbește, Lagardère ! exclamă prințesa, pradă unei nespuse exaltări. Vorbește, fiul meu !

Adunarea parcă primi un șoc electric. Fiecare se aștepta să se producă un lucru extraordinar și uimitor. Regentul se ridicase în picioare. Sîngele i se urcase în obraji.

— Tremuri, Philippe ? zise el devorîndu-l pe Gonzague din ochi.

— Nu, pe Dumneezeul meu, nici azi și niciodată ! replică prințul, instalîndu-se insolent în fotoliu.

Regentul se întoarse către Lagardère și spuse :

— Vorbiți, domnule !

— Alteță, rosti condamnatul cu glas puternic și calm, sentința dată împotriva mea este fără drept de apel. Domnia-voastră nu aveți măcar dreptul să dați o grațiere, iar eu nu vreau să fiu grațiat. Dar aveți datoria să faceți dreptate. Vreau dreptate !

Era un prilej rar să vezi cum se zbîrlește părul alb pe toate capetele de bătrîni atenți și curioși. Președintele de Lamoignon, emoționat fără voia lui, căci din contrastul dintre chipul lui Lagardère și cel al lui Gonzague se desprindea nu știu ce învățătură pilduitoare, președintele de Lamoignon lăsă să-i scape, parcă fără voia lui, următoarele cuvinte :

— Pentru a reforma sentința unei înalte Curți este necesară mărturisirea vinovatului.

— Vom avea mărturisirea vinovatului, răspunse Lagardère.

— Grăbește-te, deci, amice ! zise regentul. Sînt nerăbdător.

Lagardère reluă :

— Și eu, monseniore. Îngăduiți totuși să vă spun : Îmi țin făgăduielile. Jurasem pe onoarea numelui meu că voi înapoia doamnei de Gonzague copilul pe care mi l-a încredințat, chiar dacă mi-aș pune viața în primejdie. M-am ținut de cuvînt.

— Și fii binecuvîntat de mii de ori ! murmură Aurore de Caylus.

— Jurasem, continuă Lagardère, să mă predau justiției domniei-voastre după douăzeci și patru de ore de libertate. La ceasul convenit mi-am predat sabia.

— E-adevărat, spuse regentul. Din acea clipă, nu te slăbesc din ochi pe domnia-ta — și pe alții.

Gonzague scrîșni din dinți. Gîndi :

— Însuși regentul făcea parte din complot !

— În al treilea rînd, adăugă Lagardère, jurasem că voi face să iasă la lumină nevinovăția mea în fața tuturor, demascîndu-l pe adevăratul vinovat. Iată-mă : voi îndeplini ultimul meu jurămînt.

Gonzague continua să țină în mînă pergamentul sigilat cu trei peceți de ceară roșie, furat de el din locuința de pe strada Chantre. În acest moment, documentul reprezenta pentru el sabia și scutul.

— Monseniore, zise el cu mojicie, mi se pare că a durat prea mult comedia !

— Mi se pare și mie că n-ați fost încă acuzat, întrerupse regentul.

— O acuzație din gura acestui nebun ? spuse Gonzague, încercînd să-și arate disprețul.

— Acest nebun va muri, rosti sever regentul. Cuvîntul muribunzilor este sacru.

— Dacă încă nu știți cît valorează cuvîntul lui, monseniore, exclamă italianul, prefer să tac. Dar, credeți-mă, voi toți cîți sînteți de față, noi puternicii, nobilii, seniorii, prinții, regii, că tronurile pe care ne așezăm se clatină. Este un exemplu primejdios și un divertisment nepotrivit pe care și-l îngăduie azi alteța-voastră regală. Să toleraţi ca un asemenea mizerabil...

Lagardère se întoarse încet spre el :

— Să toleraţi ca un asemenea mizerabil, continuă Gonzague, să vină în fața mea, prinț de sînge regal, fără martori și dovezi...

Lagardère făcu un pas spre el și spuse :

— Am și martori și dovezi.

— Unde îți sînt martorii ? strigă Gonzague, care-și roti privirea prin sală.

— Nu-i căutați, răspunse condamnatul. Martorii mei sînt doi. Primul e aici : domnia-voastră !

Gonzague încercă să rîdă cu milă, dar strădania lui nu produse decît o schimă îngrozitoare a feței.

— Al doilea, continuă Lagardère, a cărui privire fixă și rece îl învăluia pe prinț ca o plasă, al doilea se află în mormînt.

— Cei din mormînt nu vorbesc, zise Gonzague.

— Vorbesc cînd vrea Dumnezeu ! replică Lagardère.

În jurul lor se așternu o liniște adîncă, o liniște care strîngea inima și înghețа sîngele în vine. Nu putea fi un oarecare acela care a putut impune tăcere scepticismului din toate aceste suflete. Nouă din zece ar fi dat semnalul unui rîs batjocoritor și incredul încă de la începutul acestei pledoarii, care părea că își caută argumente dincolo de limitele firii. Era epoca îndoielii : îndoiala domnea peste tot, fie că îmbrăca haina frivolității pentru a da tonul conversațiilor de salon, fie că se împopoțona cu roba doctorală pentru a-și da ifose de la înălțimea unei opinii filozofice. Fantomele răzbunătoare, mormintele deschise, lințoliile însîngerate, care înspăimîntaseră secolul trecut, provocau acum hohote de rîs. Dar acum vorbea Lagardère. Actorul face drama. Glasul său grav avea să miște pînă în străfundul inimilor fibrele moarte sau amorțite. Obrazul său palid, de o mare și nobilă frumusețe, înghețа ironia pe toate buzele. Le era teamă de această privire captivantă sub care Gonzague, fascinat, nu-și găsea locul.

El putea sfida obiceiul timpului de a batjocori orice de la înălțimea patimei sale ; el putea să pomenească de fantome în plin secol al XVIII-lea dinaintea Curții regentului, dinaintea regentului însuși. Nu exista nimeni care s-ar fi putut sustrage de la solemna spaimă a luptei, nimeni ! Toți rămaseseră cu gurile căscate, toți își plecau urechile. Cînd Lagardère făcea o pauză, răsuflarea din toate aceste piepturi chinuite ieșea ca un murmur prelung.

— În ce privește martorii, reluă Lagardère, iată-i : va vorbi cel de dincolo de mormînt, jur că așa va fi, mi-am pus capul zălog. În ce privește dovezile, ele sînt acolo, în mîinile domniei-voastre, domnule de Gonzague. Nevinovăția mea se află în acel plic sigilat de trei ori. Chiar domnia-voastră ați invocat acest pergament, instrument al propriei voastre pierderi. Nu-l mai puteți retrage, el aparține justiției, și justiția vă hărțuiește aici din toate părțile ! Pentru a vă procura această armă care vă va lovi, ați pătruns în casa mea ca un hoț de noapte, ați spart broasca de la ușa mea și ați sfărîmat lacătul sipetului, domnia-voastră, prințul de Gonzague.

— Monseniore ! spuse acesta din urmă, ai cărui ochi se injectară de sînge. Făceţi-l să tacă pe nenorocitul ăsta.

— Apăraţi-vă, prinţe ! strigă Lagardère cu glas vibrant. Şi nu cereţi să mi se închidă gura ! Vom fi lăsaţi să vorbim amîndoi, domnia-voastră ca şi mine, eu ca şi domnia-voastră, fiindcă mortul se află între noi doi şi fiindcă alteţa-sa regală a spus : „Cuvîntul muribunzilor este sacru !"

Ţinea capul sus. Gonzague apucă maşinal pergamentul pe care tocmai îl pusese pe masă.

— Acolo-i adevărul ! spuse Lagardère. Rupeţi peceţile... Rupeţi-le, vă spun ! De ce tremuraţi ? Înăuntru nu se află decît o foaie de pergament : actul de naştere al domnişoarei de Nevers.

— Rupeţi sigiliile ! ordonă regentul.

Paralizate, mîinile lui Gonzague tremurau. Poate intenţionat, poate din întîmplare, Bonnivet şi doi soldaţi din gardă se apropiară de el. Stăteau între masă şi tribunal, toţi trei întorşi cu faţa spre regent, ca şi cum se aflau acolo pentru a-i aştepta ordinele. Gonzague încă nu se supusese ordinului. Peceţile rămîneau neatinse. Pupila îi lucea ca o lamă de oţel.

— Domnule prinţ, nu-i aşa că ghiciţi că se mai află şi altceva sub peceţi ? reluă el coborînd glasul, şi toate capetele curioase se aplecară să-l asculte. Vă voi spune ce se află acolo. Pe dosul pergamentului sînt trei rînduri scrise cu sînge. Aşa vorbesc aceia care se află în mormînt !

Gonzague tresări din cap pînă în picioare. La colţurile guri i se ivi spumă. Regentul, aplecat cu totul deasupra capului lui Villeroy, ţinea pumnul pe masa preşedintelui. În mijlocul emoţiei mute care cuprinsese întreaga adunare, glasul lui Lagardère răsună greu. El reluă :

— Dumnezeu a lăsat să se scurgă douăzeci de ani pînă să se sfîşie vălul. Dumnezeu nu voia ca glasul răzbunătorului să se ridice în singurătate. Dumnezeu i-a adunat aici pe cei mai de seamă dregători ai regatului, prezidaţi de şeful statului. A sosit ceasul, Nevers era lîngă mine în noaptea crimei. Cu un minut înaintea luptei. Vedea lucind în umbră săbiile asasinilor, care se căţărau de cealaltă parte a podului. Îşi făcu rugăciunea. Apoi, pe foaia care se află acolo, înmuindu-şi degetul în vena deschisă, scrise trei rînduri care spuneau dinainte crima săvîrşită şi numele asasinului.

Lui Gonzague începură să-i clănțăne dinții în gură. Se trase înapoi pînă la capătul mesei și mîinile-i crispate păreau că vor să rupă în bucăți plicul de care voia să scape. Ajuns lîngă ultimul sfeșnic, îl ridică și îl coborî de trei ori, fără să întoarcă privirea spre Lagardère. Era semnalul convenit cu oamenii săi de încredere.

— Vedeți ! zise în acest timp cardinalul de Bissy la urechea domnului de Mortemart. Își pierde capul.

Nimeni altul nu vorbi. Toți își țineau răsuflarea.

— Numele se află acolo ! continuă Lagardère ale cărui mîini legate se ridicau împreună arătînd pergamentul. Adevăratul nume, scris citeț. Rupeți plicul și mortul va vorbi !

Gonzague, cu ochii rătăciți, cu fruntea scăldată în sudoare, aruncă o privire sălbatică spre tribunal. Bonnivet și cei doi soldați îl ascundeau privirilor. Se întoarse cu spatele la sfeșnic și, cu o mînă tremurătoare, căuta flacăra pe la spate. Plicul luă foc. Lagardère îl vedea. Dar Lagardère, în loc să-l denunțe, spunea :

— Citiți ! Citiți cu glas tare ! Să se știe dacă numele asasinului e al meu sau al domniei-voastre.

— A dat foc plicului ! strigă Villeroy care auzi pergamentul pîrîind.

Urmă un vuiet general. Bonnivet și cei doi soldați se întoarseră să vadă ce s-a întîmplat.

— A dat foc plicului, plicului în care se afla numele ucigașului.

Regentul se repezi înainte.

Lagardère, arătînd pergamentul ale cărui resturi ardeau pe jos, spuse :

— Mortul a vorbit !

— Ce era scris acolo ? întrebă regentul, a cărui emoție ajunsese la culme. Spune repede, vei fi crezut, căci acest om s-a demascat.

— Nu scria nimic ! răspunse Lagardère.

Apoi, în mijlocul stupoarei generale, repetă cu glas strident :

— Nimic ! Nu era scris nimic, înțelegeți, domnule de Gonzague ! M-am folosit de un șiretlic și conștiința domniei-voastre torturată a căzut în capcană. Ați dat foc pergamentului cu a cărui mărturie vă amenințam. Numele

domniei-voastre nu se afla acolo, dar acum l-aţi scris singur. Este glasul celui mort : mortul a vorbit din mormînt !

— Mortul a vorbit ! repetă adunarea.

— Încercînd să distrugă această dovadă, asasinul s-a trădat, zise domnul de Villeroy.

— Acum avem mărturisirea vinovatului ! rosti ca fără voia lui preşedintele de Lamoignon. Sentinţa Înaltei Curţi poate fi casată.

Pînă atunci, regentul, sufocat de indignare, nu scosese o vorbă. Deodată izbucni :

— Asasinule ! Asasinule ! Să fie arestat acest om !

Mai iute ca gîndul, Gonzague scoase sabia. Dintr-o săritură trecu prin faţa regentului şi îşi înfipse sabia în pieptul lui Lagardère, care se clătină, scoţînd un strigăt. Prinţesa îl prinse în braţe.

— Nu te vei bucura de victorie ! scrîşni Gonzague, fioros ca un taur turbat.

Se întoarse, trecu peste Bonnivet şi, răsucindu-se pe călcîie, opri gărzile care se năpusteau asupra lui. Se dădea înapoi, apărîndu-se, încolţit de zece săbii. Deodată gărzile cîştigau teren. În clipa cînd credeau că-l ţintuiseră de draperie, aceasta se deschise pe neaşteptate şi Gonzague dispăru, ca şi cum ar fi fost înghiţit de o trapă. Se auzi zgomotul unui zăvor tras pe dinafară.

Lagardère atacă primul uşa. O cunoştea, fiindcă se slujise de ea în ziua primului consiliu de familie. Lagardère avea acum mîinile libere. Lovitura de sabie dată mişeleşte de Gonzague tăiase funia care-i lega mîinile şi nu-i făcuse decît o rană superficială. Uşa era bine închisă. În timp ce regentul ordona să fie urmărit fugarul, o voce zdrobită de durere se ridică din fundul sălii :

— Ajutor ! Ajutor !

Dona Cruz, cu părul despletit şi cu îmbrăcămintea în dezordine, se prăbuşi la picioarele prinţesei.

— Fiica mea ! I s-a întîmplat o nenorocire fiicei mele ! exclamă prinţesa.

— Oameni... în cimitir... spuse gitana care-şi pierdea respiraţia. Forţează poarta bisericii. O vor răpi !

În sala mare se iscă un tumult de nedescris, dar un glas domină zgomotul, ca un sunet de trompetă.

Era Lagardère care spunea :

— O sabie, în numele lui Dumnezeu ! O sabie !

Regentul o scoase din teacă pe a sa şi o puse în mîna lui Lagardère.

— Mulţumesc, monseniore, spuse Henri, şi acum, deschideţi fereastra şi strigaţi oamenilor domniei-voastre să nu încerce să mă oprească, fiindcă asasinul mi-a luat-o înainte şi vai de acela care îmi va sta în cale !

Coborî sabia, apoi o ridică deasupra capului şi dispăru ca un fulger.

X. — MĂRTURISIRE PUBLICĂ

Execuţiile nocturne care aveau loc înlăuntrul zidurilor Bastiliei nu erau neapărat execuţii secrete. Cel mult s-ar fi putut spune că nu erau publice. În afară de acelea pe care istoria le enumeră şi le constată că au fost făcute din ordinul regelui, fără formă de proces, toate celelalte au fost urmarea unei judecăţi şi a unei proceduri mai mult sau mai puţin legale. Curtea interioară a Bastiliei era un loc de supliciu recunoscut şi legal, ca şi piaţa Grève. Numai domnul de Paris avea privilegiul de a tăia aici capetele.

Exista multă ură împotriva Bastiliei, multă ură legitimă, dar plebea Parisului învinuia Bastilia în special că punea un paravan în faţa spectacolului dat pe eşafod. Oricine a trecut bariera de la Roquette, într-o noapte de execuţie capitală, va putea spune dacă, în zilele noastre, poporul Parisului s-a vindecat de gustul său barbar pentru aceste lugubre emoţii. Bastilia trebuia să ascundă din nou, în această seară, agonia ucigaşului lui Nevers, condamnat de Înalta Curte de la Châtelet. Dar totul nu era încă pierdut : recunoaşterea faptei în public la mormîntul victimei şi tăierea pumnului de spada călăului însemna totuşi ceva. Cel puţin, se putea vedea.

Dangătul de mort de la Sainte-Chapelle pusese în mişcare toate cartierele mărginaşe ale oraşului. Ştirile nu

aveau, ca astăzi, aceleași canale de răspîndire, dar, tocmai din această pricină, oamenii erau mai avizi să vadă și să afle. Într-o clipită, împrejurimile Châtelet-ului și ale palatului se umplură de lume. Cînd cortegiul ieși pe poarta Cosson, deschisă pe axa străzii Saint-Denis, zece mii de curioși se și aflau înșiruiți. Nimeni din această mulțime nu-l cunoștea pe cavalerul Henri de Lagardère. De obicei se găsea totdeauna cineva în gloată care cunoștea numele condamnatului. Acum, nimeni nu știa nimic. Dar ignoranța, în acest caz, nu-i împiedică pe oameni să vorbească, dimpotrivă, deschide cîmp liber ipotezelor. Pentru un nume care nu se cunoștea, se găsiră o sută de nume. Presupunerile se ciocneau. În cîteva minute, toate crimele politice și altele fură puse în spinarea acestui frumos soldat, care mergea, cu mîinile legate, alături de duhovnicul său dominican, între patru gărzi de la Châtelet, cu sabia scoasă. Dominicanul, cu obrazul supt, cu privirea de foc, îi arăta cerul cu ajutorul crucifixului de aramă, pe care-l ridicase deasupra capului ca un paloș. În față și în spate călăreau arcașii. Și, în mulțime, se auzea ici și colo :

— Vine din Spania, unde Alberoni i-a plătit patru mii de pistoli să urzească intrigi în Franța.

— Oh ! Oh ! Uite cît de atent îl ascultă pe călugăr.

— Priviți, doamnă Dudouit, ce perucă s-ar putea face din pletele lui blonde.

— Așadar, doamna ducesă du Maine l-a chemat la Sceaux să fie secretarul care-i poartă poruncile ! perorau unii într-un alt grup. Trebuia să-l răpească pe tînărul rege, în noaptea cînd domnul regent organizase baletul la Palais-Royal.

— Și ce să facă cu tînărul rege ?

— Să-l ducă în Bretania, iar pe alteța-sa regală să o închidă la Bastilia, apoi să declare drept capitală a regatului orașul Nantes...

Puțin mai departe :

— Îl aștepta în Curtea Fîntînilor pe domnul Law, să-i împlînte un cuțit cînd avea să se urce în caleașcă...

— Ce nenorocire dacă ar fi reușit ! Dintr-odată Parisul ar fi murit în mizerie !

Cînd cortegiul trecu de colțul străzii Ferronnerie, se auzi un strigăt ascuțit, scos de un cor de femei. Strada Ferronnerie era în prelungirea străzii Saint-Honoré. Doamnele Balahault, Durand, Guichard și toate cumetrele

noastre din strada Chantre n-avuseseră decît să meargă de-a lungul trotuarului pentru a ajunge pînă aici. Îl recunoscură, toate în același timp, pe misteriosul cizelator, pe stăpînul bătrînei Françoise și a micului Jean-Marie Berrichon.

— Ei ! exclamă doamna Balahault. Nu v-am spus eu c-o să sfîrșească rău ?

— Ar fi trebuit să-l denunțăm pe loc, reluă doamna Guichard, fiindcă nu se putea ști ce se petrece acasă la el.

— Ce nerușinat pare, Doamne Dumnezeule ! zise doamna Durand.

Ceilalți vorbiră despre micul cocoșat și despre frumoasa fată care cînta la fereastra casei lui. Și toate, cu sinceritatea sufletelor lor bune, rostiră :

— Se poate spune că-și merită soarta !

Mulțimea nu putea merge prea mult înaintea cortegiului, fiindcă nu se cunoștea locul destinației. Arcașii și gardienii nu scoteau nici o vorbă. Din toate timpurile, plăcerea acestor funcționari folositori a fost să aducă la disperare gloatele prin discreția lor solemnă și țîfnoasă. Atîta timp cît cortegiul nu depăși halele, isteții crezură că prizonierul era dus la osuarul din cimitirul Innocents, unde se afla stîlpul infamiei. Dar cortegiul trecu de hale.

Fruntea cortegiului apucă pe strada Saint-Denis și dădu colțul spre străduța Saint-Magloire. Cei din față văzură atunci două torțe aprinse la intrarea cimitirului și presupunerile își văzură de treabă. Dar ipotezele încetară curînd în fața unui incident, pe care cititorii noștri îl cunosc : un ordin al regentului îl chema pe condamnat în marea sală a palatului Nevers.

Întregul cortegiu intră în curtea palatului. Mulțimea se alinie pe strada Saint-Magloire, și așteptă.

Biserica Saint-Magloire, fostă capelă a mînăstirii cu același nume, ai cărei călugări fuseseră exilați la Saint-Jacques-du-Haut-Pas, ajunsă apoi casă de căință, devenise parohie de un secol și jumătate. Fusese reconstruită în 1630, și fratele regelui Ludovic al XIII-lea îi pusese prima piatră de temelie. Era o biserică mică, așezată în mijlocul celui mai mare cimitir din Paris.

Spitalul, situat la răsărit, avea și el o capelă publică, din care pricină străduța întortocheată care urca din strada Saint-Magloire spre strada Ours căpătă numele de Deux-Eglises.

Cimitirul era înconjurat de un zid cu trei intrări : cea principală, din strada Saint-Magloire, a doua din strada Deux-Eglises, a treia dintr-o fundătură fără nume, care se întorcea spre strada Saint-Magloire, în spatele bisericii, și în care dădea „căsuța" lui Gonzague. Mai exista în plus o spărtură pe unde trecea procesiunea cu moaștele sfîntului Gervais.

Biserica, sărăcăcioasă, puțin frecventată și care mai putea fi văzută la începutul acestui secol, își deschidea porțile spre strada Saint-Denis, în locul unde se află astăzi casa purtînd numărul 166. Avea două porți spre cimitir. Încă de mai mulți ani nu se mai făceau morminte în jurul bisericii. Oamenii de rînd își îngropau morții în afara Parisului. Doar patru sau cinci mari familii își păstrau mormintele în cimitirul Saint-Magloire, și mai cu seamă familia Nevers, a cărui capelă funerară era proprietate exclusivă.

Am mai spus că această capelă se ridica la oarecare distanță de biserică. Era înconjurată de copaci înalți și cel mai scurt drum pentru a ajunge la ea era strada Saint-Magloire.

Trecuseră aproape douăzeci de minute după intrarea cortegiului în curtea palatului Gonzague. Era o beznă de nepătruns în cimitir, de unde se zăreau ferestrele strălucitor luminate ale salonului lui Nevers și totodată ferestrele bisericii, îndărătul cărora pîlpîia o licărire slabă. Murmurul mulțimii înghesuite în stradă ajungea pînă aici în rafale.

La dreapta capelei funerare exista un teren viran, plantat cu chiparoși care se înălțaseră și se înmulțiseră în voie. Locul se asemăna cu un crîng, sau, mai degrabă, cu o grădină părăsită care, cu trecerea anilor, începea să aducă cu o pădure virgină. Oamenii de încredere ai prințului de Gonzague așteptau aici. În fundătura care dădea spre strada Deux-Eglises așteptau caii, gata pregătiți. Navailles își ținea capul în mîini. Nocé și Choisy stăteau rezemați cu spatele de același chiparos. Așezat pe iarbă, Oriol ofta din rărunchi. Peyrolles, Montaubert și Taranne discutau în șoaptă. Erau cele trei suflete blestemate ; nu mai devotați decît ceilalți, dar mai compromiși.

Nimeni nu va fi mirat să afle să prietenii lui Gonzague discutaseră pe larg, de cînd se aflau aici, problema de a ști dacă puteau scăpa prin fugă. Toți, de la primul pînă la

ultimul, smulseseră din inimă lanţul care-i ţinea legaţi de stăpîn. Dar toţi mai sperau încă în sprijinul său, şi toţi se temeau de răzbunarea lui. Ştiau că Gonzague va fi nemilos faţă de ei. Erau convinşi în adîncul inimii de creditul de neclintit de care se bucura Gonzague, încît purtarea acestuia din urmă li se părea o comedie. După părerea lor, Gonzague simulase o mare primejdie pentru a strînge mai tare zăbala în gura lor. Sau poate chiar pentru a-i pune la încercare.

Este indiscutabil că, dacă l-ar fi crezut pe Gonzague pierdut, pînda lor ar fi fost de scurtă durată. Baronul de Batz, care se strecurase de-a lungul zidurilor pînă în apropierea palatului, le spusese că alaiul se oprise şi că mulţimea umplea strada. Ce putea să însemne asta? Pretinsa mărturisire în public la mormîntul lui Nevers era oare o invenţie a lui Gonzague? Timpul trecea. Orologiul de la Saint-Magloire sunase de mai multe minute nouă fără un sfert. La ora nouă capul lui Lagardère trebuia să cadă în curtea interioară a Bastiliei. Peyrolles, Montaubert şi Taranne nu slăbeau din ochi ferestrele marii săli, mai ales una unde strălucea o lumină izolată, alături de care se profila statura înaltă a prinţului.

La cîţiva paşi mai departe, în spatele porţii dinspre miazănoapte a bisericii Saint-Magloire, se afla un alt grup. Duhovnicul doamnei prinţese de Gonzague era în altar. Stînd în genunchi, Aurore părea una din acele gingaşe statui de îngeri care se prosternă la căpătîiul mormintelor. Nemişcaţi, Cocardasse şi Passepoil stăteau în picioare, cu sabia în mînă, de o parte şi de alta a porţii. Chaverny şi dona Cruz vorbeau în şoaptă.

O dată sau de două ori, Cocardasse şi Passepoil crezură că aud zgomote suspecte în cimitir. Amîndoi aveau vederea bună şi, totuşi, ochii lor, lipiţi de ferestruica zăbrelită, nu izbutiră să zărească nimic. Capela funerară îi despărţea de ambuscada pregătită. Candela din faţa mormîntului ultimului duce de Nevers lumina interiorul bolţii şi cufundase într-un întuneric şi mai adînc lucrurile înconjurătoare.

Totuşi, deodată cei doi viteji ai noştri tresăriră. Chaverny şi dona Cruz încetară să vorbească.

— Sfîntă Fecioară! spuse distinct Aurore. Ai milă de el.

Un zgomot de natură inexplicabilă, dar foarte apropiat, trezise urechile atente. Și asta, fiindcă toți oamenii lui Gonzague, care ședeau la pîndă, începură să se miște.

Cu privirea ațintită asupra ferestrei de la marea sală, Peyrolles spusese :

— Atenție, domnilor !

Și fiecare văzuse lumina izolată ridicîndu-se de trei ori și coborînd tot de trei ori.

Era semnalul de a ataca ușa bisericii. În această privință nu putea încăpea nici o îndoială, și totuși, printre devotații prințului stăruia o gravă șovăială.

Nu crezuseră în posibilitatea crizei, al cărei simptom era semnalul. Deși fusese dat semnalul, nu credeau încă în necesitatea care-l provocase.

Gonzague își bătea joc de ei. Gonzague voia să nituiască lanțul care atîrna de gîtul lor.

Această convingere, care-l înălța în ochii lor pe Gonzague chiar în ceasul prăbușirii sale mărturisite, fu pricina care îi determină să treacă la acțiune.

— La urma urmei, zise Navailles hotărîndu-se, nu e vorba decît de o răpire.

— Și caii noștri sînt la doi pași, adăugă Nocé.

— Pentru o încăierare, confirmă Choisy, nu-ți pierzi rangul...

— Înainte ! strigă Taranne. Monseniorul trebuie să găsească treaba făcută.

Montaubert și Taranne aveau fiecare cîte o rangă grea de fier. Întreaga trupă porni la atac. Navailles în față, Oriol în spate. La prima opintire, ușa pașnică ceda. Dar un al doilea zid de apărare se afla în spatele ei : trei săbii gata de luptă. În acest moment o larmă de nedescris veni dinspre palat, ca și cum o zguduitură neașteptată ar fi zdrobit mulțimea îngrămădită în stradă. Doar o lovitură de sabie... și Navailles îl răni pe Chaverny, care făcuse prostește un pas înainte. Tînărul marchiz căzu, cu un genunchi la pămînt și cu mîna la piept. Recunoscîndu-l, Navailles făcu un pas înapoi și azvîrli sabia.

— Ei bine ! zise Cocardasse, care se aștepta la un atac violent. Arătați-vă spadele, și pe sfîntul Dumnezeu !...

Dar nimeni nu avu vreme să răspundă la această fanfaronadă. Pași precipitați se auziră pe iarba cimitirului. Parcă trecu un vîrtej. Un adevărat vîrtej ! Peronul fu măturat și rămase pustiu. Peyrolles scoase un strigăt de

agonie. Montaubert horcăia, Taranne își întinse brațele, scăpă arma și căzu pe spate. Și totuși, nu se afla aici decît un singur bărbat, cu capul descoperit și brațele dezgolite, neavînd drept armă decît sabia sa.

Glasul acestui bărbat răsună în liniștea care se așternuse :

— Toți aceia care nu sînt complicii asasinului Philippe de Gonzague să se retragă !

Mai multe umbre se mistuiră în noapte. Nu i se dădu nici un răspuns. Se auzi doar galopul cîtorva cai răsunînd pe pietrele care pavau străduța Deux-Eglises. Lagardère, căci el era, urcînd treptele peronului, îl găsi pe Chaverny la pămînt.

— E mort ? întrebă el.

— Încă nu, dacă-mi permiteți, răspunse micul marchiz. Vă asigur, pe Dumnezeul meu, cavalere, că nu văzusem pînă azi căzînd fulgerul... Mi se face pielea de găină gîndindu-mă că pe strada aceea din Madrid... Ce drac de om sînteți !...

Lagardère îl îmbrățișă și strînse mîna celor doi viteji. O clipă mai tîrziu, Aurore se afla în brațele sale.

— La altar ! zise Lagardère. Încă nu s-a sfîrșit totul... Torțe... Ceasul așteptat de douăzeci de ani va suna... Ascultă-mă, Nevers, și privește-ți răzbunătorul !

Ieșind din palat, Gonzague întîlnise în fața lui un stăvilar de netrecut : mulțimea. Doar unul ca Lagardère era în stare să-și croiască drum, ca un mistreț, străpungînd acest desiș uman. Lagardère trecu. Gonzague făcu un ocol. Iată de ce Lagardère, plecat ultimul, ajunse primul. Gonzague intră în cimitir prin spărtură.

Noaptea era atît de întunecoasă încît cu greu își găsi drumul pînă la capela funerară. Cînd ajunse la locul unde trebuia să-l aștepte oamenii lui de încredere, stînd la pîndă, privirea îi fu atrasă, fără voie, de ferestrele strălucitoare ale palatului. Văzu marea sală iluminată, dar pustie. Nici țipenie de om pe estrada cu fotolii aurite ce străluceau.

Gonzague își spuse :

— Mă urmăresc... dar nu vor avea vreme !

Cînd ochii săi orbiți de strălucirea luminilor se întoarseră spre crîngul de chiparoși care-l înconjura, crezu că-i vede în toate părțile pe oamenii săi stînd în picioare. Fiecare trunchi de copac lua în ochii lui o formă omenească.

— Hei ! Peyrolles, chemă el încetișor. Ați și terminat ?

Doar tăcerea îi răspunse. Lovi cu garda sabiei forma întunecată pe care o luase drept omul său de încredere. Sabia întîlni lemnul mîncat de cari al unui chiparos mort.

— Nu-i nimeni aici ? zise mai departe. Au plecat oare fără mine ?

Crezu că aude un glas care răspundea : „Nu", dar nu era sigur, fiindcă sub piciorul lui foșneau frunzele uscate. Un vuiet surd prinse să se audă, apoi crescu, dinspre palat. Gonzague își înăbuși un blestem.

— Voi afla ! strigă el ocolind capela pentru a se năpusti spre biserică.

Dar în fața lui se ridica o umbră înaltă și de astă dată nu era vorba de un copac mort. Umbra ținea în mînă o sabie.

— Unde sînt ? Unde sînt ceilalți ? întrebă Gonzague. Unde-i Peyrolles ?

Sabia necunoscutului se lăsă în jos pentru a arăta temelia zidului capelei, și spuse :

— Peyrolles este aici !

Gonzague se aplecă și scoase un strigăt puternic. Mîna lui se mînjise de sînge cald.

— Montaubert este acolo ! continuă necunoscutul arătînd pilcul de chiparoși.

— Mort și el ? răcni Gonzague.

— Mort și el !

Și, împingînd cu piciorul un corp țeapăn, care zăcea între el și Gonzague, necunoscutul adăugă :

— Taranne este aici... mort și el !

Vuietul creștea. Din toate părțile se auzeau pași, care se apropiau, și lumini de torțe apăreau, înaintînd în spatele desișului.

— Așadar Lagardère mi-a luat-o înainte ? se întreba Gonzague scrîșnind din dinți.

Făcu un pas înapoi, fără îndoială pentru a fugi, dar o lucire roșie fulgeră în spatele lui, luminînd din plin obrazul lui Lagardère. Se întoarse și-i văzu pe Cocardasse și pe Passepoil, care tocmai dăduseră colțul capelei ținînd fiecare în mînă cîte o torță. Cele trei cadavre ieșiră din beznă. Dinspre biserică veneau alte torțe. Gonzague îl recunoscu pe regent, urmat de principalii magistrați și seniori care, adineauri, alcătuiseră tribunalul de familie.

Îl auzi pe regent spunînd :

— Nimeni să nu treacă peste zidurile acestei incinte !... Să se pună gărzi peste tot !

— Doamne ! spuse Gonzague cu un rîs convulsiv. Ni se dă un cîmp îngrădit, ca pe vremea cavalerilor din evul mediu ! Philippe d'Orléans își amintește, măcar o dată în viață, că este fiul unor viteji. Fie ! Să așteptăm judecătorii luptei.

Spunînd aceste cuvinte cu gînd necurat și în timp ce Lagardère răspundea : „Fie, să așteptăm !", Gonzague se fandă fără veste și îi înfipse sabia în capul pieptului. Dar, în anumite mîini, o sabie este ca o ființă vie, înzestrată cu instinct de apărare. Sabia lui Lagardèere se ridică, pară și ripostă.

Din pieptul lui Gonzague răsună un sunet metalic. Pieptarul de zale își făcuse datoria. Sabia lui Lagardère se făcu țăndări.

Fără să dea măcar un pas înapoi, acesta evită printr-o mișcare bruscă a corpului lovitura perfidă a adversarului său care, în avîntul luat, trecu dincolo de el. În aceeași clipă Lagardère luă spada lui Cocordasse, pe care acesta o ținea de vîrf. Dintr-o mișcare, cei doi vrășmași își schimbară locurile. Lagardère era lîngă cei doi maeștri de scrimă. Gonzague, pe care avîntul îl împinsese pînă în fața intrării capelei funerare, avea spatele întors spre ducele d'Orléans, care se apropia cu suita lui. Se puseră din nou în gardă. Gonzague era un spadasin de temut, și avea avantajul că nu trebuia să-și apere decît capul, dar Lagardère părea că se joacă cu el. La cea de-a doua pasă, spada lui Gonzague îi sări din mînă. Cum se apleca să o ridice, Lagardère îi puse piciorul pe grumaz.

— Ah !... Cavalere !... spuse regentul, care sosise.

— Monseniore, răspunse Lagardère, strămoșii noștri numesc asta judecata lui Dumnezeu. Nu mai avem credință, dar necredința nu-l ucide pe Dumnezeu, la fel cum orbirea nu stinge lumina soarelui.

Regentul vorbea pe șoptite cu miniștrii și sfetnicii săi.

— Nu-i bine, spuse însuși președintele de Lamoignon, ca un cap de prinț să cadă pe eșafod.

— Iată mormîntul lui Nevers, reluă Henri, și nu va fi lipsit de ispășirea făgăduită. I se datorează mărturisirea publică. Dar asta nu se va face prin căderea mîinii mele sub tăișul călăului.

Luă de jos sabia lui Gonzague.

— Ce faceți ? întrebă din nou regentul.

— Monseniore, replică Lagardère, această sabie l-a lovit pe Nevers. O recunosc... Această sabie îl va pedepsi pe asasinul lui Nevers !

Aruncă sabia lui Cocardasse la picioarele lui Gonzague, care o apucă tremurînd.

— Nu-ți fie teamă ! bombăni Cocardasse. A treia lovitură doboară cocoșul.

Întregul tribunal de familie se rînduise în cerc în jurul celor doi luptători. Cînd se puseră în gardă, regentul, poate fără să-și dea seama ce face, luă torța din mîinile lui Passepoil și o ținu ridicată. Însuși regentul Philippe d'Orléans !

— Atenție la platoșă ! murmură Passepoil în spatele lui Lagardère.

Nu era nevoie. Lagardère se schimbase deodată la față. Trupul i se înălțase în toată splendoarea lui. Vîntul îi răvășea pletele bogate și din ochi îi țîșneau fulgere. Îl obligă pe Gonzague să se dea îndărăt pînă la ușa capelei. Apoi, sabia lui fulgeră, descriind cercul rapid care dă riposta în prima poziție la scrimă.

— Lovitura lui Nevers ! strigară împreună cei doi maeștri de scrimă.

Gonzague se rostogoli la picioarele statuii lui Philippe de Lorraine, cu o gaură însîngerată în frunte. Doamna prințesă de Gonzague și dona Cruz o susțineau pe Aurore. La cîțiva pași mai departe, un chirurg pansa rana marchizului de Chaverny. Toate astea se petreceau în tinda bisericii Saint-Magloire. Regentul și suita urcau treptele peronului. Lagardère stătea în picioare între două grupuri.

— Monseniore, zise prințesa, iat-o pe moștenitoarea lui Nevers, fiica mea, care, cu îngăduința alteței-voastre regale, se va numi mîine doamna de Lagardère.

Regentul luă mîna Aurorei, o sărută și o așeză în mîna lui Henri.

— Mulțumesc, murmură el adresîndu-se acestuia din urmă și privind, ca fără voia lui, mormîntul prietenului său din tinerețe.

Apoi își drese glasul pe care emoția îl făcuse să tremure, și zise ridicînd capul :

— Conte de Lagardère, doar regele, doar regele cînd va fi major, vă poate face duce de Nevers.

SFÎRȘIT

CUPRINSUL

PARTEA ÎNTÎI

I Valea Louron 5
II Cocardasse și Passepoil 15
III Cei trei Philippe 26
IV Micul parizian 36
V Lovitura lui Nevers 46
VI Fereastra cea joasă 56
VII Doi contra douăzeci 65
VIII Lupta 74

PARTEA A DOUA

I Casa de aur 82
II Doi strigoi 90
III Licitație 98
IV Dărnicii 107
V Unde se explică absența lui Faënza și Saldagne 117
VI Dona Cruz 126
VII Prințul de Gonzague 135
VIII Văduva lui Nevers 142
IX Pledoaria 153
X Iată-mă 105
XI Unde cocoșatul se face invitat la balul de la Curte 175

PARTEA A TREIA

I Casa cu două intrări 185
II Amintiri din copilărie 195
III Țiganca 203
IV Unde Flor face farmece 215
V Unde Aurore se ocupă de un mic marchiz 224
VI Cît se pune masa 235
VII Meșterul Louis 244
VIII Două tinere 253
IX Cele trei dorințe 264
X Două dominouri 274

PARTEA A PATRA

PALAIS—ROYAL

I Sub cort 285
II Convorbire particulară 296
III Lovitura la jocul de cărți 305
IV Amintirile celor trei Philippe 314
V Dominourile 324
VI Fata fluviului Mississippi 334
VII Aleea de carpeni 344
VIII Altă întrevedere între patru ochi 354
IX Sfîrșitul serbării 363
X Capcana 374

PARTEA A CINCEA

ACTUL DE CĂSĂTORIE

I Din nou despre Casa Aurului 388
II O lovitură la Bursă pe vremea regenței 398
III Toană de cocoșat 408
IV Gasconul și normandul 417
V Invitația 427
VI Salonul și budoarul 437
VII Un loc gol 448
VIII O piersică și un buchet 456
IX Ora nouă seara 464
X Triumful cocoșatului 473
XI Flori din Italia 482
XII Fascinație 492
XIII Semnarea actului de căsătorie 501

PARTEA A ȘASEA

MĂRTURIA DE DINCOLO DE MORMÎNT

I Camera de dormit a regentului 516
II Pledoarie 527
III Trei etaje de carcere 540
IV Vechi cunoștințe 551
V Inimă de mamă 560
VI Condamnat la moarte 571
VII Ultima întrevedere 580
VIII Vechi gentilomi 590
IX Glasul de dincolo de mormînt 600
X Mărturisire publică 612

Lector : MIHAI GAFIȚA
Tehnoredactor : CONSTANȚA VULCĂNESCU

Apărut 1976. Bun de tipar 9.09.1976. Tiraj 160 000. Format 16/54×84. Coli tipar 39. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 84—31=R.

Comanda nr. 60 403
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii",
București — Piața Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România

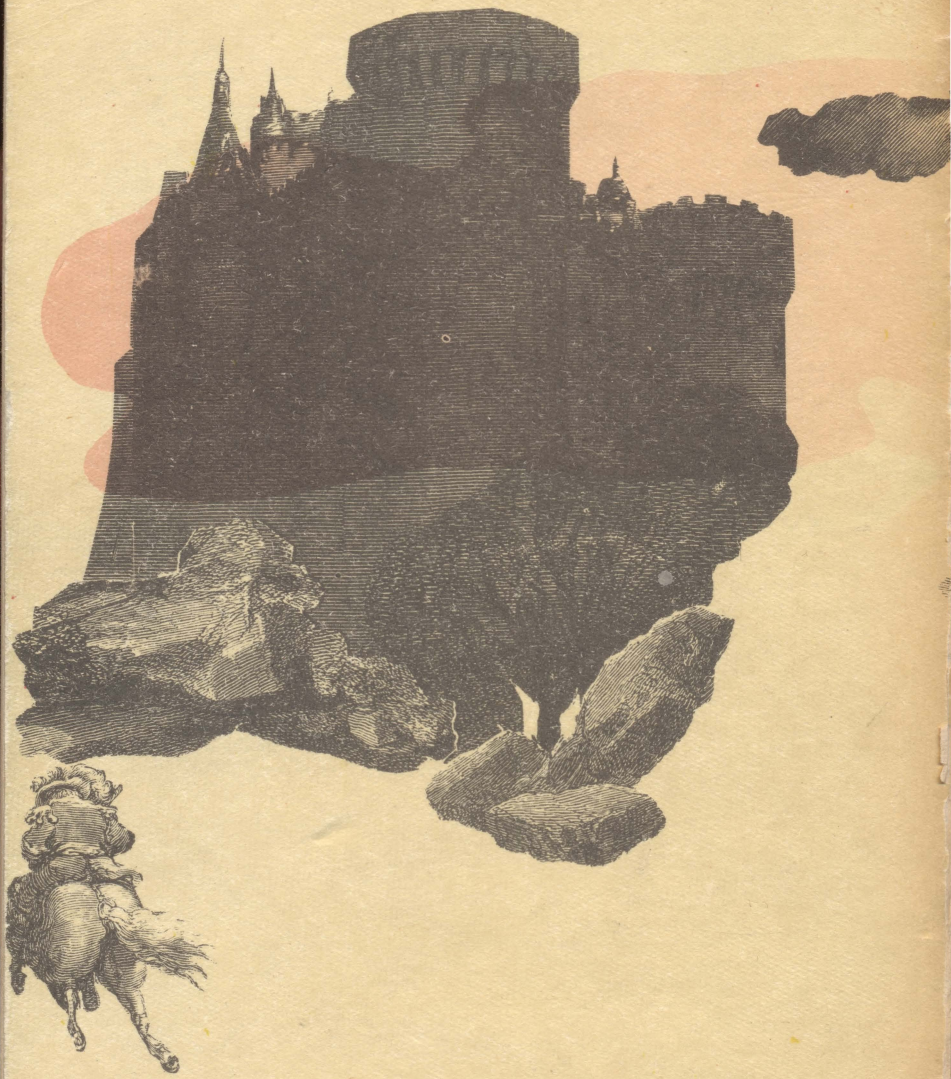

Lei 21

Paul Féval

COCOȘATUL